သင့်ဘဝအမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်အောင်ပို့ဆောင်ပေးမယ့်

အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ
တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ

အတွဲ ၁၊၂၊၃ ပေါင်းချုပ်

ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်

သဂြိုဟ် ၉ ပိုင်းကိုပြည့်ပြည့်စုံစုံရှင်းလင်းတင်ပြထားသည်

အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲဖြေဆိုသူများ၏လက်စွဲ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

သင့်ဘဝအမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်အောင် ပို့ဆောင်ပေးမည့်

အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ

တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ

အတွဲ ၁၊ ၂၊ ၃ ပေါင်းချုပ်

ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ သင်္ဂြိုဟ် ၉-ပိုင်းကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရှင်းလင်းတင်ပြထားသည်

အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲဖြေဆိုသူများ၏ လက်စွဲ

ဖြန့်ချိရေး

မြဝွန်ရတနာစာပေ

၁၅/၁၉ ဦးဝိစာရရပ်၊ ဒဂုံမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်။

(ဖုန်း-၈၆၆၀၀)

အမှတ် ၂၀၃၃၃
ရက်စွဲ ၁၂-၇-၂၀၁၁

အဘိဓမ္မာပေါင်းချုပ်

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၄၂၀/၈၉) (၈)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၁၃၃/၉၁) (၃)

၁၉၉၁-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ

ပထမ အကြိမ်

၃၀၀၀-အုပ်

[redacted] ရှစ်ဆယ့်ငါးကျပ်

မျက်နှာဖုံးရိုက်

ဒေါ်ခင်သန်း (၀၁၉၇၂)
ဆယ်သန်းပုံနှိပ်တိုက်၊
အမှတ် ၁၆၂၊ အခန်း ၂၊ ဗိုလ်ချုပ်လမ်း၊
ရန်ကုန်မြို့။

ထုတ်ဝေသူ

မင်းတေဇာမွန် (၃၄၅၅)
ရတနာမင်း စာပေ၊
၁၅/၁၉ ဦးဝိစာရရပ်၊ ဒဂုံမြို့နယ်၊
ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်သူ

ဦးဆန်နီ (၀၁၀၂၁)
တင်ဝင်းပုံနှိပ်တိုက်၊
၄၈၇၊ ပြည်လမ်း၊ ကမာရွတ်။
ရန်ကုန်မြို့။

မိတ်ဆက်အမှာ

တိမ်ညွန့်ကြားမှ ကြယ်တစ်ပွင့်

ခန့်ညားထည်ဝါသည့် အဆောက်အအုံကြီးများနှင့် ပြည့်စုံလျက်ရှိသော တက္ကသိုလ် ပရိဝုဏ်အတွင်းဝယ် အထက်တန်းပညာကို ဆည်းပူးနေကြသည့် တက္ကသိုလ် ကျောင်းတော်သူ ကျောင်းတော်သားများသည် ပျားပန်းခတ်မျှ သွားလာလှုပ်ရှားနေကြ၏။

တိတ်ဆိတ်လျက်ရှိသည့် ညဥ့်သန်းခေါင်ယံကို အမြောက်သံကြီးက ဖောက်ခွဲ လှုပ်နှိုးသွားသကဲ့သို့ မထင်ရှားပါသော်လည်း တိမ်တောင် တိမ်လိပ် တိမ်ညွန့်များအကြားမှ တောက်ပသည့် ရှူဝံကြယ်ထွက်ပြူလာသည့် ပမာ ကျက်သရေ မင်္ဂလာရှိသော နှိုးဆော်ချက်တစ်ရပ်သည် တက္ကသိုလ် ဓမ္မာရုံကို ဗဟိုပြု၍ ကျောင်းသူကျောင်းသားများ အကြားသို့ စာဖြူလွှာကလေးများအသွင်ဖြင့် ပျံ့လွင့်သွားပေ၏။

မည်သို့ ထူးခြားသည့် နှိုးဆော်ချက်ပါနည်း။
အဆွေ သိလိုလျှင် ဖတ်ရှုပါလေလော့။

သာယာချမ်းမြေ့သော ဘဝကိုအလိုရှိကြသော
ဆွေသဟာအပေါင်းတို့...

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာကို တက္ကသိုလ်ကျောင်းမဟာ၌ ဆည်းပူးလေ့လာနိုင်ပါပြီ။

* တက္ကသီလာ ကျောင်းမဟာသည် ပညာမျိုးစုံကို သင်ယူရန် ဘူမိနက်သန် ပေတည်း။ လောကီ ပညာရပ်များကို သာမက လောကုတ္တရာ ပညာကိုပါ ဆည်းပူးနိုင်ပါ၏။ လောကီပညာနှင့် လောကုတ္တရာပညာတို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

* လောကီပညာသည် ဤဘဝတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရန်နှင့် နိုင်ငံ့တာဝန်ကို ကောင်းမွန်စွာထမ်းဆောင်နိုင်ရန်အတွက်အထောက် အကူ ပြု၏။

* လောကုတ္တရာပညာသည် ဤဘဝတွင် မှန်ကန်အပြစ်ကင်းစွာ ကျင့် ကြံပြောဆို ပြုမူတတ်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်ပေး၏။ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိစသည့် ကိလေသာတရားဆိုးများ ခေါင်းပါး လာရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းပျော်ရွှင်စွာ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် အထောက် အကူပြု၏။ တစ်ဘဝထက်တစ်ဘဝ ဘဝအဆင့် တိုးမြင့်လာပြီးနောက် ဆုံးတွင် အမြင့်ဆုံးဘပ ဆုလာဘ်ဖြစ်သည့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ ကို ရရှိခံစားနိုင်ရန် အကျိုးပြု၏။

လောကီပညာသည် တစ်ဘဝတာအတွက်၊ လောကုတ္တရာပညာသည် တစ်သံသရာလုံး အတွက်တည်း။

* သင်၏ အကြံအစည်တိုင်း စကားခွန်းတိုင်း အပြုအမူတိုင်းသည် သင် ၏ ဘဝကံကြမ္မာကို ဖန်တီးပေးနေသည်ကို မျက်ခြည်မပြတ်ပါလင့်။ လောကုတ္တရာပညာအခံရှိမှ သင့်ဘဝ၏အဘွေးအခေါ် မှန်ကန်လိမ့် မည်ကို စိတ်ချယုံကြည်ပါလော။ လောကုတ္တရာပညာ၏ မီးရှူးတန် ဆောင်ကား ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာပင်တည်း။

* ဗုဒ္ဓ၏အဘိဓမ္မာသည် အနောက်တိုင်း ဒဿနိက ပညာထက် ပိုမိုနက်နဲ ဆန်းကြယ်ပြီး သိပ္ပံနည်းကျသည်ကို သင်ကိုယ်တိုင် လေ့လာဆန်းစစ် ၍ အကဲဖြတ် ကြည့်နိုင်ပါပြီ။

* လောကီ ပညာရပ်များသည် ပညတ်နယ်ကို မကျော်ဖြတ်နိုင်သည့် အတွက် ဘဝပြဿနာ၏ အရင်းအမြစ်ကို မဖြေရှင်းနိုင်ပါ။ ဗုဒ္ဓအဘိ ဓမ္မာသည် ပညတ်နယ်ကို ဖောက်ထွင်း၍ ပရမတ်သဘောတရားများ ဖြင့် ဘဝနှင့် လောကတစ်ခုလုံးကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိမြင်သွားစေ နိုင်စွမ်းရှိ၏။

ထိုရတနာစစ် အဓမ္မအနှစ်ကို ပင်ပန်းခက်ခဲခြင်းမရှိဘဲ လွယ်လင့် တကူသင်ယူနိုင်ပါပြီ။

တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ သင်တန်း

* သင်တန်းချိန်–စနေနေ့နှင့် တနင်္ဂနွေနေ့တိုင်း
  မွန်းလွဲ ၂–နာရီမှ ၄–နာရီ အထိ။

  သင်တန်းနေရာ–တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံ (ဓမ္မဒါနသင်တန်း၊ မည်သူမဆို တက်ရောက်နိုင်သည်)။

* သင်တန်းဆရာ–ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်၊ B.Sc. Hons., M.Sc., Ph.D.ပါမောက္ခ၊ ဓာတုဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။
အတွင်းရေးမှူး၊ တက္ကသိုလ်များ ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်းကြီး။
အစိုးရအဘိဓမ္မာ စာမေးပွဲများ ပထမဆုရ။

* ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သော ကုသိုလ်အဖူးအခိုင်များကို ဆွတ်ခူးယူနိုင်ရန် တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံသို့ လက်တွဲညီညာ လှမ်းချီကြွလာကြပါလော့။

ဗုဒ္ဓဓမ္မပြန့်ပွားရေးအဖွဲ့
တက္ကသိုလ်များ ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်းကြီး၊ ရန်ကုန်။

တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံ ပြည့်လျှံပြီ

ပုံဒ္ဓမြတ်စွာ၏ တင့်တယ်သပ္ပါယ်လှသော ဆင်းတုတော်ကိန်းဝပ်ရာ တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံသည် တက္ကသိုလ်နယ်မြေ၏ အလှဆုံးနေရာပေတည်း။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများနှင့် ဆရာ ဆရာမများတို့ စုပေါင်းညီညာ ကုသိုလ်ပြုရာ ဌာနလည်းဖြစ်ပေ၏။ သို့စင်လျက် တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ ရရှိသည်အထိ ပညာ ဆည်းပူးခဲ့ကြ ပါသော်လည်း တက္ကသိုလ် ဓမ္မာရုံဘက်သို့ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ ခြေမဆန့်မိသူများ အမြောက်အမြား ရှိခဲ့ပါ၏။ ကြီးမားသော ဆုံးရှုံးမှု တစ်ရပ်ပေတကား။

တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာသင်တန်း ကြေညာချက်၏ နှိုးဆော်မှုကြောင့် သင်တန်းချိန်တွင် တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံသို့ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများနှင့် ဆရာ ဆရာမများတို့အလျှိုအလျှို ရောက်လာကြသည်။ ဓမ္မာရုံခန်းမကြီး ပြည့်လျှံသွားသည့် အထိပါပေ။

သင်တန်းဆရာ ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်ကလည်း ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ပြတ်ပြတ်သားသား သင်ကြားပို့ချသည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို ဒဿနိကပညာ, စိတ်ပညာ, သိပ္ပံပညာတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာ စိကာပတ်ကုံး ပို့ချပေးသည်။ ယခု ဘဝ၌ လက်ငင်းခံစားရမည့် သင်တန်း၏အကျိုးတရားများနှင့် ဘဝအဆက်ဆက် ခံစားရမည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ထုတ်ဖော်ပြောပြပေးသည်။

အဘိဓမ္မာတရားတော်၏ ထူးခြားပြောင်မြောက်လှသော အစွမ်းသတ္တိများကို ခေတ်လူငယ်များ မြင်ကြားသိရှိကြရပေပြီ။

အဘိဓမ္မာသည် ဘဝ၏အဖိုးတန်ဆုံး ပညာဖြစ်ကြောင်းမှာ ယုံမှားစရာ မရှိတော့။

ကုသိုလ်ရေးမို့ အားပေးကာ

"ကောင်းမှုမြတ်နိုး၊ ကောင်းအောင်ကြိုး၍၊ ကောင်းကျိုးကိုယ်၌ တည်ရန်" ကြိုးပမ်းနေကြသော တက္ကသိုလ်မောင်မယ်တို့အား ကျွေးမွေးလိုသူများက မရှားပါ။ တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာသင်တန်းကို ၂-နာရီကြာပို့ချရာတွင် ၁-နာရီပြည့်သောအခါ သင်တန်းကို ၁၅-မိနစ်ရပ်နား၍တက္ကသိုလ်ဘင်မောင်ထွေးက အကျွေးအမွေးဖြင့် ဧည့်ခံပါသည်။

ကောက်ညှင်းပေါင်း၊ ငှက်ပျောကြော်၊ ပဲသာကြော်၊ စမူဆာကြော်၊ ဘိန်းမုန့်၊ ခေါက်မုန့်၊ နနွင်းမကင်း၊ ပေါင်မုန့်သောပတ်သုတ် စသည့် စားသောက်ဖွယ် တစ်မယ်မယ်ကို ရေနွေးကြမ်းနှင့် တည်ခင်း ကျွေးမွေးပါသည်။

စားရင်း သောက်ရင်း ပြုံးရင်း ရယ်ရင်း တရားဆွေးနွေးရင်း ပျော်ရွှင်စရာကောင်းလှသည့် သင်တန်းပါပေ။

ယနေ့တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရ လူငယ်လူရွယ်များတွင် ဘာသာရေး, လူမှုရေး, ကျန်းမာရေး, စာပေအနုပညာဖြင့် ထောင့်စုံအောင် အကျယ်ပြန့်ဆုံး,အရက်ရောဆုံး လှူဒါန်းထောက်ပံ့ပေးကမ်းနေသော တက္ကသိုလ် တင်မောင်ထွေးသည်ပင် **"ပင်တိုင်ကောက်ညှင်းပေါင်း ဒါယကာဘွဲ့"**သစ်ဖြင့် ကျေနပ်ရောင့်ရဲကာ ပြုံးစိစိရှိနေပေ၏။

အခြား အလှူရှင်များနှင့် သင်တန်းသားများကလည်း ကြိုးကြား ကြိုးကြား ဝင်ရောက်လှူဒါန်းကျွေးမွေးကြ၏။

ဒုတိယပိုင်း သင်တန်းပြန်စသည့်အခါ "အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို အာမိသဒါနဖြင့် ပူဇော်ချီးမြှောက်ရခြင်းအတွက်" သင်တန်းသား ဘို့၏သာဓု အနုမောဒနာခေါ်သံမှာ ထက်ဝန်းယံသို့ မြူးပျံ့လွင့်ဝဲသွားပေ၏။

ပြည်မြန်မာအနှံ့ လေ့လာနိုင်ကြပြီ

သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောဖော် မြွက်ကြားခဲ့သည့် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်သည် အလွန်တရာ ကျယ်ပြောနက်နဲပြည့်စုံလှပေ၏။ ထိုကျယ်ပြော နက်နဲလှသော အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို သာမန်လူသားအပေါင်းတို့ လေ့လာသင်အံယူရန် မလွယ်ကူပါ။ ထိုအဘိဓမ္မာတရားဘော်၏ အနှစ်သာရကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြထားသည့် **အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်၏ "အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း"** ခေါ် သင်္ဂြိုဟ် ၉-ပိုင်းသည်ကား အများလူတကာတို့ လေ့လာဆည်းပူးရန် အထူးသင့်လျော်လှပါ၏။ဤသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာဗဟုသုတများကို သိနားလည်ထားလျှင်ပင် ဤဘဝနှင့် နောင်ဘဝများအတွက် အဖိုးမဖြတ်နိုင်အောင် အကျိုးကျေးဇူး ကြီးမားလှလေပြီ။

ထိုသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ အဘိဓမ္မာပညာကို ခေတ်အမြင်, ခေတ်ပညာ, ခေတ်အတွေးတို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ထောက်မကာ လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာသိနားလည်နိုင်ရေးအတွက် စနစ်တကျ ပို့ချထားသော ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်၏ ပို့ချချက်များသည် စာသင်သားကိုင်စာအုပ်များအနေဖြင့် ထွက်ပေါ်လာလေပြီ။

သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ ကြီးမှူးသျက် နှစ်စဉ် ဒီဇင်ဘာလတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ကျင်းပလေ့ရှိသော အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲများနှင့် လျော်ညီစွာ-

အတွဲ ၁-တွင် စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပကိဏ်း (အဘိဓမ္မာပထမဆင့်)
အတွဲ ၂-တွင် ဝီထိ၊ ဘုံ၊ ရုပ် (အဘိဓမ္မာ ဒုတိယဆင့်)
အတွဲ ၃-တွင် သမုစ္စည်း၊ ပစ္စည်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း (အဘိဓမ္မာတတိယဆင့်)

တို့ကို စာမေးပွဲ အဆင့်အတန်းမီ သင်ကြားပို့ချထားခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

ဤစာအုပ်များကိုဖတ်ရှုလေ့လာသူများသည် ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်၏ သင်တန်းများကို ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်ရသကဲ့သို့ နီးပါးမျှ အဘိဓမ္မာသဘောကို ထူးထူးခြားခြား နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် သိရှိနားလည်သွားနိုင်မည်ကိုကား ယုံမှားစရာမရှိသင့်ချေ။ ဇွဲလုံ့လ ခိုင်ခိုင်ဖြင့် လေ့လာမှတ်သားသွားမည်ဆိုလျှင် ကိုယ်တိုင်အမြင်ရှင်းပြီး သဘောပေါက်နားလည်လာမည် မုချတည်း။

"တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ"ဟု အမည်ပေးရသည့်အကြောင်း

ကျေးဇူးရှင် မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားသည် တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံတွင် ဝိပဿနာတရားကို ဟောကြားပြီးနောက် ထိုတရားဒေသနာကို ကျမ်းစာအုပ်အဖြစ် ပုံနှိပ်ကာ "တက္ကသိုလ်ဝိပဿနာ"ဟု အမည်ပေးတော်မူခဲ့၏။

ဆရာတော်၏လမ်းစဉ်ကိုလိုက်၍ တက္ကသိုလ်ဓမ္မာရုံ၌ တခမ်းတနား သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သော အဘိဓမ္မာပို့ချချက်များကို စုပေါင်းရိုက်နှိပ်ထားသည့် ဤစာအုပ်ကိုလည်း "တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ"ဟု အမည်ပေးလိုက်ပါသည်။

"တက္ကသိုလ်"ဟူသောပုဒ်ဖြင့် အထူးပြုထားသည်နှင့်အညီ တက္ကသိုလ်ဆရာတစ်ဦး၏ အတွေးအခေါ် အမူအကျင့်တို့ဖြင့် စေ့စေ့စပ်စပ်, နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ်, သုတေသနဆန်ဆန် လေ့လာမှတ်သားကာ ခေတ်အမြင်ဖြင့် သင်ကြားပို့ချထားသည်များ ကိုဤ "တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ"တွင် တစ်မူထူးခြားစွာ မြင်တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

တစ်ချက်ခုတ် နှစ်ချက်ပြတ်

"တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ"သည် အဖိုးတန်ဆုံးဘာဝပညာကိုခေတ်လူငယ်လူရွယ်တို့အား လက်ဆင့်ကမ်းကာ အပ်နှင်းပေးနိုင်ရမည်ဟု အဓိကရည်ရွယ်ထားသော်လည်း ဤစာအုပ်ကို လေ့လာဆည်းပူးသူတို့သည် သာသနာရေး

ဦးစီးဌာနနှင့် နိကာယ်သာသနာပြု အဖွဲ့တို့မှ ကြီးမှူးကျင်းပကြသော "အဘိ ဓမ္မာ စာမေးပွဲများ"ကိုပါ ကောင်းစွာဝင်ရောက် ဖြေဆိုနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါ သည်။

စာမေးပွဲဖြေမည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လေ့လာဆည်းပူးလျှင် တွန်းအားပိုကောင်းလာသည့်အတွက် မပျင်းမရိ မပေါ့မဆဘဲ လေးလေး နက်နက် လေ့လာမှတ်သားလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ စာမေးပွဲဖြင့်သာ အရည် အချင်းကို အကဲဖြတ်လျက်ရှိသည့် ခေတ်အခါ၌ အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲကို ထူး ချွန်စွာ အောင်မြင်ခြင်းသည် အလွန်ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဂုဏ်ထူးတစ်ရပ်ပင် ဖြစ် ပါသည်။

* * *

ဝမ်းပန်းတသာ လက်တစ်ကမ်းသာ

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာဖြစ်သည့် "ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ"ကို အများပြည်သူ တို့ လွယ်လင့်တကူ ဆွတ်ခူးဆည်းပူးနိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူတို့ထံသို့ "တက္က သိုလ် အဘိဓမ္မာ"အမည်ဖြင့် တမူဆန်းပြားစွာ တင်ဆက်လိုက်ပါပြီ။

သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်းတို့ကို အစီအစဉ်အတိုင်း တစ်ပိုင်းစီတင်ပြထားပြီးလျှင် တစ်ပိုင်းပြီးဆုံးတိုင်း "လိုရင်းအကျဉ်းချုပ်"နှင့် "လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ" ကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။ ဤကဏ္ဍတို့သည် လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ သဘော ပေါက်နိုင်ရေးနှင့် စာမေးပွဲအတွက် အရေးကြီးသည့် အချက်များမှတ်သား နိုင်ရေးတို့အတွက် လွန်စွာအထောက်အကူဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ထို့အပြင် မူလပဋ္ဌာန်းဆရာဘော်၏ "သင်္ဂြိုဟ်သရုပ်ခွဲဇယားများ" သည် ခေတ်နှင့်အညီ အလွယ်တကူသိရှိနားလည်ရေးနှင့် မှတ်သားနိုင်ရေးတို့ အတွက် အလွန်အကျိုးကျေးဇူးများပါသည်။ ထိုဇယားတို့မှ အရေးပါသော ဇယားအချို့ကို အနည်းငယ် မွမ်းမံပြင်ဆင်၍ သက်ဆိုင်သူ စာအုပ်အတွဲ၏ နောက်ဘက်၌ ပူးတွဲဖော်ပြထားပါသည်။ ဤဇယားများကို ကြည့်ထားရုံမျှ နှင့် အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲကို ရဲရဲရင့်ရင့် ရင်ဆိုင်ဝံ့သောအခြေသို့ဆိုက်ရောက် နိုင်ပါသည်။

ခေတ်လူငယ် လူရွယ် အပေါင်းတို့သည် မိမိတို့၏ လက်တကမ်းတွင် ရှိနေနှင့်ပြီဖြစ်သော အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာကို စေတနာ သဒ္ဓါထက်သန် ရှင်လန်းစွာဖြင့် လေ့လာလိုက်စားနိုင်ကြပြီးလျှင် သာသနာ့အကျိုး နိုင်ငံ့ အကျိုးနှင့် မိမိအကျိုးတို့အတွက် တန်ဖိုးအရှိဆုံးသောဘဝများကို လှလှပပ အောင်မြင်ပေါက်မြောက်စွာ ထူထောင်နိုင်ကြပါစေသတည်း။ ။

၁၉၆၆-ခု၊ မေလ။ ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
မိတ်ဆက်အမှာ		က
နိဒါန်း		
နတ်ပြည်၌ ဟောကြားသောတရားတော်	—	၃
အဘိဓမ္မာ၏ ထူးခြားချက်	—	၄
အဘိဓမ္မာ၏ အကျိုးကျေးဇူး	....	၆
အဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖီလော	—	၇
အဘိဓမ္မာနှင့် စိတ်ပညာ	....	၁၃
သိပ္ပံပညာနှင့် အဘိဓမ္မာ	....	၁၈
အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ	—	၂၁
သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို မည်သို့ ပယ်သတ်နိုင်သနည်း	....	၂၄
အဘိဓမ္မာကျမ်းများ	—	၂၆
အခန်း (၁) စိတ်ပိုင်း		
ပဏ္ဏာမဂါထာ	....	၂၈
ပရမတ်နှင့်ပညတ်	....	၂၉
ပရမတ္ထ်လေးပါး	....	၃၁
ဒဿနိက၏နယ်ငါးရပ်	....	၃၂
ဘုံအားဖြင့် စိတ် ၄-မျိုး	—	၃၄
အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး	....	၃၆
လောဘမူစိတ် ၈-ပါး	—	၃၇
ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး	....	၃၉
မောဟမူစိတ် ၂-ပါး	—	၄၀
အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး	....	၄၁
အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး	—	၄၂
အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး	—	၄၃
အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါး	....	၄၅
ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး	....	၄၆
မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး	—	၄၆
မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး	....	၄၈
မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး	—	၅၀

မာတိကာ

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄–ပါးတို့၏ သရုပ်ခွဲ ၅၁
ရူပါဝစရစိတ် ၁၅–ပါး — ၅၃
ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅–ပါး — ၅၆
ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅–ပါး — ၅၇
ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅–ပါး — ၅၇
အရူပါဝစရစိတ် ၁၂–ပါး — ၅၈
အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄–ပါး ၅၉
အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၄-ပါး — ၆၀
အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄–ပါး ၆၀
မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇–ပါးတို့၏သရုပ်ခွဲ ၆၀
လောကီစိတ် ၈၁–ပါး — ၆၂
လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈–ပါး — ၆၄
မဂ်စိတ် ၄–ပါး ၆၅
ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါး — ၆၅
လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် — ၆၇
မဂ်စိတ်အကျယ် ၂၀ .... ၆၇
ဖိုလ်စိတ်အကျယ် ၂၀ — ၆၈
ဈာန်စိတ် ၆၇ ပေါ်း ၆၉
သောဘဏစိတ် ၅၉ ပါး၊ ၉၁–ပါး ၆၉
စိတ်အကျဉ်းအကျယ် သရုပ်ခွဲ — ၇၀
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ — ၇၃

အခန်း (၂) စေတသိက်ပိုင်း

စိတ်သည်ပဓာန ၇၈
စိတ်ကို အရောင်ဆိုးပုံ — ၇၉
စေတသိက်၏ အင်္ဂါလေးရပ် ၈၀
အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး ၈၁
သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇–ပါး — ၈၁
ပရမတ္ထတရားကို စိစစ်နည်း ၈၃
ဖဿစေတသိက် ၈၅
ဝေဒနာစေတသိက် ၈၆
သညာစေတသိက် ၈၇
စေတနာစေတသိက် ၈၈
ဧကဂ္ဂတာစေတသိက် ၈၉

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်	၉၀
မနသိကာရစေတသိက်	၉၁
ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး	၉၂
ဝိတက်စေတသိက်	၉၂
ဝိစာရစေတသိက်	၉၃
ဝိတက်၊ စေတနာနှင့် မနသိကာရတို့၏ ထူးခြားချက်	၉၃
အဓိမောက္ခစေတသိက်	၉၄
ဝီရိယစေတသိက်	၉၄
ပီတိစေတသိက်	၉၅
ပီတိနှင့် သုခတို့၏ ထူးခြားချက်	၉၆
ဆန္ဒစေတသိက်	၉၆
အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး	၉၇
မောဟစေတသိက်	၉၈
အဟိရိကစေတသိက်	၁၀၀
အနောတ္တပ္ပစေတသိက်	၁၀၀
ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်	၁၀၁
အကုသလသာဓာရဏ ၄ ပါး	၁၀၁
လောဘစေတသိက်	၁၀၂
ဆန္ဒနှင့်လောဘတို့၏ထူးခြားချက်	၁၀၄
ဒိဋ္ဌိစေတသိက်	၁၀၄
မာနစေတသိက်	၁၀၅
ပ ပဉ္စတရား ၃ ပါး	၁၀၅
ဒေါသစေတသိက်	၁၀၆
ဣဿာစေတသိက်	၁၀၈
မစ္ဆရိယစေတသိက်	၁၀၉
ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယတို့၏ ထူးခြားချက်	၁၀၉
ကုက္ကုစ္စ စေဘသိက်	၁၀၉
အကုသိုလ်၏ မူလ ၃ ပါး	၁၁၀
ထိနနှင့်မိဒ္ဓ	၁၁၀
ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်	၁၁၂
အကုသိုလ်မဖြစ်ရေး	၁၁၂
သောဘဏစေဘသိက်စု	၁၁၃
သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉ ပါး	၁၁၄
သဒ္ဓါစေတသိက်	၁၁၅

သတိစေတသိက် ၁၁၆

ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပ ၁၁၇

အလောဘ ၁၁၈

အဒေါသ ၁၁၈

တတြမဇ္ဈတ္တတာ ၁၁၉

ကာယပဿဒ္ဓိ-စိတ္တပဿဒ္ဓိ ၁၂၀

ကာယလဟုတာ-စိတ္တလဟုတာ ၁၂၀

ကာယမုဒုတာ-စိတ္တမုဒုတာ ၁၂၂

ကာယကမ္မညတာ-စိတ္တကမ္မညတာ ၁၂၂

ကာယပါဂုညတာ-စိတ္တပါဂုညတာ ၁၂၂

ကာယုဇုကတာ-စိတ္တုဇုကတာ ၁၂၄

စုံတွဲစေတသိက်များ ၁၂၄

ဝိရတိစေတသိက် ၃ ပါး ၁၂၅

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂ ပါး ၁၂၆

ပညိန္ဒြေ စေတသိက် ၁၂၇

သညာ၊ ဝိညာဏ်နှင့် ပညာတို့၏ အထူး ၁၂၈

သမ္ပယောဂနည်း ၁၂၈

နိယတယောဂီ၊ အနိယတယောဂီ ၁၃၀

သင်္ဂဟနည်း ၁၃၂

ထေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ ၁၃၈

အခန်း(၃)ပကိဏ်းပိုင်း

ရုပ်နာမ်ဆက်သွယ်မှု ၁၄၈

ဝေဒနာသင်္ဂဟ ၁၄၈

ဝေဒနာအသီးသီးနှင့်ယှဉ်သော စိတ်များ ၁၄၉

ဝေဒနာအသီးသီးနှင့် ယှဉ်သော
စေတသိက်များ ၁၅၀

ဟေတုသင်္ဂဟ ၁၅၁

အဟိတ်စိတ်နှင့် သဟိတ်စိတ်များ ၁၅၁

ဟေတုသင်္ဂဟဇယားကို အသုံးပြုပုံ ၁၅၂

အဟိတ်စေတသိက် ၁၃ ပါး ၁၅၃

ဧကဟိတ်စေတသိက် ၂၀ ပါး ၁၅၃

ဒွိဟိတ်စေတသိက် ၄၈ ပါး ၁၅၄

တိဟိတ်စေတသိက် ၃၅ ပါး ၁၅၄
ကိစ္စသင်္ဂဟ ၁၅၄
စိတ်တို့ ဆောင်ရွက်ကြသည့် ကိစ္စ ၁၄ ပါး ၁၅၅
ကိစ္စဆောင်ရွက်ကြသောစိတ်များ ၁၅၅
ကိစ္စဆောင်ရွက်ရာဌာနများ ၁၅၆
ကိစ္စနှင့်ဌာနတပ်သောစိတ်များ ၁၅၇
ဒွါရသင်္ဂဟ ၁၅၈
ဒွါရ ၆ ပါး ၁၅၉
ဒွါရအသီးသီး၌ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များ ၁၆၀
တစ်ဒွါရ စသည်၌ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များ ၁၆၀
ဒွါရနှင့်စေတသိက်များ ၁၆၂
အာရမ္မဏသင်္ဂဟ ၁၆၂
အာရုံ ၆ ပါး ၁၆၃
အာရုံနှင့်ကာလ ၁၆၃
၆ ဒွါရ၌ ဖြစ်ကြသော စိတ်တို့၏ အာရုံများ ၁၆၄
အာရုံနှင့် စိတ် ၁၆၅
အာရုံနှင့်စေတသိက် ၁၆၆
ဝတ္ထု သင်္ဂဟ ၁၆၆
ဝတ္ထု ၆ ပါး ၁၆၆
ဘုံနှင့် ဝတ္ထု ၁၆၇
ဝိညာဏဓာတ် ၇ ပါး ၁၆၇
ဝတ္ထုနှင့် ဝိညာဏဓာတ် ၁၆၈
ဝတ္ထုရုပ်အလိုက် စိတ်များခွဲခြားပုံ ၁၆၉
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ ၁၇၀
သိပ္ပံဆန်သော အဘိဓမ္မာ ၁၇၅

နိဒါန်း

အဆင့်မြင့်ဆုံးဒဿန ၁၇၈
နာမ်လောက၏ ဆန်းကြယ်မှု ၁၇၈
စိတ်၏သဘာဝ ၁၇၈
သိစိတ်နှင့် မသိစိတ် ၁၈၂
သိပ္ပံထက် သာလွန်သောအချက် ၁၈၅
လျှို့ဝှက်လွန်းသော ဘဝ ပြဿနာ ၁၈၆

သတ္တဝါဘို့၏ ဖန်ဆင်းရှင် — ၁၈၈
ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေသည် သိပ္ပံနိယာမနှင့်ဆန့်ကျင်သလော — ၁၉၂
ဖန်တီးရှင်ကြီး ကံတရား — ၁၉၃
ကံသည်သတ္တဝါများကို မည်သို့ ဖန်တီးသနည်း — ၁၉၄
၃၁-ဘုံ ရှိသလား — ၁၉၆
ဗုဒ္ဓ၏ ရုပ်သဘော — ၁၉၈
သိပ္ပံပညာဖြင့် ဒြပ်ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံ ၂၀၀
အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဒြပ်ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံ — ၂၀၂
သိပ္ပံထက် အဘိဓမ္မာသာလွန်သောအချက် ၂၀၅

အခန်း (၄) ဝီထိပိုင်း

ဝီထိ၏အဓိပ္ပာယ် — ၂၀၉
ဝီထိစိတ်နှင့် ဝီထိမုတ်စိတ်များ — ၂၁၀
စိတ်၏အသက် — ၂၁၀
ရုပ်၏အသက် ၂၁၁
ဝီထိ ၆-မျိုး — ၂၁၂
ဆဆက္က ၆-မျိုး ၆-လီ — ၂၁၃
ဝီထိဖြစ်ကြောင်း အင်္ဂါ ၄-ပါး — ၂၁၄
ဘဝင်သုံးမျိုး — ၂၁၇
ပဉ္စဒွါရဝီထိ ၇၅-ပါး ၂၁၉
အတိမဟန္တာရုံဝီထိ ၂၁၉
တဒနုဝတ္တကဝီထိ အပြား ၂၂၁
မဟန္တာရုံဝီထိ ၂-မျိုး — ၂၂၂
ပရိတ္တာရုံဝီထိ ၆-မျိုး — ၂၂၄
အတိပရိတ္တာရုံ ၆-ဝီထိ — ၂၂၅
ပဉ္စဒွါရ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၂၂၇
ပဉ္စဒွါရ ဝီထိစိတ်ပေါင်း — ၂၂၈
ဝီထိမုတ်စိတ် ၁၉-ပါး — ၂၂၈
ဝီထိစိတ်တို့၏ အာရုံ — ၂၂၉
ဝီထိစိတ်တို့၏ မှီရာဝတ္ထု ၂၂၉
မဇ္ဈိမာယုကဝတ္ထု ရွေးချယ်ပုံ ၂၂၉
စိတ်တို့၏မှီရာ အာရုံပြုရာ — ၂၃၀
သရက်သီးကြွေသည့် ဥပမာ — ၂၃၀
မနောဒွါရဝီထိ — ၂၃၂

မနောဒွါရ၌ထင်လာသော အာရုံ	—	၂၃၂
ဝိဘူတာရုံနှင့် အဝိဘူတာရုံ	—	၂၃၂
ကာမဇောဝါရ ၄-ဝီထိ	—	၂၃၃
ကာမဇောမနောဒွါရဝီထိစိတ်များ	—	၂၃၄
ကာမဇောဝါရ ၂-မျိုး	—	၂၃၅
အပ္ပနာဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိ	....	၂၃၆
အပ္ပနာဇောဝါရ၌ အာရုံထင်ပုံ	—	၂၃၇
ဥပစာရ သမာဓိဇော	—	၂၃၇
အပ္ပနာဝီထိများကျပုံ	—	၂၃၈
ရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိဆိုရိုး	—	၂၃၉
အရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိဆိုရိုး	....	၂၄၀
အဘိညာအပ္ပနာဝီထိကျပုံ	—	၂၄၁
မဂ္ဂဝီထိဆိုရိုး	....	၂၄၃
ဖလသမာပတ္တိ ဝီထိဆိုရိုး	—	၂၄၄
နိရောဓသမာပတ္တိဝီထိ	....	၂၄၄
ဝိပါက နိယာမ	....	၂၄၆
ဝိပါက်အမှန် ဇောအပြန်	....	၂၄၆
ကာမဇော ဝါရနိယာမ	—	၂၄၈
အပ္ပနာဇော ဝါရနိယာမ	—	၂၄၈
တဒါရုမ္မဏနိယာမ	—	၂၅၂
အာဂန္တုကဝီထိ	....	၂၅၃
ဆိုင်ရာဘုံအလိုက် ဖြစ်သင့်သောစိတ်များ	—	၂၅၅
ပုဂ္ဂိုလ်အပြား	—	၂၅၆
ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ	....	၂၅၇
ဘုံ၌ စိတ်ရ	—	၂၅၉
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ	—	၂၆၀

အခန်း (၅) ဝီထိမုတ်ပိုင်း (ဝါ) ဘုံပိုင်း

ဝီထိမုတ်စိတ်များ	....	၂၆၇
စတုက္ကလေးလီ	—	၂၆၇
ဘုံ ၄-မျိုး	....	၂၆၈
အပါယ်လေးဘုံ	—	၂၆၈
ကာမ သုဂတိ ၇-ဘုံ	—	၂၇၀
ရူပဗြဟ္မာ ၁၆-ဘုံ	—	၂၇၂

မာတိကာ

အရှုပဗြဟ္မာ ၄–ဘုံ	...	၂၇၄
ဘုံနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်သရုပ်	...	၂၇၅
ပဋိသန္ဓေ ၄–မျိုး	...	၂၇၅
ပဋိသန္ဓေတည်နေပုံ ၄–မျိုး	...	၂၇၈
ဘုံသားနှင့် ပဋိသန္ဓေ	...	၂၇၈
သတ္တဝါတို့၏သက်တမ်းများ	...	၂၇၈
ကမ္ဘာပျက်ပုံ	...	၂၈၃
တစ်ဘဝ၌ တူမြဲတရား	...	၂၈၃
ကံလေးမျိုးလေးလီ	...	၂၈၄
ကိစ္စကမ္မစတုက္က	...	၂၈၄
ပါကဒါန ပရိယာယ ကမ္မစတုက္က	...	၂၈၅
ပါကကာလကမ္မစတုက္က	...	၂၈၆
ပါကဌာနကမ္မစတုက္က	...	၂၈၇
အကုသိုလ်ကံ ၃–မျိုး	...	၂၈၇
အကုသိုလ်ကံ ၁၀–ပါး (ဒုစရိုက် ၁၀–ပါး)	...	၂၈၇
ငါးပါးသီလနှင့် ဒုစရိုက် ၁၀–ပါး	...	၂၈၉
ဒုစရိုက်ကို ကျူးလွန်သောစိတ်များ	...	၂၉၁
ကာမကုသိုလ်ကံ ၃–မျိုး	...	၂၉၂
ပုညကြိယ၊ ဝတ္ထု ၁၀–ပါး	...	၂၉၂
ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ	...	၂၉၃
ဘုံဌာနနှင့်ကံအပြား	...	၂၉၄
အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ	...	၂၉၄
ကာမကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ	...	၂၉၅
ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ	...	၂၉၆
အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ	...	၂၉၈
သီလရှိက တောင့်တတိုင်း ပြည့်ဝပုံ	...	၂၉၉
အကောင်းဆုံးဘုံ	...	၂၉၉
သေခြင်းအကြောင်း ၄–ပါး	...	၃၀၁
သေခါနီး နိမိတ်ထင်ပုံ	...	၃၀၂
နိမိတ်နှင့် ဒွါရ	...	၃၀၃
မရဏာသန္နဝီထိ	...	၃၀၃
ဘဝ ကူးပုံ	...	၃၀၆
ဘဝနိကန္တိဇောဝီထိ	...	၃၀၈

စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေအပြား ၃၀၈
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ ၃၀၉

အခန်း (၆) ရုပ်ပိုင်း

ရူပသမုဒ္ဒေသ ၃၁၇
နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးကို ဝေဖန်ခြင်း ၃၁၉
ရုပ်ရေတွက်ပုံ အမျိုးမျိုး ၃၂၂
ရူပဝိဘာဂ ၃၂၃
ရုပ် ၂၈-ပါးကို ခွဲခြား၍ ဝေဖန်ခြင်း ၃၂၄
ရူပ သမုဋ္ဌာန ၃၂၆
ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော ကံ ၂၅-ပါး ၃၂၆
ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော စိတ် ၇၅-ပါး ၃၂၆
ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော ဥတု ၃၂၈
ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော အာဟာရ ၃၂၉
ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ပါး ၃၃၀
စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ပါး ၃၃၀
ဥတုဇရုပ် ၁၃-ပါး ၃၃၀
အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ပါး ၃၃၀
ရူပသမုဋ္ဌာန် ဆောင်ပုဒ်များ ၃၃၂
ရူပကလာပ ၃၃၃
ရုပ်ကလာပ် ၂၁-စည်း ၃၃၄
ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်း ၃၃၄
စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်း ၃၃၅
ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်း ၃၃၅
အာဟာရဇကလာပ် ၂-စည်း ၃၃၆
အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ရအပ်သောရုပ်ကလာပ်များ ၃၃၆
ဗဟိဒ္ဓရုပ်ကလာပ် ၂-စည်း ၃၃၆
ပရမတ္ထကလာပ်၊ သမူဟကလာပ် ၃၃၇
ကလာပ်တို့၏ ပမာဏ ၃၃၇
ရူပပဝတ္တိက္ကမ ၃၃၈
ဘုံ ၃-ပါး၌ ရနိုင်သောရုပ်များ ၃၃၈

ယောနိခေါ် အမျိုးဇာတ် ၄-ပါး ... ၃၃၀
ပဋိသန္ဓေအခါ ရုပ်ဖြစ်စဉ် ... ၃၃၉
အမိဝမ်းတွင်း၌ ရုပ်ဖြစ်စဉ် ... ၃၄၀
စတုဇရုပ်ဖြစ်စဉ် ... ၃၄၁
ဆီမီး လျှံ ကဲ့သို့ ... ၃၄၂
မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ ... ၃၄၂
ရုပ်တို့၏ပျက်စဉ် ... ၃၄၃
စုတေပြီးနောက် အကောင်ပုပ်မကျန်ရစ်သူ ... ၃၄၄
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ ... ၃၄၉

နိဂုံး

အသုံးချအဘိဓမ္မာ ... ၃၅၀
အကောင်းနှင့်အဆိုး ... ၃၅၉
အဘိဓမ္မာမီးမောင်းအောက်ဝယ် ... ၃၆၀
အကုသိုလ်အင်္ဂါအားစု ... ၃၆၁
ကုသိုလ်အင်္ဂါအားစု ... ၃၆၂
သဘောတူရာပေါင်းစုကာ ... ၃၆၂
ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု ... ၃၆၂
ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော် ... ၃၆၃
ပညတ်တရား ... ၃၆၄
ဘာဝနာတရား ... ၃၆၄
ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ပန်းတိုင် ... ၃၆၅

အခန်း (၇) သမုစ္စည်းပိုင်း

အဓိပ္ပာယ်နှင့် အကျယ်အဝန်း ... ၃၆၀
အကုသလသင်္ဂဟ ... ၃၆၉
အာသဝေါ ၄-ပါး ... ၃၆၉
ဩဃ ၄-ပါး ... ၃၇၀
ယောဂ ၄-ပါး ... ၃၇၀
ဂန္ထ ၄-ပါး ... ၃၇၀
ဥပါဒါန် ၄-ပါး ... ၃၇၂
နီဝရဏ ၆-ပါး ... ၃၇၄

အနုသယ ၇-ပါး ၃၇၅
သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး ၃၇၆
ဩရမ္ဘာဂိယ–ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ ၃၇၈
ကိလေသာ ၁၀-ပါး ၃၇၈
တစ်ထောင့်ငါးရာကိလေသာ ၃၇၉
မိဿကသင်္ဂဟ ၃၇၉
ဟိတ် ၆-ပါး ၃၇၉
ဈာန် ၇-ပါး ၃၈၀
မဂ္ဂင် ၁၂-ပါး ၃၈၀
ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး ၃၈၂
ဗိုလ် ၉-ပါး ၃၈၃
အဓိပတိ ၄-ပါး ၃၈၅
ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ ၃၈၇
သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး ၃၈၇
သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး ၃၈၈
ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး ၃၉၀
ဣန္ဒြေ ၅-ပါး ၃၉၁
ဗိုလ် ၅-ပါး ၃၉၁
ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး ၃၉၁
မဂ္ဂင် ၈-ပါး ၃၉၃
ဗောဓိပက္ခိယတရားကိုယ်၁၄ပါးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနများ ၃၉၃
သဗ္ဗသင်္ဂဟ ၃၉၄
ခန္ဓာ ၅-ပါး ၃၉၄
ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး ၃၉၅
အာယတန ၁၂-ပါး ၃၉၇
ဓာတ် ၁၈-ပါး ၃၉၈
သစ္စာ ၄-ပါး ၃၉၈
တကျာအစစ်တစ်ရာ့ရှစ် ၄၀၁
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ ၄၀၂

အခန်း(၈)ပစ္စည်းပိုင်း

ပစ္စည်း–ပစ္စယုပ္ပန် ၄၀၉
ကျေးဇူးပြုနည်း ၂၄- မျိုး ၄၁၀

သံတနှင့် အသံတံအခွဲ ၄၁၀
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း ၄၁၀
အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ ၄၁၁
သင်္ခါရပစ္စယာဝိညာဏံ ၄၁၃
ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ ၄၁၃
နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ ၄၁၄
သဠာယတနပစ္စယာဖဿော ၄၁၄
ဖဿပစ္စယာဝေဒနာ ၄၁၅
ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာ ၄၁၅
တဏှာပစ္စယာဥပါဒါနံ ၄၁၆
ဥပါဒါနပစ္စယာဘဝေါ ၄၁၇
ဘဝပစ္စယာဇာတိ ၄၂၀
ဇာတိပစ္စယာဇရာမရဏံ ၄၂၁
ဇာတိကြောင့်သောကစသည်တို့ဖြစ်ပုံ ၄၂၃
အကျိုးရင်းနှင့်အကျိုးဆက် ၄၂၃
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဘရားတော်၏မှတ်ဖွယ်များ ၄၂၄
အင်္ဂါ ၁၂-ပါး ၄၂၄
အမွန်း ၄-ပါး ၄၂၄
အခြင်းအရာအပါး ၂၀ .... ၄၂၅
သခ်ေပ=အလှာ ၄-ပါး ၄၂၇
သန္ဓိ=အစပ် ၃-ပါး ၄၂၇
ဝဋ် ၃-ပါး ၄၂၀
ဝဋ်မြစ် ၂-ပါး ၄၂၉
စက်ရဟတ်ပျက်ကိန်း ၄၂၉
အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း ၄၂၉
အာသဝတို့၏အကြောင်း ၄၃၀
အဝိဇ္ဇာကိုအစထား၍ဟောရခြင်းအကြောင်း ၄၃၀
နည်း ၄-ပါးဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်ကိုဆင်ခြင်ပုံ ၄၃၂
ပဋ္ဌာန်းနည်း ၄၃၅
ပစ္စယုဒ္ဒေသပါဠိ ၄၃၅

၂၄-ပစ္စည်းတို့၏ တရားကိုယ်နှင့် အဓိပ္ပာယ်	—	၄၃၅
ဟေတုပစ္စယော	—	၄၃၅
အာရမ္မဏပစ္စယော	—	၄၃၆
အဓိပတိပစ္စယော	—	၄၃၆
အနန္တရပစ္စယော	—	၄၃၇
သမနန္တရပစ္စယော	....	၄၃၈
သဟဇာတပစ္စယော	—	၄၃၈
အညမညပစ္စယော	—	၄၃၉
နိဿယပစ္စယော	....	၄၃၉
ဥပနိဿယပစ္စယော	....	၄၄၁
ပုရေဇာတပစ္စယော	—	၄၄၂
ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော	—	၄၄၃
အာသေဝနပစ္စယော	—	၄၄၃
ကမ္မပစ္စယော	....	၄၄၄
ဝိပါကပစ္စယော	—	၄၄၅
အာဟာရပစ္စယော	—	၄၄၅
ဣန္ဒြိယပစ္စယော	....	၄၄၆
ဈာနပစ္စယော	—	၄၄၇
မဂ္ဂပစ္စယော	—	၄၄၇
သမ္ပယုတ္တပစ္စယော	—	၄၄၈
ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော	—	၄၄၈
အတ္ထိပစ္စယော	—	၄၄၉
နတ္ထိပစ္စယော	—	၄၅၀
ဝိဂတပစ္စယော	....	၄၅၁
အဝိဂတပစ္စယော	....	၄၅၁
ပစ္စယရာသိ=ပစ္စည်းစု ၆-မျိုး	....	၄၅၁
ပစ္စယဘေဒသရုပ်	....	၄၅၂
ပစ္စယသမောဓာနသရုပ်	....	၄၅၂
ဘူမိပစ္စယဝိဘာဂသရုပ်	....	၄၅၃
ရုပ်နာမ်ပညတ် ခွဲခြားပုံ	....	၄၅၄
အတ္ထပညတ်အကျယ်	—	၄၅၄
အတ္ထပညတ်၏အင်္ဂါ ၄-ရပ်	—	၄၅၈

သဒ္ဒပညတ်အကျယ် ... ၄၅၈
သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုး ... ၄၅၉
ပညတ်နှင့်ဝီထိသရုပ် ... ၄၆၁
ဘာသာစကားများပေါ်ပေါက်ပုံ ... ၄၆၁
လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ ... ၄၆၂

အခန်း (၉) ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ဘာဝနာ ၂-မျိုး ... ၄၇၀
ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသည် ... ၄၇၁
ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး ... ၄၇၂
အသုဘ ၁၀-ပါး ... ၄၇၄
အနုဿတိ ၁၀-ပါး ... ၄၇၅
အပ္ပမညာ ၄-ပါး ... ၄၇၆
အာဟာရေပဋိကူလသညာ ၁-ပါး ... ၄၇၇
စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး ... ၄၇၇
အာရုပ္ပ ၄-ပါး ... ၄၇၈
စရိုက် ၆-ပါး ... ၄၇၈
သပ္ပါယဘေဒ ... ၄၇၉
ဘာဝနာဘေဒ ... ၄၈၁
ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်ဘာဝနာ ... ၄၈၁
ဈာန်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုဝေဖန်ပုံ ... ၄၈၂
ဂေါစရဘေဒ ... ၄၈၃
နိမိတ်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းတွဲစပ်ပုံ ... ၄၈၄
ဘာဝနာနှင့်နိမိတ်ကိုတွဲစပ်ပုံ ... ၄၈၄
ဈာန်အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ပုံ ... ၄၈၇
အာရုပ္ပဈာန်တက်ခန်း ... ၄၈၉
အဘိညာခန်း ... ၄၉၁
ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ... ၄၉၂
ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး ... ၄၉၂
လက္ခဏာ ၃-ပါး ... ၄၉၃
အနုပဿနာ ၃-ပါး ... ၄၉၄
ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး ... ၄၉၅
ဝိမောက္ခ ၃-ပါး ... ၄၉၆

ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါး	၄၉၆
ဗုဒ္ဓကျင့်စဉ်၏အနှစ်သာရ	၄၉၇
ဝိသုဒ္ဓိနှင့်ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၄၉၈
သီလဝိသုဒ္ဓိ	၄၉၈
စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	၄၉၉
ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ(နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်)	၄၉၉
ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ(ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)	၅၀၀
စူဠသောတာပန်	၅၀၂
မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၅၀၂
သမ္မသနဉာဏ်	၅၀၂
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်	၅၀၄
ဥပက္ကိလေသ ၁၀-ပါး	၅၀၅
ဘင်္ဂဉာဏ်	၅၀၈
ဘယဉာဏ်	၅၀၈
အာဒီနဝ, နိဗ္ဗိဒါ, မုစ္စိတုကမျတာ	၅၀၉
ပဋိသင်္ခါဉာဏ်	၅၀၉
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်	၅၁၀
အနုလောမဉာဏ်	၅၁၀
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ	၅၁၁
ဂေါတြဘုစိတ်	၅၁၂
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၅၁၃
ဓေ့ ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ	၅၁၄
ကျမ်းကိုးစာရင်း	၅၁၇

အမှားပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၃၆	၁၉	အသောသဏ	အသောဘဏ
၃၇	၃	ဒိဋ္ဌိ	ဒိဋ္ဌိ
၆၄	၆	စိတ် ၂၁ ပါး	စိတ် ၁၂၁ ပါး
၈၆	၂၂	ဣန္ဒြေ	ဣန္ဒြေ
၁၅၁	၅	၃၆ ပါး	၄၆ ပါး
၁၅၁	၂၈	၈၉-၁၈-၇၁	၈၉-၁၈-၇၁
၁၅၂	၃	ဟိတ် ၁ ပါးစီ	ဟိတ် ၂ ပါးစီ
၁၆၁	၂၁	ပဋ္ဌဒွါရိက	ဆဋ္ဌဒွါရိက
၁၆၃	၁၈	ဩဠာရိကရုပ်	ဩဠာရိကရုပ်
၁၆၄	၉	လတီသမတ်	လူတို့သမုတ်
၂၂၀	၆	ဆုံးဖြတ်တတ်သော စိတ်	ဆုံးဖြတ်တတ်သော ဝုဋ္ဌောစိတ်
၂၂၀	၈	ဝုဋ္ဌောတဒါရုံဘစ်ကြိမ်	တဒါရုံနှစ်ကြိမ်
၂၂၀	၂၀	↑ ↑ ဥပါဒ် ဘင်	↑ ↑ ဥပါဒ် ဌီ
၂၄၈	၇	"ပေါတြဘု"	"ဂေါတြဘု"
၂၃၉	၂၂	ဘုဝင်များမှာကျပြီး	ဘဝင်များစွာကျပြီး
၂၆၉	၂၆	အသက်မရှည်	အထက်မရှည်
၂၈၉	၁၅	ဒုစရိုက် ၂၀ ပါး	ဒုစရိုက် ၁၀ ပါး
၂၉၅	၉	(စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေနှင့် သောတဝိညာဏ်ဒွေ	(စက္ခုဝိညာဏ်, သောတဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း, သန္တီရဏ)
၃၀၀	၃၁	လတို့	လူတို့
၃၂၀	၂၉	သံ	စကားသံ
၃၂၃	၂၉	သတခ်	သခ်တ
၃၂၅	၁	ဩဠာရိက	ဩဠာရိက
"	၄	"	"
"	၁၂	ကမ္မရုပ်	ကမ္မဇရုပ်
၃၂၇	၁၉	အခြားစေတသိက်	အခြားစိတ်စေတသိက်
၃၃၉	၆	အထိုင်အရှား	အထင်အရှား
၃၄၃	၂၅	စုတိချုပ်ငြိမ်း	စုတိစိတ် ချုပ်ငြိမ်း

အမှားပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၃၄၅	၂၁	ဇိဝိတနာဝက	ဇိဝိတနဝက
၃၄၆	၁	။	။
။	၂	။	။
၃၄၈	၃၀	ပဏ္ဏိမိ	ပဏ္ဏိမိ
၃၆၉	၆	ဝီထိပိုင်းနှင့်ရုပ်ပိုင်း	ဝီထိပိုင်း, ဝီထိမုတ်ပိုင်း နှင့် ရုပ်ပိုင်း
၃၇၁	၂၀	ပစ္စုပ္ပန်ကာလ အပြတ် တွင်အနာဂတ်ကာလ နှင့်	ပစ္စုပ္ပန်ကာယ အပြတ် တွင် အနာဂတ် ကာယနှင့်
၃၈၂	၂၅	ပနိဗ္ဗေ	မနိဗ္ဗေ
၃၈၄	၂၈	ယှဉ်ဖက်တရားတို့က	ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို
၃၈၈	၁၆	ယှဉ်သည့်စေတသိက်	ယှဉ်သည့် သတိ စေတသိက်
။	၂၁	ထင်ရှားမှုကို	ထင်ရှားမှုကို
၃၉၂	၂၄	မမေ့လျော့ပျင်းရိခြင်း	မမေ့ လျော့ ပျင်းရိခြင်း
။	၂၈	စိတ်၏တည်ကြည်မှု	စိတ်၏ မတည်ကြည်မှု
၃၉၆	၁၇	ခန္ဓာဝိမုတ်	ခန္ဓာဝိမုတ်
၄၁၇	၁	လိုချင်မှုတဏှာ	လိုချင်မှုကတဏှာ
၄၂၇	၉	တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅ ပါး တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅ ပါး,	တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅ ပါး
၄၄၁	၂၀	ကုသိုလ်တရားကို	ကုသိုလ်တရားတို့သည်
၄၅၃	၈	သဟဇာတမျိုး၃၆ပါး	သဟဇာတမျိုး ၁၆ပါး
၄၅၄	၁၇	မဟာဘုတ်ကြီး၂၄ပါး	မဟာဘုတ်ကြီး၄ပါး
၄၆၁	၆	အဝိဇ္ဇမာနနေနဝိဇ္ဇ မာနပစ္စယ်	အဝိဇ္ဇမာနေ အဝိဇ္ဇာ မာနပစ္စယ်
၄၇၀	၄	သဏ္ဌာန်၌	သန္တာန်၌
၄၇၆	၅	ကာယဂဘာဿတိ	ကာယဂတာသတိ
၄၇၉	၂၀	ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀ ပါး	ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၁ ပါး

အမှားပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၃၈၀	၁၈	ယားမှအပ	မျှားမှအပ
၄၈၂	၁၈	ကသိုဏ်း ၁၀ ပါး	ကသိုဏ်း ၁၀ ပါး, အသုဘ ၁၀ ပါး
၄၈၈	၂၅	ဝိစာရရာဂ	ဝိစာရဝိရာဂ
၄၉၄	၁၆	မည်သည့်အလိုကိုမျှ	မည်သူ့အလိုကိုမျှ
၅၀၅	၂၈	ဥပတ္တိလေသာ ၁၀ ပါး	ဥပက္ကိလေသာ ၁၀ ပါး
။	၂၉	ဝိပဿနာနုပက္ကိလေသာ	ဝိပဿနုပက္ကိလေသာ
၅၀၇	၆	ညစ်နွမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်သော	ညစ်နွမ်းကြောင်း ဖြစ်သော

အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ

တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ

အတွဲ (၁)

စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပကိဏ်း

အဘိဓမ္မာ(ရိုးရိုးတန်း)စာမေးပွဲ ပထမဆင့်အတွက်

* အဘိဓမ္မာ တရားတော်သည် ပညတ်လောကကို ဖောက်ထွင်း၍ ပရမတ်လောကကို စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အခြေခံအရှိတရားများဖြင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားသည့်အတွက် ဘဝ၏အမှန်သဘောကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနားလည်စေ၏။

* လူတို့သည် အမှန်တရားကိုမသိဘဲ ထင်မြင်ယူဆချက်များကိုသာ အမှန်တရားဟု ယူဆနေခြင်းကြောင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ညီညွတ်မှုမရှိ ပေါင်းစည်းမှုမရှိဘဲ ဆန့်ကျင်နေကြသည်။

* ပတ္တမြားမှန်လျှင် နွံမှာနစ်သော်လည်း မညစ်၊ တရားစစ်မှန်ကန်လျှင် ခေတ်အမျိုးမျိုးပြောင်းသော်လည်း မဟောင်း။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

နိဒါန်း

နတ်ပြည်၌ဟောကြားသော တရားတော်

သိသင့်သိထိုက်သော တရားအလုံးစုံကို ဆရာမကူ သယမ္ဘူဉာဏ်နှင့် သိမြင်တော်မူသည့် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသည် သတ္တမမြောက်ဝါကို တာဝတိံသာ၌ ကပ်ဆိုတော်မူပြီးလျှင် မယ်တော် မိနတ်သားအား အမှူးထားလျက် နတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းတို့အား ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို မရပ်မနား တစ်ဆက်တည်း ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

တာဝတိံသာနတ်သက် တစ်ရက်သည် လူတို့၏နှစ်တစ်ရာနှင့် ညီမျှသောကြောင့် ဝါတွင်းသုံးလဟူသည်မှာ တာဝတိံသာ နတ်သက်အားဖြင့် မိနစ်အနည်းငယ်သာ ကြာညောင်းပါ၏။

နေ့စဉ် ဆွမ်းခံချိန်သို့ရောက်လျှင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် နိမ္မိတ ရုပ်ပွားတစ်ဆူကို မိမိ၏ကိုယ်စား တရားဆက်လက်ဟောကြားရန် အဓိဋ္ဌာန်တော်မူပြီးသော် မြောက်ကျွန်း ဥတ္တရကုရုသို့ ဆွမ်းခံကြွတော်မူ၏။ ထို့နောက် အနောတတ်အိုင်၏ ဆိပ်ကမ်းသာဝယ် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးလျှင် စန္ဒကူးတော၌ နေသန့်စောင်မူ၏။

ထိုအခါ **တရားစစ်သူကြီးဖြစ်တော်မူသော** ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတ္တရာ**သည်** ဘုရားထံမှောက်သို့ လာရောက်ပြီး ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုတော်**မူ၏။**

ဗုဒ္ဓမြတ်**စွာ**က ''ချစ်သား သာရိပုတ္တရာ-ဤမျှသောတရားကို ငါဟောကြား**ခဲ့ပြီ**''ဟု **အ**ဘိဓမ္မာတရားကို နည်းရရုံ အကျဉ်းချုပ် ညွှန်ကြားတော်မူ**၏။ ထို့ကြောင့်** မြတ်ဗုဒ္ဓသည် အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို လူ့ပြည်၌လည်း နတ်ပြည်နှင့် **တစ်ပြိုင်တည်း** ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်သာတည်း။

ပညာတေဒဂ် အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်ကျော်သည် ဘုရားရှင်ထံမှ နည်းရတော်မူလေလျှင် နည်းပေါင်း အရာ အထောင်တို့ဖြင့် ဖြန့်ချိ၍ ဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော အဘိဓမ္မာ ဒေသနာအကျယ်ကို သိမြင်တော်မူ၏။ ပမာဆိုသော် မဟာသမုဒ္ဒရာကမ်းခြေ၌ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ရပ်တည်၍ လက်တော်ကို ဆန့်တန်းလျက် ညွှန်ပြလိုက်သည့်အခါ မဟာသမုဒ္ဒရာ ရေပြင်ကျယ်တစ်ခုလုံး ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ မြင်တွေ့သွားသကဲ့သို့တည်း။

အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်သည် အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို မကျဉ်း မကျယ် အလယ်အလတ်ဖြစ်သောနည်းဖြင့် မိမိ၏တပည့် ရဟန်းငါးရာတို့အား တစ်ဖန် ဟောကြားတော်မူ၏။ တာဝတိံသာ၌ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို မြတ်စွာဘုရားဟောကြား၍ ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်သည့်အခါ လူ့ပြည်၌လည်း အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ ဟောကြား၍ ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။

လူ့လောက၌ ယနေ့တိုင် ကျန်ရစ်နေသော အဘိဓမ္မာ ပိဋကသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ဟောကြားပို့ချခဲ့သော ပိဋကဖြစ်ပေ၏။

အဘိဓမ္မာ၏ ထူးခြားချက်

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားတော်မူခဲ့သော တရားအလုံးစုံကို (၁) သုတ္တန် ပိဋက (၂) ဝိနည်းပိဋက (၃) အဘိဓမ္မာပိဋကဟူ၍ ပိဋကသုံးပုံအဖြစ် ခွဲခြားထားကြ၏။

သုတ္တန်ပိဋကသည် ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယ, ဝါသနာ, စရိုက်တို့ကို လိုက်၍ လူအများ သိနားလည်နေကြသည့် ဝေါဟာရများကို သုံးနှုန်းလျက် ဟောကြားထားသည့် တရားတော်များဖြစ်၏။ ခန္ဓာ, အာယ တန, ဓာတ်, သစ္စာ, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင် စသော တရားတို့ကို ဟောကြားရာ၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဟောကြားတော်မမူဘဲ တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် လျော်ရုံ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်သာ ဝေဖန်ဟောကြားတော်မူ၏။

ဓမ္မစကြာသုတ်, အနတ္တလက္ခဏာသုတ်, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သုတ်, မဟာ သတိ ပဋ္ဌာနသုတ် စသည့် အရေးကြီးသော သုတ်တော်များသည် သုတ္တန်ပိဋကတွင် ပါဝင်ကြ၏။

ဝိနည်းပိဋက သည် မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကများဖြစ်ကြသော ရဟန်းတော်များ လိုက်နာကျင့်သုံး ဆောက်တည်ရန်အတွက် မြတ်ရှင်တော်

ပညတ်တော်မူခဲ့သည့် ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်များ ဖြစ်ပေ၏။ ဤသိက္ခာပုဒ်များသည် ကုဋေကိုးထောင် တစ်ရာ့ ရှစ်ဆယ် ငါးသန်း သုံးသောင်းခြောက်ထောင် ရှိပေရာ သံဃာတော်အဖွဲ့အစည်းကို ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း အဖွဲ့အစည်းအဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်ပေးခဲ့သော စည်းကမ်းများ ဖြစ်ကြပေ၏။

ထိုမျှလောက်များပြားသော သိက္ခာပုဒ်တို့တွင် ဘိက္ခုပါတိမောက်၌ လာသော သိက္ခာပုဒ် ၂၂၇-သွယ်တို့သည် မူလအခြေခံဖြစ်၍ အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်ကြ၏။ ဤသိက္ခာပုဒ်တို့ကို ရဟန်းတော်များသည် မိမိတို့၏ ကျင့်ဝတ်သီလသိက္ခာပုဒ်အဖြစ် အထူးရိုသေလေးစားစွာ စောင့်ထိန်းကြရပေ၏။

ဝိနည်း ပိဋကသည် သာသနာတော်၏ အသက်ဖြစ်၏။ ဝိနည်းတော်များနှင့်အညီ ကျင့်ကြံနေထိုင်ကြသော ရဟန်းတော်များသည် အထူးကြည်ညိုလေးစားဖွယ် ဖြစ်ကြပြီးလျှင် လူအပေါင်းတို့ ကုသိုလ်မျိုးစေ့များကို စိုက်ပျိုးရာ လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ် ဖြစ်ကြပေ၏။

အဘိဓမ္မာပိဋကသည် သတ္တလောက, ဩကာသလောက, သင်္ခါရလောကဟု ဆိုအပ်သော လောကသုံးပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့၏ အကြောင်းအရာများကို တကယ်အစစ်အမှန်ဖြစ်ကြသည့် ပရမတ္ထတရားလေးပါးအဖြစ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဟောကြားထားသော ဒေသနာဖြစ်၏။

သုတ္တန်ပိဋကသည် ဝေနေယျတို့၏ အသိဉာဏ်နှင့် လျော်ကန်သင့်မြတ်သည့် ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းများကို အများဆုံး ဦးစားပေး၍ ဟောကြားထားသော **ဝေါဟာရဒေသနာ**ဖြစ်၏။

ဝိနယပိဋက သည် တပည့်သာဝကများလိုက်နာကျင့်ကြံရန် အာဏာကို အများဆုံးအသုံးပြု၍ ပညတ်တော်မူခဲ့သော **အာဏာ** ဒေသနာ ဖြစ်၏။

အဘိဓမ္မာ သည် ပရမတ္ထ သဘာဝတရားများကို ဖြစ်စဉ်အတိုင်း အကြွင်းမရှိ ပြည့်စုံစွာ ဟောကြားတော်မူခဲ့သော **ပရမတ္ထဒေသနာ** ဖြစ်၏။

အဘိဓမ္မာဒေသနာကို ဟောကြားရာ၌ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် အစွမ်းရှိတိုင်း သဘာဝ လောကတစ်ခုလုံးကို မွှေနှောက် ချောက်ချားလျက် ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာ, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင် စသော တရားတို့၏ သဘာဝဖြစ်စဉ်ကို သုတ္တန်နည်း, အဘိဓမ္မာနည်း, အမေးအဖြေနည်းတို့ဖြင့် အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

ဓမ္မက္ခန္ဓာ အရေအတွက်အားဖြင့် သုတ္တန်ပိဋကတွင် ၂၁၀၀၀, ဝိနည်းပိဋကတွင် ၂၁၀၀၀ နှင့် အဘိဓမ္မာ ပိဋကတွင် ၄၂၀၀၀ ရှိ၏။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာပိဋကသည် သုတ္တန်ပိဋကထက် ဓမ္မကွန္ဓာအခင်းရဲ့ အတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟောကြားသော နည်းအရေအတွက်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ထူးခြား ဆန်းကြယ်မှုဒ္ဓလည်းကောင်း သာလွန်၏။ ဤသို့ သုတ္တန် ဓမ္မထက် သာလွန်ထူးဆန်းသော တရားတော်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဘိဓမ္မာ ဟု အမည်တွင်ခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

အဘိ = သာလွန်သော၊ ထူးဆန်းသော။

ဓမ္မ = သင်ယူထိုက်သော ပါဠိတော် (ဝါ) သတ္တဝါတို့ ဆင်းရဲ ငြိမ်းအောင် မြတ်စွာဘုရား ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သော တရားတော်။

အဘိဓမ္မာ၏ အကျိုးကျေးဇူး

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အဘိဓမ္မာပိဋကမှ ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကို ဆင်ခြင် သုံးသပ်သောအခါ ရောင်ခြည်ခြောက်သွယ် ကွန့်မြူးလာ၏။

ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်တော်အခါ၌ လိုဏ်ခေါင်း တစ်ခုတွင် ခိုအောင်းနေကြသည့် လင်းနို့ ငါးရာတို့သည် ရဟန်းနှစ်ပါးတို့၏ အဘိဓမ္မာ တရား ရွတ်ဆိုသံကို အာရုံပြုခဲ့ကြရ၏။ ထို ကောင်းမြတ်သော အာရုံဖြင့် လင်းနို့ ငါးရာတို့ သေလွန်ကြသည့်အခါ နတ်ပြည်သို့ လားရောက်ကြရ၏။

သူတို့သည် ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်တော်မှ ဂေါတမ ဘုရားရှင် လက်ထက်တော်အထိ ဘုရားရှင်နှစ်ဆူအကြား ဗုဒ္ဓန္တရအသင်္ချေယျ ကာလ ပတ်လုံး အပါယ်သို့ မလားရောက်ကြရဘဲ နတ်ပြည်၌ပင် တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ခဲ့ကြရ၏။ ဂေါတမ ဘုရားရှင် လက်ထက်တွင် လူ ယောကျ်ားများ ဖြစ်ကြပြီး ရဟန်းဘဝကို ရရှိကြ၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ထံမှ အဘိဓမ္မာပိဋကကို ဦးဦးဖျားဖျား သင်အံ့ယူကြရပြီးလျှင် အဘိဓမ္မာပိဋကဆောင် ရဟန္တာများ ဖြစ်လာကြ၏။

တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို ဂေါတမမြတ်စွာ ဘုရား ဟောကြား၍ ပြီးဆုံးသော အခါတွင် နတ်ဗြဟ္မာ ကုဋေပေါင်း ရှစ်သောင်းတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ပြီး အကျွတ်တမ်းဝင်ကြရကုန်၏။ မယ်တော်မိနတ်သားသည်လည်း သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေ၏။

အဘိဓမ္မာတရားတော်သည် ပညတ်လောကကို ဖောက်ထွင်း၍ ပရမတ်လောကကို စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော အခြေခံအစ္စိတရားများဖြင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားသည့်အတွက် ဘဝ၏အမှန် သဘောကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနားလည်စေ၏။

ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ဟူသည်မှာ ရုပ်နာမ်အစုမျှသာဖြစ်ပြီး ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝဖြစ်စဉ်များကို သိနားလည်လာသောအခါ ရုပ်နာမ်အစု၌ ငါဟူသော မာနစွဲ၊ ငါ့ဥစ္စာဟူသည့် တဏှာစွဲ၊ အတ္တကောင် (ဝါ) လိပ်ပြာကောင်ရှိ၏ ဟူသော ဒိဋ္ဌိစွဲတို့ကို ဖြိုခွဲနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာဒေသနာကို ကျကျနန လေ့လာလျှင် အကြောင်း အကျိုး အပြည့်အစုံနှင့်တကွ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်နိုင်သော **ယထာဘူတ ဉာဏ်** ကို ရရှိနိုင်၏။ ထိုဉာဏ်ဖြင့် အယူလွဲမှု မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် ယုံမှားသံသယဖြစ်မှု ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကို အတော်အသင့် ကြာရှည်စွာ ပယ်ရှားထားနိုင်သောကြောင့် ထိုဉာဏ်ပိုင်ရှင်သည် **စူဠသောတာပန်** အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသည် မည်၏။ စူဠသောတာပန်ဖြစ်လျှင် နောက်ဘဝ၌ ကေန်မုချ အပါယ်မလား ရောက်ရ တော့ချေ။

အဘိဓမ္မာ၏ အကျိုးကျေးဇူးသည် ကြီးမားလှပါတောင်း။

အဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖီလော

ကမ္ဘာ့ တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများက ဘဝနှင့် ဘဝပြဿနာအကြောင်း၊ လောကအကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး တွေးခေါ် မြော်မြင်ထားကြသည့် အတွေးအမြင်များကို **ဒဿနိကဗေဒ (ဝါ) ဖီလိုဆိုဖီ**[1] ဟုခေါ်၏။

ဒဿန=အတွေးအမြင်+ဣက=ဆိုင်ရာ+ဗေဒ=ပညာ။

ထို့ကြောင့် ဒဿနိကဗေဒသည် အတွေးအမြင်ဆိုင်ရာ ပညာ ဖြစ်၏။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု စသော ဘဝကိစ္စ၊ ဘဝပြဿနာများကိုလည်းကောင်း၊ ဘဝနှင့် လောကဆိုင်ရာ သိပ္ပံတွေ့ရှိချက်များကိုလည်းကောင်း၊ အခြေအနေအရပ်ရပ် အချက်အလက် အမျိုးမျိုးတို့ကို စုစည်းခြုံငုံ ဝေဖန်သုံးသပ်ကာ ဆင်ခြင်တွေးတောထားသော တွေးခေါ်ချက်များသည် ဒဿနိကဗေဒ ဖြစ်ပေ၏။

အရာရာကို ဝေဖန်သုံးသပ်၍ ဆင်ခြင် တွေးခေါ်နိုင်သူသည် ထိုသို့ မတွေးခေါ်နိုင်သူတို့ထက် သာလွန်၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးခေတ် ဂရိ တွေးခေါ် ရှင်များ လက်ထက်မှစ၍ ယနေ့ မျက်မှောက်ခေတ်အထိ တွေးခေါ်ရှင်ကြီး ဖီလိုဆိုဖာ[2] များကို ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားတို့ လေးစား ဂုဏ်ပြုခဲ့ကြ၏။ သူတို့၏ အတွေးအခေါ် ဒဿနအမြင်များကိုလည်း လေးစားမြတ်နိုးခဲ့ကြ၏။

1-Philosophy 2-Philosopher

Great ideas can move the world.

ကြီးကျယ်သော စိတ်ကူးထည်များသည် ကမ္ဘာကို လှုပ်ရှားစေနိုင်သည် ဟု လက်ခံခဲ့ကြ၏။

သို့ဖြစ်လျှင်ဗုဒ္ဓ၏အဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖီတစ်ရပ်ဖြစ်သလော၊ တစ်နည်း ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် ဒဿနိကဗေဒတွင် အကျုံးဝင်သလော။

> **ဗုဒ္ဓ၏အဘိဓမ္မာသည် စကြာဝဠာအလုံးစုံ၌ ရှိကြသော သက်ရှိ သက်မဲ့ အလုံးစုံတို့ကို အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သည့် ပရမတ္ထ တရားများ ဖြင့် အရှိကိုအရှိအတိုင်း သဘာဝအမှန်အတိုင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ ဝေဖန် စိစစ်ပြထားသော ပညာဖြစ်၏။**

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာနယ်ထဲတွင် ဖီလိုဆိုဖာများ ရှာဖွေနေကြသော လောကနှင့် ဘဝအကြောင်းအရာများ အပြည့်အစုံပါဝင်ကြ၏။ ဖီလိုဆိုဖာ များ ကြိုးစား ဖြေရှင်းနေကြသော လောကပြဿနာများနှင့် ဘဝပြဿနာများ တို့၏ အဖြေများလည်း တိတိကျကျ ပါရှိကြ၏။

နိုင်ငံရေးဝါဒအမျိုးမျိုး, စီးပွားရေးမူ အဖုံဖုံ, လူမှုရေးပြဿနာ အသွယ်သွယ်, ယဉ်ကျေးမှု ခလေ့ ထုံးစံအမယ်မယ်, ညှိနှိုင်း၍ မရနိုင်လောက် အောင်ကွဲပြားနေကြသော အတွေးအမြင် အရပ်ရပ်တို့၏ အကြောင်းရင်းများကို လည်း ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်၏။

စီးပွားရေး ချုပ်ချယ်မှုများ, ကြီးနိုင်ငယ်ညှဉ်းသည့် နှိပ်စက်မှုများ, နယ်ချဲ့ကျူးကျော်ရေး စစ်ပွဲများ, ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲကြီးများ၏ ပဓာန အကြောင်း ရင်းများကိုလည်း ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင် အထင်းသား မြင်တွေ့နိုင်၏။ လူသားတို့ကို ဆိုးသွမ်းရမ်းကား ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်အောင် တွန်းပို့ပေးနေသော အဓိက အား[1]တို့ကား လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ စသည့် ကိလေသာ တရားဆိုးများ မဟုတ်ပါလား။

အချုပ်ကို ဆိုရသော် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် အကောင်းဆုံး နိုင်ငံရေးစနစ်, တရားအမျှတဆုံးစီးပွားရေးစနစ်, အသာယာဆုံး လူမှုရေးစနစ်, အသိမ်မွေ့ ဆုံး ယဉ်ကျေးမှုစနစ်တို့ကို ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် အကောင်းဆုံး လမ်းညွှန် ချက်ကိုပေးဆောင်နိုင်၏။ ဘဝငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရရှိ ရေးအတွက်လည်း လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်ချက်ကို ညွှန်ပြနိုင်၏။

---

1 – Force

ဤသို့လျှင် ဖီလိုဆိုဖာများ ရှာဖွေနေကြသည့် အဖြေများသည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင် ပါရှိနေပေရာ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို ဖီလိုဆိုဖီတစ်ရပ်ဟု မမှတ်ယူနိုင်ပါသလော။ ဒဿနိက ပညာရပ်တွင် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ မပါဝင်သင့်ပါပြီလော။

အဖြေကရှင်းနေပါသည်။ အဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖီထက်ပင် ကြီးကျယ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနောက်တိုင်းပညာရှင်များသည် ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများ စာရင်းတွင် မြတ်ဗုဒ္ဓကို ထည့်သွင်းထားကြပါ၏။

သို့ရာတွင် မြတ်စွာဘုရားသည် တွေးခေါ်ရှင်ကြီးလော။ မဟုတ်ပါ။ ဗုဒ္ဓသည် အဘိဓမ္မာကို တွေးခေါ်ပြီးသိရှိလာခြင်းမဟုတ်။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အကျိုးဆက်တစ်ရပ်အနေနှင့် ထိုးထွင်း၍ သိလာခြင်းသာဖြစ်၏။

ဤတွင် ဗုဒ္ဓညွှန်ပြထားသည့် အသိပညာသုံးရပ်ကို စဉ်းစားသင့်၏။

(၁) သူတစ်ပါးတို့ နည်းပြ၊ ပြောပြ၊ ရေးပြ၊ သင်ပြပေးသည့်အတွက် သိမြင်နားလည်တတ်မြောက်လာသော ပညာကို **သုတမယပညာ** ဟု ခေါ်၏။

(၂) မိမိ သိမြင် နားလည်ထားသော ဗဟုသုတများကို အခြေခံပြု၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် အသိအမြင်များကိုရရှိအောင် ဆင်ခြင်တွေးခေါ် ယူနိုင်သောပညာကို **စိန္တာမယပညာ** ဟုခေါ်၏။

(၃) သမာဓိရင့်အောင် ဘာဝနာ ပွားများပြီးနောက် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်လာသောပညာကို **ဘာဝနာမယပညာ** ဟုခေါ်၏။

ဤပညာသုံးမျိုးတွင် ဘာဝနာမယပညာသည် အထက်တန်းအကျဆုံး ပညာဖြစ်၏။ ဘာဝနာမယပညာကို ဆင်ခြင်တွေးတောယူခြင်းဖြင့် မရနိုင်ပါ။ ဥပမာ- ရေကူးတတ်အောင် ကြံစည်စိတ်ကူးယူ၍ မရနိုင်သကဲ့သို့တည်း။

သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား ထိုးထွင်း၍သိမြင်သော အဘိဓမ္မာသည် ဘာဝနာမယပညာဖြစ်၏။ တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများ ကြံစည်စိတ်ကူး၍ သိမြင်လာသော ပညာတို့မှာ စိန္တာမယပညာဖြစ်၏။

ဤလောက၏အမှန်တရား၊ ဘဝ၏အမှန်တရားတို့သည် အလွန်နက်နဲသိမ်မွေ့ရကား စိန္တာမယပညာဖြင့်မမြင်သိနိုင်ပါ။ စိတ်ကူးကြံစည်ခြင်းဖြင့် မသိမြင်နိုင်ပါ။ အမှန်ကို မသိမြင်ခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးတို့၏ အမြင်အတွေးတို့သည် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကွဲပြားနေကြ၏။ အမှန်ကို မြင်သိလျှင်ကား အယူအဆ အမျိုးမျိုး မကွဲပြားစကောင်းပါ။

A compendium of speculations is Just speculation.
It cannot be the truth.

ကြံတွေးမှန်းဆချက်များ ပေါင်းချုပ်သည် ကြံတွေးမှန်းဆချက်သာ ဖြစ်၏။ အမှန်တရားမဖြစ်နိုင်ပါ။

ကောက်ရိုးပုံထဲမှ ဆန်မရနိုင်သကဲ့သို့တည်း။

"လူတို့သည် အမှန်တရားကိုမသိဘဲ ထင်မြင်ယူဆချက်များကိုသာ အမှန်တရားဟု ယူဆနေခြင်းကြောင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ညီညွတ်မှုမရှိ ပေါင်းစည်းမှုမရှိဘဲ ဆန့်ကျင်နေကြသည်ဟု" ဆိုကရေးတီး[1] ဆိုခဲ့ပေ၏။

အမှန်တရားသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော ယေဘုယျသဘောကို ဆောင်၏။ အမှန်တရားကို ရှာဖွေခြင်းသည် အရေးကြီးဆုံး ဘဝကိစ္စဖြစ်၏။ သို့သော် မည်သူက အမှန်တရားကို ရှာနိုင်ခဲ့သနည်း။

All I know is that I know nothing.

"ကျွန်ုပ်၏ သိရှိချက်အားလုံးကို သတ္တုချလိုက်လျှင် ကျွန်ုပ် ဘာမျှ မသိခြင်း ဟူသော အဖြေကိုသာရ၏။"

ဟု ဆိုကရေးတီးသည် ပညာရှိပီပီ ဝန်ခံခဲ့ပေ၏။

အလွန်စိတ်ကူးယဉ်တတ်သော တွေးခေါ်ရှင် ပလေတို[2] က အစစ်အမှန်တရားဟူသည်မှာ ပုံ[3] သဘောဆောင်သော နာမ်လောကဖြစ်၏။ ရုပ်လောကသည် ပုံ၏ အသွင်လက္ခဏာသာ ဖြစ်၍ အမှန်ရှိသော လောက မဟုတ်ဟု ဆိုခဲ့၏။

ပလေတို၏ တပည့်ဖြစ်သူ အရစ္စတိုတယ်[4] က ရုပ်လောကသည် အသွင်လောကမဟုတ်၊ အစစ်အမှန်လောက ဖြစ်၏။ ရုပ်နှင့် ပုံသည် ခွဲမရအောင် ဒွန်တွဲဆက်စပ်နေပြီး အခြေအနေအရ ပြောင်းလဲနေသည်ဟု ဆို၏။

ပလေတို၊ ဒေးကား[5]၊ စပင်နိုဇာ[6] နှင့် လိုက်ဗနစ်[7] တို့သည် ဆင်ခြင်ခြင်း အဓိကဝါဒ[8] ကို အလေးပေးကြ၏။ သူတို့၏အမြင်တွင် အာရုံငါးပါးဖြင့် သိရသော အာရုံသိများသည် တိကျမှန်ကန်မှုမရှိ။ ဥပမာ—ဖြောင့်နေသော

1–Socrates 2–Plato
3–Form 4–Aristotle
5–Descartes 6–Spinoza
7–Leibnitz 8–Rationaliam

တုတ်တစ်ချောင်းကို ရေ၌ တစ်ပိုင်းနှစ်ထားလျှင် ကောက်နေသည်ဟု ထင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံသိမှုများကို သံသယ ဖြစ်ထိုက်၏။

သံသယ ဖြစ်နေခြင်းသည် စဉ်းစားနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။ သံသယဖြစ်လျှင် သံသယဖြစ်သူ ရှိရမည်။စဉ်းစားခြင်းရှိလျှင် စဉ်းစားသူ ရှိရမည်။

I think therefore I am.

"ကျွန်ုပ် စဉ်းစားသည်၊ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်ရှိသည်"ဟု ဒေးကား ကြွေးကြော်ခဲ့၏။

ဘေကွန်[1], ဟော့(ဘ်စ်)[2], လော့ခ်[3], ဘာကလေ[4], ဟျူမ်း[5], တို့ကမူ အာရုံဖြင့်အခြေပြုဝါဒ[6] ကို လက်ခံကြ၏။ အတွေ့အကြုံအာရုံဖြင့် မသိနိုင်လျှင် အမှန်ရှိသည်ဟု မယူဆနိုင်။ အာရုံသိမှုမှသာ အသိပညာကို ရရှိကြသည်ဟု တင်ပြ၍ တစ်စင်ထောင်ကြပြန်၏။

ဟျူမ်းက တစ်ဆင့်တက်၍ အာရုံသိမှုမှသာ အသိပညာကို ရသည် ဆိုလျှင် ရုပ်ထာဝရ အခြေခံဝတ္ထုလည်း မရှိ၊ နာမ်ထာဝရ အခြေခံဝတ္ထုလည်း မရှိ၊ ထာဝရ ဘုရားဟူ၍လည်း မရှိ၊ အာရုံခံစားမှု အစဉ်ကြီးသာလျှင် ရှိတော့၏။ ထိုအာရုံခံစားမှု အစဉ်ကြီးသည်ကား ပုဂ္ဂလိက အာရုံခံစားမှုသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသဘောတရားကို ငါသာရှိဝါဒ[7]ဟု ခေါ်၏။

အထက်တွင် အကျဉ်းမျှ သရုပ်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများသည် အမှန်ကို မသိကြသဖြင့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ အယူအဆ ကွဲလွဲနေကြ၏။

ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာစံနှင့် တိုင်းတာလိုက်လျှင် ထိုသူတို့၏ အတွေးအမြင်သည် အမှန်တရားသို့ မရောက်ဘဲ စိန္တာမယပညာ အဆင့်၌သာ တဝဲလည်လည် ဖြစ်နေကြ၏။ ချောတိုင်ထိပ်သို့ မရောက်ဘဲ တိုင်ရင်း၌သာ ဗျာများနေကြရသည်နှင့် တူ၏။

သူတို့သည် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ မသိကြ။ ရုပ်နှင့် နာမ်တို့၏ ဆက်သွယ်မှုကိုလည်း မသိကြ။ ပရမတ္ထ အရှိတရားများကိုလည်း

1–Bacon 2–Hobbes 3–Locke
4–Berkeley 5–Hume 6–Empiricism
7–Solipsism

၅၂၀၇

ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မသိကြ။ အမှန်တရားကိုရှာ၍ မတွေ့ကြ။ အမှန်ကို မသိကြသဖြင့် အမှားကို မှားမှန်းလည်း မသိကြ။ အကောင်းနှင့် အဆိုးကိုလည်း ပြတ်ပြတ်သားသား မပိုင်းခြားနိုင်ကြချေ။

ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာကား အရှိတရားများကို တိတိကျကျ ပိုင်းခြားပြထား၏။ ရုပ်သဘာဝ, နာမ်သဘာဝ, ရုပ်နှင့် နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှု, ရုပ်နှင့် နာမ်တို့၏ ဆက်သွယ်မှု, ဆင်းရဲငြိမ်းမှု, ဘဝ လွတ်မြောက်မှု စသည်တို့ကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းပြထား၏။

ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာသည် ဖြစ်တန်ကောင်းသည်ဟု မှန်းဆ တွေးခေါ်ထားသော တရား မဟုတ်။ အမှန်ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်၍ အရှိကို အရှိသဘာဝအတိုင်း ဟောကြားထားသော တရားတော် ဖြစ်၏။

အဘိဓမ္မာ၏ မှန်ကန်ကြောင်းကို ဖော်ပြသော လက်တွေ့ အထောက်အထားများလည်း အမြောက်အမြား ရှိပေ၏။ ဗုဒ္ဓညွှန်ပြသော လမ်းစဉ်အတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်ကြံသူတို့သည် ဆင်းရဲငြိမ်းရာ, ဘဝလွတ်မြောက်ရာသို့ အမှန်တကယ် ရောက်ရှိသွားကြခြင်းသည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ မှန်ကန်မှုကို အခိုင်မာဆုံး သက်သေထူပြနေပေ၏။

သို့အတွက် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖီ ဖြစ်သည်။ ဒဿနိကဗေဒ၌ အကျုံးဝင်သည် ဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်အတွက် ဂုဏ်ယူဖွယ်မဟုတ်၊ ဂုဏ်နိမ့်ကျဖွယ်သာ ဖြစ်သည်။

> ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် ဖီလိုဆိုဖာများ မတွေ့ရှိကြသေးသဖြင့် ရှာကြံနေကြဆဲဖြစ်သော အမှန်တရားများပင်တည်း။ မှန်ကန်သည် ဟု သက်သေပြပြီးသော အမြင့်ဆုံး စံပြဒဿနလည်း ဖြစ်ပေ၏ ဟုဆိုလျှင် ပို၍သင့်မြတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဒဿနိကဗေဒ အငြိမ်းစား ပါမောက္ခ ဦးဖေအောင်သည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာက တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများ၏ ဒဿနထက် သာလွန်ကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ဖူး၏။ အဘိဓမ္မာကို လေ့လာနေကြသော ဒဿနိက ကထိက, လက်ထောက် ကထိကနှင့် တက္ကသိုလ် နည်းပြများကလည်း အဘိဓမ္မာသည် အပြည့်စုံဆုံး အမှန်ကန်ဆုံး ဒဿန ဖြစ်သည်ကို ထောက်ခံ ပြောဆိုခဲ့ကြပေ၏။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာသည် ဒဿနိကထက် လွန်စွာ သာလွန်သည့် ဘဝပညာ ဖြစ်ပါသတည်း။

အဘိဓမ္မာနှင့် စိတ်ပညာ

စိတ်ပညာသည် ကနဦးက စိတ်အကြောင်းကို လေ့လာသော ပညာဖြစ်ပေ၏။

သို့သော် စိတ်သည် အကောင်အထည်မရှိ၊ အသွင်သဏ္ဌာန်မရှိ၊ ဘယ်အရပ်၌ တည်နေသည်ကိုလည်း မသိ၊ ဖမ်းယူ၍လည်း မမိသဖြင့် စိတ်ကို တိုက်ရိုက် လေ့လာရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။

ထို့ကြောင့် စိတ်နေသဘောထားကိုစိစစ်၍ အတွင်းဝင်ကြည့်သော **စိတ်တွင်းလေ့လာနည်း**[1] ဖြင့် စိတ်ကို လေ့လာရန် ကြိုးစားကြပြန်၏။ ၎င်းတွင်လည်း လူအမျိုးမျိုးတို့၏အတွေး အခေါ်၊ အယူ အဆ၊ အကြိုက် စရိုက်တို့သည်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေကြသဖြင့် ပုံမှန်တစ်သမတ်တည်းဖြစ်သောအဖြေကို မရရှိနိုင်ကြချေ။

ဤသို့ ခေတ်ဟောင်းစိတ်ပညာရှင်တို့၏ အခက်အခဲကို မြင်တွေ့ကြသော လူငယ်ပါမောက္ခ ဂျေ၊ဘီ၊ ဝတ်ဆင်[2]နှင့် လူငယ်စိတ်ပညာရှင်တို့သည် အကောင်အထည်မရှိသည့် စိတ်ကို မလေ့လာကြတော့ဘဲ မြင်တွေ့နိုင်သော အပြုအမူ[3] ကို လေ့လာကြ၏။

လူတို့၏ အပြုအမူများသည် စိတ်နှင့် ဆက်သွယ်နေကြ၏။ စိတ်ကို မမြင်ရသော်လည်း စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော အပြုအမူများကို မြင်တွေ့နိုင်၏။

ဥပမာ- လူတစ်ဦး၏ကြောက်စိတ်ကို မမြင်နိုင်သော်လည်း သူ၏မျက်နှာ ဖြူဖပ်ဖြူယော်ဖြစ်နေခြင်း, ကြက်သီးမွေးညင်းထခြင်း, ခြေလက်အေးစက်ခြင်း, တစ်ကိုယ်လုံးတုန်လှုပ်ခြင်း, ဇောချွေးပြန်ခြင်း, အသက်ပြင်းထန်စွာရှူခြင်း စသော ကြောက်သည့်အမူအရာများကို မြင်တွေ့နိုင်၏။

ဒေါသဖြစ်လျှင် မျက်နှာနီမြန်းလာခြင်း, နှလုံးခုန်မြန်လာခြင်း, သွေးတိုးချိန် မြင့်တက်လာခြင်း, နတ်ပူးသကဲ့သို့ ကိုယ်ဆတ်ဆတ်တုန်လာခြင်း စသော အမူအရာများကို မြင်သိနိုင်၏။ နှလုံးခုန်နှုန်း, သွေးတိုးနှုန်းတို့ကို ကိရိယာများဖြင့် တိတိကျကျတိုင်းတာနိုင်၏။

1-Introspection 2-J.B.Watson 3-Behaviour

ထို့ကြောင့် စိတ်ပညာသည် အပြုအမူကို လေ့လာသော ပညာဖြစ်လာ၏။ အပြုအမူတစ်ရပ်ကို လေ့လာသည့်အခါ (၁) လှုံ့ဆော်မှု(လ)၊ (၂) ပုဂ္ဂိုလ်(ပ)၊ နှင့် (၃) တုံ့ပြန်မှု(တ) တို့၏ ဆက်သွယ်မှုကိုလေ့လာရ၏။ သို့အတွက်(လ–ပ–တ)တို့၏ အလုပ်သဘောဆက်သွယ်မှုသည် စိတ်ပညာ၏ အခြေခံပညတ် တစ်ရပ်ဖြစ်၏။ ဤအခြေခံပညတ်ပေါ်တွင်မူတည်၍ **စိတ်ပညာဆိုင်ရာသီအိုရီ**[1] များကို တည်ဆောက်ယူကြ၏။

ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် အဆုံးပိုင်းတွင် ဗီယင်နာ တက္ကသိုလ်မှ ဒေါက်တာ **ဆစ်ဂမန်ဖရွိုက်**[2]သည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ စိတ်ပညာ[3] (ဆိုက်ကိုအနဲလစ်ဆစ်)ကို ဖော်ထုတ်လိုက်၏။

ဖရွိုက်၏ ယူဆချက်အရ စိတ္တဇရောဂါများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အရင်းစစ်လိုက်လျှင် ကလေးဘ၀အရွယ်က အတင်းနှိပ်ကွပ်ထားခဲ့သည့် မှတ်သိစိတ်များကို မြင်တွေ့ရမည်ဆို၏။ ကလေးဘ၀အရွယ်က ထိတ်လန့်ခဲ့ရသော အဖြစ်အပျက် သို့မဟုတ် မကျေနပ်သည့် ခံစားချက်များကို အတင်းဖိနှိပ်ခဲ့ရသောသူတို့သည် ကြီးပြင်းလာသောအခါ၌ အပြုအမူ စံလွဲလာသည်ကို မြင်တွေ့ရ၏။

ဤသို့ ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းမှာ လူတစ်ဦးစီတွင် **သိစိတ်**[4]နှင့်**မသိစိတ်**[5] ဟူ၍ စိတ်နှစ်မျိုးရှိပြီး မသိစိတ်က ပိုအားကြီးကာ လူတစ်ယောက်၏ အပြုအမူများကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆို၏။

သမုဒ္ဒရာကြီးတွင် မျောနေသော ရေခဲတုံးကြီးများသည် ၉ ပုံတွင် ၁–ပုံသာ ရေမျက်နှာပြင် အထက်၌ ပေါ်နေပြီး ကျန် ၈–ပုံမှာ ရေပြင်အောက်၌ နစ်မြုပ်နေ၏။ ထိုနည်းအတူ မသိစိတ်သည် သိစိတ်ထက် အဆပေါင်းများစွာ အားပိုကြီးသည်ဟု ပုံနှိုင်းပြ၏။

မသိစိတ်၏ အထောက်အထားအဖြစ် ညဥ့်အခါအိပ်ပျော်နေရင်း လမ်းထလျှောက်တတ်သည့် သူများကို ညွှန်ပြနိုင်၏။ ထိုသူတို့သည် မသိစိတ်ဖြင့် လမ်းထလျှောက်ကြခြင်းဖြစ်၏။ နိုးလာသည့်အခါတွင် ထိုကဲ့သို့ လမ်းလျှောက်ခဲ့ကြောင်းကို လုံးဝမမှတ်မိချေ။

1–Psychological theory
2–Dr. Sigmund Freud (1856–1939)
3–Psychoanalysis
4–Conscious mind
5–Unconscious mind

တစ်ခါတစ်ရံ နံနက် ၅ နာရီတွင် အိပ်ရာမှထမည်ဟု စိတ်ပြဋ္ဌာန်းပြီး နောက် အိပ်လိုက်သောအခါ ၅-နာရီတွင် နိုးလာသည်ကို စာရှုသူတို့ ကိုယ်တွေ့ ကြုံဖူးကြပေမည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည်လည်း မသိစိတ်၏ နှိုးဆော်မှုကြောင့်ဖြစ်၏။

ကျွန်ုပ်တို့ နေ့စဉ်ပြုမိကြသော "အပြောမှား၊ အရေးမှား၊ အလုပ်မှား" သည့် ကိစ္စများသည်လည်း မသိစိတ်၏ စိုးမိုးမှုကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။

ထူးဆန်းအံ့သြဖွယ်ကောင်းသော အခြင်းအရာတစ်ခုမှာ လူတစ်ယောက် အား စိတ်ညို့ထားပြီးနောက် နိုးလာသောအခါ မည်သို့ပြုလုပ်ရမည်ကို အမိန့် ပေးထားလျှင် နိုးလာသည့်အခါ၌ တကယ်ပင် အမိန့်ပေးထားခဲ့သည့်အတိုင်း ပြုမူခြင်းဖြစ်၏။

စိတ်ပညာကျော် ဒေါက်တာမစ်ချယ်[1]သည် ၁၉၀၆-ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့ ၁၂-နာရီ ၂၅-မိနစ်တွင် လူတစ်ယောက်ကို အိပ်မွေ့ချပြီးနောက် ထိုအချိန်မှစ၍ မိနစ် ၇၂၀၀-စေ့သောအခါ စက္ကူပေါ်၌ ကြက်ခြေခတ်များ ကို ရေးသားရမည်ဟု အမိန့်ပေးခဲ့၏။ ထိုသူနိုးလာပြီးနောက် ဇွန်လ ၂၉ ရက် နေ့ ၁၂ နာရီ ၂၅-မိနစ်အချိန်တွင် စက္ကူပေါ်၌ ကြက်ခြေခတ်များ ရေးသား လေတော့၏။ အဘယ်ကြောင့်ရေးသည်ဟု ထိုသူအား မေးမြန်းသောအခါ စိတ်ပျော်ရွှင်ရန် ရေးသားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဖြေ၏။ အမှန်မှာ မသိစိတ်၏ နှိုးဆော်တိုက်တွန်းမှုကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။

အခြားထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ လူနာတစ်ဦးသည်အိပ်မွေ့ချထားသော အခါ ငယ်စဉ်က သူကြုံတွေ့ခဲ့ပြီး မေ့ပျောက်နေခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များကို ပြန်လည်သတိရနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုဖြစ်ရပ်တို့သည် သိစိတ်မှတစ်ဆင့် မသိ စိတ်သို့ ရောက်သွားပြီး တိမ်မြုပ်နေသည်ဟု ထင်မှတ်ရ၏။

ဖိုးဘီးယား[2] ခေါ် အကြောက်လွန်ရောဂါ စွဲကပ်နေသူတို့သည် "အမှောင်" "အမြင့်" "အလုံပိတ်ခန်း" စသည့် အခြင်းအရာတစ်ခုခုကို အလွန်အမင်း ကြောက်နေတတ်၏။

ပုံစံအဖြစ် လူကြီးတစ်ယောက်သည် ပြတင်းပိတ်လိုက်လျှင်ဖြစ်စေ၊ ခြင်ထောင်ချထားလျှင် ဖြစ်စေ၊ အလွန်ကြောက်ရွံ့လာပြီး မနေဝံ့တော့ ချေ။ ထို့ကြောင့် ခြင်ထောင်မသုံးဘဲ အမြဲပြတင်းဖွင့်၍ အိပ်၏။ တစ်နေ့ တွင် ရုံးတစ်ခုသို့ ကိစ္စတစ်ခုဖြင့်သွားရာ မလွဲသာသဖြင့် ဓာတ်လှေကားကို စီးရ၏။

1-Dr. Mitchell 2-Phobia

ခေတ်လှေကားမောင်းသူက ခေတ်လှေကားတံခါးကို ပိတ်လိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် လေးဘက်လေးတန် အလုံပိတ်သွားသဖြင့် ထိုလူသည် မျက်လုံးအစွမ်းကုန်ပြူးကာ ငယ်သံပါအောင် ဟစ်အော်လေတော့၏။ ခေတ်လှေကားမောင်းသူအား ရန်ပြုရန် ကြိုးစားရင်း မေ့မြောသွားလေ၏။

ထို့နောက်တွင် ထိုလူသည် စိတ်မမှန်တော့ချေ။ သုံးနှစ်တိုင်တိုင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ စိတ်ပညာနည်းဖြင့် ကုသရာ ၃-နှစ်သားအရွယ်၌ သေတ္တာတစ်လုံးအတွင်းသို့ဝင်၍ ဆော့ကစားနေစဉ် သေတ္တာအဖုံးပိတ်သွားသဖြင့် ကလေးမေ့မြောသွားခဲ့သည်ကို သိရှိလာရ၏။ ထိုစဉ်က မိဘများ အချိန်မီကယ်တင်နိုင်လိုက်သဖြင့် အသက်ချမ်းသာခဲ့ရ၏။ သို့သော် ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ကလေး၏မသိစိတ်၌စွဲလမ်းကျန်ရစ်ခဲ့သဖြင့် ကြီးပြင်းလာသောအခါ အကြောက်လွန်ရောဂါကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

ဖရွိုက်၏ လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်အရ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ စိတ်ပညာနည်းဖြင့် ရောဂါ၏အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေပြီးလျှင် စိတ္တဇရောဂါသည်တစ်ဦးစီ၏ရောဂါကို ပျောက်ကင်းအောင် ကုသပေးနိုင်၏။

ဖရွိုက် အသက်ရှင်ဆဲအခါ၌ပင် သူနှင့်အတူ တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ကြသော **ကားလ်ဂူစတပ်ယွန်း**[1] နှင့် **အက်ဒလာ**[2] အမည်ရှိကြသည့် တပည့်နှစ်ဦးတို့သည် ကလေးသူငယ်များ၌ လိင်စိတ်ရှိသည်ဟု ဖရွိုက်ယူဆခြင်းကို လက်မခံနိုင်ကြသဖြင့် လမ်းခွဲထွက်ကြပြီး တစ်စင်ထောင်ကြ၏။

ယခုအခါ ဖရွိုက်၏ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစိတ်ပညာသည် အရောင်မှေးမှိန်လာလေပြီ။ စိတ်ပညာရှင် အမျိုးမျိုးတို့လည်း ဝါဒအမျိုးမျိုးကွဲပြားကာ သူတို့၏ ဝါဒကွဲများကို ပေါင်းစည်းရန် နည်းလမ်းရှာမရသည့် အခြေသို့ ဆိုက်ရောက်နေကြလေပြီ။

အဘိဓမ္မာရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် စိတ်ပညာရှင်တို့သည် စိတ်ကို တကယ်မသိကြပါ။ စိတ်မည်သို့ဖြစ်ပျက်သည်, မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပျက်သည်, အဘယ်ကြောင့် သိစိတ်, မသိစိတ်ဟူ၍ အသွင်နှစ်မျိုး ကွဲပြားရသည် စသည်တို့ကို မသိကြပါ။

စိတ်သည် ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ကို စိတ်ပညာရှင်များ သတိပြုမိကြပါ၏။ စိုးရိမ်စိတ်, ပူဆွေးစိတ်, ကြောက်လန့်စိတ်, ဒေါသစိတ်,

---

1–Carl Grustav Yung   2–Alfred Adler

ပီတိစိတ်စသော စိတ်အမျိုးမျိုးတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်၌ ပြောင်းလဲမှုအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်စေသည်ကိုလည်း သိရှိကြ၏။ **စိတ်ထောင်းတော့ကိုယ်ကျေသည်၊ စိတ်နွမ်းတော့လူပန်းသည်၊** ဥပါဒါန် (စွဲလမ်းမှု)ကြောင့် ဥပဒ်ရောက်သည် စသည်တို့ကိုလည်း စိတ်ပညာရှင်တို့က လက်ခံကြ၏။

ထို့အပြင် ယခုအခါ စိတ်ချင်းဆက်သွယ်သည့် **တယ်လီပသီ**[1]၊ စိတ်စွမ်းအားဖြင့် အရာဝတ္ထုများကို ရွေ့လျားစေနိုင်သော **တယ်လီကိုင်းနက်ဆစ်**[2]၊ ဖုံးကွယ်နေသော အရာများနှင့် ဝေးလံသည့်အရပ်ဒေသ၌ ရှိကြသော အရာများကို မြင်တွေ့နိုင်သည့် **ကလယ်ဗိုးယင့်**[3]၊ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပျက်မည့် အကြောင်းအရာတို့ကို ကြိုတင်မြင်သိသော **ပရီကော့နီရှင်း**[4] စသည့် **ပရစိတ်ပညာ**[5] တန်ခိုးများရှိကြောင်းကိုလည်း စိတ်ပညာရှင်များနှင့် သိပ္ပံပညာရှင်များတို့ အသေအချာစူးစမ်းပြီး လက်ခံထားကြ၏။ သို့ရာတွင် စိတ်၌ အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ ထူးခြားသည့် စွမ်းရည်သတ္တိများရှိသည်ကို မရှင်းပြတတ်ကြချေ။

မြတ်ဗုဒ္ဓသည် အဘိဓမ္မာတရားတော်တွင် စိတ်ဖြစ်ပုံ ပျက်ပုံ၊ စိတ်ကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ပုံ၊ စိတ်ကိုချယ်လှယ်နေကြသော စေတသိက်များကြောင့် စိတ်အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲပုံ၊ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ်များဖြစ်ပုံ၊ ထိုစိတ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကြယှဉ်ကြသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ စေတနာတို့ကြောင့် သုဂတိဘဝများနှင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝများ ဖြစ်ပေါ်ရပုံ၊ ဈာန်အဘိညာဉ်ရအောင် အားထုတ်လျှင် တယ်လီပသီ၊ ကလယ်ဗိုးယင့်စသည်တို့ထက် အဆများစွာပို၍ အစွမ်းထက်သော ဉာဏ်ပညာကိုရရှိနိုင်ပုံ၊ ဘဝကို တပ်မက်တွယ်တာတတ်သည့် တဏှာကို ဝိပဿနာလက်နက်ဖြင့် ပယ်သတ်နိုင်ပုံနှင့် ထိုသို့ပယ်သတ်လိုက်သည့်အခါ အချမ်းသာဆုံး ချမ်းသာဖြစ်သည့် သန္တိသုခကိုခံစားရပုံ အလုံးစုံတို့ကို တိတိကျကျ ဟောကြားထားပေ၏။

စိတ္တေန နီယတိ လောကော (သံ၊၁။၃၆)

"စိတ်သည် လောကကြီးကို ကြီးစိုး၏" ဟု ဗုဒ္ဓ ဟောကြားထားသည်မှာ အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပုံ အလုံးစုံကိုသိမြင်သဖြင့် ဟောကြားထားခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

ဗုဒ္ဓ၏ ဟောကြားချက်များသည် လက်တွေ့အထောက်အထားများနှင့် ကိုက်ညီနေသည့်အတွက် မှန်ကန်ကြောင်းကို လုံးဝ စိတ်ချယုံကြည်ရပါသည်။

1-Telepathy 2-Telekinesis 3-Clairvoyance
4-Precognition 5-Parapsychology

အဘိဓမ္မာ၏ အခြေခံဖြစ်သော သင်္ကြိုဟ်လောက်ကို လေ့လာလိုက်လျှင် ပင် သိစိတ်, မသိစိတ်, စျာန်အဘိညာဉ်, ဘဝကူးပုံ, ကံသတ္တိများ ကူးဆက် သွားပုံ, ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် အတိတ်ဘဝများကို မြင်နိုင်ပုံစသည့် စိတ်ထူးခြား ချက်များကို ကောင်းစွာ သိနားလည်လာမည်ဖြစ်၏။

သို့အတွက် လူသားတို့အား အလွန်အကျိုးကျေးဇူးများစေသော စိတ် ပညာကို လေ့လာလိုသည်ဆိုလျှင် စိတ်ပညာထက် လွန်စွာပြည့်စုံမှန်ကန်ပြီး ထိပ်တန်းကျသည့် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို ဦးစွာ လေ့လာလိုက်ပါဟူ၍ တိုက်တွန်း လိုက်ရပါ၏။

သိပ္ပံပညာနှင့် အဘိဓမ္မာ

သိပ္ပံခေတ်, အာကာသခေတ် ဟူ၍ ရေပန်းစားနေသော မျက်မှောက် ခေတ်တွင် သိပ္ပံပညာသည်သာ ခေတ်မီ၍ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် ခေတ်မမီတော့ ဟု လူများစွာတို့က အထင်မှားမိကြပေလိမ့်မည်။

အမှန်မှာ လွန်ခဲ့သော နှစ်တစ်ရာကျော်လောက်က တွေ့ရှိခဲ့သည့် သိပ္ပံ ပညာရပ်များသည်သာ ယနေ့ ခေတ်မမီတော့ပါ။ ယခုတွေ့ရှိထားသော သိပ္ပံ ပညာရပ်များသည်လည်း နောင်နှစ် ၅၀-ကြာလျှင် ခေတ်တုံးသွားပါလိမ့်မည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည်ကား နှစ် ၂၅၀၀ကျော် ကြာညောင်းခဲ့ပြီ ဖြစ်လင့် ကစား ဆန်းသစ်လျက် ထိပ်တန်းကျလျက်ပင် ရှိနေပါသည်။

> **ပတ္တမြားမှန်လျှင် နွံမှာနစ်သော်လည်း မညစ်၊**
>
> **တရားစစ် မှန်ကန်လျှင် ခေတ်အမျိုးမျိုး ပြောင်းသော်လည်း မဟောင်း။**

သိပ္ပံပညာ၏ ဆန်းကြယ်မှုဆိုသည်မှာ ရုပ်၏ဆန်းကြယ်မှုသာ ဖြစ်သည်။ ရုပ်၏ဆန်းကြယ်မှုသည် နာမ်၏ ဆန်းကြယ်မှုကို မယှဉ်တုနိုင်ပါ။ ရုပ်တရားတို့ ကို နာမ်တရားက ကြီးစိုးနေသည်။ သိပ္ပံပညာကိုစိတ်ကသာ ဦးဆောင်ပေးနေ သည်မဟုတ်လော။

သိပ္ပံပညာသည် ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်အကြောင်းတို့ကို သာ သိနားလည်သည်။ နာမ်တရားဖြစ်သည့် စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့၏အကြောင်း ကို မသိနားမလည်ချေ။

သိပ္ပံပညာသည် ရုပ်ဝတ္ထုများကို အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲစေပြီး လူသုံး ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သော်လည်း လောဘ, ဒေါသ, မောဟ,

မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, မစ္ဆရိယ စသည့် စေတသိက်ဆိုးတို့၏ ချယ်လှယ်ခြင်းကို ခံနေကြရသော ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားတို့ကို ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့အောင် မဆုံးမပေးနိုင်ပါ။ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့အောင်လည်း မဖန်တီးပေးနိုင်ပါ။ လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့ လွှမ်းမိုးနေသမျှ ကာလပတ်လုံး ဘဝငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးတို့ကို မရရှိနိုင်ပါ။

သိပ္ပံပညာက ထုတ်လုပ်ပေးလိုက်သော လက်နက်ဆန်းများသည် ယနေ့ ကမ္ဘာ့ဒေသပေါင်းများစွာတို့၌ လူသားတို့၏ အသက်ပေါင်းများစွာတို့ကို ချေမှုန်းလျက်ရှိကြ၏။ တိုက်ချင်းပစ် ဒုံးပျံကြီးများနှင့် အဏုမြူထိပ်ဖူးများက ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံးကို ချေမှုန်းပစ်ရန် ဒုံးပျံစင်ကြီးများပေါ်တွင် အသင့်စောင့်နေကြလေပြီ။

တတိယကမ္ဘာစစ်ကို မည်သူတားဆီးနိုင်အံ့နည်း။

သူတော်ကောင်းတရား မထွန်းကားဘဲ လူမိုက်တရား အားကောင်းနေလျှင် လူသားအပေါင်းတို့သည် အနေးနှင့်အမြန် အစုလိုက်အပြုံလိုက် စတေးခံကြရမည်သာတည်း။

သူတော်ကောင်းတရား ထွန်းကားအောင် သိပ္ပံပညာက မဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါ။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကသာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့ ဦးဆောင်သည့် တရားဆိုးများကို နှိမ်နင်းပြီးလျှင် ဘဝငြိမ်းချမ်းရေးကို ရရှိအောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်၏။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံး၌ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတရားမြတ် ပွင့်လန်းထွန်းကားမည်ဆိုလျှင် ဤကမ္ဘာကြီးသည် လက်ငင်းချက်ချင်း ငြိမ်းချမ်းသာယာ သွားပေလိမ့်မည်။

လောကီနယ်နှင့် လောကုတ္တရာနယ်တို့၌ တကယ်ရှိသော အရှိတရားများမှာ မြတ်ဗုဒ္ဓ ညွှန်ပြထားသည့်အတိုင်း စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ လေးပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဤသို့ပရမတ္ထတရားလေးပါးရှိကြောင်းကိုသက်သေအထင်အရှားရှိသဖြင့် မည်သူမှမငြင်းဆိုနိုင်ပါ။သို့သော် သိပ္ပံပညာသည် ရုပ်တရားတစ်ပါးကိုသာ သိသည်။ ကျန်တရားသုံးပါးကို မသိချေ။

တစ်ဖန် ဤပရမတ္ထတရားအပေါင်းတို့၏ ဖြစ်ပျက်ဆက်နွယ်ပုံကို ရှင်းပြရန်အတွက် အဆုံးစွန်မှန်ကန်သော နိယာမတရား ငါးပါးရှိသည်။

(၁) ဥတုနိယာမ=ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနိယာမများ[1]၊

(၂) ဗီဇနိယာမ =ဇီဝဆိုင်ရာနိယာမများ[2]၊

(၃) စိတ္တနိယာမ=စိတ်တို့၏ဖြစ်မြဲသဘော၊

(၄) ကမ္မနိယာမ=ကံတရားတို့၏ ဖြစ်မြဲသဘော၊

(၅) ဓမ္မနိယာမ=သဘာဝဓမ္မတို့၏ ဖြစ်မြဲသဘော။

ဤသို့ လောကအလုံးစုံကို လွှမ်းခြုံနိုင်သော နိယာမ ငါးပါးရှိသည့် အနက် သိပ္ပံပညာက ပထမနိယာမနှစ်ခုကိုသာ သိနားလည်သည်။ ကျန်နိယာမ သုံးပါးကို မသိနားမလည်ပါ။

ထို့ကြောင့် သိပ္ပံပညာသည် ဘဝပြဿနာများနှင့် လောကပြဿနာ များကို ပြေလည်အောင် မဖြေရှင်းပေးနိုင်ပါ။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် အထက်ဖော်ပြပါ နိယာမငါးပါးလုံးကို သိမ်းကျုံး ခြုံငုံထားသဖြင့် ဘဝပြဿနာများနှင့် လောကပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေး နိုင်စွမ်းရှိ၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် လူတို့၏စိတ်ကို ရိုင်းစိုင်းယုတ်ညံ့ ကြမ်းကြုတ်ညစ် နွမ်းစေကြသော ကိလေသာတရားဆိုးများအား ချိုးနှိမ်ဖယ်ရှားနိုင်စေသည့် နည်းလမ်းမှန်ကို ညွှန်ပြပေးနိုင်၏။

စိတ်ထားဖြူစင်မြင့်မြတ်သော လူကောင်း လူတော်များ ပေါ်ထွန်း အောင် ပျိုးထောင်ပေးနိုင်၏။ အကောင်းနှင့်အဆိုး, အမှန်နှင့်အမှားကို ဝေဖန် ပိုင်းခြားပြနိုင်၏။

သိပ္ပံပညာက ပေးစွမ်းနိုင်သောချမ်းသာသုခထက် အဆပေါင်းများစွာ သာလွန်သည့် ချမ်းသာသုခကို ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာက ပေးဆောင်နိုင်၏။

ဂရိတွေးခေါ်ရှင် ဆိုကရေးတီး ပြောကြားခဲ့သည့်အတိုင်း "လူသားတို့ သည် အမှန်တရားကို သိအောင်ရှာကြံကြရမည်။ အမှန်တရားကိုသိလျှင် အမှား ကို မည်သူမျှ ပြုလုပ်တော့မည်မဟုတ်"

ထို့ကြောင့် လူတိုင်းပင် မှန်ကန်သော ဘဝလမ်းညွှန်ချက်ကို ရရှိပြီး စိတ်ချရသောဘဝအာမခံချက်ကို ထွေးပိုက်နိုင်ရေးအတွက် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို အဆောတလျင် သင်အံသင့်ကြလေပြီ။

1-Physical laws　　2-Biological laws

စာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန

စာမျှော့ဆန်း - ရန်ကုန်။

ကမ္ဘာ့သိပ္ပံပညာကျော် အိုင်းစတိုင်းက ဤသို့မိန့်ဆိုသွား၏။

Religion is lame without science and science is blind without religion.

သိပ္ပံပညာမပါသော ဘာသာရေးသည် အကျိုးဖြစ်ပြီး ဘာသာရေး မပါသော သိပ္ပံပညာသည် အကန်းဖြစ်၏။

ယနေ့ကမ္ဘာတွင် စားဝတ်နေရေးအတွက် သိပ္ပံပညာသည်အမှန်လိုအပ် နေပါ၏။ သို့ရာတွင် သိပ္ပံပညာသည် ခြေလက်သန်စွမ်းသည့်အကန်းနှင့်တူနေ သဖြင့် မျက်စိနှင့်တူသောအဘိဓမ္မာတရားကို ဆထက်ထမ်းပိုးတိုး၍ပင် လိုအပ် နေပါ၏။

လောကီပညာကိုသင်ကြားရင်း လက်တစ်ကမ်းတွင်ပင် အရန်သင့်ရှိနေ သော ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကိုပါ သင်အံသွားလျှင် အမြတ်ဆုံးဘဝဆုလာဘ်ကိုကေန် မုချ ရရှိမည်သာတည်း။

အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် စိတ်ပညာ, ဒဿနိကပညာ, သိပ္ပံပညာတို့ထက် သာလွန်ကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် ဘဝအတွက် အဖိုးတန်ဆုံးပညာဖြစ်သည်ကို သဘောကျနိုင်လောက်ပါပြီ။

ပိုမိုထင်ရှားအောင် ထပ်မံရှင်းပါအံ့။

ခေတ်ပညာဟု လူအပေါင်းတို့ခေါ်ဆိုနေကြသည့် လောကီအတတ် အမျိုးမျိုးကို တတ်မြောက်ခြင်းသည် မျက်စိတစ်ဘက် အလင်းရသူနှင့်တူပါ သည်။ ကျန်မျက်စိတစ်ဘက် ကန်းနေပါသေးသည်။

လောကုတ္တရာပညာဟုခေါ်ဆိုကြသည့် ပိဋကစာပေများကို လေ့လာ ဆည်းပူး၍ သဘောပေါက်နားလည်ပါမှ ကျန်မျက်စိတစ်ဘက်လည်း အလင်း ရလာပေလိမ့်မည်။

အဘယ့်ကြောင့်နည်း။ လောကီပညာသည် အများအားဖြင့်တစ်ဘဝ ကောင်းစားရေးအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ သတ္တလောက, ဩကာသလောကနှင့် သင်္ခါရလောကဟု ဆိုအပ်သော ၃၁-ဘုံ၌ တဝဲလည်လည်ကျင်လည်နေရခြင်း ဟူသော ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်အောင် အထောက်အပံ့မပြုနိုင်ပါ။

လောကုတ္တရာဟူသော အဓိပ္ပာယ်မှာ လောကမှလွန်မြောက်ခြင်းဖြစ် သည်။ လောကုတ္တရာပညာကို ဆည်းပူးပါမှ လောက

ဆန်ပြီ ... ကြည့်ဆိုက်
၂၀ ၃ ၁ စာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန

နည်းလမ်းများကို သိနားလည်ပြီး လွတ်မြောက်အောင်လည်း ကြိုးပမ်းချင်လာလိမ့်မည်။

လောကီပညာနှင့် လောကုတ္တရာပညာတို့သည် အဘယ်ကြောင့် ဤသို့ အာနိသင် ကွာခြားနေကြရသနည်း။

လောကီပညာသည် လူတို့သမုတ်ခေါ်ဝေါ်ထားကြသော ပညတ်နယ် အတွင်း၌သာ ထိုးဖောက်သိမြင်နိုင်သည်။ ပညတ်နယ်ကိုကျော်လွန်၍ အမှန်တကယ်ရှိသော ပရမတ်သဘောအထိ မမြင်သိနိုင်ချေ။

ပရမတ် သဘောတရားများကား အဘယ်နည်း။ စိတ်, စေတသိက် ၅၂-ပါး, နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ဖြစ်ကြ၏။

ဗီလိုဆိုဖာခေါ် ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများသည် ပရမတ်သဘောတရားအထိ တွေးခေါ်မြော်မြင်နိုင်ကြသည်ဟု အချို့ပညာရှိတို့ အဆိုပြုကြစေကာမူ ပရမတ်နယ်သို့ အမှန်တကယ် မရောက်ကြပါ။ သိပ္ပံပညာရှင်များက ရုပ်ကို အက်တမ်,မော်လီကျူးများ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန် အဆင့်ထိလည်းကောင်း အသေးစိတ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိမြင်ခဲ့ကြစေကာမူ စိတ်,စေတသိက်,နိဗ္ဗာန်တို့၏ အကြောင်းကို လုံးဝ မသိမြင်ကြပါ။ ပရမတ်တရားတို့၏ အချင်းချင်းဆက်နွယ် အကျိုးပြုမှုများကိုလည်း မသိနားမလည်ကြပါ။

သို့အတွက်လောကီပညာသည် "ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသည်၊ ယောကျ်ားရှိသည်၊ မိန်းမရှိသည်၊ ခွေး-ကြောင်ရှိသည်၊ မော်တော်ကားရှိသည်၊ လေယာဉ်ပျံရှိသည်" စသည့် ပညတ်အမြင်များကို မပြောင်းလဲစေနိုင်ပါ။

"လူဟူသည်မှာ အမှန်ရှိသည် မဟုတ်လော"ဟု အဆွေက မေးမြန်းလိုပါလိမ့်မည်။

ပရမတ်သဘောအရ "လူမရှိပါ"ဟု ဖြေဆိုရလိမ့်မည်။

"ဤမြင်နိုင်, တွေ့နိုင်, ထိနိုင်သော ကိုယ်သည် လူမဟုတ်လော"ဟု အဆွေက ထပ်မေးလိုပါလိမ့်မည်။

"ဤကိုယ်သည် လူမဟုတ်ပါ"ဟု ဖြေရလိမ့်မည်။

သိပ္ပံပညာဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော လူရုပ်သွင်ရှိသည့်စက်ရုပ်များကို ရုပ်ရှင်တွင် အဆွေမြင်ဖူးပါလိမ့်မည်။ ထိုစက်ရုပ်တစ်ခုစီကို လူဟုသတ်မှတ်နိုင်သလော။ မသတ်မှတ်နိုင်ပါ။

ထို့အပြင် ဤခန္ဓာကိုယ်သည် ဆံပင်၊ မွေးညင်း၊ ခြေသည်း၊ လက်သည်း၊ သွား၊ အရေ၊ အသား၊ အကြော၊ အရိုး အညို့ စသည့် ကောဋ္ဌာသ ၃၂-ပါး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား၏။ ထိုကောဋ္ဌာသတို့ကို တစ်ခုစီစုပုံလိုက်လျှင် မည်သည့် အပုံကို လူဟုခေါ်မည်နည်း။ လူဆိုသည်မှာ ဘယ်ပျောက်သွားသနည်း။

ထို့အတူ မော်တော်ကားတစ်စီးကို ကိုယ်ထည်တခြား၊ တံခါးတခြား၊ ခေါင်းဆက်တခြား၊ ဘီးတခြား၊ ဝင်ရိုးတခြား၊ အင်ဂျင်တခြား စသည်ဖြင့် အစိတ်အပိုင်းများကို တခြားစီခွဲခြမ်းထားသော် မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို မော်တော်ကားဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သေးသနည်း။ ထိုအစိတ်အပိုင်းများကို စနစ်တကျ စုစည်းထားသောအရာကို မော်တော်ကားဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုအစိတ် အပိုင်းများကို ခွဲခြမ်းလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် မော်တော်ကား ကွယ်ပျောက်သွားတော့၏။

၎င်းအပြင် လူ၏အစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် မှတ်ယူထားကြသော ခံစားမှု အစုဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ မှတ်သားမှုအစုဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ၊ စေ့ဆော် ပြုပြင်မှုအစုဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ သိမှုအစုဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ ဤနာမ် ခန္ဓာလေးပါးတို့ကိုလည်း လူဟုမသတ်မှတ်နိုင်ပါ။ ရူပက္ခန္ဓာဟူသည့်ရုပ်အစုနှင့် ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ လူဟူသည့် ပညတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ပရမတ်အမြင် ဟူသည်မှာ "လူသည် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အပေါင်းအစု ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးတို့၏ အပေါင်းအစုဖြစ်သည်" ဟူသော ထိုးထွင်းသိသည့် အမြင်မျိုးဖြစ်သည်။

"ပရမတ်အမြင်ကိုမြင်သိခြင်းကြောင့်ဘာထူးသနည်း။ မည်သည့်အကျိုး ကျေးဇူးကိုရသနည်း" ဟု အဆွေထပ်မေးလိုပေလိမ့်မည်။

ထူးပါသည်။ အလွန့်အလွန်အကျိုးရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်သတ်ရန် အထောက်အကူ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

> ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်အစုအပေါင်း၌ အတ္တ-(ဝါ) ငါ (ဝါ) ဝိညာဉ်ကောင်သည် အမှန်တကယ် မရှိပါဘဲလျက် အတ္တရှိသည် (ဝါ) ငါရှိသည်ဟု အမြင်မှားခြင်းကို သက္ကာယဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်ပါသည်။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော ဝါဒမှား အမျိုးမျိုး၏ အရင်း အမြစ်ဖြစ်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် အကုသိုလ်ကိုအများဆုံး တိုးပွားစေသည့် တရား ဖြစ်၏။

ဥပမာဖြင့်နှိုင်းယှဉ်ရသော် အခါးအရသာခတ်ခံ ရှိသည့် တမာပင်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားကြသည့် မြေ, ရေ, ဩဇာခတ် ဟူသမျှတို့သည် အခါးအရသာအဖြစ်သို့သာ ပြောင်းလဲသွားသကဲ့သို့တည်း။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ခတ်ခံရှိသူတစ်ဦးက ကြံစည်, ပြောဆို, ပြုလုပ်သမျှသော မနောကံ, ဝစီကံ, ကာယကံ ဟူသမျှတို့သည် မှားယွင်းချွတ်ချော်သောကံများသာဖြစ်ကြသဖြင့် မကောင်းကျိုးကိုသာ ဖြစ်ပွားစေတော့၏။

ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိထက် ကြီးလေးသောအပြစ်သည် မရှိ ဟု ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူ၏။

လောကကောင်းကျိုး ကြည့်ပါကလည်း သက္ကာယဒိဋ္ဌိဟူသည့် အတ္တစွဲအားကြီးသူတိသည် ငါကောင်းစားရေး, ငါသားမယား ချမ်းသာရေး, ငါဆွေမျိုး ကြီးပွားရေးတိကို ပဓာနထားကြပြီးလျှင် သတ်ခြင်း, ခိုးခြင်း, လိမ်သာခြင်း, လုယက်ခြင်း, အမြတ်ကြီးစားခြင်း, နယ်ချဲ့ခြင်း, စစ်ပွဲများတိုက်ခိုက်ခြင်းစသည့် လောက အနိဋ္ဌာရုံများကို ဖန်တီးနေကြသူများ ဖြစ်ကြ၏။

ထိုသို့ အကုသိုလ်ကံများကို ပြုကျင်သည်အတွက် လက်ရှိဘဝတွင် ခေတ္တကောင်းစားနိုင်သော်လည်း သေလွန်သည့်အခါ၌မူ အပါယ်လေးဘုံသို့ ဇောက်ထိုးဆင်းပြီး ကာလရှည်လျားစွာ ဆိုးဝါးသည့် ဆင်းရဲကို ခံစားကြရမည်ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် မိမိကိုရော သူတစ်ပါးတို့ကိုပါ အကျိုးယုတ်စေသော တရားတည်း။ လောကအလုံးကို အကျည်းတန်စေသည့် တရားတည်း။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို မည်သို့ပယ်သတ်နိုင်သနည်း

ဝိပဿနာတရားကို ရှုမှတ်ပွားများသောသူသည် ရုပ်နှင့်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်လာသောအခါ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အဘိဓမ္မာကို လေ့လာသော သူသည်လည်း ရုပ်တရားနှင့် နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့နှင့်တကွ 'ပိုင်းခြား၍' သိမြင်လျှင် သုတမယဉာဏ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ကွဲကွဲပြားပြား သိနိုင်၏။

ထို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်သည် ရုပ်နာမ်အစုကို အတ္တဟုစွဲလမ်းသော အတ္တဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်အစုတို့ကို "ငါ, သူတပါး, ယောက်ျား,

မိန်းမ" စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းယူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို လည်းကောင်း၊ ကာလ အပိုင်းအခြားဖြင့် ပယ်ခွာထားနိုင်၏။

ဝိပဿနာတရားရှုမှတ်၍ သောတာပတ္တိ မဂ်ဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်လေလျှင်ကား သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို အပြီးအပြတ် ပယ်သတ်နိုင်တော့၏။

အဘိဓမ္မာကို ဆည်းပူးလေ့လာခြင်း မပြုသဖြင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၌ အသိဉာဏ်ကင်းနေသောသူကို **အန္ဓပုထုဇဉ်**ဟု ခေါ်၏။ ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ဉာဏ်ပညာမျက်စိ ကန်းနေသူဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။

အဘိဓမ္မာကို ဆည်းပူးလေ့လာသဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ခွဲခြားသိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်ပညာမျက်စိ ရှိလာသူကို **ကလျာဏပုထုဇဉ်** ဟု ခေါ်၏။

သို့ဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာကို ဆည်းပူးလေ့လာသူသည်-

(၁) ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ခွဲခြားသိရှိလာသဖြင့် အကုသိုလ်စိတ် အဖြစ်နည်းပြီး ကုသိုလ်စိတ်အဖြစ်များရန် နှလုံးသွင်းနိုင်လာ၏။

(၂) စိတ်ကို ခြယ်လှယ်နေကြသော စေတသိက်များ၏ သဘောကို သိနားလည်လာသောအခါ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ စသည့် အကုသိုလ်စေတသိက်များ အားနည်းလာအောင် ကျင့်ကြံနိုင်လာ၏။ သဒ္ဓါ, သတိ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပစသောကုသိုလ်စေတသိက်များအားကောင်းလာရန်လည်း အားထုတ်နိုင်လာ၏။

(၃) ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍သိသော သူသည် အတ္တ ဒိဋ္ဌိ, သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့ကို ကာလအပိုင်းအခြားအားဖြင့် ပယ်ခွာထားနိုင်၏။

(၄) ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ဉာဏ်ပညာမျက်စိကန်းနေသော အန္ဓပုထုဇဉ် အဖြစ်မှ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို သိမြင်သော ကလျာဏပုထုဇဉ် အဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်၏။

(၅) ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော တရားများမဟုတ်၊ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသော တရားတို့တည်းဟု သိမြင်လာသည့် **ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်**ကိုလည်း ရရှိလာနိုင်၏။

ဤဉာဏ်ကိုရရှိသောအခါ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည် ဟူသော **အဟေတုကဒိဋ္ဌိ** (အကြောင်းမဲ့ဝါဒ) ကိုလည်း

ကောင်း၊ ထာဝရဘုရားစသော တန်ခိုးရှင်တို့က ဖန်ဆင်းသဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားဖြစ်ပေါ်လာသည် ဟူသော ဣဿရနိမ္မာနဝါဒ (ဖန်ဆင်းရှင်ဝါဒ) ကိုလည်း ကောင်းပယ်စွန့်နိုင်၏။

ထို့အပြင် "အလုံးစုံကို သိမြင်နိုင်သော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဟူသည် တကယ်ရှိနိုင်ပါ့မလား၊ ငါသည် ရှေးကဖြစ်ခဲ့ဖူးသလား၊ နောင် ဘဝတစ်ဖန်ဖြစ်ရလေမည်လား" စသည့် ယုံမှားမှုအားလုံးကို ကျော်လွှားနိုင်၏။

ဤကဲ့သို့ သက္ကာယဒိဋ္ဌိနှင့် ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကို ကြာရှည်စွာ ပယ်ရှားထားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပန်နှင့် အလားတူသဖြင့် စူဠသောတာပန် (သောတာပန်အငယ်စား) ဖြစ်ပြီဟုဆိုနိုင်၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် နောက်ဘဝ၌ ကေန်မုချ အပါယ်မလားတော့ချေ။

ဤအဆင့်သို့ ရောက်ပြီးသောသူသည် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာတရားကို အားထုတ်ပါက မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ မကြာမတင် ကေန်မုချ ဆိုက်ရောက်နိုင်ပါ၏။

ဤအကြောင်းတို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာသည် အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာဖြစ်သည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပါ၏။

အဘိဓမ္မာသည် ဘဝ၏ ဖြစ်ပျက်ပုံအလုံးစုံကို အပြည့်စုံဆုံး အမှန်ကန်ဆုံး ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည့်အပြင် အကြီးကျယ်ဆုံး ဘဝဆုလ ဘ်ကို ပေးဆောင်နိုင်သော ပညာဖြစ်ပါသတည်း။

အဘိဓမ္မာကျမ်းများ

အဘိဓမ္မာ တရားတော်သည် တစ်နေရာတည်း၌ တစ်ဆက်တည်း ဟောကြားသော တရားရှည်ကြီးတစ်ပုဒ် ဖြစ်သော်လည်း ဟောပုံဟောနည်း အမျိုးမျိုးကိုသုံး၍ ဟောကြားသွားသဖြင့် ဟောနည်းအရ ကျမ်း ၇-ကျမ်း ခွဲခြားထား၏။

(၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီ (၂) ဝိဘင်း (ဝိဘင်္ဂ)
(၃) ဓာတုကထာ (၄) ပုဂ္ဂလပညတ် (ပုဂ္ဂလပညတ္တိ)
(၅) ကထာဝတ္ထု (၆) ယမိုက် (ယမက)
(၇) ပဋ္ဌာန်း (ပဋ္ဌာန)တို့ ဖြစ်ကြ၏။

အဘိဓမ္မာတရားတော်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ ကျက်စားကွန့်မြူးရာ တရားတော်မြတ်ဖြစ်သည့် အတွက် အလွန်ကျယ်ဝန်း နက်နဲ၏။ သဘောအဓိပ္ပာယ်တို့ကို သိနားလည်ရန် အလွန်ခက်ခဲ၏။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာကျမ်းများကို စေ့စေ့ငငနက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းနားလည်သဘောပေါက်အောင် လေ့လာသင်ကြားမည် ဆိုလျှင် အလွန်ပင်ခဲယဉ်းပါလိမ့်မည်။ တစ်သက်တာပတ်လုံး လေ့လာဆည်းပူးနေလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ဉာဏ်ကွန့်မြူးကာ ကြည်နူးဝမ်းမြောက်၍ မဆုံးနိုင်အောင် ရှိပေလိမ့်မည်။

ထိုသို့ကျယ်ဝန်းလှသည့် အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၏ အနှစ်သာရကို ထုတ်နုတ်၍ အဘိဓမ္မာ၏သဘောသရုပ်ကို ရဟန်းရှင်လူအပေါင်းတို့ အလွယ်တကူ လေ့လာဆည်းပူးနိုင်စိမ့်သောငှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း ကဉ္စိပုရအရပ်တင်သီတင်းသုံးတော်မူခဲ့ဖူးသော အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းဝယ်သီတင်းသုံးခိုက် "အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ" အမည်ရှိသည့် အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းတစ်စောင်ကို ပြုစုတော်မူခဲ့၏။

ထိုကျမ်းငယ်သည် လက်သန်းသဖွယ်သေးငယ်သောကြောင့် "လက်သန်းအဌကထာ"ကျမ်းအဖြစ် ကမ္ဘာကျော်သွား၏။ ထိုကျမ်းကို ဘာသာအမျိုးမျိုးသို့ ပြန်ဆိုခဲ့ကြရာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် "အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်" ကျမ်းအဖြစ်ထင်ရှားကျော်ကြားလျက်ရှိပေ၏။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ = အဘိဓမ္မ + အတ္ထ + သံ + ဂဟ
= အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်၏ + အနက်အဓိပ္ပာယ် အကျယ်များကို + အကျဉ်းချုံး၍ + ယူရာ ဖြစ်သောကျမ်း။

"သင်္ဂဟ"ကို သက္ကတဘာသာဖြင့် "သံဂြဟ"ဟု ရေး၏။ မြန်မာတို့က "သင်္ဂြိုဟ်"ဟု ဝေါဟာရ ပြုလိုက်၏။ "အကျဉ်းချုံး၍ အနှစ်ထုတ်ယူခြင်း" ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံ, သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ, အင်္ဂလန်နိုင်ငံ, အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု စသည်တို့၌ လူအပေါင်းတို့ ဆည်းပူးလေ့လာနေကြသော အဘိဓမ္မာတရားတော်မှာ ဤသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းက အကျဉ်းချုပ် အနှစ်ထုတ်ပြထားသည့် တရားတော်ဖြစ်၏။

ဆရာကောင်းထံ နည်းနာခံယူခွင့်ရလျှင် ဤသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကို လွယ်လင့်တကူ သင်ယူဆည်းပူးနိုင်ပါ၏။ အခြေခံပညာအလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်း

အဆင့်ရှိကြသော ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများလည်း သင်ယူနိုင်ကြပါ၏။ စဉ်းစားဆင်ခြင် ဝေဖန်သုံးသပ်နိုင်သောအဆင့်သို့ ရောက်ရှိပြီး ဖြစ်ကြသည့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများနှင့်ကား အထူးဆီလျော် သင့်မြတ်လှပါ၏။

သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ အဘိဓမ္မာ အနှစ်သာရကို ထွေးပိုက်သုံးဆောင်ခွင့် ရလျှင်ပင် ဤလောက၌ သင်အံ့ယူနိုင်သော ပညာများအနက် အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာတစ်ရပ်ကို တတ်မြောက်လိုက်ပြီဟု နှစ်သိမ့်နိုင်၏။

ယဉ်ရှယ်နုပျိုစဉ်အခါကစ၍ ဘဝလမ်းမှန်ကို သိမြင်သောသူသည် မိနစ်တိုင်း, နာရီတိုင်း, နေ့တိုင်း ကုသိုလ်စိတ် များများဖြစ်ပေါ်အောင် ကျင့်ဆောင်နေထိုင်နိုင်သဖြင့် စိတ်ကြည်လင်,ကိုယ်လန်းရွှင်, ဉာဏ်ပွင့်လင်းကာ ပညာအမျိုးမျိုးကို လျင်မြန်လွယ်ကူစွာ ဆည်းပူးနိုင်သည့်အပြင် သာယာချမ်းမြေ့၍ အလွန်တရာအကျိုးရှိသော ဘဝကိုလည်း တူထောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသတည်း-။

.... ဝ ....

အခန်း (၁)

စိတ်ပိုင်း

ပဏာမဂါထာ

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ, မတုလံ၊ သ-သဒ္ဓမ္မဂဏုတ္တမံ။
အဘိဝါဒိယဘာသိဿံ၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ။

သိသင့်သိထိုက်သော တရားအလုံးစုံကို ဆရာမကူ သယမ္ဘုဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်တော်မူထသော၊ သီလဂုဏ်, သမာဓိဂုဏ်, ပညာဂုဏ်, ဝိမုတ္တိဂုဏ်တို့၌ပြိုင်ဘက်ကင်းတော်မူထသော၊ သုံးပါးသောသဒ္ဓမ္မ, မြတ်သောအရိယာဂိုဏ်းနှင့် တကွလည်း ဖြစ်တော်မူထသော မြတ်စွာဘုရားကိုအလွန်ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၏ လွန်စွာကျယ်ဝန်းသည့် အနက်သဘောကို အကျဉ်းချုံးကာ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်အမည်ရှိသော အဖွင့်ကျမ်းကို စီရင်ရေးသားပေအံ့။

ဤကား အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်၏ကျမ်းဦးပဏာမနှင့်ဝန်ခံစကားဖြစ်၏။

"မတုလံ"သည် "ပြိုင်ဘက်ကင်းသော"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

"သဒ္ဓမ္မ" ဟူသည်မှာ ပရိယတ္တိ, ပဋိပတ္တိ, ပဋိဝေဓတို့ဖြစ်ကြ၏။

ပရိယတ္တိ= ပိဋကစာပေ(ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာများ)

ပဋိပတ္တိ= သီလနှင့် စုတင်ဆောက်တည်ခြင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများခြင်း။

ပဋိဝေဓ= ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

ပရမတ်နှင့် ပညတ်

ပရမတ္ထ=ပရမ+အတ္ထ=မြတ်သော (ဝါ) အချုပ်ပဓာန ဖြစ်သော+ အနက်သဘော၊ မြတ်သောသဘောတရားကို ပရမတ္ထဟု ခေါ်၏။ ဉာဏ်မျက်စိ

ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစိစစ်လျှင် ပျောက်ကွယ်ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိဘဲ မြဲမြဲမှန်ကန်သော သဘောတရားကို ပရမတ္ထဟု ခေါ်၏။ မြန်မာတို့က ပရမတ်ဟုသုံး၏။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပရမတ္ထကို Ultimate reality (အဆုံးစွန် မှန်ကန်သော သဘောတရား)ဟု ခေါ်၏။

ပညတ်နှင့်ပရမတ် မည်သို့ကွာခြားသနည်း

ပညတ်ဟူသည်မှာ လူတို့၏သတ်မှတ်ချက်, သမုတ်ခေါ်ဝေါ်ချက် ဖြစ်၏။ လူ, ခွေး, ကြောင်, အိမ်, မော်တော်ကား စသည်တို့သည် ပညတ်များဖြစ်ကြ၏။

လူအများတို့၏ သာမညယူဆချက်တွင် ပညတ်သဘောတရားများသည် အမှန်ရှိ၏။ လူရှိ၏။ ခွေးရှိ၏။ အိမ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ပညတ်သဘောများကို သမုတိသစ္စာ (Conventional truth)ဟု ခေါ်၏။

လူတို့ နေ့စဉ်သုံးနှုန်း ပြောဆိုနေကြသော သဘောတရားများသည် ပညတ်သဘောများသာ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့သုံးနှုန်းပြောဆိုခြင်းကြောင့် မုသာဝါဒ မဖြစ်ချေ။

ဥပမာ "ကျွန်တော်မော်တော်ကားစီးလာ၏"ဟု ပြောဆိုသောသူသည် အမှန်ကိုပြောဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ကြားနာလိုက်ကြရသော လူအပေါင်းတို့ကလည်း သူ့စကားမှန်သည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ကြ၏။

ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်သောအခါ "ကျွန်တော်"ဟူသော "လူ"သည်လည်းမရှိ၊ မော်တော်ကားလည်းမရှိချေ။ (စိစစ်ပုံကို နိဒါန်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်)။

> ထို့ကြောင့် ပညတ်သည် အထင်အရသာ မှန်ကန်သောသဘော (Apparent reality) ဖြစ်ပြီး ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစိစစ်ကြည့်လျှင် ပျောက်ကွယ်သွား၏။
>
> ပရမတ်သည် တကယ်ရှိသော အဆုံးစွန် မှန်ကန်သည့်သဘော (Ultimate reality) ဖြစ်ပြီး ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစိစစ်ကြည့်လျှင် ပျောက်ကွယ်ပြောင်းလဲခြင်း မရှိချေ။ စိစစ်လေလေ အမှန်ရှိကြောင်း ထင်ရှားလေလေဖြစ်၏။

ပရမတ္ထသစ္စာ (Absolute truth or abstract truth)သည် အဆုံးစွန်မှန်ကန်သော သဘောတရားဖြစ်၏။

ပရမတ္ထလေးပါး

စကြဝဠာအနန္တ၌ အမှန်တကယ်ရှိသော အခြေခံ သဘောတရားမှာ လေးပါးသာရှိ၏။ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ဖြစ်၏။

ပရမတ္ထ ၄-ပါး

စိတ်	စေတသိက်	ရုပ်	နိဗ္ဗာန်
၁	၅၂	၂၀	၁

စိတ် = အာရုံကိုသိတတ်သောသဘောတရား။
(Consciousness or mind)

စေတသိက် = စိတ်၌မှီတွယ်၍ စိတ်ကိုခြယ်လှယ်သော သဘောတရား။
(mental factors or mental states)

ရုပ် = အပူအအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းများကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သောသဘောတရား။ (Matter and energy)

နိဗ္ဗာန် = ဒုက္ခငြိမ်းအေးငြိမ်းရာဖြစ်သော သန္တိသုခသဘောတရား။
(Nirvana or nibbana)

စိတ်သည် လူ့စိတ်, ခွေးစိတ်, နွားစိတ် မည်သည့်သတ္တဝါ၏ စိတ်ဖြစ်စေကာမူ အာရုံကိုသိတတ်သော သဘောတစ်ခုတည်းသာ ရှိ၏။ ဤသဘောမှ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း မရှိချေ။

စေတသိက်သည် လောဘ, ဒေါသ, မေတ္တာ, ကရုဏာ စသည်ဖြင့် ၅၂-မျိုးပြား၏။ စေတသိက်တစ်ခုစီ၏ သဘောသည်လည်း ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ခြင်း မရှိချေ။

ဥပမာ လောဘသည် လိုချင်တပ်မက်ခြင်းသဘောရှိ၏။ လောဘသည် လူ, ကျွဲ, နွား, ခွေး, ဝက် စသည့် သတ္တဝါတစ်ဦးစီ၏စိတ်ကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်သော အခါ လိုချင်တပ်မက်ခြင်းသဘောကိုသာ တစ်သမတ်တည်း ဖော်ပြ၏။

ရုပ်သည် အပူ အအေးကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောတရား ဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ပရမတ်တရားဖြစ်ရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။

ထိုရုပ်၏ ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောသည် အမြဲ မဖောက်မပြန် တစ်သမတ်တည်း မှန်ကန်နေသည့်အတွက် ရုပ်ကို ပရမတ်တစ်ပါးဟုသတ်မှတ်ရ၏။ ရုပ်သည် အမှန်တကယ်ရှိသော တရားတစ်ခု ဖြစ်၏။

ရုပ်ကို ၂၈–မျိုးအထိ ဗုဒ္ဓ ခွဲပြတော်မူ၏။ ထိုရုပ် ၂၈–မျိုးတွင် သိပ္ပံပညာက အဆုံးစွန်သော ပရမတ်သဘောအဖြစ် လက်ခံထားသည့် ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်သဘောတို့လည်း ပါ၀င်ကြ၏။

နိဗ္ဗာန်သည် ဒုက္ခခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းနေသောချမ်းသာခြင်း အစစ်အမှန်သဘောဖြစ်၏။ ဤသဘောသည် ရုပ်နာမ်သဘောတို့နှင့် မရောစပ်သော သီးခြားသဘောတစ်ခုဖြစ်၏။ ပုထုဇဉ် လူသားတို့သည် ရုပ်နာမ်နှင့်ကင်းသည့် အရှိတရားသဘောတစ်ခုကို မစဉ်းစားတတ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်သဘောကို သိနားလည်ရန် ခက်ခဲ၏။

နိဗ္ဗာန်သည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ အထူးခြားဆုံးသော သဘောတစ်ခုဖြစ်၏။ အခြားမည်သည့် တွေးခေါ်ရှင်ကမျှ နိဗ္ဗာန်၏သဘောကို မကြံဆနိုင်ပါ။ ဗုဒ္ဓသည် ယုတ္တိတန်မတန် ဆင်ခြင်နည်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့ ကျင့်ကြံနည်းဖြင့် လည်းကောင်း နိဗ္ဗာန်ရှိသည်ကို အခိုင်အမာ ညွှန်ပြထားတော်မူ၏။

စိတ် ၁-ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂–ပါးတို့၏ အပေါင်းအစုကို နာမ်တေပညာသ (နာမ်တရား ၅၃-ပါး)ဟု ခေါ်ဆို၏။

လောကနှင့်ဆိုင်သော လောကီနယ် (Mundane) အတွင်း၌ ရုပ်နာမ် တရားတို့သာရှိကြ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် လောကမှ လွန်မြောက်သော လောကုတ္တရာနယ် (Supramundane) ရှိ၏။

ဒဿနိက၏ နယ် ၅-ရပ်

ဒဿနိကဗေဒ၌ အဓိကထား၍လေ့လာသောနယ် ၅-ရပ်ရှိပါသည်။

(၁) ရှိမှုဗေဒ (Ontology)

(၂) ယုတ္တိဗေဒ (Logic)

(၃) သိမှုဗေဒ (Epistemology)

(၄) ကိုယ်ကျင့်တရားပညာ (Ethics)

(၅) ရသပညာ(Aesthetics) တို့ဖြစ်ကြ၏။

ရှိမှုဗေဒတွင် စကြဝဠာအတွင်း၌ အရှိတရားများကို ရှာကြံခြင်းဖြစ်၏။ ရုပ်ဝါဒီများက ရုပ်သာလျှင် အခြေခံတရားဖြစ်ပြီး စိတ်သည် အသွင်သာဖြစ်

သည်ဟု ဆိုကြ၏။ နာမ်ဝါဒီများက နာမ်သာလျှင် အခြေခံတရားဖြစ်ပြီး ရုပ်သည် အသွင်သာဖြစ်သည်ဟုဆိုကြ၏။

ရုပ်ဖြစ်စေ နာမ်ဖြစ်စေ အခြေခံ တရားတစ်ခုတည်းရှိသော ဝါဒကို ဧကတ္တဝါဒ (**Monism**)ဟု ခေါ်၏။

ရုပ်နှင့်နာမ်နှစ်မျိုးလုံးကို အရှိတရားဟု ခံယူသောဝါဒကို ဒွိတ္တဝါဒ (**Dualism**)ဟု ခေါ်၏။

အရှိတရားအမြောက်အမြားရှိသည်ဟု ခံယူသည့် ဝါဒကို ဗဟုဝါဒ (**Pluralism**)ဟု ခေါ်၏။

ဤသို့ ဝါဒအမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း မည်သည့်တွေးခေါ်ရှင်ကမျှ ရုပ်နှင့်နာမ်တို့ကို ဗုဒ္ဓဟောကြားခဲ့သကဲ့သို့ တိတိကျကျ မသတ်မှတ်နိုင်၊ မစိစစ်နိုင်ကြချေ။ အရှိတရားတို့ အချင်းချင်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခုဆက်နွယ်ပုံနှင့် တစ်ခုကိုတစ်ခု အကျိုးပြုပုံကိုလည်း ဗုဒ္ဓ ရှင်းပြသကဲ့သို့ မရှင်းပြနိုင်ကြချေ။

သိပ္ပံပညာကမူ ရုပ်သာရှိသည်ဟုလက်ခံပြီး နာမ်ကို လျစ်လျူရှုထားသဖြင့် ပြည့်စုံသောပညာဟု မမှတ်ယူနိုင်ချေ။

ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာသာလျှင် အရှိတရားများကို အပြည့်စုံဆုံး ရှင်းလင်းဖော်ပြနိုင်သည်ကို ပညာရှာမှီးသူတို့ သိမြင်လာကြလိမ့်မည်။

သိမှုဗေဒတွင် အသိပညာ၏ သဘာဝ၊ သိနိုင်သော ပညာရပ်များနှင့် အသိပညာရယူနည်းများကို ရှာဖွေစူးစမ်းကြ၏။

အချို့တွေးခေါ်ရှင်များက အတွေ့အကြုံ အာရုံများကို အခြေခံပြုမှသာ မှန်သောအသိပညာကို ရနိုင်သည်ဟု ယူဆ၏။ ဤအမြင်ကို **အာရုံတွေ့အဓိကဝါဒ** (**Empiricism**)ဟု ခေါ်၏။ သိပ္ပံနည်းသည် ဤဝါဒတွင် အကျုံးဝင်၏။

အချို့တွေးခေါ်ရှင်များက အာရုံသည် လှည့်စားတတ်၏။ အမှန်သဘောသည် အသွင် သဏ္ဌာန်အောက်၌ နစ်မြုပ်နေသဖြင့် အမြင်အတွေ့လောက်ဖြင့် အမှန်သဘောကို မသိနိုင်။ "မိန်းမအလို သဘောကိုလျှင် ထဲသိပိုက်ထား ရေဥ္စါသို့ ထင်ရှားဘယ်ခါ မသိရာဘူး"ဆိုသကဲ့သို့**တည်း**။ ထို့ကြောင့် ဆင်ခြင်နည်းဖြင့်သာ မှန်ကန်သော အသိပညာကို ရယူနိုင်သည်။ ဤအယူဝါဒကို **ဆင်ခြင်ခြင်းအဓိကဝါဒ** (**Rationalism**) ဟု ခေါ်၏။

တချို့ကလည်း အသိပညာသည် လူတစ်ဦးစီ၏ ခံယူချက် သုံးသပ်ချက် အပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ထို့ကြောင့် အသိပညာသည် ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်**သဘော** (**Subjective**) ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

ဆိုကရေးတီး ဦးဆောင်သော ပညာရှင်များကမူ အဆုံးစွန်သော အမှန်တရားများသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီ၏ ခံယူချက်နှင့် မသက်ဆိုင်။ ယေဘုယျ သဘော (ဝါ) ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်သဘော (Objective) ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

မြတ်ဗုဒ္ဓက အတွေ့အကြုံအာရုံဖြင့် ဆည်းပူးနိုင်သော **သုတမယပညာ** ကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်တွေးခေါ်သည့်နည်းဖြင့် သိရှိရသော **စိန္တာမယ ပညာ**ကိုလည်းကောင်း ချီးကျူးအားပေးတော်မူပြီးလျှင် ထိုနည်းနှစ်မျိုးလုံး ဖြင့်မရယူနိုင်သော **ဘာဝနာမယပညာ**ရှိသေးသည်ဟုမိန့်တော်မူခဲ့၏။ အဘိဓမ္မာ သဘောတရားများသည် ဘာဝနာမယပညာ ဖြစ်၏။ တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများ မမြင်သိနိုင်ကြသော အမှန်သဘောများကို ခမ်းခမ်းနားနား ဝေဝေဆာဆာ တင်ပြထားသောပညာဖြစ်ပေ၏။

အဘိဓမ္မာသဘောတရားများသည် ယုတ္တိဗေဒနှင့် သိပ္ပံနည်းပညာတို့၏ အစစ်အဆေးကိုခံယူနိုင်သည်။ အဘိဓမ္မာတွင်ပါရှိသော **ကိုယ်ကျင့်တရားပညာ** နှင့် **ရသပညာ**တို့မှာလည်း ထိပ်တန်းအကျဆုံးပညာများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုသို့ဖြစ် ကြောင်းကိုလည်း မည်သို့ပင် ဝေဖန်ဝေဖန် မည်သူတို့ကပဲ စစ်ဆေးစစ်ဆေး, အဝေအဖန် အစစ်အဆေးကို ကြံ့ကြံ့ ခံနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာသည် ဒဿနိကနယ် ငါးရပ်စလုံးကိုလွှမ်းမိုးထား ကြောင်း မြင်သိလာပါလိမ့်မည်။

ဘုံအားဖြင့် စိတ် ၄-မျိုး

စိတ်သည် အာရုံကိုသိတတ်သော သဘောအဖြစ် တစ်မျိုးတည်းသာ ရှိ၏။ သို့သော်စေတသိက်များက အမျိုးမျိုး ခြယ်လှယ်ကြသဖြင့် စိတ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသွားရ၏။

ဘုံဌာနများကို အကျဉ်းနည်းဖြင့် ကာမဘုံ, ရူပဘုံ, အရူပဘုံနှင့် လောကုတ္တရာ အဝတ္ထာဘုံဟူ၍ လေးမျိုးခွဲခြားနိုင်၏။

ကာမဘုံဟူသည်မှာ ကာမဂုဏ်အာရုံများကို ခံစားတတ်သောလူ့ဘုံ, နတ်ပြည် ၆-ထပ်နှင့် အပါယ် ၄-ဘုံတို့ကို စုပေါင်း၍ ခေါ်ဆိုထားသော အမည်ဖြစ်၏။

ရူပဘုံသည် ရူပစျာန်ချမ်းသာကို ခံစားသော ရုပ်ရှိသည့် ရူပဗြဟ္မာ ၆-ဘုံကို စုပေါင်းခေါ်ဆိုထားသည့် အမည်ဖြစ်၏။

အရူပဘုံသည် အရူပဈာန်ချမ်းသာကို ခံစားသော ရုပ်မရှိသည့် အရူပပြဟ္မာ ၄-ဘုံကို ခေါ်၏။

လောကုတ္တရာ အဝတ္ထာဘုံ ဟူသည်မှာ ဘုံဌာန အကောင်အထည် မရှိသော မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်တို့ကို တင်စား၍ ခေါ်ဆိုထားသော အမည် ဖြစ်၏။

ဘုံအလိုက် စိတ် ၄-မျိုး ခွဲခြားသည်ကို ဘူမိဘေဒနည်းဖြင့်ခွဲသည်ဟု ဆို၏။

(၁) ကာမာဝစရစိတ် = ကာမဘုံ၌ အများအားဖြင့်ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

(၂) ရူပါဝစရစိတ် = ရူပဘုံ၌ အများအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

(၃) အရူပါဝစရစိတ် = အရူပဘုံ၌ အများအားဖြင့်ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

(၄) လောကုတ္တရာစိတ် = လောကုတ္တရာ အဝတ္ထာဘုံ၌ဖြစ်သောစိတ်။

ဤစိတ်တို့ကို ကာမစိတ်,ရူပစိတ်, အရူပစိတ်, လောကုတ္တရာစိတ် ဟူ၍လည်း အတိုကောက် ခေါ်ဆိုနိုင်၏။

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါး

ကာမဘုံ၌ အများအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော ကာမစိတ်တို့သည် ၅၄-ပါး ရှိကြ၏။

၎င်းတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း သုံးစု ခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး = အပြစ်မကင်းသော စိတ်များတည်း။

(၂) အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး = ဟိတ် ၆-ပါးနှင့် ကင်းသော စိတ်တို့တည်း။

(၃) ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး= တင့်တယ် ကောင်းမြတ်သော ကာမ စိတ်တို့တည်း။

အကုသိုလ်စိတ်များမှာ မောဟနှင့်တကွ လောဘ သို့မဟုတ် ဒေါသ ယှဉ်သော စိတ်များဖြစ်ကြ၏။ အပါယ် ၄-ဘုံသို့ ကျရောက်ရန် အကျိုးပေးနိုင်သော စိတ်တို့တည်း။

ဟိတ် ၆-ပါးဆိုသည်မှာ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတည်းဟူသော စေတသိက်တို့တည်း။

ဟိတ်သည် ပါဠိသဒ္ဒါ"ဟေတု"မှ ဆင်းသက် လာသော ပါဠိပျက်မြန်မာစကားလုံးဖြစ်၏။ အကြောင်းတရား (ဝါ) အမြစ်သဖွယ် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရားဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့သည် အကုသိုလ်ဟိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့သည် ကုသိုလ်ဟိတ်, အဗျာကတဟိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

သစ်ပင်တစ်ပင်၏ အမြစ်သည် ထိုသစ်ပင်အား မြဲမြံခိုင်ခံ့စွာ တည်စေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ဟိတ် ၆-ပါးတို့သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တို့ကို မြဲမြံခိုင်ခံ့အောင် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့သည် အကုသိုလ်ဟိတ်များ ယှဉ်ပြီး အပြစ်ရှိကြသောကြောင့် မတင့်တယ်ကြပါ။ ဟိတ်ကင်းသည့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးတို့သည် အလောဘစသော အပြစ်ကင်းသော ဟိတ်များ မယှဉ်ကြသောကြောင့် မတင့်တယ်ကြပါ။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးနှင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးတို့ကို အသောဘဏ စိတ်များ(မတင့်တယ်သောစိတ်များ)ဟု ခေါ်၏။ ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးတို့သည် အလောဘစသော အပြစ်ကင်းသော ဟိတ်များ ယှဉ်ကြသဖြင့် တင့်တယ်သောစိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး

အကုသိုလ်စိတ်တို့ကို တစ်ဖန် လောဘအရင်းခံဖြစ်သော စိတ်, ဒေါသအရင်းခံဖြစ်သော စိတ်, မောဟအရင်းခံဖြစ်သော စိတ်ဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) လောဘမူစိတ် ၈- ပါး (လောဘမူလစိတ်)

(၂) ဒေါသမူစိတ် ၂- ပါး (ဒေါသမူလစိတ်)

(၃) မောဟမူစိတ် ၂- ပါး (မောဟမူလစိတ်)

လောဘမူစိတ် ၈-ပါး

လောဘမူစိတ်တို့ကို သောမနဿ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဝေဒနာယှဉ်ခြင်း, ဒိဋ္ဌိယှဉ်ခြင်း, မယှဉ်ခြင်း, စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု သင်္ခါရရှိခြင်း, မရှိခြင်းတို့ အပေါ်မူတည်၍ ၈-မျိုး ခွဲခြားထား၏။

၁။ သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၂။ သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၃။ သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၄။ သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၈။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

ရှင်းလင်းချက်။ ။သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာတို့သည် ဝေဒနာစေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်းသဘောဖြစ်၏။

သောမနဿသည် စိတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းသဘောဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာသည် ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ် ဆင်းရဲသည်လည်းမဟုတ် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားခြင်းသဘောဖြစ်၏။

သဟဂုတ်(ပါဠိပျက်)=သဟဂတံ (ပါဠိ နှန်)=နှင့် တကွ။

ဒိဋ္ဌိဂတ=ဒိဋ္ဌိ=အယူလွဲမှားခြင်း၊ ကံ-ကံ၏ အကျိုးမရှိဟု ယုံကြည်ခြင်း။

သမ္ပယုတ်=သမ္ပယုတ္တံ=ယှဉ်လျက်

ဝိပ္ပယုတ်=ဝိပ္ပယုတ္တံ=မယှဉ်ဘဲ

အသင်္ခါရိက=တိုက်တွန်းပြုပြင်မှုကင်းသော

သသင်္ခါရိက=တိုက်တွန်းပြုပြင်မှုရှိသော

ဤလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်များကိုသိလျှင် အထက်ပါလောဘမူစိတ် ၈-ပါးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါပြီ။

လောဘမူစိတ် ၈-ပါးတို့၏ အဓိပ္ပာယ်

၁။ မကောင်းမှုတစ်ခုကို အပြစ်မရှိဟုယူဆလျက် ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ မိမိနှင့်သူတစ်ပါးတို့၏ တိုက်တွန်းမှုမပါဘဲ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ် ၁-ခု။

၂။ မကောင်းမှုတစ်ခုကို အပြစ်မရှိဟု ယူဆလျက် ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ မိမိကိုယ်မိမိတိုက်တွန်း၍ ဖြစ်စေ သူတစ်ပါးတိုက်တွန်း၍ ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာသောစိတ် ၁-ခု။

၃။ မကောင်းမှုတစ်ခုကို အပြစ်ရှိမှန်းသိလျက်ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ မိမိနှင့်သူတစ်ပါးတို့၏ တိုက်တွန်းမှုမပါဘဲ ဖြစ်ပေါ်သောစိတ် ၁-ခု။

၄။ မကောင်းမှုတစ်ခုကို အပြစ်ရှိမှန်းသိလျက် ဝမ်းမြောက် ရွှင်လန်းစွာ မိမိကိုယ်မိမိတိုက်တွန်း၍ ဖြစ်စေ သူတစ်ပါး တိုက်တွန်း၍ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာသောစိတ် ၁-ခု။

၅-၈။ ကျန်စိတ် ၄-ခုတို့ကို အထက်ပါအတိုင်း "ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ" နေရာ၌ "ဝမ်းသာဝမ်းနည်းမဖြစ်ဘဲ"ဟု အစားထိုး၍ အဓိပ္ပါယ် ဖော်ယူနိုင်ပါပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း

လောဘမူစိတ်သည် လိုချင်တပ်မက်သောစိတ် ဖြစ်၏။ နာရီလှလှ, ပစ္စည်းလှလှကိုမြင်လျှင် လိုချင်၏။ ထိုလိုချင်သောစိတ်သည် လောဘမူစိတ် ဖြစ်၏။ လောဘမူစိတ်သည် အပြစ်ရှိ၏။ အပြစ်ရှိမှန်းသိလျှင် ဒိဋ္ဌိမယှဉ်သဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ် ဖြစ်၏။ အပြစ်ရှိမှန်းမသိလျှင် အယူလွဲသဖြင့် ဒိဋ္ဌိယှဉ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ်ဖြစ်၏။

အောက်ပါအခြေအနေတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်ကြသော စိတ်တို့သည်လောဘမူစိတ် ၈-ပါးတွင် မည်သည့်စိတ်များဖြစ်သည်ကို ဆန်းစစ်ပြပါ။

၁။ သူငယ်ချင်းက ရေခဲမုန့်ကျွေးမည်ဆိုသဖြင့် ဝမ်းမြောက်စွာ စားချင်စိတ်ဖြစ်၏။

၂။ ပန်းတစ်ပွင့်ကိုပန်ချင်စိတ်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ ဆွတ်ခူးလိုက်၏။

၃။ ကာမဂုဏ်ကို အားပေးသည့် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို အပြစ်ရှိမှန်း သိလျက် စိတ်ဝင်စားစွာ ဖတ်ရှုနေ၏။

၄။ တီဗွီရုပ်ရှင်ဇာတ်လမ်းကို အပြစ်ရှိမရှိ ဂရုမစိုက်ဘဲ နှစ်သက်စွာ ကြည့်ရှုနေ၏။

၅။ ကလေးငယ်တစ်ဦးသည် အရုပ်ကလေးနှင့် ပျော်ရွှင်စွာကစား နေ၏။

၆။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ကိုယ်လုံးပေါ် မှန်ရှေ့တွင် အလှပြင် နေ၏။

၇။ လုလင်ပျိုတစ်ဦးက လုံမပျိုတစ်ဦးအား သိပ်လှတာပဲဟုချီးမွမ်း လိုက်သည့်အခါ ထိုသူနှစ်ဦးတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်သောစိတ်များ။

၈။ သူငယ်ချင်းက အတင်းဆွဲခေါ်သဖြင့် ရုပ်ရှင်ကြည့်ရန် လိုက်ပါ သွားရသူ၌ ဖြစ်သောစိတ်။

(၁။ ပထမစိတ် ၂။ ပဥ္စမစိတ် ၃။ တတိယစိတ်
၄။ ပထမစိတ် ၅။ ပထမစိတ် ၆။ ပထမ စိတ်
၇။ ပထမစိတ် ၈။ ဆဋ္ဌမစိတ်

လူတို့သည် အများအားဖြင့် လောဘမူစိတ်ဖြင့် ဝတ်စားဆင်ယင်ကြ၏။ စားသောက်ကြ၏။ လျှောက်လည်ကြ၏။ စိတ်ကူးယဉ်ကြ၏။ သီချင်း နားထောင်ကြ၏။ ခံစားမှု မထင်ရှားလျှင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဝမ်းမြောက်နှစ်သက်လျှင် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ဖြစ်၏။ လောဘမူစိတ် ဖြစ်စဉ် အပြစ်ရှိသည်ဟု မတွေးမိကြသဖြင့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်သာ အဖြစ် များ၏။

ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး

၁။ ဒေါမနဿသဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

၂။ ဒေါမနဿသဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

ဒေါမနဿ=စိတ်၌ ဖြစ်သည့် ဆင်းရဲသောဝေဒနာ။

ပဋိဃ=အမျက်ဒေါသ။

ဒေါမနဿသည် ဝေဒနာစေတသိက် ဖြစ်ပြီး ပဋိဃသည် ဒေါသ စေတသိက်ဖြစ်၏။

အစိပ္ပါယ်

၁။ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့်တကွ အမျက် ဒေါသထွက်၍ တိုက်တွန်းမှု မပါဘဲ ဖြစ်သောစိတ်။

၂။ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့်တကွ အမျက် ဒေါသထွက်၍ တိုက်တွန်းသဖြင့် ဖြစ်သောစိတ်။

ရှင်းချက်။ ။ဒေါသစိတ် ဖြစ်တိုင်း ဒေါသဖြစ်သူမှာ ဦးစွာ စိတ်ဆင်းရဲရ၏။ ဒေါသစေတသိက်ယှဉ်မှ ဒေါသစိတ် ဖြစ်နိုင်သဖြင့် ဒေါသစိတ် နှစ်ခုလုံး ပဋိဃသမ္ပယုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

မကျေမချမ်းဖြစ်နေသည့်အခါ, ပူဆွေးဝမ်းနည်းနေသည့်အခါ, စိတ်ပျက်စိတ်ငယ်နေသည့် အခါများ၌လည်း ဆိုတ်နစ်သော ဒေါသဖြစ်နေသည့်အတွက် ဒေါသမူစိတ်ပင် ဖြစ်ပေ၏။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ စာမေးပွဲရှုံး၍ ဝမ်းနည်းနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၂။ မိဘတို့က ပြောဆိုဆုံးမသဖြင့် မကျေမနပ်ဖြစ်နေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၃။ မချစ်မနှစ်သက်သောသူနှင့် တွေ့ဆုံသည့်အခါ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၄။ "ဒီလောက်ခရီးက အလွန်ဆုံး ၆-ကျပ်ပဲပေးသင့်တယ်။မင်းက ၁၀-ကျပ် ပေးလိုက်ရတယ်ဆိုတော့ များတာပေါ့" ဟု သူငယ်ချင်းက ရှင်းပြသဖြင့် မကျေမနပ် ဖြစ်လာသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

(ပထမမေးခွန်း ၃-ပုဒ်၌ ပထမ ဒေါသမူစိတ်ဖြစ်၏။ စတုတ္ထမေးခွန်း၌ ဒုတိယဒေါသမူစိတ် ဖြစ်၏။)

မောဟမူစိတ် ၂-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ် ၁-ခု။

၂။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ် ၁-ခု။

ဝိစိကိစ္ဆာသည် ဘုရား-တရား-သံဃာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရား၌ လည်းကောင်း သံသယရှိစေသော စေတသိက်ဖြစ်၏။

ဥဒ္ဓစ္စသည် အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ စိတ်ကိုပျံ့လွင့်စေသောစေတသိက်ဖြစ်၏။

အထက်ပါ စိတ်နှစ်ခုတို့သည် တွေဝေခြင်းသဘောရှိသော မောဟ အခြေခံသည့် စိတ်များဖြစ်ကြသဖြင့် ခံစားမှုမထင်ရှားပါ။ ထို့ကြောင့် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အစိပ္ပာယ်

၁။ ခံစားမှုမထင်ရှားဘဲ ဝိစိကိစ္ဆာယှဉ်သဖြင့် သံသယဖြစ်သော စိတ် ၁-ခု။

၂။ ခံစားမှု မထင်ရှားဘဲ ဥဒ္ဓစ္စယှဉ်သဖြင့် ပျံ့လွင့်သော စိတ် ၁-ခု။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဆရာမရှိဘဲ အလိုလိုသိနိုင်သည့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင် ဖြစ်သည်မှာ အမှန်ပေလားဟု တွေးတောနေသူ၌ မည်သည့်စိတ်ဖြစ်သနည်း။

၂။ ပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်းသည် အကျိုးရှိသလား, သီလစောင့်ခြင်းသည် အကျိုးရှိသလားဟု သံသယဖြစ်နေသူတွင် မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၃။ ဆရာစာသင်နေသည်ကိုမကြားဘဲ ထွေရာလေးပါး စိတ်ကူးနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၄။ စာကျက်သော်လည်း စာမရသည့်သူ၌ မည်သည့်စိတ် ဝင်နေသနည်း။ (ပထမ ၂-ခုသည် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ်၊ နောက် ၂-ခုသည် ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ် စိတ်)။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို အောက်ပါအတိုင်း သုံးမျိုးခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) **အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး** (အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သောစိတ်)

(၂) **အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး** (ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ဟိတ်ကင်းသည့်စိတ်)

(၃) **အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါး** (ပြုကာမျှသဘောရှိသော ဟိတ်ကင်းသည့် စိတ်)

ရှေးဘဝများက ပြုလုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကံနှင့် အကုသိုလ်ကံများ၏ အကျိုး(ဝိပါက)အဖြစ် ဝိပါက်စိတ်များကို သတ္တဝါများ ရရှိထားကြ၏။ ဝိပါက်စိတ်များမှာ မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်, နံသိစိတ်, စားသိစိတ်, ထိသိစိတ် စသည်တို့ဖြစ်ကြ၏။

အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးလုံးသည် အဟိတ်(ဟိတ်ကင်းသော) စိတ်များဖြစ်ကြ၏။ သဟိတ် (ဟိတ်နှင့်တကွ)ဖြစ်သော အကုသလဝိပါက်စိတ် များ မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် အကုသလ ဝိပါက်စိတ်များ၏ ရှေ့တွင် "အဟိတ်" ဟူသော အထူးပြုပုဒ်ကို ဖော်ပြရန်မလိုချေ။

ကုသလဝိပါက်စိတ်များကား အဟိတ်နှင့်သဟိတ် နှစ်မျိုးကွဲပြားကြ၏။ ယခုကဏ္ဍတွင် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးအကြောင်းကိုသာ ဆွေးနွေး မည်ဖြစ်သည်။ သဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်လည်း ၈-ပါးရှိကြောင်းကို မကြာမီ တွေ့ရလိမ့်မည်။ အဟိတ်, သဟိတ် ခွဲခြားရန် လိုအပ်သဖြင့် "အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်"ဟု အပြည့်အစုံ ဆိုရမည်။

ကြိယာစိတ်များသည် ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်ကဲ့သို့ ကံမြောက်သော စိတ်များလည်းမဟုတ်၊အကျိုး ဝိပါက်စိတ်များလည်းမဟုတ်၊ပြုကာမျှ သဘော ရှိသော စိတ်တို့ဖြစ်ကြ၏။

အကုသလ ဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊

၂။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု။

၃။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊

၄။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဇိဝှာဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊

၅။ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ် ၁-ခု၊

၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း စိတ် ၁-ခု၊

၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၁-ခု၊

စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် အဆင်းဟူသည့်ရူပါရုံကို မြင်သိသော စိတ် ဖြစ်၏။

သောတဝိညာဏ်စိတ်သည် အသံဟူသည့် သဒ္ဒါရုံကို ကြားသိသော စိတ်ဖြစ်၏။

ဃာနဝိညာဏ်စိတ်သည် အနံ့ဟူသည့် ဂန္ဓာရုံကို နံသိသော စိတ်ဖြစ်၏။

ဇိဝှာဝိညာဏ်စိတ်သည် အရသာဟူသည့် ရသာရုံကို စားသိသောစိတ်ဖြစ်၏။

ကာယဝိညာဏ်စိတ်သည် အတွေ့အထိဟူသည့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိသိသော စိတ်ဖြစ်၏။

သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်သည် အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော အာရုံငါးပါးကို ဆက်လက် ခံယူသောစိတ်ဖြစ်၏။

သန္တီရဏစိတ်သည် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်ခံယူထားသော အာရုံကို စုံစမ်းသောစိတ်ဖြစ်၏။

အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊
၂။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊
၃။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဃာနဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊
၄။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဇိဝှာဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊
၅။ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၊
၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ် ၁-ခု၊
၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၁-ခု၊
၈။ သောမနဿသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၁-ခု၊

ဤစိတ် ၈-ပါးတို့၏ အမည်များသည် အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးတို့၏ အမည်များအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။ အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်များတွင် သောမနဿသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်တစ်ခု တိုးလာခြင်းသာထူး၏။ ဤစိတ်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်များသည် အကုသလဝိပါက်စိတ်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်များအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။

မြင်သိစိတ် ၂-ခုကို စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ၊ ကြားသိစိတ် ၂-ခုကို သောတဝိညာဏ်ဒွေ၊ နံသိစိတ် ၂-ခုကို ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ၊ စားသိစိတ် ၂-ခု ကို ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေ၊ ထိသိစိတ် ၂-ခုကို ကာယဝိညာဏ်ဒွေဟု ခေါ်၏။ ဤစိတ် ၁၀-ပါးတို့ကို စုပေါင်း၍ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ဟု ခေါ်၏။

အာရုံငါးပါးကို ပဉ္စာရုံဟု ခေါ်၏။ ထိုအာရုံတို့ကိုသိသည့်စိတ်များကို ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်များဟု ခေါ်၏။

အာရုံငါးပါးကို လက်ခံယူနိုင်သည့် စိတ် ၂-ပါးကို သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေဟု ခေါ်၏။ အာရုံကိုစုံစမ်းသော သန္တီရဏစိတ် ၃-ပါးရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါးနှင့် သောမနဿသန္တီရဏ ၁ ပါးဟု ခွဲခြားထား၏။

ကာယဝိညာဏ်ဒွေနှင့် သောမနဿသန္တီရဏမှလွဲ၍ ကျန်စိတ်များအားလုံးသည် မြင်ကာမျှ၊ ကြားကာမျှ၊ နံကာမျှ၊ စားကာမျှ၊ အာရုံကိုလက်ခံရုံမျှ၊ အာရုံကို စူးစမ်းရုံမျှဖြစ်ကြပြီး ခံစားမှုမထင်ရှားကြသည့်အတွက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၂-ခုအနက် တစ်ခုသည် ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် (ခန္ဓာကိုယ်၏ ဆင်းရဲခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သောစိတ်) ဖြစ်ပြီးလျှင် ကျန်တစ်ခုသည် သုခသဟဂုတ်စိတ် (ခန္ဓာကိုယ်၏ ချမ်းသာခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သောစိတ်) ဖြစ်၏။

မြင်သိစိတ် စသည်တို့ ၂-ခုစီ ကွဲပြားရသည့်အကြောင်း

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အဟိတ်စိတ်များတွင် အကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်နှင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်ဟူ၍ မြင်သိစိတ် ၂-ခုရှိသည်။ ထို့အတူ ကြားသိစိတ်၊ နံသိစိတ် စသည်တို့လည်း တစ်စုံစီရှိကြ၏။

ဤသို့ တစ်စုံစီ ကွဲပြားနေရခြင်းမှာ အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးနှင့် ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဟူ၍ အကျိုးပေးမှု ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

လူတို့သည် မနှစ်သက်အပ်သောအာရုံ (အနိဋ္ဌာရုံ)များနှင့် ကြုံတွေ့သည့်အခါ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်စိတ်များနှင့် မြင်၊ကြား၊နံ၊စား၊ ထိသိကြ၏။ အကုသလဝိပါက် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်ဖြင့် အာရုံကို ဆက်လက်ခံယူပြီး အကုသလဝိပါက် သန္တီရဏစိတ်ဖြင့် အာရုံကို စုံစမ်း၏။

နှစ်သက်အပ်သောအာရုံ (ဣဋ္ဌာရုံ) များနှင့် ကြုံတွေ့နေရသည့် အခါ ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်စိတ်များဖြင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိသိကြ၏။ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်ဖြင့် အာရုံကိုဆက်လက်ခံယူပြီးလျှင် အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်သန္တီရဏ စိတ်ဖြင့် ထိုအာရုံကို စုံစမ်း၏။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ လှပသော ရှုခင်းနှင့် ခွေးသေပုပ်တို့ကို မည်သည့်စိတ်များဖြင့် မြင်သနည်း။

၂။ ဤအဘိဓမ္မာ သင်ခန်းစာကို ကြည့်ရှုနေသည့်အခါ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၃။ သာယာသောအသံ, ဆူညံသောအသံတို့ကို ကြားရသောအခါ မည်သည့်စိတ်များ ဖြစ်ကြသနည်း။

၄။ ရေမွှေးနံ့နှင့် ပုပ်စော်နံသောအနံ့တို့ကို မည်သည့်စိတ်များဖြင့် သိရှိကြသနည်း။

၅။ ကြက်သားကင်ကို စားသောအခါနှင့် ဆားခါးကို မျိုသော အခါတို့တွင် မည်သည့်စိတ်များဖြစ်ပါသနည်း။

၆။ ဖော့ကရိအဝတ်ကို ဝတ်သောအခါနှင့် ဆူးစူးသောအခါတို့ တွင် မည်သည့်စိတ်များဖြစ်ကြသနည်း။

(လှပသော ရှခင်းကို အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် မြင်၏။ ခွေးသေပုပ်ကိုအကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် မြင်၏။ အဘိဓမ္မာ စာပေသည် ကုသိုလ်အကျိုးပေးသော စာပေဖြစ်သဖြင့် အဘိဓမ္မာသင်ခန်းစာ ကို ကြည့်ရှုနေသူ၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်၏။ ကြွင်းသည့် မေးခွန်းများကို အလားတူ ဖြေဆိုနိုင်ပါသည်။)

အဟိတ် ကြိယာစိတ် ၃-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ၁-ခု။

၂။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ၁-ခု။

၃။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ခု။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ပဉ္စဒွါရ(တံခါးပေါက်)ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မျက်စိ,နား,နှာ,လျှာ, ကိုယ်တို့၌ ထင်လာသည့် အာရုံငါးပါးကို ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းတတ်သော စိတ်ဖြစ်၏။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် မနောဒွါရတည်းဟူသော စိတ်တံခါးဝ၌ ထင်လာသည့် အာရုံကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းတတ်သော စိတ်ဖြစ်၏။

ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်သည် မြတ်စွာဘုရားနှင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ ပြုံးရယ် သောစိတ်ဖြစ်၏။ ပြုံးရယ်သည့်အခါ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ရသဖြင့် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်သည် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ဖြစ်၏။

ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်များ၌ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်များ ဆိုသည်မှာ သောတာပန်, သကဒါဂါမ်နှင့် အနာဂါမ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးတို့သည် မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ် စသည့် ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် အလုပ်လုပ်ပေးကြ၏။ မည်သို့လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်ကို ဝီထိပိုင်းတွင် အသေးစိတ် မြင်သိရပါလိမ့်မည်။

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါး

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးကို အောက်ပါအတိုင်း သုံးမျိုးခွဲခြားထား၏။

၁။ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး (ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကုသိုလ်ပြုလုပ်သောစိတ်)

၂။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး (ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သောစိတ်)

၃။ မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး (ရဟန္တာများ ကောင်းမှုပြုလုပ်သောစိတ်)

မဟာ=များသော။ ကာမကုသိုလ်စိတ် အရေအတွက်သည် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်, အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်, လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ် အသီးသီးတို့ထက် အရေအတွက် ပိုများ၏။ထို့ကြောင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟု အမည်ရ၏။

မဟာဝိပါက်, မဟာကြိယာဟု အမည်တွင်ခြင်းမှာလည်း အလားတူအကြောင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး

၁။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၂။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၃။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ် ၁-ခု၊

၄။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

၈။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု၊

ဉာဏသမ္ပယုတ်=ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။

ဉာဏဝိပ္ပယုတ် = ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်ခြင်း။

ဉာဏ်ဟူသည်မှာ ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးစသည်တို့ကို သိနားလည်သော ဉာဏ်ကို ဆိုလို၏။ ကောင်းမှုပြုလျှင် ကုသိုလ်ကံဖြစ်၍ မကောင်းမှုပြုလျှင် အကုသိုလ်ကံဖြစ်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ကံသည် ကောင်းကျိုးကို ပေး၍ အကုသိုလ်ကံသည် မကောင်းကျိုးကို ပေးသည်ကိုလည်းကောင်း သိမြင်သောဉာဏ်ပညာကို ဆိုလို၏။

၁။ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကိုသိမြင်၍ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ တိုက်တွန်းမှုမပါဘဲ မိမိအလိုအရပြုသော စိတ် ၁–ခု။

၂။ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကိုသိမြင်၍ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ သူတစ်ပါးတိုက်တွန်း၍ သို့မဟုတ် မိမိကိုမိမိ တိုက်တွန်း၍ ပြုသော စိတ်၁–ခု။

၃။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုမသိမြင်ဘဲ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ တိုက်တွန်းမှုမပါဘဲ မိမိအလိုအရပြုသော စိတ် ၁-ခု။

၄။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုမသိမြင်ဘဲ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ သူတစ်ပါးတိုက်တွန်း၍ သို့မဟုတ် မိမိကိုမိမိတိုက်တွန်း၍ ပြုသော စိတ် ၁–ခု။

၅။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုသိမြင်၍ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ မိမိအလိုအရ ပြုသော စိတ် ၁–ခု။

၆။ ကံ ကံ၏အကျိုးကိုသိမြင်၍ ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ တိုက်တွန်းမှုပယောဂဖြင့် ပြုလုပ်သော စိတ် ၁–ခု။

၇။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုမသိမြင်ဘဲ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ ကောင်းမှုကို မိမိအလိုအရ ပြုသော စိတ် ၁–ခု။

၈။ ကံ–ကံ၏အကျိုးကိုမသိမြင်ဘဲ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ ကောင်းမှုကို တိုက်တွန်းမှုပယောဂဖြင့် ပြုလုပ်သော စိတ်· ၁ ခု။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ မြတ်စွာဘုရား၏ ဆင်းတုတော်ကို ကြည်ညိုရွှင်လန်းစွာ ရှိခိုးနေသူ၌ မည်သည့်စိတ်ဖြစ်နေသနည်း။

၂။ အဘိဓမ္မာသင်တန်းကို သူငယ်ချင်းက တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သဖြင့် လာရောက်ဆည်းပူးနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၃။ သူတစ်ပါးတို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုပြီး အမျှပေးဝေသောအခါ ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ သာဓုခေါ်သူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၄။ မိဘတို့က ဘုန်းကြီးကို ဦးချသည်ကိုမြင်၍ ဘုန်းကြီးကို ဝမ်းမြောက်စွာဦးချနေသောကလေးငယ်၌မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၅။ မိဘတို့က စေခိုင်းသဖြင့် ဝတ်ကျေတန်းကျေ ဘုရားပန်းကပ်နေသည့် လုံမငယ်၌ မည်သည့်စိတ်ဖြစ်သနည်း။

၆။ အလှူလာကောက်ခံသောအခါ မလှူချင်ဘဲ လှူလိုက်ရသည့်သူ၌ မည်သည့်စိတ်ဖြစ်သနည်း။

၇။ သူတစ်ပါးတို့အား ရတနာသုံးပါးကို ကြည်ညိုရန် တိုက်တွန်းဟောပြောနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၈။ နိုင်ငံကို အကျိုးပြုရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လောကီပညာကို ဝမ်းမြောက်စွာ ကြိုးစားဆည်းပူးနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

မိမိနှင့်သူတစ်ပါးတို့အား အကျိုးပြုသော အလုပ်ဟူသမျှသည် အပြစ်ကင်းသောအလုပ် (ကုသိုလ်) ဖြစ်၏။ မိမိ၏အကျိုးကိုဖြစ်စေ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးကိုဖြစ်စေ ထိခိုက်ဆုတ်ယုတ်စေသော အလုပ်ဟူသမျှသည် အကုသိုလ် (ဝါ) မကောင်းမှုဖြစ်၏။

အထက်ပါ မေးခွန်းများနှင့်သက်ဆိုင်သော အပြုအမူများမှာ ကောင်းမှုများဖြစ်ကြသဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်။ ထိုသို့ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်ပြီးသည့်နောက် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးတွင် မည်သည့်စိတ် ဖြစ်ကြောင်းကို ဆက်လက်စိစစ်ပေးရမည်။

မေးခွန်း (၁)၌ ဘုရားဆင်းတုတော်ကို ကြည်ညိုရွှင်လန်းစွာ ရှိခိုးနေသည်ဆိုသဖြင့် သောမနဿသဟဂုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ "ကြည်ညို" ဟူသောပုဒ်သည် ဘုရားရှိခိုးခြင်းက ကုသိုလ်ကောင်းမှုဖြစ်၍ ထိုကောင်းမှု၏ အကျိုးရှိသည်ကို သိနားလည်သော သဘောကိုဆောင်၏။

ထို့ကြောင့် မေးခွန်း (၁)၏အဖြေမှာ "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်"ဖြစ်၏။

မေးခွန်း(၂)၌ သူတစ်ပါးတိုက်တွန်းမှု ပါသဖြင့် သသင်္ခါရိကစိတ်ဖြစ်မည်။ အဘိဓမ္မာသင်တန်းကို တက်ရောက်ဆည်းပူးနေသည့် အခြေသို့ရောက်ရှိသောသူသည် ကံ-ကံ၏အကျိုးကို အနည်းဆုံး အသင့်အတင့်ယုံကြည်

သူ ဖြစ်လိမ့်မည်။ သင်တန်းတက်နေစဉ် ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်မှု ရှိကြောင်း မေးခွန်း၌ မဆိုထားသဖြင့် သောမနဿစိတ် ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်သေးဘဲ ဥပေက္ခာဝေဒနာသာ ဖြစ်သေးသည်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် မေးခွန်း(၂)၏ အဖြေသည် "ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်"ဖြစ်၏။

မေးခွန်း (၃)ကို မေးခွန်း (၁)အတိုင်း ဖြေသင့်၏။

မေးခွန်း (၄)၌ ကလေးငယ်သည် ကံ-ကံ၏ သဘောကို မသိနားမလည်သေး။ မိဘကိုအတုယူ၍ ဘုန်းကြီးကို ရှိခိုးသဖြင့် ဉာဏ်ယှဉ်သောစိတ် မဖြစ်နိုင်သေး။ ထို့ကြောင့် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်" ဖြစ်မည်။

မေးခွန်း(၅)၌ "ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်" ဖြစ်မည်။

မေးခွန်း(၆)၏ အဖြေသည်လည်း ဤစိတ်ပင်ဖြစ်၏။

မေးခွန်း(၇) နှင့် (၈)တို့ အတွက် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်"ဟု အဖြေပေးလျှင် သင့်လျော်၏။

အသင်္ခါရိကစိတ်သည် သသင်္ခါရိကစိတ်ထက်ပို၍ ထက်မြက်၏။ အကျိုးပေးသည့်အခါ၌လည်း ပို၍ အစွမ်းထက်၏။

ထို့အတူ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်သည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်ထက် အကျိုးပေးနိုင်သောသတ္တိ ပိုထက်သန်၏။

ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို အားတက်သရော ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း ပြုလုပ်သင့်၏။ ဉာဏ်ယှဉ်၍ ပြုလုပ်နိုင်ရန်လည်း အားထုတ်သင့်၏။ အဘိဓမ္မာသဘောကို နားလည်လာသောအခါ ကောင်းမှုပြုတိုင်း ဉာဏ်ယှဉ်လာပါလိမ့်မည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး

၁။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်၁-ခု။
၂။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်၁-ခု။
၃။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်၁-ခု။
၄။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်၁-ခု။
၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်၁-ခု။

၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၈။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးတို့၏ အမည်များသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးတို့၏ အမည်များအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။ စိတ်တစ်ခုချင်းကို တိတိကျကျ ခွဲခြား၍ ခေါ်လိုသော် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်"၊ "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက မဟာဝိပါက်စိတ်"စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုရပါမည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးတို့သည် ရှေးရှေးဘဝများက မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးဖြင့် ကောင်းမှုများပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံများ၏ အကျိုးစိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

မဟာဝိပါက်စိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်, စုတိစိတ်နှင့် တဒါရုံစိတ်များအဖြစ် တာဝန်ထမ်းရွက်ကြ၏။ ဤအကြောင်းကို ပကိဏ်းပိုင်း, ဝီထိပိုင်းနှင့် ဘုံပိုင်းတို့တွင် လေ့လာကြရမည်။

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး

၁။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၂။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၃။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၄။ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၇။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။
၈။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁-ခု။

မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါးတို့၏ အမည်များသည်လည်း မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးတို့၏ အမည်များအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။ အသေးစိတ် ခွဲခြား၍ ဖော်ပြလိုလျှင် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကြိယာစိတ်" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုရပါမည်။

ဤမဟာကြိယာစိတ်တို့သည် ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ်နှင့် အနာဂါမ်များတွင် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ရဟန္တာများ၌သာ ဖြစ်နိုင်၏။

ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ်နှင့် အနာဂါမ်တို့သည် ရဟန္တာ မဖြစ်မချင်း ဘဝသစ်တစ်ဖန် ဖြစ်ကြရဦးမည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးတရားများကို ဆက်လက် ခံစားကြရပေဦးမည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား နောက်ထပ်ဘဝသစ် ဖြစ်စရာ မရှိတော့။ သို့အတွက် ကုသိုလ်ကံနှင့်အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးဆက်များကို နောက်ဘဝများ၌ ခံစားစရာမရှိတော့။ ဤသို့ခံစားစရာ မရှိတော့စေကာမူ ရန္တဟာ အရှင်မြတ်များသည် ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ်များ ကဲ့သို့ပင် ဘုရားရှိခိုးခြင်း, ရေလှူ ပန်းကပ်ခြင်း, ဒါနပြုခြင်း, သီလ ဆောက်တည်ခြင်း စသော ကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်ကြ၏။

ရဟန္တာများ ကောင်းမှုပြုသောအခါ မဟာကြိယာစိတ်များဖြင့် ပြုလုပ်ကြ၏။ ဝိပါက်အကျိုးခံစားစရာမရှိဘဲ ပြုကာမျှဖြစ်သောကြောင့် မဟာကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ်တို့က ကောင်းမှုပြုလျှင် မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် ပြုလုပ်ကြ၏။

ဥပမာ ကံ-ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍ တိုက်တွန်းမှုမပါဘဲ ကောင်းမှု တစ်ရပ်ကို ဝမ်းမြောက် ရွှင်လန်းစွာဖြင့် ပုထုဇဉ်, သောတာပန်,သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ် တစ်ဦးဦးက ပြုလုပ်လျှင် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်" ဖြစ်၏။ ထိုအမှုကို ရဟန္တာတစ်ပါးက ပြုလုပ်လျှင် "သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကြိယာ စိတ်" ဖြစ်၏။

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးပြားပုံ

ကာမသောဘဏ စိတ်များသည် အရင်းခံအားဖြင့် မဟာကုသိုလ်, မဟာဝိပါက်, မဟာကြိယာဟူ၍ သုံးမျိုးသာရှိ၏။ သို့သော် သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာဟူသည့် ဝေဒနာ ၂-မျိုးဖြင့် မြောက်ပွားလိုက်သည့်အခါ ၆-ပါး ဖြစ်လာ၏။ ဤ ၆-ပါးကို တစ်ဖန် ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်-မယှဉ် (သမ္ပယုတ်နှင့်ဝိပ္ပယုတ်) ၂-ပါးဖြင့် ထပ်ဆင့် မြောက်ပွားလိုက်သည့်အခါ ၁၂-ပါး ဖြစ်လာ၏။ ထို ၁၂-ပါးကို တစ်ဖန်တိုက်တွန်းမှု ရှိ-မရှိ (သသင်္ခါရိကနှင့်အသင်္ခါရိက) ၂-ပါး ဖြင့် ထပ်ပွားလိုက်သောအခါ စိတ် ၂၄-ပါး ဖြစ်လာ၏။

ကာမာဝစရစိတ် ၅၄-ပါးတို့၏သရုပ်ခွဲ

စိတ်များကို (၁) အရေအတွက်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊
(၂) မျိုးရိုးဇာတ် (ဇာတိဘေဒ) အားဖြင့် လည်းကောင်း၊

(၃) ခံစားခြင်း (ဝေဒနာဘေဒ) အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

(၄) ဒိဋ္ဌိ၊ ပဋိဃ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ဉာဏအသီးသီးနှင့် ယှဉ်ခြင်း မယှဉ်ခြင်း ဟူသော ယောဂနည်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်တိုက်တွန်းခြင်းဟူသည့် သင်္ခါရ ရှိခြင်း, မရှိခြင်းအပေါ် လိုက်၍လည်းကောင်း သရုပ်ခွဲလေ့ ရှိကြ၏။

ဤသရုပ်ခွဲများကို ဤအခန်းအဆုံး၌ ဖော်ပြထားသည့် စိတ်ဇယားကိုကြည့်၍ အလွယ်တကူ သိရှိနိုင်၏။ စိတ်ပိုင်းတစ်ခုလုံးအတွက် ပြန်လှန်လေ့လာသည့်အခါ ထိုစိတ်ဇယားတစ်ခုတည်းကို မှတ်မိရန် ကြည့်ထားလျှင်ပင်လုံလောက်ပါသည်။

သရုပ်ခွဲပုံကို မြင်သိသွားနိုင်ရန် ဖော်ပြပါအံ့။ ဇယားနှင့်ယှဉ်ကြည့်ပါ။

*ကာမာဝစရစိတ်တို့ကား အဘယ်မျှရှိသနည်း။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၊ ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးဟူ၍ ၅၄-ပါး ရှိပါသည်။

*ဇာတိဘေဒ (ဝါ) အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ခွဲခြားပြပါ။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၊ ဝိပါက်စိတ် ၂၃-ပါး၊ ကြိယာစိတ် ၁၁-ပါးဟူ၍ ၅၄-ပါးဖြစ်ပါသည်။

(အကုသိုလ်၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာတို့ကား စိတ်တို့၏ဇာတ်လေးပါးတည်း)

*ဝိပါက်စိတ် ၂၃-ပါးဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

အကုသလဝိပါက် ၇-ပါး၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊မဟာဝိပါက် ၈-ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်း ၂၃-ပါးတို့တည်း။

*ကာမကြိယာစိတ် ၁၁-ပါး ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါးနှင့် မဟာကြိယာစိတ် ၈ ပါးတို့တည်း။

ကာမစိတ် ၅၄-ပါးကို ဝေဒနာဘေဒအရ ခွဲခြားပြပါ။

အကုသိုလ်သောမနဿ ၄-ပါး၊ အဟိတ်သောမနဿ ၂-ပါး၊ ကာမသောမနဿ ၁၂-ပါးဟူ၍ သောမနဿစိတ် ၁၈ ပါး ရှိပါသည်။

အကုသိုလ်ဒေါမနဿစိတ် ၂ ပါးရှိပါသည်။
အဟိတ်ကုသလဝိပါက်, သုခသဟဂုတ်စိတ် ၁ ပါးရှိပါသည်။
အကုသလဝိပါက် ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁ ပါးရှိပါသည်။
အကုသိုလ် ဥပေက္ခာ ၆ ပါး၊ အဟိတ်ဥပေက္ခာ ၁၄ ပါး၊ သောဘဏ ဥပေက္ခာ ၁၂ ပါးဟူ၍ ဥပေက္ခာစိတ် ၃၂ ပါးရှိပါသည်။

***ကာမစိတ် ၅၄ ပါးတွင် သမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ဝိပ္ပယုတ်စိတ်မည်မျှစီရှိကြသနည်း။**

လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ပါး၊ ဒေါသမူပဋိဃသမ္ပယုတ်စိတ် ၂ ပါး၊ မောဟမူ ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ်စိတ် ၁ ပါး၊ မောဟမူဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ် ၁ ပါး၊ ကာမသောဘဏ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၁၂ ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်းသမ္ပယုတ်စိတ် အပါး ၂၀ ရှိပါသည်။

လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄ ပါး၊ ကာမသောဘဏဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၁၂ ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်း ဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၁၆ ပါး ရှိပါသည်။
(အဟိတ်စိတ် ၁၈ ပါးတို့ကို သမ္ပယုတ်, ဝိပ္ပယုတ်ဟူ၍ မခွဲခြားပါ။)

***ကာမစိတ် ၅၄-ပါးတွင် အသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် သသင်္ခါရိကစိတ်တို့ မည်မျှစီပါရှိကြသနည်း။**

အကုသိုလ်အသင်္ခါရိကစိတ် ၅-ပါး,သောဘဏအသင်္ခါရိကစိတ် ၁၂ ပါး ဟူ၍ အသင်္ခါရိကစိတ် ၁၇ပါးရှိပါသည်။
အကုသိုလ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၅ ပါး,သောဘဏသသင်္ခါရိကစိတ် ၁၂ပါး ဟူ၍ သသင်္ခါရိကစိတ် ၁၇-ပါးရှိပါသည်။

(မောဟမူစိတ် ၂-ပါးနှင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးတို့ကို အသင်္ခါရိက ဟူ၍လည်း မဆိုသင့်၊ သသင်္ခါရိက ဟုလည်း မဆိုသင့်။ အသင်္ခါရိကနှင့် သသင်္ခါရိကတို့သည် စိတ်ထက်သန်မှုကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်းဖြစ်၍ အသင်္ခါရိကနှင့် သသင်္ခါရိက နှစ်မျိုးလုံးရှိမှသာ နှိုင်းယှဉ်နိုင်၏။ တစ်မျိုးတည်းရှိလျှင်မနှိုင်းယှဉ်နိုင်ပါ။)

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး

***ရူပါဝစရစိတ်တို့ကား အဘယ်မျှရှိသနည်း။**

(၁) **ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး** (ရူပကုသိုလ်စိတ်)
(၂) **ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါး** (ရူပဝိပါက်စိတ်)
(၃) **ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါး** (ရူပကြိယာစိတ်)
ဟူ၍ ၁၅-ပါးရှိပါသည်။

ရှင်းချက်။ ။ရူပါဝစရစိတ်တို့သည် ရူပဈာန်စိတ်တို့တည်း။ ပထဝီကသိုဏ်း, အာပေါကသိုဏ်း (ရေကသိုဏ်း)စသည့် ကသိုဏ်းဝန်း တစ်ခုခုကိုဖြစ်စေ၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဖြစ်စေ စူးစူးစိုက်စိုက် စွဲစွဲမြဲမြဲ ဘာဝနာပွားသူသည် ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်, တတိယဈာန်, စတုတ္ထဈာန်နှင့် ပဉ္စမဈာန်တို့ကို အဆင့်ဆင့်ရရှိနိုင်၏။

ပထမဈာန်တွင် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသောဈာန်အင်္ဂါငါးပါးရှိ၏။ ဤဈာန်အင်္ဂါတို့ကား စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။

ဝိတက်သည် ရှုမှတ်သောစိတ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့တင်ပေး၏။ဝိစာရသည် ရှုမှတ်သောစိတ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ ရစ်ဝဲနေအောင် ဆောင်ရွက်ပေး၏။ ပီတိသည် ရှုမှတ်သောစိတ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ နှစ်သက်ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်စွာ တည်နေအောင် အကျိုးဆောင်ပေး၏။ သုခသည် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးတို့အား ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံဖြင့် ချမ်းသာမွေ့လျော်စွာရှိရန် ဆောင်ရွက်ပေး၏။ ဧကဂ္ဂတာသည် ရှုမှတ်သောစိတ်ကို အာရုံတစ်ခုတည်း၌ စွဲမြဲနေစေ၏။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါ ဈာန်အင်္ဂါတို့ အားကောင်းလာကြသောအခါ ဘာဝနာပွားများသူ၏ စိတ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲတည်နေ၏။ ဧကဂ္ဂတာစေတသိက် အားကောင်းနေသည်ကိုပင် သမာဓိ အားကောင်းနေသည်ဟုဆို၏။

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော စေတသိက်တစ်ပါးစီကို ဈာန်အင်္ဂါဟုခေါ်၏။ ထိုဈာန်အင်္ဂါ(ဝါ) ထိုစေတသိက်များ၏ အပေါင်းအစုကို ဈာန်ဟုခေါ်၏။ ခြေ, လက်, နား, နှာ စသောကိုယ်အင်္ဂါများ၏အပေါင်းအစုကို "ကိုယ်"ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

ထို့ကြောင့် "ဈာန်, ဈာန်အင်္ဂါ"ဟူသော အမည်တို့သည် စိတ်၏အမည်မဟုတ်၊ စေတသိက်၏ အမည်များသာ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုစေတသိက်အပေါင်းဖြစ်သော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့်စိတ်ကို "ဈာန်စိတ်"ဟု ခေါ်ပါသည်။

"စိုက်စိုက်စူးစူး၊ အထူးမြဲမြဲ၊ ရှုအားသန်၊ ဈာန်ဟုခေါ်သတတ်" ဟူ၍ လယ်တီဆရာတော် စပ်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ဈာန်ချမ်းသာသည် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာထက် သာလွန်၏။ ပထမဈာန်ရသူသည် ထိုဈာန်မှ မလျှောကျရန် ကာမဂုဏ်အာရုံသို့ အလွယ်တကူဦးလှည့်စေတတ်သောဝိတက်ကိုပယ်၍ ဈာန်ဝင်စားနိုင်အောင် ဘာဝနာကိုဆက်လက်ရှုမှတ်၏။

ထိုသို့ဝိတက်ကိုပယ်နိုင်သောအခါ ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးရှိသည့် ဒုတိယဈာန်ကို ရ၏။

ဒုတိယဈာန်တွင်ပါသော ဝိစာရသည်လည်း ကာမဂုဏ် အာရုံနှင့် နီးစပ်နေသေးသဖြင့် ထိုဈာန်အင်္ဂါ(ဝိစာရ)ကိုပါ ထပ်ပယ်ပြီး ဈာန်ဝင်စားနိုင်အောင် ဆက်လက်၍ ဘာဝနာပွားများသော် တတိယဈာန်ကိုရ၏။

တတိယဈာန်တွင် ပီတိ,သုခ,ဧကဂ္ဂတာ ဟူသည့် ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးသာရှိတော့၏။ ဤသုံးပါးတွင် ပီတိသည် ကာမဂုဏ်အာရုံနှင့် နီးစပ်နေသေးသဖြင့် ထိုဈာန်အင်္ဂါကိုပါ ပယ်နိုင်အောင် ထပ်မံကြိုးစားလျှင် သုခနှင့် ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးသာရှိသည့် စတုတ္ထဈာန်ကိုရ၏။

စတုတ္ထဈာန်တွင်လည်း သုခသည် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာနှင့် နီးနွယ်နေသေးသဖြင့် သုခကိုပါ ပယ်နိုင်အောင်ကြိုးစားသော် ဥပေက္ခာနှင့် ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော ပဉ္စမဈာန်ကိုရ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ပဉ္စမဈာန်သည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သည့် စတုတ္ထဈာန်ထက် ပို၍တည်ငြိမ်ပြီး သိမ်မွေ့၏။

ဈာန်ရအောင် ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ ပွားများခြင်းသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဈာန်စိတ် ငါးပါးသည် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ပထမဈာန် သို့မဟုတ် ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ၎င်းစိတ်နှင့်တူမျှသော ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်ကို အကျိုးပေး၏။ ဤဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပထမဈာန်ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေနေသူသည် ထိုဈာန်ချမ်းသာကို တစ်သက်လုံး ခံစားနိုင်၏။

အဆင့်မြင့်သော ကုသိုလ်ဈာန်စိတ်သည် အဆင့်မြင့်သည့်ရူပဗြဟ္မာဘုံတို့၌ ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပေါ်စေပြီးလျှင် ထိုအကျိုးပြုလိုက်သော ကုသိုလ်ဈာန်နှင့်တူမျှသည့် ဈာန်ချမ်းသာကို တစ်ကမ္ဘာ, နှစ်ကမ္ဘာ စသည်ဖြင့် ရှည်ကြာလေးမြင့်စွာ ခံစားစေ၏။

သို့ဖြစ်၍ ရုပ်လောက၌ "သက်ရောက်မှုတိုင်းတွင် ညီမျှသည့် ဆန့်ကျင်ဘက် သက်ရောက်မှု တစ်ခုရှိသည်"

"To every action there is an equal and opposite reaction"

ဟု နယူတန်၏နိယာမဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း နာမ်လောက၌လည်း ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်(ဝိပါက)သည် အလွန်တိကျမှန်ကန်လှပေသည်။

ရူပစျာန်များကိုရရှိအောင် အားထုတ်ခဲ့သူတို့၏ ကုသိုလ်ကံအလျောက် ရူပဗြဟ္မာဘုံများ ပေါ်ပေါက်လာရ၏။ အရူပစျာန်များကို ရရှိအောင် အားထုတ်ခဲ့သူတို့၏ကုသိုလ်ကံအလျောက် အရူပဗြဟ္မာဘုံများ ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ဤသို့ အဆင့်ဆင့်သိနားလည်ကာ ၃၁-ဘုံ ဖြစ်တည်နေခြင်းကို သဘောကျနှစ်သက်နိုင်ပေ၏။

ဗုဒ္ဓဟောကြားခဲ့သော ၃၁-ဘုံ ပါဝင်သည့် လောကအဖွဲ့အစည်းကြီးတွင်၊ ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်မှုသာရှိသည်။ ဖန်ဆင်းတတ်သည့် အနန္တတန်ခိုးရှင် မပါဝင်ပါ။ ကံသာလျှင် ဖန်တီးရှင် ဖြစ်ပေ၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး

၁။ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, စျာန်အင်္ဂါ ငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဌမစျာန်ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု၊

၂။ ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, စျာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒုတိယစျာန်ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု၊

၃။ ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာစျာန် အင်္ဂါသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော တတိယစျာန် ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု၊

၄။ သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထစျာန် ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု၊

၅။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ, စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဥ္စမစျာန် ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု၊

သုခနှင့်ယှဉ်သော စျာန်စိတ် ၄-ပါးကို သောမနဿ စိတ်များဟု မှတ်သားအပ်၏။အကြောင်းမှာ စျာန်ချမ်းသာသည် အဓိကအားဖြင့် စိတ်၌ဖြစ်သည့် ချမ်းသာပင်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ထို့အပြင် စျာန်စိတ်များ အားလုံးသည် ဉာဏ်ပညာယှဉ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်များဖြစ်ကြ၏။ အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟူသည့် ကုသိုလ်ဟိတ် သုံးပါးယှဉ်သည့် ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ကြသော "တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်"များသာလျှင် စျာန်ရသည်အထိ အားထုတ်နိုင်ကြ၏။

အမောဟစေတသိက်သည် ပညာစေတသိက် ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ပဋိသန္ဓေနေကတည်းက ပညာယှဉ်သည့် ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ ပါလာသူများသာ စျာန်ရသည်အထိ အားထုတ်နိုင်ကြ၏။ အမောဟဟိတ်မပါသော ဉာဏ

ဝိပ္ပယုတ် မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ကြရသော "ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်" များသည် ဤဘဝတွင် မည်မျှကြိုးစားပြီး အားထုတ်စေကာမူ ဈာန်မရနိုင်ကြပါ။ဉာဏ်ပါသည့်ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကိုကား ရရှိသွားမည်ဖြစ်၍ နောင်ဘဝများတွင် ဈာန်ရသည်အထိ အားထုတ်နိုင်ကြပေမည်။

ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါး

၁။ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပထမဈာန်ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု၊

၂။ ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု၊

၃။ ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော တတိယဈာန် ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု၊

၄။ သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထဈာန် ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု၊

၅။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ပဉ္စမဈာန် ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု၊

ဤရူပဈာန် ဝိပါက်စိတ်များသည် ရူပဈာန် ကုသိုလ်စိတ်များ၏ အကျိုးရင်းများ ဖြစ်ကြ၏။ ရူပဗြဟ္မာဘုံများ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်စေသော စိတ်များတည်း။

ရူပဈာန် ဝိပါက်စိတ်များသည် ရူပဈာန် ကုသိုလ်စိတ်များ ကဲ့သို့ပင် သောမနဿစိတ် ၄-ပါးနှင့် ဥပေက္ခာစိတ် ၁-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အားလုံး ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါး

၁။ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပထမဈာန်ကြိယာစိတ် ၁-ခု။

၂။ ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒုတိယဈာန်ကြိယာစိတ် ၁-ခု။

၃။ ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော တတိယဈာန် ကြိယာစိတ် ၁-ခု။

၄။ သုခ, ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထစျာန် ကြိယာစိတ် ၁-ခု၊

၅။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဥ္စမ စျာန် ကြိယာစိတ် ၁-ခု။

ဤရူပစျာန် ကြိယာစိတ်များသည် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၌သာ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ရဟန္တာအရှင်မြတ်များက ပန်းကပ်ခြင်း, ဆီမီးပူဇော်ခြင်း, သီလစောင့်ထိန်းခြင်း, မေတ္တာပို့ခြင်းစသည့် ကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်ကြသည့်အခါ မဟာကုသိုလ်စိတ်များအစား မဟာကြိယာစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့က ရူပစျာန်များရရှိအောင် အားထုတ်ကြသည့်အခါ၌ ရူပစျာန်ကုသိုလ်စိတ်များအစား ရူပစျာန်ကြိယာစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါး

***အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးကား အဘယ်သည်တို့နည်း။**

(၁) အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး (အရူပကုသိုလ်စိတ်)

(၂) အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၄-ပါး (အရူပဝိပါက်စိတ်)

(၃) အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄-ပါး (အရူပကြိယာစိတ်) တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ရူပစျာန်ငါးပါးလုံးကို ရရှိပြီးသူများသာ အရူပစျာန်များကို ရရှိအောင် ဆက်လက် အားထုတ်နိုင်ကြ၏။ အားထုတ်သည့်အခါ ပုထုဇဉ်, သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပါဝစရ ပဥ္စမစျာန်ကုသိုလ်စိတ်ကို အခြေခံပြုရ၏။

ရူပပဥ္စမစျာန်စိတ်သည် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို အာရုံပြုရကား ရုပ်နှင့်ဆက်စပ်မှုရှိသဖြင့် ရုပ်နှင့်မဆက်နွှယ်သော အရူပစျာန်ထက်ပို၍ ယုတ်ညံ့ကြမ်းတမ်း၏။ အရူပစျာန်သည် ပို၍မြင့်မြတ် သိမ်မွေ့၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင်ပြီးလျှင် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကိုခွာ၍ရအပ်သော **အာကာသဟူသည့် ကောင်းကင်ပညတ်**ကို အာရုံပြုကာ ဘာဝနာပွားများ၏။ စျာန်ဝီထိဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ အာကာသကောင်းကင်ပညတ်ကိုအာရုံပြုသော **အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်**ဖြစ်၏။

အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်ကို ပထမအရူပဝိညာဉ် (ဝါ) ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်ဟုလည်း ခေါ်၏။ ဤဝိညာဉ်ကို အာရုံပြု၍ နောက်တစ်ဆင့်မြင့်သည့်စျာန်ကိုရအောင် အားထုတ်လျှင် **ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်** ဖြစ်၏။

ထို့နောက်တစ်ဖန် ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်၏ စိုးစဉ်းမျှမရှိခြင်း ဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်ကို အာရုံပြုလျက် နောက်တစ်ဆင့်မြင့်သည့် ဈာန်ကိုရအောင် အားထုတ်လျှင် အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။

(အာကိဉ္စည=စိုးစဉ်းမျှမရှိသည်၏အဖြစ်)

ထိုမှတစ်ဖန် အာကိဉ္စညာယတနစိတ်တည်းဟူသော တတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်ကို အာရုံပြု၍ ဈာန်ထပ်တက်လျှင် နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။(နေဝသညာနာသညာ = သညာရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ သညာမရှိသည် လည်းမဟုတ်။)

နေဝသညာနာသညာယတန စိတ်ဟူသော စတုတ္ထအရူပဈာန်စိတ်သည် အလွန့်အလွန် သိမ်မွေ့သဖြင့် ရှိမှန်းမသိသာသောကြောင့် ရှိသည်လည်း မဟုတ်–မရှိသည်လည်းမဟုတ်ဟု ဆိုရပေ၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့သည် အလွန်အားကြီးသော ကုသိုလ်စိတ် များ ဖြစ်ကြသဖြင့် သေလွန်သည်၏အခြားမဲ့၌ အရူပပြဟ္မာဘုံ (ရုပ်မရှိဘဲ နာမ်သာရှိသော ပြဟ္မာဘုံ)များ၌ ဆိုင်ရာ အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်(ပဋိသန္ဓေ-စိတ်)များကို ဖြစ်ပေါ်စေကြ၏။ ထို့ကြောင့် အရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ်များ သည် အရူပကုသိုလ်စိတ်တို့၏ အကျိုးစိတ်များဖြစ်ကြ၏။

အရူပါဝစရ ကြိယာစိတ်များကား အရူပဈာန်များကို ရရှိအောင် အားထုတ်ကြသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

အရူပကုသိုလ်စိတ်တို့သည် အရူပဈာန်ကိုရရှိသော ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု။

၂။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု။

၃။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု။

၄။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ်စိတ် ၁-ခု။

အရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် ၄-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု။

၂။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝိညာဏဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု။

၃။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကိဉ္စညာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု။

၄။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော နေဝသညာနာသညာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁-ခု။

အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄-ပါး

၁။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကာသာနဉ္စာယတန ကြိယာစိတ် ၁-ခု၊

၂။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝိညာဏဉ္စာယတန ကြိယာစိတ် ၁-ခု၊

၃။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အာကိဉ္စညာယတန ကြိယာစိတ် ၁-ခု၊

၄။ ဥပေက္ခာ, ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာစိတ် ၁-ခု၊

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတို့၏ သရုပ်ခွဲ

* မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးနှင့် အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါး ပေါင်း ၂၇-ပါးတို့သည် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

* အဘယ့်ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် (ဝါ) မဟဂ္ဂတစိတ် ဟူသည်မှာ "မြတ်သောအဖြစ်သို့ ရောက်သည့်စိတ်"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များသည် ဈာန်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဈာန်စိတ်များဖြစ်ပေါ်နေသည့်အခါ ပူလောင်ခြင်းသဘောရှိသည့် ကိလေသာများကို အခိုက်အတန့် ဖယ်ရှားထားနိုင်သဖြင့် အလွန်ငြိမ်းအေး သိမ်မွေ့သည့် ဈာန်ချမ်းသာကို ခံစားကြရ၏။

ထို့အပြင် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များသည် အကုသိုလ်ဟိတ်များနှင့် မယှဉ်ဘဲ ကုသိုလ်, အဗျာကတ, ဟိတ်သုံးပါးစလုံးနှင့် ယှဉ်ကြသဖြင့် အပြစ်ကင်း၍ မြတ်သောစိတ်များဖြစ်ကြ၏။ ကာမစိတ်များထက် သာလွန်မြင့်မြတ် တည်ကြည်သောစိတ်များဖြစ်ကြပေ၏။

* မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတွင် ပထမဈာန်စိတ်, ဒုတိယဈာန်စိတ်, တတိယဈာန်စိတ်, စတုတ္ထဈာန်စိတ်, ပဉ္စမဈာန်စိတ် အသီးသီးတို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး, ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါးနှင့် ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါးတို့တွင် ပထမဈာန်စိတ်, ဒုတိယဈာန်စိတ်, တတိယဈာန်စိတ်, စတုတ္ထဈာန်စိတ်နှင့် ပဉ္စမဈာန်စိတ်တို့ တစ်ပါးစီပါရှိကြ၏။

ထို့ကြောင့် ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးတွင် ပထမဈာန်စိတ် ၃-ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး, တတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး, စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃-ပါး, ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၃-ပါးတို့ ပါဝင်ကြ၏။

အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးလုံးကား ပဉ္စမဈာန်စိတ်ကဲ့သို့ ဥပေက္ခာနှင့် ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးစီနှင့်သာ ယှဉ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်ရင်းတို့ကို ပဉ္စမဈာန်စိတ်များဟူ၍ မှတ်ယူရ၏။

သို့ဖြစ်၍ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတွင် ပထမဈာန်စိတ် ၃-ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး, တတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး, စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃-ပါးနှင့် ပဉ္စမဈာန်စိတ် (၃+၁၂)=၁၅-ပါးတို့ ပါဝင်ကြ၏။

* မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးကို ဝေဒနာဘေဒအရ သရုပ်ခွဲပြပါ။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၌ ပါဝင်ကြသော ပထမဈာန်စိတ် ၃-ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး, တတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါးနှင့် စတုတ္ထဈာန်စိတ်၃-ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကြသဖြင့် သောမနဿစိတ်များဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတွင် သောမနဿစိတ် (၃×၄)=၁၂-ပါး ပါရှိ၏။

ကြွင်းသည့်စိတ် ၁၅-ပါးမှာ ပဉ္စမဈာန်စိတ်များ ဖြစ်ကြသဖြင့်ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတွင် ဥပေက္ခာစိတ် ၁၅-ပါး ပါရှိ၏။

* ရူပါဝစရစိတ်တို့သည် အဘယ်ကြောင့် ၁၅-ပါး ကွဲပြားရသနည်း။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်, ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်, ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ဟူ၍ အခြေခံအားဖြင့် ရူပါဝစရစိတ် ၃-ပါးရှိသည်တွင် တစ်ပါးစီကို ဈာန်

အင်္ဂါယှဉ်ပုံ ၅-မျိုးစီ ကွဲပြားသွားသည့်အတွက် ရူပါဝစရစိတ် စုစုပေါင်း (၃×၅)=၁၅-ပါး ကွဲပြားသွားရ၏။

ပထမဈာန်စိတ်တွင် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူ၍ ဈာန်အင်္ဂါငါးပါး ယှဉ်ကြ၏။

ဒုတိယဈာန်စိတ်တွင် ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူ၍ ဈာန်အင်္ဂါ လေးပါး ယှဉ်ကြ၏။

တတိယဈာန်စိတ်တွင် ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူ၍ ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါး ယှဉ်ကြ၏။

စတုတ္ထဈာန်စိတ်တွင် သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူ၍ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါး ယှဉ်ကြ၏။

ပဉ္စမဈာန်စိတ်တွင် ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာဟူ၍ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါး ယှဉ်ကြ၏။

* **အရူပါဝစရစိတ် တို့သည် အဘယ်ကြောင့် ၁၂-ပါး ကွဲပြားရသနည်း။**

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်, အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်နှင့် အရူပါဝစရ ကြိယာစိတ်ဟူ၍ အခြေခံအားဖြင့် အရူပါဝစရစိတ် ၃-ပါးရှိသည်တွင် အာရုံ ၄-မျိုး ပြားသောကြောင့် ထိုအာရုံ ၄-ပါးကို အာရုံပြုကြသော အရူပဈာန် စိတ်တို့သည်လည်း ၄-မျိုးစီ ကွဲပြားသွားကြ၏။ ထို့ကြောင့် အရူပါဝစရ စိတ်ပေါင်း (၃×၄)=၁၂-ပါး ရှိသည်။

(၁) ကောင်းကင်ပညတ် အာရုံကိုယူသော အာကာသာနဉ္စာယတန စိတ်။

(၂) ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်အာရုံကိုယူသော ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်။

(၃) နတ္ထိဘာဝပညတ် အာရုံကိုယူသော အာကိဉ္စညာယတနစိတ်။

(၄) တတိယာရုပ္ပဝိညာဉ် အာရုံကိုယူသော နေဝသညာနာသညာ ယတနစိတ်။

လောကီစိတ် ၈၁-ပါး

ကာမစိတ် ၅၄-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး, ပေါင်း ၈၁-ပါးကို လောကီစိတ်များဟု ခေါ်၏။

လောကီစိတ်များသည် ကာမဘုံ, ရူပဘုံနှင့် အရူပဘုံတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များဖြစ်ကြ၏။

လောကီစိတ်တို့ကို ဇာတိဘေဒ (ဝါ) ဇာတ်အားဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြားပြပါ။

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတွင် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ကုသိုလ်စိတ် ၁၇-ပါး၊ ဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးနှင့် ကြိယာစိတ် ၂၀-ပါးတို့ ပါဝင်ကြ၏။ (ဤစာအုပ်အဆုံးရှိ စိတ်ဇယားကို ကြည့်၍ ဖြေပါ။)

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့မှာ လောဘမူ ၈-၊ ဒေါသမူ ၂- နှင့် မောဟမူ ၂- တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ကုသိုလ်စိတ် ၁၇-မျိုးမှာ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈ ပါး၊ ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး၊ (တစ်နည်း ကာမကုသိုလ် ၈+ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉)တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးတို့မှာ အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ မဟာဝိပါက် ၈-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ကြိယာစိတ် ၂၀-တို့မှာ အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါး၊ မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာစိတ် ၉-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဝေဒနာဘေဒအရ စိတ် ၁၂၁-ပါးကို သရုပ်ခွဲပုံဇယား

စိတ်အမည်	သောမနဿ	ဒေါမနဿ	ဥပေက္ခာ	သုခ	ဒုက္ခ
အကုသိုလ်စိတ် ၁၂	၄	၂	၆	–	–
အဟိတ်စိတ် ၁၈	၂	–	၁၄	၁	၁
ကာမသောဘဏ ၂၄	၁၂	–	၁၂	–	–
ကာမစိတ် ၅၄	၁၈	၂	၃၂	၁	၁
မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇	၁၂	–	၁၅	–	–
လောကီစိတ် ၈၁	၃၀	၂	၄၇	၁	၁
လောကုတ္တရာကျယ် ၄၀	၃၂	–	၈	–	–
စိတ်အကျယ် ၁၂၁	၆၂	၂	၅၅	၁	၁

အထက်ပါဇယားအရ လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတွင်သောမနဿစိတ် ၃၀၊ ဒေါမနဿစိတ် ၂၊ ဥပေက္ခာစိတ် ၄၇၊ သုခသဟဂုတ်စိတ် ၁ နှင့် ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁ တို့ပါဝင်ကြ၏။ လက်ာအားဖြင့် "ဥ-ဇောသတ္တ၊ သော-တိံသ၊ ဒေါ-ဒွ၊ ဒု-သု-ဧကော်"ဟု မှတ်ပါ။

(ဇောသတ္တ=၄၇, တိံသ=၃၀, ဒွ=၂, ဧကော်=ဧက=၁)

လောကုတ္တရာစိတ် ၄၀ အပါအဝင် စိတ် ၂၁ ပါးလုံးတွင် သောမနဿ စိတ် ၆၂၊ ဒေါမနဿစိတ် ၂၊ ဥပေက္ခာစိတ် ၅၅၊ သုခသဟဂုတ်စိတ် ၁ နှင့် ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁ တို့ ပါဝင်ကြ၏။ လက်ာဖြင့် "ဥ-ပဉ္စေးစေး၊ သောဆဒွေး၊ ဒေါဒွေး, ဒု-သုဧကော်"ဟုမှတ်ပါ။) ဥပဉ္စေးစေး၊ = ၅၅,ဆဒွေး=၆၂, ဒွေး=၂, ဧကော်=၁)

* ဈာန်မရသော ပုထုဇဉ်တစ်ယောက်တွင် စိတ်ပေါင်း မည်မျှဖြစ်နိုင်သနည်း။

ဈာန်မရသော ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ပုထုဇဉ်တွင် မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ် မဖြစ်ဖူးသဖြင့် လောကုတ္တရာစိတ်များလည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။

ကာမစိတ် ၅၄-ပါးတွင် ပါဝင်သော ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ပါးနှင့် မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါးတို့သည် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၌သာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြသဖြင့် ပုထုဇဉ်တို့တွင် မဖြစ်နိုင်ကြပါ.

ထို့ကြောင့် ကာမစိတ် ၅၄-ပါးမှ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ပါးနှင့် မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါးတို့ကို နုတ်၍ ကြွင်းသည့် ကာမစိတ် ၄၅-ပါးတို့သာလျှင် ပုထုဇဉ်တစ်ဦး၌ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။အကယ်၍ ရူပဈာန် ၅-ပါးရလျှင် ၎င်းဈာန်စိတ် ၅-ပါးကို ထပ်ပေါင်းရမည်။ ရူပဈာန် ၅-ပါးနှင့် အရူပဈာန် ၄-ပါးစလုံးကို ရသည်ဆိုလျှင် မူလ ၄၅ ပါး၌ ၉ ပါးထပ်ပေါင်း၍ ၅၄ ပါးရမည်။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါး

မဂ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါးဟူ၍ လောကုတ္တရာစိတ် အကျဉ်း ၈ ပါးရှိ၏။

*မဂ်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း

မဂ်ဟူသည်မှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာဝါယမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိဟူသော မဂ္ဂင် ၈ ပါးတည်း။

ဤမဂ္ဂင် ၈ ပါးတို့၏ တရားကိုယ်(လိုရင်း)များမှာ ပညာ၊ ဝိတက်၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ ဝီရိယ၊ သတိနှင့် ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်တို့ အသီးသီးဖြစ်ကြ၏။

*မဂ်စိတ်, ဖိုလ်စိတ်တို့ကား မည်သို့သော စိတ်အမျိုးအစားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

မဂ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို မဂ်စိတ်ဟု ခေါ်၏။

မဂ်စိတ်၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်ကို ဖိုလ်စိတ်ဟုခေါ်၏။

မဂ်စိတ်သည် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်၏။

ဖိုလ်စိတ်သည် လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်ဖြစ်၏။

*မဂ်စိတ်, ဖိုလ်စိတ်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် လေးပါးစီ ကွဲပြားရသနည်း။

မဂ်ဟူသည့် မဂ္ဂင် ၈ ပါး၌ ပါဝင်ကြသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာဝါယမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိတို့သည် ပညိန္ဒြေ, ဝီရိယိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေ, သမာဓိန္ဒြေတို့ အသီးသီးဖြစ်ကြ၏။ ဣန္ဒြေဟူသည်မှာ အစိုးရခြင်းပင်ဖြစ်၏။

ထိုဣန္ဒြေတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်အခိုက်၌ မထက်လှသေး။ သကဒါဂါမိမဂ်အခိုက်၌ ထက်၏။ အနာဂါမိမဂ်အခိုက်၌ ထို့ထက်ပိုထက်၏။ အရဟတ္တမဂ်အခိုက်၌ကား အလွန်အကျူး အထူးထက်၏။ ဤသို့ ဣန္ဒြေထက်သည် မထက်သည်ကို လိုက်၍ မဂ် ၄ မျိုးကွဲပြားသောကြောင့် မဂ်နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ်သည်လည်း ၄ မျိုးကွဲပြားသွားရ၏။

မဂ်စိတ် ၄ မျိုး ကွဲပြားသည်နှင့် လျော်ညီစွာ မဂ်စိတ်၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်(ဝါ)ဖိုလ်စိတ်သည်လည်း ၄ မျိုးကွဲပြားသွားကြ၏။

မဂ်စိတ် ၄-ပါး

၁။ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး၊

၂။ သကဒါဂါမိ မဂ်စိတ် ၁-ပါး၊

၃။ အနာဂါမိ မဂ်စိတ် ၁-ပါး၊

၄။ အရဟတ္တ မဂ်စိတ် ၁-ပါး၊

ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါး

၁။ သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး၊

၂။ သကဒါဂါမိ ဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး၊

၃။ အနာဂါမိ ဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး၊

၄။ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး၊

မဂ်ဖိုလ်စခန်းသို့ တက်လှမ်း ပုံ ၂-မျိုး

မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်ကိုရရှိအောင် အားထုတ်သောနည်း ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) **ဝိပဿနာယာနိက** = ဝိပဿနာ ယာဉ်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်စခန်းသို့ တက်လှမ်းခြင်း။ ဝိပဿနာသက်သက်ကို ရပွားသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့် မြင့်တက်ပြီးလျှင် သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို **သောတာပန်**ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ သောတာပန်သည် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားပြီး ဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားနိုင်၏။

ထိမှတစ်ဆင့် ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ကို ဝိပဿနာထပ်ရှု၍ ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့် မြင့်တက်အောင် အားထုတ်ပြီးလျှင် သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ်သို့ တက်လှမ်းနိုင်၏။ ထိုအခါ သကဒါဂါမိဖြစ်လာ၏။

အလားတူပင် ဆက်လက်ကာ ရုပ်နာမ် အဖြစ်အပျက်ကို ဝိပဿနာရှုမှတ်လျှင် အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်သို့ဆိုက်ပြီး အနာဂါမ်အဖြစ်သို့ လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တ မဂ်ဖိုလ်ဆိုက်ပြီး ရဟန္တာအဖြစ်သို့လည်းကောင်း တက်လှမ်းနိုင်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းတွင် ဈာန်မဖြစ်ပေါ်ဘဲ မဂ် ၄-ပါး ဖိုလ် ၄-ပါးဟူသည့် လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါးတို့သာ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၂) **သမထယာနိက** = သမထယာဉ်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်စခန်းသို့ တက်လှမ်းခြင်း။ ယောဂီသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းခြင်းဖြင့် ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန် စသည်တို့ကို ဦးစွာရရှိအောင် အားထုတ်နိုင်၏။

ယင်းသို့ အားထုတ်၍ ဈာန်ရပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထမဈာန်ကို အခြေခံအဖြစ် ဝင်စားပြီးနောက် ထိုဈာန်မှထပြီးလျှင် ဝိပဿနာဘက်သို့ လှည့်ပြီး ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမှတ်ပြီး (သို့မဟုတ် ပထမဈာန်ကိုပင် အနိစ္စစသည်ရှုမှတ်ပြီး) သောတာပတ္တိမဂ်ဆိုက်လျှင် ပထမဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရ၏။ ထိုမဂ်စိတ်တစ်ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပထမဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်၏။

အလားတူပင် ဒုတိယဈာန်ကို အခြေခံအဖြစ်ဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှထပြီးလျှင် ဝိပဿနာဘက်သို့လှည့်၍ ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမှတ်ကာ (သို့မဟုတ် ဒုတိယဈာန်ကိုပင် အနိစ္စစသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ကာ) သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော် ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရ၏။ ထိုမဂ်စိတ်တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။

ထိုနည်းအတူ တတိယဈာန်, စတုတ္ထဈာန်, ပဥ္စမဈာန်အသီးသီးကို အခြေခံပြီး ဝိပဿနာရှုပွားလျှင်(သို့မဟုတ် ထိုတတိယဈာန်, စတုတ္ထဈာန်, ပဥ္စမဈာန်တို့ကိုပင် အနိစ္စစသည်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားလျှင်) တတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်၊ စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်၊ ပဥ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်တို့ အသီးသီး ဖြစ်ပေါ်ကြမည်။

သို့ဖြစ်၍ ဈာန်ငါးပါးကို အကြောင်းပြုပြီး သောတာပတ္တိမဂ် ၅-ပါးနှင့် သောတာပတ္တိဖိုလ် ၅-ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

ထိုနည်းအတူ ဈာန် ၅-ပါးတို့ကိုအကြောင်းပြု၍သကဒါဂါမိမဂ် ၅-ပါးနှင့် ဖိုလ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိမဂ် ၅-ပါးနှင့် ဖိုလ် ၅-ပါး၊ အရဟတ္တမဂ် ၅-ပါးနှင့် ဖိုလ်၅-ပါးတို့ အသီးသီးဖြစ်ပေါ်ကြသည်။

သို့ဖြစ်၍ သမထယာနိကနည်းတင် လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် (၈×၅) =၄၀ ကိုရရှိ၏။လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါးကို ဈာန် ၅-ပါးနှင့်မြှောက်ပွားလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀

လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်းဖြစ်သည့် မဂ် ၄-ပါးနှင့် ဖိုလ်၄-ပါးတို့ကို ဈာန်စိတ်၅-ပါးစီဖြင့် အသီးသီးမြှောက်ပွားသော် မဂ်စိတ်အကျယ် ၂၀, ဖိုလ်စိတ်အကျယ် ၂၀ ပေါင်း လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀ ကို ရရှိသည်။

မဂ်စိတ်အကျယ် ၂၀

၁။ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဈာန်အင်္ဂါငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဌမဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး။

၂။ ဝိစာရ,ပီတိ,သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး။

၃။ ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော တတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး။

၄။ သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ် ၁-ပါး။

၅။ ဥပေက္ခာ,ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဥ္စမဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ပါး။

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅-ပါးရှိသည့်နည်းတူ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိမဂ်စိတ် ၅-ပါး၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၅ ပါးရှိကြ၏။ စုစုပေါင်းသော် မဂ်စိတ်အကျယ် ၂၀ ကိုရရှိ၏။

ဖိုလ်စိတ်အကျယ် ၂၀

၁။ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပထမဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး။

၂။ ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ, ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး။

၃။ ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော တတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ် စိတ် ၁-ပါး။

၄။ သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး။

၅။ ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဥ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ပါး။

သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၅ ပါးရှိသည့် နည်းတူ သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး၊ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် ၅ ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၅ ပါး ရှိကြ၏။ စုစုပေါင်းသော် ဖိုလ်စိတ်အကျယ် ၂၀ ကိုရ၏။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ်ကို သရုပ်ခွဲပုံ

ဈာနဘေဒ(ဝါ) ဈာန်ဖြင့် သရုပ်ခွဲပုံ မဂ်စိတ် ၂၀ တွင် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည့် စိတ် ၄ ပါးရှိပြီး ဖိုလ်စိတ် ၂၀ တွင်လည်း ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ် ၄ ပါးရှိ၏။ သို့အတွက် ပထမဈာန်စိတ်ပေါင်း ၈ ပါးရှိ၏။

ထိုနည်းအတူ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈ ပါး၊ တတိယဈာန်စိတ် ၈ ပါး၊ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈ ပါး၊ ပဥ္စမဈာန်စိတ် ၈ ပါး အသီးသီးရှိကြ၏။

ဝေဒနာဘေဒ (ဝါ) ဝေဒနာဖြင့် သရုပ်ခွဲပုံ လောကုတ္တရာ စိတ်အကျယ် ၄၀ တွင် ပါဝင်ကြသော ပထမ ဈာန် စိတ် ၈ ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈ ပါး,

တတိယဈာန်စိတ် ၈ ပါး, စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈ ပါး ပေါင်း စိတ် ၃၂ ပါး တို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကြသဖြင့် သောမနဿစိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈ ပါးတို့မှာ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သဖြင့် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်များ။ ။လောကုတ္တရာ စိတ်အကျယ် ၄၀ စလုံးတွင် ပညာ စေတသိက် ယှဉ်သဖြင့် လောကုတ္တရာစိတ်အားလုံး သည် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် မရှိသည့်အတွက် ဉာဏသမ္ပယုတ်, ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဟူ၍ အထူးခွဲခြားဖော်ပြခြင်း မပြုတော့ချေ။

ဈာန်စိတ် ၆၇ ပါး

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇ ပါးနှင့် လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀ တို့ကို ပေါင်းစုသော် ဈာန်စိတ်ပေါင်း ၆၇ ပါးကို ရ၏။

ထိုဈာန်စိတ်များတွင် ရူပပထမဈာန်စိတ် ၃ ပါးနှင့် လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်စိတ် ၈ ပါးဟူ၍ ပထမဈာန်စိတ် ၁၁ ပါး ပါဝင်၏။

ထို့အတူ ဒုတိယဈာန်စိတ်ပေါင်း ၁၁ ပါး၊ တတိယဈာန်စိတ်ပေါင်း ၁၁ ပါး၊ စတုတ္ထဈာန်စိတ်ပေါင်း ၁၁ ပါး အသီးသီး ပါဝင်ကြ၏။

ပဉ္စမဈာန်စိတ်များမှာ ရူပပဉ္စမဈာန်စိတ် ၃ ပါး၊ အရူပ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၁၂ ပါး၊ လောကုတ္တရာ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈ ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်း ၂၃ ပါး ပါဝင်ကြ၏။

သောဘဏစိတ် ၅၉ ပါး၊ ၉၁ ပါး

ကာမသောဘဏစိတ် ၂၄ ပါး,မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇ ပါးနှင့်လောကုတ္တရာ စိတ် အကျဉ်း ၈ ပါးတို့ကို ပေါင်းသော် သောဘဏစိတ် အကျဉ်း ၅၉ ပါးကို ရ၏။

ကာမသောဘဏစိတ်၂၄ ပါး,မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇ ပါးနှင့် လောကုတ္တရာ စိတ် အကျယ် ၄၀ တို့ကို ပေါင်းသော် သောဘဏစိတ် အကျယ် ၉၁ ပါးကို ရ၏။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သည် ကာမသောဘဏစိတ်ထက် ပို၍ တင့်တယ်မြင့်မြတ် ၏။ လောကုတ္တရာစိတ်တို့မှာ အတင့်တယ်ဆုံး အမြင့်မြတ်ဆုံးသော စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါးနှင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈ ပါးတို့ကို ပေါင်း၍ အသောဘဏစိတ် ၃၀ ရရှိသည်ကို မမေ့ပါနှင့်။

စိတ်အကျဉ်း အကျယ် သရုပ်ခွဲ

အသောဘဏစိတ် ၃၀ နှင့် သောဘဏစိတ် အကျဉ်း ၅၉ တို့ကို ပေါင်းသော် စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး (စိတ်တစ်ခု ယုတ်ကိုးဆယ်= ၉၀ တစ်ခု လျော့) ကိုရ၏။

အသောဘဏစိတ် ၃၀ နှင့် သောဘဏစိတ် အကျယ် ၉၁ ပါးတို့ကို ပေါင်းသော် စိတ်အကျယ် ၁၂၁ ပါးကို ရ၏။

*** စိတ်အကျဉ်း ၈၉ ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့် သရုပ်ခွဲပြပါ။**

ဇာတ်ဟူသည်မှာ မျိုးရိုးဇာတ်ကို ရည်ညွှန်း၏။ စိတ်တို့၏ ဇာတိ(ဝါ) ဇာတ်ကို ကုသိုလ်ဇာတ်, အကုသိုလ်ဇာတ်, ဝိပါကဇာတ်, ကြိယာဇာတ်ဟူ၍ ၄ မျိုးခွဲ၏။ ဝိပါကဇာတ်နှင့် ကြိယာဇာတ်တို့ကို ပေါင်း၍ အဗျာကတဇာတ် ဟုလည်းခေါ်၏။

စိတ်အကျဉ်း ၈၉ ပါးတွင်—

လောဘမူစိတ် ၈ ပါး, ဒေါသမူစိတ် ၂ ပါး, မောဟမူစိတ် ၂ ပါး ဟူ၍ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါး ပါရှိ၏။

ကာမကုသိုလ်စိတ် ၈ ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ် ၉ ပါး, လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စိတ် ၄ ပါးဟူ၍ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁ ပါး ပါရှိ၏။

အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇- ပါး, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈ ပါး, မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ပါးဟူ၍ ကာမဝိပါက်စိတ် ၂၃ ပါးရှိ၏။ ဤ ၂၃ ပါးကို မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါက်စိတ် ၉ ပါး, လောကုတ္တရာ ဝိပါက်စိတ် ၄ ပါးတို့နှင့် ပေါင်းသော် ဝိပါက်စိတ်ပေါင်း ၃၆ ပါးကို ရ၏။

အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃ ပါး, မဟာကြိယာစိတ် ၈ ပါး, မဟဂ္ဂုတ် ကြိယာစိတ် ၉ ပါးဟူ၍ ကြိယာစိတ် ၂၀ ပါးရှိ၏။

*** စိတ်အကျယ် ၁၂၁ ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့် သရုပ်ခွဲပြပါ။**

လောဘမူစိတ် ၈ ပါး, ဒေါသမူစိတ် ၂ ပါး, မောဟမူစိတ် ၂ ပါး ဟူ၍ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါး ရှိ၏။

ကာမကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စိတ် ၉-ပါး, လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ် ၂၀- ဟူ၍ ကုသိုလ်စိတ်ပေါင်း ၃၇- ပါးရှိ၏။

ကာမဝိပါက်စိတ် ၂၃-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါး, လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ် ၂၀-ပါးဟူ၍ ဝိပါက်စိတ်ပေါင်း ၅၂-ပါး ရှိ၏။

ကာမကြိယာစိတ် ၁၁-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာစိတ် ၉-ပါးဟူ၍ ကြိယာစိတ်ပေါင်း ၂၀ ပါး ရှိ၏။

မှတ်ချက်။ ။စိတ်အကျဉ်းကို အကျယ်သို့ခွဲထုတ်ရာ၌ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဝိပါက်စိတ်တို့၌သာ အရေအတွက်(၂၀-၄)=၁၆-ပါးစီ တိုးမြင့်သွား၏။ အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ကြိယာစိတ်တို့တွင် အရေအတွက်များ မပြောင်းလဲချေ။

လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်နှင့် လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်တို့၌သာ အရေအတွက် ၁၆-ပါးစီ တိုးပါသည်။

***စိတ်အကျဉ်းနှင့် အကျယ်တို့ကို ဝေဒနာအားဖြင့် သရုပ်ခွဲပြပါ။**

ကာမစိတ် ၅၄-ပါးတွင် ဥပေက္ခာစိတ် ၃၂-ပါး, သောမနဿစိတ် ၁၈-ပါး, ဒေါသမူစိတ် ၂ ပါး, ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁-ပါးနှင့်သုခစိတ်၁-ပါးတို့ အသီးသီးပါရှိကြ၏။ လင်္ကာဖြင့် မှတ်လိုသော်...

"ဥ-သုံးဆယ့်နှစ်၊ သော-ဆယ့်ရှစ်၊ ဒေါနှစ်၊ သု ဒု တစ်"

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတွင် သောမနဿစိတ် ၁၂-ပါးနှင့် ဥပေက္ခာစိတ် ၁၅-ပါး ပါဝင်ကြ၏။

"ကု ဝိ ကြိ နှော၊ သောဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဥ- ဆယ့်ငါး၊ ပေါင်းငြား သတ်ဝီသ" (သတ်ဝီသ=၂၇)

လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတွင် ဥပေက္ခာစိတ် ၄၇-ပါး, သောမနဿစိတ် ၃၀-ပါး, ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး, ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၁-ပါးနှင့် သုခသဟဂုတ်စိတ် ၁-ပါးတို့ ပါဝင်ကြ၏။ (ကာမစိတ်များနှင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များကို ပေါင်းပါ)။

"ဥ-ဇောသတ္တ၊ သော-တိံသ၊ ဒေါ-ဒွ၊ ဒု၊ သု၊ ဧက်"

(ဇောသတ္တ=၄၇၊ တိံသ=၃၀၊ ဒွ=ဒွိ=၂၊ ဧက်=ဧက=၁)

စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးသည် လောကီစိတ် ၈၁-ပါးထက် လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါး ပိုလာခြင်းသာထူးခြား၏။ ထိုလောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း

၈-ပါးတွင် သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ ရောစပ်နေသည်ဟု ယူဆ၏။ သို့အတွက် ဝေဒနာအခွဲ မပြတ်သားချေ။ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးလုံးကို သောမနဿစိတ်များတွင် လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာစိတ်များတွင် လည်းကောင်း ထည့်သွင်းရေတွက်နိုင်၏။

စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးတွင် သောမနဿစိတ် ၆၂-ပါး, ဒေါမနဿစိတ် ၂-ပါး, ဥပေက္ခာစိတ် ၅၅-ပါး, သုခစိတ် ၁-ပါးနှင့် ဒုက္ခစိတ် ၁-ပါးတို့ ပါဝင်ကြကြောင်းကို အထက်၌တွက်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။ လက်ဖြင့် မှတ်ပုံမှာ–

"ဥ-ပဋ္ဌေးစေး၊ သော-ဆဋ္ဌေး၊ ဒေါ-ဋ္ဌေး-ဒု-သု-ဧက်"

(ပဋ္ဌေးစေး=၅၅၊ ဆဋ္ဌေး=၆၂၊ ဋ္ဌေး=၂၊ ဧက်=၁)

ကမ္ဘာ့သုတေသီများ ချီးကျူးဖွယ်ရာ

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ အခြေခံဖြစ်သည့် စိတ်ပိုင်းတစ်ပိုင်းကို စာရှုသူများ လေ့လာခဲ့ရပါပြီ။ နောက် ဆက်လက်တင်ပြမည့် စေတသိက်ပိုင်း, ပကိဏ်းပိုင်း စသည်တို့သည် ဤစိတ်ပိုင်းပေါ်တွင်ထပ်ဆင့်၍ ပရမတ္ထတရားတို့၏ ဆက်နွယ်မှု အဆောက်အအုံကြီး တည်ဆောက်သွားပုံကို မြင်တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် လောကတွင်တကယ်ရှိသည့် သဘာဝတရားများ၏ ဆက်နွယ်ဖြစ်ပျက်နေပုံများကို စိတ်ကူးယဉ်ကြံဆမှုမျိုးဖြင့်မဟုတ်ဘဲ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် တကယ်မြင်သိ၍ တိတိကျကျ ဟောကြားထားသည်မှာ အလွန်ထင်ရှားလှ၏။

သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် တွေးခေါ်ရှင်များတို့ ထိုးထွင်း၍ မမြင်နိုင်သော စိတ်၏သဘာဝအမှန်ကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည်အလွန်သဘာဝကျစွာထုတ်ဖော်ဟောကြားခဲ့ပေ၏။

စိတ်သည် ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံတို့ကို ထိန်းကျောင်းပေးလျက်ရှိရာ အပြစ်ရှိသောစိတ်ဖြစ်ပေါ်လျှင် ထိုစိတ်ဖြင့် ပြုလုပ်, ပြောဆို, ကြံစည်မှုမှန်သမျှတို့သည် အပြစ်ရှိနေပေလိမ့်မည်။ သို့အတွက် အပြစ်ကင်းသည့် သောဘဏစိတ်များ အကြိမ်များများဖြစ်ရန် အလွန်အရေးကြီး၏။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်စိတ်နှင့် အပြစ်ကင်း၍ တင့်တယ်သည့် သောဘဏစိတ်များကို ပြတ်ပြတ်သားသား ပိုင်းခြားပြခဲ့၏။ ဤစိတ်များဖြစ်ပေါ်အောင် ခြယ်လှယ်ပေးကြသည့် စေတသိက်များကိုလည်း ညွှန်ပြခဲ့၏။ ဤသို့ဖြင့် အကောင်းနှင့်အဆိုးကို တိတိကျကျ ပိုင်းခြားပြခဲ့၏။

အဆိုးတရားများကို နှိပ်ကွပ်၍ အကောင်းတရားများကို ရှင်သန် ကြီးထွား လာအောင် ပျိုးထောင်ပေးသည့် နည်းကိုလည်း ညွှန်ကြားတော်မူခဲ့၏။

အဘိဓမ္မာကို ဆည်းပူးလေ့လာသူများသည် ကုသိုလ်စိတ်နှင့်အကုသိုလ် စိတ်တို့ကို ခွဲခြားသိပြီး ထိုစိတ်တို့၏ အကောင်းနှင့်အဆိုး အကျိုးပေးပုံများကို သဘောပေါက် နားလည်လာလျှင်ပင် အကုသိုလ်စိတ်မဖြစ်အောင် ရှောင်ကြဉ်၍ ကုသိုလ်စိတ်ကို များများဖြစ်အောင် သတိဆောင်လာမည် ဖြစ်သည့်အတွက် အလွန်တရာ အကျိုးရှိနေပါပြီ။

ထိုမှတစ်ဆင့် သမထဘာဝနာကို ကြိုးစားအားထုတ်လျှင် ပိုမိုမြင့်မြတ်သည့် ဈာန်ကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်ကိုလည်း သိ၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာများကို ပွားများအားထုတ်လျှင်မူအမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်သည့် လောကုတ္တရာစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ပြီး အတုမရှိသည့် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို လက်ငင်းအကျိုးခံစားရကြောင်းကိုလည်း သိ၏။ ထို့ကြောင့် ပိုမိုမြင့်မြတ်၍ အကျိုးပေးမှုကြီးကျယ်သော မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်စိတ်နှင့် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ရန်လည်း အားထုတ်ချင်လာပါလိမ့်မည်။

သက်မဲ့ရုပ်လောက၌ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မည်သည့် အကျိုး ဖြစ်ပေါ်သည်ကို သိပ္ပံနိယာမများက တိတိကျကျ ဖော်ပြထားသလို ရုပ်နာမ် ယှဉ်တွဲနေသည့် သက်ရှိလောက၌ မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် မည်သို့ အကျိုး ဖြစ်ထွန်းမည်ကို ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာက တိတိကျကျ ဖော်ပြထားပါသည်။

အဘိဓမ္မာအလင်းရောင်ဖြင့် လောကအကြောင်းနှင့် ဘဝအကြောင်းကို နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် သိနားလည်လာပြီဆိုလျှင် အကျိုးအရှိဆုံးဘဝကို ထူထောင်နိုင်မည်မှာ ယုံမှားစရာ လုံးဝမရှိသင့်ချေ။

လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ

(သာသနာရေး ဦးစီးဌာနမှ ကျင်းပခဲ့သည့် အဘိဓမ္မာ ရိုးရိုးတန်း စာမေးပွဲများ၌ မေးခဲ့ဖူးသော မေးခွန်းများကို ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ဖြင့် ညွှန်ပြထား၏။)

၁။ "ပရမတ္ထ" ဟူသော ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို နည်းနှစ်မျိုးဖြင့် ဖော်ပြပါ။

၂။ ပရမတ်နှင့် ပညတ်တို့ မည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း။

၃။ လောက၌ တကယ် အစစ်အမှန်ရှိသော အခြေခံတရားများကား အဘယ်နည်း။

၄။ ရုပ်, နာမ်, နိဗ္ဗာန်တို့သည် မည်သို့သော သဘော တရားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

၅။ စိတ်သည် အာရုံကိုသိတတ်သော သဘောတစ်မျိုးတည်းသာဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားရသနည်း။

၆။ ဘူမိဘေဒအရ စိတ် ၄-မျိုး ကွဲပြားပုံကို ရှင်းပြပါ။

၇။ လောဘမူစိတ်များကို ဖော်ပြပါ။ ဤစိတ်တို့သည် မည်သည့်အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်ကြသနည်း။

၈။ ဒေါသမူစိတ်များကို ဖော်ပြပါ။ ဤစိတ်တို့သည် မည်သည့်အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်ကြသနည်း။

၉။ မောဟမူစိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဤစိတ်တို့ကို အကုသိုလ်စိတ်၌ ထည့်သွင်းရသနည်း။

၁၀။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့ကို ရေတွက်ပြပါ။ ဤစိတ်တို့ကို ဝေဒနာအပေါ် အခြေခံ၍ သရုပ်ခွဲပြပါ။

၁၁။ အကုသလ ဝိပါက်စိတ်များကား အဘယ်နည်း။ ဤစိတ်တို့သည် လူတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသလား။

၁၂။ အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်စိတ်များကို အဓိပ္ပာယ်နှင့်တကွဖော်ပြပါ။

၁၃။ မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်, နံသိစိတ်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် နှစ်မျိုးစီ ရှိကြသနည်း။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကို ရှင်းပြပါ။

၁၄။ အဟိတ်ကြိယာစိတ်တို့ကို ဖော်ပြပါ။ ဤစိတ်တို့အနက် မည်သည့်စိတ်သည် ပုထုဇဉ် လူသားတို့၌ မဖြစ်ပေါ်နိုင်သနည်း။

၁၅။ မတင့်တယ်ကြသော အသောဘဏစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် မတင့်တယ်သနည်း။

၁၆။ ကာမသောဘဏစိတ်ပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ဤစိတ်တို့ကို အဘယ့်ကြောင့် တင့်တယ်သည်ဟု ဆိုရသနည်း။

၁၇။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုသိ၍ ဝမ်းမြောက်စွာ ပေးကမ်းလှူဒါန်းသောသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၁၈။ သာယာသော သီချင်းသံကို ကြားရသည့်အခိုက်၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။ ကြားရပြီးနောက် နှစ်သက်စွဲလမ်းမိလျှင် မည်သည့် စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၁၉။ မနုစ်သက်ဖွယ်သော အကောင်ပုပ်တစ်ခုကို မြင်တွေ့ခိုက်၌မည်သည့် စိတ်ဖြစ်သနည်း။ မြင်ပြီးနောက် စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း ဖြစ်လျှင် မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၂၀။ စိတ်ပျံ့လွင့်၍ ငေးမောနေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၂၁။ သူတစ်ပါးတို့အား အတုမြင်၍ ဝတ်ကျေ၊ တန်းကျေ စေတီကို ကန်တော့နေသူ၌ မည်သည့်စိတ် ဖြစ်သနည်း။

၂၂။ ဈာန်, ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ဈာန်စိတ်တို့ကို ရှင်းလင်းပြပါ။

၂၃။ ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်တို့သည် မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၌ဖြစ်ပေါ် ကြသနည်း။

၂၄။ ရူပဝိပါက်စိတ်များသည် အဘယ်ကြောင့် ၅-မျိုးကွဲပြားရသနည်း။

၂၅။ မဟာကြိယာစိတ်နှင့် ရူပကြိယာစိတ်တို့သည် မည်သို့ ကွာခြားကြ သနည်း။

၂၆။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်များကား အဘယ်နည်း။ အဘယ်ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ် စိတ်ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

၂၇။ လောကီစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ အကျဉ်းချုပ် ရေတွက်ပြပါ။

၂၈။ လောကီစိတ်၌ သောမနဿစိတ်, ဥပေက္ခာစိတ်, ဒုက္ခသဟဂုတ် စိတ်နှင့် သုခသဟဂုတ်စိတ်တို့ မည်မျှစီရှိကြသနည်း။

၂၉။ 'မဂ်' နှင့် 'ဖိုလ်'တို့သည် ဘယ်အရာများကို ခေါ်ဆိုသနည်း။

၃၀။ မဂ်စိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ၄-မျိုးစီ ပြားရ သနည်း။

၃၁။ ပုထုဇဉ်လူသား၌ လောကုတ္တရာစိတ် ဖြစ်နိုင်သလော။ မည်သည့် အခါ၌ လောကုတ္တရာစိတ် ဖြစ်နိုင်သနည်း၊

၃၂။ စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့်သရုပ်ခွဲပြပါ။

၃၃။ စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးတွင် အကုသိုလ်စိတ် မည်မျှ, ကုသိုလ်စိတ် မည်မျှ, ဝိပါက်စိတ် မည်မျှ ပါရှိကြသနည်း။

၃၄။ ဈာန်စိတ်ပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ပထမဈာန်စိတ်မည်မျှ, ဒုတိယ ဈာန်စိတ် မည်မျှ, တတိယဈာန်စိတ် မည်မျှ ပါရှိကြသနည်း။

၃၅။ အကုသိုလ်စိတ်နှင့် အဟိတ်စိတ်တို့မှ ကြွင်းသော သောဘဏစိတ် တို့ကို ရေးသားဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၁)

၃၆။ ရိုးရိုးလူတို့၏စိတ်ထက် ထူးခြားသော မဟဂ္ဂုတ် ဈာန် စိတ်ပေါင်း မည်မျှရှိသည်ကို ရေတွက်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၁)

၃၇။ လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၌ ကုသိုလ်စိတ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ် မည်မျှစီရှိကြောင်း သချ်ာမျှ ရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါ။(၁၉၈၁)

၃၈။ လူ၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်များကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၃၉။ ရဟန်း သံဃာများအား ဆွမ်းလောင်းလှူသောအခါ ဖြစ်ပေါ် တတ်သော ကုသိုလ်စိတ်များအနက် စိတ်နှစ်မျိုးမျှသာ ရေးပြပါ။ (၁၉၈၃)

၄၀။ ချွန်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ပေါ်သည့် သောတာပတ္တိမဂ် စိတ် ၄ ါးမျိုးကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၄၁။ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းအစ ပဏာမတွင် ဖော်ပြသော ဘုရားဂုဏ်,တရားဂုဏ်, သံဃဂုဏ်တို့ကို ရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၈၄)

၄၂။ စိတ် (၈၉) ပါးတို့တွင် မဘင့်တယ်သော အသောဘဏစိတ်နှင့် တင့်တယ်သော သောဘဏစိတ်တို့ကို ခွဲခြားဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၄၃။ စိတ်ကို အကျဉ်းနည်း အကျယ်နည်း ခွဲရာ၌ အကုသိုလ်စိတ်၌ အကျဉ်း အကျယ် ရှိပါသလော။ မည်သည့်စိတ်၌ အကျဉ်းအကျယ် ခွဲပါသနည်း။ (၁၉၈၄)

၄၄။ အမှန်ရှိလျက် ဖောက်ပြန်သောတရား, မဖောက်ပြန်သောတရား တို့ကို ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၈၅)

၄၅။ အပြစ်မရှိဟု ခံယူလျက် သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို ခိုးယူသူနှင့် အပြစ် ရှိမှန်းသိလျက် ခိုးယူသူတို့အား ဖြစ်နိုင်သောစိတ်တို့ကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၅)

၄၆။ လူ့ဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သော ကာမစိတ်တို့ကို ဖော်ပြ၍ ယင်း စိတ်တို့ကို ဝေဒနာအားဖြင့် ခွဲခြားပြပါ။ (၁၉၈၅)

၄၇။ သူတစ်ပါး အားပေး တိုက်တွန်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော သသင်္ခါရိက အကုသိုလ်စိတ်များကို ကုန်စင်အောင် ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၆)

၄၈။ ကာယဝိညာဏ်စိတ် (၂)ခု၏ထူးခြားမှု (၂)ခုကို ရေးသားပြီးလျှင် ကာမစိတ် ၅၄-ပါးကိုလည်း ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ အားဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်ပြပါ။ (၁၉၈၆)

၄၉။ စိတ်အကျယ် ၁၂၁ ပါးတွင် ဈာန်စိတ်ပေါင်း မည်မျှ ပါဝင်ပါ သနည်း၊ ထုတ်ပြပြီးလျှင် အရူပါဝစရစိတ်၌ ရသင့်သော ဈာန် အင်္ဂါများကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၆)

၅၀။ အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းဝယ် အကျယ်ဟောတော်မူသော အဘိဓမ္မာ တရားတို့သည် ပညတ်မဖက်၊ ပရမတ် သက်သက်အားဖြင့် မည်မျှ ရှိပါသနည်း။ ယင်း တရားတစ်ခုစီ၏ အပေါင်းသင်္ချာ အသီးသီး ကိုသာ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၇)

၅၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဟုတ်သော အဟိတ်စိတ်များကို ကုန်စင်အောင် ရေတွက်ပြပြီးလျှင် ယင်းစိတ်တို့ကို ဝိပါက်, ကြိယာ အားဖြင့် ခွဲခြားပြပါ။ (၁၉၈၇)

၅၂။ မိမိ၏အိမ်တွင် ကိုးကွယ်ထားသော ဗုဒ္ဓရုပ်ပွား ဆင်းတုတော်အား အကျိုးသိမြင် ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ နေ့စဉ် ဘုရားရှိခိုးကြသော ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်တို့အား ဖြစ်ခွင့်ရှိသမျှ မဟာကုသိုလ်စိတ်တို့ကို တစ်ပါး စီ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၇)

၅၃။ သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို မတရားလိုချင်သော သူတို့၌ ဖြစ်ပေါ်သည့် အကုသိုလ်စိတ် သရုပ်ကို တစ်ခုချင်းထုတ်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၅၄။ "စိတ်တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်" ဟူသော စကားကို "စိတ်တစ်ခု၊ ရုပ် ကိုးဆယ်"ဟု သံတူကြောင်းကွဲအကောက်လွဲလျက်ရှိရာ အမှန်ရောက် အောင် ရှင်းလင်းခဲ့ပါ။ (၁၉၈၈)

၅၅။ လော်ကီနယ်ပယ်မှ စိတ်များကို ဇာတိဘေဒနည်းအရ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၅၆။ လူ၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့တွင် ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သောစိတ်၊ မောဟကြောင့် ဖြစ်သောစိတ်တို့ကို တစ်ခုစီထုတ်ပြ၍၊ ဥပေက္ခာ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ မည်မျှစီ ရှိသည်ကိုသည်း အပေါင်း သင်္ချာမျှ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၅၇။ ယှဉ်ဖက်ဟိတ်မရှိသော ကြိယာစိတ်များကို ထုတ်ဖော်ပြ၍၊အဟိတ် စိတ်လာ ကာယဝိညာဏ်နှစ်ခု၏ ထူးခြားချက်ကိုလည်း ရေးပြပါ။ (၁၉၈၉)

၅၈။ မိခင် ဘုရားရှိခိုးသည်ကို အတုယူ၍ မိခင်ဘေးမှ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာဖြင့် ဘုရားရှိခိုးသော ကလေးငယ်အား မည်သည့်ကုသိုလ် စိတ် ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဖော်ပြ၍၊ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် အကျယ် ငါးပါးကိုလည်း ရေးပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၉)

အခန်း (၂)

စေတသိက်ပိုင်း

စိတ်သည် ပဓာန

စိတ္တေန နီယတိ လောကော (သံ၊ ၁၊ ၃၆)။

စိတ်သည် လောကကြီးကို ကြီးစိုး၏ဟု မြတ်ဗုဒ္ဓဟောကြားထားသည်နှင့်အညီ စိတ်သည် လူတစ်ဦးစီ၏ အပြုအမူ၊ အပြောအဆို၊ အတွေးအခေါ်များကို ဦးဆောင်နေ၏။ နိုင်ငံအစိုးရအဖွဲ့များကိုလည်း စိတ်ကပင် ဦးဆောင်နေ၏။

စိတ်ပညာရှင်တို့ကလည်း စိတ်သည်အလွန်တန်ခိုးကြီးကြောင်း သဘောတူညီကြ၏။

"သင်တကယ်ယုံကြည်လျှင် တောင်ကြီးကိုပင် သင်ရွေ့ရှားစေနိုင်သည်" ဟု စိတ်ပညာရှင်တို့ အဆိုပြုကြ၏။

ယနေ့ အလွန်တရာ အံ့သြဖွယ်ကောင်းသော ကွန်ပျူတာကြီးများကို မည်သူတီထွင်သနည်း။ စိတ်ကတီထွင်ထား၏။

လူသားတို့ကို လပေါ်သို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးခဲ့ကြသော ဒုံးယာဉ်ကြီးများကို မည်သူကတီထွင်ခဲ့သနည်း။ စိတ်ကတီထွင်ခဲ့၏။

ယနေ့ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံးကို မီးတဟုန်းဟုန်း တောက်လောင်ပြာကျသွားစေနိုင်သော အနုမြူလက်နက်များကို မည်သူပြုလုပ်သနည်း။ စိတ်က ပြုလုပ်ထားပါ၏။

တတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်အောင် မည်သူက ထိန်းပေးနိုင်သနည်း။ စိတ်ကသာထိန်းပေးနိုင်ပါ၏။

စိတ်ကို မည်သူ ခြယ်လှယ်သနည်း

အဆုံးအစမရှိ တန်ခိုးကြီးထွားနေသောစိတ်ကို မည်သူက ထိန်းကွပ်ခြယ်လှယ်သနည်း။ စေတသိက်များက ထိန်းကွပ်ခြယ်လှယ်နေပါ၏။

သို့ဖြစ်လျှင် စိတ်ကအရေးကြီးသလော၊ စေတသိက်က အရေးကြီးသလော။ နှစ်မျိုးစလုံးအရေးကြီးသည်ဟု မှတ်ယူသင့်၏။

ပမာဆိုသော် ဆင်ပြောင်ကြီးသည် အားကြီး၏။ ဆင်ပြောင်ကြီးကို ဆင်ဦးစီးက ထိန်းချုပ်နိုင်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဆင်ပြောင်ကတန်ခိုးကြီးသလော။ ဆင်ဦးစီးက တန်ခိုးကြီးသလော။

ဆင်ပြောင်ကြီးမရှိဘဲနှင့် ဆင်ဦးစီးသည် တန်ခိုးမပြနိုင်ပါ။ ဆင်ဦးစီးမရှိဘဲနှင့်လည်း ဆင်ပြောင်၏ စွမ်းအားကို အလိုရှိသလို အသုံးမပြုနိုင်ပါ။ ဆင်ပြောင်နှင့် ဆင်ဦးစီးတို့ ပေါင်းစပ်ထားပါမှ လိုရာကိစ္စကိုဆောင်ရွက်နိုင်၏။

ထို့အတူ စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ ပေါင်းစပ်ထားပါမှ စိတ်၏စွမ်းအားကို အလိုရှိသလို အသုံးပြုနိုင်၏။

ဝင်ဇင်းမင်းရာဇာက "လိပ်ဥသည် အဆိပ်ဆုံး"ဟု ဆိုရာ၌ လိပ်ဥချည်းသက်သက်မဟုတ်ဘဲ ဆားပါမှဆိပ်သကဲ့သို့ စိတ်သည် အလွန်တန်ခိုးကြီး၏ ဟုဆိုရာ၌ စိတ်ချည်းသက်သက်မဟုတ်ဘဲ စေတသိက်များပါဝင်မှ တန်ခိုးကြီးနိုင်၏။

အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၌ ဥက္ကဋ္ဌသည် ဦးဆောင် ဦးရွက် ဖြစ်သော်လည်း အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများကို အတွင်းရေးမှူးက အသေးစိတ် စီမံဆောင်ရွက်ရသကဲ့သို့ စိတ်သည် ဦးဆောင် ဦးရွက်ဖြစ်သော်လည်း စေတသိက်များက အသေးစိတ် လုပ်ငန်းများကို စီမံဆောင်ရွက်ကြရ၏။

စိတ်ကို အရောင်ဆိုးပုံ

"ကြက်ဥအရောင် တိမ်တောင်သဖွယ်" ဟူ၍ အရောင် အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲနိုင်ပုံကို စကားဖွဲ့ဆိုထား၏။

ထိုကြက်ဥအရောင်၊ တိမ်တောင်အရောင်ဘို့ထက် အရောင်ပိုကြွယ်ဝအောင် အရောင်အမျိုးမျိုး ဖလှယ်နိုင်သူကား စိတ်ပင်ဖြစ်၏။

စိတ်ကောင်း, စိတ်ဆိုး, စိတ်ရှည်, စိတ်တို, စိတ်ကြည်, စိတ်နောက်, စိတ်ပုပ်, စိတ်မြတ်, စိတ်ယုတ်, စိတ်ပျော်, စိတ်ပျက်, စိတ်ထက်, စိတ်ပျော့, စိတ်လျော့, စိတ်သန်, စိတ်ထန်, စိတ်ဆတ်, စိတ်နိမ့်, စိတ်မြင့်, စိတ်လေ, စိတ်လှင့် စသည်ဖြင့် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ အဝတ်တန်ဆာ ပြောင်းလဲနိုင်သည်ထက် စိတ်ကပို၍ ပြောင်းလဲပြနိုင်၏။

ဤသို့စိတ်ကို အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲအောင် အရောင်ဆိုးပေးသော တရားများကား စေတသိက်များပင် ဖြစ်ကြ၏။

စိတ်သည် ကြည်လင်နေသော ရေတစ်ခွက်နှင့်တူ၏။ ထိုရေထဲသို့ အဝါရောင်ဆိုးဆေးအနည်းငယ် ထည့်လိုက်လျှင် ရေသည် အရောင်ဝါသွား၏။ အနီ

ရောင်ဆိုးဆေးထည့်လျှင် အရောင်နီ၍ အနက်ရောင်ဆိုးဆေးထည့်လျှင် အရောင်မည်းနက်သွား၏။

ထို့အတူ စိတ်သည် လောဘယှဉ်သည့်အခါ အလိုရမက်ကြီး၏။ ဒေါသယှဉ်သည့်အခါ မီးလျှံထသကဲ့သို့ ခက်ကြမ်း၏။ မေတ္တာယှဉ်သည့်အခါ ကြည်လင်အေးမြ၏။ ကရုဏာယှဉ်သည့်အခါ သနားကြင်နာ၏။

"ရဟန်းတို့ ဤဘဝင်စိတ်သည် ဖြူစင်သန့်ရှင်းသောကြောင့် ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် အရောင်ထွက်သကဲ့သို့ ရှိ၏။ ထိုစိတ်သည်ပင် အခိုက်အတန့်အားဖြင့် မှီလာကြကုန်သော ညစ်ညူးကြောင်း ကိလေသာတရားတို့ကြောင့် ညစ်နွမ်းရပေ၏" ဟုဗုဒ္ဓရှင်တော်မိန့်ကြားတော်မူခဲ့၏။

စေတသိက်၏ အင်္ဂါ ၄-ရပ်

စိတ်၌မှီ၍ စိတ်ကို ခြယ်လှယ်သော သဘောတရားကို စေတသိက် (Cetasika or mental factor or mental state) ဟု ခေါ်၏။ အောက်ပါ အင်္ဂါလေးရပ်နှင့် ညီညွတ်သော သဘောတရားများကိုသာ စေတသိက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်၏။

(၁) ဧကုပ္ပါဒ = စိတ်နှင့်အတူဖြစ်ခြင်း
(စိတ်ဖြစ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အတူဖြစ်ရမည်)

(၂) ဧကနိရောဓ=စိတ်နှင့်အတူ ချုပ်ခြင်း
(စိတ်ချုပ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အတူချုပ်ရမည်)

(၃) ဧကာလမ္ဗန = စိတ်နှင့်တူသော အာရုံရှိခြင်း
(စိတ်ယူသော အာရုံကိုသာ အတူယူရမည်)

(၄) ဧကဝတ္ထုက = စိတ်နှင့်တူသော မှီရာဝတ္ထုရှိခြင်း
(စိတ်မှီသောဝတ္ထုကိုသာ အတူ မှီရမည်)

စေတသိက်စုများ

(၁) အညသမာန်းစေတသိက်စု = သောဘဏစိတ် - အသောဘဏ စိတ် နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ယှဉ်တွဲနိုင်သော စေတသိက် ၁၃-ပါး။

(၂) အကုသိုလ်စေတသိက်စု = အကုသိုလ်စိတ်များနှင့်သာ ယှဉ်တွဲနိုင်သော စေတသိက် ၁၄-ပါး။

(၃) သောဘဏစေတသိက်စု = သောဘဏစိတ်များနှင့် ယှဉ်တွဲနိုင်သော တင့်တယ်သည့်စေတသိက် ၂၅-ပါး။

(၄) စုစုပေါင်းစေတသိက် (၁၃+၁၄+၂၅)=၅၂-ပါး ရှိသည်။

အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃-ပါး

"ကောင်းဆိုးနှစ်တန်၊ ခပ်တိုင်းငေ်၊ သမာန်အည၊ တေရသ"

အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါးတို့သည် ကောင်းသော စိတ်များနှင့် ယှဉ်တွဲသည့်အခါ ကောင်းသောအာနိသင်ကို တိုးပွားစေ၏။ ဆိုးသောစိတ်များနှင့် ယှဉ်တွဲသည့်အခါ ဆိုးသောအာနိသင်ကို တိုးမြင့်စေ၏။

သို့အတွက်အညသမာန်း စေတသိက်တို့သည် နှစ်ဘက်ရ စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဟင်းချိုတွင်လည်းကောင်း ဟင်းလေးတွင်လည်းကောင်း ထည့်ခပ်သော ဆားနှင့်တူ၏။ ဤစေတသိက်စုတွင် ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဧကဂ္ဂတာ, ဝီရိယ, ဆန္ဒ စသည့် အရေးကြီးသော စေတသိက်များပါဝင်ကြ၏။

အညသမာန်း စေတသိက်တို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ၂-မျိုးထပ်ခွဲ၏။

(၁) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် = အလုံးစုံသောစိတ်တို့နှင့် ဆက်ဆံသည့် စေတသိက် ၇ လုံး (စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲပါဝင်ကြသော စေတသိက်များဖြစ်ကြ၏။)

(၂) ပကိဏ်ဏ စေတသိက် ၆ လုံး = စိတ်အားလုံး၌ မယှဉ်နိုင်ဘဲ ဟိုတချို့ သည်တချို့ ရောရောပြွမ်းပြွမ်းယှဉ်သည် စေတသိက်များ။

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါး

၁။ ဖဿ = အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော (Contact)

၂။ ဝေဒနာ = အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော (Feeling)

၃။ သညာ = အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘော (Perception)

၄။ စေတနာ= ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို (ယှဉ်ဖက်စိတ်စေတသိက်တို့ကို) ဆိုင်ရာကိစ္စတို့၌ ဆောင်ရွက်ကြဖို့ရာ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းခြင်း သဘော (Volition)

၅။ ဧကဂ္ဂတာ= တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌ တည်တံ့ခြင်း တည်ကြည်ခြင်းသဘော (One pointedness)

၆။ ဇီဝိတိန္ဒြေ= ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို သက်တမ်းပြည့် တည်တံ့အောင် စောင့်ထိန်းခြင်းသဘော (Psychic life)
(ဤ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်တရားတို့၏ အသက်တည်း)

၇။ မနသိကာရ=စိတ်၌ အာရုံပေါ်လာအောင် ပြုပေးခြင်းသဘော (Attention)

(အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်းသဘော)

"ဖသ်, ဝေ, သညာ, စေ၊ ဧ, ဇီ, မန၊ ဤသတ္တ သဗ္ဗစိတ်တိုင်းဖြစ်"

ဤလင်္ကာဖြင့် သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ စေတသိက် ၇-လုံးကို မှတ်သားထားနိုင်၏။

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်တို့အရေးပါပုံ

ဤစေတသိက် ၇-လုံးတို့သည် စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်ကြ၏။ စိတ်ဖြစ်တိုင်း ဤစေတသိက် ၇-လုံးတို့ တညီတညွတ်တည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြမှ စိတ်၏ အာရုံကို ယူခြင်းကိစ္စသည် အထမြောက်၏။

စိတ်သည် ဖဿမပါဘဲ အာရုံကိုမယူနိုင်ချေ။ ဥပမာ ရူပါရုံနှင့် မျက်စိအကြည်ရုပ် (စက္ခုပသာဒ)တို့ ထိတိုက်ကြသောအခါ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤနေရာ၌ ဖဿသည် ရူပါရုံ, မျက်စိအကြည်ရုပ်နှင့် မြင်သိစိတ်တို့ကို တစ်ပြိုင်နက် တွေ့ထိအောင် ဆောင်ရွက်ပေး၏။

ဥပမာ သူရိယကန္တကျောက်ပေါ်သို့ နေရောင်ခြည် ကျရောက်သည့်အခါ မီးထတောက်၏။ မီးသည် သူရိယကန္တကျောက်၌ ရှိနှင့်သည်လည်း မဟုတ်။ နေရောင်ခြည်၌ ပါလာသည်လည်းမဟုတ်။ ထိုကျောက်နှင့် နေရောင်တို့ တွေ့ဆုံသောအခါမှ မီးဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤဥပမာ၌ သူရိယကန္တကျောက်သည် မျက်စိအကြည်ရုပ်နှင့်တူ၏။ နေရောင်ခြည်သည် ရူပါရုံနှင့်တူ၏။ မီးသည် မြင်သိစိတ်နှင့်တူ၏။ မြင်သိစိတ်သည် နဂိုမူလက ရှိနေနှင့်သည်မဟုတ်။ မျက်စိအကြည်ရုပ်နှင့် ရူပါရုံတို့ တွေ့ဆုံသော အခိုက်၌သာ တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ပရမတ္ထတရားတို့သည် ဤသို့လျှင် အကြောင်းပြည့်စုံမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်လည်း တစ်ခဏကလေးသာ တည်မြဲပြီး ပျက်စီးသွားကြ၏။ လက်ဖျစ် တစ်တွက် အချိန်ကလေး၌ စိတ်ပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းမက ဖြစ်ပျက်သွားနိုင်ရာ စိတ်တစ်ခု၏ သက်တမ်းသည် တစ်စက္ကန့်၏ ကုဋေတစ်သိန်းပုံ တစ်ပုံခန့်သာရှိ၏။

ထိုမြင်သိစိတ် ဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် မနသိကာရတို့လည်း စိတ်နှင့်အတူ တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ စိတ်ချုပ်ပျက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဤစေတသိက်တို့လည်း

တစ်ပြိုင်တည်း ချုပ်ပျက်ကြ၏။ စိတ်ယူသည့်အာရုံကိုပင် ၎င်းစေတသိက်တို့ ယူကြ၏။ စိတ်မှီသည့်ဝတ္ထု (စက္ခုပသာဒ) ကိုပင် ၎င်းစေတသိက်တို့က မှီကြ၏။

ထိုစေတသိက်တို့ စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်ခိုက်တွင် ဖဿသည် အာရုံနှင့် စိတ်ကို ထိတွေ့ပေး၏။ ထိုထိတွေ့မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှုကို ဝေဒနာက ခံစား၏။ သညာက အာရုံကိုမှတ်သား၏။ မနသိကာရကစိတ်ကို အာရုံသို့ နှလုံးသွင်းစေ၏။ ဇီဝိတိန္ဒြေက စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ တည်တံ့အောင် စောင့်ထိန်းပေး၏။ ဧကဂ္ဂတာက အာရုံ၌ စိတ်တည်ငြိမ်နေအောင် ထိန်းပေး ထား၏။ စေတနာက ယှဉ်ဖက်စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ ဆိုင်ရာအမှုကိစ္စ အသီး သီးကို ဆောင်ရွက်ကြရန် စေ့ဆော်ပေး၏။

ဤသို့ စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ ညီညီညွတ်ညွတ် လုပ်ဆောင်ကြမှသာလျှင် အာရုံကို မြင်သိနိုင်၏။ ဖဿ, မနသိကာရ, ဧကဂ္ဂတာစသည့် ပရမတ္ထဘရား တစ်ခုခုက ဝတ္တရားပျက်ကွက်ခဲ့လျှင် မမြင်သိနိုင်တော့ချေ။

ပရမတ္ထတရားကို စိစစ်နည်း

သဘာဝတရားတို့၏ အခြေခံဖြစ်သော ပရမတ္ထတရားတို့သည်သဘော မျှသာဖြစ်ကြပြီး သက်တမ်းအလွန့်အလွန် တိုတောင်းကြသည့်အတွက် ၎င်းတို့ကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြ၍ မရပါ။

ဤပရမတ္ထတရားတို့ အမှန်တကယ် ရှိကြောင်းကို စိစစ် ပြနိုင်သော နည်း ၄-မျိုး ရှိ၏။ ၎င်းတို့မှာ လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်နှင့် ပဒဋ္ဌာန်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

(၁) လက္ခဏ

ဤပါဠိသဒ္ဒါကို မြန်မာတို့က လက္ခဏာဟု ဝေါဟာရ ပြုထားကြ၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ "အမှတ်အသား" ဖြစ်၏။

ပရမတ္ထတရားတစ်ခုစီတွင် လက္ခဏာ ၂-မျိုးစီရှိ၏။ သာမည လက္ခဏာ နှင့် သဘာဝလက္ခဏာတို့ ဖြစ်ကြ၏။

(က) **သာမညလက္ခဏာ**သည် ပရမတ္ထတရား အများနှင့် သက်ဆိုင် သော လက္ခဏာဖြစ်၏။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တည်းဟူသော နာမ်တရားသည် လည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားသည် လည်းကောင်း ဖြစ်ပြီးသည်နှင့်မကြာမီ ပျက်စီး ကြရသဖြင့် မမြဲခြင်းဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာရှိကြ၏။ ပရမတ္ထတရားတို့သည် အကြောင်းပြည့်စုံညီညွတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို မဖြစ်ပေါ်ပါစေနှင့်ဟု

မည်သူမျှတား၍မရ။ အကြောင်းမပြည့်စုံဘဲနှင့် ဖြစ်လာပါစေ ဟူ၍လည်း မည်သည့် ဖန်တီးရှင်ကမျှ ဖန်တီးယူ၍မရ။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည့်နောက် မပျက်စီး ပါစေနှင့်ဟုလည်း မည်သည့် တန်ခိုးရှင်ကမျှ တားဆီး၍မရ။ ဤသို့ အစိုးမရ ခြင်းဟူသည့် အနတ္တလက္ခဏာသည်လည်း ရုပ်နာမ်အားလုံးတို့၏ အမှတ်အသား တစ်ခုဖြစ်၏။

ရုပ်နာမ်တို့သည် မမြဲခြင်းနှင့် အစိုးမရခြင်းဟူသည့် သဘောများကို ဆောင်ထားသည့်အတွက် **ကျေနပ်စရာမရှိခြင်း (ဝါ) ဆင်းရဲခြင်းဟူသည့် "ဒုက္ခလက္ခဏာ"** ကိုလည်း ဆောင်ကြ၏။

သို့အတွက် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ တို့သည် ရုပ်နာမ်တရားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော သာမညလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြ၏။

ထို့အပြင် ရုပ်တရားအားလုံးသည် **ဖောက်ပြန်ခြင်း (ရုပ္ပန)လက္ခဏာ** ရှိကြ၏။ စိတ်နှင့်စေတသိက်တည်းဟူသော နာမ်တရားအားလုံးသည် **အာရုံသို့ ညွတ်ကိုင်းခြင်း (နမန)လက္ခဏာ** ရှိကြ၏။ ရုပ္ပနနှင့်နမနတို့သည်လည်း သာမည လက္ခဏာများ ဖြစ်ကြ၏။

(ခ) **သဘာဝလက္ခဏာ**သည် အများနှင့်မဆိုင်ဘဲ ကိုယ်ပိုင်အမှတ်အသား ဖြစ်၏။ ဥပမာ အာရုံကိုသိခြင်းသည် စိတ်၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဖြစ်၏။ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသည် ဖဿ၏ သီးခြားလက္ခဏာဖြစ်၏။ ခက်မာမှု သဘောသည် ပထဝီဓာတ်၏ ကိုယ်ပိုင်အမှတ်အသားဖြစ်၏။ ဤ သီးခြားလက္ခဏာများကို သဘာဝလက္ခဏာများဟု ခေါ်သည်။

(၂) ရသ

ရသသည် ကိစ္စရသနှင့် သမ္ပတ္တိရသဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲပြား၏။

(က) **ကိစ္စရသ**သည် ပရမတ်တရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ပြုမူဆောင်ရွက် ရသော လုပ်ငန်း (ကိစ္စ)ဖြစ်၏။ ဥပမာ မောဟသည် အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ ဒေါသသည် မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဟဒယဝတ္ထု ရုပ်တို့ကို လောင်ကျွမ်းစေခြင်း ကိစ္စရှိ၏။

(ခ) **သမ္ပတ္တိရသ**သည် အကြောင်းစုံညီသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း (ဝါ) ပြည့်စုံခြင်းကို ခေါ်၏။ ဥပမာ မောဟသည် အာရုံကို ထိုးထွင်း၍မသိခြင်း သမ္ပတ္တိရသရှိ၏။ ဒေါသကြောင့် ခြေတုန်လက်တုန်, အသံတုန်ခြင်းနှင့် မျက်နှာ ကြမ်းတမ်းလာခြင်းတို့သည် ဒေါသစေတသိက်၏ သမ္ပတ္တိရသဖြစ်၏။

(၃) ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ကိစ္စရသကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့်အကျိုးတရား (ဝါ) ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်လာသော သဘောခြင်းရာကို ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်၏။

ဥပမာ အာရုံ၏ သဘောမှန်ကိုမသိ၍ ကောင်းမွန်ဖြောင့်မှန်စွာ မကျင့်နိုင်ခြင်းသည် မောဟ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြစ်၏။ မောဟကို အမှောင်တရားဟုလည်း ထင်မြင်ကြ၏။ ဒေါသသည် မိမိနှင့်သူတစ်ပါးတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည့်တရားဟု စူးစိုက်ခလေ့လာသူ၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာ၏။

(၄) ပဒဋ္ဌာန်

အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားကို ပဒဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်၏။ အကျိုးတရား တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရာတွင် အကြောင်းတစ်ခုသာ ရှိသည်မဟုတ်။ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ အထောက်အကူ ပြုနေကြသည့် အကြောင်း အမြောက်အမြားရှိ၏။

ဥပမာ ဒေါသကိုဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းများတွင် (၁) အနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ဆုံခြင်းနှင့် (၂) နှလုံးသွင်းမမှန်ကန်ခြင်း (အယောနိသော မနသိကာရ)တို့သည် အရေးကြီးသော အကြောင်းနှစ်ရပ်ဖြစ်ကြ၏။ ဤနှစ်ရပ်တွင် အနိဋ္ဌာရုံနှင့် ကြုံတွေ့နေစေကာမူ နှလုံးသွင်းကောင်းသော ပညာရှိသည် ဒေါသမဖြစ်ချေ။ ထို့ကြောင့် နှလုံးသွင်းမကောင်းခြင်း (အယောနိသော မနသိကာရ)သည်သာ ဒေါသ၏ နီးကပ်သောအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏။

ဤသို့နည်းလေးမျိုးတို့ဖြင့် ပရမတ္ထတရားများကိုစိစစ်နိုင်လျှင် သဘောတရားထင်ရှားလာပြီး အယူလွဲမှုမှ ကင်းစင်ခြင်းဟူသည့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။

သို့ရာတွင် အခြေခံအဆင့်၌ ပရမတ္ထတရားတို့၏ သဘော လက္ခဏာကို သာ သိရန်လိုပါသည်။ စေတသိက်တို့မှာ စိတ်ကို ခြယ်လှယ်နေကြသော သဘောတရားများဖြစ်ကြသဖြင့် ၎င်းတို့ကို သဘောပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် အကျဉ်းရုံး၍ တင်ပြသွားပါမည်။

ဖဿစေတသိက်

ဖဿသည် အာရုံကိုတွေ့ထိခြင်းသဘောဖြစ်၏။ အာရုံ၏ ကောင်းသော အရသာ သို့မဟုတ် မကောင်းသောအရသာသို့ ဆိုက်ရောက်အောင် ထိခိုက်ခြင်းမျိုးကိုဆိုလို၏။ ဖဿ၏လုပ်ငန်းကိစ္စမှာ စိတ်နှင့်အာရုံကို တွေ့ထိပေးခြင်းဖြစ်၏။

ဖဿဟူသော နာမ်တရားနှင့် အာရုံဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ပညတ်တရားတို့ မည်သို့တွေ့ထိကြသနည်း။ ရုပ်ရုပ်ချင်း ထိခိုက်ပုံမျိုးကား မဟုတ်တန်ရာ၊ ခတ်ခိုက်သည့်သဘောဖြင့် တွေ့ထိသည်ဟု ဆိုအပ်၏။

ဥပမာ ချဉ်သီးစားနေသူကိုမြင်သဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင်မစားရသော်လည်း စားရဘိသကဲ့သို့ တံတွေး,လျှာရည်ယိုထွက်လာခြင်းသည် ဖဿကြောင့်ဖြစ်၏။

သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ရောက်နေသူတစ်ဦးကို မြင်ရသည့်အခါ စိုးကြောက်တတ်သောသူသည် မြေပေါ်မှာရပ်နေပါလျက် သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ ရောက်နေသည့်ပမာ ကြောက်ဒူးတုန်လာ၏။ ဤသည်လည်း ဖဿ၏သဘောဖြစ်၏။

ဝေဒနာစေတသိက်

ဝေဒနာသည် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းသဘောဖြစ်၏။ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက်နာမ်တရားများအား အာရုံ၏အရသာကို ခံစားအောင် ပြုလုပ်တတ်သော သဘောလည်းဖြစ်၏။

ခံစားခြင်းဆိုသည်မှာ အာရုံနှင့်တွေ့ဆုံရသည့်အခါ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး၌ ခံသာသည့်သဘော,မခံသာသည့်သဘော သို့မဟုတ် အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုသောသဘောဖြစ်၏။

အာရုံကိုလိုက်၍ဝေဒနာ ၃-မျိုးကွဲပြား၏။

(၁) အလိုရှိအပ်,ကောင်းမြတ်သောအာရုံ(ဣဋ္ဌာရုံ)နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ ချမ်းသာသောခံစားမှုသည် သုခဝေဒနာဖြစ်၏။
(၂) အလိုမရှိအပ်,မကောင်းမြတ်သောအာရုံ (အနိဋ္ဌာရုံ)နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ ဆင်းရဲသော ခံစားမှုသည် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်၏။
(၃) မကောင်းမဆိုး, အလယ်အလတ် ရိုးရိုးဖြစ်သောအာရုံ (ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ)နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်၊ ဆင်းရဲသည်လည်း မဟုတ်၊ လျစ်လျူရှုသော အနေဖြင့် ခံစားမှုသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်၏။

ဣန္ဒြိယဘေဒနည်းအရဣန္ဒြေကိုလိုက်၍ ဝေဒနာ ၅-မျိုးခွဲခြား၏။

(၁) သောမနဿဝေဒနာ=စိတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းသဘော၊
(၂) ဒေါမနဿဝေဒနာ =စိတ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းသဘော၊
(၃) သုခဝေဒနာ = ကိုယ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းသဘော၊
(၄) ဒုက္ခဝေဒနာ = ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းသဘော၊
(၅) ဥပေက္ခာဝေဒနာ = ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်၊ ဆင်းရဲသည်လည်းမဟုတ်၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားခြင်းသဘော၊

ယင်းခံစားခြင်းသဘောတို့သည် အသား, အရေ, အရိုး, အကြော, ခြင်ဆီ စသည်တို့၌ အမြဲတည်ရှိနေသည်မဟုတ်။ မီးခြစ်အိမ်နှင့် မီးခြစ်ဆံတို့ ထိခိုက်ကြသည့်အခါ ပေါ်ပေါက်လာသော မီးပွားမီးတောက်ကဲ့သို့ ဒွါရနှင့် အာရုံတို့ ဆုံတွေ့ကြရမှ ပေါ်ပေါက်လာသော အကျိုးတရားသာဖြစ်၏။

"ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ" ဟူသည်နှင့်အညီ ချမ်းသာသောခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်လျှင် ထိုခံစားမှုကို တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာ(လောဘ)ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သတ္တဝါတို့သည် ထိုတဏှာကြောင့် ဘဝသံသရာလည်ပတ်ကြရ၏။

သညာစေတသိက်

သညာသည် အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘောဖြစ်၏။ မိမိနှင့်အတူတကွ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများကို အာရုံကိုမှတ်သားအောင် ပြုတတ်သော သဘောလည်းဖြစ်၏။

သညာသည် အဖြူ, အနီ, အဝိုင်း, လေးထောင့်စသည့် အာရုံများကို သိရုံသာမဟုတ်၊ ထိုအာရုံကို နောက်ထပ်တစ်ဖန်ပြန်တွေ့ရသည့်အခါ သိနိုင်ရန်လည်း မှတ်သားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ လက်သမားဆရာသည် တံခါးဘောင်ခွေရန် ဖြတ်တောက်ပြီးရွှေပေါ် ထိုးထားသည့် သစ်သားပိုင်းများကို "ဤကားအထက်, ဤကားအောက်, ဤကားလက်ယာ, ဤကားလက်ဝဲ" ဟူ၍ အမှတ်အသား ပြုထားသကဲ့သို့တည်း။

သညာသည် အာရုံကိုသိရာ၌ မှားသည်လည်းရှိ၏။ မှန်သည်လည်းရှိ၏။ အမှားအမှန်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းမရှိ။ ထင်လာသောအာရုံကိုထင်လာသည့် အတိုင်း မှတ်သားမိရုံ သိခြင်းသာဖြစ်၏။

တောသမင်သည် မြက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားပြီး အဝတ်ဝတ်ပေးထားသော စာခြောက်ရုပ်ကို လူယောကျ်ားဟု အမှတ်မှားလေ့ရှိ၏။ ဤကား ထင်လာသောအာရုံကို အမှားအမှန်မဝေဖန်ဘဲ အာရုံထင်လာသည့်အတိုင်း မှတ်သားတတ်သည့် သညာကြောင့်ဖြစ်ပေ၏။

ရဟန်းငယ် အရှင်ဝင်္ဂီသသည် အမျိုးသမီးတို့၏ ရူပါရုံအဆင်းအလှကို အနီးကပ်မြင်တွေ့ရာမှ ရာဂမီးတောက်လောင်၏။ ထိုရာဂမီးကိုငြိမ်းသတ်ရန် နည်းလမ်းရှာမရသဖြင့် မိမိ၏ဆရာ အရှင်အာနန္ဒာအား လျှောက်ထား၏။ အရှင်အာနန္ဒာက—

"ငါ့ရှင်–သင်သည် အမှတ်သညာ မှားနေလေပြီ။ အမျိုးသမီးတို့၏ မတင့်မတယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်သော ရုပ်အဆင်းကို တင့်တယ်လှပသည်ဟု အမှတ်

မှားမှုကြောင့် ကာမရာဂမီး တောက်လောင်ရသည်။ ထိုရာဂကို အသုဘ သညာဖြင့် မတင့်မတယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ပါလေ''

အရှင်ဝင်္ဂီသသည် အသုဘသညာကို နှလုံးသွင်း၍ ကာမရာဂကို ငြိမ်းအေးစေခဲ့ရ၏။

စေတနာ စေတသိက်

စေတနာသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက်တရားများကို အာရုံနှင့် ဆက်စပ် ပေးသော သဘောဖြစ်၏။ အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စ အသီးသီးကို ဆောင်ရွက်ရန် ကြောင့်ကြစိုက်ကာ နှိုးဆော်တိုက်တွန်းတတ်သော သဘောလည်းဖြစ်၏။

စေတနာသည် ကျောင်းတွင် ပညာသင်ကြားနေသော ခေါင်းဆောင် တပည့်ကြီးနှင့်တူ၏။ သိုခေါင်းဆောင်တပည့်သည် အဝေးမှ ဆရာလာနေ သည်ကိုမြင်သော် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း စာကြည့်၏။ အခြား ကျောင်းသားများ အားလည်း ''ဆရာလာနေပြီ''ဟု ပြောပြီး စာကြည့်စေ၏။ ထိုခေါင်းဆောင် တပည့်နည်းတူ စေတနာသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အာရုံကိုယူ၏။ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် စေတသိက်တို့ကို အာရုံနှင့်ဆက်စပ်ပေးပြီး ဆိုင်ရာကိစ္စများကို ရွက် ဆောင်ကြရန်ကိုလည်း တိုက်တွန်း နှိုးဆော်ပေး၏။

စေတနာသည် အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို ပြုပြင်စီမံတတ်သော သဘော ရှိ၏။ ပမာဆိုသော် စစ်မြေပြင်တွင် တိုက်ပွဲဝင်နေသော စစ်ဗိုလ်ချုပ်သည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း တက်တက်ကြွကြွတိုက်ခိုက်၏။ တပည့်စစ်သားများကိုလည်း မိမိကဲ့သို့ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ စွန့်စွန့်စားစား တိုက်ခိုက်ကြရန် ပြုပြင်စီမံကွပ်ကဲရ၏။ ထို့ အတူ စေတနာသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အာရုံကိုယူ၏။မိမိနှင့် အတူဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တို့ကိုလည်း အာရုံ၌ယှဉ်စပ်ပေး၏။ ထိုယှဉ်ဖက်တရားတို့အား ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာကိစ္စတို့ကို ဆောင်ရွက်ကြရန်လည်း စီမံပေး၏။

စေတနာသည် အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့အား ဆိုင်ရာကိစ္စများကို ရွက် ဆောင်နိုင်ရေး၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရပြုပေးသော ကိစ္စရှိ၏။ ဥပမာ လယ်ပိုင် ရှင်သည် မိမိ၏လယ်ကွင်းထဲ၌ရှိသော စပါးများကို ရိတ်သိမ်းသောအခါ ကိုယ် တိုင်ဦးဆောင်၍ရိတ်၏။ အခစား ကောက်ရိတ်သမားများကိုလည်း ကြိုးစား ပြီးရိတ်ကြရန် အမြဲကြောင့်ကြစိုက်လျက် နှိုးဆော်စီမံပေးသကဲ့သို့တည်း။

ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ရာ၌ဖြစ်စေ အကုသိုလ်ဒုစရိုက်မှုကို ပြုလုပ် ရာ၌ဖြစ်စေ ကိစ္စအောင်မြင်ပြီးမြောက်အောင် ကြောင့်ကြစိုက်ပြီး စီမံပေးသူ မှာ စေတနာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အလုပ်ဘစ်ခုကိုပြုလုပ်ရာတွင် စေတနာသည်

အဓိက အရေးကြီးဆုံးဖြစ်၏။ စေတနာပါမှ အလုပ်ပြီး၏။ စေတနာမပါလျှင် အလုပ်မပြီးချေ။

သို့အတွက် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

"ချစ်သားရဟန်းတို့….စေတနာကို ကံဟူ၍ ငါဘုရား ဟောတော်မူ၏။ စေတနာက စေ့ဆော်တိုက်တွန်းသောကြောင့် ကိုယ်မှု, နှုတ်မှု, စိတ်မှုတို့ကို ပြုရ၏။"

အမှန်တွင် အထမြောက်သွားသော ကိုယ်မှု, နှုတ်မှု, စိတ်မှုတို့သည်သာ ကံ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ထိုအမှုတို့ကို အထမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရာ၌ စေတနာသည် အရင်းခံပဓာနဖြစ်၏။ သို့အတွက် စေတနာသည် အကြောင်းရင်းဖြစ်ပြီး အထမြောက်သွားသော ကောင်းမှု(ဝါ) မကောင်းမှုသည် အကျိုးတရားဖြစ်၏။ ဤ အကျိုးတရား၏ "ကံ" ဟူသောအမည်ကို အကြောင်းရင်း စေတနာပေါ်တွင် တင်စားလျက် အကြောင်းရင်းစေတနာကို "ကံ"ဟု ခေါ် ဆိုလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်

ဧကဂ္ဂတာသည် အာရုံတစ်ခု၌ စိတ်တည်တံ့ခြင်း, တည်ကြည်ခြင်း သဘောဖြစ်၏။ တစ်ပါးသောအာရုံသို့ မိမိကိုယ်တိုင် ရွေ့ရှားမသွားသည့် အပြင် မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက် စိတ်နှင့်စေတသိက်ကိုလည်း ပျံ့လွင့်မသွားအောင် ထိန်းပေး၏။

အာရုံတစ်မျိုးတည်း၌ စိတ်တည်တံ့နေခြင်းကို သမာဓိဟု ခေါ်၏။ သို့အတွက် ဧကဂ္ဂတာကို သမာဓိစေတသိက်ဟုလည်း ခေါ်၏။

စိတ်သည် အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိရာ အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ စိတ်အမျိုးမျိုး ပြောင်းသွားနိုင်၏။ ထို့အပြင် အာရုံတစ်ခုတည်း၌ပင်လျှင် သဘောအမျိုးမျိုးရှိရာ ထိုသဘောအမျိုးမျိုးကို နှလုံးသွင်း၍လည်း အာရုံ ပြောင်းသွားနိုင်၏။ ဤသို့ အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ပြောင်း၍ စိတ်ပြောင်းနေလျှင် သမာဓိမတည်။ သမာဓိမတည်လျှင် အာရုံတစ်ခု၏ အမှားအမှန် အဆိုး အကောင်းသဘောကို မဆုံးဖြတ်နိုင်။မဆုံးဖြတ်နိုင်လျှင် အသိဉာဏ်မဖြစ်ချေ။

"တည်ကြည်မှု သမာဓိရှိသူသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ပေ၏"ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားခဲ့သည်နှင့်အညီ ပညာဆည်းပူးရာ၌ သမာဓိရှိသူတို့ သည် လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ တတ်မြောက်ကြ၏။ သမာဓိ နည်းသူတို့မှာ တတ် မြောက်ရန်ခက်ခဲကြ၏။

ကျောင်းစာအုပ်တစ်အုပ်ကို ဖတ်ရှုစဉ်အခါ၌ စိတ်သည် သီချင်းသံသို့မဟုတ် ရုပ်မြင်သံကြားဆီသို့ ရောက်နေလျှင် အချိန်သာကုန်လွန်သွားမည်။ စာတစ်လုံးမျှ မှတ်မိမည်မဟုတ်ချေ။ သို့အတွက် စာကြည့်ရာတွင် စိတ်မပျံ့လွင့်အောင် သမာဓိတည်အောင် အလေ့အကျင့် ပြုလုပ်ပေးသင့်၏။

သမာဓိ စေတသိက်သည် ကုသိုလ်စိတ်, အကုသိုလ်စိတ်စသော စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်သည်ဖြစ်ရာ ငါးမျှားခြင်း, ဝတ္ထုဖတ်ခြင်း, ရုပ်ရှင်ကြည့်ခြင်း, သီချင်းနားထောင်ခြင်း စသည်တို့၌ အာရုံစူးစိုက်နေခြင်းသည် လောဘမူစိတ်က ငါးတည်းဟူသော အာရုံ၊ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းတည်းဟူသော အာရုံစသည့် အာရုံတစ်မျိုး၌ ဧကဂ္ဂတာကျနေခြင်း (ဝါ) သမာဓိရနေခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သည့်အခါ သမာဓိ စေတသိက်သည် ဈာန်အဘိညာဉ်များနှင့် မဂ်ဖိုလ်ပညာများကိုရရှိသည့်အထိ အကျိုးပြုနိုင်၏။ သို့အတွက် ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိသည် ကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့၏ အကြီးအမှူး ပဓာနဖြစ်၏။

စစ်မြေပြင်သို့ ချီတက်သွားသော ပြည့်ရှင်မင်းသည် စစ်သည်တော်အပေါင်းတို့၏အကြီးအမှူးဖြစ်သကဲ့သို့ ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် ကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့၏ အကြီးအမှူး ပဓာနဖြစ်၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်

ဇီဝိတ = အသက်၊ ဣန္ဒြိယ = အစိုးရခြင်း၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြိယသည် "အသက်ရှင်သန်မှုကို အစိုးရခြင်း"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အသက်ရှင်တတ်သော သဘောရှိပြီး သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း အသက်ရှင်စေတတ်သော သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်ကြသော စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ကို အစဉ်မပြတ်စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိ၏။

သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ နာမ်တရားတို့အား သက်တမ်းစေ့တည်တံ့အောင် ဇီဝိတိန္ဒြေစောင့်ရှောက်ပုံကို ရေ, နို့ထိန်း, လှေလှော်သူ ဥပမာများဖြင့် နိုင်းပြနိုင်၏။

ရေသည် ကြာပင်တို့မညှိုးမခြောက်ဘဲ အမြဲ စိမ်းစို ရှင်လန်းအောင် စောင့်ရှောက်ပေးသကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများကို သက်တမ်းစေ့ ရှင်သန်ပြီး တည့်တံ့နေအောင် စောင့်ရှောက်ပေး၏။

နို့ထိန်းသည် သူတစ်ပါးတို့၏ ကလေးငယ်များကို ကျွေးမွေးယုယစောင်ရှောက်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည်အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏။

လှေကို တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ပို့ဆောင်သောလှေသမားသည် မိမိနှင့် ဆက်စပ်နေသည့်သဘောကြောင့် မိမိကိုပါ ပို့ရာရောက်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ရင်း မိမိကိုယ်ကိုလည်း စောင့်ရှောက်ရာရောက်၏။

စိမ်းလန်းစိုပြည်သော သစ်သီး သစ်ရွက်များ၌ရှိသည့်အရည်ဓာတ်သည် မိမိနှင့်အတူဖြစ်သော အသီးအရွက်တို့ကို မညှိုးမနွမ်း, မပိန်မခြောက်ရအောင် ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက်စိတ်စေတသိက်တို့အား အစဉ်ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်ရှင်သန်နေအောင် ဆောင်ရွက်ပေး၏။ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်အစဉ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။

သတ္တဝါတို့၏ အသက်ဆိုသည်မှာ ဇီဝိတိန္ဒြေပင်ဖြစ်၏။ ဇီဝိတိန္ဒြေ နှစ်မျိုးရှိရာ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရုပ်အသက်ဖြစ်ပြီး နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်အသက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်အသက်သည် တစ်နေရာတည်း၌ မတည်၊ ရုပ်နာမ်အစုတို့၌ ပျံ့နှံ့၍တည်နေ၏။

မနသိကာရ စေတသိက်

မနသိကာရသည် စိတ်၌ အာရုံပေါ်လာအောင် ပြုပေးခြင်းသဘောဖြစ်၏။ အာရုံကို မိမိကိုယ်တိုင် အစဉ်မပြတ် နှလုံးသွင်းသည့်အပြင် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း နှလုံးသွင်းစေခြင်းသဘောရှိ၏။

မနသိကာရသည်သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ဝယ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်နေသမျှကာလပတ်လုံး အာရုံမှ မဆိတ်အောင် စိတ်ကို အာရုံဆီသို့ ဦးတည်ကိုင်းညွတ်ပေးသည့်သဘောဖြစ်၏။ အာရုံနှင့်စိတ် ဖြောင့်မှန်အောင် ပြုပေးမှုသဘောဖြစ်၏။ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက်စေတသိက်တို့ကိုလည်း အာရုံသို့ ဦးတည်ပေးလျက် ဖြောင့်ဖြောင့်သွားစေရန် စိုင်းနှင်ပေး၏။

ရထားထိန်းသည် မြင်းနှစ်ကောင်တို့ကို လိုရာစခန်းသို့ ညီညီညာညာ ဖြောင့်မတ်စွာ သွားစေရန် နှလုံးသွင်း၍မောင်းနှင်သကဲ့သို့ မနသိကာရသည် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် သွားစေရန် နှလုံးသွင်း၍ စိုင်းနှင်ပေး၏။

မနသိကာရမရှိလျှင် နာမ်တရားတို့သည် မည်သည့်အာရုံကိုမျှ ယူနိုင်ကြမည်မဟုတ်ချေ။ မနသိကာရသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တို့ကို အာရုံနှင့်ယှဉ်စေခြင်းဖြင့် အာရုံနှင့်တည့်မတ်ပေးခြင်းဖြင့်အာရုံကိုယူစေ၏။

လူတစ်ယောက်၌ မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်,စိတ်ဟူသည့် တံခါးပေါက် ၆ ပေါက်သို့ အာရုံအမျိုးမျိုးတို့သည် အဆက်မပြတ် ရိုက်ခတ်လျက်

ရှိရာ အာရုံတစ်ခုခုကို မနသိကာရက နှလုံးသွင်းပေးပါမှ ထိုအာရုံကို သိလာနိုင်၏။ ရေဒီယိုအသံဖမ်းစက်သို့ မြန်မာ, တရုတ်, ကုလား စသည့်အသံလွှင့်ဌာန အမျိုးမျိုးမှ အသံလှိုင်းများ တစ်ပြိုင်နက်ရိုက်ခတ်နေရာတွင် လှိုင်းရွေး ကိရိယာ (Tuner)က ရွေးချယ်ပေးလိုက်သည့် အသံတစ်မျိုးကသာ ထင်ပေါ်လာသကဲ့သို့တည်း။ မနသိကာရသည် လှိုင်းရွေးကိရိယာနှင့်တူ၏။

ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး

စိတ်အားလုံးနှင့်မယှဉ်သော်လည်း သောဘဏ စိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ အသောဘဏစိတ်တို့၌လည်းကောင်း ယှဉ်သင့်သလို ပြီးပြွမ်း၍ ယှဉ်ကြသော စေတသိက်တို့ကို ပကိဏ်းစေတသိက်ဟုခေါ်၏။

၁။ ဝိတက် = ယှဉ်ဖက်စိတ်စေတသိက်တို့ကို အာရုံသို့ တင်ပေးခြင်း သဘော (Initial application)

၂။ ဝိစာရ = အာရုံကိုသုံးသပ်ခြင်းသဘော(ဝါ) အာရုံကို ထပ်၍ ထပ်၍ ယူခြင်းသဘော (Sustained application)

၃။ အဓိမောက္ခ = အာရုံကိုဆုံးဖြတ်ခြင်းသဘော (Decision)

၄။ ဝီရိယ = ယှဉ်ဖက်တရားတို့ မဆုတ်နစ်အောင် အားသွတ်ခြင်း သဘော (Effort)

၅။ ပီတိ = အာရုံကိုနှစ်သက်ခြင်းသဘော (Joy)

၆။ ဆန္ဒ = အာရုံကို လိုချင်တောင့်တခြင်းသဘော (Wish)

"တက်, စာ, ဝိ, ပီ၊ ဆန်, အဓိ၊ ပြွမ်းဘိ ပကိဏ်းခြောက်"

ဤလင်္ကာလေးဖြင့် ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ခုတို့ကို အမှတ်ရပါလေ။

ဝိတက်စေတသိက်

ဝိတက်သည် အတူဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို အာရုံသို့ တင်ပေးတတ်သော သဘောဖြစ်၏။ တောသားတစ်ဦးသည် မင်းနှင့်အကျွမ်းဝင်သည့် မိမိ၏ မိတ်ဆွေ သို့မဟုတ် ဆွေမျိုးတစ်ဦးကို အမှီပြု၍ မင်းအိမ်သို့ ဝင်နိုင်သကဲ့သို့ စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့သည် ဝိတက်ကို အမှီပြု၍ အာရုံသို့ ရှေးရှုတက်နိုင်ကြ၏။

ဤသို့ဆိုလျှင် ဝိတက်မယှဉ်သော စိတ်တို့သည် အာရုံသို့ မည်သို့ ရှေးရှု တက်နိုင်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ ဝိတက်မရှိသောစိတ်သည် ဝိတက်၏ အစွမ်း ဖြင့်သာလျှင် အာရုံသို့ ရှေးရှုတက်နိုင်သည်ဟု ဖြေဆိုရမည်။ အကြောင်းကား အထက်၌ညွှန်ပြခဲ့သော တောသားသည် မင်းနှင့် အကျွမ်းဝင်သည့် အဆွေ ခင်ပွန်း၏ အကူအညီဖြင့် မင်းအိမ်သို့ ဝင်ဖန်များလတ်သော် ထိုအဆွေခင်ပွန်း မပါရှိဘဲနှင့်လည်း မင်းအိမ်သို့ ဝင်နိုင်သကဲ့သို့တည်း။

ညဥ့်အခါ အကြံအစည်များ၍ အိပ်မပျော်ခြင်းသည် ဝိတက်က ထက် သန်နေသဖြင့် စိတ်ကူးအာရုံအမျိုးမျိုးသို့ စိတ်ကို တင်ပေးနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဝိစာရစေတသိက်

ဝိစာရသည် အာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသပ်ခြင်းသဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိစာရသည် အတူဖြစ်ဖက်စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ကို အာရုံနှင့် ယှဉ်စပ်ပေး၏။

ဝိတက်နှင့် ဝိစာရတို့၏ ထူးခြားပုံမှာ ဝိတက်သည် ဝိစာရ၏ ရှေ့သွား ဖြစ်သည်နှင့်အညီ တုန်လှုပ်ခြင်း, ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းခြင်း သဘောရှိ၏။ ဝိစာရက ပိုမိုငြိမ်သက်ပြီး သိမ်မွေ့၏။

ဥပမာနှိုင်းရသော် ခေါင်းလောင်းကိုထိုးလိုက်သော အသံကဲ့သို့ စိတ်၏ အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ခြင်းသည် ဝိတက်ဖြစ်၏။ ခေါင်းလောင်းညည်း သံကဲ့သို့ အာရုံကို အဖန်တလဲလဲသုံးသပ်ခြင်းသည် ဝိစာရဖြစ်၏။

တစ်နည်း ဝိတက်သည် ကောင်းကင်သို့ပျံတက်ခြင်းငှာ ငှက်၏ တောင် ပံခတ်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ဝိစာရသည် ကောင်းကင်သို့ပျံတက်ပြီးနောက် ငှက်၏ တောင်ပံကို ဖြန့်တန်းထားကာ ရစ်ဝဲနေခြင်းနှင့်တူ၏။

တစ်နည်း ဝိတက်သည် ပန်းရနံ့ကို ရှာဖွေနေသော ပျားပိတုန်းသည် ပျံသန်းနေရာမှ ပဒုမ္မာကြာပေါ်သို့ ထိုးဆင်းခြင်းနှင့်တူ၏။ ဝိစာရသည် ပဒုမ္မာ ကြာဘော၏အထက်၌ ပျားပိတုန်း၏ ရစ်ဝဲနေခြင်းနှင့်တူ၏။

ဝိတက်, စေတနာနှင့် မနသိကာရတို့၏ထူးခြားချက်

ဝိတက်သည် သမ္ပယုတ်တရားစုကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေး၏။ စေတနာ သည် ဝိတက်တင်ပေးလိုက်သော သမ္ပယုတ်တရားစုကို အာရုံ၌ ယှဉ်စပ်ပေး၏။ မနသိကာရသည် သမ္ပယုတ်တရားစုကို အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် ရောက် အောင်ပို့ပေး၏။

ပမာဆိုသော် လှေပြိုင်ပွဲတစ်ခုတွင် လှေ၏ ဦးမှလှော်သူ ဝမ်းမှလှော်သူနှင့် ပဲ့မှလှော်သူတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် လှော်ခတ်ကြသော်လည်း ဝမ်းမှ လှော်သူသည် ပန်းတိုင်သို့ရောက်အောင် တွင်တွင် လှော်ခတ်ပေးရန်သာ အရေးကြီး၏။ ထိုသူသည် ဝိတက်နှင့်တူ၏။ ပဲ့မှလှော်သူသည် လှေကို ပန်းတိုင်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် ရောက်စေရန် လှော်ခတ်ရင်း ပဲ့ကိုထိန်းပေးရ၏။ ထိုသူသည် မနသိကာရနှင့်တူ၏။ ဦးမှလှော်သူသည် ပန်းတိုင်သို့အရောက်တွင် ပန်းကို လှမ်းဆွဲတ်မိရန် အရေးကြီး၏။ ထိုသူသည် စေတနာနှင့်တူ၏။

လှေပြိုင်ပွဲ၌ အနိုင်ရရှိရေးတွင် လှော်သူအားလုံးတို့ အရေးပါသကဲ့သို့ အာရုံကို ရယူရာတွင် နာမ်တရားအားလုံးတို့ အရေးပါကြ၏။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့တွဲဖက်၍အလုပ်လုပ်ပုံမှာ အလွန်တိကျပြီး စနစ်ကျလှပေတော့သတည်း။

အဓိမောက္ခစေတသိက်

အဓိမောက္ခသည် အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း သဘောဖြစ်၏။ မှားသည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ မတွန့်မဆုတ်ဘဲ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသည် အဓိမောက္ခ၏ လက္ခဏာဖြစ်၏။ အဓိမောက္ခသည် အတူဖြစ်ဖက်စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့အား အာရုံ၌ မြဲမြဲခိုင်ခန့်စွာ တည်မြဲနေအောင် ရွက်ဆောင်ပေး၏။ ထို့ကြောင့် အဓိမောက္ခသည် မြဲခိုင်စွာစိုက်ထူထားသော ကျောက်စာတိုင်နှင့်တူ၏။

အဓိမောက္ခ၏ ဆုံးဖြတ်မှုကြောင့် မကောင်းမှုနှင့် ကောင်းမှုတို့ကို အထမြောက်အောင် လုပ်ဆောင်ဖြစ်၏။ အဓိမောက္ခသည် ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်းသဘော ဝိစိကိစ္ဆာကို ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုလုပ်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏။

ဝီရိယစေတသိက်

ဝီရိယသည် အတူဖြစ်ဖက်စေတသိက်တို့ မဆုတ်နစ်အောင် ထောက်ပံ့ခြင်း, အားထုတ်မှုလုံ့လရှိခြင်း သဘောဖြစ်၏။ လုံ့လဝီရိယရှိသူသည် ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ ရဲရင့်၏။ သို့အတွက် ရဲရင့်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောသည်လည်း ဝီရိယပင်ဖြစ်၏။

ဝီရိယရှိသူသည် တစ်စုံတစ်ခုသော အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်သည့်အခါ ကြုံတွေ့ရမည့်ဒုက္ခကို မကြောက်မရွံ့ သည်းခံနိုင်၏။ လဲပြိုလုနီးဖြစ်နေသော အိမ်အိုကို ထောက်ကျားတိုင်က မလဲမပြိုအောင် ထောက်ကန်ထားသကဲ့သို့ ယှဉ်ဖက်တရားတို့အား မိမိတို့၏ အမှုကိစ္စများကို ရွက်ဆောင်ရာ၌ လျှော့ရဲရဲမရှိအောင် ဝီရိယက ထောက်ကန်ထားပေး၏။ ထို့ကြောင့် ဝီရိယအားကောင်းသောအခါ ယှဉ်ဖက်တရားတို့လည်း တက်တက်ကြွကြွရှိကြ၏။

ဝီရိယသည် ပျင်းရိခြင်း, ငိုက်မျဉ်းခြင်းဟူသည့် ထိနမိဒ္ဓတို့ကို တိုက်ဖျက်၏။ ထို့ကြောင့် ဝီရိယသည် ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိသည့် တရား, အရေးရောက်က နောက်မဆုတ်တတ်သော တရားဟူ၍ ဉာဏ်အမြင်တွင် ထင်ပေါ်လာ၏။

ဝီရိယကား အောင်မြင်ရေး၏ သော့ချက်ပင်တည်း။

ဝီရိယဝတော ကိံနာမ ကမ္မံ နသိဇ္ဈတိ။

လုံ့လဝီရိယ ရှိသူအား အဘယ်ည်သော အမှုကိစ္စသည် မပြီးမစီးဘဲ ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း။ မုချအမှန် ကေန်ပြီးစီးအောင်မြင်ရမည်သာတည်း။

ပီတိစေတသိက်

ပီတိသည် အာရုံကိုနှစ်သက်ခြင်း သဘောဖြစ်၏။ ကိုယ်စိတ် နှစ်ပါးကို နှစ်သက်ပြည့်ဖြိုး ပွားတိုးစေတတ်၏။

ပီတိဖြစ်သောအခါ စိတ်စေတသိက်တို့သည် ပွင့်လန်းလာသော ပဒုမ္မာကြာပန်းကဲ့သို့ ရွှင်လန်းတိုးပွားလာ၏။ ရွှင်လန်းသော စိတ်ကြောင့် ကြည်လင်မွန်မြတ်သည့် စိတ္တဇရုပ်များက တစ်ကိုယ်လုံး ပျံ့နှံ့သွားသဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်သည်လည်း ရွှင်လန်းတိုးပွားလာ၏။

ကန္တာရခရီးခဲကို ကူးဖြတ်နေသောယောကျာ်းသည် မျက်နှာချင်းဆိုင်အရပ်မှလာလတ်သောခရီးသွားတို့ထံမှ "မကြာမီရေးခဲကိုလွန်မြောက်၍ စိမ်းလန်းသည့်တောအုပ်နှင့်ရေအိုင်ကို တွေ့ရလတ္တံ့" ဟု သတင်းစကားကိုကြားသိလျှင် ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းရခြင်း၊ ထို့နောက် စိမ်းလန်းသောတောအုပ်ကို အဝေးမှ လှမ်းမြင်ရသည့်အခါ အားရနှစ်သက်ခြင်း၊ ကြည်လင်သော ရေအိုင်ကို တွေ့ရသည့်အခါ ရေငတ်မွတ်ခြင်းကို ဖြေသိမ့်ခွင့်ရတော့မည်ဖြစ်၍ အားရရွှင်လန်းခြင်းတို့သည် ပီတိ၏လက္ခဏာများ ဖြစ်ကြ၏။

အဆင့်ဆင့်အားကောင်းလာသော ပီတိ ၅-မျိုးရှိ၏။

(၁) ခုဒ္ဒကာပီတိ = ကြက်သီး မွေးညင်း ထရုံမျှ သေးငယ်စွာဖြစ်သော ပီတိ၊

(၂) ခဏိကာပီတိ = လျှပ်စစ်ပြက်သလို ခဏခဏဖြစ်ပေါ် ပျောက်ကွယ်သွားသောပီတိ၊

(၃) ဩက္ကန္တိကာပီတိ = ဒီရေ လှိုင်းလုံးကြီး လှမ်းမိုးလာသကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံး၌ လွှမ်းဖုံးသက်ရောက်သောပီတိ၊

(၄) ဥဗ္ဗေဂါပီတိ = မိမိအဟုန်ဖြင့် ကိုယ်ကို အထက်သို့ မြောက်တက်စေနိုင်သော ပီတိ၊

(၅) ဖရဏာပီတိ = ဥဗ္ဗေဂါပီတိထက် ပိုမိုရှည်ကြာစွာ တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့စိမ့်ဝင်သော ပီတိ။

ပီတိနှင့်သုခတို့၏ထူးခြားချက်

ပီတိသည် ပီတိစေတသိက်ဖြစ်ပြီး နှစ်သက်ရွှင်လန်းခြင်း သဘောရှိ၏။

သုခသည် ဝေဒနာစေတသိက်ဖြစ်ပြီး ကောင်းသောအာရုံ၏ အရသာကို ချမ်းသာစွာ ခံစားခြင်းသဘောရှိ၏။ မိမိနှင့် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော တရားတို့ကို ချမ်းသာစေတတ်၏။

ကောင်းသောအာရုံကို ရှေးဦးစွာရသည့်အခါ၌ ပီတိ၏သဘောသည် ပိုထင်ရှားသဖြင့် နှစ်သက်ရွှင်လန်းခြင်းဖြစ်၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူ ခရီးခဲကို သွားနေရခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်ကာ ရေမွတ်သိပ်နေသော ယောကျ်ားက ရေအိုင်ကိုမြင်ရသည့်အခါ နှစ်သက်ရွှင်လန်းသကဲ့သို့ဖြစ်၏။

ရအပ်ပြီးသော အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်း၌ သုခ၏သဘောသည် ပိုပေါ်လွင်ထင်ရှား၏။ ဥပမာအားဖြင့် ရေမွတ်သိပ်နေသောခရီးသွားယောကျ်ားက ရေအိုင်မှရေကို တစ်ဝသောက်ချလိုက်သည့်အခါ ချမ်းသာခြင်းကို ခံစားရသကဲ့သို့တည်း။ သုခသည် ကောင်းသည့်အရသာကို အမြိုက်သားခံစားနေသော မင်းနှင့်တူ၏။

ဆန္ဒ စေတသိက်

ဆန္ဒသည် အာရုံကိုလိုလား တောင့်တခြင်းသဘော ဖြစ်၏။ အာရုံကို ရှာခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ ကုသိုလ်အရာဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်အရာဖြစ်စေ၊ အဗျာကတ အရာဖြစ်စေ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ဓမ္မာရုံ တည်းဟူသော အာရုံခြောက်ပါးကို လိုလားတောင့်တခြင်းသည် ဆန္ဒ ဖြစ်၏။ ထိုလိုလားတောင့်တသော အာရုံကို ရှာမှီးခြင်းသည် ဆန္ဒ၏ကိစ္စ ဖြစ်၏။

ကာမဂုဏ်အာရုံကို ရှာဖွေခြင်းအပြင် ပညာရှာမှီးခြင်း, တရားရှာခြင်း, နိဗ္ဗာန်ကို လိုချင်တောင့်တခြင်းတို့သည် ဆန္ဒ၏သဘောကိစ္စများပင် ဖြစ်ကြ၏။

ကာမဂုဏ်အာရုံကို အလိုရှိသည့်အခါ လောဘက ပြဋ္ဌာန်းသဖြင့် ဆန္ဒသည် လောဘအလိုသို့ လိုက်လျောရ၏။ လှူဒါန်းပေးကမ်းရန် အလို့ငှါ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရှာဖွေခြင်း, သိမ်းဆည်းခြင်းတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာသည့် တဏှာ

မပါလျှင် လောဘသဘောမဟုတ်, ဆန္ဒသဘောသာဖြစ်၏။ ဥပမာ မြားပစ်သော လေးသမားသည် မြားတို့ကို ကောက်၍ ကောက်၍ ယူသော်လည်း ထိုမြားတို့အပေါ်၌ ကပ်ငြိတွယ်တာမှု သဘောမပါသကဲ့သို့ဘည်း။

ပညာရှာမှီးရာ, တရားရှာမှီးရာ, ကုသိုလ်ဖြည့်ဆည်းရာတို့၌ ဆန္ဒသည် အထူးထက်သန်သင့်၏။ ဆန္ဒအားကြီးလာလျှင် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တို့သည် ဆန္ဒအလိုသို့ လိုက်ပါရသဖြင့် အလိုရှိသည့်ကိစ္စ ပြီးမြောက် အောင်မြင်လေတော့၏။

ဆန္ဒဝတော ကိံ နာမ ကမ္မံ န သိဇ္ဈတိ။ ။

"ပြင်းပြသော အလိုဆန္ဒရှိသူအား အဘယ်မည်သော အမှုကိစ္စသည် မပြီးမစီးဘဲ ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း။ မုချအမှန် ကေန် ပြီးစီး အောင်မြင်ရမည်သာတည်း"ဟု ဗုဒ္ဓမိန့်ကြားတော်မူခဲ့၏။

အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး

အကုသိုလ်စိတ်များ၌ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၁၄-ပါးရှိ၏။ ဤစေတသိက်တို့ကို အကုသိုလ်စေတသိက်များ (ဝါ) အသောဘဏစေတသိက်များဟု ခေါ်၏။ ဤစေတသိက်တို့ကို လေးစုခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) မောဟစတုက္က(ဝါ)မောစတုက်=မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသည့် မောဟအသင်းဝင် စေတသိက် ၄-ပါး၊

(၂) လောတြိ°=လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာန ဟူသည့် လောဘအဖွဲ့ဝင် စေတသိက် ၃-ပါး၊

(၃) ဒေါသစတုက္က(ဝါ)ဒေါစတုက်=ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဟူသည့် ဒေါသအသင်းဝင် စေတသိက် ၄-ပါး၊

(၄) အဆုံးတြိ° =ထိန, မိဒ္ဓ, ဝိစိကိစ္ဆာ ဟူသော အကုသိုလ်စေတသိက် အဆုံး ၃-ပါး။

အကုသိုလ်စေတသိက် တစ်ခုစီ၏ အဓိပ္ပာယ်အကျဉ်းကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ပါ။

၁။ မောဟ = အာရုံ၏အမှန်သဘောကို မသိခြင်း, ဖုံးကွယ်ခြင်းသဘော၊ အာရုံ၌ တွေဝေခြင်းသဘော၊
(Delusion, Ignorance)

၂။ အဟိရိက = ဒုစရိုက်မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ရန် မရှက်ခြင်းသဘော (Shamelessness)

၃။ အနောတ္တပ္ပ= ဒုစရိုက်မကောင်းမှုကို မကြောက်လန့်ခြင်းသဘော (Fearlessness)

၄။ ဥဒ္ဒစ္စ = အာရုံကစ်ခု၌ ပငြိမ်သက်ခြင်း, ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘော (Restlessness)

၅။ လောဘ = ကာမဂုဏ် အာရုံကို ငြိကပ် တပ်မက်ခြင်းသဘော (Attachment)

၆။ ဒိဋ္ဌိ = လွဲမှားစွာ ထင်မြင် ယူဆခြင်း, အယူမှားခြင်း သဘော (Misbelief)

၇။ မာန = ထောင်လွှားတက်ကြွခြင်း သဘော (Conceit)

၈။ ဒေါသ = ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော (Hatred)

၉။ ဣဿာ = သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ် ချမ်းသာကို ငြူစူခြင်း မနာလိုခြင်းသဘော (Jealousy)

၁၀။ မစ္ဆရိယ = မိမိ၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လျှို့ဝှက်ခြင်း, ဝန်တိုခြင်း, နှမြောခြင်းသဘော (Avarice)

၁၁။ ကုက္ကုစ္စ = ပြုခဲ့မိသော ဒုစရိုက်, မပြုခဲ့မိသော သုစရိုက်တို့ကို နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းသဘော (Worry)

၁၂။ ထိန = စိတ်၏အမှု၌ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊ မခံ့ခြင်း သဘော (Sloth)

၁၃။ မိဒ္ဓ = စေတသိက်တို့၏ အမှု၌ လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းခြင်း မခံ့ခြင်း သဘော (Torpor)

၁၄။ ဝိစိကိစ္ဆာ = ရတနာသုံးပါး, သစ္စာလေးပါးနှင့် ကံဟာရားတို့၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း၊ အာရုံကိုမဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း သဘော (Doubt)

အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါးကို အလွယ်တကူ မှတ်မိစေသော လင်္ကာများမှာ-

မော, ဟိ, နောတ်, ဥဒ်၊ ဇမာစတုက်။
လော, မာန်, ဒိဋ္ဌိ၊ လောတြိ။
ဒေါ, ဣသ်, မစ်, ကုတ်၊ ဒေါစတုက်။
ထိ, မိဒ်, ဝိစိ၊ ဆုံးတြိ။

ဤစေတသိက် ၁၄-ပါးတို့သည် စိတ်ကို ယုတ်သို့ , ဆိုးသွမ်းအကျည်း တန်အောင် ခြယ်လှယ်ကြမည်ဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့ကို အနီးကပ် ရန်သူများသဖွယ် စေ့စေ့စပ်စပ် သိရှိထားသင့်၏။ရန်သူမှန်းသိမှ သတိဆောင်၍ ရှောင်နိုင်မည်။ ၎င်းတို့၏ အကြောင်းကို အကျဉ်းသိထိုက်သလောက် တင်ပြပါအံ့။

မောဟစေတသိက်

မောဟ၏ မူရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ "တွေဝေခြင်း" ဖြစ်၏။ အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို မသိမြင်၍ တွေဝေခြင်းဖြစ်၏။

မောဟသည် အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို မမြင်သိနိုင်အောင် ဖုံးကွယ်ထားသည့် အမှောင်ထုကြီးနှင့်တူ၏။ ဖုံးကွယ်ထားသည်ဆိုရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုသော ဝတ္ထုဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားခြင်းကားမဟုတ်။ စာမတတ်သူသည် စာကိုမြင်သော်လည်း မျက်ကန်းပမာ အဓိပ္ပာယ်နားမလည်သကဲ့သို့ အသိပညာမရှိ၍ မမြင်သိနိုင်ခြင်းကိုပင် မောဟအမှောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည်ဟု ဆိုရ၏။

မောဟသည် ဉာဏ်ပညာနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မောဟကို မသိမှု "အဝိဇ္ဇာ"ဟု ခေါ်၏။

"မိုက်မဲစွာလှ၊ မှောင်ကြီးချ၊ မောဟအဝိဇ္ဇာ"ဟု စာဖွဲ့ထားကြ၏။

ပိန်းပိတ်အောင် မှောင်မိုက်နေသော အခန်းလုံထဲ၌ ဖြူနီပြာဝါ, လေးထောင့် အဝိုင်းစသည်ကို မမြင်သိနိုင်သကဲ့သို့ မောဟအမှောင် ပိတ်ဆီး ထားသည့်အခါ ရုပ်နာမ်တို့၏ အမှန်သဘောကို မသိနိုင်တော့ချေ။

မောဟဖုံးကွယ်ထားသော အမှန်သဘောများကား ကုသိုလ်,အကုသိုလ် ဟူသည့် အကောင်းနှင့် အဆိုးသဘော, ကံ-ကံ၏ အကျိုးသဘော, သစ္စာ လေးပါးတို့၏ အနက်သဘော, ရှေးဘဝရှိခြင်းသဘော, နောက်ဘဝရှိခြင်း သဘော, အတိတ်ဘဝနှင့် အနာဂတ်ဘဝ ဟူ၍ ဘဝနှစ်မျိုးလုံး ရှိခြင်း သဘော, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား၏ သဘောတို့ ဖြစ်ကြ၏။

အမှောင်ထဲ၌ လမ်းလျှောက်နေသူသည် သစ်ပင်, ချုံ ပိတ်ပေါင်း, ကျောက်တုံးစသည်တို့နှင့် အဆက်မပြတ် ထိတိုက်မိသည့် နည်းတူ မောဟ

အမှောင်ထုထဲ၌ ခရီးသွားနေသူသည် အကုသိုလ်ဒုစရိုက်မှုများကို တွင်တွင်ကြီး ပြုလုပ်၏။

"ရဟန်းတို့ တွေဝေခြင်းမောဟသည် အကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း တည်း။ တွေဝေသူသည် ကိုယ်, နှုတ်, စိတ်တို့ဖြင့် အကုသိုလ်အလုပ်ကိုအားထုတ်၏။ မောဟသိမ်းကျုံးပိတ်ဖုံးခံနေရသောသူသည် "ငါသည် စွမ်းအားရှိ၏"ဟု မှတ်ယူပြီးလျှင် သတ်ဖြတ်ခြင်း, နှောင်ဖွဲ့ခြင်း, ဖျက်ဆီးခြင်း, ကဲ့ရဲ့ခြင်း, နှင်ထုတ်ခြင်းတို့ဖြင့် သူတစ်ပါးတို့ကို ဆင်းရဲစေ၏။ ယင်းသို့ဖြစ်စေခြင်းသည် လည်း အကုသိုလ်ပင်တည်း။ ဤသို့လျှင် မောဟကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ မောဟ လျှင် အကြောင်းရင်းရှိကုန်သော၊ မောဟလျှင် အထောက်အပံ့ ရှိကုန်သော မြောက်မြားစွာသည့် အကုသိုလ်တရားတို့သည် ထိုသူအား ဖြစ်ကုန်၏"
(အံ။ ၁၊ မြန်မာပြန်)

အဟိရိက စေတသိက်

ကာယဒုစရိုက်, ဝစီဒုစရိုက်, မနောဒုစရိုက် တည်းဟူသော မကောင်း မှုတို့မှ မရှက်တတ်သောသူသည် လည်းကောင်း စိတ်နှင့် စေတသိက်စုသည် လည်းကောင်း အဟိရိကမည်၏။ ထို့ကြောင့် အဟိရိကသည် မကောင်းမှုကို မစက်ဆုပ်ခြင်း မရှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။

သူတော်ကောင်းတို့၏ အမြင်တွင် မကောင်းမှုသည် မစင်ဘင်ပုပ်သဖွယ် အလွန်စက်ဆုပ် ရွံရှာစရာကောင်း၏။ သို့သော် ရွာဝက်သည် မစင်ဗွက်ကို မစက်ဆုပ်ဘဲ မစင်ဗွက်ထဲ၌ လူးကာ, လိမ့်ကာ, စားကာ, အိပ်ကာ လွန်စွာ ပျော်ပိုက်နေသကဲ့သို့ အဟိရိက ကိန်းနေသော သူသည်လည်း စက်ဆုပ်ဖွယ် ဒုစရိုက်များကို မောဟ၏ ဖုံးကွယ်မှုကြောင့် မရှက်မရွံဘဲ လွန်စွာနှစ်သက် လေ၏။

အနောတ္တပ္ပစေတသိက်

အနောတ္တပ္ပသည် မကောင်းမှုဒုစရိုက်ကို မကြောက်ခြင်း သဘော ဖြစ်၏။ သူတော်ကောင်းတို့၏ အမြင်တွင် ဒုစရိုက်အမှုသည် အလွန်ထိတ်လန့် စဖွယ် ဖြစ်၏။

မကောင်းမှုကိုပြုသူသည် မိမိကိုယ်ကိုပင် ကြေည်ညိုနိုင်ဘဲ မိမိကိုမိမိ စွပ်စွဲအပြစ်တင်ခြင်းဟူသော အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ သူတစ်ပါးတို့ စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ခြင်း ဟူသော ပရာနုဝါဒဘေး၊ မင်းပြစ်မင်းဒဏ်ခံရခြင်းတည်းဟူသော ဒဏ္ဍဘေး၊ ဤဘေးတို့ကို ယခုဘဝ၌ပင် ခံစားရ၏။ ဤဘေးသုံးခုတို့မှာ အတိမ်းအရှောင် အပုန်းအကွယ်ကောင်းလျှင် ဤဘဝတွင် လွတ်ကင်းနိုင်သော်လည်း တမလွန်

ဘဝ၌ မလွတ်တမ်းခံရမည့် ဒုဂ္ဂတိဘေးကိုမူ မရှောင်တိမ်းနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဒုစရိုက်မှုသည် စင်စစ် ထိတ်လန့်ဖွယ်ကောင်းလှ၏။

သို့ရာတွင် ပိုးဖလံကောင်များသည် သေဘေးကို မသိမြင်၍ မီးတောက် မီးလျှံထဲသို့ မကြောက်မလန့် တိုးဝင်ကြသကဲ့သို့ အနောတ္တပ္ပရှိသော သတ္တဝါတို့သည် မောဟ ဖုံးလွှမ်းထားသည်ဖြစ်၍ မကောင်းမှု ဒုစရိုက်တောထဲသို့ မကြောက်မလန့် တိုးဝင်ကြ၏။

ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်

အာရုံတစ်ခုတည်း၌ တည်ငြိမ်မနေနိုင်ဘဲ အာရုံအမျိုးမျိုးဆီသို့ စိတ်ကို ပျံ့လွင့်စေသော သဘောသည် ဥဒ္ဓစ္စဖြစ်၏။ ဥဒ္ဓစ္စသည် ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မတည်တံ့စေဘဲ ပျံ့လွင့်စေ၏။

ပြာပုံထဲသို့ ကျောက်ခဲတစ်လုံးကို ပစ်ချလိုက်သည့်အခါ အထက်သို့ ထောင်းကနဲ လွင့်ပျံတက်လာကြသော ပြာမှုန့်များနှင့် ဥဒ္ဓစ္စကြောင့် အတူ ဖြစ်ဖက်တရားများ ပျံ့လွင့်ပုံကို နှိုင်းယှဉ်အပ်၏။ လေပြေဆော်သွေးမှုကြောင့် ကန်ရေပြင်ထက်တွင် မရပ်မနား ပြေးလွှားနေကြသော လှိုင်းကြက်ခွပ်များနှင့် လည်းကောင်း၊ လေတိုက်ခတ်မှုကြောင့် တဖြတ်ဖြတ်လှုပ်ရှားနေသော တံခွန် ကုက္ကားနှင့်လည်းကောင်း ဥဒ္ဓစ္စကို နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပါသေး၏။

အကုသလသာဓာရဏ ၄-ပါး

ရုပ်နာမ်သဘော, ကံသဘော, ကောင်းမှု မကောင်းမှုသဘော စသည် တို့ကို ဖုံးကွယ်ထားသောမောဟသည် သတ္တဝါတို့ကို အမှန်ကိုမသိအောင် ဖုံးကွယ်ထားပြီး အမှောင်တိုက်ထဲ၌ ကျင်လည်စေ၏။ အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ တို့က မကောင်းမှုဒုစရိုက်မှ မရှက်, မကြောက်စေဘဲ မကောင်းမှုကို လုပ်ရဲ အောင် အားပေးကြ၏။ ဥဒ္ဓစ္စက အမှန်သဘောကို မတွေးခေါ်နိုင်အောင် စိတ်ကိုပျံ့လွင့်စေ၏။ ထို့ကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် သူတစ်ပါးတို့၏ အသက်ကို သတ်ခြင်း, သူတစ်ပါးတို့၏ ဥစ္စာကိုခိုးယူခြင်း စသည့် ဒုစရိုက်အမှုများကို ပြုလုပ်မိကြ၏။

သို့ဖြစ်၍ မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပနှင့် ဥဒ္ဓစ္စတို့သည် အကုသိုလ် စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်တွဲ ပါဝင်ကြ၏။ သို့အတွက် ၎င်းတို့ကို အကုသလ သာဓာရဏဟု ခေါ်၏။ အကုသိုလ်စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက် များဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။

လောဘစေတသိက်

လောဘ၏ မူရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ "လိုချင်မက်မောခြင်း" (Desire) ဖြစ်၏။ လောဘသည် မိမိတည်ရာသတ္တဝါကိုလည်းကောင်း, အတူဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တို့ကို လည်းကောင်း အာရုံကို လိုချင်မက်မောအောင် ပြုလုပ်တတ်၏။

လောဘသည် အာရုံကိုယူရာ၌ ယူကာမတ္တမျှမဟုတ်။ "ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့ဟာ"စသည်ဖြင့် အာရုံကို တမ်းတမ်းစွဲ, ငမ်းငမ်းတက်, တပ်မက်တွယ်တာ လိုချင်သည့် သဘောဖြင့် ယူခြင်းဖြစ်၏။ တစ်နည်းဆိုသော် ထိခိုက်လာသည့် အာရုံများကို မစွန့်လွှတ်နိုင်, မခွာနိုင်အောင် စွဲစွဲလမ်းလမ်းယူပုံမျိုး ဖြစ်၏။

လောဘကို မျောက်နှဲ့စေးခေါ် အလွန်စေးကပ်သည့် သစ်စေးနှင့် ဥပမာနိုင်းကြ၏။ မျောက်နှဲ့စေးသည် နေရောင်တွင် တပြောင်ပြောင် တောက်ပနေ၏။ အဆူးအဆန်းကို မြင်လျှင် ကိုင်ချင်, ဆော့ချင်သော မျောက်သတ္တဝါသည် သစ်စေးကို လက်တစ်ဘက်နှင့်ကိုင်ကြည့်ရာ ထိုလက်သည် သစ်စေး၌ ကပ်သွား၏။ အခြားလက်တစ်ဘက်ဖြင့် တွန်းလိုက်ရာ ထိုလက်ပါ ကပ်ငြိသွား၏။

ထိုအခါ လက်များကွာထွက်အောင် ခြေနှစ်ချောင်းဖြင့် ဘယ်ပြန် ညာပြန် တွန်းကန်လေရာ သစ်စေးက ခြေနှစ်ဘက်လုံးကို ဖမ်းကပ်ထားပြန်၏။ နောက်ဆုံး ကြိုးစားသည့်အနေဖြင့် ခေါင်းဖြင့်ဖိတွန်းရာ ခေါင်းကပ်၍ ကိုယ်ဖြင့် ဖိ၍တွန်းလိုက်ရာ တစ်ကိုယ်လုံး လှုပ်မရအောင် သစ်စေးတွင် ကပ်နေလေတော့၏။

လောဘသည် ထိတိုက်လာသမျှသော ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ဓမ္မာရုံတို့ကို စွဲစွဲလမ်းလမ်း ဖမ်းယူထားခြင်းသည် မျောက်နှဲ့စေးက မျောက်၏ လက်နှစ်ဘက် ခြေနှစ်ဘက် ဦးခေါင်းနှင့် ကိုယ်တို့ကို ဖမ်းယူထားပုံနှင့် ဆင်တူလှပေ၏။

အာရုံကိုယူသည့်အခါ ဆိုင်ရာအာရုံ၌ လွန်စွာငြိကပ်နေခြင်းသည် လောဘစေတသိက်၏ကိစ္စဖြစ်၏။ ပူလောင်နေသော ဒယ်အိုးပေါ်သို့ အမဲသားတစ်ကို ပစ်ချလိုက်သည့်အခါ ဒယ်အိုးပူ၌ အမဲသားတစ် ကပ်ငြိနေသကဲ့သို့ လောဘသည် အာရုံ၌ကပ်ငြိနေ၏။ ဇနီးသားမယား, ရွှေ, ငွေ, ဥစ္စာ စသည့် လောဘနိယအာရုံ၌ ကပ်ငြိနေသောလောဘသည် တမလွန်ဘဝများသို့ ကူးပြောင်းသွားသည့်တိုင်အောင် ကပ်ငြိနေတတ်၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ကွယ်လွန်သောအခါ ဥစ္စာစောင့် ပြိတ္တာဖြစ်ခြင်း, ဥစ္စာထားရာအရပ်၌ မြွေဖြစ်ခြင်း, ကြွက်ဖြစ်ခြင်း စသည့် ဖြစ်ရပ်များကို ကြားနေကြရ၏။

အဝတ်အထည်များ၌ ဆီချေးများစွန်းပေနေခဲ့သော် ရုတ်တရက် လျှော်ဖွပ်၍ မကျွတ်နိုင်, မစင်ကြယ်နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ လောဘစေတသိက်သည် အာရုံများ၌ စွဲလမ်းကပ်ငြိနေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် လောဘသည် အာရုံ၌ စွဲကပ်နေသော တရား(ဝါ)အာရုံကို မစွန့်လွှတ်နိုင်သောတရားဟု ဉာဏ်အမြင်ရှိသူတို့တွင် ထင်ပေါ်လာ၏။

လောဘသည် မည်သည့်အခါမျှ လိုချင်တပ်မက်သည့် သဘောကို မစွန့်လွှတ်သည့်အတွက် လောဘ၏အလိုကို ကျေနပ်အောင် မည်သည့်အခါမျှ မဖြည့်တင်းနိုင်ချေ။ မြစ်ကြီးမြစ်ငယ်အသွယ်သွယ်တို့မှ ရေများသည် နှစ်သန်းပေါင်းများစွာ ဒလဟော စီးဝင်နေခဲ့ပါသော်လည်း သမုဒ္ဒရာများသည် ရေမပြည့်နိုင် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ လောဘသည် "ရလေလိုလေ အိုတဏှာ" သာ ဖြစ်တော့၏။

Reader's Digest (စာဖတ်သူ၏ ကောက်နှုတ်ချက်) စာအုပ်၌ မှတ်သားစရာ ပုံပြင်တစ်ခုကို ကျွန်တော်ဖတ်လိုက်ရသည်။ သဲကန္တာရတွင် အလွန်ပင်ပန်းနေသော ခရီးသွားယောကျ်ားတစ်ဦးကို နတ်သားတစ်ပါးက သနားကြင်နာမိသဖြင့် ကူညီလိုက်မည်ဟု သူ့အဖော်နတ်သားအား ပြောလိုက်၏။ အဖော်နတ်သားက "မင်းသွားမကူနဲ့၊ လူဆိုတာမျိုးဟာ ဘယ်တော့မှ အလိုပြည့်တာမဟုတ်ဘူး"ဟု သတိပေး၏။

ပထမနတ်သားက စိမ်းလန်းသော အိုအေစစ်တစ်ခု (သဲကန္တာရအတွင်းရှိ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာအရပ်)ကို ဖန်တီးပေးလိုက်၏။ စွံပလွံပင်များ, ကြည်လင်သည့်ရေတွင်းနှင့် လဲလျောင်းရန် ကွပ်ပျစ်တစ်ခုကိုပါ ဖန်ဆင်းပေးလိုက်၏။ ခရီးသွားယောကျ်ားသည် ရေတဝသောက်, စွံပလွံသီး တဝစားပြီး ကွပ်ပျစ်ပေါ်တွင်ကျောခင်းကာ လေတဖြူးဖြူးတွင် အလွန် ကြည်နူးပျော်ပိုက်နေ၏။

ထိုအခါ ခရီးသွားယောကျ်ားသည် နဖူးပေါ်လက်တင်၍ ဤသို့ စဉ်းစားပြီး ဆန္ဒပြုလိုက်၏။

"ဒီကန္တာရ လမ်းခရီးမှာ အိုအေစစ်ရှိတာကို ငါမကြား မမြင်ဖူးပါဘူး။ ကေန္တ နတ်သားတစ်ပါးပါးက ငါ့ကိုသနားကြင်နာပြီး ဖန်ဆင်းပေးလိုက်တာ ဖြစ်မှာပဲ၊ ကျေးဇူးရှင်နတ်သားရယ်....သင်၏နှမကို ငါနှင့်အတူ လျောင်းစက်ရန် ပို့လွှတ်ပေးပါဦးလားကွယ်"

အခြေအနေ စောင့်ကြည့်နေကြသော နတ်သားနှစ်ပါးတို့က....

"သူငယ်ချင်း အစက ငါပြောသား မဟုတ်လားကွ"

"ဟုတ်တယ်ကွာ လူ့အလိုနတ်မလိုက်နိုင်ဘူးဆိုတာ ငါနားလည်ပါပြီ"

ထိုနတ်သားသည် မိမိဖန်ဆင်းထားသော တန်ခိုးကို ရုပ်သိမ်းလိုက်၏။ ခရီးသွားယောက်ျားသည် တစ်မုဟုတ်ချင်း စည်းစိမ်လျှောကာ ကန္တာရခရီးခဲ နေပူကျဲကျဲတွင် ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ခရီးဆက်ရလေတော့၏။

ပုထုဇဉ် လူသားတို့အား နဖားတပ်ပြီး လိုရာသို့ ကြိုးဆွဲနေသော လောဘသည် "တဏှာ, အဘိဇ္ဈာ, ရာဂ, ကာမ, အာသာ, မာယာ, အာလယ, နိကန္တိ, နန္ဒီ, အာသဝ, ဩဃ, ယောဂ, ဂန္ထ, နိဝရဏ, အနုသယ, ကိလေသ, သံယောဇဉ်, ဥပါဒါန်, သမုဒယသစ္စာ" ဟု အမည်အမျိုးမျိုး ရပါသည်။ သတိထား၍ ချုပ်ထိန်းပါလေ။

ဆန္ဒနှင့် လောဘတို့၏ ထူးခြားချက်

အာရုံကို အလိုရှိကာမျှသဘောသည် ဆန္ဒဖြစ်၏။ အာရုံကို တပ်မက်သောအားဖြင့် အလွန်အလိုရှိသော သဘောသည် လောဘဖြစ်၏။

လောဘတွင် တွယ်တာငြိကပ်တပ်မက်မှုဟူသော အစေးခတ်ပါ၏။ ဆန္ဒ၌ အစေးခတ်မပါချေ။ လောဘသည် အကုသိုလ်စေတသိက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စိတ်ကိုညစ်ညမ်းစေသော ကိလေသာစာရင်းတွင်ပါဝင်၏။ ဆန္ဒသည် ပကိဏ်းစေတသိက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး အသောဘဏ, သောဘဏစိတ်နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ယှဉ်တွဲနိုင်သည်။

ဆန္ဒသည် အာရုံကို ပြုလိုရုံ ရလိုရုံမျှ သဘောဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုက်သည့်အတွက် လောဘလောက် မထက်မြက်ဟုကား မမှတ်ယူပါလင့်။ ဆန္ဒသည် အဓိပတိ (အကြီးအကဲ) ဖြစ်နိုင်သော စေတသိက် တစ်ပါးဖြစ်၏။ ဆန္ဒာဓိပတိ တပ်လျှင် လောဘထက်ပင် ထက်မြက်သေး၏။

ဒိဋ္ဌိစေတသိက်

မှားယွင်းစွာ ရှုဘတ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဟုခေါ်၏။ဒိဋ္ဌိသည် မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ မသင့်မဘင့်နှလုံးသွင်းပုံမှာ အနိစ္စကို နိစ္စဟူ၍ လည်းကောင်း, ဒုက္ခကို သုခ ဟူ၍ လည်းကောင်း, အနတ္တကို အတ္တ ဟူ၍ လည်းကောင်း, အသုဘကို သုဘဟူ၍လည်းကောင်း, ရုပ်နာမ်အစုမျှသာဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးလုံးကို "ငါ" ဟူ၍ လည်းကောင်း, ဖန်ဆင်းသူ မရှိပါဘဲ ရှိသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း စွဲလမ်းမှတ်ယူမှုများသည်။

ဒိဋ္ဌိသည် မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ မှားမှား ယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းတတ်သော တရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။ မြတ်စွာဘုရား၏တရားတော်ကို ပြောကြားနိုင်သော ပညာရှိ သူတော်ကောင်း တို့အား မဆည်းကပ်ခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိကိုဖြစ်ပေါ်စေသော အနီးကပ်အကြောင်း ရင်းဖြစ်၏။

မာနစေတသိက်

"ငါသာတတ်၏၊ ငါမြတ်၏၊ငါလိုလူ ဇမ္ဗူမှာ ရှိသေးလား" စသည် ဖြင့် ထောင်လွှားမှု သဘောသည် မာနဖြစ်၏။

မာနသည် ထောင်လွှားတက်ကြွခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ "တုရင်မှန်ကင်း"သဖွယ် သူတစ်ပါးတို့ထက် သာလွန် မြင့်မောက်လိုသော တရားဟု ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။

မာနသည် လောကီခန္ဓာ ငါးပါးကို "ငါတကား"ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်း ၏။ ဒိဋ္ဌိသည် လောကီခန္ဓာငါးပါးကိုပင် "အတ္တ"ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်း၏။ ဒိဋ္ဌိ နှင့် မာနတို့သည် စွဲလမ်းမှတ်ထင်ပုံ ကွဲပြားသောကြောင့် စိတ်တစ်ခုတည်း၌ အတူမယှဉ်ကြချေ။ ဒိဋ္ဌိနှင့် မာနတို့သည် မိမိကိုယ်ကို ချစ်ခင်ခြင်း-လောဘသာ လျှင် အရင်းခံရှိကြ၏။ သို့အတွက် ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် လောဘမူစိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်ပြီး မာနသည် ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ် လောဘမူစိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်၏။

"Pride will have a fall." "ထောင်လွှားခြင်းမာနသည် လိမ့်ကျ ခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်လိမ့်မည်"ဟူသော စကားပုံအရ ထောင်လွှား ဝင့်ကြွား ခြင်းသည် အမြင်ကတ်စရာဖြစ်၍ အကျိုးယုတ်စေ၏။"ခြေသုတ်ပုဆိုး မြေစွယ် ကျိုးသို့"မာနကို ချိုးနှိမ်၍ ကျင့်ကြံပြောဆိုပြုမူခြင်းသည်သာ မှန်ကန်မြင့်မြတ် သော ကျင့်စဉ်ဖြစ်၏။

ပပဉ္စတရား ၃-ပါး

လောဘ၏ လွှမ်းမိုးမှုနယ်ပယ်သည် အောက်အဝီစိမှ အထက်ဆုံး ဘဝဂ် အထိ ၃၁ ဘုံလုံးအနှံ့ကျယ်ဝန်း၏။ ရုပ်ရှိသော ဗြဟ္မာ ,ရုပ်မရှိသော အရူပ ဗြဟ္မာ ဖြစ်ကြစေကာမူ လောဘ၏စက်ကွင်းမှမလွတ်မြောက်နိုင်သေး။လောဘ သည် အလွန်သိမ်မွေ့သည့် အနုသယအဖြစ်ဖြင့် ဗြဟ္မာတို့၏သန္တာန်တွင် ကိန်းဝပ် နေ၏။ အခွင့်သာလာသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အနုသယသည် အားကြီးသော လောဘအသွင်သို့ ပြောင်းလဲကာ သတ္တဝါအပေါင်းကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ တဖြောင်းပြန်ပြန်ကျင်လည်အောင် ခြယ်လှယ်လေတော့၏။

ဒိဋ္ဌိနှင့် မာနတို့သည် လောဘ၏ တပ်မှူးကြီးနှစ်ဦး ဖြစ်ကြ၏။ ဒိဋ္ဌိသည် မိမိကိုယ်ကိုချစ်ခင်တပ်မက်သည့် လောဘအပေါ် အခြေချလျက် အထင်အရှားရှိသော လောကီ ခန္ဓာငါးပါးကို တကယ်အစစ်အမှန် မရှိသည့် "ငါ, သတ္တဝါ, ယောကျ်ား,မိန်းမ" စသည်ဖြင့် လွဲမှားစွာထင်မြင်စွဲလမ်းစေ၏။

ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးဖြစ်သည့် ခန္ဓာငါးပါးကို "ငါ"ဟစွဲယူသည့် အယူမှားကို သက္ကာယဒိဋ္ဌိဟ ခေါ်၏။ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိအပေါ် အခြေခံ၍ ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ "ငါကောင်(ဝါ)ဝိညာဉ်ကောင်(ဝါ)အတ္တ"ရှိသည်ဟုယူဆပြီး ထိုအတ္တသည် မပျက်မစီးဘဲ ခန္ဓာတစ်ခုသေလျှင် ခန္ဓာသစ်တစ်ခုသို့ ပြောင်းကာ အမြဲတည်သွားသည်ဟ ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိ ပေါ်ပေါက်လာ၏။ သဿတဒိဋ္ဌိသည် အနောက်တိုင်း ဒဿနပညာရှင်အချို့တို့ ယူဆသည့် "ဝိညာဉ်သည် သေခြင်းမရှိ"(Immortality of the soul) ဝါဒနှင့်ဆင်တူ၏။

အချို့ တွေးခေါ်ရှင်များကလည်း ခန္ဓာသည် ရုပ်ဝတ္ထု အစုသာဖြစ်သဖြင့် သေလျှင်ပြတ်သည်ဟု ယူဆသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ယုံကြည်ကြ၏။ သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့်ရုပ်ဝါဒီတို့ယူဆထားသည့် 'ရုပ်ဝါဒ' (Materialism) သည် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိပင်ဖြစ်၏။

ဒိဋ္ဌိ၏ ခြယ်လှယ်မှုဖြင့် ယနေ့ကမ္ဘာတွင် အယူဝါဒများ ထောင်သောင်းချီ၍ ပေါ်ပေါက်နေ၏။ ဤအယူဝါဒများကို သက်ဝင်ယုံကြည်သူတစ်ဦးစီက "ငါ့အယူသာမှန်သည်။ ကျန်အယူများသည် အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ကြ၏"ဟု ထင်မှတ်နေကြ၏။

မာနကလည်း အားကျမခံ။ "ငါ့ကို ဘာထင်သလဲ၊ ဘယ်သူ့ကိုမှ ထိမထင်ဘူး။ ငါမှငါဟေ့"ဟူသည့် စွဲလမ်းမှုဖြင့် လူတစ်ဦးစီကို ထောင်လွှားနေစေ၏။ သူတကာထက် သာလွန်အောင် ရုန်းကန်စေ၏။ အလှချင်းပြိုင်စေ၏။ ဓနချင်းပြိုင်စေ၏။ အင်အားချင်းပြိုင်စေ၏။ တိုင်းနိုင်ငံအချင်းချင်း စစ်မက်ခင်းကျင်းကြသည်အထိ လှုံ့ဆော်ပေးနေ၏။

လောဘ,ဒိဋ္ဌိ,မာနတို့သည် သတ္တဝါတို့အား ဆင်းရဲဝဋ်၌ နစ်မွန်းနေစေသည်မှာ ထင်ရှားလှပေ၏။ မည်သူက သတ္တဝါများကို ဝဋ်ဆင်းရဲတွင်းမှ အမှန်ကယ်တင်နိုင်လေသနည်း။

ဒေါသ စေတသိက်

ဒေါသ၏မူရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ"ပျက်စီးခြင်း(ဝါ)ဖျက်ဆီးခြင်း"ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒေါသသည် "ပျက်စီးခြင်းသဘော၊ပြစ်မှားခြင်းသဘော"ဖြစ်၏။

ဒေါသသည် မိမိဖြစ်ရာ, တည်ရာ သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း, မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများကိုလည်းကောင်း, သူတစ်ပါးတို့ကို လည်းကောင်း ဖျက်ဆီးတတ်၏။

ဒေါသသည် ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် ရုပ်တရား, နာမ်တရားများကိုလည်း ကြမ်းတမ်းစေ၏။ မြွေပွေး မြွေဟောက်တို့ကို တုတ်နှင့် တို့ထိလိုက်သည့်အခါ ရှူးကနဲ ပါးပျဉ်း ထောင်လာသကဲ့သို့ မနှစ်သက်ဖွယ်သောအာရုံနှင့်တွေ့ဆုံသည့်အခါ ရှူးရှူးရှဲရှဲဖြစ်လာပြီး ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ကြမ်းတမ်းလာခြင်းသည် ဒေါသ၏ တန်ခိုးသတ္တိကြောင့် ဖြစ်၏။

ဒေါသအရှိန် ကြီးလျှင် ကြီးသလောက် ရုပ်အဆက်ဆက်ထိခိုက်၏။ ကိုယ်နှုတ်အမူအရာများ သိသိသာသာ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲလာ၏။ မျက်စိ မျက်နှာ နီမြန်းလာ၏။ စိန်းစိန်းကြည့်၏၊ ကိုယ်လက် ဆတ်ဆတ်တုန်လာ၏။ ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆို၏။ လက်နက်ရှာဖွေ စွဲကိုင်၍ ရိုက်ပုတ်ထိပါးလာ၏။ ဒေါသနှင့် ပေါင်းဖက်မိသော ရုပ်တရားနာမ်တရား ဟူသမျှတို့သည် သူခိုး, ဓားပြ, လူဆိုးများနှင့် ပေါင်းမိသူများပမာ ဒေါသအလိုအတိုင်း ကြမ်းတမ်းခက်ထန် လာကြကုန်၏။

ဒေါသသည် တစ်ကိုယ်လုံး၌ မလိုလားအပ်သော အနိဋ္ဌရုပ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဒေါသမှီရာ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့ကို လောင်ကျွမ်းစေ၏။ ဒေါသထွက်သည့်အခါ နှလုံးတွင်းမှသွေးများ ဆူပွက်လျှံတက်လာသည့်အတွက် သွေးတိုးနှုန်းမြင့်တက်လာပြီးလျှင် သွေးကြောမျှင်များကို ပြတ်တောက်စေနိုင်၏။ မနောပဒေါသိက နတ်များသည် ဒေါသထွက်လျှင် ဘဝပြတ်ကြွေ၍ စုတေကြရ၏။ လူသားတို့လည်း ဒေဝဒတ်အလောင်း ရွှေကုန်သည်ကဲ့သို့ နှလုံးကွဲ၍ သေပွဲဝင်ကြရတတ်၏။

ဒေါသ လွှမ်းမိုးနေသည့်အခိုက်တွင် ဆင်ခြင်တုံတရား တိမ်းပါးကာ မှောက်မှောက်မှားမှား ပြုလုပ်မိကြ၏။ တောလက်ကျေးရွာ ဘုရားပွဲများ၌ ဒေါသကြောင့် ကာလသားအချင်းချင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားတတ်ကြ၏။ အညာဒေသတစ်ခု၌ ဆေးလိပ်လိပ်၍ အသက်မွေးကြသော ညီအစ်မတစ်စုတွင် အစ်မဖြစ်သူက ညီမအား ခိုင်းစေရာ ချက်ချင်းမသွားသဖြင့် စိတ်ဆိုးပြီး ကတ်ကျေးနှင့် ပစ်ပေါက်လိုက်၏။ ညီမ၏ဝမ်းဗိုက်၌ ကတ်ကျေး စိုက်ဝင်သွားသဖြင့် ညီမဆုံးပါးသွားရ၏။

ဒေါသသည် သူတစ်ပါးကိုမဖျက်ဆီးမီ မိမိကို အလျင်ဖျက်ဆီး၏။ တက်ကြွသော ဒေါသသာမက ဆုတ်နစ်သော ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သည့် စိတ်ပျက်

ခြင်း, အားငယ်ခြင်း, ကြောက်လန့်ခြင်း, ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်း (သောက), ငိုကြွေးခြင်း (ပရိဒေဝ), စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း (ဒေါမနဿ), လွန်ကဲပြင်းပြစွာပူဆွေးခြင်း (ဥပါယာသ) စသည်တို့လည်း ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေကြ၏။

စိတ်ပျက်ဝမ်းနည်းသည့်အခါ "မျက်စိမျက်နှာ ပျက်ခြင်း"သည် ဆုတ်နစ်သော ဒေါသကြောင့် အနိဋ္ဌရုပ်များဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်နှင့် ဆံပင်ဖြူခြင်း, မျက်စိမှုန်ခြင်း, ရုပ်သွင်အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း စသည်တို့လည်း ဒေါသထောင်းဖို့၍ ကိုယ်နွမ်းရိရသော အမှတ်အသားများပေတည်း။

ဒေါသသည် တောမီးနှင့်တူ၏။ တောမီးသည် မိမိ၏ မှီရာတောကို လောင်ကျွမ်းစေသကဲ့သို့ ဒေါသသည်လည်း မိမိမှီရာပုဂ္ဂိုလ်ကို လောင်ကျွမ်းစေ၏။

ဒေါသစေတသိက်သည် မိမိနှင့် သူတစ်ပါးတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည့်တရားဖြစ်သည်နှင့်အညီ "မီးပွားကအစ ပြာသဿမ်မီးလောင်" သောအဖြစ်သို့ မရောက်အောင် မီးပွားအခြေ၌ ဒေါသကိုငြိမ်းသတ်ရန် လိုပါ၏။ ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကား အဒေါသခေါ် မေတ္တာဖြစ်၏။

ဒေါသသည် "အာဃာတ, ပဋိဃ, ဝိရောဓ, ကောပ, ကောဓ, ဗျာပါဒ, ဥပနာဟ, မက္ခ, အနုသယ, ကိလေသာ, သံယောဇဉ်"စသည်ဖြင့် အမည်အမျိုးမျိုးရ၏။ ဒေါသကို သတိထား၍ ရှောင်ရှားပါလေ။

ဣဿာစေတသိက်

ဣဿာသည် ငြူစူခြင်းသဘောဖြစ်၏။ သူတစ်ပါးကောင်းစားသည်ကို မြင်ရကြားရသည်ရှိသော် ဝမ်းမမြောက်နိုင်ဘဲ မျက်နှာမဲ့ကာ, ပါးရွဲ့ကာ, နှုတ်ခမ်းစူကာ, စောင်းကာ, ချိတ်ကာ, ကြည့်ရှုပြောဆိုခြင်းသည် ဣဿာ၏ သဘောဖြစ်၏။ ကိုယ့်ထက်သာလျှင် မနာလိုသည့် သဘောပင်တည်း။

အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို အမျိုးသားများက စိတ်ဝင်စားကြသည်ကို မြင်ကြားရသော် အခြားအမျိုးသမီးများက ငြူစူမိကြ၏။ စည်းစိမ်ရှင်တို့က ကားလှလှဖြင့် ဖြတ်သန်းသွားလာနေကြသည်ကို မြင်လျှင် အချို့သူတို့သည် တောက်ခေါက်မိကြ၏။ သူတစ်ပါး၏ကောင်းသတင်းကို ကြားရသည့်အခါ နားမထောင်ဘဲ ထိုသူ ဂုဏ်ညှိုးငယ်အောင် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလိုက်ကြ၏။ ဤသည်တို့ကား ဣဿာ၏ ခြယ်လှယ်မှုများပင်တည်း။

ဣဿာသည် သူတစ်ပါး၏စည်းစိမ်၌ မမွေ့လျော်နိုင်ခြင်းကိုစွဲ ရှိ၏။ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဂုဏ်သိန်ကို မရှုဆိတ်နိုင်ဘဲမျက်နှာလွှဲတတ်သူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပညာရှိတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။

မစ္ဆရိယစေတသိက်

မစ္ဆရိယသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ကို ဝန်တိုတတ်သည့်သဘောဖြစ်၏။ မိမိ၏ စည်းစိမ်ကို သူတစ်ပါးနှင့် မဆက်ဆံစေလိုသော သဘော, လျှို့ဝှက်ထားလိုသောသဘော, တွန့်တိုစေးနှဲတတ်သည့်သဘော ဖြစ်၏။

မိမိရပြီး, ရလတ္တံ့သော စည်းစိမ်ဥစ္စာမျိုးကို သူတစ်ပါးတို့မရပါစေနှင့်ဟု စိတ်၌ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သဘောသည် မစ္ဆရိယပင် ဖြစ်၏။ မစ္ဆရိယ ၅-မျိုးရှိ၏။

၁။ အာဝါသမစ္ဆရိယ = ကျောင်းကန်, တိုက်တာ, နေရာထိုင်ခင်း တို့၌ ဝန်တိုမှု၊
၂။ ကုလမစ္ဆရိယ = ဆွေမျိုးညာတိ, တပည့်, ဒကာ-ဒကာမ တို့၌ ဝန်တိုမှု၊
၃။ လာဘမစ္ဆရိယ = ပစ္စည်းဥစ္စာ, လာဘ်လာဘတို့၌ ဝန်တိုမှု၊
၄။ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ = ရုပ်အဆင်းနှင့် ဂုဏ်သတင်းတို့၌ ဝန်တိုမှု၊
၅။ ဓမ္မမစ္ဆရိယ = မိမိတတ်သိသော အတတ်ပညာ၌ဝန်တိုမှု။

ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယတို့၏ ထူးခြားချက်

ဣဿာသည် သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဂုဏ်သိန်ကို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသည့် မနာလိုသော သဘောဖြစ်ပြီး ဗဟိဒ္ဓ (ကိုယ်ပြင်ပ) ကိုသာ အာရုံပြု၏။

မစ္ဆရိယသည် မိမိ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကိုလည်း မပေးလို၊ မိမိ၏ စည်းစိမ်ဂုဏ်သိန်နှင့်တူသော စည်းစိမ်ရာထူးကို သူတစ်ပါးတို့ ရသွားမည်ကိုလည်း ဝန်တို၏။ အဇ္ဈတ္တ (ကိုယ်၌ဖြစ်သော)ရုပ်အဆင်း,အတတ်ပညာ စသည်တို့နှင့် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အာဝါသ စသည်တို့ကို အာရုံပြု၏။

ဣဿာနှင့်မစ္ဆရိယတို့သည် အလကားနေရင်း အကုသိုလ်ကို ပွားစေသော စိတ်ကို မချမ်းသာစေသော တရားများဖြစ်ကြ၏။ ဤအကြောင်းတို့ကြောင့် "**မနာလိုကင်း ဝန်တိုရှင်း လက်ငင်းချမ်းသာသည်**"ဟူ၍ မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး စပ်ဆိုတော်မူခဲ့၏။

ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်

ပြုခဲ့ပြီးသော ဒုစရိုက်နှင့် မပြုခဲ့မိသော သုစရိုက်တို့ကို အာရုံပြု၍ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းသည် ကုက္ကုစ္စဖြစ်၏။

ဒုစရိုက်ကိုပြုပြီးနောက် ရရှိမည့်အပြစ် သို့မဟုတ် ခံစားရသောမကောင်းကျိုးကို ဆင်ခြင်မိသောအခါ နောင်တတစ်ဖန်ပူပန်၏။ ပစ္စည်းချမ်းသာသည့်

အခါ၊ယယ်ရွယ်ကျန်းမာနေသည့်အခါ၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မပြုခဲ့မိဘဲ ပစ္စည်းကုန်ခန်းသောအခါ၊ ကြီးရင့်ပြီး နာမကျန်းသောအခါတို့၌ "ကောင်းမှုကို မပြုခဲ့မိလေခြင်း"ဟု နောင်တ တစ်ဖန် ပူပန်၏။ ဤသို့နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းသည် ကုက္ကုစ္စ၏ အမှတ်လက္ခဏာဖြစ်၏။

ကုက္ကုစ္စသည် အဖန်ဖန်စိုးရိမ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။ စိတ်နှလုံးမသာယာသောသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပညာရှိတို့၏ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။

ကုက္ကုစ္စ၏နောင်တ တစ်ဖန် ပူပန်တတ်သောသဘောသည် ပြုခဲ့မိပြီးသော ဒုစရိုက်ကို မပြုရာရောက်အောင်၊မပြုခဲ့မိသေးသည့် သုစရိုက်ကိုလည်းပြုရာရောက်အောင် မစွမ်းဆောင်စေနိုင်သဖြင့် ပညာရှိတို့အမြင်ကတ်စရာ အမှုအရာသာဖြစ်၏။ အကျိုးမဲ့သော သဘောသာ ဖြစ်၏။

အကုသိုလ်၏ မူလ ၃-ပါး

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သုတ္တန်ပိဋကတော်၌ အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ကြသော လောဘ, ဒေါသ, မောဟ တို့ကိုသာ အဓိကထား၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ဤစေတသိက်သုံးပါးတို့သည်အကုသိုလ်ကံ၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်ကြ၏။

ကမ္ဘာပေါ်၌ လူနှင့် တိရစ္ဆာန်များ ပြုလုပ်နေကြသော မကောင်းမှုဟူသမျှတို့သည် လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို အခြေခံ၍ ပြုလုပ်နေကြခြင်းဖြစ်၏။ စီးပွားကို မတရားရှာဖွေသည်မှအစ နယ်ချဲ့စစ်ပွဲ, ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲများခင်းကျင်းကြသည်အထိ တကယ့် မူလအကြောင်းရင်းများအဖြစ် ခြယ်လှယ်နေကြသည့် သဘောတရားတို့မှာ ဤစေတသိက် ၃-ပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

လူတစ်ဦးစီတစ်ဦးစီတို့၌ စိတ်မချမ်းမြေ့နိုင်ဘဲ စိတ်ဆင်းရဲနေကြသည်မှာလည်း ဤတရားဆိုးသုံးပါးတို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။ သတ္တဝါတိုင်းသည် လောဘ, ဒေါသ, မောဟကို နည်းပါးအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ကြရမည်။ ဗုဒ္ဓတရားတော်၏ အနှစ်ချုပ်မှာလည်း လောဘ, ဒေါသနှင့်မောဟ တို့ကို ပယ်သတ်ရေးပင် ဖြစ်၏။ ဤတရားဆိုးသုံးပါးကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ရေးသည် လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့ ကင်းစင်ရေးပင် ဖြစ်ပါသတည်း။

ထိနနှင့်မိဒ္ဓ

ထိနဆိုသည်မှာ စိတ်ကို ထိုင်းမှိုင်းစေတတ်သော သဘောဖြစ်၏။

မိဒ္ဓသည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များကို ထိုင်းမှိုင်းစေသော သဘောဖြစ်၏။

သာသနာ့ဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ပွားများရေးစာကြည့်တိုက်
စာကြည့်တိုက်
တာမွေ - ရန်ကုန်။

ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့သည် စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့အား ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ထိုင်းမှိုင်းလေးလံအောင် ပိတ်ပင်တားဆီးကြ၏။

ထိနအားကြီးနေသည့်အခါ စိတ်၏အာရုံယူနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိသည် ငုပ်လျှိုးသွား၏။ ထိုအခါ စာဖတ်နေသော်လည်း စာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို မသိ။ တရားနာနေလျှင်လည်း တရားသံကိုသာ ကြားရ၏၊ တရားသားကိုမသိ။ ပျင်းရိနေသောသူသည် ထိနနှိပ်စက်ထားသူပင်တည်း။

မိဒ္ဓသည် လောဘ, ဒေါသစသည့် အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ အစွမ်းသတ္တိကိုလည်း ထိုင်းမှိုင်းစေ၏။ သဒ္ဓါ, သတိ, ဝီရိယ, ပညာ စသော တင့်တယ်သည့် စေတသိက်တို့၏ အစွမ်းသတ္တိကိုလည်း ထိုင်းမှိုင်းစေ၏။ လောဘစိတ်နှင့် ဈေးရောင်းနေသူသည် ဈေးဝယ်သူ မလာ၍ ငိုက်မျဉ်းလာခြင်း၊ ဒေါသစိတ်နှင့် မကျေမချမ်းဖြစ်နေသူသည် နွမ်းရိရိ၍ ငိုက်မျဉ်းလာခြင်း၊ တရားနာရင်း, ဝိပဿနာရှုမှတ်ရင်း ငိုက်မျဉ်းလာခြင်းတို့သည် မိဒ္ဓ နှိပ်စက်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ပျင်းရိခြင်းနှင့် ငိုက်မျဉ်းခြင်းတို့သည် လောကီ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း ကောင်း၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို လည်းကောင်း ပိတ်ပင် တားဆီးကြ၏။ ထို့အတွက် ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့ကို အကုသိုလ်စေတသိက်စုတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓ၏ ဒေသနာတော်၌ မောဟ, လောဘ, ဒေါသတို့ကို ပယ်ဖျောက်ရန်နည်းလမ်းကောင်းများ ရှိသလို ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့ကို ပယ်ဖျောက်ရန်လည်း နည်းလမ်းကောင်းများရှိ၏။ ထိနနှင့်မိဒ္ဓသည် ဝီရိယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြ၏။ ဝီရိယအားကြီးလျှင် သို့မဟုတ် ဆန္ဒအားကောင်း နေသဖြင့် ဝီရိယပါလိုက်၍ အားကောင်းနေလျှင် ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့ အနားသီခွင့်မရတော့ချေ။

ဥပမာ ရုပ်ရှင် ဇာတ်ကားကောင်းတစ်ခုကို ကြည့်ရှုနေသည့်အခါ ဇာတ်လမ်းတွင် စိတ်နစ်မြုပ်နေသဖြင့် ဆန္ဒ, ဝီရိယ, လောဘတို့ အားကြီး၏။ ထိုအခါ ပျင်းရိငိုက်မျဉ်းခြင်း မဖြစ်ချေ။

အလားတူပင် ကုသိုလ်ရေးဘက်၌ သဒ္ဓါ, သတိ, ဝီရိယ, သမာဓိ, ပညာတို့ အားကောင်း နေကြသည့်အခါ ထိန မိဒ္ဓတို့ မကပ်ရောက် နိုင်ကြချေ။ ရဟန္တာများသည် ပျင်းရိငိုက်မျဉ်းခြင်းမဖြစ်ကြချေ။ အရှင်အာနန္ဒာနှင့် အရှင်မဟာကဿပတို့သည် အနှစ် ၄၀ ကာလပတ်လုံး၊ အရှင်ဗာကုလမထေရ်သည် အနှစ် ၈၀-ကာလပတ်လုံး အိပ်ရာညောင်စောင်း စသည်တို့၌ မလှဲမအိပ်ဘဲ နိသဇ္ဇံခုတင်ကို ဆောင်တော်မူခဲ့ကြ၏။

ယခုခေတ်၌လည်း ဝေဘူဆရာတော်ဘုရားသည်လည်းကောင်း၊ တောင်ပုလု ဆရာတော်ဘုရားသည် လည်းကောင်း ကျောင်းခင်း၍ လဲလျောင်းခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်သော နိသဇ္ဇဓုတင်ကို ထာဝစဉ်ဆောင်ထားကြကုန်၏။

သူတော်ကောင်းများ၏ လုံ့လဝီရိယကား ကြီးမားလှပေစွ။

ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်

အာရုံတစ်ခုကို ပိုင်ပိုင်မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ စိတ်နှစ်ခွဖြစ်နေခြင်း၊ ယုံမှားသံသယရှိခြင်း သဘောကို ဝိစိကိစ္ဆာဟုခေါ်၏။

သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် သိသင့်သော တရားအပေါင်းကို မိမိအလိုလို သိမြင်နိုင်သည်ဆိုသည်မှာ ဟုတ်မှဟုတ်ပါမည်လား၊ ဗုဒ္ဓတရားတော်သည် ဆင်းရဲခပ်သိမ်းကို ချုပ်ငြိမ်းနိုင်စွမ်းရှိသည်ဆိုသည်မှာ ဟုတ်မှဟုတ်ပါမည်လား၊ သံဃာတော်အား လှူဒါန်းခြင်းသည် ကောင်းကျိုးရမည် ဆိုသည်မှာ ဟုတ်မှဟုတ်ပါမည်လား။

ဤသို့ ဘုရား, တရား, သံဃာ, ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တို့၌ ယုံမှား သံသယဖြစ်ခြင်းသည် ဝိစိကိစ္ဆာဖြစ်၏။

စာမေးပွဲ၌ စာကိုသေသေချာချာကြည့်ရှုကျက်မှတ်မထားသဖြင့်မေးခွန်းတစ်ခု၏အဖြေမှန်ကို မသိခြင်းသည် ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ မသိခြင်းသာဖြစ်၏။

ပညာဆည်းပူးရာ၌ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရာ၌ဖြစ်စေ ယုံမှားသံသယရှိနေလျှင် မအောင်မြင်နိုင်သကဲ့သို့ သမထဝိပဿနာစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိစ္စ၌လည်း ယုံမှားသံသယဖြစ်နေလျှင် မအောင်မြင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသည် ကုသိုလ်တရားကို တားဆီး ပိတ်ပင်တတ်၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသည် အကုသိုလ်စေတသိက်များတွင် ပါဝင်၏၊

အကုသိုလ် မဖြစ်ရေး

စိတ်သည် ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် အာရုံကိုသိခြင်း သက်သက်သာဖြစ်သဖြင့် ကြည်လင်သောရေနှင့်တူ၏။ ထိုရေထဲသို့ မင်နီ, မင်ပြာ, မင်နက် စသည်ကို အစက်ချလိုက်လျှင် ထိုရေသည် အရောင်ပြောင်းလဲ၍ ညစ်ညမ်းသွားပေ၏။ ထို့အတူ ကြည်လင်သောစိတ်သည် အကုသိုလ် စေတသိက်နှင့် ယှဉ်စပ်မိသည့်အခါ ညစ်ညူးသော အကုသိုလ် စိတ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွား၏။

မီး၏ပူလောင်စေတတ်သည့် သဘောကို သိသောသူသည် မီးမလောင်အောင် ရှောင်ရှားနိုင်သကဲ့သို့ ကိုက်တတ်သည့်ခွေးကို သိထားသောသူသည် ခွေးကိုက်ခံရခြင်းကို ရှောင်တိမ်းနိုင်သကဲ့သို့ အကုသိုလ်စေတသိက်များကို သိနားလည်သောသူသည် ထိုစေတသိက်တို့၏ ခြယ်လှယ်ခြင်းကို မခံရအောင် ရှောင်ကြဉ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

နှစ်သက်ဖွယ်သော အာရုံ (ဣဋ္ဌာရုံ)နှင့် ကြုံတွေ့သောအခါ လောဘမူစိတ် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။ မနှစ်သက်ဖွယ်သောအာရုံ (အနိဋ္ဌာရုံ)နှင့် ကြုံတွေ့သောအခါ ဒေါသမူစိတ် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။ ယုံမှားသံသယဖြစ်နေသည့်အခါနှင့် စိတ်ပျံ့လွင့်နေသည့်အခါများတွင် မောဟမူစိတ်ဖြစ်၏။

ဤသို့ အကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို သတိမူမိလိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ထိုအကုသိုလ်စိတ်အစဉ်သည် ပြတ်သွားပေတော့၏။ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ဖူးသူသည် သတိဖြင့်စောင့်ကြပ်နေသည်ဖြစ်ရာ ဤသို့ စိတ်အစဉ်ပြတ်တောက်ခြင်းကို ကြုံတွေ့ဖူးမည်ဖြစ်၏။

သတိ မမူမိလျှင်ကား အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်သည် ရှည်ကြာစွာ ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။ အကုသိုလ်စိတ်ကို ဖြစ်ခါစ၌ ပယ်သတ်နိုင်သူသည် ကြီးလေးသည့် **အကုသိုလ်မှုကို ပြုမိတော့မည်မဟုတ်ချေ။**

သောဘဏစေတသိက်စု

အပြစ်ကင်းစင်သဖြင့် တင့်တယ်ကြသော စေတသိက်များကို သောဘဏ စေတသိက်များဟုခေါ်၏။ သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါးရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံခွဲခြားနိုင်၏၊

သောဘဏသာဓာရဏ	....	၁၉-ပါး
ဝိရတိ စေတသိက်	....	၃-ပါး
အပ္ပမညာ စေတသိက်	....	၂-ပါး
ပညာစေတသိက်	....	၁-ပါး

ဤစေတသိက်များသည် အသောဘဏ စိတ်များ၌ မယှဉ်နိုင်ကြ။ သောဘဏစိတ်များ၌သာ ယှဉ်နိုင်ကြ၏။

သောဘဏစေတသိက်စု ၂၅-ပါးသည် အကုသိုလ်စေတသိက်စု ၁၄-ပါး ထက် အရေအတွက်ပိုများ၏။ သောဘဏစိတ် အရေအတွက် (အကျဉ်း ၅၉, အကျယ် ၉၁) သည်လည်း အသောဘဏစိတ် အရေအတွက် (၃၀) ထက် ပိုများ၏။

လောက၌ အကုသိုလ်အသင်းအပင်းထက် ကုသိုလ်အသင်းအပင်းကပို၍ အင်အားကြီးမားနေသည်မှာ ဝမ်းသာစရာပင်ဖြစ်၏။ အကြိတ်အနယ် ယှဉ်ပြိုင် တိုက်ခိုက်ရမည်ဆိုလျှင် ကုသိုလ်အသင်းအပင်းဘက်က အနိုင်ရမည်မုချတည်း။

သို့သော်"နွားကွဲလျှင်ကျားကိုက်သည်"ဆိုသည့်အတိုင်း အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ ပေါ့ပေါ့ဆဆနေလျှင်အကုသိုလ်ဘက်တော်သားများ၏ ခြယ်လှယ်နှိပ်စက်ခြင်း ကို ပယ်ပယ်နယ်နယ် ခံစားရမည်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ဘက်တော်သားများတွင် ကာမဂုဏ်အာရုံတည်းဟူသော ထက်မြက်စူးရှသည့် လက်နက်ကြီးများရှိနေ သည်ကို မမေ့အပ်ပေ။

သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉-ပါး

သောဘဏစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက်များကို တစ်နည်း သောဘဏစိတ်ဖြစ်တိုင်း ပါဝင်ယှဉ်တွဲကြသည့် စေတသိက်များကို သောဘဏ သာဓာရဏ စေတသိက်များဟု ခေါ်၏။

၁။ သဒ္ဓါ = ဘုရား, တရား, သံဃာ စသည့် ကုသိုလ်အာရုံ၌ ယှဉ်ဘက် တရားတို့ကို ကြည်လင်စေခြင်းသဘော၊

တစ်နည်း- ရတနာသုံးပါး, သစ္စာလေးပါး, ကံ-ကံ၏အကျိုး စသည်တို့ကို ယုံကြည်ခြင်းသဘော၊

၂။ သတိ = ဘုရား, တရား, သံဃာ စသည့် ကုသိုလ်အာရုံ၌ ယှဉ်ဘက် တရားတို့ကို အောက်မေ့ အမှတ်ရစေခြင်းသဘော၊

၃။ ဟိရီ=မကောင်းမှုဒုစရိုက်မှ ရှက်ခြင်းသဘော၊

၄။ ဩတ္တပ္ပ = မကောင်းမှု ဒုစရိုက်မှ ကြောက်လန့်ခြင်းသဘော၊

၅။ အလောဘ = လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို မလိုချင် မတပ်မက်ခြင်း သဘော၊

၆။ အဒေါသ = မကြမ်းတမ်း မခက်ထန်ခြင်း သဘော(မေတ္တာ)၊

၇။ တတြမဇ္ဈတ္တတာ = ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်တို့အား မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို မယုတ်မလွန် မျှတစွာဆောင်ရွက်ကြရန် တည့်မတ် ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းသဘော (ဥပေက္ခာ)၊

၈။ ကာယပဿဒ္ဓိ=စေတသိက်အပေါင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော၊

၉။ စိတ္တပဿဒ္ဓိ=စိတ်၏ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော၊

၁၀။ ကာယလဟုတာ = စေတသိက်အပေါင်း၏ ပေါ့ပါးသွက်လက်ခြင်း သဘော၊

၁၁။ စိတ္တလဟုတာ=စိတ်၏ပေါ့ပါးသွက်လက်ခြင်းသဘော၊
၁၂။ ကာယမုဒုတာ=စေတသိက်အပေါင်း၏ နူးညံ့ပျောင်းအိခြင်းသဘော၊
၁၃။ စိတ္တမုဒုတာ=စိတ်၏နူးညံ့ပျောင်းအိခြင်းသဘော၊
၁၄။ ကာယကမ္မညတာ = စေတသိက်အပေါင်း၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားခြင်းသဘော၊
၁၅။ စိတ္တကမ္မညတာ=စိတ်၏ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားခြင်းသဘော၊
၁၆။ ကာယပါဂုညတာ = စေတသိက်အပေါင်း၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ လေ့လာနိုင်နင်းခြင်းသဘော၊
၁၇။ စိတ္တပါဂုညတာ = စိတ်၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ လေ့လာနိုင်နင်းခြင်း သဘော၊
၁၈။ ကာယုဇုကတာ=စေတသိက်အပေါင်း၏ ဖြောင့်မတ်စွာ ဖြစ်ခြင်း သဘော၊
၁၉။ စိတ္တုဇုကတာ=စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်စွာ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊

သံခိပ်လင်္ကာ=သဒ္ဓါ၊သတိ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ်၊ ဟိတ်နှစ်ရပ်၊တတြမဇ္ဈတ္တာ။
ပဿဒ္ဓိ၊ လဟု၊ မုဒု၊ ကမ္မည်၊ ပါဂုညင်နှင့်၊ ထို့ပြင် ဥဇုက၊
ခြောက်ဝမ္မ၊ ကာယစိတ်နှင့်နွှော။

ပထမစေတသိက် ၇-ပါးတို့သည် တစ်ပါးစီသာ ဖြစ်ကြ၏။ ကြွင်းသည့် စေတသိက် ၁၂-ပါးတို့မှာ ကာယနှင့်တစ်လှည့် စိတ္တနှင့်တစ်လှည့် တွဲဖက်ရသော စုံတွဲများဖြစ်ကြ၏။ (ဟိတ်နှစ်ရပ်ဆိုသည်မှာ အလောဘနှင့် အဒေါသတည်းဟူသော ကုသိုလ်ဟိတ်နှစ်ပါးကို ဆိုလို၏။)

သဒ္ဓါစေတသိက်

သဒ္ဓါသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ကြည်လင်၏။ ၎င်းနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ကြသော စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ကိုလည်း ကြည်လင်စေ၏။ စကြဝတေးမင်း၏ ပတ္တမြားရတနာသည် နောက်ကျုနေသောရေမှ အနည်များကို ထိုင်စေကာ ရေကို ကြည်လင်စေသကဲ့သို့ သဒ္ဓါသည် ကိလေသာအညစ်အကြေးများကို အနည်ထိုင်စေပြီး စိတ်စေတသိက်ကို ကြည်လင်စေ၏။

ကြည်လင်နေသောရေကန်တွင် ငါး, ပုစွန်များ ကူးသန်းနေကြသည်ကို ကောင်းစွာ မြင်နိုင်သကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသော စိတ်စေတသိက်တို့သည်လည်း ဘုရား, တရား, သံဃာ, သစ္စာလေးပါး, ကံတရား စသည်တို့၏ သဘောမှန်ကို မြင်သိလာပြီး ယုံကြည်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

အကုသိုလ်အမှုကိစ္စများ၌ မောဟသည် ဦးစီးခေါင်းဆောင် ဖြစ်သကဲ့သို့ ကုသိုလ်ရေးကိစ္စများတွင် သဒ္ဓါသည် ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ဖြစ်၏။ သဒ္ဓါမရှိသူသည် ဘုရား သာသနာတော်နှင့် ကြုံကိုက်နေစေကာမူ ကုသိုလ်ဖြည့်ဆည်းခွင့်ကို မရနိုင်ချေ။ လက်မရှိသောသူသည် ကျောက်သံပတ္တမြား ဖုံးလွှမ်းနေသောတောင်ပေါ်သို့ ရောက်နေပါသော်လည်း ထိုကျောက်မျက်ရတနာများကို မကောက်ယူနိုင်သကဲ့သို့တည်း။ ဤနှိုင်းယှဉ်မှု၌ သဒ္ဓါသည် လက်နှင့်တူ၏။

ကုသိုလ်ကံ မြောက်မြားစွာကို ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်သော သဒ္ဓါသည် စင်စစ်တွင် ပြည်တန်ကျောက်မျက်ရတနာများထက် ပို၍အဖိုးတန်၏။ ထို့ကြောင့် သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ပါး (သဒ္ဓါ, သီလ, စာဂ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပ, သုတ, ပညာ)တွင် သဒ္ဓါကို ရှေ့ဆုံးကထည့်ထား၏။ သူတော်ကောင်း တရား၇-ပါး-(သဒ္ဓါ, သတိ, ဝီရိယ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပ, သုတ, ပညာ) ၌လည်း သဒ္ဓါကိုပင် ရှေ့တန်းတင်ထား၏။

အာဠဝကဘီလူးချုပ်ခန်း၌ "ဤလောကမှာ လူ့ဥစ္စာ ဘယ်ဟာ အမြတ်ဆုံးနည်း"ဟု ဘီလူးက ပြဿနာမေးသည်ကို "ဤလောကမှာ လူ့ဥစ္စာ သဒ္ဓါအမြတ်ဆုံးတည်း"ဟု မြတ်ဗုဒ္ဓ ဖြေကြားတော်မူခဲ့၏။

သတိ စေတသိက်

ဖြစ်ပြီး, ဖြစ်ဆဲ အာရုံများ ပျောက်ကွယ်မသွားအောင် ထိုအာရုံများကို အောက်မေ့ခြင်း, အမှတ်ရနေခြင်းကို သတိဟုခေါ်၏။

ဗူးတောင်းများသည် ရေတွင်ပေါလောပေါ်၍ မျောပါသွားသကဲ့သို့ စိတ်စေတသိက်တို့သည် အာရုံရေစီးတွင် လွင့်မျောသွားတတ်ကြ၏။ ထိုသို့ လွင့်မျောသွားခြင်းမရှိဘဲ အာရုံ၌ခိုင်မြဲနေအောင် သတိက ဆောင်ရွက်ပေး၏။

"သတိမမူဂူမမြင်" ဟူသော စကားကဲ့သို့ သတိမထားလျှင် မိမိရှေ့၌ ရှိသော ဂူကြီးကိုပင်မမြင်နိုင်ပါ။ သတိထားလျှင်မူ မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်, စိတ်တည်းဟူသော ဒွါရ(တံခါး)ခြောက်ပေါက်၌ အာရုံများ ထင်ပေါ်လာသမျှကို မလွတ်တမ်း မှတ်သိနိုင်၏။

ဝိပဿနာ အလုပ်ဟူသည်မှာ ဒွါရခြောက်ပေါက်၌ အာရုံများ ထင်လာသမျှကို မလွတ်တမ်းရှုမှတ်နိုင်ရန် သတိထားရသော အလုပ်ဖြစ်၏။ ဤအလုပ်သည် ပူပန်ဆင်းရဲမှုခပ်သိမ်းတို့ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ရန် တစ်ကြောင်းတည်းသော လမ်းဖြစ်သဖြင့် ဘဝတွင် အရေးကြီးဆုံးသော အလုပ်ဖြစ်၏။

ဤအကြောင်းကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက "အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထ" "**ချစ်သားတို့- မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆသော သတိတရားဖြင့် သိက္ခာသုံးပါး ကို ပြီးစေကြကုန်လော့**"ဟု နိဗ္ဗာန်မစံဝင်မီ နောက်ဆုံးအချိန်အထိ တပည့်သား သာဝကတို့အား နှေစဉ်နှိုးဆော်ကာ သတိပေးတော်မူခဲ့၏။

သတိသည် **တံခါးစောင့်နှင့်တူ၏**။ တံခါးစောင့်သည် မြို့တွင်းသို့ လူဆိုးလူသွမ်းများ မဝင်ရောက်နိုင်ရန် စောင့်ကြပ် တားဆီးပေးသကဲ့သို့ သတိသည်လည်း စိတ်တွင်းသို့ အကုသိုလ်တရားများ မဝင်ရောက်နိုင်ရန် စောင့်ကြပ် **တားဆီးပေး၏**။

သတိသည် သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါးတွင် ပါဝင်သော တရားတစ်ပါးပေတည်း။ အာရုံကိုမမေ့ပျောက်အောင် သတိ၏ စောင့်ရှောက်မှု၌ ခိုင်မြဲသော သညာသည် နီးကပ်စွာအထောက်အပံ့ပြု၏။

ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပ

ဟိရီသည် မကောင်းမှုဒုစရိုက်များကို ပိုကျင့်ရန် **စက်ဆုပ်ရှက်မုန်းတတ်သော တရားဖြစ်**၏။ ဩတ္တပ္ပသည် မကောင်းမှုဒုစရိုက်မှုများကို ပြုလုပ်ရန် **ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့တတ်သော** တရားဖြစ်၏။ဤတရားနှစ်ပါးသည် **အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပတို့၏** ဆန့်ကျင်ဘက်များဖြစ်ကြ၏။

ဟိရီသည် မိမိ၏ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစား၍ မကောင်းမှုမှ ရှောင်ရှားစေ၏။ **အမျိုးကောင်းသမီးနှင့်တူ၏**။ အမျိုးကောင်းသမီးသည် မိမိ၏မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ်, အကျင့်သီလဂုဏ်, ပညာဂုဏ်တို့ကို ငဲ့ကွက်၍ "ငါသို့သောသူသည် ဤသို့ နိမ့်ကျလှသည့် ဒုစရိုက်အမှုကို မပြုထိုက်"ဟု လော်လီဖောက်ပြားခြင်းစသည့် **ဒုစရိုက်မှုများကို စက်ဆုပ်ကာ** ရှောင်ရှား၏။

ဩတ္တပ္ပသည် သူတစ်ပါးတို့ကို ရိုသေလေးစားသောအားဖြင့် မကောင်းမှုပြုလုပ်ရန် ကြောက်လန့်၏။ ဩတ္တပ္ပသည် **ပြည့်တန်ဆာမနှင့်တူ၏**။ ပြည့်တန်**ဆာမသည်** ကိုယ်ဝန်တည်လျှင် ယောကျ်ားများ စက်ဆုပ်မည်ကို စိုးရွံ့၍ ထိုယောကျ်ားများကို လေးစားသောအားဖြင့် ကိုယ်ဝန်မတည်ရန် ထိန်းသိမ်း**စောင့်ရှောက်၏**။ "ငါ၏ကိုယ်စောင့်နတ်နှင့် အဘိညာဉ်ရ သူတော်စင်များသည် ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ ငါမကောင်းမှုပြုသည်ကို သိကြကုန်၏"ဟု ဆင်ခြင်ကာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟတို့၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်းဘေးမှ လွတ်ကင်းအောင် ဒုစရိုက်မှုများမှ ရှောင်ကြဉ်၏။

ဟိရီနှင့်ဩတ္တပ္ပတို့သည် လောကကို အစဉ်အမြဲ ထိန်းသိမ်း စောင့်**ရှောက်ပေးကြသော** "လောကပါလတရားများ"ဖြစ်ကြ၏။ အမိနှင့်သား, အဖ

နှင့် သမီးစသည်ဖြင့် ဖောက်ပြားခြင်းမရှိရန် လူနှင့် တိရစ္ဆာန်များကို စည်းခြား ပေးသော တရားများဖြစ်ကြ၏၊

အထက်ပါအကြောင်းတို့ကြောင့် ဟိရိနှင့် ဩတ္တပ္ပတို့သည် သူတော် ကောင်းတရား ၇-ပါး၌လည်းကောင်း၊ သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ပါး၌ လည်းကောင်း ပါဝင်ကြ၏။

အလောဘ

အလောဘသည် ကာမဂုဏ် အာရုံအမျိုးမျိုး၌ မကပ်ငြိ, မတပ်မက်သော သဘောဖြစ်၏။ နှစ်သက်ဖွယ် ကာမဂုဏ် အာရုံကို သာယာစုံမက်, တပ်မက် တွယ်တာသော လောဘနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။

အလောဘသည် ကိလေသာမှလွတ်သောရဟန်း(ဝါ) ရဟန္တာအရှင်မြတ် နှင့်တူ၏။ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် မည်သည့်ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုမျှ "ငါ့ဥစ္စာ"ဟူ သော အမှတ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းထားခြင်း မရှိကြချေ။ မည်သည့် ကာမဂုဏ် အာရုံကိုမျှ မတပ်မက်ချေ။ ထို့အတူ အလောဘသည် မည်သည့်ကာမဝတ္ထု နှင့် ကာမဂုဏ် အာရုံကိုမျှ မတပ်မက်ချေ။

သံသည် သံလိုက်ဓာတ်ဆွဲကပ်နိုင်သော ဓာတ်ခံရှိ၍ သံလိုက်တုံး၏ ဆွဲ ငင်မှုကို ခံရ၏။ ရွှေ,ငွေ,စိန်, ပတ္တမြား စသည်တို့မှာ သံလိုက်ဓာတ်ခံ မရှိကြ သဖြင့် သံလိုက်တုံး၏ ဆွဲငင်မှုကို မခံကြရချေ။

ပုထုဇဉ်များမှာ လောဘဓာတ်ခံရှိကြသဖြင့် ကာမဝတ္ထုများ၏ ဆွဲငင် မှုကိုခံကြရသည်။ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့မှာ လောဘဓာတ်ခံကင်းစင်နေကြသဖြင့် ကာမဝတ္ထုများ၏ ဆွဲငင်မှုကိုမခံကြရချေ။ ပိန်းကြာဖက်ပေါ်တွင် မိုးရေစက် မတင်နိုင်ဘဲ လျှောကျရသကဲ့သို့ အလောဘဓာတ်ခံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တွင် တဏှာ ရာဂစသည့် မြူအညစ်အကြေးများ မကပ်ငြိနိုင်ချေ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရဟန္တာနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ထူးများ သမိုင်းတွင် ဆရာတော် ဦးသီလ, ဝေဘူဆရာတော်, တောင်ပုလုဆရာတော်,ဆရာတော် ဦးဝိစိတ္တသာရာ ဘိဝံသ စသောဆရာတော် အကျော် အမော်များသည် အံ့ဖွယ်ကောင်းလောက် အောင် အလောဘဓာတ်ခံ ရင့်သန်ကြပေ၏။

အဒေါသ

အဒေါသသည် မကြမ်းတမ်း မခက်ထန်သော သဘောဖြစ်၏။ ကြမ်း တမ်းခက်ထန်သည့်သဘောဖြစ်သော ဒေါသနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်၏။ ဒေါသသည် ရင်း၏ယှဉ်ဖက်စိတ် စေတသိက်များနှင့် ဒေါသဖြစ်သူကို ပူလောင်

စေ၏။ အဒေါသကား ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ဒေါသအစုကို တစ်ခုမကျန် ပယ်လှန်ပြီး စန်းလအသွင် ကြည်လင်အေးမြစေသောတရား ဖြစ်၏။

ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးတတ်၏။ အဒေါသသည် မဖျက်ဆီးတတ်သော တရားဖြစ်သည့်ပြင် သတ္တဝါများကို ချမ်းသာစေသော တရားဖြစ်၏။

အပိုင်းအခြားမရှိသော သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ကြည်လင်အေးမြစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်အခါ အဒေါသကို "မေတ္တာ" ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ "သတ္တဝါများ ဘေးရန်ကင်းကြပါစေ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲကင်းကြပါစေ။ စိတ်ဆင်းရဲကင်းကြပါစေ၊ မိမိတို့၏ခန္ဓာဝန်အသီးသီးကို ချမ်းသာစွာ ထမ်းဆောင်နိုင်ကြပါစေ"ဟုသတ္တဝါများချမ်းသာရန်မေတ္တာပို့ခြင်းသည်အဒေါသစေတသိက်၏ အမှုကိစ္စဖြစ်၏။

"**တစ်ဦးမေတ္တာတစ်ဦးမှာ**"ဆိုသည့် စကားအတိုင်း မိမိက တကယ်ဖြူစင်သည့်စိတ်ထားဖြင့်မေတ္တာပို့လျှင်မေတ္တာအပို့ခံရသူကလည်း မေတ္တာတုံ့ပြန်လာမည်ဖြစ်၏။ "သက်ရောက်မှုတိုင်း၌ တန်ပြန်သက်ရောက်မှုရှိသည်"ဟူသော နယူတန်၏ သိပ္ပံနိယာမနှင့် ဆင်တူ၏။

သပိတ်အိုင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဦးကိတ္တိ၊ ဦးသီလ၊ **တောင်တန်းသာသနာပြုဆရာတော်** ဦးဥတ္တမသာရ စသော တောရဆောက်တည်ကြသည့် ဆရာတော်ကြီးများသည် မေတ္တာဘာဝနာ အလွန်အားကောင်းကြသည့်အတွက် တောရဲ တိရစ္ဆာန်များပင်လျှင် လူ့စကား နားလည်ကြသည့်အလား ဆရာတော်ဘုရားများ၏ ခြေရင်းတွင် ဝပ်စင်းခယကြရကုန်၏။

မေတ္တာ၏တန်ခိုးကား အလွန်ထူးခြား အံ့ဖွယ်ကောင်းလေစွ။ ကိုယ်ကျိုးမဖက် အများအကျိုးအတွက် သက်သက်သာ ဦးတည်သော အဒေါသ "မေတ္တာသည်" ရယူပိုင်ဆိုင်လိုသည့် သဘောရှိသော တဏှာပေမ "ချစ်ခြင်းမေတ္တာ"နှင့် လွန်စွာ ကွာခြားသည်ကို သတိပြုရာ၏။

တတြမဇ္ဈတ္တတာ

စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့က အာရုံတစ်ခုကို ယူကြသည့်အခါ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စအသီးသီးကို ယုတ်လည်းမယုတ်၊ လွန်လည်းမလွန်စေဘဲ မျှမျှတတ ဆောင်ရွက်ကြခြင်းသည် အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပေ၏။

ပမာဆိုသော် မြင်းနှစ်စီးဆွဲသော ရထားကို မောင်းနှင်နေသည့် ရထားထိန်းသည် မြင်းနှစ်စီးတို့ အညီအမျှပြေးနေရန် ကြောင့်ကြစိုက်ပေးရ၏။

ထို့အတူ တတြမဇ္ဈတ္တတာသည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တို့ အညီအမျှ အလုပ်လုပ်ကြရန် ကြောင့်ကြစိုက်ပေးရ၏။ ထို့ကြောင့် တတြမဇ္ဈတ္တတာသည် ရထားထိန်းနှင့်တူ၏။

တစ်ဖန် မြင်းနှစ်စီးတို့က တစ်စီးကိုတစ်စီး မလွန်ဘဲ ညီညီမျှမျှ ပြေးနေကြသည့်အခါ ရထားထိန်းသည် မြင်းတို့ကို ဆွဲလည်းမဆွဲ၊ နှင်တံဖြင့်လည်း မတို့မထိဘဲ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ ဗျာပါရကင်းစွာ လျစ်လျူရှုနေနိုင်၏။ ထို့အတူ တတြမဇ္ဈတ္တတာသည် သမ္ပယုတ်တရား(ဝါ)ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တို့က မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာတရားကိစ္စများကို ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်နေကြသည့်အခါ ကြောင့်ကြစိုက်စရာမလိုဘဲ လျစ်လျူရှုနေနိုင်၏။

ဤနေရာ၌ "လျစ်လျူရှုခြင်း"ကို "ဂရုမစိုက်ဘဲ ပစ်ပယ်ထားခြင်း"ဟု အဓိပ္ပာယ်မကောက်သင့်ချေ။ ရထားထိန်းက ကြောင့်ကြစိုက်စရာမလို၍ လျစ်လျူရှုနေသော်လည်း သူ၏အရှိန်အဝါကြောင့် မြင်းနှစ်ကောင်တို့ အညီအမျှ ပြေးနေကြခြင်းဖြစ်၏။ ထို့အတူ တတြမဇ္ဈတ္တတာ၏ အရှိန်အဝါကြောင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့က မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်နေကြသဖြင့် တတြမဇ္ဈတ္တတာသည် ကြောင့်ကြမစိုက်ဘဲ လျစ်လျူရှုနေနိုင်ခြင်းဖြစ်၏။

တစ်ဆက်တည်းပင် ဗြဟ္မစိုရ်တရားလေးပါးတွင် ပါဝင်သော **"သတ္တဝါ** တို့၌ လျစ်လျူရှုခြင်း ဥပေက္ခာ"သည် တတြမဇ္ဈတ္တတာပင် ဖြစ်၏။ ဤနေရာ၌လည်း လျစ်လျူရှုခြင်းသည် ပေယျာလကံပြု၍ ပစ်ပယ်ထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဆင်းရဲသောသတ္တဝါတို့ကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ သနားခြင်းကရုဏာနှင့် ချမ်းသာသော သတ္တဝါတို့ကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ ဝမ်းမြောက်ခြင်း မုဒိတာတည်းဟူသော ဗြဟ္မစိုရ်တရား နှစ်ပါးအကြားတွင် အလယ်အလတ် မျှတ၍ တည်နေသောသဘောကို ဥပေက္ခာဟုခေါ်၏။

သနားခြင်းနှင့် ဝမ်းမြောက်ခြင်းတို့တွင် စိတ်လှုပ်ရှားသည့် သဘောများ ပါဝင်ကြ၏။ ဥပေက္ခာရှုခြင်းတွင် စိတ်လှုပ်ရှားသည့်သဘောမပါ။ တည်ငြိမ်ခိုင်မြဲသည့် သဘောသာပါ၏။ သို့အတွက် ဆင်းရဲသည့်သတ္တဝါကို ကြုံတွေ့ရလျှင်လည်း ဝမ်းနည်းခြင်းမဖြစ်၊ ချမ်းသာသော သတ္တဝါကိုကြုံတွေ့လျှင် ဝမ်းမြောက်ခြင်းမဖြစ်ဘဲ "သတ္တဝါတို့သည် ကမ္မသကာ ကံစီမံသည့်အတိုင်းသာ ဖြစ်ပျက်ကြရ၏" ဟူ၍ နှလုံးသွင်းလျက် စိတ်တည်ငြိမ်ခိုင်မြဲနေသော ဥပေက္ခာသဘောသည် စင်စစ်တွင် ကရုဏာနှင့် မုဒိတာသဘောတို့ထက် ပို၍ တည်ငြိမ်ခိုင်မြဲလှပေတော့သတည်း။

ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ

စေတသိက်ပူ, စိတ်အပူကိုကင်းစင်လျက် စေတသိက်အပေါင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောသည် ကာယပဿဒ္ဓိဖြစ်ပြီး စိတ်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောသည် စိတ္တပဿဒ္ဓိဖြစ်၏။

ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘောရှိသော ဥဒ္ဓစ္စ, စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း သဘောရှိသည့် သောက, စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ဒေါမနဿ, နောင်တ တစ်ဖန်ပူပန်ခြင်း ကုက္ကုစ္စ စသည့် အကုသိုလ်တရားတို့သည် စိတ်ကို ယောက်ယက်ခတ်ဆူ ပူပူလောင်လောင် ဖြစ်စေကြ၏။ ကာယပဿဒ္ဓိသည် စေတသိက်တို့၏ ပူလောင်မှုကို ငြိမ်းသတ်ဖယ်ရှားပေး၏။ စိတ္တပဿဒ္ဓိသည် စိတ်၏ပူလောင်မှုကို ငြိမ်းသတ်ဖယ်ရှားပေး၏။

သောဘဏစိတ်ဖြစ်တိုင်း ကာယပဿဒ္ဓိနှင့် စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့ ပါဝင်ကြ၏။ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်သည့်အခါ သောဘဏစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြပြီး ထိုစိတ်အစဉ်တွင် ပဿဒ္ဓိတရားများ ယှဉ်တွဲနေ၏။ ထိုပဿဒ္ဓိတရား ၂-ပါးတို့က ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတရားများကို ဖယ်ရှား နှိမ်နင်းထားကြသဖြင့် စိတ်အစဉ်သည် ငြိမ်းအေးနေ၏။

ပမာဆိုသော် ပူအိုက်သဖြင့် ချွေးများလိမ်းကျံနေသော ခန္ဓာကိုယ်ကို ရေမိုးချိုးပြီး သနပ်ခါးလိမ်းကျံလိုက်သည့်အခါ သန့်စင်အေးမြသွားသကဲ့သို့ ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့ဖြင့် ပူလောင်ရှုပ်ထွေးနေသော အကုသိုလ်စိတ် အစဉ်ကို သောဘဏစိတ်အစဉ်ဖြင့်ဖယ်ရှား၍ ပဿဒ္ဓိအအေးဓာတ်နှင့် ထုံမွမ်းရသည့်အခါ စိတ်ကြည်လင်အေးမြသွားလေ၏။

ကြည်လင်အေးမြသည့်စိတ်အစဉ်သည် ကြည်လင်အေးမြသော စိတ္တဇရုပ်များကို ဖြစ်စေကြသဖြင့် စိတ်စေတသိက်တို့ ကြည်လင်အေးမြသည့်အခါ ခန္ဓာကိုယ်သည်လည်း ကြည်လင်အေးမြသွားပေတော့၏။

ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ

စေတသိက်အပေါင်း၏ ပေါ့ပါးသွက်လက်မှုကို ကာယလဟုတာ၊ စိတ်၏ပေါ့ပါးသွက်လက်မှုကို စိတ္တလဟုတာဟုခေါ်၏။ ဤတရားနှစ်ပါးသည် စေတသိက်အပေါင်းနှင့် စိတ်တို့ကို လေးလံထိုင်းမှိုင်းစေကြသော ထိန, မိဒ္ဓတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်များဖြစ်ကြ၏။ ကာယလဟုတာသည် စေတသိက်အပေါင်း၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းမှုတို့ကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှား၏။ စိတ္တလဟုတာသည် စိတ်၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းမှုကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှား၏။

စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့ ပေါ့ပါး သွက်လက်နေလျှင် စိတ္တဇရုပ်တို့လည်း ပေါ့ပါးသွက်လက်နေကြမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်လည်း ပေါ့ပါး သွက်လက်မည်ဖြစ်၏။ သောဘဏစိတ်ဖြစ်တိုင်း ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ တို့ ပါဝင်ကြသဖြင့် ကုသိုလ်ဘက်တွင် စိတ်အားထက်သန်နေကြသော သူတို့ သည် ကိုယ်ရောစိတ်ပါ သွက်လက်နေကြ၏။ ညဥ့်လုံးပေါက် လုပ်ကိုင်ရသည် ဖြစ်ပေစေ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးရွှင်လန်းသွက်လက်နေကြ၏။

သမထဝိပဿနာ ပွားများ အားထုတ်နေသူတို့၌ လဟုတာ တရားတို့၏ အစွမ်းအာနိသင်သည် အထူးသိသာ ထင်ရှား၏။ အချို့ ယောဂီများသည် ခန္ဓာကိုယ်အလွန်ပေါ့ပါးလာသဖြင့် ကြမ်းပြင်ဆက်သို့ပင် ခန္ဓာကိုယ်ကြွတက် သွားကြ၏။ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ၏ အထောက်အပံ့ကိုရလျှင် ကောင်းကင်သို့ပင် ပျံတက်နိုင်ပေ၏။

ကာယမုဒုတာ, စိတ္တမုဒုတာ

စေတသိက်အပေါင်း၏ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းခြင်း သဘောသည် ကာယ မုဒုတာဖြစ်၏၊ စိတ်၏နူးညံ့ပျော့ပျောင်းခြင်းသဘောသည် စိတ္တမုဒုတာဖြစ်၏။

ခန္ဓာငါးပါးကို "ငါ"ဟု စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိ နှင့် "ငါလိုလူ ဇမ္ဗူတွင် ရှိသေးသလား"ဟု ထင်မှတ်သော မာနတို့သည် စေတသိက်တို့ကို ခက်ထန် မာကျောစေ၏။ကာယမုဒုတာသည် စေတသိက် အပေါင်း၏ ခက်ထန်မာကျော ခြင်းကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှား၏။ စိတ္တမုဒုတာသည် စိတ်၏ခက်ထန်မာကျောခြင်း ကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှား၏။

စိတ်စေတသိက်တို့၏ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းခြင်းသည် သောဘဏစိတ်များ ပေါ်ပေါက်ရန် လွယ်ကူလျောက်ပတ်နေစေ၏။ သောဘဏစိတ်ဖြစ်တိုင်းလည်း ကာယမုဒုတာနှင့် စိတ္တမုဒုတာတို့ ပါဝင်ကြ၏။

ဒိဋ္ဌိနှင့်မာနတို့ ခံနေသောအခါ စိတ်စေတသိက်တို့ ခက်ထန်မာကျော နေကြသည့်အတွက် ဆိုဆုံးမရန်မလွယ်ကူပါ။ ဒိဋ္ဌိ,မာနတို့ ကင်းပပြီး မုဒုတာ တရားတို့ ပြဋ္ဌာန်းလာသောအခါမှသာ ဆိုဆုံးမရန် လွယ်ကူလာသည်။ဆိုဆုံးမ ရန် လွယ်ကူခြင်းသည် သောဝစဿတာ မင်္ဂလာဖြစ်ပါသည်။

ကာယကမ္မညတာ, စိတ္တကမ္မညတာ

ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ကောင်းမွန်စွာ ညွှတ်ခြင်းသဘောကို ကမ္မညတာဟု ခေါ်၏။ ဒါန, သီလစသည့် ကောင်းမှုကိစ္စများ၌ စေတသိက်တို့၏ ကောင်း

မှန်ခံ့ညားခြင်းသည် ကာယကမ္မညတာဖြစ်ပြီး စိတ်၏ ကောင်းမှန်ခံ့ညားခြင်းသည် စိတ္တကမ္မညတာဖြစ်၏။

တစ်နည်းဆိုသော် ကမ္မညတာတရား နှစ်ပါးတို့သည် မကောင်းမှု၌ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ခံ့ညားခြင်းကို ဖယ်ရှားနှိမ်နင်းကြကုန်၏။

လောဘ-တဏှာပြင်းသော စိတ်စေတသိက်တို့သည် "လျော့လွန်းလျှင်ပတ်" ဆိုသကဲ့သို့ ကာမဂုဏ်အာရုံ၌ ငြိကပ်တွယ်တာကာ ပျော့ဖပ်သည့်သဘောရှိကြ၏။ ဒေါသ, မာန စသည်တို့ဦးစီးသော စိတ်စေတသိက်တို့သည် "တင်းလွန်းလျှင်ပြတ်" ဟူ သကဲ့သို့ အာရုံကိုယူရာ၌ ခက်ထန်မာကျောကြကုန်၏။ သို့အတွက် အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်တို့သည် ကောင်းမှန်ခံ့ညားသည့်သဘောမရှိကြကုန်။ ကမ္မညတာတရားတို့သည် စိတ်စေတသိက်တို့ကို မလျော့လွန်း, မတင်းလွန်း အလောတော်အနေအထားဖြင့် ကောင်းမှန်ခံ့ညား စေကုန်၏။

ပမာဆိုသော် ရွှေတုံးရွှေခဲတို့သည် ပျော့လွန်းလျှင်ဖြစ်စေ၊မာလွန်းလျှင်ဖြစ်စေ လက်ဝတ်တန်ဆာများ ပြုလုပ်ရန် မသင့်လျော်ချေ။ မပျော့မမာ အလောတော် ဦးလော့်ထားသော ရွှေသည်သာ တန်ဆာများပြုလုပ်ရန် သင့်လျော်ပေတော့၏။

သောဘဏစိတ်တိုင်း၌ ကမ္မညတာ တရားတို့ ယှဉ်စပ်ကြပြီး ကမ္မညတာတရားတို့ ယှဉ်စပ်ကြမှသာလျှင် ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များဖြစ်ပေါ်ရန် လျော်ကန်သင့်မြတ်ပေ၏။

ကာယပါဂုညတာ, စိတ္တပါဂုညတာ

ထစ်ထစ်ငေါ့ငေါ့, ညောင်တိညောင်နာ စသောအပြစ်အနာအဆာတို့ကင်းပရန် ပွန်းတီးစွာ လေ့လာထားသည်၏အဖြစ်သည် ပါဂုညတာမည်၏။ စေတသိက်အပေါင်း၏ အပြစ်အနာအဆာကင်းပအောင် ပွန်းတီးစွာ လေ့လာထားသည်၏အဖြစ်သည် ကာယပါဂုညတာမည်၏။ စိတ်၏ အပြစ်အနာအဆာကင်းပအောင် ပွန်းတီးစွာ လေ့လာသည်၏ အဖြစ်သည် စိတ္တပါဂုညတာမည်၏။

အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် အာရုံကိုယူရာ၌ ခက်ကျောဆတ်မာသည့်သဘောရှိကြသဖြင့် မသာမယာ နာကျင်သကဲ့သို့ရှိကြကုန်၏။ ကာယပါဂုညတာနှင့် စိတ္တပါဂုညတာတို့သည် ထိုစေတသိက်အပေါင်းနှင့် စိတ်တို့၏ အနာရှိသည့်အဖြစ်ကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှားကြကုန်၏။

အက, သင်သူတစ်ဦး၏ ကဟန်သည် သင်ဦးစအခါ၌ ထစ်ထစ်ငေါ့ငေါ့ မာမာဆတ်ဆတ်ဖြစ်နေသဖြင့် ကြည့်၍မကောင်းချေ။ လေ့လာဖန်များ၍ပွန်းတီး ကျွမ်းကျင်သွားသောအခါ၌ သူ၏ က,ဟန်သည် အပြစ် အနာအဆာကင်းပြီး ကောင်းမြတ်ခြင်း ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံလာပေတော့၏။

ထို့အတူ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ အလေ့အလာများသူ၏ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပါဂုညတာ တရားတို့၏ အာနိသင်ကြောင့် အပြစ်အနာအဆာကင်းပြီး ကောင်းခြင်းဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံပေတော့၏။

ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ

ဖြောင့်မတ်သောသဘောသည်ဥဇုကတာမည်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း၏ ဖြောင့်မတ်ခြင်းသဘောသည် ကာယုဇုကတာမည်၏။ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်ခြင်း သဘောသည် စိတ္တုဇုကတာ မည်၏။

ဖြောင့်မတ်ရိုးသားခြင်းသည် စဉ်းလဲကောက်ကျစ်ခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ လောဘတဏှာသည် ပုံသဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုး နည်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းတတ်၏။ မာယာအသွင်ဖြင့် မိမိ၌ရှိသောအပြစ်ကို ဖုံးဖိ၍ အပြစ်မရှိလေဟန် လိမ်လည်လှည့်စား၏၊ သာဌေယျအသွင်ဖြင့် မိမိ၌မရှိသော ဂုဏ်ကို ရှိလေသယောင် ဟိတ်ဟန်ဆောင်လျက် စဉ်းလဲကောက်ကျစ်တတ်၏။ "မိန်းမမာယာ သဲကိုးဖြာ၊ မာယာတစ်သိန်း အပလိန်းအနန္တ"ဟု ဆိုရိုးစကားရှိကြ၏။

ကာယုဇုကတာနှင့် စိတ္တုဇုကတာတို့သည် ထိုမာယာ, သာဌေယျတို့ ဦးဆောင်သော ကိလေသာတရားတို့ကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှားကြကုန်၏။

စုံတွဲစေတသိက်များ

ကာယ-စိတ္တံဟု နှစ်ပါးစုံဟောသော စိတ် စေတသိက်တို့သည် ၆-စုံ ရှိကြ၏။

သဒ္ဓါ, သတိ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပ, အလောဘ, အဒေါသ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ စသော စေတသိက်တို့သည် တစ်ပါးစီသာလျှင် မိမိတို့၏ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားနှိမ်နင်းနိုင်ကြကုန်၏။

ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ, ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ စသော စေတသိက်တို့ကား နှစ်ပါးစီ တွဲ၍သာ သက်ဆိုင်ရာဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ရှားနိုင်ကြ၏။

ကာယပဿဒ္ဓိ-စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့ဖြင့် ဥဒ္ဓစ္စကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှား၏။ ကာယလဟုတာ-စိတ္တလဟုတာတို့ဖြင့် ထိန-မိဒ္ဓတို့ကို နှိမ်နင်းပယ်ရှား၏။ ဤသို့နှစ်ပါးစီတွဲ၍ အမှုကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ကြရသဖြင့် ဤစေတသိက်တို့ကို နှစ်ပါးစီတွဲ၍သာ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

ဝိရတိ စေတသိက် ၃-ပါး

မကောင်းမှုဒုစရိုက်နှင့် မကောင်းသော အသက်မွေးမှု ဒုရာဇီဝတို့ကို မပြုဘဲ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို ဝိရတိဟုခေါ်၏။ ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါးရှိ၏။

၁။ သမ္မာဝါစာ= အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် မဆက်စပ်ဘဲ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

၂။ သမ္မာကမ္မန္တ= အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းခြင်းနှင့် မဆက်စပ်ဘဲ ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

၃။ သမ္မာအာဇီဝ=အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးနှင့် ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ဝစီဒုစရိုက်၄-ပါးမှာ (၁) မုသာဝါဒ=မမှန်သောစကားကို ပြောခြင်း၊ (၂) ပိသုဏာဝါစာ=ကုန်းချောသော စကားကိုပြောခြင်း၊ (၃) ဖရုသဝါစာ=ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောခြင်းနှင့် (၄) သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာ= အကျိုးမရှိသည့် သိမ်ဖျင်းသောစကားကို ပြောခြင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဤဝစီဒုစရိုက်တစ်ပါးပါးကို မကောင်းမှုန်းသိ၍ မပြောဘဲ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို သမ္မာဝါစာဟုခေါ်၏။

ဥပမာ-လိမ်လည်လှည့်ပတ်၍ ပြောဆိုရန်အကြောင်း ဆိုလာသောအခါ၌ မမှန်သောစကားကိုမဆိုဘဲ အမှန်အတိုင်း ပြောဆိုလျှင်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် လိမ်ညာ၍မပြောဘဲ ဆိတ်ဆိတ်နေလျှင်ဖြစ်စေ ထိုသို့ပြောဆိုသည့်အခိုက် သို့မဟုတ် နေသည့်အခိုက်၌ ဖြစ်နေသော စိတ်အစဉ်တွင် သမ္မာဝါစာ ယှဉ်တွဲပါဝင်၏။

ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးတို့မှာ (၁) ပါဏာတိပါတ = သူတစ်ပါး အသက်ကို သတ်ခြင်း၊ (၂) အဒိန္နာဒါန=သူတစ်ပါးဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းနှင့် (၃) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ=သူတစ်ပါး၏သားမယားကို ဖျက်ဆီးခြင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဤကာယဒုစရိုက် တစ်ပါးပါးကိုမပြုဘဲ ရှောင်ကြဉ်လိုက်ခြင်းကို သမ္မာကမ္မန္တဟု ခေါ်၏။

ဥပမာ မိမိလက်တွင် နာကျင်စွာကိုက်လိုက်သည့်ခြင်ကို ရိုက်သတ်လိုက်နိုင်သော်လည်း မသတ်ဘဲ လက်ဖြင့် အသာအယာဖယ်ရှားလိုက်သည့်အခိုက် သို့မဟုတ် သည်းခံနေသည့်အခိုက် ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်အစဉ်တွင် သမ္မာကမ္မန္တ ယှဉ်တွဲပါဝင်၏။

အထက်ပါ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးနှင့် ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးတို့ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို သမ္မာအာဇီဝဟုခေါ်၏။

ဥပမာ သား, ငါး, ကြက်, ဘဲတို့ကို သတ်ဖြတ်၍ အသက်မွေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ လိမ်ညာပြောဆို၍ ဈေးရောင်းခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသည်တို့တည်း။

အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂-ပါး

ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သော အရေအတွက်နှင့် ပမာဏမရှိသည့် သတ္တဝါပညတ်၌ အာရုံပြု၍ဖြစ်သောတရားကို အပ္ပမညာဟုခေါ်၏။

လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ စသည့် သတ္တဝါတို့သည် ပရမတ်တရားမဟုတ်ဘဲ သမုတ်ခေါ်ဝေါ်ထားသော ပညတ်တရားဖြစ်၍ "သတ္တဝါပညတ်"ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂ ပါးရှိ၏။

၁။ ကရုဏာ=ဒုက္ခိတ သတ္တဝါကိုအာရုံပြု၍ သနားကြင်နာခြင်းသဘော။

၂။ မုဒိတာ= သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော။

ကရုဏာသည် ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေသော သတ္တဝါတို့ကို မြင်လျှင် ထိုသတ္တဝါတို့အား ထိုဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်စေလိုသည့် သဘောဖြစ်၏။ သို့အတွက် ကရုဏာသည် သတ္တဝါတို့ကိုနှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းတတ်သည့်သဘောဖြစ်သော ဝိဟိံသဟု အမည်ရသည့် ဒေါသ၏ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကရုဏာသည် မေတ္တာကဲ့သို့ပင် ဒေါသတရားကို ဝိုင်းဝန်းဖယ်ရှားနှိမ်နင်းပေး၏။

မုဒိတာသည် ဥစ္စာ စည်းစိမ်, ရာထူးဂုဏ်သိန်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော သုခိတသတ္တဝါ (ချမ်းသာသောသတ္တဝါ)တို့ကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ သူတော်ကောင်းတို့၏ စိတ်သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း သဘောဖြစ်၏။ သို့အတွက် မုဒိတာသည် ငြူစူခြင်းသဘောရှိသည့် ဣဿာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မုဒိတာသည် ဣဿာကို နှိမ်နင်းဖယ်ရှားခြင်း ကိစ္စရှိ၏။

ဖြဟ္မာစိုရ်တရားလေးပါး ဟူသည်မှာ မေတ္တာ (အဒေါသ), ကရုဏာ, မုဒိတာနှင့် ဥပေက္ခာ (တတြမဇ္ဈတ္တတာ) တို့ ဖြစ်ကြ၏။ မေတ္တာနှင့် ဥပေက္ခာတို့သည် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်စုတွင် ပါဝင်ကြသဖြင့် ၎င်းတို့ကို သောဘဏသာဓာရဏ စေတသိက်စု၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။

ပညိန္ဒြေစေတသိက်

ပညိန္ဒြေ = ပညာ+ဣန္ဒြိယ

= အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိမှုကိစ္စ၌ + အစိုးတရ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပညိန္ဒြေသည် အာရုံ၏အမှန်သဘောကို ထင်လင်းစွာ သိမြင်ခြင်း **သဘောဖြစ်၏။** သို့အတွက် ၎င်းကို ပညာစေတသိက်ဟုလည်း ခေါ်၏။

ပညာသည် အာရုံ၏သဘောမှန်ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ, နိရောဓသစ္စာ, မဂ္ဂသစ္စာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် သဘောအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကံ-ကံ၏အကျိုး သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အထူးထူး အပြားပြားသိတတ်သော သဘောဖြစ်၏။

ပညာသည် ဟုတ်မှန်သောသဘောကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ အာရုံကို ထင်ရှားစွာပြုခြင်းကိစ္စရှိ၏။

အဝိဇ္ဇာ (မောဟ) သည် အာရုံ၏ အမှန်သဘောကိုမပေါ်လွင်အောင် မှောင်ချထားသည့် သဘောရှိ၏။ အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို မသိမြင်သဖြင့် တွေဝေခြင်းသဘောလည်း ရှိ၏။

ပညာသည် အဝိဇ္ဇာ၏ အမိုက်မှောင်ကိုပယ်ခွာ၍ အာရုံ၏အမှန်သဘော ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာအောင် မီးမောင်းထိုးပြသော အလင်းရောင်နှင့်တူ၏။ အာရုံ၏အမှန်သဘောကို သိမြင်သဖြင့် အာရုံ၌မတွေဝေသောတရားဟု ယောဂီတို့၏အသိဉာဏ်၌ ထင်ပေါ်လာ၏။

ပညာသည် အဝိဇ္ဇာ (ဝါ) မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိဇ္ဇာဟုလည်းကောင်း၊ အမောဟဟုလည်းကောင်းအမည်ရ၏။ ပညာကို ဝီမံသဟုလည်း ခေါ်ဆိုသေး၏။

မဟုတ်မမှန်သော စကားတို့ဖြင့် ညာဝါးလှည့်ပတ်ရာ၌ အကြံဉာဏ်ကောင်းခြင်းသည် ပညိန္ဒြေမဟုတ်ပါ။ မာယာဟုခေါ်သော ဝဥ္စနာပညာဖြစ်ပါသည်။ တရားကိုယ် (ဝါ) မူရင်းတရားမှာ တဏှာလောဘ ပြဋ္ဌာန်းသည့် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်၏။

သညာ,ဝိညာဏ်နှင့်ပညာတို့၏အထူး

သညာသိသည် ကလေးသူငယ်တို့၏ ရွှေကို သိပုံနှင့်တူ၏။ ကလေးသူငယ်တို့သည် ရွှေတုံးရွှေခဲတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် ဝါဝင်းသော အဆင်းကိုသိကြ၏။ သို့သော် ရွှေသည် အလွန်အဖိုးတန်သော ရတနာမျိုးဖြစ်သည်ကိုမသိကြချေ။ သညာသိသည်လည်း အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အရောင်အဆင်းကို သိရုံမျှဖြစ်၏။ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟူသော အခြင်းအရာသို့တိုင်အောင်ကား မသိမြင်ချေ။

ဝိညာဏ်(ဝိညာဉ်)သိသည် ရွာသူ ရွာသားတို့၏ ရွှေကိုသိပုံနှင့်တူ၏။ ရွာသူရွာသားများသည် ရွှေတုံးရွှေခဲတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့်အရောင်အဆင်းတို့ကိုလည်းသိ၏။ ရွှေသည် အဖိုးတန်သော ရတနာတစ်မျိုးဖြစ်သည်ကိုလည်း သိ၏။ သို့သော် ၁၄-ပဲရွှေဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ၁၆-ပဲရွှေဖြစ်သည် စသည်ဖြင့်တိကျသော အရည်အသွေးနှင့် ထိုရွှေ၏ တိကျသော ဘန်ဖိုးတို့ကို မသိချေ။

ဝိညာဏ်သိသည် အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အရောင်အဆင်းတို့ကိုလည်းသိ၏။ အနိစ္စ,ဒုက္ခ, အနတ္တဟူသောအခြင်းအရာသို့တိုင်အောင်လည်း သိ၏။ သို့သော် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်းအကျိုးငှာ မည်သို့ကျင့်ကြံအားထုတ်ရသည်ကို မသိချေ။

ပညာသိကား ရွှေကို ရွှေပန်းတိမ် သိပုံနှင့်တူ၏။ ရွှေပန်းတိမ်သည် **ရွှေ၏** ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အရောင်အဆင်းတို့ကိုလည်း သိ၏။ ရွှေဘစ်တုံးစီ၏ ၁၄ ပဲရွှေ သို့မဟုတ် ၁၆-ပဲရွှေ ဖြစ်သည်ဟူသော အရည်အသွေးနှင့် တိကျသော တန်ဖိုးကိုလည်းသိ၏။ ပညာသိသည် အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အရောင်အဆင်းတို့ကိုလည်းသိ၏။ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟူသော အခြင်းအရာသို့တိုင်အောင်လည်း သိ၏။ မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေခြင်းအကျိုးငှာ မည်သို့ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်ကိုလည်း သိ၏။

သမ္ပယောဂနည်း

စေတသိက်တို့၏ စိတ်အသီးသီး၌ ယှဉ်ပုံကိုပြသောနည်းကို သမ္ပယောဂနည်းဟုခေါ်၏။ ဤနည်းတွင် စေတသိက် တစ်လုံးစီက မည်သည့် စိတ်များ၌ ယှဉ်နိုင်သည်ကို စိစစ်၏။ သမ္ပယောဂနည်းအကျဉ်းမှာ—

၁။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးတို့သည် စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်ကြ၏။

၂။ ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါးတို့သည် စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ ယှဉ်ကြ၏။

၃။ အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါးတို့သည် အကုသိုလ်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြ၏။

၄။ သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါးတို့သည် သောဘဏစိတ်များ၌ ယှဉ်ကြ၏။

သမ္ပယောဂနည်း အကျယ် ၁၆-ပါးရှိ၏။ ဤစာအုပ် နောက်ပိုင်း၌ ရှိသော စေတသိက်ပိုင်း သမ္ပယောဂနည်း ဇယားကို ကြည့်၍ အောက်ပါ အတိုင်း ရွတ်ဆိုမှတ်သားပါ။

အညသမာန်းသမ္ပယောဂနည်း ၇-နည်း

သမ္ပယောဂနည်း ဇယားကို ကြည့်၍ဆိုပါ။

၁။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးတို့သည် စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး, စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြကုန်၏။

၂။ ဝိတက်သည် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကြဉ်သော ကာမစိတ် ၄၄-ပါး, ပထမဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး, ပေါင်း ၅၅-ပါးသော စိတ်တို့၌ယှဉ်၏။

၃။ ဝိစာရသည် ဝိတက်ယှဉ်သည့်စိတ် ၅၅-ပါး, ဒုတိယ ဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး, ပေါင်း ၆၆-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏။

၄။ အဓိမောက္ခသည် စိတ်တစ်ခု ယုတ်ကိုးဆယ်တွင် ဒွေပဉ္စ ဝိညာဏ် ၁၀နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၁ ပါးတို့ကို ကြဉ်၍ ကြွင်းသည့်စိတ် ၇၈-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။

၅။ ဝီရိယသည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃ ဟူသော ၁၆-ပါးသော စိတ်တို့ကို ကြဉ်၍ ကြွင်းသည့်စိတ်၇၃-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။

၆။ ပီတိသည် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါးတို့မှ စတုတ္ထဈာန် စိတ် ၁၁-ပါးကိုကြဉ်၍ ကြွင်းသည့်စိတ် ၅၁-ပါးတို့၌ယှဉ်၏။

တစ်နည်း-ပီတိသည် လောဘမူသောမနဿစိတ် ၄-ပါး, သောမနဿ သန္တီရဏစိတ် ၁-ပါး, ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ပါး, ကာမသောဘဏသောမနဿစိတ် ၁၂-ပါး, ပထမဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး, ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး, တတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး, ပေါင်း ၅၁-ပါးသော စိတ်တို့၌ယှဉ်၏။

၇။ ဆန္ဒသည် စိတ်တစ်ခု ယုတ်ကိုးဆယ်တွင် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးနှင့် မောဟမူဒွေတို့ကိုကြဉ်၍ ကြွင်းသည့်စိတ် ၆၉-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။

အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၅ နည်း

၁။ အကုသလသာဓာရဏဟု ဆိုအပ်သော မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပနှင့် ဥဒ္ဓစ္စတို့သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြ၏။

၂။ လောဘသည် လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်၏။
ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်၏။
မာနသည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်၏။

၃။ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယနှင့် ကုက္ကုစ္စဟူသော ဒေါစတုက်သည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်ကြ၏။

၄။ ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့သည် အကုသလ သသင်္ခါရိကစိတ် ၅-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြ၏။

၅။ ဝိစိကိစ္ဆာသည် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ် စိတ်၌ယှဉ်၏။

သောဘဏစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း ၄ နည်း

၁။ သောဘဏ သာဓာရဏ စေတသိက် ၁၉-ပါးတို့သည် သောဘဏစိတ်အကျဉ်း ၅၉ ပါး, အကျယ် ၉၁-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြ၏။

၂။ ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါးသည် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၌ အမြဲတစ်ပေါင်းတည်းယှဉ်ပြီး မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၌ ရံခါ အသီးသီးယှဉ်ကြ၏။

၃။ အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂-ပါးသည် ပဉ္စမစျာန်စိတ်ကြဉ်သော မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၊ မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့၌ယှဉ်ကြ၏။

၄။ ပညိန္ဒြေဟုခေါ်သော ပညာစေတသိက်သည် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် ၁၂-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး, လောကုတ္တရာစိတ် အကျဉ်း ၈-ပါးပေါင်း ၄၇-ပါးသော စိတ်တို့၌ယှဉ်၏။

နိယတယောဂီ၊ အနိယတယောဂီ

မိမိတို့၏ ယှဉ်ဖက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်ကြသော စေတသိက်များကို ''နိယတယောဂီ''ဟု ခေါ်၏။ မိမိတို့၏ ယှဉ်ဖက်စိတ်ဖြစ်တိုင်း အမြဲမယှဉ်ဘဲ တစ်ခါတစ်ရံသာယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်ကြသော စေတသိက်များကို ''အနိယတယောဂီ''ဟု ခေါ်၏။

ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓ, ဝိရတိ ၃-ပါး,အပ္ပမညာ ၂-ပါးဟူသည့် စေတသိက် ၁၁-ပါးတို့ကို "အနိယတယောဂီ"များဟုခေါ်၏။ ကြွင်းသည့် စေတသိက် ၄၁-ပါးတို့ကို "နိယတယောဂီ"ဟုခေါ်၏။

(က) ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယနှင့် ကုက္ကုစ္စတို့သည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်ကြသည်ဆိုသော်လည်း ဒေါသမူစိတ်ဖြစ်တိုင်း မယှဉ်ကြပါ။ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူသောအခါ ဣဿာဖြစ်၏။ ထိုအခါ မစ္ဆရိယနှင့် ကုက္ကုစ္စတို့ မဖြစ်ကြ။မိမိ၏စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လျှို့ဝှက်သောအခါ မစ္ဆရိယဖြစ်၏။ ထိုအခါ ဣဿာနှင့် ကုက္ကုစ္စတို့ မဖြစ်ကြ။ ပြုခဲ့ပြီးသော ဒုစရိုက်, မပြုခဲ့မိသော သုစရိုက်တို့ကို နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်၍ စိုးရိမ်စိတ် ဖြစ်သည့်အခါ ကုက္ကုစ္စယှဉ်၏။ ထိုအခါ ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယတို့ မယှဉ်ကြ။ ဤသို့ တစ်သီးတစ်ခြားစီယှဉ်ခြင်းကို နာနာဟုခေါ်သည်။

သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူသောအခါ၌သာ ဣဿာဖြစ်၏။ မငြူစူသောအခါ၌ မဖြစ်။ မိမိ၏စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လျှို့ဝှက်သောအခါ၌သာ မစ္ဆရိယဖြစ်၏။ မလျှို့ဝှက်သောအခါ၌မဖြစ်။ ပြုခဲ့ပြီးသော ဒုစရိုက်, မပြုခဲ့မိသောသုစရိုက်တို့ကို နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်စိုးရိမ်သောအခါ၌သာ ကုက္ကုစ္စဖြစ်၏။ မစိုးရိမ်သောအခါ၌မဖြစ်။ ဤသို့ ဆိုင်ရာအကြောင်း ညီညွတ်ပါမှ စေတသိက်ယှဉ်လာခြင်းကို ကဒါစိဟု ခေါ်၏။

(ခ) မာနသည် "ငါသာတော်၏၊ ငါလိုလူဇမ္ဗူတွင် ရှိသေးလား" စသည်ဖြင့် ထောင်လွှား ဝါကြွားသောအခါ၌သာ ယှဉ်၏။ မထောင်လွှားသည့်အခါ၌ မယှဉ်ပါ။

(ဂ) ထိနနှင့်မိဒ္ဓတို့သည် စိတ်၏စေတသိက်တို့ လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းနေသောအခါ တစ်ပေါင်းတည်းယှဉ်ကြ၏။ စိတ်စေတသိက်တို့ ခံ့ကျန်း၍ လန်းဆန်းနေသည့်အခါ မယှဉ်ကြပါ။

(ဃ) ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါး အနက် သမ္မာဝါစာသည် မုသာဝါဒ, ပိသုဏဝါစာ, ဖရုသဝါစာ, သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာ တည်းဟူသော ဝစီဒုစရိုက်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်ရန် အခွင့်ကြုံလာသည့်အခါ မကျူးလွန်ဘဲ ရှောင်ကြဉ်လိုက်သည့်အခိုက်၌သာ ယှဉ်၏။ ထိုသို့ သမ္မာဝါစာ ယှဉ်ခိုက်၌ သမ္မာကမ္မန္တနှင့် သမ္မာအာဇီဝတို့ မယှဉ်ကြချေ။

ပါဏာတိပါတ, အဒိန္နာဒါန, ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ တည်းဟူသော ကာယဒုစရိုက်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်ရန် အခွင့်ကြုံလာသည့်အခါ

မကျူးလွန်ဘဲ ရှောင်ကြဉ်လိုက်သည့်အခိုက်၌ သမ္မာကမ္မန္တယှဉ်၏။ ထိုအခါ အခြားဝိရတိစေတသိက် ၂-ခုတို့ မယှဉ်ကြချေ။

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကာယဒုစရိုက်၃-ပါး, ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးတို့အနက်မှ တစ်ပါးပါးကို ကျူးလွန်ရန် အခွင့်ကြုံဆုံလာသည့်အခါ မကျူးလွန်ဘဲ ရှောင်ကြဉ်လိုက်သည့်အခိုက်၌ သမ္မာအာဇီဝယှဉ်၏။ ထိုအခါ ကြွင်းသည့် ဝိရတိစေတသိက် ၂-ခုတို့ မယှဉ်ကြချေ။

ဤသို့ ဝိရတိ ၃-ပါးသည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သောအခါ သီးခြားစီယှဉ်ပြီး မိမိ၏အကြောင်းကိစ္စ တိုက်ဆိုင်လာသောအခါ၌သာ ယှဉ်သည့်အတွက် "နာနာကဒါစိ"နည်းအရ ယှဉ်သည်ဟု ဆိုရ၏။

(င) အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂-ပါးတို့သည်လည်း "နာနာကဒါစိ"နည်းဖြင့် ယှဉ်ကြ၏။ ဆင်းရဲသော သတ္တဝါကို အာရုံပြု၍ သနားကြင်နာစိတ်ဖြစ်သည့်အခါ၌သာ ကရုဏာယှဉ်၏။ ထိုအခါ၌ မုဒိတာ မယှဉ်ချေ။ ချမ်းသာသောသတ္တဝါကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်သောအခါ၌ မုဒိတာယှဉ်၏။ ထိုအခါ ကရုဏာမယှဉ်ချေ။

ဤသို့ တစ်သီးတစ်ခြားစီယှဉ်သည်ကို "နာနာ"ဟုခေါ်၏။ ထို့အပြင် သက်ဆိုင်ရာ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားမှု သို့မဟုတ် ဝမ်းမြောက်မှု ဖြစ်သည့်အခိုက်၌သာ အပ္ပမညာ စေတသိက်ယှဉ်၏။ သတ္တဝါပညတ်မှတစ်ပါး အခြားအာရုံတစ်ခုခုကို အာရုံပြုနေသည့်အခါ၌ အပ္ပမညာ စေတသိက်မယှဉ်ချေ။ ဥပမာ ဘုရား, တရား, သံဃာ တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြုနေသောအခိုက်၌ အပ္ပမညာမယှဉ်ချေ။ ဤသို့ယှဉ်ခြင်းကို "ကဒါစိ"ဟုခေါ်၏။

သင်္ဂဟနည်း

စိတ်တစ်မျိုးစီ၌ ယှဉ်ထိုက်သမျှသော စေတသိက်အားလုံးကို ပေါင်းရုံး၍ ရေတွက်ပြခြင်းကို သင်္ဂဟနည်းဟု ခေါ်၏။

စိတ်တစ်မျိုးစီ၌ စေတသိက်တို့၏ ယှဉ်ပုံကို ရေတွက်ပြသည့် သင်္ဂဟနည်း ၃၃-နည်းရှိ၏။ "စေတသိက်ပိုင်း သင်္ဂဟနည်းဇယား"ကို ကြည့်၍ အောက်ပါအတိုင်းဆိုပါ။

အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်း

၁။ လောဘမူ ပဌမ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူ၍ စေတသိက် ၁၉-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

လောဘမူ ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃—ပါး, အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, မာန ဟူ၍ စေတသိက် ၁၉—ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၂။ လောဘမူ တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူ၍ စေတသိက် ၁၈-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

လောဘမူ စတုတ္ထ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂ ပါး, အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, မာနဟူ၍ စေတသိက် ၁၈-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၃။ လောဘမူ ပထမသသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး, အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, ထိန, မိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် ၂၁-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

လောဘမူ ဒုတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် ၂၁-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၄။ လောဘမူ တတိယ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် အပါး ၂၀ ယှဉ်ပါသည်။

လောဘမူ စတုတ္ထ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး, အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး, လောဘ, မာန, ထိန, မိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် အပါး ၂၀ ယှဉ်ပါသည်။

၅။ ဒေါသမူ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စဟူသည့် ဒေါစတုက် ၄-ပါးဟူ၍ စေတသိက်အပါး ၂၀ ယှဉ်ပါသည်။

၆။ ဒေါသမူ သသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး, အကုသလ သာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး, ဒေါစတုက်၄-ပါး, နထိ, မိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် ၂၂-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၇။ မောဟမူ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ,ပီတိ, အဓိမောက္ခ ကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀ ပါး၊ အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာဟူ၍ စေတသိက် ၁၅-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

မောဟမူ ဉဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး၊ အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၁၅-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

အဟိတ်စိတ်တို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၄ နည်း

၁။ ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါး၌ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးယှဉ်ပါသည်။

၂။ သောမနဿ သန္တီရဏစိတ်၌ ဆန္ဒ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိ ကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၃။ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ဆန္ဒ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂ ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၄။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေ, ဉပေက္ခာသန္တီရဏဒွေဟူသော စိတ် ၅-ပါး၌ ဆန္ဒ, ပီတိ, ဝီရိယ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါးယှဉ်ပါသည်။

(ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း+သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း=မနောဓာတ် ၃-ပါး)

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ်တို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၁၂-နည်း

၁။ မဟာကုသိုလ် ပထမဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ သောဘဏ စေတသိက် ၂၅-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၈-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၂။ မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၄-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၇-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၃။ မဟာကုသိုလ် တတိယဒွေ၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ သောဘဏ စေတသိက် ၂၅-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၇-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၄။ မဟာကုသိုလ် စတုတ္ထဒွေ၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၄-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၆-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၅။ မဟာဝိပါက် ပထမဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ, အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၀-ဟူ၍ စေတသိက် ၃၃-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၆။ မဟာဝိပါက် ဒုတိယဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ, အပ္ပမညာ, ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ ၁၉-ပါး ဟူ၍ စေတသိက်၃၂-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၇။ မဟာဝိပါက် တတိယဒွေ၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိ, အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၀-ဟူ၍ စေတသိက် ၃၂-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၈။ မဟာဝိပါက် စတုတ္ထဒွေ၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး၊ ဝိရတိ, အပ္ပမညာ, ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၁၉-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၀-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၉။ မဟာကြိယာ ပထမဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ ၃-ပါး ကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပါး၊ ဟူ၍ စေတသိက် ၃၅-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၁၀။ မဟာကြိယာ ဒုတိယဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃ပါး၊ ဝိရတိ, ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၁-ပါး ဟူ၍ စေတသိက် ၃၄-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၁၁။ မဟာကြိယာ တတိယဒွေ၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိ ကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၄-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၁၂။ မဟာကြိယာ စတုတ္ထဈာန်၌ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိ, ပညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၁-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၃ ပါး ယှဉ်ပါသည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း

၁။ မဟဂ္ဂုတ် ပထမဈာန်စိတ် ၃-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ဝိရတိ ကြဉ်သည့်သောဘဏ စေတသိက် ၂၂ပါး ဟူ၍စေတသိက် ၃၅-ပါးယှဉ်ပါသည်။

၂။ မဟဂ္ဂုတ် ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ဝိတက်ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ ဝိရတိကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၃-ပါးယှဉ်ပါသည်။

၃။ မဟဂ္ဂုတ် တတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ဝိတက်, ဝိစာရ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး၊ ဝိရတိကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၃-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၄။ မဟဂ္ဂုတ် စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃-ပါး၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊ ဝိရတိ ကြဉ်သည့် သောဘဏစေတသိက် ၂၂-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၂-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၅။ မဟဂ္ဂုတ် ပဥ္စမဈာန်စိတ် ၁၅-ပါး၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊ ဝိရတိ အပ္ပမညာ ကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၀-ပါးဟူ၍ စေတသိက် အပါး ၃၀-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း၊

၁။ လောကုတ္တရာပထမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၆-ပါးယှဉ်ပါသည်။

၂။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊ အပ္ပမညာကြဉ်သည့်

သောဘဏ စေတသိက် ၂၃-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၅-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၃။ လောကုတ္တရာ တတိယဈာန် ၈-ပါး၌ ဝိတက်,ဝိစာရ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး၊ အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏစေတသိက် ၂၃-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၄-ပါးယှဉ်ပါသည်။

၄။ လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဈာန် ၈-ပါး၌ ဝိတက်,ဝိစာရ, ပီတိကြဉ်သောအညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၃-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၃-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

၅။ လောကုတ္တရာပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဝိတက်,ဝိစာရ,ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊ အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၃-ပါးဟူ၍ စေတသိက် ၃၃-ပါး ယှဉ်ပါသည်။

မှတ်ချက်များ

(က) ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌စေတသိက်ပေါင်း ၂၀-နှင့် ၂၂-ပါး အသီးသီး ယှဉ်မည်ဟု အထက်တွင်ဆိုခဲ့ခြင်းမှာ ယှဉ်နိုင်သည့် စေတသိက်အားလုံးကို ရေတွက်ပြထားခြင်းဖြစ်၏။ ထိုစေတသိက်များတွင် နာနာ ကဒါစိ နည်းဖြင့် ယှဉ်ကြသော ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့ ပါရှိနေကြပါသည်။

ထို့ကြောင့် ရိုးရိုးစိတ်ဆိုးနေသူ (ဥပမာ မြည်တွန်ဆဲရေးနေသူ)၌ ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့ မယှဉ်ကြပါ။ ထို့ကြောင့် စေတသိက် ၃-ခု လျော့နည်းသွားပြီးစေတသိက် (၂၀-၃) = ၁၇ - ပါးသာ ယှဉ်လိမ့်မည်။

အလားတူပင် ဒေါသမူ သသင်္ခါရိက စိတ်၌လည်း ယင်းသုံးပါး အပြင် နာနာကဒါစိနည်းဖြင့် ယှဉ်ကြသော ထိနမိဒ္ဓ ၂-ပါးတို့ ပါရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ,ထိန, မိဒ္ဓ ၅ ပါးတို့ မယှဉ်သည့်အခါ စေတသိက် (၂၂-၅)=၁၇-ပါးပင် ယှဉ်ပါသည်။

သူတစ်ပါး၏စည်းစိမ်ကို ငြူစူနေသောသူ၌ ဣဿာ တစ်ပါးတိုးလာမည်ဖြစ်၍ စေတသိက် ၁၈-ပါး ယှဉ်လိမ့်မည်။

ထို့အတူ မိမိစည်းစိမ်ကို လျှို့ဝှက်နေသူ၌ မူရင်း စေတသိက် ၁၇-ပါးတွင် မစ္ဆရိယတစ်ပါး တိုးလာသဖြင့် စေတသိက် ၁၈-ပါးပင် ယှဉ်လိမ့်မည်။

နောင်ဘဝတစ်ဖန် ပူပန်နေသူ၌ အလားတူပင် ကုက္ကုစ္စနှင့်တကွ စေတသိက် ၁၈-ပါး ယှဉ်လိမ့်မည်။

(ခ) လောဘမူ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်များ၌ မာနယှဉ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသော်လည်း ထောင်လွှား ဝင့်ကြွားသောအခါ၌သာ မာနယှဉ်မည်။ မထောင်လွှားလျှင် မာနမယှဉ်ပါ။

(ဂ) မဟာကုသိုလ်စိတ်များ၌ ဝိရတိ ၃-ပါးနှင့် အပ္ပမညာ ၂-ပါးတို့ပါ ယှဉ်သည်ဟု ရေတွက်ပြထားသော်လည်း ဤစေတသိက် ၅-ပါးတို့သည်လည်း နာနာ ကဒါစိ နည်းဖြင့် ယှဉ်ကြသဖြင့် စိတ်တစ်ခုတွင် ဤစေတသိက် ၅-ပါးအနက်မှ အလွန်ဆုံး ၁-ပါးသာ ယှဉ်နိုင်လိမ့်မည်။

ဥပမာ ဘုရားဆင်းတုတော်ကို ကြည်ညိုဝမ်းမြောက်စွာ ရှိခိုးနေသူ၌ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ဖြစ်ပေါ်မည်။ ယှဉ်သောစေတသိက်များမှာ အညသမာန်း ၁၃-ပါး၊ ဝိရတိ, အပ္ပမညာကြဉ်သည့် သောဘဏစေတသိက် ၂၀ ပါး၊ စုစုပေါင်း စေတသိက် ၃၃-ပါးသာ ယှဉ်ပါသည်။

ဒုက္ခိတ သတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားကြင်နာစိတ်ဖြစ်သည့်အခါ၌ အထက်က ၃၃-ပါးတွင် ကရုဏာစေတသိက် ပေါင်းထည့်ပြီး စေတသိက် ၃၄-ပါး ယှဉ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်။

အလားတူပင် သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်နေသည့်အခါ ကရုဏာအစား မုဒိတာယှဉ်ပြီး စေတသိက် ၃၄-ပါးပင် ရမည်။

ဝစီဒုစရိုက် သို့မဟုတ် ကာယဒုစရိုက်ကို ရှောင်ကြဉ်နေသောအခါ၌ မူလစေတသိက် ၃၃-ပါးတွင် သမ္မာဝါစာ သို့မဟုတ် သမ္မာကမ္မန္တ တိုးလာပြီး စေတသိက် ၃၄-ပါးပင် ယှဉ်လိမ့်မည်။

လေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ

၁။ စေတသိက်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ စေတသိက်ဖြစ်ကြောင်း အင်္ဂါလေးရပ်ကို ဖော်ပြပါ။

၂။ စေတသိက်တို့သည် အာရုံကိုယူနိုင်ပါသလား။ အာရုံကို သိနိုင်ပါသလား။

၃။ စေတသိက်စုစုပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့အနက် အညသမာန်း စေတသိက်များကို ဖော်ပြပါ။

၄။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ဤစေတသိက်များသာ ယှဉ်သောစိတ်များကို ဖော်ပြပါ။

၅။ အောက်ပါစေတသိက်တို့၏ သဘောများကိုရှင်းပြပါ။ ဖဿ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ မနသိကာရ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ဆန္ဒ။

၆။ ဝီရိယ၏သဘောကိုရှင်းပြပါ။ဝီရိယစေတသိက်သည် အကုသိုလ်စိတ်များ၌ လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်စိတ်များ၌လည်းကောင်း၊ ယှဉ်နိုင်ပါသလား။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

၇။ ဝိတက်၊ စေတနာနှင့် မနသိကာရတို့၏ ခြားနားပုံကို ရှင်းပြပါ။

၈။ ဝိတက်ယှဉ်၍ ဝိစာရမယှဉ်သော စိတ်ရှိပါသလား။ ရှိလျှင် ဖော်ပြပါ။

၉။ ဝိစာရယှဉ်၍ ဝိတက်မယှဉ်သောစိတ် ရှိပါသလား။ ရှိလျှင် ဖော်ပြပါ။

၁၀။ ဝိတက်ဝိစာရ နှစ်ပါးစုံ ယှဉ်ကြသော စိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

၁၁။ ဝိတက်နှင့်ဝိစာရနှစ်ပါးစုံ မယှဉ်ကြသော စိတ်မည်မျှရှိသနည်း။

၁၂။ အဓိမောက္ခယှဉ်ပြီး ဝိစာရ မယှဉ်သော စိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၁၃။ ဝီရိယယှဉ်ပြီး အဓိမောက္ခ မယှဉ်သော စိတ်ကားအဘယ်နည်း။

၁၄။ ပီတိယှဉ်ပြီး ဆန္ဒမယှဉ်သောစိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၁၅။ ဆန္ဒယှဉ်ပြီး ပီတိမယှဉ်သောစိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၁၆။ ပီတိနှင့် ဆန္ဒတို့နှစ်ပါးစုံ ယှဉ်ကြသော စိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၁၇။ ပီတိနှင့် ဆန္ဒတို့ နှစ်ပါးစုံမယှဉ်ကြသော စိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၁၈။ ပကိဏ်းစေတသိက် ၆ ပါးစလုံး တစ်ပြိုင်တည်း ယှဉ်နိုင်ကြသော စိတ်အရေအတွက် မည်မျှရှိသနည်း။

၁၉။ အကုသိုလ်စေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

၂၀။ အောက်ပါစေတသိက်တို့၏ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြပါ။

(က) ဣဿာ၊ (ခ) ကုက္ကုစ္စ၊ (ဂ) ဒိဋ္ဌိ၊
(ဃ) မောဟ၊ အဟိရိက၊ (စ) ဥဒ္ဓစ္စ။

၂၁။ အောက်ပါ သဘောအသီးသီးရှိကြသော စေတသိက်တို့၏ အမည်များကို ဖော်ပြပါ။

(က) အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော၊
(ခ) အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘော၊
(ဂ) အာရုံကို သုံးသပ်ခြင်းသဘော၊
(ဃ) အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘော၊
(င) အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသဘော၊
(စ) ထောင်လွှားတက်ကြွခြင်း သဘော၊
(ဆ) မနာလို ငြူစူခြင်းသဘော၊
(ဇ) နှမြော တွန့်တိုခြင်းသဘော၊
(ဈ) ကာမဂုဏ်အာရုံကို လိုချင်တပ်မက်ခြင်းသဘော၊
(ည) စိတ်၏အမှု၌ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘော၊

၂၂။ မောဟယှဉ်ပြီး လောဘမယှဉ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

၂၃။ လောဘယှဉ်ပြီးဒေါသမယှဉ်သောစိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၂၄။ မောဟနှင့် ဒေါသနှစ်ပါးစုံယှဉ်ကြသော စိတ်များကား အဘယ်တို့နည်း။

၂၅။ လောဘနှင့်ဒေါသ နှစ်ပါးစုံ ယှဉ်ကြသောစိတ်များ ရှိပါသလား၊ အကြောင်းပြပါ။

၂၆။ ဒိဋ္ဌိနှင့်မာနတို့သည် မည်သည့်စိတ်များ၌ အသီးသီး ယှဉ်ကြသနည်း။ ၎င်းတို့သည် အဘယ့်ကြောင့် အတူတကွ မယှဉ်ကြသနည်း။

၂၇။ ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယစိတ်တို့သည် တစ်ပြိုင်တည်းယှဉ်နိုင်ကြပါသလား။ ၎င်းတို့သည်မည်သည့်စိတ်များ၌ မည်သို့ယှဉ်ကြသနည်း။

၂၈။ ထိနနှင့်မိဒ္ဓတို့သည် မည်သည့်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသနည်း။ ၎င်းတို့သည် သောဘဏစိတ်များ၌ ယှဉ်နိုင်ကြပါသလား။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

၂၉။ သောဘဏ သာဓာရဏစေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့အနက် ၅ ပါးတို့၏ အမည်များကို သဘောအဓိပ္ပာယ်နှင့်တကွ ရေးပြခဲ့ပါ။

၃၀။ ဝိရတိစေတသိက်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်စိတ်များ၌ မည်သို့ယှဉ်ကြသနည်း။

၃၁။ အပ္ပမညာစေတသိက်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်အခါ၌ မည်သည့်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသနည်း။

၃၂။ ပညာစေတသိက်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းစေတသိက်သည် မည်သည့်စိတ်များတွင် ယှဉ်နိုင်သနည်း။

၃၃။ သောဘဏစိတ်များ၌ အနည်းဆုံးဟိတ် မည်မျှယှဉ်ပါသနည်း။ ဟိတ်သုံးပါးယှဉ်သော စိတ်များကား အဘယ်နည်း။

၃၄။ စေတသိက်များကို နိယတယောဂီနှင့် အနိယတယောဂီအဖြစ် ခွဲခြားပြပါ။

၃၅။ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စတို့၏ နာနာကဒါစိ ဖြစ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၃၆။ အောက်ပါစိတ်အသီးသီးတို့နှင့် ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်များကို ဖော်ပြပါ။

(က) လောဘမူ ပထမ အသင်္ခါရိကစိတ်၊
(ခ) လောဘမူ ဒုတိယသသင်္ခါရိကစိတ်၊
(ဂ) ဒေါသမူ အသင်္ခါရိကစိတ်၊
(ဃ) ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၊
(င) စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၊
(စ) ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်စိတ်၊
(ဆ) သောမနဿ သန္တီရဏစိတ်၊
(ဇ) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၊
(ဈ) မဟာကုသိုလ် ပထမဒွေ၊
(ည) မဟာဝိပါက် တတိယဒွေ၊
(ဋ) မဟဂ္ဂုတ် ပထမဈာန်စိတ်၊
(ဌ) လောကုတ္တရာ ပဥ္စမဈာန်စိတ်၊

၃၇။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုယုံကြည်၍ ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ ဘုရားရှိခိုးနေသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်နေသနည်း။

၃၈။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကိုမသိနားမလည်သော်လည်း မိဘများနှင့်အတူ ပျော်ရွှင်စွာ ဘုရားဝတ်ပြုနေသော ကလေးငယ်၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်သနည်း။

၃၉။ သူတစ်ပါးတို့အလှူဒါနပြု၍ အမျှဝေသည့်အခါ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုအနုမောဒနာပြုသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့် စိတ်စေတသိက်များဖြစ်ပေါ်သနည်း။ ဝမ်းသာ ဝမ်းနည်းခြင်း မဖြစ်ဘဲ သူတစ်ပါး သာဓုခေါ်သည့်အတိုင်းလိုက်၍ သာဓုခေါ်သူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့် စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်သနည်း။

၄၀။ စာမေးပွဲရှုံးသဖြင့် ဝမ်းနည်းနေသောသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့် စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်နေသနည်း။

၄၁။ ရန့်ရင်းကြမ်းတမ်းစွာဆဲရေးတိုင်းထွာနေသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်နေပါသနည်း။

၄၂။ သူတစ်ပါးကြီးပွားချမ်းသာသည်ကို မနာလိုမရှုဆိတ်သောသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်နေသနည်း။

၄၃။ သူတစ်ပါး ကြီးပွားချမ်းသာသည်ကို ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ဖြစ်သောသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်နေပါသနည်း။

၄၄။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ရောက်လာသော်လည်း မလှူဒါန်းလိုသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့် စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပါသနည်း။

၄၅။ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာတို့အပေါ်တွင်ယုံမှားသံသယဖြစ်နေသောသူ၏သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပါသနည်း။

၄၆။ လက်ပတ်နာရီ လှလှကလေးကိုမြင်၍ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ပြီး လိုချင်နေသောသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပါသနည်း။

၄၇။ ရဟန္တာအရှင်မြတ်များတို့က စေတီပုထိုးဘွင် ရေလှူ ပန်းကပ်သည့်အခါ မည်သည်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပါ...

၄၀။ ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက သမထ ဘာဝနာပွားများ၍ ပထမ ဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသူ၏သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ် စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်သနည်း။

၄၉။ ဈာန်မရသေးသည့်ယောဂီတစ်ဦးက ဝိပဿနာ ပွားများအား ထုတ်၍ ပထမအကြိမ် မဂ်ဆိုက်သည့်အခါ ထိုသူ၏ သန္တာန်၌ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်သနည်း။

၅၀။ မိမိမြတ်နိုးသော ပစ္စည်းရတနာပျောက်ဆုံးသွားသဖြင့် ဝမ်း နည်းနေသူသည် ထိုဝမ်းနည်းမှု ပပျောက်သွားအောင် မည်သို့ လုပ်ဆောင်သင့်သနည်း။

၅၁။ မတရား ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းကို ခံနေရသဖြင့် မခံမရပ်နိုင် အောင် ဒေါသဖြစ်နေသောသူသည် ထိုသို့ဒေါသမဖြစ်အောင် မည်သို့လုပ်ဆောင်သင့်သနည်း။

၅၂။ ပျင်းရိငိုက်မျဉ်းတတ်သောလူတစ်ယောက်သည် ပျင်းရိငိုက်မျဉ်း မှု လျော့ပါးသွားအောင် မည်သို့ ကျင့်ကြံ အားထုတ်သင့် သနည်း။

၅၃။ အောက်ပါစေတသိက်တို့၏ အမည်များကို ရေးသားဖော်ပြပါ၊

(က) မည်သည့်အခါမျှ မရောင့်ရဲစေသော စေတသိက်၊
(ခ) ခန္ဓာငါးပါးကို 'ငါ'ဟု စွဲလမ်းစေသောစေတသိက်။
(ဂ) ငါအတော်ဆုံးဟု ဘဝင်မြင့်စေသော စေတသိက်၊
(ဃ) မြွေဟောက်ကဲ့သို့ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သောစေတသိက်၊
(င) စကြဝတေးမင်း၏ ပတ္တမြားရတနာနှင့် တူသော စေတသိက်၊
(စ) တံခါးစောင့်နှင့်တူသော စေတသိက်၊
(ဆ) ရထားထိန်းနှင့်တူသော စေတသိက်၊
(ဇ) အမျိုးသမီးကောင်းနှင့်တူသော စေတသိက်၊
(ဈ) ပြည့်တန်ဆာမနှင့်တူသော စေတသိက်၊
(ည) ကိလေသာမှ လွတ်ပြီးသော ရဟန်းနှင့်တူသော စေတသိက်၊

၅၄။ အောက်ပါတရားတို့၏ တရားကိုယ်များကို ထုတ်ပြပါ။

(က) အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေသော မူလတရား ၃-ပါး၊

(ခ) သံသရာကို ချုပ်ထွင်တတ်သော ပဋ္ဌတရား ၃-ပါး၊

(ဂ) လောကကို စောင့်ရှောက်သော လောကပါလတရား ၂-ပါး၊

(ဃ) ပျင်းရိငိုက်မျဉ်းစေသော တရား ၂-ပါး၊

(င) မြဟ္မာစိုရ်တရား ၄-ပါး၊

၅၅။ အောက်ပါစေတသိက်များ၏အမည်တို့ကို ဖော်ပြပါ။

(က) အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘောရှိသော စေတသိက်၊

(ခ) မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း သဘောရှိသော စေတသိက်၊

(ဂ) စိတ်၏ ငြိမ်းခြင်းသဘောရှိသော စေတသိက်၊ (၁၉၈၁)

၅၆။ ဘုရားရှိခိုးသောအခါ ဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်၌ စေတသိက်ပေါင်း မည်မျှယှဉ်နိုင်ပါသနည်း။ (၁၉၈၁)

၅၇။ အမှားအမှန် ဝေဖန်တွေးတော ယုံမှားနေသော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်များကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၁)

၅၈။ ပန်းတစ်ပွင့်ကို မြင်သောအခါဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို ရေးပါ။ (၁၉၈၁)

၅၉။ စိတ်၌ဖြစ်၍ စိတ်ကိုခြယ်လှယ်တတ်သော သဘောတရားများကို မည်သို့ခေါ်ပါသနည်း။ ယင်းသဘောတရားပေါင်း မည်မျှရှိပါသနည်း။ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၀။ စကားပြောရာတွင် ပါဝင်တတ်သော စေတနာ၊ မာန၊ ဒေါသ၊ သတိ၊ ပညာဟူသော စကားလုံးတို့၏ မြန်မာလို အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၁။ မနာလိုခြင်း၊ ဝန်တိုခြင်း၊ လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားများသည် မည်သည့်စေတသိက်များ ဖြစ်ပါသနည်း။ ယင်းစေတသိက်များသည် မည်သည့်စိတ်များနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပါသနည်း။ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၂။ မြတ်စွာဘုရားသခင် ပြုံးရွှင်တော်မူသောအခါ ဖြစ်ပေါ်သည့် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက်တို့ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၃။ လူတို့ နေ့စဉ်ပြောဆိုကြရာတွင် ပါဝင်သော ဝေဒနာ၊ ဝီရိယ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ သဒ္ဓါဟူသော စကားငါးလုံး၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်မာလိုဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၄)

၆၄။ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေသည်ကိုမြင်၍ သနားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ကရုဏာစေတသိက်သည် မည်သည့်စိတ်များ နှင့် ယှဉ်၍ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၄)

၆၅။ သီချင်းသံ ကြားသောအခါ ဖြစ်သောစိတ်၌ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်များကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၄)

၆၆။ သောမနဿသဟဂုတ်လက်ဖက်က သုံးလေးလုတ်၊ ကြက်သွန် ကြော်များများနှင့် ဗိုက်ကားအောင် တုတ်ပြီးလျှင် ဆိုသော စာချိုးအရ စိတ်(၇၉)ပါးတို့တွင် သောမနဿသဟဂုတ် စိတ် ပေါင်း မည်မျှရှိသည်ကို ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၄)

၆၇။ မိမိမိတ်ဆွေ၏ ပစ္စည်းကို ခိုးယူပြီးခါမှ 'ငါမှားလေစွ'ဟု နောင်တရမှုသည် မည်သည့်စေတသိက် ဖြစ်ပါသနည်း။ ၎င်း စေတသိက်တို့သည် မည်သည့်စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပါသနည်း။ (၁၉၇၅)

၆၈။ အောက်ပါ စကားငါးလုံးတို့၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို အဘိ ဓမ္မာ သဘာဝဆိုက်အောင် ရေးသားပါ။

(က) အဟိရိက (ခ) အနောတ္တပ္ပ (ဂ)သညာ (ဃ) ပီတိ (င) သမ္မာဝါစာ။ (၁၉၇၅)

၆၉။ အဆင်းလှ၍ မာနကြီးသူတစ်ဦးအား မာနသည် အမြဲတမ်း နေပါသလော၊ ဖြစ်သောအခါ မည်သည့်စိတ်နှင့် ယှဉ်၍ ဖြစ်ပါသနည်း။ (၁၉၇၅)

၇၀။ ဖဿ, မနသိကာရ, အဓိမောက္ခ, ဆန္ဒ, သမ္မာအာဇီဝ စေတ သိက်တို့၏ အဘိဓမ္မာသဘော လက္ခဏာကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးပါ။ (၁၉၇၆)

၇၁။ စာကျက်နေစဉ် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ပျင်းရိငေးမောခြင်း, တွေဝေထိုင်းမှိုင်းခြင်းတို့သည် အဘယ်စေတသိက်တို့၏ သဘော လက္ခဏာများဖြစ်ပါသနည်း၊ ယင်းစေတသိက်တို့သည် အဘယ် စိတ်များနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပါသနည်း၊ အသီးအသီးဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၆)

၇၂။ မနာလိုခြင်း, ဝန်တိုခြင်းသဘောတရားတို့သည် လောဘမူစိတ်နှင့် သက်ဆိုင်ပါသလော၊ သို့မဟုတ် ဒေါသမူစိတ်နှင့် သက်ဆိုင်ပါသလော၊ စစ်ကြောဝေဖန်ပြီး မဂ်စိတ်နှင့်အတူဖြစ်ခွင့်ရသော စေတသိက်သရုပ်ကိုလည်း ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၈၆)

၇၃။ အောက်ပါစေတသိက်များကို ကုန်စင်အောင် ရေတွက်ပြပါ–
(က) သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏစေတသိက်၊
(ခ) သဗ္ဗာကုသလယောဂီစေတသိက်။ (၁၉၈၆)

၇၄။ စေတသိက်၏ လက္ခဏာများကို ဖော်ပြပြီးလျှင် စိတ်ဟူသမျှနှင့် ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်တို့ကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။(၁၉၈၇)

၇၅။ စေတနာ၊ မာန၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သဒ္ဓါ၊ မုဒိတာ စေတသိက်တို့၏ အဘိဓမ္မာသဘောလက္ခဏာကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၇)

၇၆။ အလိုရမ္မက်ကြီးသူနှင့် စိတ်တို စိတ်ဆတ်သူ နှစ်ဦးတို့တွင် မည်သူသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်တတ်ပါသနည်း၊ သမ္ပယောဂနည်းအရ စိစစ်ပါ။ (၁၉၈၇)

၇၇။ လိပ်ပြာလေးတစ်ကောင်ကို ဖမ်းယူပြီး သနားသဖြင့် မသတ်ဘဲ လွှတ်လိုက်သူ၌ မည်သည့်စိတ်ဖြစ်သနည်း၊မည်သည့်စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပါသနည်း၊ အသီးသီးဖြေဆိုပါ။(၁၉၈၇)

၇၈။ ပညာ၊ သညာ၊ ဝေဒနာ၊ စေတနာ၊ ကရုဏာ ဟူသော စေတသိက်တို့၏ သဘောလက္ခဏာတို့ကို အသီးသီးရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၈၈)

၇၉။ လိမ်ပြောမည်ကြံပြီးမှ မလိမ်တော့ဘဲ အမှန်ကို ပြောဆိုရာ၌ မည်သည့် စေတသိက် ဖြစ်ပါသနည်း၊ ယင်းစေတသိက်နှင့် ယှဉ်ဖက်စိတ်များကိုပါ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၀။ (က) ကြောင်းကျိုးသိမြင် ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ ဘုရားရှိခိုးသူ၊ (ခ) ကြောင်းကျိုးမမြင် ဉာဏ်မထင်ဘဲ ဘုရားရှိခိုးသူတို့ရသော မဟာကုသိုလ်တို့ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၁။ စိတ်တို့တွင် စေတသိက်အနည်းဆုံးယှဉ်သောစိတ်ကို ၎င်းယှဉ်ရာစေတသိက်နှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၂။ အောက်ပါစေတသိက်များ၏ သဘောလက္ခဏာများကို မှန်ကန်အောင် ရေးပြပါ–

စေတနာ၊ ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ သတိ၊ စိတ္တုပသဒ္ဓိ။ (၁၉၈၅)

၁၃။ အောက်ပါတို့၌ မည်သည့်စေတသိက်များဖြစ်သည်ကို အမည်မျှ ညွှန်ပြခဲ့ပါ–

(က) ဆရာ, မိဘ စကားဟူသော အာရုံကိုနှလုံးသွင်းမှု၊

(ခ) အာရုံတစ်ပါး စိတ်မသွားဘဲ စိတ်တည်ကြည်မှု၊

(ဂ) အရာရာကို လိုလားတောင့်တခြင်း၊

(ဃ) ဘုရား, တရား၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း၊

(င) တည်ငြိမ်မှုမရှိဘဲ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း (၁၉၈၉)

၁၄။ လူတို့ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲလေ့ရှိသော "ပညာ" ဟူသော စကားသည် အဘယ်စေတသိက်၏အမည်ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဖော်ပြ၍၊ ယင်းပညာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့ကိုလည်း အကျဉ်းသင်္ချာသရုပ်မျှ ဖော်ထုတ်ရေးပြပါ။ (၁၉၈၉)

အခန်း (၃)

ပကိဏ်းပိုင်း

ရုပ်နာမ်ဆက်သွယ်မှု

ရှေ့အပိုင်း(၂)ခု၌ စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့၏ အကြောင်းကို လေ့လာခဲ့ကြရပေပြီ။ စိတ်စေတသိက်တည်းဟူသော "နာမ်" တရားတို့သည် "အာရုံ" တည်းဟူသော "ရုပ်,နာမ်,ပညတ်" တရားကိုအကြောင်းပြု၍ "ဝတ္ထုရုပ်" ပေါ်တည်မှီ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

"ပကိဏ်း"ဟူသည်မှာ "ပကိဏ္ဏက"ဟူသည့် ပါဠိသဒ္ဒါမှ ဆင်းသက်၍ "ရောရောပြွမ်းပြွမ်း"ဟု အနက်ရ၏။ ဤအနက် အဓိပ္ပာယ်နှင့်အညီ ဤအခန်းဝယ် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဆက်သွယ်မှုသဘောကို ဖော်ပြကြသည့် ဝေဒနာ သင်္ဂဟ, ဟေတု သင်္ဂဟ, ကိစ္စသင်္ဂဟ, ဒွါရသင်္ဂဟ, အာရမ္မဏသင်္ဂဟနှင့် ဝတ္ထုသင်္ဂဟတို့ကို ရောပြွမ်း၍ ဖော်ပြမည်ဖြစ်၏။

စာရှုသူတို့သည် စားသောက်ဖွယ် ၆-မယ်ကို တစ်ပိုင်နက် စားသုံးရသည့်နှယ် မြိန်မြိန်ရှက်ရှက်အားပါးတရ လေ့လာကြရမည်ဖြစ်သည်။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ

ဝေဒနာအမျိုးမျိုးကိုအခြေခံ၍ စိတ်စေတသိက်တို့ကို အကျဉ်းရုံးကာ စုပေါင်းတင်ပြခြင်းကို ဝေဒနာသင်္ဂဟ ဟု ခေါ်၏။

ဝေဒနာသည် အာရုံကိုခံစားခြင်းသဘောအားဖြင့် တစ်မျိုးတည်းသာရှိ၏။ သို့သော် အာရုံကွဲပြားခြင်းကို လိုက်၍ ဝေဒနာ ၃-မျိုး၊ ဣန္ဒြေဟောစဉ်ကိုလိုက်၍ ဝေဒနာ ၅-မျိုးကွဲပြား၏။

အာရမ္မဏာနုဘဝနည်း

အာရုံခံစားခြင်းကိုလိုက်၍ ဝေဒနာ ၃-မျိုးကွဲပြားပုံမှာ-

၁။ သုခဝေဒနာ = အလိုရှိအပ်, ကောင်းမြတ်သောအာရုံ(ဣဋ္ဌာရုံ) နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ ချမ်းသာသောခံစားမှု၊

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာ = အလိုမရှိအပ်, မကောင်းမြတ်သော အာရုံ (အနိဋ္ဌာရုံ) နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ ဆင်းရဲသောခံစားမှု၊

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာ = မကောင်းမဆိုး, အလယ်အလတ် ရိုးရိုး ဖြစ်သော (ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ)နှင့်ဆုံတွေ့သည့်အခါ ချမ်းသာ သည်လည်းမဟုတ်၊ ဆင်းရဲသည်လည်းမဟုတ် လျစ်လျူရှု သော သဘောဖြင့်ခံစားမှု။

ဣန္ဒြိယဘေဒနည်း

ဣန္ဒြေဟောစဉ်ကိုလိုက်၍ ဝေဒနာ ၅-မျိုးကွဲပြားပုံမှာ-

၁။ သောမနဿဝေဒနာ = စိတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းသဘော၊

၂။ ဒေါမနဿဝေဒနာ = စိတ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း သဘော၊

၃။ သုခဝေဒနာ = ကိုယ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းသဘော၊

၄။ ဒုက္ခဝေဒနာ = ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းသဘော၊

၅။ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ = ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်၊ ဆင်းရဲသည် လည်းမဟုတ်၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားခြင်းသဘော။

ဝေဒနာ အသီးသီးနှင့် ယှဉ်သောစိတ်

* ဝေဒနာ ၅ပါးတို့သည် အဘယ်မျှလောက်သော စိတ်တို့၌ အသီးသီး ယှဉ်ကြသနည်း။

၁။ သုခဝေဒနာသည် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် သုခသဟ ဂုတ်ကာယ ဝိညာဏ်စိတ် ၁-ခု၌ ယှဉ်၏။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် အကုသလဝိပါက် ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယ ဝိညာဏ် စိတ် ၁-ခု၌ ယှဉ်၏။

၃။ ဒေါမနဿ ဝေဒနာသည် ဒေါသမူစိတ် ၂ ပါး၌ယှဉ်၏။

၄။ သောမနဿဝေဒနာသည် ကာမသောမနဿစိတ် ၁၈ ပါး, မဟဂ္ဂုတ် သောမနဿစိတ် ၁၂ ပါး, လောကုတ္တရာသောမနဿ စိတ် ၃၂-ပါးဟူသော စိတ် ၆၂-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။

၅။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ကာမဥပေက္ခာစိတ် ၃၂ ပါး, မဟဂ္ဂုတ် ဥပေက္ခာစိတ် ၁၅ ပါး, လောကုတ္တရာ ဥပေက္ခာစိတ် ၈ ပါးဟူသော စိတ် ၅၅ပါးတို့၌ယှဉ်၏။

မှတ်ချက်။ ။အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်းအရ ဝေဒနာ ၃ပါးတို့နှင့် ယှဉ်ကြသော စိတ်တို့ကိုရေတွက်ရလျှင် သောမနဿဝေဒနာကို သုခဝေဒနာ၌သွင်း၍လည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿဝေဒနာကို ဒုက္ခဝေဒနာ၌ သွင်း၍လည်းကောင်း ရေတွက်ရမည်။ ထိုအခါ ဒုက္ခ သဟဂုတ်စိတ် ၃၊ သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅၊ ပေါင်း ၁၂၁ ပါးတို့ကိုရ၏။

ဝေဒနာအသီးသီးနှင့် ယှဉ်သောစေတသိက်များ

* ဝေဒနာ အသီးသီးတို့နှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်ကြသော စေတသိက် များကား အဘယ်နည်း၊

၁။ သုခဝေဒနာသည် သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၌ယှဉ်၏။ ၎င်းစိတ်တွင် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးယှဉ်ကြရာ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်ကြသော စေတသိက်တို့သည် ဖဿ, သညာ, စေတနာ, ဧကဂ္ဂတာ, ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် မနသိကာရတို့ဖြစ်ကြ၏။

၂။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၌ ယှဉ်၏။ ၎င်းစိတ်တွင် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါးယှဉ်ကြရာဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်ကြသော စေတသိက်တို့သည်ကား ဖဿ, သညာ, စေတနာ ဧကဂ္ဂတာ, ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် မနသိကာရတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

၃။ ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်၏။ ဒေါသမူ စိတ်တွင် ပီတိကြဉ်သည့်အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါး, မောစတုက် ၄-ပါးနှင့်, ဒေါစတုက် ၄-ပါးနှင့် ထိနမိဒ္ဓဟူ၍ စေတသိက် ၂၂-ပါးယှဉ်ကြရာ ဝေဒနာမှလွဲ၍ ကြွင်းသည့်စေတသိက် ၂၁-ပါးတို့သည် ဒေါမနဿဝေဒနာ၏ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။

၄။ သောမနဿ ဝေဒနာသည် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြ၏။ ဤစိတ်တို့၌ မယှဉ်ကြသည့် စေတသိက်များမှာ ဒေါသမူ၌သာ ယှဉ်ကြသော ဒေါစတုတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်၌သာ ယှဉ်သည့် ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တို့ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ဤစေတသိက် ၅-ပါးနှင့် ဝေဒနာစေတသိက်တို့ကိုကြဉ်၍ ကြွင်းသည့်စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် သောမနဿဝေဒနာ၏ ယှဉ်ဖက်များ ဖြစ်ကြ၏။

၅။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးတို့၌ ယှဉ်၏။ ဒေါသမူဒွေ၌သာ ယှဉ်ကြသော ဒေါစတုတ် ၄ ပါးနှင့် သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်တို့၌သာ ယှဉ်သည့်ပီတိတို့သည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်တို့၌ မယှဉ်ကြချေ။ သို့အတွက် ဤစေတသိက် ၅-ပါးနှင့် ဝေဒနာစေတသိက်တို့ကို ကြဉ်၍ ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ ယှဉ်ဖက်များ ဖြစ်ကြ၏။

ဟေတုသင်္ဂဟ

"ဟေတု"ဟူသော ပါဠိသဒ္ဒါကို "ဟိတ်"ဟု မြန်မာမှုပြုထား၏။ ဟိတ် ၆-ပါးရှိ၏။ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသနှင့်အမောဟတို့ ဖြစ်ကြ၏။

သစ်ပင်၏အမြစ်သည် သစ်ပင်ကို မြေပေါ်၌ ခိုင်မြဲစွာ တည်နေစေသကဲ့သို့ ဟိတ်တရားတို့သည် စိတ်စေတသိက်တို့ကို အာရုံ၌ တည်မြဲစေကြ၏။

ဟိတ်အပေါ် အခြေခံ၍ စိတ်စေတသိက်တို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ခြင်းကို"ဟေတု သင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်၏။

အဟိတ်စိတ်နှင့် သဟိတ်စိတ်များ

ဟိတ်မရှိသောစိတ်များကို အဟိတ်စိတ်များဟုခေါ်၏။ စိတ်ပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးရှိ၏။ အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးနှင့် အဟိတ်ကြိယာ ၃-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤစိတ်တို့၌ ယှဉ်ကြသော စေတသိက်များကို ဆန်းစစ်ကြည့်လျှင် ဟိတ်တရားတစ်ခုမျှ မပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပေမည်။

ဟိတ်ပါဝင်သော စိတ်များကို သဟိတ်စိတ်များဟုခေါ်၏။ သဟိတ်စိတ် အရေအတွက်မှာ ၈၉-၁၈-၇၁ ဖြစ်၏။ ဤစိတ်တို့ကို ဟိတ် ၁-ပါး, ၂-ပါး သို့မဟုတ် ၃-ပါးပါရှိသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ ၃-မျိုးထပ်မံခွဲခြားနိုင်၏။

၁။ ကေဟိတ်စိတ် = ဟိတ် ၁-ပါးသာ ယှဉ်သောစိတ် ၂-ပါးရှိ၏။ မောဟနှင့်သာ ယှဉ်သည့် မောဟမူဒွေဖြစ်၏။

၂။ ဒွိဟိတ်စိတ်=ဟိတ် ၁-ပါးစီယှဉ်ကြသောစိတ်များမှာ-၂၂ပါး ရှိ၏။ ဤစိတ်တို့သည် လောဘမူစိတ် ၈-ပါး, ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးနှင့် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် ၁၂-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ လောဘမူစိတ် ၈-ပါးတွင် လောဘနှင့်မောဟဟိတ် ၂-ပါး ယှဉ်ကြ၏။ ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး တွင် ဒေါသနှင့် မောဟဟိတ် ၂-ပါး ယှဉ်ကြ၏။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ကာမသော ဘဏစိတ် ၁၂-ပါးတွင် အလောဘနှင့်အဒေါသဟိတ် ၂-ပါး ယှဉ်ကြ၏။

၃။ တိဟိတ်စိတ် = ဟိတ် ၃-ပါးစီ ယှဉ်ကြသော စိတ်များမှာ ၄၇-ပါးရှိ၏။ ဤစိတ်တို့သည် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် ၁၂-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးနှင့် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။ ပညိန္ဒြေ စေတသိက် ယှဉ်သည့်စိတ် ၄၇-ပါးပင်တည်း။ ဤစိတ်တို့တွင် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟဟူသည့် ဟိတ် ၃-ပါးယှဉ်ကြ၏။

ဟေတု သင်္ဂဟဇယားကို အသုံးပြုပုံ

ဟေတုသင်္ဂဟဇယား(နောက်ဆက်တွဲ၌ကြည့်ပါ) ရှေ့ပိုင်းတွင်အဟိတ် စိတ် ၁၈-ပါး, ကေဟိတ်စိတ် ၂-ပါး, ဒွိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါးနှင့်တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါးတို့ကို ဖော်ပြထားပြီးလျှင် ထိုစိတ်အသီးသီးတို့၌ ယှဉ်ကြသည့်ဟိတ် များကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။

ဇယား၏ဒုတိယပိုင်းတွင် ဟိတ် ၆-ပါးကို တိက် (တိက=သုံးခုအစု) စသည်ဖြင့် ခွဲခြားပြထား၏။ တိက်အားဖြင့် ကုသိုလ်ဟိတ် ၃-ပါး(အလောဘ, အဒေါသ,အမောဟ)၊ အကုသိုလ်ဟိတ် ၃-ပါး(လောဘ,ဒေါသ,မောဟ)နှင့် အဗျာကတဟိတ် ၃-ပါး (အလောဘ,အဒေါသ,အမောဟ)ရှိခြင်းကို သိသာရုံ ဖော်ပြထား၏။

ဇာတ်အားဖြင့်လည်း ကုသိုလ်ဇာတ်ဟိတ် ၃-ပါး,အကုသိုလ်ဇာတ်ဟိတ် ၃-ပါး, ဝိပါက်ဇာတ်ဟိတ် ၃-ပါးနှင့် ကြိယာဇာတ်ဟိတ် ၃-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ကုသိုလ်ဇာတ်ဝင်ဟိတ် ၃-ပါးမှာ ကုသိုလ်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသော အလောဘ,အဒေါသနှင့် အမောဟဟိတ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ အကုသိုလ်ဇာတ်ဝင် ဟိတ် ၃-ပါးမှာ အကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်ကြသော လောဘ, ဒေါသ, မောဟ ဟိတ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဝိပါက်ဇာတ်ဟိတ်တို့မှာ ဝိပါက်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသော ဟိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ကြိယာဇာတ်ဟိတ်တို့မှာ ကြိယာစိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသောဟိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိပါက်ဇာတ်နှင့် ကြိယာဇာတ်တို့ကိုပေါင်း၍ အဗျာကတဇာတ်ဟု လည်းခေါ်၏။ ဤဇာတ်ရှိသောဟိတ်တို့သည် ကုသိုလ်ဟိတ် ၃-ပါးနှင့်အတူတူ ပင် ဖြစ်ကြ၏။

ဘုံအားဖြင့်မူ ကာမဘုံ၌ ဟိတ် ၆-ပါးစလုံးကို ရနိုင်၏။ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံနှင့် လောကုတ္တရာဘုံတို့၌ ကောင်းသည့်ဟိတ် ၃-ပါးတို့ကိုသာ ရနိုင်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့်သော်ကား ပုထုဇဉ်, သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ် တို့၌ ဟိတ် ၆-ပါးစလုံးရကြ၏။ အနာဂါမ်တွင်ဒေါသဟိတ် ကင်းသွားသည့် အတွက် ဟိတ် ၅ ပါးကိုသာရနိုင်၏။ ရဟန္တာများ၌မူ ကောင်းသော ဟိတ် ၃ ပါးကိုသာ ရနိုင်၏။

အဟိတ်စေတသိက် ၁၃- ပါး

အဟိတ်စိတ် ၁၈ ပါးတွင် ဆန္ဒကြဉ်သည့် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂ ပါးယှဉ်ကြ၏။ ဤစေတသိက်တို့သည် ယှဉ်ဖက်ဟိတ်မရှိကြသဖြင့် အဟိတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ခိုက် အဟိတ်စေတသိက်များဖြစ်သည်ဟုမှတ်ယူရ၏။

တစ်ဖန် ဧကဟိတ်စိတ်ဖြစ်သည့် မောဟမူဒွေ၌ စေတသိက် ၁၆ ပါး ယှဉ်ကြ၏။ဤစေတသိက် ၁၆ ပါးတွင် မောဟသည် အခြားယှဉ်ဖက် ဟိတ် မရှိသော စေတသိက်ဖြစ်၏။

အထက်ပါ ၂-ရပ်ကိုပေါင်းသော် အဟိတ်စေတသိက် ၁၃ ပါး (အဟိတ်တေရသ)ကို ရ၏။

ဧကဟိတ်စေတသိက် ၂၀ ပါး

မောဟမူဒွေ၌ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၁၆ ပါး အနက် မောဟမှ တစ်ပါး ကျန်စေတသိက် ၁၅ ပါးသည် မောဟဟိတ် ၁ ပါးနှင့် ယှဉ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကို ဧကဟိတ်စေတသိက်များဟု ခေါ်၏။

ဒွိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါးတွင် ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ပညာကြဉ်၍ စေတသိက် ပေါင်း ၅၀ ယှဉ်ကြ၏။ လောဘမူစိတ် ၈ ပါး၌ လောဘနှင့် မောဟဟိတ် ၂ ပါးယှဉ်ကြရာ လောဘသည် မောဟနှင့် လည်းကောင်း၊ မောဟသည် လောဘနှင့်လည်းကောင်း အပြန်အလှန်ယှဉ်ကြ၏။ ထိုနည်းတူ ဒေါသမူဒွေ၌

ဒေါသနှင့် မောဟတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ယှဉ်ကြ၏။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် ၁၂ ပါးတို့၌ အလောဘနှင့်အဒေါသတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ယှဉ်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ဒွိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါးတွင် လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသဟူသော စေတသိက် ၅-ပါးတို့သည် ဟေတုစေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဤစေတသိက်၅-ပါးနှင့် မောဟမူဒွေ၌ ယှဉ်ကြသည့် ဟေတုစေတသိက် ၁၅-ပါးကို ပေါင်းသော် ဟေတုစေတသိက် ၂၀ (ဟေတုနှစ်ဆယ်)ကို ရ၏။

ဒွိဟိတ်စေတသိက် ၄၈-ပါး

ဒွိဟိတ်စိတ် ၂၂ ပါးတွင် ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၅၀ အနက် ၅-ခု သည် ဟေတုစေတသိက်များဖြစ်ကြောင်း ဆိုခဲ့ပြီးပေပြီ။ ထို့ကြောင့် ကျန် စေတသိက် ၄၅-ခုတို့သည် ဒွိဟိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။

တစ်ဖန်တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါးတွင် အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါး မှအပ ကြွင်းသည့်စေတသိက် ၃၈-ပါးတို့ ယှဉ်ကြ၏။ ဤ ၃၈-ပါးအနက် အလောဘ, အဒေါသနှင့် အမောဟ ဟိတ်၃-ပါး ပါဝင်ရာ အလောဘသည် အဒေါသနှင့် အမောဟတို့နှင့်ယှဉ်၏။ အဒေါသသည် အလောဘ, အမောဟ တို့နှင့်ယှဉ်၏။ အမောဟသည် အလောဘ, အဒေါသတို့နှင့်ယှဉ်၏။ ထို့ကြောင့် အလောဘ, အဒေါသနှင့် အမောဟတို့သည် ဒွိဟိတ်စေတသိက်များဖြစ်ကြ၏။

အထက်ပါ ဒွိဟိတ်စေတသိက် ၂-ရပ်ကိုပေါင်းသော် ၄၅ + ၃ = ၄၈ခု (ဒွိဝယ်ငှစတ်)ကို ရ၏။

တိဟိတ်စေတသိက် ၃၅-ပါး

တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါးတွင် ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၃၈-ပါးအနက် ၃-ပါးသည်ဒွိဟိတ်စေတသိက်များဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြခဲ့ပြီးပေပြီ။ ထို့ကြောင့် ကြွင်းသည့်စေတသိက် ၃၅-ပါးတို့သည် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟိတ် ၃-ပါးနှင့်ယှဉ်ကြသော တိဟိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။ (တိဟိတ် မှတ်၊ ရလတ် သုံးဆယ့်ငါး)ကို ရ၏။

ကိစ္စသင်္ဂဟ

ကိစ္စဟူသည်မှာ အမှုလုပ်ငန်းကိုခေါ်၏။ စိတ်တို့၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စအပေါ် မူတည်၍ စိတ်စေတသိက်များကို ပေါင်းစုရေတွက်ခြင်းသည် ကိစ္စသင်္ဂဟမည်၏။

စိတ်တို့ ဆောင်ရွက်ကြသည့်ကိစ္စ ၁၄-ပါး

၁။ ပဋိသန္ဓေကိစ္စ = ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးခြင်း ကိစ္စ။

၂။ ဘဝင်ကိစ္စ = လက်ရှိဘဝ၌ ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အဆက်ထက်ဆုံး မပြတ်မလပ်ရအောင် ဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ။

၃။ အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ = အာရုံကိုနှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းကိစ္စ။

၄။ ဒဿနကိစ္စ = မြင်ခြင်းကိစ္စ။

၅။ သဝန ကိစ္စ = ကြားခြင်းကိစ္စ၊

၆။ ဃာယနကိစ္စ = နံခြင်းကိစ္စ

၇။ သာယနကိစ္စ = အရသာယူခြင်းကိစ္စ

၈။ ဖုသနကိစ္စ = တွေ့ထိခြင်းကိစ္စ

၉။ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းကိစ္စ = အာရုံကို လက်ခံထိန်းသိမ်းခြင်း ကိစ္စ။

၁၀။ သန္တီရဏကိစ္စ = အာရုံကို စုံစမ်းနှိုင်းချိန်ခြင်း ကိစ္စ။

၁၁။ ဝုဋ္ဌောကိစ္စ = အာရုံကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း ကိစ္စ။

၁၂။ ဇောကိစ္စ = အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်းကိစ္စ။

(ဇောစိတ်တို့သည် အာရုံ၌ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့ကို ပြီးမြောက်စေသည့် အစွမ်းဖြင့် အကြိမ်များစွာသော်လည်းကောင်း, တစ်ကြိမ်တည်းသော်လည်းကောင်း အာရုံ၏ အရသာကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြားသိလျက် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။)

၁၃။ တဒါရုံကိစ္စ = ဇောအဟုန်၏နောက်သို့ လိုက်ကာ ဇောယူပြီးသောအာရုံကို ဆက်လက်ယူခြင်းကိစ္စ။

၁၄။ စုတိကိစ္စ = ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ချုပ်ဆုံးသေလွန်ခြင်းကိစ္စ။

ကိစ္စဆောင်ရွက်ကြသော စိတ်များ

၁။ ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သော (ဝါ) ပဋိသန္ဓေကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ကြသော စိတ် ၁၉-ပါးရှိ၏။ ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ် ၂ ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၉-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။

၂။ ဘဝင်ကိစ္စတပ်သောစိတ် ၁၉-ပါးရှိ၏။ ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် ၂-ပါး, မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၉-ပါးတို့ပင်တည်း။

၃။ အာဝဇ္ဇန်း ကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂–ပါးရှိ၏။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

၄။ ဒဿန ကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂-ပါးရှိ၏။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၅။ သဝနကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂-ပါးရှိ၏။ သောတဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၆။ ဃာယန ကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂–ပါးရှိ၏။ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၇။ သာယနကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂-ပါးရှိ၏။ ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၈။ ဖုသနကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂–ပါးရှိ၏။ ကာယဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၉။ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းကိစ္စတပ်သောစိတ် ၂–ပါးရှိ၏။ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေဖြစ်၏။

၁၀။ သန္တီရဏကိစ္စတပ်သော စိတ် ၃ ပါးရှိ၏။သန္တီရဏစိတ် ၃ ပါးဖြစ်၏။

၁၁။ ဝုဋ္ဌောကိစ္စတပ်သောစိတ် ၁ ပါးရှိ၏။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။

၁၂။ ဇောကိစ္စတပ်သောစိတ် ၅၅ ပါးရှိ၏။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါး, ကုသိုလ်စိတ် ၂၁ ပါး, ဖိုလ်စိတ် ၄ ပါး၊ အာဝဇ္ဇန်း ဒွေကြဉ်သော ကြိယာစိတ် ၁၈ ပါးဟူ၍ ၅၅ ပါးဖြစ်ပါသည်။

(ဇောစိတ် ၅၅ ပါးကို အကျဉ်းမှတ်သားနိုင်သော နည်းမှာ "ကုကု ကြိဖိုလ်"ကို မှတ်သားရန်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်စိတ်, ကုသိုလ်စိတ်, အာဝဇ္ဇန်း ဒွေကြဉ်သည့် ကြိယာစိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်များကို အကုန်ယူရန်ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ မဟာကုသိုလ် ၈၊ မဟာကြိယာ ၈၊ ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁၊ ပေါင်း ၂၉ ပါးသည် ကာမစိတ်များဖြစ်ကြသဖြင့် **ကာမဇော**ဟု အမည်တွင်၏။

မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ် ၉၊ မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ၉၊ မဂ် ၄ ပါး၊ဖိုလ် ၄ပါး ပေါင်း ၂၆ ပါးတို့သည် အပ္ပနာစိတ်များ ဖြစ်ကြသဖြင့် **အပ္ပနာဇော**ဟု အမည်တွင်၏။)

၁၃။ တဒါရုံကိစ္စတပ်သောစိတ် ၁၁ ပါးရှိ၏။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ပါးနှင့် သန္တီရဏစိတ် ၃ ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၁၄။ စုတိကိစ္စတပ်သောစိတ် ၁၉ ပါးရှိ၏။ ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ် ၂–ပါး, မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉ ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။

ကိစ္စဆောင်ရွက်ရာဌာနများ

လူတို့၏အမှုလုပ်ငန်းကို "ကိစ္စ"ဟုခေါ်၍ ထိုလုပ်ငန်းပြုလုပ်ရာ အလုပ်ရုံကို "ဌာန"ဟု ခေါ်ဆိုသကဲ့သို့ စိတ်တို့၏အမှုလုပ်ငန်းကို "ကိစ္စ"ဟုခေါ်ပြီး ထိုကိစ္စပြုလုပ်ရာ စိတ်ဖြစ်ကို "ဌာန"ဟုခေါ်၏။

(၁) ပဋိသန္ဓေဌာန = ပဋိသန္ဓေကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉ ပါး၊
(၂) ဘဝင်ဌာန = ဘဝင်ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ ဘဝင်စိတ် ၁၉ ပါး၊
(၃) အာဝဇ္ဇန်းဌာန = အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ အာဝဇ္ဇန်းဒွေ၊
(၄) ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာန= ဒဿနကိစ္စ, သဝနကိစ္စ, ဃာယနကိစ္စ, သာယနကိစ္စ, ဖုသနကိစ္စတို့ကို ဆောင်ရွက်ရာ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ ပါး၊
(၅) သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဌာန = သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းကိစ္စကို ပြုလုပ်ရာ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေ၊
(၆) သန္တီရဏဌာန = သန္တီရဏကိစ္စကိုပြုလုပ်ရာ သန္တီရဏစိတ် ၃ ပါး၊
(၇) ဝုဋ္ဌောဌာန = ဝုဋ္ဌောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်းစိတ်၊
(၈) ဇောဌာန = ဇောကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရာ ဇောစိတ် ၅၅ ပါး၊
(၉) တဒါရုံဌာန = တဒါရုံကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရာ တဒါရုံစိတ် ၁၁-ပါး၊
(၁၀) စုတိဌာန = စုတိကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရာ စုတိစိတ် ၁၉-ပါး၊

မှတ်ချက်။ ။"ဌာန"ဟူသည်မှာ ကိစ္စဆောင်ရွက်ရာ ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ် နှစ်ခုတို့၏ အကြား စိတ်တစ်ခုဖြစ်လောက်ရာ အခါကာလ ဖြစ်သည်ဟုလည်း မှတ်ယူနိုင်၏။

ဝီထိစိတ်အစဉ်တွင် အာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်အကြား၌ စိတ်တစ်ခုဖြစ်လောက်ရာ အခါကာလသာ ရှိ၏။ ထိုကြားကာလကို ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာနဟု ခေါ်၏။ ဤဌာနတစ်ခုတည်း၌ ဒဿနကိစ္စ, သဝနကိစ္စ, ဃာယနကိစ္စ, သာယနကိစ္စ, ဖုသနကိစ္စတို့ကို လိုအပ်သလိုဆောင်ရွက်နိုင်ကြသဖြင့် ကိစ္စပေါင်း ၁၄ရပ်ရှိသော်လည်း ဌာနအရေအတွက်ပေါင်းမှာ ၁၀ ခုသာရှိ၏။

ကိစ္စနှင့်ဌာနတပ်သောစိတ်များ

(ကိစ္စသင်္ဂဟဇယားကိုကြည့်ပြီး ဖတ်ရှုပါ)

၁။ တစ်ကိစ္စ, ၁-ဌာနတပ်သောစိတ် ၆၈-ပါးရှိ၏။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, မနောဓာတ် ၃-ပါးနှင့် ဇောစိတ် ၅၅-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။

(မနောဓာတ် ၃ ပါး = ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁+သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂)

စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် ဒဿနကိစ္စနှင့် ပဉ္စဝိညာဏ်ဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

သောတဝိညာဏ်ဒွေသည်သဝနကိစ္စနှင့်ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ်ဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည်ဃာယနကိစ္စနှင့်ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ်ဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေသည်သာယနကိစ္စနှင့် ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ်ဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ဖုသနကိစ္စနှင့် ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ်ဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စနှင့် အာဝဇ္ဇန်းဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းကိစ္စနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

ဇောစိတ် ၅၅ တို့သည် ဇောကိစ္စနှင့် ဇောဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်၏။

၂။ နှစ်ကိစ္စ, ၂ ဌာနတပ်သောစိတ် ၂ ပါးရှိ၏။ သောမနဿသန္တီရဏနှင့် မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်းတို့ဖြစ်ကြ၏။

သောမနဿသန္တီရဏသည် သန္တီရဏကိစ္စနှင့် သန္တီရဏဌာနတာဝန်ကိုလည်းကောင်း၊ တဒါရုံကိစ္စနှင့် တဒါရုံဌာနတာဝန်ကိုလည်းကောင်း ထမ်းရွက်၏။

မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်းသည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စနှင့် အာဝဇ္ဇန်းဌာနတာဝန်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝုဋ္ဌောကိစ္စနှင့် ဝုဋ္ဌောဌာန တာဝန်ကိုလည်းကောင်း ထမ်းရွက်၏။

၃။ သုံးကိစ္စ, ၁ ဌာနတပ်သော စိတ် ၉-ပါးရှိ၏။ မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။ ဤစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စနှင့်ပဋိသန္ဓေဌာန, ဘဝင်ကိစ္စနှင့် ဘဝင်ဌာန, စုတိကိစ္စနှင့် စုတိဌာနတာဝန်ကို ထမ်းရွက်ကြ၏။

၄။ လေးကိစ္စ, ၄-ဌာနတပ်သောစိတ် ၈ ပါးရှိ၏။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စနှင့် ပဋိသန္ဓေဌာန, ဘဝင်ကိစ္စနှင့် ဘဝင်ဌာန, စုတိကိစ္စနှင့် စုတိဌာန, တဒါရုံကိစ္စနှင့် တဒါရုံဌာနတာဝန်များကို ထမ်းရွက်ကြ၏။

၅။ ငါးကိစ္စ, ၅ ဌာနတပ်သောစိတ် ၂ ပါးရှိ၏။ ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် ၂ ပါး ဖြစ်၏။ ဤစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စနှင့် ပဋိသန္ဓေဌာန,

ဘဝင်ကိစ္စနှင့် ဘဝင်ဌာန, သန္တီရဏကိစ္စနှင့် သန္တီရဏဌာန, တဒါရုံကိစ္စနှင့် တဒါရုံဌာန, စုတိကိစ္စနှင့် စုတိဌာနတာဝန်များကို ထမ်းရွက်ကြ၏။

ဒွါရသင်္ဂဟ

အာရုံဝင်ရောက်ရာတံခါးပေါက် "ဒွါရ" ၆ ပါးအပေါ် မူတည်၍ စိတ်စေတသိက်တို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ခြင်းသည် ဒွါရသင်္ဂဟမည်၏။

"ဒွါရ"ဟူသော သဒ္ဒါသည် "တံခါးပေါက်"ကို ဟော၏။ ပကတိ တံခါးပေါက်သည် နေအိမ်အတွင်းသို့ လူတို့ဝင်ရောက်ရာ အပေါက်ဝဖြစ်၏။ ထို့အတူ စက္ခုပသာဒဟုခေါ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်သည် အဆင်းအာရုံ ဝင်ရောက်ရာ (ဝါ) ပေါ်ထင်လာရာဌာနဖြစ်၏။ သို့အတွက် စက္ခုပသာဒကို မျက်စိတံခါးပေါက် (စက္ခုဒွါရ)ဟု တင်စား၍ ခေါ်ဆို၏။

ဒွါရ ၆-ပါး

* ဒွါရများနှင့် ၎င်းတို့၏တရားကိုယ် (ဆိုလိုရင်းတရား) တို့ကား အဘယ်နည်း။

၁။ စက္ခုဒွါရ = အဆင်းအာရုံဝင်ရောက်ရာ မျက်စိတံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာစက္ခုပသာဒ(မျက်စိအကြည်ဓာတ်) ဖြစ်၏။

၂။ သောတဒွါရ = အသံအာရုံဝင်ရောက်ရာ နားတံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာ သောတပသာဒ (နားအကြည်ဓာတ်) ဖြစ်၏။

၃။ ဃာနဒွါရ = အနံ့အာရုံဝင်ရောက်ရာ နှာတံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာ ဃာနပသာဒ(နှာအကြည်ဓာတ်)ဖြစ်၏။

၄။ ဇိဝှာဒွါရ = အရသာအာရုံ ဝင်ရောက်ရာ လျှာတံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာ ဇိဝှာပသာဒ (လျှာအကြည်ဓာတ်) ဖြစ်၏။

၅။ ကာယဒွါရ = အထိအတွေ့အာရုံဝင်ရောက်ရာကိုယ်တံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာ ကာယပသာဒ (ကိုယ်အကြည်ဓာတ်) ဖြစ်၏။

၆။ မနောဒွါရ = စိတ်ကူးအာရုံ စသည့် အာရုံခြောက်ပါး ဝင်ရောက်ရာ စိတ်တံခါးပေါက်၊ တရားကိုယ်မှာ(ဘဝင်စိတ် ၁၉-ပါး)ဖြစ်၏။

ဒွါရအသီးသီး၌ ဖြစ်ပေါ်သောစိတ်များ

(ဒွါရသင်္ဂဟ ဇယားကို ကြည့်ပြီးဖတ်ဆိုပါ။)

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်နိုင်သော စိတ် ၄၆-ပါးရှိ၏။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, စက္ခုဝိညာဏ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း) ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ပေါင်း ၄၆-ပါးတည်း။

(တဒါရုံ ၁၁—ပါးရှိသော်လည်း သန္တီရဏ ၃-ပါးကို ရေတွက်ပြီးဖြစ်၍ ကျန်မဟာဝိပါက် ၈–ပါးကိုသာ ယူရမည်။)

၂။ သောတဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၄၆-ပါးရှိ၏။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, သောတဝိညာဏ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ပေါင်း ၄၆-ပါးတည်း။

၃။ ဃာနဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၄၆-ပါးရှိ၏။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ဃာနဝိညာဏ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ပေါင်း ၄၆-ပါးတည်း။

၄။ ဇိဝှာဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၄၆-ပါးရှိ၏။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ဇိဝှာဝိညာဏ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ပေါင်း၄၆-ပါးတည်း။

၅။ ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၄၆–ပါးရှိ၏။ ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ကာယဝိညာဏ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ပေါင်း ၄၆–ပါးတည်း။

၆။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် ၆၇-ပါးရှိ၏။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ဇော ၅၅-ပါး, တဒါရုံ ၁၁-ပါး, ပေါင်း ၆၇-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယတည်းဟူသော ရုပ်ဒွါရ ၅-ပါး (ဝါ) ပဥ္စဒွါရတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော စိတ်အားလုံးကိုရေတွက်သော် ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၁, ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် ၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော ၁,ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈, ဟူ၍ စုစုပေါင်း ၅၄-ပါးဖြစ်သည်။

တစ်ဒွါရ စသည်၌ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များ

၁။ တစ်ဒွါရ၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောစိတ်များသည် အဘယ်မျှရှိသနည်း။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, အပ္ပနာဇော ၂၆ ပါးဟူ၍ ၃၆-ပါး ရှိပါသည်။

ဤစိတ်တို့ကို ဧကဒွါရိကစိတ်များဟု ခေါ်၏။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ အနက် စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်၏။ သောတဝိညာဏ်ဒွေသည် သောတဒွါရ၌ဖြစ်၏။ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်၏။ ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေသည် ဇိဝှာဒွါရ၌ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ကာယဒွါရ၌ဖြစ်၏။

အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးတို့ကား မနောဒွါရ၌ဖြစ်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဇောစိတ် ၅၅-ပါးအနက် ကာမစိတ် ၂၉-ပါးကို ကာမဇော ဟုခေါ်ပြီး ကျန်စိတ် ၂၆-ပါးကို အပ္ပနာဇောဟုခေါ်၏။

ကာမဇော ၂၉ = အကုသိုလ် ၁၂, မဟာကုသိုလ် ၈, မဟာကြိယာ ၈, ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁။

အပ္ပနာဇော ၂၆ = မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉, မဟဂ္ဂုတ် ကြိယာ ၉, မဂ် ၄ ဖိုလ် ၄။

၂။ ရုပ်ဒွါရ ၅-ပါး၌သာ ဖြစ်နိုင်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁ နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂ ဟူ၍ ၃ ပါးရှိပါသည်။
ဤစိတ်တို့ကို ပဉ္စဒွါရိကစိတ်များဟု ခေါ်၏။

၃။ ဒွါရ ၆ ပါးလုံး၌ အမြဲဖြစ်နိုင်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။
သောမနဿသန္တီရဏ ၁, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁ နှင့် ကာမဇော ၂၉ ဟူ၍ ၃၁ ပါးရှိပါသည်။

ဤစိတ်တို့ကို ပဉ္စဒွါရိကစိတ်များဟု ခေါ်၏။

၄။ ရံခါ ၆-ဒွါရ၌ဖြစ်၍ ရံခါ ၆-ဒွါရမှ လွတ်သောစိတ် မည်မျှရှိ ရှိသနည်း။

ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ ၂-ပါးနှင့် မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးဟူ၍ ၁၀-ပါးရှိပါသည်။ ဤစိတ်တို့သည် သန္တီရဏ, တဒါရုံ ကိစ္စတပ်သောအခါ ၆-ဒွါရ၌ဖြစ်ပြီး ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်နှင့် စုတိကိစ္စ တစ်ပါးပါး တပ်သည့်အခါ၌ ၆-ဒွါရမှလွတ်၏။ ဤစိတ် ၁၀ ပါးကို "ဆဒွါရိကဝိမုတ္တ" စိတ်များဟု ခေါ်၏။

၅။ အခါခပ်သိမ်း ၆ ဒွါရမှ လွတ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။
မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉ ပါးဟူ၍ ၉ပါးရှိပါသည်။ ဤစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတို့ကိုသာ ဆောင်ရွက်ကြသဖြင့် အခါ

ခပ်သိမ်း ၆ ဒွါရမှလွတ်ကုန်၏။ ဤစိတ်တို့ကို "သဗ္ဗထာဒွါရဝိမုတ္တ" စိတ်များဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်(၁)။ ။ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ် ၂, မဟာဝိပါက် ၈ နှင့် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ဟူသော စိတ် ၁၉-ပါးတို့သည် မနောဒွါရ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သောစိတ်ဖြစ်ကြ၏။ ၎င်းတို့သည် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ ကိစ္စတပ်သည့်အခါ မည်သည့်ဒွါရ၌မျှ မဖြစ်ပေါ်ကြချေ။ သို့အတွက် ၎င်းတို့ကို ဒွါရဝိမုတ္တ(ဝါ) ဒွါရဝိမုတ်စိတ်များ(ဒွါရမှ လွတ်သောစိတ်များ)ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်(၂)။ ။ဒွါရသင်္ဂဟဇယားနှ၌ လက်ယာဘက်သီးခြားအကွက်ငယ်၌ ၁-ဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ် ၃၆ ပါး၊ ၅-ဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ် ၃-ပါး၊ ၆-ဒွါရ၌ အမြဲဖြစ်သော စိတ် ၃၁-ပါး။ ၆-ဒွါရမှ ရံခါလွတ် သောစိတ် ၁၀-ပါးနှင့် ၆-ဒွါရမှအမြဲလွတ်နေသော စိတ် ၉-ပါးရှိကြောင်းကို သင်္ချာဖြင့် ဖော်ပြထား၏။

ဒွါရနှင့် စေတသိက်များ

စေတသိက်များသည် စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူချုပ်ငြိမ်း၍ အာရုံတူ မှီရာဝတ္ထုလည်းတူကြ၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်ဖြစ်သောဒွါရ၌ ယှဉ်ဖက်စေတသိက် များလည်း တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်ပေါ်ကြလိမ့်မည်။

အပ္ပမညာ ၂-ပါးသည် သတ္တဝါဟူသောပညတ်တရားကို အာရုံပြု၏။ စက္ခုဒွါရ စသည့် ရုပ်ပဉ္စဒွါရတို့၌ အဆင်း, အသံ, အနံ့, အရသာ, အထိ အတွေ့ဟူသော ပရမတ်တရားများသာ ထင်ပေါ်နိုင်ကြ၏။ သို့အတွက် ပရမတ်တရားတို့ကို အာရုံပြုကြသည့် စေတသိက်များသာ ရုပ်ပဉ္စဒွါရတို့၌ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ပညတ်တရားကိုအာရုံပြုသော အပ္ပမညာဒွေသည် စက္ခု စသည့် ဒွါရ ၅-ပါး၌ မဖြစ်ထိုက်။ မနောဒွါရ၌သာ ဖြစ်ထိုက်၏။ ကျန်စေတ သိက်များကား ဒွါရ ၆-ပါးလုံး၌ ဖြစ်ထိုက်၏ဟု သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ရာ၏။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ

အဆင်း, အသံ, အနံ့, အရသာ, အထိအတွေ့နှင့် ဓမ္မတို့သည် စိတ် စေတသိက်တို့၏ "မွေ့လျော်ရာ" ဖြစ်သောကြောင့် အာရမ္မဏမည်ကုန်၏။ ထိုအာရမ္မဏဟူသော ပါဠိသဒ္ဒါမှ "အာရုံ" ဟူသည့် မြန်မာဝေါဟာရ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အာရုံ ၆ ပါးရှိ၏။ စိတ်စေတသိက်တို့သည် အာရုံတစ်ခုခုကို အမှီပြုပြီး ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။ အာရုံတို့ကိုမှီတည်၍ စိတ်စေတသိက်တို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ခြင်းကို အာရမ္မဏ သင်္ဂဟဟု ခေါ်၏။

အာရုံ ၆–ပါး

* အာရုံ ၆ ပါးနှင့် ၎င်းတို့၏တရားကိုယ်ချွားကား အဘယ်နည်း။

၁။ ရူပါရုံ = အဆင်း။ တရားကိုယ်မှာ "ဝဏ္ဏ" အဆင်းဖြစ်၏။

၂။ သဒ္ဒါရုံ = အသံ။ တရားကိုယ်မှာ "သဒ္ဒ" အသံဖြစ်၏။

၃။ ဂန္ဓာရုံ = အနံ့။ တရားကိုယ်မှာ "ဂန္ဓ" အနံ့ ဖြစ်၏။

၄။ ရသာရုံ = အရသာ။ တရားကိုယ်မှာ "ရသ" အရသာဖြစ်၏။

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ= အထိအတွေ့။ တရားကိုယ်မှာ ပထဝီ, တေဇော, ဝါယောဟူသော ဓာတ် ၃ ပါးသာလျှင် ဖြစ်သော အထိအတွေ့ "ဖောဋ္ဌဗ္ဗ" ဖြစ်၏။

၆။ ဓမ္မာရုံ = ပသာဒရုပ် ၅–ပါး, သုခုမရုပ် ၁၆–ပါး, စိတ် ၈၉ပါး, စေတသိက် ၅၂–ပါး, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်ဟုဆိုအပ်သော ၆–မျိုးသော တရားစုကို ဓမ္မာရုံဟု ခေါ်၏။

အာရုံနှင့်ကာလ

ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့သည် မြင်နိုင်, ကြားနိုင်, နံနိုင်, စားသိနိုင်, တိသိနိုင်လောက်အောင် ကြမ်းတမ်းသည့် ဩဠာရိကရုပ် (ရုပ်ကြမ်း)များ ဖြစ်ကြ၏။

ဓမ္မာရုံ၌ပါဝင်သော ပသာဒရုပ်ခေါ် အကြည်ဓာတ် ၅–ပါးနှင့် သုခုမရုပ်ခေါ် သိမ်မွေ့သောရုပ် ၁၆–ပါးတို့သည် မမြင်နိုင် မထိတွေ့နိုင်သော ရုပ်နုများဖြစ်ကြ၏။ စိတ် ၈၉–ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂–ပါးတို့မှာ နာမ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် "ဥပါဒ်–ဌီ–ဘင်"(ဖြစ်–တည်–ပျက်) အစီအစဉ်အရ ခဏဖြစ်၍ ခဏပျက်လျက် ရှိကြ၏။

ဖြစ်ပေါ်၍ မချုပ်ခင် "ဥပါဒ်–ဌီ–ဘင်" အားဖြင့် အထင်အရှားရှိခိုက် အာရုံကို "ပစ္စုပ္ပန်" အာရုံဟု ခေါ်၏။

ဥပါဒ်–ဌီ–ဘင်စေ့၍ ချုပ်လေပြီးသော အာရုံကို "အတိတ်" အာရုံဟု ခေါ်၏။

အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ကေန်ဖြစ်ပေါ်မည့် အာရုံကို "အနာဂတ်" အာရုံဟု ခေါ်၏။

ထို့ကြောင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်-စိတ်-စေတသိက်အာရုံတို့သည် အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ်ဟူ၍ ကာလသုံးပါးစီ ရှိကြ၏။

ဓမ္မာရုံ၌ အကျုံးဝင်သည့် "ပညတ်"အာရုံနှင့် "နိဗ္ဗာန်"အာရုံတို့မှာ အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အနာဂတ်ဟူသည့် ကာလသုံးပါးမှ ကင်းလွတ်နေသော "ကာလဝိမုတ်"အာရုံများ ဖြစ်ကြ၏။

"ပညတ်"သည် အချုပ်အားဖြင့် နာမပညတ်နှင့် အတ္ထပညတ်ဟူ၍ ၂ မျိုးရှိ၏။ နာမပညတ်သည် လူတို့ သမုတ်ခေါ်ဝေါ်ထားကြသည့် အမည်နာမများ ဖြစ်ကြ၏။ အတ္ထပညတ်သည် အိမ်, ကျောင်း, ခွေး, ကြောင်, လူ, နတ် စသည့်အထည်ဒြပ်ကိုစွဲ၍ သတ်မှတ်ချက်များသာ ဖြစ်ကြ၏။ တကယ်ရှိသော ပရမတ်တရားများ မဟုတ်ချေ။ လောကီအမြင်အရ "အိမ်, ကျောင်း, လူ, ခွေး"စသည်တို့မှာ တကယ် အထင်အရှားရှိသော်လည်း လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြသည့်အခါ ရုပ်ကလာပ်များကိုသာ တွေ့ရ၏။ "အိမ်"ကို မတွေ့ရ။ "ကျောင်း" ကိုမတွေ့ရ။ "လူ"ကိုမတွေ့ရ။ "ခွေး"ကိုမတွေ့ရ။ ထို့ကြောင့် ပညတ်တရားကို ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ဟူ၍ မဆိုထိုက်ချေ။

"နိဗ္ဗာန်"သည် "သန္တိသုခ"ဟူသည့် "ငြိမ်းအေးချမ်းသာခြင်း" သဘောဖြစ်၏။ မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုနိုင်သော တကယ်ရှိသည့် ပရမတ်တရားဖြစ်၏။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်တွင် "ဥပါဒ်"ဟူသည့်ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိ။ "ဘင်"ဟူသည့် ပျက်ခြင်းသဘောလည်းမရှိ။ ဥပါဒ်နှင့် ဘင်အကြားဖြစ်သည့် "ဌီ"ဟူသည့် တည်ဆဲသဘောလည်းမရှိ။ "ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်" သဘောမရှိသည့်အတွက် အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အနာဂတ်ဟူ၍ သတ်မှတ်၍မရ။

ထို့ကြောင့် ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့သည် "ကာလဝိမုတ်"ဖြစ်ကြ၏။

၆-ဒွါရ၌ဖြစ်ကြသော စိတ်တို့၏အာရုံများ

(အာရမ္မဏသင်္ဂဟ ဇယားကိုကြည့်ပြီး ဖတ်ဆိုပါ)။

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် (စက္ခုဒွါရိကစိတ်)၄၆ ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံကို အာရုံပြုကြ၏။

၂။ သောတဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် (သောတဒွါရိကစိတ်) ၄၆ ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုကြ၏။

၃။ ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် (ဃာနဒွါရိကစိတ်) ၄၆ ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန် ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြုကြ၏။

၄။ ဇိဝှာဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် (ဇိဝှာဒွါရိကစိတ်) ၄၆ ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန် ရသာရုံကို အာရုံပြုကြ၏။

၅။ ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် (ကာယဒွါရိကစိတ်) ၄၆ ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြုကြ၏။

၆။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သောစိတ် (မနောဒွါရိကစိတ်) ၆၇-ပါးတို့သည် အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံ၆ ပါး လုံးကို အာရုံပြုနိုင်ကြ၏။

အာရုံနှင့်စိတ်

၁။ **ကာမအာရုံကိုသာ အာရုံပြုကြသောစိတ်တို့သည်** ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, မနောဓာတ် ၃ ပါး, တဒါရုံ ၁၁ ပါး, ဟသိတုပ္ပါဒ် ဟူသည့် ၂၅ပါး တို့ ဖြစ်ကြ၏။

၂။ **မဟဂ္ဂုတ်အာရုံကိုသာ** အာရုံပြုကြသော စိတ်တို့သည် ဝိညာဏဉ္စာယ တနစိတ် ၃ ပါး, နေဝသညာနာသညာယတနစိတ် ၃ ပါး ဟူသည့် ၆ ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၃။ ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုကြသော စိတ်တို့သည် အဘိညာဉ် ဒွေကြဉ်သော ရူပါဝစရစိတ် ၁၅ ပါး, အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် ၃ ပါး, အာ ကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃ ပါးဟူသည့် ၂၁ ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။အဘိညာဉ်ဒွေကြဉ်သော်လည်း အဘိညာဉ်ကိစ္စ မတပ် သော ရူပါဝစရ ကုသိုလ်, ကြိယာ ပဉ္စမစျာန်စိတ်များ ကြွင်းသေးသောကြောင့် အရေအတွက် မလျော့ဟုမှတ်ပါ။

၄။ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသော စိတ်တို့သည် မဂ်၄-ပါး, ဖိုလ် ၄ပါး ဟူသည့်စိတ် ၈ ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၅။ လောကုတ္တရာ အာရုံမှတစ်ပါး အခြားအလုံးစုံသော အာရုံကို ယူနိုင် ကြသော စိတ်တို့သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါး, မဟာကုသိုလ် ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ် ၄ ပါး, မဟာကြိယာဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄ ပါးဟူသည့် ၂၀-ပါး တို့ ဖြစ်ကြ၏။

၆။ အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်တို့မှတစ်ပါး အခြားအလုံးစုံသော အာရုံကို ယူနိုင်ကြသောစိတ်တို့သည် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ပါး, ပဉ္စမစျာန် ကုသိုလ်အဘိညာဉ်စိတ် ၁ ပါးဟူသည့် ၅ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၇။ အကြွင်းမရှိအလုံးစုံသောအာရုံကို ယူနိုင်ကြသော စိတ်တို့သည် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး, ပဉ္စမစျာန်ကြိယာ အဘိညာဉ်စိတ် ၁-ပါး, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ၁-ပါး ဟူသည့် ၆-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ မှတ်ချက်။ ။ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့သည် ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် တစ်ပါးပါးကို အာရုံပြုကြ၏။

အာရုံနှင့် စေတသိက်

အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-ပါးသည် သတ္တဝါပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုသဖြင့် ဓမ္မာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်မည်၏။ ကြွင်းသည့် အာရုံ ၅-ပါးကို အာရုံမပြုချေ။

အပ္ပမညာမှတစ်ပါး ကျန်စေတသိက် ၅၀-တို့သည် အာရုံ ၆-ပါးလုံးကို ယူနိုင်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ရူပါရုံကို အာရုံပြုနိုင်သော စေတသိက်များမှာ အပ္ပမညာကြဉ်သည့် စေတသိက် ၅၀-ဖြစ်၏။ သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ အသီးသီးကိုလည်း အလားတူပင် စေတသိက် ၅၀-ကိုက အာရုံပြုနိုင်ကြ၏။

ဓမ္မာရုံကိုမူ စေတသိက် ၅၂-ပါးလုံးက အာရုံပြုနိုင်ကြ၏။

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ

စိတ်စေတသိက်တို့၏ မှီရာရုပ်ကို "ဝတ္ထု"ဟု ခေါ်၏။ စိတ်စေတသိက်တို့သည် ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍သာ ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးရှိရာထိုဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုအခြေခံ၍ စိတ်စေတသိက်များကို ပေါင်းစုရေတွက်ခြင်းကို ဝတ္ထုသင်္ဂဟဟု ခေါ်၏။

ဝတ္ထု ၆ ပါး

ဝတ္ထု ၆-ပါးနှင့် ၎င်းတို့၏တရားကိုယ်များကား အဘယ်နည်း။

၁။ စက္ခုဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ စက္ခုပသာဒဖြစ်၏။

၂။ သောတဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ သောတပသာဒဖြစ်၏။

၃။ ဃာနဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ ဃာနပသာဒဖြစ်၏။

၄။ ဇိဝှာဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ ဇိဝှာပသာဒဖြစ်၏။

၅။ ကာယဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ ကာယပသာဒဖြစ်၏။

၆။ ဟဒယဝတ္ထု=တရားကိုယ်မှာ နှလုံးအိမ်အတွင်းရှိ နှလုံးသွေး၌ တည်သော ဝတ္ထုရုပ်ဖြစ်၏

မှတ်ချက်။ ။စက္ခုဝတ္ထု, သောတဝတ္ထု, ဃာနဝတ္ထု, ဇိဝှာဝတ္ထုနှင့် ကာယဝတ္ထုတို့ကို ပဉ္စဝတ္ထုဟုခေါ်နိုင်၏။ ပဉ္စဝတ္ထုတို့၏ တရားကိုယ်များသည် ပဉ္စဒွါရတို့၏ တရားကိုယ်များ နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ကြ၏။ တရားကိုယ် တစ်ခုစီက အမည် ၂-မျိုးရပုံမှာ အလုပ် ၂-မျိုးလုပ်သော လူတစ်ယောက်က အမည် ၂-မျိုးရသည်နှင့် ဆင်တူ၏။

မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့၏ တရားကိုယ်များ မတူညီကြသည်ကို သတိပြုပါလေ။

ဘုံနှင့် ဝတ္ထု

* ကာမဘုံ, ရူပဘုံ, အရူပဘုံတို့၌ ဝတ္ထုမည်မျှစီ ရကြသနည်း။

၁။ အပါယ် ၄-ဘုံ, လူ့ဘုံ, နတ်ပြည် ၆-ထပ်ဟူသည့် ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆-ပါးလုံးကို ရနိုင်၏။

၂။ ရူပဘုံ၌ စက္ခုဝတ္ထု, သောတဝတ္ထုနှင့် ဟဒယဝတ္ထုဟူသည့် ဝတ္ထု ၃-ပါးတို့ကိုသာ ရနိုင်၏။

ရူပဗြဟ္မာများတွင် ကာမဂုဏ်ကိုတပ်မက်ခြင်းကင်းသော ဘာဝနာ၏ အစွမ်းကြောင့် ဃာနဝတ္ထု, ဇိဝှာဝတ္ထုနှင့် ကာယဝတ္ထုတို့ မရှိကြကုန်။ ဘုရားဖူးမြင်ရန်နှင့် တရားနာကြားရန်အတွက်မူ စက္ခုဝတ္ထုနှင့် သောတဝတ္ထုတို့ ရှိကြ၏။

၃။ အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထုတစ်ခုမှမရှိချေ။
အရူပဗြဟ္မာများတွင် ရုပ်၌တပ်မက်ခြင်းကင်းသော ဘာဝနာ၏အစွမ်းကြောင့် ရုပ်မရှိဘဲ နာမ်သာ ရှိကြ၏။

ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး

ဝတ္ထုသက်ဟ၍လာသော ဝိညာဏဓာတ် ၇ ပါးနှင့် ၎င်းတို့၏ တရားကိုယ်များကား အဘယ်နည်း။

၁။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်=တရားကိုယ်မှာ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၂။ သောတဝိညာဏဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ သောတဝိညာဏ်ဒွေ ဖြစ်၏။

၃။ ဃာနဝိညာဏဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၄။ ဇိဝှာဝိညာဏဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၅။ ကာယဝိညာဏဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ ကာယဝိညာဏ်ဒွေဖြစ်၏။

၆။ မနောဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေ ဖြစ်၏။

၇။ မနောဝိညာဏဓာတ်= တရားကိုယ်မှာ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ နှင့် မနောဓာတ် ၃-ပါးတို့မှ ကြွင်းသည့် စိတ် ၇၆-ပါး ဖြစ်၏။

သတ္တဝါလည်းမဟုတ် အသက်လည်းမဟုတ်ဘဲ မိမိ၏ သဘောကို ဆောင်သည့်တရားကို ''ဓာတ်''ဟု ခေါ်၏။

စက္ခုဝိညာဏ်, သောတဝိညာဏ်, ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှာဝိညာဏ်နှင့် ကာယဝိညာဏ်တို့ကို ပဥ္စဝိညာဏဓာတ်ဟုခေါ်၏။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေတို့သည် အာရုံငါးပါးကိုဆင်ခြင်ရုံမျှ, ခံလင့်ရုံမျှ, သိရုံမျှ ဖြစ်ကြသောကြောင့် မနောဓာတ်ဟု ခေါ်၏။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါးသည် လက်ငင်းထင်ရှားသော အာရုံငါးပါး ကို မြင်ခြင်း,ကြားခြင်းစသည့် ကိစ္စများရှိကြပြီးလျှင် မနောဓာတ်ထက်ထူး သော သိခြင်းရှိသောကြောင့်လည်း ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်ဟု အမည်တွင်၏။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါးနှင့် မနောဓာတ် ၃-ပါးတို့မှ ကြွင်းသော စိတ် ၇၆-ပါးကား မနောဓာတ်ကဲ့သို့ သိကာမျှလည်းမဟုတ်၊ ပဉ္စဝိညာဏ ဓာတ်ကဲ့သို့ အသင့်အတင့် သိသည်လည်းမဟုတ်၊ အာရုံကိုပိုင်းခြား၍ အထူး သဖြင့် ကောင်းစွာသိသောကြောင့် မနောဝိညာဏဓာတ်ဟု အမည်ရ၏။

ဝတ္ထုနှင့် ဝိညာဏဓာတ်

* ဝိညာဏဓာတ် အသီးသီးတို့သည် အဘယ်ဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြ သနည်း။

၁။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်သည် စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၏။

၂။ သောတဝိညာဏဓာတ်သည် သောတဝတ္ထုကိုမှီ၏။

၃။ ဃာနဝိညာဏဓာတ်သည် ဃာနဝတ္ထုကိုမှီ၏။

၄။ ဇိဝှာဝိညာဏဓာတ်သည် ဇိဝှာဝတ္ထုကိုမှီ၏။

၅။ ကာယဝိညာဏဓာတ်သည် ကာယဝတ္ထုကိုမှီ၏။

၆။ မနောဓာတ် ၃ ပါးသည် ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီကြ၏။

၇။ အရူပဝိပါက် ၄ ခု ကြဉ်သော မနောဝိညာဏဓာတ် ၇၂-ပါး တို့သည်လည်း ဟဒယဝတ္ထုကို မှီကြ၏။

ဝတ္ထုရုပ်အလိုက် စိတ်များကို ခွဲခြားမှု

(ဝတ္ထုသင်္ဂဟဇယားကိုကြည့်၍ ဖတ်ဆိုပါ)

၁။ စက္ခုဝတ္ထုစသည့် ပသာဒရုပ်ဝတ္ထု ၅-ပါးကို မှီ၍ ဖြစ်ကြသော စိတ် ၁၀-ပါးရှိ၏။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါးတည်း။

၂။ ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍သာဖြစ်သော စိတ် ၃၃-ပါး ရှိ၏။ ဒေါသမူ ၂, မနောဓာတ် ၃, သန္တီရဏ ၃, ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁, မဟာဝိပါက် ၈, ရူပါဝစရစိတ် ၁၅, သောတာပတ္တိမဂ် ၁, ပေါင်း ၃၃-ပါးတည်း။ ဤစိတ်တို့သည် ကာမဘုံ, ရူပဘုံတို့၌ဖြစ်သည့် စိတ်များဖြစ်ကြသော ကြောင့် ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍သာ ဖြစ်ကြ၏။

၃။ ပသာဒရုပ်ဝတ္ထု ၅ပါးကို မှီ၍ဖြစ်ကြသော ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍သာဖြစ်ကြသော စိတ် ၃၃-ပါး, ပေါင်း ၄၃-ပါး တို့သည် ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍သာ ဖြစ်ကြ၏။

၄။ ဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ လည်းကောင်း၊ မမှီ၍ လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ကြသော စိတ်တို့သည် ၄၂-ပါးရှိ၏။ ဒေါသမူကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ် ၁၀, မဟာကုသိုလ် ၈, မဟာကြိယာ ၈, အရူပကုသိုလ် ၄, အရူပကြိယာ ၄, သောတာပတ္တိမဂ် ကြဉ်သော လောကုတ္တရာ စိတ်အကျဉ်း ၇-ပါး, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, ပေါင်း ၄၂-ပါးတည်း။

ဤစိတ် ၄၂-ပါးတို့သည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ (ခန္ဓာ ၅ ပါးရှိသော ကာမဘုံနှင့်ရူပဘုံ)၌ ဖြစ်ခိုက်ဝယ် ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြ၏။ စတုဝေါကာရဘုံ (ရုပ်မရှိ,နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသာရှိသော အရူပဘုံ)၌ ဖြစ်သည့်အခါ ဝတ္ထုရုပ်ကိုမမှီဘဲ ဖြစ်ကြ၏။

အခါခပ်သိမ်း ဝတ္ထုကိုမမှီဘဲဖြစ်ကြသော စိတ်တို့သည် ၄-ပါးရှိကုန်၏။ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးတို့တည်း။ ဤစိတ်တို့သည် အရူပဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်, စုတိစိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

လေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ

၁။ ဝေဒနာကို ၃ မျိုး တစ်နည်း၊ ၅–မျိုးတစ်နည်း ခွဲခြားပြပါ။

၂။ ဝေဒနာ ၅–မျိုးတို့သည် မည်သည့်စိတ်များ၌ အသီးသီး ယှဉ်ကြသနည်း။

၃။ ကုသိုလ်ဟိတ်၊ အကုသိုလ်ဟိတ်၊ အဗျာကတဟိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

၄။ အဟိတ်စိတ်နှင့် အဟိတ်စေတသိက်တို့ မည်မျှစီရှိကြသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

၅။ သဟိတ်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့အနက် ဧကဟိတ်စိတ်၊ ဒွိဟိတ်စိတ်၊ တိဟိတ်စိတ် မည်မျှစီ ပါရှိကြသနည်း။

၆။ ဒွိဟိတ်စိတ်များနှင့် တိဟိတ်စိတ်များကို ခွဲခြား၍ဖော်ပြပါ။

၇။ ဧကဟိတ်စေတသိက်၊ ဒွိဟိတ်စေတသိက်၊ တိဟိက်စေတသိက် မည်မျှစီရှိကြသနည်း၊

၈။ စိတ်တို့ လုပ်ဆောင်ကြသော ကိစ္စများကို အဓိပ္ပာယ်များနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။

၉။ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိကိစ္စတပ်ကြသောစိတ်များ မည်မျှရှိသနည်း။ ဖော်ပြပါ။

၁၀။ အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ၊ သန္တီရဏကိစ္စ၊ ဝုဋ္ဌောကိစ္စ၊ တဒါရုံကိစ္စတို့ကို အသီးသီး ဆောင်ရွက်ကြသည့်စိတ်များကို ဖော်ပြပါ။

၁၁။ ဇောကိစ္စဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ဇောကိစ္စတပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ ကာမဇောစိတ်များ, အပ္ပနာဇောစိတ်များကို ခွဲခြားပြပါ။

၁၂။ စိတ်တို့အမှုကိစ္စဆောင်ရွက်ရာ နေရာဌာန မည်မျှရှိသနည်း။ ဌာနတစ်ခုစီ၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။

၁၃။ ကိစ္စလေးရပ်ကို ဆောင်ရွက်ကြရသော စိတ်များနှင့် ကိစ္စ ၅ ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ကြရသောစိတ်တို့ကား အဘယ်စိတ်များ ဖြစ်ကြသနည်း။

၁၄။ ဒွါရအပြား မည်မျှရှိသနည်း။ ဒွါရတစ်မျိုးစီ၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။

၁၅။ စက္ခုပသာဒကို စက္ခုဒွါရဟု အဘယ့်ကြောင့်ခေါ်ရသနည်း။ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များကို ရေတွက်ပြပါ။

၁၆။ သောတပသာဒကို အဘယ့်ကြောင့် သောတဒွါရဟု ခေါ်ရသနည်း။ သောတဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များကို ရေတွက်ပြပါ။

၁၇။ မနောဒွါရဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သော စိတ်များကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

၁၈။ ဒွါရတစ်ခုတည်း၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များ၊ ၅-ဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များနှင့် ၆-ဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များကို ဖော်ပြပါ။

၁၉။ ပဉ္စဒွါရတို့၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များကို ဒွါရစိတ်အလိုက် ရေတွက်ပြပါ။ ၅-ဒွါရလုံး၌ ဖြစ်နိုင်ကြသောစိတ် စုစုပေါင်းမည်မျှရှိသနည်း။

၂၀။ ဒွါရဝိမုတ်စိတ်တို့ကို ဖော်ပြပါ။ ဤစိတ်တို့သည် အဘယ်ကြောင့် ဒွါရနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြသနည်း။

၂၁။ ပဉ္စရုံဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ တရားကိုယ်များကို ကောက်ပြပါ။

၂၂။ ဓမ္မာရုံဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ မည်သို့သော အာရုံသည် အချိန်ကာလမှ လွတ်မြောက်သနည်း။

၂၃။ စက္ခုဒွါရိကစိတ်၊ သောတဒွါရိကစိတ်နှင့် မနောဒွါရိကစိတ်တို့သည် မည်သို့သောအာရုံများကို အသီးသီး အာရုံပြုကြသနည်း။

၂၄။ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိစိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံကို အာရုံပြုကြသနည်း။

၂၅။ ကာမအာရုံကိုသာ ယူနိုင်သောစိတ်များ၊ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံကိုသာယူကြသောစိတ်များ၊ ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုကြသောစိတ်များနှင့် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုကြသောစိတ်များ အသီးသီးဖော်ပြပါ။

၂၆။ ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၌ ဝတ္ထုမည်မျှရှိသနည်း။ ဝတ္ထုတစ်ခုစီ၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။

၂၇။ ဟဒယဝတ္ထုနှင့်မနောဒွါရတို့သည် တူညီကြပါသလား။ အကြောင်းပြ၍ ဖြေဆိုပါ။

၂၈။ ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံ အသီးသီး၌ ဝတ္ထုမည်မျှစီရနိုင်သနည်း။

၂၉။ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့ကို တရားကိုယ်များနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။

၃၀။ အဘယ်စိတ်များကို 'ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်'ဟု ခေါ်သနည်း။ အဘယ်စိတ်များကို 'မနောဓာတ်'ဟု ခေါ်သနည်း။ အဘယ်စိတ်များကို 'မနောဝိညာဏဓာတ်'ဟု ခေါ်သနည်း။

၃၁။ ကာမဘုံ၌ မည်သည့်စေတနာဒို့ မည်သည့်ဝတ္ထုများကို ရနိုင်သနည်း။ ရူပဘုံ၌ မည်သည့်စေတနာဒို့ မည်သည့်ဝတ္ထုများကို ရနိုင်သနည်း။ အရူပဘုံ၌ မည်သည့်စေတနာဒို့ မည်သည့်ဝတ္ထုများကို ရနိုင်သနည်း။

၃၂။ အောက်ပါအခါတို့၌ မည်သည့် ဝေဒနာများ ဖြစ်ပါသနည်း။

(က) ထန်းလျက်ကို စားသောအခါ၊

(ခ) လက်ကို မီးလောင်သောအခါ။ (၁၉၈၁)

၃၃။ လူ၌ရှိသော ဒွါရခြောက်ပါးတို့ကို ရေတွက်ဖော်ပြ၍ စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သောစိတ်များကို သချာမျှ ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၁)

၃၄။ လူ၌ရှိသော ဝိညာဏစေတ် ၇-မျိုးတို့ကို ရေတွက်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၁)

၃၅။ အောက်ပါအဘိဓမ္မာ သိဖွယ်ရာတို့ကို ဖော်ပြပါ။

(က) ခံစားချက်ဝေဒနာသုံးမျိုး၊

(ခ) အကုသိုလ် ဟိတ်သုံးမျိုး၊

(ဂ) အဗျာကတဟိတ်သုံးမျိုး၊ (၁၉၈၃)

၃၆။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သောစိတ်များကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၃၇။ ဓမ္မာရုံဟူသည် မည်သည့်တရားမျိုး ဖြစ်ပါသနည်း။ ရုပ်သည် ဓမ္မာရုံ ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ ရှင်းလင်းဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၃)

၃၈၊ လျှင်မြန်စွာပြေးသော ယောကျ်ားကဲ့သို့ အရှိန်အဟုန် လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်သောဇောစိတ်မည်မျှရှိသည်ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာအားဖြင့်လည်း ခွဲခြားဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၃၉။ စက္ခုစသော ဒွါရခြောက်ပါးတို့၌ မဖြစ်သောစိတ်များကို ရေတွက် ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၄၀။ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့ဟူသော အာရုံငါးပါးလုံးကို အာရုံပြုနိုင်သောစိတ်များကို မှန်ကန်စွာဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၄၁။ လူ့ဘဝ၌ လူသားတစ်ဦးအနေဖြင့် ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်နိုင်သော စိတ်တို့ကို ရနိုင်သမျှရေတွက် ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၅)

၄၂။ လူသားတစ်ဦးအတွက် တစ်နေ့တာ အတွင်း ခံစားရနိုင်သမျှသော ဝေဒနာတို့ကို ကုန်စင်အောင် ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၅)

၄၃။ အလှူမင်္ဂလာပွဲတစ်ခုသို့ သွားရန် အဝတ်အစားသစ်များကို ဝတ်ဆင်လိုက်ရာ၌ မိမိကိုယ်တွင် ထိတွေ့ခံစားမှုအရ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောစိတ်တို့ကို ရေတွက်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၅)

၄၄။ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်နိုင်သမျှသောစိတ်တို့ကို အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂြိုဟ်နည်းအရ ပြည့်စုံစွာ ရေတွက်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၅)

၄၅။ အသည်းကွဲသီချင်းသံကို ကြားသောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကြားသိစိတ်(သောတဝိညာဏ်)၏အာရုံခံစားမှုဝေဒနာကို ဖြေဆိုပြီးလျှင် ၎ါနငါးခုတွင်ပါဝင်၍ ကိစ္စငါးမျိုးကို ထမ်းဆောင်နိုင်သော စိတ်သရုပ်ကိုလည်း ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၄၆။ မဂ္ဂ်ရုံတွင်ပါဝင်သော တရားဓမ္မတို့ကိုထုတ်ပြပြီးလျှင် အာရုံ ၆-ပါးမှ တစ်ပါး အခြား"ဆဋ္ဌမအာရုံ"ဟူ၍ ရှိနိုင်, မရှိနိုင် ဆုံးဖြတ်ပါ။ (၁၉၇၆)

၄၇။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီသော စိတ်များကို ကုန်စင်အောင် ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၄၈။ သဇင်ပန်းအလှကို မြင်ရသောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)၏ အာရုံခံစာမှုဝေဒနာကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ကုသိုလ်ဒိဟိတ်စိတ် သရုပ်ကိုလည်း ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၄၉။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏ ကိစ္စများကိုဖော်ပြပြီးလျှင် ယင်း စိတ်သည် အဘယ်ကိစ္စဖြင့် အဘယ်ဒွါရ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ အသီးသီးဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၇)

၅၀။ အာရုံငါးပါးနှင့် ဝိညာဏ်ငါးမျိုးတို့ကို ယှဉ်တွဲဖော်ပြပြီးလျှင် အာရုံငါးပါးမှလွတ်သော အခြားအာရုံ ရှိ, မရှိကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၇)

၅၁။ ဟိတ်တစ်ပါးသာရှိသော (ဧကဟိတ်) စိတ်ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၂။ "ကြည့်သောသူ မြင်၏"ဟု ဆိုရာဝယ် မြင်မှုကိစ္စကို အဘယ်စိတ်က ဆောင်ရွက်ပေးပါသနည်း၊ ဖြေဆို၍ ယင်း စိတ်၏ အာရုံကိုလည်း သိသာရုံ ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၈)

၅၃။ အဘယ်ကို မနောဓာတ်ဟု ခေါ်ပါသနည်း၊ ဖော်ပြ၍ ယင်း မနောဓာတ်၏ မှီရာဝတ္ထုကိုလည်း ပြဆိုပါ။ (၁၉၇၈)

၅၄။ အကြောင်းတရားဖြစ်သော ဟိတ်ခြောက်ပါးသရုပ်ကို ဖော်ပြ၍၊ ယင်းဟိတ်ခြောက်ပါးကို ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတဟိတ်အားဖြင့် ဝေဖန်ပြပါ။ (၁၉၀၉)

၅၅။ လူသားတို့၌ ချမ်းသာမှု (သုခ)၊ ဆင်းရဲမှု (ဒုက္ခ) ဝေဒနာတို့ကို ခံစားရသည့်အခါ ယင်း ဝေဒနာတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော စိတ်တို့ကို ခွဲခြားရေးပြပါ။ (၁၉၀၉)

၅၆။ သင်၏ခန္ဓာကိုယ်၌ရှိသော ဒွါရခြောက်ခုတို့တွင် "မနောဒွါရ" ဟူသည် အဘယ်အရာကို ခေါ်ဆိုပါသနည်း၊ ဖော်ပြ၍ ယင်း မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်တို့ကိုလည်း အကျဉ်းသင်္ချာသရုပ်မျှ ရေးပြပါ။ (၁၉၀၉)

၅၇။ ကာမဘုံသား လူသားတိုင်း၌ ရရှိသော ဝတ္ထုရုပ်များကို ရေတွက်ပြ၍၊ အရူပပြဟ္မာများ၌ မည်သည့်ဝတ္ထုရုပ်များ ရှိသည်, မရှိသည်ကိုလည်း ရှင်းလင်း ရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၀၉)

သိပ္ပံဆန်သော အဘိဓမ္မာ

ယနေ့သိပ္ပံပညာသည် သတ္တုရိုင်းတစ်တုံး၌ မည်သည့်ဓာတ်များ ပါဝင်သည်ကို ခွဲခြမ်းနိုင်၏။ ရေတစ်စက်၌ မည်သည့်ဓာတ်များနှင့် ပိုးမွှားများ ပါဝင်သည်ကိုလည်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်၏။

သို့သော် နာမ်တရားဖြစ်သည့် စိတ်စေတသိက်တို့ကို သိပ္ပံနည်းဖြင့် ခွဲခြမ်းနိုင်ပါ။ ခေတ်မီ သိပ္ပံကိရိယာများက စိတ်စေတသိက်တို့ကို စမ်းသပ်ဖို့ခနနေသာသာ ရှာဖွေ၍ပင် မတွေ့သေးပါ။ ပရစိတ်ပညာ၏ အစွမ်းသတ္တိကိုကား သိပ္ပံပညာရှင်တို့ အသိအမှတ်ပြုထားကြရ၏။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကား အလွန်သိမ်မွေ့သည့် စိတ်စေတသိက် သဘောတရားများကို မြင်တွေ့ရုံမျှသာမက ၎င်းတို့လျင်မြန်စွာဖြစ်ချုပ်နေကြသည့် အချိန်အတွင်း၌ပင် စိတ် စေတသိက်တို့ကို တစ်ခုစီ ခွဲထုတ်ကာ ၎င်းတို့၏ သဘာဝများကို ထုတ်ဖော်ပြသခဲ့ပေသည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓ ထုတ်ဖော်မြွက်ကြားခဲ့သည့် နာမ်ဖြစ်စဉ်, ရုပ်ဖြစ်စဉ်တို့သည် အလွန်သိပ္ပံဆန်လှ၏။ သိပ္ပံက တွေ့ရှိခဲ့သော ရုပ်ဖြစ်စဉ်သဘောတရားနှင့် အလွန်ဆင်တူသည်ဟု ဆိုလိုပါ၏။ ရုပ်ကလာပ်ကလေးများ၏ မတည်မြဲမှု အနိစ္စသဘောကို သိပ္ပံပညာက မြင်သာခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စ သဘောကိုလည်း သိပ္ပံပညာက ထောက်ခံရမည့်သာဖြစ်၏။

ကာမဘုံနှင့်ရူပဗြဟ္မာဘုံတို့၌ နာမ်တရားတို့သည် ရုပ်တရားတို့နှင့် တွဲဖက်လျက်သာ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ရုပ်တရားနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြချေ။ မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်စသည်တို့သည် ရုပ်တရားအာရုံကို မှီတွယ်၍ ရုပ်ဝတ္ထုပေါ်တည်မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။

အာရုံ ၆-ပါးတို့သည် ဒွါရ-၆-ပေါက်တို့မှတစ်ဆင့် လူ့သန္တာန်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာကြပြီးလျှင် ပသာဒ သို့မဟုတ် ဟဒယရုပ်ဝတ္ထုများနှင့် ထိတိုက်ကြသည့်အခါ စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို နိုင်ငံခြားသာသနာပြု အကျော် ဆရာတော် ဦးသေဋ္ဌိလက အင်္ဂလန်, အမေရိကန်

တက္ကသိုလ်များ၌ ဟောပြောပို့ချခဲ့ရာ ထိုနိုင်ငံတို့မှ ပါမောက္ခ, ကထိကများ သည် အလွန်တရာ အံ့ဩခဲ့ကြရ၏။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာသည် "စိတ်သိပ္ပံ" (Mental Science) ဖြစ်သည်ဟုလည်း ချီးကျူးကြ, မှတ်ချက်ချကြကုန်၏။

ဝီထိပိုင်း, ဘုံပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းတို့၌ နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံ, နာမ် တရား၏ ဆန်းကြယ်ပုံ, ရုပ်တရား၏ ဆန်းကြယ်ပုံတို့ကို ဆက်လက်ကာ လေ့ လာကြရမည် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ခြယ်လှယ် မှုကြောင့် အလွန်ဆန်းကြယ်သည့် ဘဝ၏ဖြစ်စဉ်များနှင့် ဘဝလွတ်မြောက်ရေး သဘောတရားတို့ကို သမုစ္စည်းပိုင်း, ပစ္စည်းပိုင်းနှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတို့၌ လေ့ လာကြရပါသည်။

သင့်ဘဝ တိုးတက်ကြီးပွားရေးအတွက်

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ

တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာ

အတွဲ (၂)

ဝီထိ၊ ဘုံ၊ ရုပ်

အဘိဓမ္မာ (ရိုးရိုးတန်း) စာမေးပွဲ ဒုတိယဆင့်အတွက်

နိဒါန်း

အဆင့်မြင့်ဆုံးဒဿန

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာပထမတွဲ၌ စိတ်, စေတသိက်, ပကိဏ်း အကြောင်းတို့ကို ဖော်ပြခဲ့၏။ လေ့လာမိသူ အပေါင်းတို့က ဗုဒ္ဓဒဿန၏ အဆင့်မြင့်မားပုံကို ရိပ်စားမိသွားကြမည် ဖြစ်၏။

ဖိလော်ဆိုဖီ (Philosophy)ဟု အမည်ရသည့် အနောက်တိုင်း ဒဿနသည် စိတ်အကြောင်းကို လက်လှမ်းမီသလောက် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ထားသော်လည်း၊ ကျေနပ်ဖွယ်ကောင်းသည့် အဆင့်သို့ကား မရောက်ရှိပါ။ စိတ်ကို ခြယ်လှယ်နေကြသော စိတ်စေတသိက်များ ရှိသည်ကို အနောက်တိုင်း ဖီလိုဆော်ဖာ (Philosopher)တို့ မတွေးခေါ်မိကြပါ။ စိတ်ညစ် စိတ်ဆိုး စိတ်မိုက်များကို သန့်ရှင်း စင်ကြယ် ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့သွားအောင် ဆေးကြောသည့်နည်း, ဆုံးမ ပဲ့ပြင်သည့် နည်း,ပြုပြင်ပျိုးထောင်သည့် နည်းများကိုလည်း မသိရှိကြပါ။

ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာကား သိပ္ပံပညာထက် တိကျ၏။ စိတ်ညစ် စိတ်ဆိုး စိတ်မိုက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ညစ်-ဆိုး-မိုက် စေသည့် အကြောင်းရင်းများကို မိမိရရ ဖော်ထုတ်ပြနိုင်၏။ ထိုအကြောင်းရင်းများ ကင်းရှင်းပပျောက်သွားအောင် ကျင့်ကြံရန် နည်းလမ်းများကိုလည်း ညွှန်ပြထား၏။ တကယ်ကျင့်ကြံလျှင် တကယ်ပင် စိတ်ဖြူစင် သန့်ရှင်းသိမ်မွေ့သွား၏။ သို့အတွက် ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာသည် အဆင့်မြင့်ဆုံး ဒဿနပညာ, အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ ဖြစ်ပေသည်။

နာမ်လောက၏ ဆန်းကြယ်မှု

ဤ ဒုတိယတွဲစာအုပ်တွင် အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်၏ ဧလယ်ပိုင်းဖြစ်သော ဝီထိ, ဘုံ, ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို စေ့စေ့စပ်စပ် လေ့လာကြရမည်ဖြစ်၏။

ဝီထိခန်း၌ မသိစိတ် အစဉ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်နေပုံနှင့် သိစိတ် အစဉ်အတန်းတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ပုံများကို စိတ်ဝင်စားစဖွယ် လေ့လာမှတ်သား ရမည်ဖြစ်၏။

စိတ်သည် တစ်ခုတည်းလော၊ အများကြီးလော။

အနောက်တိုင်းစိတ်ပညာရှင် ဆစ်ဂမန်ဖရွိုက် ယူဆသကဲ့သို့ လူတစ်ဦးတွင် သိစိတ်တစ်ခုနှင့် မသိစိတ်တစ်ခု ရှိလေသလော။ မသိစိတ်သည် ကာယကံရှင် မသိဘဲလျက် သူ၏အပြုအမူများကို ထိန်းချုပ်နေပါသလော။ သိစိတ်ဖြင့် သိရှိရသည့် အကြောင်းအရာများသည် မသိစိတ်နယ်ထဲသို့ တဖြည်းဖြည်း နစ်မြုပ်သွားပါသလော။

စိတ်သည် အဘယ်မှာ တည်ရှိသနည်း။ သိပ္ပံပညာရှင်တို့ ယူဆသကဲ့သို့ ဦးနှောက်သည် စိတ်ဖြစ်လေသလော။ ဦးနှောက်တွင် ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးကို ထိန်းချုပ်သော အာရုံကြော အဖွဲ့အစုအမျိုးမျိုးတို့ စုဝေးတည်ရှိနေကြသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် ဦးနှောက်သည် စိတ်၏ အလုပ်ရုံ တစ်ခုသာဖြစ်ပြီး စိတ်မဟုတ်ပါ။ ဦးနှောက်သည် စိတ်ဖြစ်ခဲ့လျှင် ဘဝသစ်တစ်ခု၌ ဦးနှောက်သစ် ဖြစ်ပေါ်ရသဖြင့် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ အတိတ်ဘဝကို မမြင်သိနိုင်ပါ။

ယခုမူ အတိတ်ဘဝများကို မြင်သိနိုင်သော ဇာတိဿရဉာဏ်ရ လူဝင်စားများ အမြောက်အမြား ရှိသည်သာမက အိပ်မွေ့ချ၍ အသက်လျှော့ချသောနည်း (age-degression by hypnosis)ဖြင့် လူတိုင်းလောက်ကို ငယ်စဉ်တောင်ကျေးကလေးဘဝနှင့် အတိတ်ဘဝကိုမြင်သိအောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်၏။ အတိတ်ဘဝများကို မြင်သိသည်ဆိုရာ၌ ကာယကံရှင်၏ စိတ်အထင်ဖြင့် ပြောပြခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ထိုအတိတ်ဘဝ၌ ကျင်လည်ခဲ့ရသည့် အထောက်အထားများကို ခိုင်ခိုင်လုံလုံ သိပ္ပံနည်းကျကျ သုတေသီတို့ စုံစမ်းသိရှိရခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ [၁]

ထို့အပြင် စိတ်ချင်းဆက်သွယ်ခြင်း (telepathy)၊ စိတ်စွမ်းအားဖြင့် ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ရွေ့ရှားစေခြင်း (Psycho kinesis)၊ အနာဂတ် ဖြစ်ရပ်များကို ကြိုတင်သိမြင်ခြင်း (precognition)၊ သူတစ်ပါးတို့၏ စိတ်အကြံများကို သိရှိနိုင်ခြင်း (ပရစိတ္တဝိဇာနန)၊ ဝေးလံ ဖုံးကွယ်နေသော အရပ်များ၌ ရှိသည့် ရှုခင်းများကို မြင်သိနိုင်ခြင်း (စက္ခုအဘိညာဉ်)၊ ဝေးလံသောအရပ်မှ အသံကို ကြားသိနိုင်ခြင်း (သောတအဘိညာဉ်)၊ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း (ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်) စသော စိတ်၏ တန်ခိုးသတ္တိများသည် လူ့လော

---

(၁) {ဒေါက်တာ မင်းတင်မွန်၏ "ရှေးဘဝ နောက်ဘဝ သိပ္ပံနည်းကျ အထောက်အထားများ၊ တတိယအကြိမ်၊" မြမွန်ရတနာစာပေ၊ ၁၉၈၉ ခု}

ကဲ့သို့ ယနေ့တိုင် အထင်အရှား ရှိနေကြ၏။ ထူးခြားဆန်းကြယ်လှသော စိတ်၏ စွမ်းရည်သတ္တိများအားလုံးကို ဦးနှောက်သီအိုရီဖြင့် မဖြေရှင်းနိုင်ရုံမျှမက အခြားမည်သည့် သိပ္ပံသီအိုရီများဖြင့် မဖြေရှင်းနိုင်ပါ၊

စိတ်၏ ထူးခြားမှုအားလုံးကို ဗုဒ္ဓ၏အဘိဓမ္မာက ရှင်းပြနိုင်သည်။ အဘိဓမ္မာ၏ မြင်ကွင်းကျယ် the great panorama of Abbidhamma တွင် စိတ်စေတသိက်တို့၏ လှုပ်ရှားမှုများကို အတိုင်းသား မြင်တွေ့နိုင်၏။ နာမ်စွမ်းအင်တစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ကံတရားဖြင့် သတ္တဝါအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်ပုံ၊ သေဆုံးပုံ၊ ဘုံအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးနေပုံများကိုလည်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားစွာ မြင်တွေ့နိုင်၏။ ဤအကြောင်းအရာတို့ကို ဤစာအုပ်၏ ဘုံခန်း၌ လေ့လာကြရမည် ဖြစ်၏။

စိတ်၏ သဘာဝ

စိတ်သည်အများထင်သကဲ့သို့ တစ်ခုတည်းရှိနေသည်မဟုတ်။ တစ်ချိန်လုံး သိနေသည်လည်းမဟုတ်။ အလိုလို သိနေသည်လည်း မဟုတ်။ သိစိတ်နှင့် မသိစိတ် နှစ်ခုကွဲပြားနေသည်လည်းမဟုတ်။ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း တစ်နေရာတည်း၌ ရှိနေသည်လည်း မဟုတ်။

စိတ်သည်အဘယ်နည်း။ စိတ်သည်အာရုံကိုသိတတ်သောသဘောဖြစ်၏။ ထူးထူးထွေထွေ ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်သော စွမ်းရည်လည်းရှိ၏။ သတ္တဝါအမျိုးမျိုးနှင့် ဘုံအမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးနိုင်စွမ်းလည်း ရှိ၏။

စိတ်သည် အဘယ်မှာတည်သနည်း။

စိတ်သည် မျက်စိ၌လည်းတည်၏။ နား၌လည်းတည်၏။ နှာခေါင်းနှင့် လျှာပေါ်တို့၌လည်း တည်၏။ နှလုံးသားအတွင်း၌လည်း တည်၏။ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ ပျံ့နှံ့နေသည့် ကာယပသာဒခေါ် ကိုယ်အကြည်ဓာတ်တို့၌လည်း တည်၏။

စိတ်သည် မည်သို့ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း။

အာရုံတည်းဟူသော အတိုက်ဓာတ်နှင့် ပသာဒရုပ်တည်းဟူသော အခံဓာတ်တို့ ထိတိုက်ကြသည့်အခါ သိမှုဟူသောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ရှင်းဦးအံ့။ မီးခြစ်အိမ်ဟူသော အခံဓာတ်နှင့် မီးခြစ်ဆံဟူသည့် အတိုက်ဓာတ်တို့ ပွတ်တိုက်ကြသည့်အခါ မီးတောက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမီးတောက်သည် နဂိုမူလက မီးခြစ်အိမ်၌ ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ မီးခြစ်ဆံ၌ ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ မီးခြစ်အိမ်နှင့် မီးခြစ်ဆံတို့ အချင်းချင်း ပွတ်တိုက်မိသော အခါမှ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တစ်ဖန် သူရကန် ကျောက်ပေါ်သို့ နေရောင်ခြည်ကျရောက်သည့်အခါ မီးတောက်လာ၏။ ထိုမီးတောက်သည် ပင်ကိုမူလက သူရကန်ကျောက်၌ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ နေရောင်ခြည်၌ ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ သူရကန်ကျောက်နှင့်နေရောင်ခြည်တို့ ထိတိုက်မိသောအခါမှ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထို့အတူ စက္ခုပသာဒဟူသည့် မျက်စိအကြည်ဓာတ်၌ အဆင်းဟူသော ရူပါရုံ ထိတိုက်သည့်အခါ စက္ခုဝိညာဉ် ဟူသော မြင်သိစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမြင်သိစိတ်သည် မျက်စိအကြည်ဓာတ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်၏။

သောတပသာဒဟူသည့် နားအကြည်ဓာတ်၌ အသံဟူသော သဒ္ဒါရုံ ထိတိုက်သည့်အခါ သောတဝိညာဉ်ဟူသော ကြားသိစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကြားသိစိတ်သည် နားအကြည်ဓာတ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်၏။

ထို့အတူ ဃာနပသာဒဟူသော အကြည်ဓာတ်နှင့် အနံ့ဟူသည့် ဂန္ဓာရုံတို့ ထိတိုက်ကြသောအခါ ဃာနပသာဒ၌ ဃာနဝိညာဉ်ဟူသည့် နံသိစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဇိဝှာပသာဒဟူသော လျှာအကြည်ဓာတ်နှင့် အရသာဟူသည့် ရသာရုံတို့ ထိတိုက်ကြသောအခါ ဇိဝှာပသာဒ၌ ဇိဝှာဝိညာဉ်ဟူသည့် စားသိစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ကာယပသာဒဟူသော ကိုယ်အကြည်ဓာတ်နှင့် အထိ အတွေ့ ဟူသည့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ ထိတိုက်ကြသောအခါ ကာယပသာဒ၌ကာယ ဝိညာဉ်ဟူသည့် ထိသိစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

မနောဒွါရဟူသော ဘဝင်စိတ်၌ ဓမ္မာရုံအပါအဝင် အာရုံ (၆)ပါးတို့အနက် တစ်ပါးပါး ထိတိုက်လာသောအခါ မနောဝိညာဉ်ဟူသည့် အာရုံသိစိတ်သည် ဟဒယဝတ္ထု၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

စိတ်တို့သည်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ကြာမြင့်စွာ တည်နေကြပါသလား။

တည်မနေကြပါ။ စိတ်ဖြစ်ပေါ်ခိုက်ကာလကို 'ဥပါဒ်ခဏ'ဟုခေါ်၏။ စိတ်တည်မြဲနေခိုက်ကာလကို 'ဌီခဏ'ဟု ခေါ်၏။ စိတ်ပျက်ချုပ်နေသည့်အခိုက်ကာလကို 'ဘင်ခဏ'ဟုခေါ်၏။ 'ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်' ခဏငယ်-၃-ချက်ကို စိတ္တက္ခဏ-၁-ခုဟုခေါ်၏။ စိတ္တက္ခဏ ၁-ခု (ဝါ)စိတ် ၁-ခု၏ အသက်သည် မည်မျှ ရှည်ကြာသနည်း။

မျက်စိတစ်မှိတ်-လျှပ်တစ်ပြက်အချိန်အတွင်း၌စိတ်ပေါင်းကုဋေတစ်သိန်းမက ဖြစ်ပျက်သွားနိုင်သည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားသဖြင့် စိတ် ၁-ခု၏ အသက်သည် ၁ စက္ကန့်၏ ကုဋေ ၁-သိန်းပုံ ၁ ပုံခန့်သာရှိပေ၏။

ဤမျှတိုတောင်းသော အချိန်ကာလကို သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးများပင် မတွေးမိကြ။ အကောင်းဆုံးကင်မရာတွင်အတိုတောင်းဆုံး အလင်းတံခါးဖွင့်ချိန် (Shutter speed) သည် ၁-စက္ကန့်၏ ၁၀၀၀ ပုံ၊ ၁ ပုံခန့်သာ ရှိ၏။

စိတ်တို့သည် တွယ်ရာအာရုံနှင့် မှီရာဝတ္ထုရှိမှ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ တစ်လုံး ဖြစ်ပျက်ပြီးမှ တစ်လုံးဆက်ဖြစ်နိုင်၏။ တစ်စက္ကန့်လျှင် ကုဋေ ၁ သိန်းကျော် နှုန်းဖြင့် တစ်ရှိန်ထိုး အဆက်မပြတ်ဖြစ်နေကြ၏။ ပုတီးလုံးကလေးများကို မဆုံးတမ်းသီကုံးသွားသည်နှင့်တူ၏။ ဘဝဖြစ်ပေါ်ရန် အကျိုးပြုလိုက်သော ကံ၏အစွမ်းသတ္တိကြောင့် တစ်သက်သုံး မပြတ်မလပ်မယွင်းမချော် ဆက်ခါဆက် ခါ ဖြစ်ပျက်နေကြ၏။

သိစိတ်နှင့် မသိစိတ်

တစ်ဘဝ၌ ပဌမဦးဆုံးဖြစ်သောစိတ်ကို ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟုခေါ်၏။ ထို့ နောက် ဆက်တိုက်ဖြစ်ပျက်သွားကြသော စိတ်များကို ဘဝင်စိတ်ဟုခေါ်၏။ တစ်ဘဝ၏နိဂုံး နောက်ဆုံးဖြစ်သောစိတ်ကို စုတိစိတ်ဟုခေါ်၏။

ဤပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်, စုတိစိတ်တို့သည် ဤဘဝဖြစ်ပေါ်ရန် အကျိုးပြုလိုက်သော ကံ၏ ဝိပါက်စိတ် (ဝိပါက=အကျိုး)တို့သာတည်း။ သာ ဓကအဖြစ် သောမနဿ သဟဂုတ်ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ် သော စေတနာကံက ဤဘဝဖြစ်ရန် အကျိုးပေးခဲ့လျှင်သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာဝိပါက်စိတ်သည် တစ်ဘဝလုံး ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်တို့အဖြစ် ဆောင်ရွက်သွားရ၏။

ထိုမဟာဝိပါက်စိတ်သည် ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ မရဏာသန္နဇောအခါက ယူခဲ့သောအာရုံကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပျက်သွားရ၏။ အသက်ရှင်နေစဉ်အတွင်း ဖြစ်ပျက်နေသောဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် ဘဝကိုဆက်ပေးနေသည့်အပြင် စိတ်၌ အာရုံသစ် ထင်ပေါ်ရာ တံခါးပေါက်(မနောဒွာရ)လည်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ၎င်းဘဝင်စိတ်တို့ ယူနေသော အလွန်သိမ်မွေ့သည့် မရဏာသန္နအာရုံကို ကျွန်ုပ်တို့ သိခွင့်မရချေ။ ထိုသို့ မသိနိုင်သည့်အတွက် ဘဝင်စိတ်အစဉ်ကို မသိစိတ် (unconscious mind) ဟု မှတ်ယူနိုင်၏။

ဒွါရတစ်ခု၌ ပြင်ပအာရုံ ဝင်ရောက်လာသောအခါ ဘဝင်စိတ်တို့သည် မရဏာသန္နအာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ အာရုံသစ်ဘက်သို့ ဦးလှည့်ပေးရ၏၊ သို့သော် အလွန်အားကောင်းသော အာရုံသည်ပင် ဥပါဒ်ခိုက်၌ အားမရှိသေးဘဲ အနည်းဆုံး စိတ္တက္ခဏ ၁-ချက်မျှ လွန်မြောက်ပြီး ဌီသို့ရောက်မှသာ အား

ရှိလာကြ၏။ ထိုအခါ ဒွါရ၌ အာရုံထင်လာပေပြီ။ ထိုအာရုံကို ယူရန်အတွက် ဘဝင်စိတ်ဘို့သည် မရဏာသန္နမိတ်ဟူသည့် အာရုံဟောင်းကို စွန့်လွှတ်ရန် စိုင်းပြင်းကြတော့၏။

ဤတွင်လည်း အရှိန်ပြင်းစွာပြေးလာသော ယောက်ျားတစ်ဦးသည် ချောက်ကမ်းပါးကို မြင်၍ ရပ်လိုသော် ချက်ချင်းမရပ်နိုင်ဘဲ ၂–ဖဝါး ၃–ဖဝါးလွန်မှ ရပ်နိုင်သကဲ့သို့ အရှိန်အဟုန်လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် အာရုံဟောင်းကို ချက်ချင်းမစွန့်နိုင်ဘဲ အာရုံသစ် ထင်ပြီးနောက် ဘဝင်စိတ် ၂–ကြိမ်လွန်ပြီးသည့်အခါမှ စွန့်နိုင်၏။ ထိုဘဝင်စိတ် ၂-ကြိမ်ကို စလနဘဝင်(ဝါ) ဘဝင်္ဂစလန (လှုပ်သွားသောဘဝင်)ဟု ခေါ်ကြ၏။ ဒုတိယဘဝင်္ဂစလန နောက်၌ ဘဝင်စိတ်အစဉ် ပြတ်သွားသဖြင့် ထိုဒုတိယ ဘဝင်္ဂစလနကို ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ (ပြတ်သွားသောဘဝင်)ဟု ခေါ်၏။

ဘဝင်စိတ်အစဉ် ပြတ်သွားပြီးသည့်နောက်၌ ပဉ္စဒွါရ၌ ထင်သော အာရုံကို ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်း၏။ မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံကို မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်း၏။ ဤအခါသည် ရေဒီယို၌ အသံထွက်ပေါ်လာရန် လှိုင်းညှိခလုတ် (tuner)ကို ချိန်သားကိုက် ပေးလိုက်သည်နှင့်တူ၏။ ရေဒီယိုအသံဖမ်းခွက်ပေါ်သို့ အသံလွှင့်ဌာနမျိုးစုံမှ လှိုင်းလျှားမျိုးစုံတို့ တစ်ပြိုင်နက် ရိုက်ခတ်နေကြ၏။ သို့သော် လှိုင်းညှိခလုတ်က ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပေးလိုက်သော အသံလှိုင်းတစ်မျိုးသာ အသံမြည်လာနိုင်၏။ ထို့အတူ ဒွါရ–၆–ပါး၌ အာရုံချိုးစုံ တစ်ပြိုင်နက်ထင်ပေါ်နေရာ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ရွေးချယ် နှလုံးသွင်းပေးလိုက်သော အာရုံတစ်ခုတည်းကိုသာ နောက်စိတ်တို့က အာရုံပြုကြ၏။

စက္ခုဒွါရ၌ ရူပါရုံထင်လျှင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ချုပ်ပြီးနောက် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ဥပါဒ်ပြီး ထိုစိတ်က အာရုံကိုမြင်သိလိုက်၏။ သို့သော် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်တစ်ခု၏ သက်တမ်းသည် ၁–စက္ကန့်၏ ကုဋေ ၁–သိန်းပုံ ၁-ပုံ ခန့်သာ ရှိသဖြင့် ဤမျှတိုတောင်းလှန်းသော အချိန်၌ အာရုံကို ကောင်းစွာ မသိနိုင်သေးပါ။ မဆုံးဖြတ်နိုင်သေးပါ။ သို့အတွက် စက္ခုဝိညာဉ် ယူပြီးသော အာရုံကို သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်က ဆက်လက်ခံယူ၏။ ထိုအာရုံကို သန္တီရဏစိတ်က စုံစမ်း၏။ ထို့နောက်တစ်ဖန် ဝုဋ္ဌောခေါ် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်က မည်သည့် အာရုံဖြစ်သည်ကို ဆုံးဖြတ်၏။ ထို့နောက် ဇောစိတ်ဘို့သည် အာရုံကို ပိုင်းပိုင်း ခြားခြားသိလျက် အာရုံ၏အရသာကို ခံစား၍ အာရုံ၌ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြီး မြောက်စေခြင်းငှာ ၇–ကြိမ်တိုင်တိုင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖြစ်ကြ၏။ ထို့နောက် တစ်ဖန် ရေဆန်ခုတ်မောင်းသွားသော သင်္ဘော၏နောက်သို့ ရေလှိုင်းအချို့

လိုက်ပါသွားသည့်နည်းတူ ဇောစိတ်တို့ ခံစားသည့်အာရုံကို ဆက်လက်ခံစားလျက် တဒါရုံအမည်တပ်သော စိတ်သည် ၂-ကြိမ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက်တွင် ကား အာရုံချုပ်ငြိမ်းသွားပြီဖြစ်၍ ဘဝင်စိတ်အစဉ်တို့သည် မူလမရဏာသန္နနိမိတ်ကိုတစ်ဖန် အာရုံပြု၍ဖြစ်ကြ၏။

ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် သိမ်မွေ့ပြီး တည်ငြိမ်၏။ ငြိမ်သက်နေသော ပင်လယ် ရေပြင်ကျယ်နှင့်တူ၏။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစ တဒါရုံအဆုံးရှိသော စိတ်အစဉ်အတန်းကား ဒွါရ၌ထင်လာသည့် ပြင်ပအာရုံကြောင့် လှုပ်ရှားတက်ကြွလာသော စိတ်အစဉ်ဖြစ်၍ ပင်လယ်ပြင်တင် လေပြင်း တိုက်ခိုက်လာသည့်အခါ မို့မောက်ကြွတက်လာသော လှိုင်းလုံးကြီးနှင့်တူ၏။ ဤစိတ်အစဉ်ကို 'ဝီထိစိတ်'ဟု ခေါ်၏။

ဝီထိစိတ်တို့သည် ဒွါရတို့၌ ထင်ပေါ်လာကြသော အာရုံများကို သိရှိကြသဖြင့် ၎င်းတို့ကို သိစိတ် (Conscious mind)ဟု ခေါ်ဆိုအပ်၏။

လူတစ်ဦးစီ၏ တစ်သက်တာတွင် ဝီထိစိတ်(သိစိတ်) အစဉ်နှင့် ဘဝင်စိတ်(မသိစိတ်) အစဉ်တို့သည် အဆက်မပြတ် တစ်လှည့်စီ ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏။

ရှေ့ရှေ့ဖြစ်သော စိတ်သည် မိမိ၏ အစွမ်းအာနိသင်များကို နောက်နောက်ဖြစ်သောစိတ်သို့ ပဋ္ဌာန်း ၂၄ ပစ္စည်းတွင် အနန္တရစသော သတ္တိတို့ဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်း ကျေးဇူးပြုသွားကြရာ ဤဘဝ၏ အတွေ့အကြုံများသည်လည်းကောင်း၊ ရှေးဘဝများစွာက အတွေ့အကြုံများသည်လည်းကောင်း၊ စိတ်အစဉ်အတန်းတွင် အမြဲတစေ ပါရှိသွားကြသည်သာတည်း။

မမြင်နိုင်အောင် သိမ်မွေ့လှသည့်စိတ်အစဉ်ထဲတွင် ကုဋေပေါင်းများစွာသော သညာ, ဝေဒနာ, စေတနာစသည့် စိတ်တို့၏ စွမ်းရည်သတ္တိများ လိုက်ပါသွားပုံကို ပဋ္ဌာန်းဒေသနာမြတ်ကြီးတွင် အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းထားပေ၏။ ဤအကြောင်းအရာတို့ကို သာမန်လူတို့ သိနားလည်နိုင်ကြမည်မဟုတ်ပေ။

နိုင်းယှဉ်မှုတစ်ရပ်အနေနှင့်ကား ယနေ့ထွန်းကားနေသော အီလက်ထရွန်းနစ်ပညာတွင် အလွန်တရာသေးငယ်သည့် မိုက်ကရိုချစ် (micro-chip) ကလေးတစ်ခုက သန်းပေါင်းများစွာသော အမှတ်သညာ(memory)တို့ကို သိုလှောင်ထားနိုင်သည်ဟူသော ဖြစ်ရပ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်၏။ ရုပ်သေးသေးငယ်ငယ်တစ်ခု၌ပင် အမှတ်သညာပေါင်း မြောက်မြားစွာကို သိုလှောင်ထားနိုင်လျှင် ရုပ်ထက်လွန်စွာဆန်းကြယ်သော စိတ်အစဉ်အတန်း၌ ဘဝအဆက်ဆက်မှ

မရေမတွက်နိုင်သည့် အမှတ်သညာများ ကံ၏စွမ်းရည်သတ္တိများ စသည်တို့ လိုက်ပါနေကြောင်းကို ယုံကြည်နိုင်လောက်ပေ၏။

ထို့အပြင် ရှေးဘဝပေါင်းများစွာကို မြင်သိနိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသ အဘိညာဉ်စသည့် စိတ်၏စွမ်းရည်ထူးများကိုလည်းကောင်း၊ ကံတရား၏ အကျိုးပေးပုံ အမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း အဘိဓမ္မာပညာဖြင့် ကျေနပ်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ပေရာ အဘိဓမ္မာအမြင်သည် မှန်ကန်သောအမြင်ဖြစ်သည်ဟု လက်ခံယုံကြည်နိုင်ပါသည်။

သိပ္ပံထက် သာလွန်သောအချက်

သိပ္ပံသဘောအရ ဒွါရတစ်ခုခု၌ အာရုံထင်လျှင် ထိုအာရုံကို အာရုံကြောများက ဦးနှောက်သို့ သတင်းပို့၍ ဦးနှောက်က ဓည်သည့်အာရုံဖြစ်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ပြီး ပြန်လည်သတင်းပေးရ၏။

သိပ္ပံနည်းသည် စက်ယန္တရားဆန်လှ၏။ အာရုံထင်တိုင်း သိရမည့် သဘောရှိ၏။ အမှန်တွင် အာရုံထင်တိုင်း မသိပါ။ မျက်စိရှေ့၌ရှိသမျှသော ရုပ်ဝတ္ထုအားလုံးတို့၏ ပုံရိပ်များသည် မျက်စိအမြင်လွှာ (retina)၌ ထင်နေကြသည်သာတည်း။ သို့သော် ချစ်သူအကြောင်း, အလုပ်ကိစ္စအကြောင်း စသည့် အကြောင်းတစ်ခုခုကိုတွေးတော ငေးမောနေသူက အမြင်လွှာတွင် ပုံရိပ်ထင်နေစေသည့် အရာဝတ္ထုတို့ကို မမြင်သိပါ။ လောလောလတ်လတ် ဖတ်ရှုထားသော ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်ကို စားမြုံ့ပြန်လျက် ပီတိဖြစ်ကာ လမ်းလျှောက် သွားနေသောသူသည် ဂူကြီးကိုမမြင်တွေ့သဖြင့် 'ဒုန်း'ကနဲ ဝင်တိုက်မိမည် ဖြစ်၏။ တကယ်ပင် 'သတိမမူလျှင် ဂူမမြင်'ပါ။

ကလေးငယ်တစ်ဦး၏ မိခင်သည် အိပ်မောကျသဖြင့် ကျယ်လောင်စွာ ထစ်ချုန်းလိုက်သော မိုးချုန်းသံကို မကြားသိ၍ မနိုးပါ။ သို့သော် ရင်သွေးငယ်က 'တအင့်အင့်'ဟု တိုးတိုးသာသာ ငိုမြည်လိုက်လျှင်ပင် ဖြတ်ကနဲနိုး၍ ချက်ချင်းထလေတော့၏။

အဘယ်ကြောင့် ဤသို့ ထူးထူးခြားခြား ဖြစ်ရသနည်း။

အာရုံတစ်ခုကို ရယူမှုတွင် မနသိကာရဟုခေါ်သော ကြားကိရိယာ တစ်ခု ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်၏။ မနသိကာရသည် စိတ်အစဉ်အတန်းကို အာရုံတစ်ဘက်သို့ ဦးလှည့်ပေးသော ကိရိယာဖြစ်၏။ ရထားလမ်းလွှဲပေးသော ကိရိယာကို အသုံးပြုပါမှ ရထားလမ်း ပြောင်းသွားနိုင်သကဲ့သို့ မနသိကာရကို အသုံးပြုမှ အာရုံသစ်သို့ ကူးပြောင်းနိုင်၏။ မနသိကာရ အလုပ်မလုပ်သည့်

အခါ နားဆီသို့ ကျွယ်လောင်သော မိုးချုန်းသံ ရောက်လာစေကာမူ မကြားသိခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

သို့ဖြစ်၍ အာရုံသိမှုသည် သိပ္ပံတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ စက် ယန္တရားဆန်သော ရုပ်သဘော သက်သက်မျှမဟုတ်။ အာရုံသိမှုတွင် မနသိကာရ (နှလုံးသွင်းမှု)ဟူသော နာမ်သဘောနှင့်တကွ ဝီထိစိတ်တို့၏ ပါဝင်ရွက်ဆောင်မှုလည်း လိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံသိမှုသည် ရုပ်သဘောနှင့် နာမ်သဘောတို့ကို ပူးပေါင်းထားသည့် ပူးတွဲဖြစ်ရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပေ၏။

ဤစာအုပ်၏ ဝီထိပိုင်းတွင် ဒွါရအမျိုးမျိုး၌ ကာမအာရုံအမျိုးမျိုး ထင်လာသည့်အခါ ကာမစိတ်တို့က ဇောအဖြစ် စောကြသော ကာမဇောဝါရ ဝီထိအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်ပုံကိုလည်းကောင်း။ ကသိုဏ်း နိမိတ်စသော ပညတ်အာရုံ ထင်လာသည့်အခါ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့က ဇောအဖြစ် စောကြသော အပ္ပနာဇောဝါရ ဝီထိများ ဖြစ်ပေါ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်သဖြင့် ဒုက္ခ–အနိစ္စ–အနတ္တ လက္ခဏာတစ်ပါးပါး ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည့်အခါ နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသော မဂ်စိတ်, ဖိုလ်စိတ်တစ်ခုခုက ဇောအဖြစ် စောသော မဂ် ဝီထိ–ဖိုလ်ဝီထိ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို လည်းကောင်း၊ ဈာန်သမာပတ်ရကြသော အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာတို့က နိရောဓ သမာပတ်ဝင်စားသောအခါ အသက်လည်း မရှူ, နှလုံးလည်းမခုန်, ကိုယ်ခန္ဓာလည်းမလှုပ်, ၇-ရက်တိုင်တိုင် နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ ချုပ်ငြိမ်းနေသည့် နိရောဓသမာပတ်ဝီထိ ဖြစ်ပေါ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ စုံစုံလင်လင်တင်ပြထားပေရာ စာရှုသူတို့အားရရှင်လန်းစဖွယ် လေ့လာမှတ်သားကြရမည် ဖြစ်၏။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့ မကြုံတွေ့နိုင်ကြသော ရုပ်နာမ်ဖြစ်ရပ် အမျိုးမျိုးတို့သည် လူတစ်ဦး၏ သန္တာန်၌ပင်လျှင် ရေလဲပမာ အမျိုးမျိုးဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေနိုင်သည်တကား။ ဗုဒ္ဓ၏အမြင်ကို သိပ္ပံပညာရှင်တို့ လက်လှမ်းမီနိုင်ဖွယ်ရာ မရှိပါတကား။

လျှို့ဝှက်လွန်းသော ဘဝပြဿနာ

သိပ္ပံပညာရှင်တို့ အကြံခက်နေကြသောပြဿနာများထဲတွင် ဤကမ္ဘာမြေကြီးဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် သတ္တဝါအမျိုးမျိုး စတင်ဖြစ်ပေါ်လာပုံတို့လည်း ပါဝင်ကြ၏။

လူ့ဘုံ, တိရစ္ဆာန်ဘုံ, ပြိတ္တာဘုံ, ဝိနိပါတိက အသူရာနတ်ဘုံ, အသူရကာယ်ဘုံတို့၏ နေရာဌာနဖြစ်သော ဤကမ္ဘာမြေကြီးသည် မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာပါသနည်း။

နက္ခတ္တပညာရှင်များ တွေးခေါ် ကြံဆသကဲ့သို့ နေကြီးနှစ်စင်းတို့ ချဉ်းကပ်ပွတ်တိုက်မိကြရာမှ နေဒြပ်သားအချို့ ပဲ့ထွက်ပြီး ကမ္ဘာနှင့် ဂြိုဟ်ကြီးများ ဖြစ်ပေါ်လာကြသလော။ သို့တည်းမဟုတ် အချို့သိပ္ပံပညာရှင်များ ကြံဆသကဲ့သို့ အာကာသအတွင်း၌ လွင့်ပါးနေကြသော မြူ, အဏုမြူနှင့် ပရမာအဏုမြူများက နယူတန်၏ဒြပ်ထုဆွဲအားနိယာမအရ အချင်းချင်း ပူးပေါင်းမိကြရာမှ ဤကမ္ဘာကြီးဖြစ်ပေါ်လာပါသလော။ ယနေ့တိုင်အောင် တိကျသောအဖြေကို မည်သည့်ပညာရှင် တစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ မပေးနိုင်သေးပါ။

နက္ခတ္တပညာရှင်တို့သည် အလွန်အားကြီးသည် အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းများဖြင့် အာကာသထဲသို့စူးစမ်းရှာဖွေကြည့်ရှုခဲ့ကြရာတွင် ကြယ်တာရာအဖွဲ့အစည်းများ ကုဋေပေါင်းများစွာ ပြန့်နှံ့တည်ရှိနေကြသည်ကို အံ့သြဖွယ်ကောင်း မြင်တွေ့ခဲ့ကြရ၏။ ကြယ်တစ်လုံးစီ၏ ပျမ်းမျှအရွယ်သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ နေဝန်းထက်ပင် ကြီးမားသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏နေဝန်း၌ နေစကြဝဠာအဖွဲ့ (solar system) တစ်ခုရှိသကဲ့သို့ ကြယ်တစ်လုံးစီ၌လည်း နေစကြဝဠာအဖွဲ့ အသီးသီး ရှိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နေစကြဝဠာပေါင်းသည် မရေတွက်နိုင်အောင် အနန္တရှိလိမ့်မည်ဟု သိပ္ပံပညာရှင်တို့က ယုံကြည်ကြ၏။

ဤ ၂၀-ရာစုနှစ်သို့ရောက်မှသာ သိပ္ပံပညာရှင်တို့ သိရှိလာကြသော 'စကြဝဠာ အနန္တ'ဟူသည့် သဘောတရားကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိပ္ပံပညာစ လုံးရေ စ ခါလောက် ဖြစ်သော နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်အချိန်ကတည်းက ကြိုတင်သိရှိနေခဲ့သည်မှာ မဆန်းပါလော။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် အံ့သြဖွယ် ကောင်းလေစွ။

ထို့အပြင် နက္ခတ္တပညာရှင်တို့သည် ပေါက်ကွဲ ပျက်စီးနေကြသော ကြယ်တာရာများကိုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည့် ကြယ်များကိုလည်းကောင်း အာကာသအတွင်း၌ မြင်တွေ့ခဲ့ကြရာ အဘိဓမ္မာတွင်ပါဝင်သော ကမ္ဘာဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့သည် တကယ်ရှိသော အခြင်းအရာများဖြစ်ကြောင်း တထစ်ချမှတ်ယူနိုင်ပေ၏။

ဤကမ္ဘာပေါ်တွင် မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိကြသော အသဲတြ အသေးအမွှားသတ္တဝါတစ်ဦးစီကိုမဆိုထားဘိ။ ဤကမ္ဘာကြီးသည်ပင် အချိန်မရွေးလောင်ကျွမ်း ပျက်စီးနိုင်သည်တကား။

ဗုဒ္ဓဟောကြားခဲ့သည့် အနိစ္စသဘောတရား ထင်ရှားလှပေ၏။

ဤကမ္ဘာမြေပြင်တွင် လူသားတို့ ထုတ်လုပ်သိုလှောင်ထားပြီးဖြစ်သည့် အဏုမြူဗုံး, ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံးများကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဖေါက်ခွဲလိုက်မည်ဆိုလျှင် ဤကမ္ဘာပေါ်ရှိသတ္တဝါအားလုံး သေကျေပျက်စီးနိုင်ပေ၏။ သို့သော် ကမ္ဘာကြီးကား ရေဒီယိုရောင်ခြည်များလွှမ်းမိုးလျက် ကျန်ရစ်နေပေဦးမည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် အာကာသတွင် ကြီးမားသောအဟုန်ဖြင့် နေကိုပတ်၍လည်းကောင်း၊ နေနှင့်တကွ အာကာသနယ်တွင် ပြောင်းရွှေ့၍ လည်းကောင်း ရွေ့ရှားလျက်ရှိပေရာ လက်ရှိနေဝန်းအနီးသို့ ချဉ်းကပ်သွားမိလျှင်ဖြစ်စေ၊ အခြား နေတစ်စင်းအနီးသို့ ချဉ်းကပ်မိလျှင်ဖြစ်စေ၊ လောင်ကျွမ်းပျက်သုဉ်း သွားပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ နေ၂-စင်း၊ ၃-စင်းစသည်တို့ ထွက်ပေါ်လာသဖြင့် ဤကမ္ဘာကြီး ဟုန်းဟုန်း တောက်လောင်သွားလိမ့်မည်ဟူသော အဘိဓမ္မာအဆိုနှင့် ကိုက်ညီနေပေလိမ့်မည်။

သတ္တဝါတို့၏ ဖန်ဆင်းရှင်

အသိအမြင် နည်းပါးကြသော ရှေးခေတ်လူများသည် လေပြင်းတိုက်ခြင်း, မိုးသည်းထန်စွာရွာခြင်း, လျှပ်စီးလက်ခြင်း, မိုးချုန်းခြင်း, လျှော်လှုပ်ခြင်း, တောမီးလောင်ခြင်းစသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ်များနှင့် ကြုံဆုံသည့်အခါ ထိုဖြစ်ရပ်တို့၏ အကြောင်းရင်းတို့ကို မသိနားမလည်ကြသည် ဖြစ်၍ ထိုထိုဖြစ်ရပ်တို့ကို တန်ခိုးရှင်များက ဖန်တီးသည်ဟု ယုံကြည်ခဲ့ကြ၏။

'ငှက်မသိလျှင် ဆက်ရက်ကိုပင် ချိုးထင်'တတ်သော လူတို့ဓမ္မတာအတိုင်း အကြောင်းမသိလျှင် တန်ခိုးရှင် ဖန်တီးသည်ဟု လွယ်လွယ်ကလေး အဖြေပေးလိုက်ကြ၏။ လေဘုရား, မိုးဘုရား, နေဘုရား, လဘုရား, ကောင်းကင်ဘုရားစသည်ဖြင့် ဖန်ဆင်းရှင် နတ်ဘုရားအပေါင်း မြောက်မြားစွာရှိသည်ဟု ယူဆလိုက်ကြ၏။ ရှေးဂရိမှတ်တမ်းများ၌ နတ်ဘုရားအချင်းချင်း ရန်ဖြစ်ကြ, တိုက်ခိုက်ကြသည်များလည်း အများအပြားပါရှိ၏။

ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း တစ်စစမြင့်မားလာသည့်အခါ နတ်ဘုရားအားလုံးတို့၏ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သည့် အနန္တတန်ခိုးရှင် တစ်ဦးရှိသည်ဟု ယုံကြည်လာကြပြန်၏။ ထိုတန်ခိုးရှင်က ဤကမ္ဘာကြီးနှင့်တကွ သစ်ပင်တောတောင်, သက်ရှိသက်မဲ့ အရာအားလုံးကို ဖန်ဆင်းထားသည်ဟု မှတ်ယူကြ၏။

ထိုအနန္တတန်ခိုးရှင်သည် လူသားတို့ကို အခြားသတ္တဝါတို့ထက် ထူးခြားကာ သူ၏ရုပ်သွင်အတိုင်း ဖန်ဆင်းထားသည်ဟုဆို၏။ လူသားတို့သည် သူ၏ သားတော်သမီးတော်များဖြစ်ကြ၏၊ ဤသားတော် သမီးတော်တို့ကို မဟာကရုဏာတော်, မဟာမေတ္တာတော်ဖြင့် သူချစ်မြတ်နိုးသည်ဟုလည်း ဆို၏။

သို့ဖြစ်လျှင် ဤသားတော် သမီးတော်များ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့ရေး အတွက် စားစရာဝတ်စရာများကို အဘယ့်ကြောင့် ဖောဖောသီသီ ပေါများ အောင် မဖန်တီးထားပါသနည်း။ လူသားတို့အား အကျိုးမပြုသည့်အပြင် ဘေးအန္တရာယ်များ ပေးတတ်သော မှက်ခြင်, ကြမ်းပိုး, လယ်ဖျက်ပိုးများ, မြွေဆိုး, သစ်ကျား, ခြပုရွက်ဆိတ်များ, ရောဂါပိုးများ စသည်တို့ကို အဘယ့် ကြောင့် အလျှံပယ်ဖန်ဆင်းထားပါသနည်း။

ရုပ်နာမ် အစုံအလင်နှင့် လူသားများကို ဖန်ဆင်းနိုင်စွမ်းရှိပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် လူချော, လူလှ, လူလိမ္မာ, လူပညာရှိများကို တစ်လောကလုံး ပြည့်နှက်နေအောင် မဖန်ဆင်းထားပါသနည်း။ အကျိုးအကန်း, ငမိုက်, ငဆိုး, ငအများကို အဘယ့်ကြောင့် အမြောက်အမြား ဖန်ဆင်းထားပါသနည်း။

သားသမီးများ ဆိုးမိုက်လျှင် မည်သူစိတ်ဆင်းရဲရသနည်း။ မိဘတို့ပင် ဆင်းရဲကြရ၏။ မိဘအရာတည်သော ဖန်ဆင်းရှင်သည် အနန္တတန်ခိုးရှိလျက် အဘယ့်ကြောင့် သားသမီးများ လိမ္မာရေးခြားရှိအောင် မသွန်သင် မဆုံးမ ပါသနည်း။ သူ၏အမိန့်တော်များကို မလွန်ဆန်ဝံ့အောင် သူ၏ဘုန်းတန်ခိုးတော်ကို အသုံးမချနိုင်ပါ သလော။

သူ၏အမိန့်ကို လွန်ဆန်လျှင် ကောင်းကင်ဘုံသို့ အဝင်မခံဘဲ ငရဲ၌ ကျက်စားစေသည်မှာ မိဘဆန်ပါသလော။ သူ၏ သားတော်သမီးတော်များ မိုက်မဲဆိုးပေ၍ မကောင်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းအတွက် သူ့တွင် တာဝန်မရှိပါ သလော။

အချို့သတ္တဝါတို့သည် အလေမွေးဖွားလာကြ၏။ အချို့က မွေးဖွား ပြီး လအနည်းငယ် ကြာသည့်အခါ သေဆုံးကြ၏။ အချို့က နှစ်အနည်းငယ် နေထိုင်ရပြီးနောက် သေဆုံးသွားကြ၏။ အချို့က မိသားစုအလယ်တွင် ပျော် ရွှင်စွာ နေထိုင်ခိုက် သူခေါ်သည်ဆို၍ သေဆုံးသွားကြ၏။ အချို့ကား သားငယ် သမီးငယ်များကို ပြုစုပျိုးထောင်ရန် တာဝန်ရှိခိုက် သေဆုံးသွားကြ ၏။ လူများသေဆုံးခြင်းကို မည်သူက ဆုံးဖြတ်ကြိုးကြပ်နေသနည်း။ ဖန်ဆင်း ရှင်၏ တာဝန်မဟုတ်ပါသလော။ စကြဝဠာအနန္တတွင် သတ္တဝါများအနန္တော အနန္တ ရှိနေကြသည်။ ဤသတ္တဝါများအားလုံး၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သေဆုံး ခြင်းကို ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်က တာဝန်ယူနေရသည်ဆိုလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည် တစ်စက္ကန့်ကလေးမျှ အနားမရတော့ဘဲ ဤလောက၌ သနားစရာ အကောင်းဆုံး, ဗျာအများဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်နေပေတော့မည်။

ဖန်ဆင်းရှင်သည် သတ္တဝါများကို ဖန်တီးလိုက်, သူတို့ပျော်ရွှင်အောင် လုပ်ပေးလိုက်, ငိုယိုမြည်တမ်းအောင် လုပ်ပေးလိုက်, ပေါင်းဆုံပေးလိုက်,

ခွဲပေးလိုက်, သတ်လိုက်, ဆုပေးလိုက်, ဒဏ်ပေးလိုက်, ပြုလုပ်နေသည့်မှာ သူတစ်ဦးတည်း အေးအေးချမ်းချမ်းမနေနိုင်၍ သို့မဟုတ် မနေတတ်၍ ကလေးသူငယ်များကို အိုးပုတ် ချိုးရုပ်များနှင့် ကစားနေကြသလို ကစားနေခြင်း ဖြစ်ပါသလော။

အသိဉာဏ် အသင့်အတင့်ရှိကြသော ကလေးသူငယ်များသည် သူတို့ ချစ်မြတ်နိုးသည့် အိုးပုတ်ချိုးရုပ်များကို မရိုက်ချိုးကြပါ၊ အနန္တမေတ္တာရှင်ကြီးက မိမိဖန်တီးထားသော သားသမီးများကို အဘယ့်ကြောင့် သေကျေပျက်စီးအောင် ဖျက်ဆီးနေပါသနည်း။

အိုးလုပ်သူများသည် မိမိတို့ပြုလုပ်ထားကြသော အိုးခွက်များကို မရိုက်ခွဲကြပါ။ အနန္တတန်ခိုးရှင်က မိမိပန်ဆင်းထားသော သားတော် သမီးတော်များကို အဘယ့်ကြောင့် အကြင်နာကင်းစွာ ဖျက်ဆီးနေပါသနည်းဟု ရှေးဂရိကဗျာဆရာကြီး အိုမာခေယမ်က သူ၏ကမ္ဘာကျော် 'အီလီယက်'ကဗျာတွင် မေးခွန်းထုတ်ထားပါ၏။

အနန္တတန်ခိုးရှင် ဘုရားသခင်သည် လူတို့နှင့်ရုပ်တူသည်ဟု လူသားတို့ဆိုကြ၏။ စက်ဝိုင်းနှင့် တြိဂံများကသာ စကားပြောတတ်ကြလျှင် ဘုရားသခင်သည် စက်ဝိုင်းပုံ တြိဂံပုံများရှိသည်ဟု အသီးသီး ဆိုကြလိမ့်မည်ဟု ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီး စပင်နိုဇာ (Spinoza)က ထောက်ပြထား၏။

ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင် ဖီလိုဆိုဖာများစွာတို့က အရာရာတွင် ဖန်တီးရှင်ရှိရမည်ဆိုလျှင် ထိုအနန္တတန်ခိုးရှင်ကြီးကို မည်သူဖန်တီးထားသနည်းဟု မေးမြန်းထားကြ၏။

အမန်မှာ လူ, တိရစ္ဆာန်များနှင့် ကမ္ဘာလောကကြီးတစ်ခုလုံးကို အနန္တတန်ခိုးရှင်တစ်ဦးက ဖန်တီးထားသည်ဟူသောအယူအဆသည် ယုတ္တိတန်သော အထောက်အထားများ ကင်းမဲ့သဖြင့် သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏လေးစားမှုကို ခံယူနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

ကမ္ဘာလောကတစ်ခုလုံးတွင် 'ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်တို့သာ ရှိသည်ဟု မြင်သိထားကြသော သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်တို့ကို မည်သူမျှ မဖန်တီးနိုင်၊ မည်သူမျှမချေဖျက်နိုင်' (Matter and energy can neither be created nor destroyed)ဟု ပြတ်ပြတ်သားသားပင် နိယာမပြုထားကြ၏။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့က သက်ရှိသတ္တဝါတို့သည် ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်ကိုအခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြရမည်ဟု ယူဆထားကြ၏။ မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကိုမူ ယနေ့တိုင်အောင် မရှင်းပြနိုင်ကြချေ။

၁၈-ရာစုနှစ်အတွင်းက ဒါဝင် (Charles Darwin)သည် တိရစ္ဆာန်အချို့တို့၏ အဆင့်ဆင့်တိုးတက်ပြောင်းလဲပုံကို လေ့လာပြီးနောက် **'လူသည်မျောက်က ဆင်းသက်လာသည်'** ဟု အဆိုပြုလိုက်သဖြင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ လူအပေါင်းတို့တုန်လှုပ်ချောက်ချားသွားကြရ၏။ ဤအဆိုကို သံသယကင်းအောင်သက်သေ အခိုင်အမာပြနိုင်သော အထောက်အထားများသည် ယနေ့တိုင်ထွက်ပေါ်လာခြင်းမရှိသည့်အတွက် လူအပေါင်းတို့သည် မျောက်ထီးမျောက်မများကို မိဘဘိုးဘွားတော်စပ်ရခြင်းအဖြစ်မှ ကံကောင်းထောက်မ၍ယနေ့တိုင် လွတ်မြောက်နေကြရသေး၏။

တင်ပြခဲ့ပြီးသည့် အထောက်အထားများအားလုံးကို သဟ္ဂချလိုက်လျှင် လူသတ္တဝါတို့ မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို သုတေသီတို့ ယနေ့တိုင် အဖြေရှာမရကြသေးပါ။ နောင်မကြာမြင့်မီသော ကာလတွင် အဖြေတွေ့လိမ့်မည်ဟူသည့်အလားအလာလည်း မရှိသေးပါ။ ကြာလေဝေးလေ ရှင်းလေ ထွေးလေပင် ဖြစ်နေ၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကကော ဤကမ္ဘာမြေပေါ်တွင် သတ္တဝါများ စတင်ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို အဖြေပေးနိုင်ပါသလား။ သဘာဝကျစွာ အဖြေပေးနိုင်ပေ၏ဟု ဆိုလျှင် အံ့သြစရာမကောင်းပါသလော။

ဗုဒ္ဓက သတ္တဝါများကို ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ၄-မျိုးခွဲခြားထား၏။

သံသေဒဇခေါ် အညှီအဟောက်၌ ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ၊ ဩပပါတိကခေါ် ကိုယ်အထင်အရှား ဘွားကနဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပပတ်သတ္တဝါ၊ ဇလာဗုဇခေါ် မိခင်၏သားအိမ်၌ ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါနှင့် အဏ္ဍဇခေါ် ဥခွံတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နိုင်သော သတ္တဝါတို့ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့ ဖော်ပြလိုက်ခြင်းဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်၌ သတ္တဝါများ စတင်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဖြေရှင်းပြီးသား ဖြစ်သွားပေတော့၏။

သို့ဆိုလျှင် ကမ္ဘာဦးလူတို့သည် မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာကြသနည်း။

ဗြဟ္မာပြည်များမှစုတေ၍ ဤကမ္ဘာမြေပြင်ပေါ်တွင် ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

ဗြဟ္မာပြည်,နတ်ပြည်တို့မှာ တကယ်ရှိပါသလော။ အဘယ်မှာ တည်ရှိကြသနည်း။

တကယ်ရှိပါသည်။ လူ့ပြည်နှင့် အလွန်တရာ ဝေးကွာသော ကောင်းကင်ပြင်၌ ပျံ့နှံ့တည်ရှိနေကြပါ၏။ တန်ခိုးနည်းသော အောက် စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့မှာ လူ့ဘုံတွင်ပင် ရှိကြပါ၏။

အဘယ်အထောက်အထားများအရ ပြောဆိုပါသနည်း။

ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်ကို လေ့လာသောအခါ ဗုဒ္ဓသည် အလုံးစုံကိုသိမြင်နိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင်ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းစွာ သဘောပေါက်လာပါသည်။ ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်သည် လက်တွေ့ပြနိုင်သော အဖြေပန်းတိုင်မရှိသော တရားများမဟုတ်။လက်တွေ့ကျ၍ အဖြေပန်းတိုင်ရှိသော တရားများဖြစ်ကြ၏။ တကယ်ကျင့်ကြံလျှင် တကယ်ဖြစ်သည့်သာဓကများလည်းမရေတွက်နိုင်အောင်ရှိကြ၏။

ထိုသဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင် မြတ်စွာဘုရားက နတ်ပြည်-၆-ထပ်၊ ဗြဟ္မာ့ဘုံ ၂၀-ရှိသည်ဟု အကြောင်းအကျိုးနှင့်တကွ ဟောကြားထားပါသည်။ ဤသို့ ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင် အကြောင်းအကျိုးနှင့်တကွ ဟောကြားထားသဖြင့် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်တို့ အမှန်တကယ်ရှိကြောင်း ယုံကြည်ရပါ၏။

နောက်တစ်ကြောင်းမှာလည်း လက်ဝဲရံ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သူ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်သည် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်များသို့ မကြာခဏကြွရောက်ပြီး ဗိမာန်ရှင်၊ ဘုန်းကံရှင်တို့၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို စုံစမ်းခဲ့၏။ ထို့နောက် ထိုအကြောင်းများကို လူ့ပြည်တွင် ပြန်လည်ဟောကြားခဲ့၏။

အဘိညာဉ်ရကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း နတ်ဗြဟ္မာများကို ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့ကြသည့်အပြင် ကိုယ်တိုင်လည်း နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်များသို့ သွားရောက်နိုင်ကြ၏။

ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေသည် သိပ္ပံနိယာမနှင့် ဆန့်ကျင်သလော

သိပ္ပံနိယာမသည် ရုပ်ဖြစ်ရပ်အတွက်သာ မှန်ကန်၏။ ဤတွင်လည်း အမြဲတစေ တိတိကျကျမှန်ကန်သည်မဟုတ်။ ခြွင်းချက်များရှိလေ့ရှိ၏။ ရုပ်နာမ်ဖြစ်ရပ်များကား သိပ္ပံနယ်ပယ်မှလွတ်မြောက်နေသဖြင့် သိပ္ပံနိယာမများနှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ သိပ္ပံနိယာမများကို လိုက်နာရန်မလိုပါ။

ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ဖြင့် ကိုယ်ခွဲတစ်ရာ တစ်ထောင်ဖန်ဆင်းနိုင်၏။ မြင်းတပ်၊ ဆင်တပ်၊ စစ်သည်တော်များကို ဖန်ဆင်းနိုင်၏။ မြေလျှိုးပြီးမိုးပျံနိုင်၏။ နဂါးမင်း၏ မီးလျှံစက်ကွင်းကို ရေသို့အေးစေပြီး တေဇောကသိုဏ်းစက်ကွင်းဖြင့် နဂါးမင်းကို ပူလောင်စေနိုင်၏။ ဤသို့စွမ်းဆောင်နိုင်ကြောင်းကို အဘိဓမ္မာ၌ဖော်ပြထားသည့်အပြင် ဘုရားလက်ထက်တော်အခါက အရှင်စူဠပန်၊ အရှင်ပိလိန္ဒဝစ္ဆထေရ်၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်စသော ပုဂ္ဂိုလ်အကျော်အမော်တို့က လက်တွေ့ပြသခဲ့ကြ၏။

ထို့အပြင် သေဆုံးပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်အချို့တို့က ကိုယ်ထင်ပြကြသည့် ဖြစ်ရပ်များစွာကို လူမြောက်မြားစွာတို့က ကြုံတွေ့ခဲ့ကြပါသည်။ ဤသို့သိပ္ပံနယ်လွန်ဖြစ်ရပ်များနှင့် ကိုယ်ထင်ပြမှုများသည် ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနှင့် မထူးခြားတော့ပါ။ ထို့ကြောင့် နတ်လောကၥ ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေရှိကြောင်းကို ကောင်းစွာယုံကြည်ရပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ကမ္ဘာဦးလူတို့က ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့်စတင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်းကို ယုံမှားသံသယ မဖြစ်သင့်ချေ။

ဖန်တီးရှင်ကြီး ကံတရား

သတ္တဝါများကို ဘဝအမျိုးမျိုး၌ဖြစ်ပေါ်အောင် ဖန်တီး ပေးနေသူမှာ ကောင်းကင်ပေါ်မှ ဘုရားမဟုတ်။ ကံတရားဖြစ်၏။ ကံဟူသည်မှာ'စေတနာဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဝဒါမိ'ဟု ဟောတော်မူသည်နှင့် အညီ ကုသိုလ်စိတ်, အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည့်စေတနာကိုပင် ကံဟု မှတ်ယူနိုင်၏။

ဤကံတရား၏အကျိုးပေးပုံကို ရူပဗေဒ၌စာရှုသူတို့ လေ့လာခဲ့ကြရမည်ဖြစ်သော အတည်စွမ်းအင် (Potential energy)နှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်၏။ နာရီသံပတ်ကို ရစ်ပတ်သည့်အခါ၌ ကျွန်ုပ်တို့အလုပ်ပြုလုပ်ရ၏။ ထိုအလုပ်သည် စွမ်းအင်တည်မြဲမှုသဘောအရ ပျောက်ပျက်သွားခြင်းမရှိချေ။ ထိုအလုပ်နှင့် ညီမျှသောအတည်စွမ်းအင်သည် နာရီ၏သံပတ်၌ကိန်းအောင်းနေပြီး ထိုအတည်စွမ်းအင်ဖြင့် ထိုနာရီသည် ရက်ပေါင်းများစွာ အလုပ်လုပ်နိုင်၏။

မြေပေါ်ရှိသည့် ကျောက်ခဲတုံးကြီးတစ်တုံးကို ကျွန်ုပ်တို့ မ,တင်လိုက်သည့်အခါ၌ ရူပဗေဒသဘောအရ အလုပ်လုပ်ရ၏။ ထိုအလုပ်သည် ပျောက်ပျက်မသွားဘဲ အတည်စွမ်းအင်အဖြစ် ကျောက်ခဲတုံး၌ပင် ကိန်းအောင်းနေ၏။ ထိုစွမ်းအင်ကို ကျွန်ုပ်တို့ မမြင်တွေ့နိုင်သော်လည်း ကျောက်ခဲတုံးကို လွှတ်ချလိုက်လျှင် ကျောက်ခဲတုံးက မိမိ၏အတည်စွမ်းအင်ကို အရွေ့စွမ်းအင်အဖြစ်သို့ ပြောင်းပြီး အလုပ်ပြုလုပ်ပြပေလိမ့်မည်။ အဆွေ၏ခြေထောက်ကို ထိုကျောက်တုံးကျရာအရပ်၌ထားကြည့်လျှင် ထိုအလုပ်ပမာဏကို ကောင်းကောင်း သဘောပေါက်သွားပါလိမ့်မည်။

စွမ်းအင်အပေါင်းတွင် စိတ်စွမ်းအင်သည် အားအကြီးဆုံးဖြစ်ပေ၏။ ထိုစိတ်စွမ်းအင်က လောကကို အမျိုးမျိုးပြုပြင်ဖန်တီးနေ၏။ အဏုမြူဗုံး, ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံးများကို တည်ဆောက်သူမှာလည်း စိတ်စွမ်းအင်ပင် ဖြစ်ပေ၏။ "စိတ်စွမ်းအင်"ဟု ဝေါဟာရပြု၍သုံးစွဲရာ၌ စိတ်နှင့် တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်ကြ

သော စေတနာ စသည့် စေတသိက်အပေါင်းတို့၏ စွမ်းအင်လည်းအပါအဝင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရပါမည်။

မ တင်ထားသော ကျောက်တုံးကို လွှတ်မချမချင်း ထိုကျောက်တုံးတွင် အတည်စွမ်းအင်ကိန်း နေသကဲ့သို့ စိတ်စွမ်းအင်အစုအဝေးဖြစ်သည့် ကံတရား သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည်နောက် အကျိုးမပေးမချင်း သတ္တဝါ၏ စိတ်အစဉ်တွင် ကိန်းနေ၏။ ထိုကံသည် အခြားသတ္တဝါကို အကျိုးပေးလိမ့်မည် မဟုတ်။ ထိုကံကိုပြုလုပ်ခဲ့သောလူကိုပင် အကျိုးပေးရန် သူ၏စိတ်အစဉ်၌ ကိန်းနေခြင်းဖြစ်၏။

ထိုကံစာ အကျိုးပေးရန် အခွင့်ကြုံလာသည့်အခါ၌ မည်သည့် တန်ခိုး ရှင်ကမျှ တားဆီး၍မရ။ ဆိုင်းဘာဘာနှင့် ဝိဇ္ဇာဓိုရ်များသည် ဝဋ္ဋနာကံနာကို ပျောက်ကင်းအောင် မကုသပေးနိုင်ကြပါ။ ကံကုန်၍ သေတော့မည့် တပည့် တပန်းများ မသေရန်ကိုလည်း မတားဆီးနိုင်ကြပါ။ သူတို့ ကိုယ်တိုင်သည်ပင် ကံ၏ အစီအရင်ကို ရှောင်လွှဲနိုင်ကြမည် မဟုတ်ပါ။

ကံသည် သတ္တဝါများကို မည်သို့ ဖန်တီးသနည်း

အကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် ဒုစရိုက်အမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့သောသူသည် အကုသိုလ် စိတ်၏ အကျိုးဖြစ်သော အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးကို သင်္ချေသော အခါ၌ ရရှိမည်ဖြစ်၏။ ထိုဝိပါက်စိတ် ၇-ပါးတွင် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်သည် ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပဋိသန္ဓေသည် သက်ဆိုင်ရာ သတ္တဝါအား ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသူရ ကာယ်ဟူသော အပါယ် ၄–ဘုံ၌သာ ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ အခြားအဆင့်မြင့်သော ဘုံများ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်စေရိုးမရှိ။

မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် လှူဒါန်းခြင်းစသော ကုသိုလ်အမှုကို ပြုခဲ့သော သူသည် ထိုမဟာကုသိုလ်စိတ်၏အကျိုးဖြစ်သော မဟာဝိပါက်စိတ်ကို ထိုကုသိုလ် ကံ အကျိုးပေးသည့်အခါ ခံစားရ၏။ မဟာဝိပါက်စိတ်သည် သက်ဆိုင်ရာ သတ္တဝါအား လူ့ဘုံနှင့် နတ်ပြည် ၆–ထပ်ဟူသော ကာမသုဂတိ ၇–ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်ရန် အကျိုးပြုနိုင်၏။ ထို့ထက်မြင့်သော ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ရန် အကျိုးမပြုနိုင်ချေ။

ရူပါဝစရ ပထမစျာန်ရအောင် သမထဘာဝနာ ပွားများခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် စျာန်မပျက်ဘဲသေလွန်လျှင် ထိုရူပါဝစရ ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးပေးမှုကြောင့် ပထမစျာန်ပြဟ္မာဘုံတွင် ရူပါဝစရပထမစျာန် ဝိပါက်

စိတ်ဖြင့် ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနေရ၏။ ရူပစျာန်များကို ရရှိရေးအတွက် အလွန်ကြီးကျယ်သည့် သမာဓိကို ထူထောင်ခဲ့ကြရ၏။ သမာဓိကြီးလျှင် စိတ်စုစည်းမှုကြီးသဖြင့် စိတ်စွမ်းအင်လည်း ကြီးမား၏။ စုစည်းကြီးမားသော စိတ်စွမ်းအင်ဖြင့်သာ ရူပစျာန်များကို ရရှိနိုင်သည်နှင့်အညီ အကျိုးပေးသောအခါ၌လည်း အလွန်အားကြီး၏။ စျာန်မပြဲလျက် ကွယ်လွန်လျှင် ထိုစျာန်စိတ်နှင့် လျော်ညီသော ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ မုချမသွေ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ရ၏။ ရူပဗြဟ္မာဖြစ်သည့်အခါ၌လည်း စျာန်ချမ်းသာနှင့်တူသော သုခချမ်းသာကို ကမ္ဘာပေါင်းများစွာ စံစားနိုင်၏။

အရူပစျာန်များမှာ ရူပစျာန်များထက် ပို၍အားကြီး၏။ ထို့ကြောင့် အရူပစျာန်ကုသိုလ်ဖြင့် အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ နေကြသောဗြဟ္မာများသည် ကမ္ဘာပေါင်း သောင်းနှင့်ချီ၍ သက်တမ်းရှည်ကြာကြ၏။

အကုသိုလ်ဘက်၌ အမိသတ်ခြင်း, အဖသတ်ခြင်း, ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်း, သံဃာကို ဂိုဏ်းခွဲခြင်း, ဘုရားရှင်၌ သွေးစိမ်းဘည်ရန်ပြုခြင်းဟူသော ပဉ္စာနန္တရိယကံတို့သည် အလွန်အားကြီးသဖြင့် ဂရုကကံဟု အမည်ရကြ၏။ ဤကံတစ်ပါးပါးကို ကျူးလွန်ထားသူသည် သမထဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်လျှင်လည်း စျာန်မရနိုင်တော့ချေ။ ထိုသူကွယ်လွန်သည့်အခါ ဂရုကကံသည် မုချမသွေ အကျိုးပေးသဖြင့် အဝီစိ ငရဲသို့ ကျရောက်ရလေ၏။

အကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါး, မဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါး, ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ၅-ပါးနှင့် အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ ၄-ပါးတို့သည် သတ္တဝါတို့အား ၃၁-ဘုံ၌ ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်ပေါ်အောင် တရံမစဲ ဖန်တီးပေးနေကြ၏။

ထို့ကြောင့် သတ္တဝါအမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးနေသည့် အနန္တတန်ခိုးရှင်ဟူသည်မှာ လူနတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတစ်ဦးဦး မဟုတ်။ သတ္တဝါတစ်ဦးစီက ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်စီမံထားခဲ့သော 'ကံတရား'သာလျှင် ဖြစ်ပါတော့သတည်း။

'သင်သည် သင့်ဝိညာဉ်၏အကြီးအမှူးဖြစ်ပြီး သင့်ကြမ္မာ၏ အရှင်သခင်ဖြစ်၏။ You are the captain of your soul and the master of your faith''ဟူသော ဝီလျံရှိတ်စပီးယား (William Shakespeare)၏ ကဗျာအဖွဲ့တွင် ''သင်သည် သင်၏ ဖန်တီးရှင်ဖြစ်သည် You are the creator of yourself''ဟူသည့် အဆိုကို ဖြည့်စွက်သင့်ပါတော့သည်တမုန့်။

၃၁-ဘုံရှိသလား

တက္ကသိုလ် ကျောင်းသူကျောင်းသားများသည် ''ငရဲရှိသလား... နတ်ပြည်ရှိသလား'' မေးမြန်းနေကြ၏။ ငရဲဘုံ, နတ်ဘုံတို့ကိုမမြင်တွေ့ဖူး၍

မေးမြန်းနေကြခြင်းဖြစ်၏။ စတုမဟာရာဇ်, တာဝတိံသာ နတ်ပြည်တို့၏ တည်နေရာဖြစ်သော မြင့်မိုရ်တောင်ကြီးကို အာကာသသူရဲများက မမြင်တွေ့ခဲ့ကြသဖြင့် နတ်ပြည်များမရှိနိုင်ဟုလည်း ထင်မှတ်မိကြ၏။

အလှန်တရာ မွဲပြာကျလှသော မံသစက္ခု (ပကတိမျက်စိ)ဖြင့် ငရဲဘုံ, နတ်ဘုံ, ငရဲသား, နတ်သားတို့ကို မမြင်တွေ့နိုင်ပါ။ နတ်ဘုံတို့၏ တည်နေရာဖြစ်သော မြင့်မိုရ်တောင်ကိုလည်း မမြင်တွေ့နိုင်ပါ။

ကြည်လင်သော သောက်ရေတစ်ခွက်၌ ပိုးမွှားကလေးများ ဘက်တီးရီးယားများ သန်းနှင့်ချီ၍ ရှိနေကြသည်ပင် ကျွန်ုပ်တို့မမြင်တွေ့ကြပါ။ မမြင်တွေ့ရ၍လည်း အားရပါးရ မျိုချနေကြ၏။

ကျွန်ုပ်တို့၏ခန္ဓာအိမ်သည် ပိုးမျိုးပေါင်းမြောက်မြားစွာနှင့် ပိုးကောင်ရေ ကုဋေကုဋာတို့၏ စံနေအိမ်ဖြစ်သည်ကို ကျွန်ုပ်တို့မမြင်မိသဖြင့် တွေးလည်း မတွေးမိကြပါ။ အထင်တစ်ရာ ခေါ်သော ဆိတ်ကလီစာ, အမဲကလီစာတို့၌ ပိုးပေါင်းသိန်းသန်းချီ၍ တည်ရှိနေသည်ကို အဏုကြည့်မှန်ပြောင်းဖြင့်ကြည့်လျှင် အလွယ်တကူ မြင်တွေ့နိုင်၏။ ဆိတ်ကလီစာ, အမဲကလီစာတို့၌ ပိုးပေါင်းမြောက်မြားစွာရှိလျှင် ကျွန်ုပ်တို့၏ဝမ်းတွင်း၌လည်း ပိုးပေါင်း ကုဋေကုဋာရှိမည်မှာ ယုံမှားစရာ မရှိတော့ချေ။

မံသစက္ခုဖြင့်မမြင်နိုင်သည်ကို ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်ကြည့်မှ မြင်နိုင်ပါသည်။

ငရဲပြည်, နတ်ပြည်တို့ကို အဘိညာဉ် တန်ခိုးဖြင့်ကြည့်လျှင် အတိုင်းသား မြင်နိုင်ပါသည်။ တကယ် မြင်တွေ့လိုလျှင် အဘိညာဉ်ရအောင် ကြိုးစားပါ။

ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် ကြည့်သည့်နည်းကို သိပ္ပံပညာရှင်တို့လည်း တီထွင်ကြပါသည်။ အက်တမ်ဟုခေါ်သော ပရမာဏုမြူများကို အလွန်ချဲ့အားကြီးသော အီလက်ထရွန် မိုက်ကရိုစကုပ်ဖြင့်ပင် ကြည့်၍ မမြင်နိုင်ပါ။ အက်တမ်တို့ထက် အဆတစ်သိန်းမက ပို၍သေးငယ်ကြသော အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန်တို့ကိုမြင်အောင် မည်သို့ ကြည့်ခဲ့သနည်း။

လက်တွေ့ စမ်းသပ်ချက်ပေါင်း မြောက်မြားစွာတို့မှ မြင်တွေ့ခဲ့ရသော အထောက်အထားများအရ အက်တမ်တို့သည် အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန်တို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု သိပ္ပံပညာရှင်တို့ အဆိုပြုခဲ့ကြ၏။ အကြောင်းပြချက်များက ယုတ္တိတန်သဖြင့် သိပ္ပံပညာလေ့လာသူအပေါင်းက လက်ခံယုံကြည်ကြ၏။

ထို့နည်းအတူ ငရဲပြည်, နတ်ပြည်ရှိကြောင်းကို ယထာဘူတကျ၍ ယုတ္တိတန်သောအကြောင်းပြချက်များအရ လက်ခံယုံကြည်ရမည် ဖြစ်၏။

ပထမအကြောင်းရပ်မှာ လေးသင်္ချေနှင့်ကမ္ဘာတစ်သိန်းတိုင်တိုင် ပါရမီဖြည့်ဆည်းခဲ့သော ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သီလ, သမာဓိ, ပညာတို့ကို ထောက်ရှု၍ ဗုဒ္ဓကိုယ်တိုင်ဟောကြားထားသည့် ငရဲပြည်, နတ်ပြည်တို့သည် အမှန်တကယ်ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ရ၏။

ဒုတိယ အကြောင်းရပ်မှာ ငရဲပြည်, နတ်ပြည်ရှိကြောင်းကို ဗုဒ္ဓဟောကြားရာ၌ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ သာမညသိသာရုံ ဟောလိုက်သည်မဟုတ်။ အဘိဓမ္မာ၌ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်မှု ခိုင်ခိုင်လုံလုံနှင့် ဟောကြားထားခြင်း ဖြစ်ပေ၏။

အကုသိုလ်ကံသည် ၎င်းနှင့်ထိုက်တန်သော မကောင်းကျိုးကိုသာ ပေးရမည်ဖြစ်ရာ ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသူရကာယ်ဟူသည့် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ အပါယ် ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေ၏။ အပါယ် ၄-ဘုံတို့အနက် တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာနှင့် အသူရကာယ် ဘုံတို့သည် ဤလူ့ဘုံ၌ပင် ယှဉ်တွဲစွာ တည်ရှိနေကြ၏။

တိရစ္ဆာန်များကို လူတိုင်း မြင်တွေ့နေကြရသဖြင့် တိရစ္ဆာန်ဘုံဟူသော အပါယ်ဘုံရှိသည်ကို သံသယမဖြစ်ကြပါ။ တစ်ဖန် အိမ်ကြိုအိမ်ကြား၌ လူတို့စွန့်ပစ်ထားကြသည့် အချွဲသလိပ်ထမင်းလုံးစသည်ကို လိုက်လံကောက်စားနေကြရသော ပြိတ္တာကလေးများကိုအကြားအမြင်ရသူများနှင့် စိတ်တန်ခိုး (psychic power) ရှိသူများက မြင်တွေ့နိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ပြိတ္တာဘုံ ရှိသည်ဟု ယုံကြည်နိုင်ပါ၏။

တစ်ဖန် ပြိတ္တာကလေးများရှိလျှင် ပြိတ္တာအကြီးစားများ ဖြစ်ကြသော အသူရကာယ်များလည်း ရှိရပေမည်။ ပြိတ္တာဘုံ, အသူရကာယ်ဘုံများရှိလျှင် ပြိတ္တာအသူရကာယ်တို့ကိုဖြစ်စေသောကံများထက် ပိုမိုကြီးလေးသည့်အကုသိုလ်အမှုများကိုကျူးလွန်ခဲ့ကြသောပုဂ္ဂိုလ်များခံစားရန်အတွက် ငရဲဘုံများလည်း ရှိကြရပေမည်။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးရှိရာ ထိုစိတ်တို့ဖြင့် အညံ့စား အမြတ်စား ကုသိုလ်ပြုခဲ့ကြသူတို့ ခံစားရန်အတွက် ကာမချမ်းသာ အဆင့်ဆင့်ကွာခြားကြသော ကာမ သုဂတိဘုံများလည်း ရှိရပေမည်။ ဤဘုံတို့ကား လူ့ဘုံနှင့် နတ်ပြည် ၆-ထပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စျာန် ၅-ပါးကို အသီးသီးရရှိအောင်အားထုတ်ခဲ့ကြသောသူတို့သည် သူတို့၏ကုသိုလ်ကံအကျိုးအားလျော်စွာ ပထမစျာန်၃-ဘုံ,

ဒုတိယစျာန် ၃-ဘုံ, တတိယစျာန် ၃-ဘုံ, စတုတ္ထစျာန် ၇-ဘုံ ဟူသော ရူပဗြဟ္မာ ၁၆-ဘုံတို့၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စျာန် ၄-ပါးကို အသီးသီးရရှိအောင် အားထုတ်ခဲ့ကြသောသူတို့၏ ကုသိုလ်ကံအဟုန်အစွမ်းကြောင့် အရူပဗြဟ္မာဘုံ ၄-ဘုံတို့ ဖြစ်ပေါ်ပေးကြရ၏။

သို့အတွက် သတ္တဝါအမျိုးမျိုးကိုဖန်တီးပေးလိုက်သော ကံတရားသည် ဘုံဗိမာန်အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဖန်တီးပေးလိုက်၏။

ကံအမျိုးမျိုး၊ ကံတို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သည့် ပဋိသန္ဓေ အမျိုးမျိုး၊ အသက်ရှင်ဆဲအခါ အကျိုးပေးမှုအမျိုးမျိုး၊ ကံအကျိုးပေးမှုကုန်ဆုံး၍ သို့မဟုတ် ကံပြတ်တောက်၍ သေဆုံးသည့်အခါ သေရပုံအမျိုးမျိုးတို့ကို ဝိထိ မှတ်ပိုင်း (ဝါ) ဘုံပိုင်း၌ တခမ်းတနား လေ့လာမှတ်သားကြရပါမည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင်တင်ပြထားသော သတ္တဝါတို့ ကျင်လည်ရာဘုံ ၃၁-ဌာနသည် လူသားတို့တွေ့ခေါ် တင်ပြထားသောဘုံစနစ်များအနက် အပြည့်စုံဆုံး, အခမ်းနားအထည်ဝါဆုံး, စနစ်တကျဆုံး, ယုတ္တိအတန်ဆုံး စနစ်ဖြစ်ပေ၏။

သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်သာ ကံတရားနှင့်ဆက်စပ်၍ ၃၁-ဘုံစနစ်ကို ပြတ်ပြတ်သားသား တိတိကျကျ တင်ပြနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်တကား။

ဗုဒ္ဓ၏ရုပ်သဘော

ရုပ်သည် အဓိကလား၊ နာမ်သည် အဓိကလား။

ရုပ်က ဦးဆောင်ပြီး နာမ်က နောက်မှ လိုက်ရသလား။

နာမ်က ဦးဆောင်ပြီး ရုပ်က နောက်မှ လိုက်ရသလား။

ရုပ်၏ထူးခြားဆန်းကြယ်မှုများကိုသာ သိနားလည်ပြီး နာမ်၏သဘောကို မသိကြသော သိပ္ပံပညာရှင်များက လောကတွင် ရုပ်က ဦးဆောင်နေသည်, ရုပ်ခြယ်လှယ်သမျှ သတ္တဝါတို့ လူးလိမ့်ခံစားနေကြရသည်ဟု ထင်မှတ်ကြ၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို မလေ့လာဖူးကြသော လုပ်သားပြည်သူများကလည်း သိပ္ပံပညာရှင်တို့ကို အထင်ကြီးရင်းစွဲစိတ်ဖြင့် သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏ထင်မြင်ချက်နောက်သို့ရောယောင်ကာလိုက်ပါသွားမိကြ၏။ ထိုအခါ သံသယတွေ, မကျေနပ်မှုတွေ, မပြေလည်မှုတွေကို တစ်ပုံတစ်ခေါင်းကြီး ရင်ဆိုင်ကြရ၏။

အမှန်မှာ ရုပ်နာမ်ပြဿနာကို ဗုဒ္ဓကသာဖြေရှင်းပြနိုင်ပြီး အဘိဓမ္မာတွင် လွှယ်လွှယ်ရှင်းရှင်းကလေး အဖြေပေးထား၏။

ရုပ်သည် သိတတ်သောသဘောမရှိ။ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောရှိ၏။

နာမ်သည် အာရုံအမျိုးမျိုးကို သိတတ်သော သဘောရှိ၏။ ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ဆန်းသစ်သော အတွေးအခေါ်များဖြင့် ရုပ်ကိုအမျိုးမျိုးပြုပြင် ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိ၏။

လူသားတို့သည် ဒုံးယာဉ်ဖြင့် လကမ္ဘာသို့ အရောက်သွားနိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ဒုံးယာဉ်၏ ဦးဆောင်မှုကြောင့်မဟုတ်၊ သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏ အသိဉာဏ်က ဦးဆောင်သွားခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

ဒုံးယာဉ်သည် မိမိဘာသာ လကမ္ဘာသို့ မသွားတတ်သည်သာမက ဘယ်အရပ်သို့မျှလည်း မသွားတတ်ပါ။

ယနေ့ကမ္ဘာတွင် တယ်လီဖုန်းဖြင့် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်သို့လှမ်း၍စကားပြောနိုင်၏။ ဤသို့ပြောနိုင်ခြင်းသည် ရုပ်၏အစွမ်းကြောင့်မဟုတ်။ ရုပ်၏အစွမ်းကို သဗ္ဗီတင့်လျောက်ပတ်စွာ အသုံးချတတ်သော နာမ်၏အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်ပေ၏။

လောက၌ သိသူစာ မသိသူကို ဦးဆောင်သည်မှာ ဓမ္မတာတည်း။ သိတတ်သည့်သဘောက မသိတတ်သည့်သဘောကို လွှမ်းမိုးရမည်သာတည်း။

ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓတ ယထာဘူတကျစွာ ဤသို့မိန့်ကြားခဲ့၏။

စိတ္တေန နိယတိလောကော။

စိတ်သည် လောကကို လွှမ်းမိုး၏၊ ဦးဆောင်၏။

ဤသို့ဆိုသဖြင့် ဗုဒ္ဓ၏ဝါဒသည် နာမ်ကိုသာ ဦးစားပေးပြီး ရုပ်ကို ပစ်ပယ်ထားသည်မဟုတ်။ ရုပ်ကိုလည်း ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အလေးပေးထား၏။

အဘိဓမ္မာဒေသနာတွင် လောကီ ဘုံများဟု ဆိုအပ်သော ၃၁-ဘုံ အတွင်း၌ ရုပ်မရှိဘဲ နာမ်သက်သက်သာ ရှိကြသည့် အရူပ ဗြဟ္မာများ ရှိသလို နာမ်မရှိဘဲရုပ်သက်သက်သာရှိကြသောအသညသတ်ဗြဟ္မာများလည်းရှိကြောင်း ကို ဖော်ပြခဲ့၏။ အရူပ ၄-ဘုံနှင့် အသညသတ်ဘုံတို့မှလွဲ၍ ကြွင်းသည့် ၂၆-ဘုံတို့တွင် ရုပ်နှင့်နာမ် ၂-ပါးစုံရှိကြသော သတ္တဝါများကိုသာရအပ်၏။

ရုပ်နာမ် ၂-ပါးစုံရှိကြသော သတ္တဝါများတွင်လည်း နာမ်သည် ရုပ်ကို မှီ၍သာဖြစ်ကြရ၏။ ရုပ်နှင့်ကင်းပြီး နာမ်မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။

ဥပမာနှိုင်းလိုသော် ကျေးနှင့် ကေန်းတို့ပူးတွဲ၍ သွားလာလှုပ်ရှားပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်၏။

မျက်စိကောင်းသော ကျေးက လမ်းလျှောက်နိုင်သော ကေန်း၏ ပခုံးထက်တွင် ခွစီးလျက် သူတို့နှစ်ဦး လိုရာသို့ ခရီးသွားနိုင်သကဲ့သို့ အသိရှိပြီး မရွေ့ရှားနိုင်သော နာမ်က အသိဉာဏ်မဲ့ပြီး ရွေ့ရှားနိုင်သည့်ရုပ်ကိုအမှီပြုလျက် လိုရာကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်နိုင်၏။

သိပ္ပံပညာဖြင့်ဒြပ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု

ရုပ်ဝတ္ထုတို့သည် အက်တမ်ခေါ် အလွန်တရာ သေးငယ်လှသော အမှုန်ကလေးများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားကြောင်းကို ဂရိတွေးခေါ်ရှင် ဒီမိုကရီတပ် (Damocritus)က ဘီစီ ၅-ရာစုနှစ်လောက်ကပင် အဆိုပြုခဲ့၏။ သို့သော် သူ၏အဆိုကို ခိုင်လုံအောင် သက်သေမပြနိုင်သည့်အတွက် အက်တမ် အယူအဆသည် မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်သွား၏။

အေဒီ၁၉-ရာစုအစပိုင်းဖြစ်သည့် ၁၈၁၀ခုနှစ်တွင်မှ အင်္ဂလိပ်ကျောင်းဆရာ ဂျွန်ဒေါလတန် (John Dalton) က အက်တမ်သီအိုရီကို စနစ်တကျ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခဲ့၏။ ဤသီအိုရီတွင် ဒြပ်အားလုံးသည် အက်တမ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး အက်တမ်များကို ထပ်မံခွဲစိတ်၍ မရဟု အဆိုပြုခဲ့၏။

၁၈၅၉-ခုနှစ်တွင် ဂျာမန်သသိပ္ပံပညာရှင် ပလတ်ကာ (Plucker) က လေစုပ်ထားသည့် ဖန်ပြွန်အတွင်း၌ လျှပ်စစ်ဖြတ်ကူးခြင်းကို လေ့လာရာ ခေတ်မတိုင်ကက်သုတ် (Cathode)မှ ရောင်ခြည်တစ်မျိုး ထွက်လာကြောင်းကို တွေ့ရှိခဲ့၏။ ၁၈၇၉-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်သိပ္ပံပညာရှင် ဆာဝီလျံကရွတ်(စ်) (Sir William Crookes)သည် ထိုရောင်ခြည်ကို ကက်သုတ်ရောင်ခြည်ဟု အမည်ပေးပြီး ထိုရောင်ခြည်၌ ခေတ်မအမှုန်များ ပါရှိကြောင်းကို သိရှိခဲ့၏။

၁၈၉၇-ခုနှစ်တွင် တစ်ဖန် အင်္ဂလိပ်သိပ္ပံပညာကျော် ဆာသွမ်မဆင် (J.J.Thomson)က ကက်သုတ် ရောင်ခြည်အမှုန့်ကလေးတို့၏ လျှပ်စစ်-ဒြပ်ထုအချိုးကို တိုင်းတာပြီး ထိုအမှုန်တို့ကို အီလက်ထရွန်ဟု အမည်ပေးခဲ့၏။ ၁၉၀၉-ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် သိပ္ပံပညာရှင် မီလီကန် (Robert A. Millikan)က အီလက်ထရွန်တစ်ခု သယ်ဆောင်ထားသည့် လျှပ်စစ်ပမာဏကို တိုင်းတာနိုင်လိုက်သဖြင့် အီလက်ထရွန်၏ ဒြပ်ထုကိုပါ သိလာရတော့၏။

အီလက်ထရွန်တို့သည် ဒြပ်ဝတ္ထုတိုင်း၌ပါဝင်၏။ အီလက်ထရွန်တစ်ခု၏ လျှပ်စစ်ပမာဏသည် အလွန်တရာ သေးငယ်၏ (-1.602×10^{-19}Coulomb)။

ဤပမာဏသည် လျှပ်စစ်ဓာတ်၏ အငယ်ဆုံးပမာဏဖြစ်သဖြင့် လျှပ်စစ် ၁-ယူနစ် (1 unit)ဟုသတ်မှတ်၏။ အီလက်ထရွန်တစ်ခု၏ဒြပ်ထု (9.11×10^{-28}g.)မှာ ဟိုက်ဒရိုဂျင်အက်တမ်ဒြပ်ထု၏ ၁၈၅၀-ပုံ ၁-ပုံသာရှိ၏။

၁၈၈၆-ခုနှစ်၌ သိပ္ပံပညာရှင် ဂိုးစတိုင်း (Goldstein)က ကက်သုတ်ရောင်ခြည်ပြွန်တွင် ဓာတ်ဖိုရောင်ခြည်လည်း ကက်သုတ်ရောင်ခြည်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အရပ်သို့ ထွက်လာကြောင်း တွေ့ရှိရ၏။

၁၈၉၆-ခုနှစ်တွင်တစ်ဖန် ပြင်သစ်ရူပဗေဒပါမောက္ခ ဘက်ကွာရယ် (Henry Becquerel)က ရေဒီယို ဓာတ်ကြွသတ္တိရှိသော ဒြပ်စင် (ယူရေနီယမ်)မှ ဓာတ်ဖိုမှုန်များပါဝင်သည့် အယ်လဖာရောင်ခြည်, အီလက်ထရွန်များ ပါဝင်သည့် ဘီတာရောင်ခြည်နှင့် လှိုင်းလျားအလွန်တိုသည့် ဂမ္မာရောင်ခြည်တို့ အလိုအလျောက် ထွက်နေသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့၏။

၁၉၁၀-ခုနှစ်တွင် ဆာသွမ်မဆင်သည် ဂိုးစတိုင်း တွေ့ရှိခဲ့သည့် ဓာတ်ဖိုရောင်ခြည်တွင်ပါဝင်ကြသော အမှုန်တို့၏ လျှပ်စစ် ဒြပ်ထုအချိုးများကို တိုင်းတာ၏။ ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဓာတ်ငွေ့မှ ထွက်လာသော ဓာတ်ဖိုအမှုန်တို့သည် အငယ်ဆုံး ဓာတ်မှုန်ဖိုများဖြစ်ကြောင်း ဆာသွမ်မဆင်တွေ့ရှိရ၏။ ဤအမှုန်တို့ကို ပရိုတွန်ဟု သူအမည်ပေးခဲ့၏။ ပရိုတွန်တစ်ခု၏ ဒြပ်ထုသည် ဟိုက်ဒရိုဂျင်အက်တမ်၏ ဒြပ်ထုနှင့်တူညီ၏။ ပရိုတွန်၏လျှပ်စစ်ဓာတ်မှာ အီလက်ထရွန်၏ လျှပ်စစ်ဓာတ်နှင့် ပမာဏတူညီပြီး လက္ခဏာ ဆန့်ကျင်၏။

သို့ဖြစ်၍ အက်တမ်များသည် ဓာတ်ဖိုမှုန် ပရိုတွန်များ၊ ဓာတ်မမှုန် အီလက်ထရွန်များတို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားကြောင်း သိပ္ပံပညာရှင်တို့ သိရှိလာကြ၏။ ထိုအမှုန် ၂-မျိုးကို ပေါင်းစည်းထားသော အားမှာ လျှပ်စစ်ငြိမ်ဆွဲအား ဖြစ်၏။

၁၉၃၂-ခုနှစ်၌ အင်္ဂလိပ်သိပ္ပံပညာရှင် ဂျိမ်းချက်ဒ်ဝစ် (James Chadwick)သည် လျှပ်စစ်ဓာတ်ပြယ်နေသည့် အခြေခံအမှုန်တစ်မျိုးကို တွေ့ရှိခဲ့၏။ ဤအမှုန်တို့ကို နယူထရွန်ဟု အမည်ပေး၏။ နယူထရွန်၏ ဒြပ်ထုသည် ပရိုတွန်၏ ဒြပ်ထုသာမျှရှိ၏။ နယူထရွန်များသည် အက်တမ်တို့၏ဗဟိုဝတ်ဆံ နယူကလီယ (nucleus)၌ ပရိုတွန်များနှင့် အတူတွဲရှိပြီး ပရိုတွန်အချင်းချင်း တွန်းကန်မှုကို ကြားခံဖြေပေး၏။

ထို့ကြောင့် ဒေါ်လတန် လက်ထက်က ခွဲစိတ်၍ မရဟု အဆိုပြုခဲ့သော အက်တမ်များကို ၂၀-ရာစုတွင် သိပ္ပံပညာရှင်တို့ ထပ်မံခွဲစိတ်နိုင်ခဲ့၏။ ဒြပ်၏ အခြေခံအမှုန်များဖြစ်ကြသော အီလက်ထရွန်၊ ပရိုတွန်၊ နယူထရွန်တို့ကိုမူ ယခု

အချိန်တွင် ထပ်မံခွဲစိတ်၍ မရဟု ယူဆထားကြ၏။ ဤအမှုန်တို့သည် ဒြပ်အမှုန် သက်သက်မျှသာ မဟုတ်တော့ဘဲ စွမ်းအင်လှိုင်းသဘောများကိုလည်း ဆောင် ကြောင်းကို သိပ္ပံပညာရှင်တို့ သိလာကြ၏။

သို့ဖြစ်၍ ဒြပ်ကို အဆင့်ဆင့် ခွဲစိတ်သွားသည့်အခါ ဒြပ်သဘောသည် တဖြည်းဖြည်းပျောက်ကွယ်၍ ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်သဘောတို့ ရောထွေးယှက်တင် ဖြစ်လာကြ၏။ ဒြပ်အမှုန်ကလေး မြောက်မြားစွာတို့က ကျစ်လျစ်မြဲမြံစွာ စုဖွဲ့ နေကြသည့်အခါ အစိုင်အခဲသဘောသည် ထင်ရှား၏။ ထိုဒြပ်အမှုန်ကလေးများ သည်ပင် အချင်းချင်းပေါင်းစည်းထားသော ဆွဲအားကိုကျော်လွန်၍ ဒြပ်ဝတ္ထု အတွင်း ရွေ့ရှားနိုင်ကြသည့်အခါ အရည်သဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ ထို အရည်၌ရှိသော အမှုန်ကလေးများက တစ်ဖန် အချင်းချင်း ဆွဲအားကို ကျော် လွန်၍ ခွဲထွက်နိုင်ကြသည့်အခါ အငွေ့သဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။

သို့အတွက် အခဲ-အရည်-အငွေ့တို့သည် ဒြပ်၏ကွဲပြားသော အခြေ သုံးမျိုးဖြစ်သော်လည်း ပါဝင်ကြသည့် ဒြပ်အမှုန်ကလေးများ အနေဖြင့်မူ တစ်မျိုးတည်း ဖြစ်ကြ၏။ ပုံစံအဖြစ် ရေတစ်မျိုးတည်းပင် ရေခဲ-ရေ-ရေငွေ့ ဟူ၍ အခြေသုံးမျိုးဖြင့် တည်ရှိနိုင်၏။

သို့ဖြစ်၍ အခဲမြင်မှ ဒြပ်ထင်တတ်သောသူတို့သည် အခဲအသွင်ပျောက် ၍ မမြင်နိုင်သော အငွေ့အခြေသို့ ရောက်သွားသည့်အခါ ဒြပ်ပျောက်သွား ပြီဟု မထင်မှတ်ကောင်းပါ။ အခဲ, အရည်, အငွေ့တို့ဟူသည်မှာ ဒြပ်၏ သဘောလက္ခဏာများသာ ဖြစ်ကြ၏။ ဒြပ်အစစ်များမဟုတ်ကြပါ။ ဒြပ်ကို အဆုံးစွန်ထိ ခွဲခြမ်းလိုက်သည့်အခါ အစိုင် အခဲ အနှစ် အသားကွယ်ပျောက်ပြီး သဘောချည်း သက်သက်မျှသာ ကျန်ရှိကြောင်းကို သတိမူအပ်၏။

အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဒြပ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံ

ရုပ်ကို ပရမတ္ထတရားတစ်ခုအဖြစ် ဗုဒ္ဓသတ်မှတ်ရာ၌ အလွန်ထူးခြားမှု ရှိပါသည်။ ရုပ်သဘောတွင် သိပ္ပံပညာရှင်တို့ သိရှိထားကြသောဒြပ်နှင့် စွမ်းအင် ၂-မျိုးလုံး ပါဝင်နေ၏။ ဤကမ္ဘာလောကတွင် ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင် ၂-မျိုးသာ ရှိသည်ဟု သိပ္ပံပညာရှင်တို့ ယူဆထားခြင်းသည် ဤလောက၌ ရုပ်တစ်မျိုး သာ ရှိသည်ဟု ယူဆထားသည်နှင့် မခြားနားတော့ပေ။ သို့အတွက် သိပ္ပံ အမြင်သည် လောကနှင့် ဘဝပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အလွန်မပြည့် စုံကြောင်းကို အလွယ်တကူ သိမြင်နိုင်ပါ၏။

အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ရုပ်ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံသည် သိပ္ပံနည်းဖြင့် ဒြပ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံနှင့် မတူညီချေ။ သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် ဒြပ်ကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ

ရာတွင် ခေါ်လီကျူးအဆင့်, အက်တမ်အဆင့်, အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန်များ အဆင့်ဟူ၍ အဆင့်ဆင့် သေးငယ်သွားအောင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသွား၏။ ကလေးသူငယ်များကို သူငယ်တန်း, ၁–တန်း, ၂–တန်း, ၃–တန်းစသည်ဖြင့် တက္ကသိုလ်ဘွဲ့, ဒီဂရီအဆင့်အထိ တဖြည်းဖြည်းအဆင့်မြှင့်၍ သင်ကြားပို့ချပေးသည်နှင့်တူ၏။

ဗုဒ္ဓ၏ရုပ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသောနည်းသည် တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ဒီဂရီအဆင့်ထိ သင်ကြားတတ်မြောက်ထားသော ပညာကို သဘောတရားပိုင်းက မည်မျှ၊ လက်တွေ့ပိုင်းက မည်မျှ၊ အသုံးချမှုပိုင်းက မည်မျှ စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံနှင့် တူ၏။

ရုပ်ကို ၂၈-မျိုးအထိ ခွဲခြားပြရာ၌ ပထမထင်ရှားကြီးကျယ်သော ရုပ် ၄-ပါးကို မဟာဘူတ (ဝါ) မဟာဘုတ် ၄-ပါးအဖြစ် တင်ပြ၏။ ဤရုပ် ၄-ပါးကို ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောဟူသည့် ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးအဖြစ် လူအများသိရှိကြ၏။ သို့သော် ဤဓာတ်ကြီး ၄-ပါးသည် မြေ, ရေ, မီး, လေ တို့ မဟုတ်ကြပါ။

မဟာဘုတ် ၄-ပါးသည် သိပ္ပံတွင် သိမြင်ထားကြသော ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်သဘော ၂-ရပ်ကို ခြုံငုံကာ ကိုယ်စားပြုထားကြ၏။ ပထဝီသည် ခက်မာခြင်း အစိုင်အခဲသဘောဖြစ်ပြီး ရုပ်ကလာပ်တို့၏တည်ရာမှီရာ နယူကလိယ သဘောဖြစ်သည်ဟု ဆိုသဖြင့် ဒြပ်၏အာနိသင်ကို ဖော်ပြ၏။

အာပေါသည် ယိုစီးခြင်း, ပေါင်းဖွဲ့ခြင်းသဘောဖြစ်ပြီး ရုပ်ကလာပ်များကို ပျံ့နှံ့ပွားများစေတတ်သောကြောင့် ပရိုတွန်, အီလက်ထရွန်တို့ သယ်ဆောင်ထားကြသည့် လျှပ်စစ်စွမ်းအင်သဘောကို ဖော်ပြ၏။

တေဇောသည် ပူခြင်းအေးခြင်း သဘောဖြစ်ပြီး ကျန်မဟာဘုတ် ၃-ပါးတို့၏ အပေါင်းအစုကို ရင့်ကျက်စေတတ်, နူးညံ့စေတတ်သဖြင့် အပူစွမ်းအင်သဘောကို ဆောင်၏။

ဝါယောသည် တွန်းကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘောဖြစ်ပြီး ရုပ်အစုတို့ကို တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ရွေ့လျားစေတတ်သောကြောင့် အရွေ့စွမ်းအင်, အတည်စွမ်းအင်သဘောကို ဆောင်၏။

ဤသို့ ဒြပ်နှင့်စွမ်းအင်သဘောတို့ကို မဟာဘုတ် ၄-ပါးဖြင့် ခြုံငုံဖော်ပြပြီးနောက် မဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍ဖြစ်ကြရသော ဥပါဒါရုပ်-၂၄-ပါးကို အဘိဓမ္မာတွင် ဆက်လက်ဖော်ပြ၏။

ဥပါဒါရုပ်တို့တွင် ကိုယ်ခန္ဓာတွင်းသို့ ပြင်ပအာရုံများ ဝင်ရောက်ရာ တံခါးပေါက်များ ဖြစ်ကြသော ပသာဒရုပ် ၅-ပါးကို ဦးစွာဖော်ပြ၏။ ဤပသာဒရုပ်တို့သည် မဟာဘုတ် ၄-ပါးကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြသော်လည်း ပြင်ပအာရုံ ထင်ပေါ်လာနိုင်အောင်မဟာဘုတ်ကို ကြည်လင်စေသည့် အာနိသင်ထူးရှိ၏။ သိပ္ပံတွင် သိမြင်ထားသော အာရုံဆဲလ် (nerve-cell) များ, အာရုံကြော အဖွဲ့(nervous system)တို့နှင့် သဘောချင်းတူကြ၏။

ထို့နောက်တစ်ဖန် ရုပ်အာရုံ ၅-ပါးတို့ကို ပဉ္စဝိညာဉ်စိတ်တို့၏ ကျက်စားရာ ဂေါစရ ရုပ်များအဖြစ် ဆက်လက်ဖော်ပြ၏။ အဆင်းဟူသည်မှာ မဟာဘုတ် ၄-ပါးအဖွဲ့အစုတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်, အရောင်အသွေး စသည်တို့ အပေါ်မှတည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တိထူးတစ်ခုဖြစ်၏။ အသံ, အနံ့, အရသာ, အထိအတွေ့တို့သည်လည်း မဟာဘုတ် ၄-ပါး အပေါင်းအစု၏ ဂုဏ်ရည်ထူး များ ဖြစ်ကြ၏။

ထို့နောက်တစ်ဖန် အထီးသတ္တဝါနှင့် အမသတ္တဝါတို့ကို ကွဲပြားစေသော ဘာဝရုပ် ၂-ပါးကိုလည်းကောင်း၊ မနောဒွါရ၌ စိတ်စေတသိက်များ တည်မှီကြသည့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို လည်းကောင်း၊ ရုပ်ကလာပ်ကလေးတို့၏ အသက်ဖြစ်သော ဇီဝိတရုပ်နှင့် အစားအစာတွင်ပါဝင်သော အဆီအနှစ်အစေး 'ဩဇာ'ခေါ် အာဟာရရုပ်ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်ဖော်ပြထား၏။

အဘိဓမ္မာသဘောအရ အဖိုအမ လိင်ကွဲပြားခြင်းသည် ပဋိသန္ဓေတည်သောအချိန်ကတည်းက သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်၏။ ရုပ်ကလာပ်များ ရှင်သန်အောင် စောင့်ရှောက်ပေးသည့် ဇီဝိတရုပ်သည် ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုထားခြင်းမှာလည်းထူးခြား၏။ သိပ္ပံပညာရှင်တို့ကလည်း ဆဲလ်များ၌ အသက်ရှိသည်ကိုလက်ခံကြ၏။ ဆဲလ်များနှင့်တစ်ရှူးများကို သိပ္ပံပညာရှင်တို့ မပြုလုပ်နိုင်ကြပါ။ လူတစ်ဦး၏ ခန္ဓာကိုယ် တစ်နေရာ၌ အသားသို့မဟုတ် အရေပြား လိုအပ်နေလျှင် ထိုလူ၏ ခန္ဓာကိုယ် အခြားတစ်နေရာမှ လှီးဖြတ်ယူသောအသား အရေတို့နှင့်သာ ဆက်စပ်ကာ ဖြည့်တင်းပေးနိုင်၏။ ဤအခြင်းအရာသည် ဆဲလ်တို့၌ အသက်ရှိခြင်းသဘောကိုပြ၏။

လူတစ်ဦး၏ ပသာဒရုပ်များ, ဘာဝရုပ်,ဇီဝိတရုပ်နှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့သည် ထိုလူ၏ကံအစွမ်းကြောင့် သူ၏တစ်သက်တာကာလအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟု အဘိဓမ္မာ၌ ဆိုထားခြင်းသည်လည်း ထူးခြား၏။ ကံအစွမ်းကြောင့် ဝမ်းတွင်းပါမျက်စိကန်းသူကို မျက်စိအလင်းရောင်ရအောင် ကုသပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ မကောင်းသောကံ၏ အကျိုးပေးမှု ကုန်ဆုံး၍ ကောင်းသော ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပြုမည်ဆိုလျှင် မျက်စိအလင်း ပြန်ရနိုင်ကောင်းပါ၏။

သိပ္ပံထက် အဘိဓမ္မာသာလွန်သောအချက်

သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် သက်ရှိနှင့်သက်မဲ့ ရုပ်ဝတ္ထုများကို နှစ်ရာပေါင်းများစွာ လေ့လာစုံစမ်းကြပြီးနောက် သိရှိခဲ့ရသော အချက်အလက်များကို ဓာတုဗေဒ, ရူပဗေဒ, ဘူမိဗေဒ, သတ္တဗေဒ, ရုက္ခဗေဒစသည့် သိပ္ပံပညာရပ်များအဖြစ် စနစ်တကျပြုစုထားကြ၏။

အဘိဓမ္မာတွင် ဖော်ပြထားသော ရုပ်အကြောင်းသည် ခပ်ကျဉ်းကျဉ်းကလေးသာဖြစ်၍ သိပ္ပံပညာရပ်များမှာလောက်မကျယ်ပြောသည်မှာသေချာပါ၏။ သို့သော် သိပ္ပံပညာရှင်တို့သိရှိခဲ့ကြသော ဒြပ်နှင့်စွမ်းအင်တို့၏ အနှစ်သာရသည် အဘိဓမ္မာ၏ ဘူတရုပ်တို့၌ ပါဝင်လျက်ရှိ၏။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့က ဒြပ်သည် အက်တမ်များ, မော်လီကျူးများ, အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟုဆိုခဲ့ကြ၏။ ထိုနည်းတူ မြတ်ဗုဒ္ဓကလည်း ရုပ်ကို အမှုန်ကလေးများအဖြစ်သို့ခွဲကာ မြူ, ဇကာမြူ, ပရမာအဏုမြူ, ကလာပ်များအဖြစ် ခွဲခြားပြခဲ့၏။ အဏုမြူသည် မော်လီကျူးအရွယ်လောက်ရှိပြီး ပရမာအဏုမြူသည် အက်တမ် အရွယ်လောက်ရှိ၏။ ရုပ်ကလာပ်များသည် လူ့ဘုံ၌ ပရမာအဏုမြူအောက် အဆ တစ်သိန်းခန့်သေးငယ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ရုပ်ကလာပ်ကလေးများသည် အီလက်ထရွန်, ပရိုတွန်, နယူထရွန်တို့၏ အရွယ်အောက်ရှိကြသည်ဟုဆိုနိုင်၏။

ဤတွင်လည်း ဗုဒ္ဓ၏ရုပ်အမြင်သည် သိပ္ပံ၏ ရုပ်အမြင်ထက် မလျော့ဘဲ အနံ့စိတ်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။

အခြေခံ ရုပ်ကလာပ်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ရုပ်သည်တစ်ခုချင်းဖြစ်ပေါ်ရိုးမရှိဘဲ အနည်းဆုံးရုပ် ၈–မျိုးတို့၏ အပေါင်း အစုဖြစ်သော အဋ္ဌကလာပ်အဖြစ် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ အဋ္ဌကလာပ်တွင် ပါဝင်ကြသော ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ(အဆင်း),ဂန္ဓ(အနံ့),ရသ (အရသာ)နှင့် ဩဇာ (အာဟာရဓာတ်)တို့သည် တစ်ပေါင်း တစ်စည်းတည်းဖြစ်နေပြီး ၎င်းတို့ကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မခွဲခြားနိုင်ချေ။ ၎င်းတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍မရသော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်ဟုခေါ်၏။

အဋ္ဌကလာပ်တစ်ခုစီ၌ ဒြပ်နှင့်စွမ်းအင်သဘောတို့ပေါင်းစပ်ပါဝင်လျက်ရှိရာ ဒြပ်နှင့် စွမ်းအင်တို့သည် တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်သည်ဟူသော သိပ္ပံယူဆချက်နှင့် အံ့ဩစဖွယ် ကိုက်ညီနေပေ၏။

ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဇီဝိတနဝက ကလာပ်များတွင် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါးအပြင် ရုပ်အသက်ဖြစ်သည့် ဇီဝိတရုပ်လည်း ပါဝင်လာ၏။ တစ်ဖန်

စက္ကူဒေသက ကလာပ်တွင်းအဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး, ဇီဝိတရုပ်နှင့် စက္ခုပသာဒ တို့ ပါဝင်ကြ၏။ ဘာဝဒေသက ကလာပ်တွင် အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါး, ဇီဝိတ ရုပ်နှင့် ပုမ္ဘာဝ သို့မဟုတ် ဣတ္ထိဘာဝရုပ်တို့ ပါဝင်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာ နည်းဖြင့် ရုပ်ဖွဲ့စည်းမှုသည် အလွန်အနုစိတ်ပြီး စနစ်ကျလှ၏။

ဇီဝသိပ္ပံပညာရှင်တို့သည်သက်ရှိသတ္တဝါတစ်ဦးစီ၏ ဆဲလ်များအတွင်း ၌ ပါရှိသော ဂျင်း (gene) ခေါ် ဗီဇမျိုးတို့က ထိုသတ္တဝါ၏ အသွင်သဏ္ဍာန် နှင့် အရည်အသွေးတို့ကို သတ်မှတ်ပေးကြသည်ဟု ယူဆကြ၏။ သို့ရာတွင် သတ္တဝါအမျိုးမျိုး၌ရှိကြသော ဗီဇလက္ခဏာ (genetic code)များကို လေ့ လာကြသည့်အခါ သိသာထင်ရှားသော ကွာခြားမှုများကို မတွေ့ကြရချေ။ အထူးသဖြင့် သန္ဓေဥ (zygote)တစ်ခုတည်းမှ ပေါက်ဖွားလာကြသော ထပ်တူ အမွှာ (Siamese twins) တို့သည် ရုပ်သဏ္ဍာန်၌သာ ချွတ်စွပ်တူကြ၏။ ဉာဏ်အရည်အသွေး, လုံ့လဝီရိယ, ကံကြမ္မာ စသည်တို့မှာ တစ်ခြားစီဖြစ်ကြ၏။

သို့အတွက် သတ္တဝါတစ်ဦးစီ၏ အနုစိတ်အရည်အသွေးများနှင့် ဘဝ ကံကြမ္မာကို ပုံပြင်ဖန်တီးပေးသောအရာသည် အဘိဓမ္မာတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြ ထားသည့်အတိုင်း **'ကံတရား'**သာ ဖြစ်ရပေမည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးရှိ သိပ္ပံပညာရှင်တို့က နှစ်ရာပေါင်းများစွာ ကြိုးပမ်း ဖွေရှာခဲ့ကြသဖြင့် ၂၀-ရာစု နှစ်တွင်မှ သေသေချာချာသိရှိကြသော ဒြပ်၏ အခြေခံအမှုန်သဘောများကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အဘယ့်ကြောင့် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်ကတည်းက သိရှိကာ ဟောကြားတော်မူခဲ့သနည်း။

ရုပ်ကလာပ်ကလေးတို့သည် မတည်မြဲကြဘဲ ဆီမီးလျှံနှင့်မြစ်ရေအလျဉ် တို့ကဲ့သို့ တစ်ရံမစဲ ခဏဖြစ်၍ ခဏပျက်နေကြသည့်သဘောကို မြတ်ဗုဒ္ဓသည် အဘယ့်ကြောင့် မှန်ကန်စွာ ဟောကြားနိုင်ခဲ့သနည်း။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် ရုပ်၏သဘာဝကိုလေ့လာပြီးနောက် ရုပ်ကို ပုံပြင်ပြောင်းလဲကာ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်ကြသဖြင့် အများပြည်သူတို့အတွက် လွန်စွာအကျိုးကျေးဇူး များပါသည်။ သို့သော်ရုပ်ကို ပုံပြင်ပြောင်းလဲပေးသည်ဆိုရာ၌ သတ္တုရိုင်းများမှ သတ္တုသန့်သန့်ကို ထုတ်ဖော် ခြင်း၊ သတ္တုတစ်မျိုးစီကို အိမ်ဆောက်ပစ္စည်း, ယာဉ်သုံးပစ္စည်း စသည်တို့ ဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲခြင်း၊ ကျောက်မီးသွေး ကတ္တရာမှ နှုတ်ခမ်းနီဆိုးဆေး, အထည်အလိပ်ဆိုးဆေး, နိုင်လွန်, ပလပ်စတစ်, ဆေးဝါးအမျိုးမျိုး ထုတ်လုပ် ခြင်း စသည့် ပုံပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆိုလို၏။

သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို တည်ဆောက်ထားကြသည့် ဆဲလ်များ,ရုပ် ကလာပ်များတို့က တစ်ရံမစဲ ခဏဖြစ်၍ ခဏပျက်နေကြသည်ကိုလည်းကောင်း၊

ရုပ်ခန္ဓာများ တရွေ့ရွေ့ ရင့်ရော်အိုမင်းလာကြသည်ကို မရင့်ရော်မအိုမင်းရန် ကိုလည်းကောင်း၊ ဂရုတစိုက် နေထိုင်ကြသည့်ကြားက ဖျားနာကိုက်ခဲလာ သည်ကို မဖျားနာ မကိုက်ခဲရန်ကိုလည်းကောင်း၊ အသက်ငယ်ငယ်, ရွယ်ရွယ်, ကြီးကြီး, ကာလသုံးပါးစလုံး၌ အသက်နှင့်ခန္ဓာတို့ သေကျေပျက်စီးနေခြင်းကို မသေကျေမပျက်စီးရန်ကိုလည်းကောင်း၊ မည်သည့် သိပ္ပံရှင် အကျော်အမော် တို့ကမျှ မပြုပြင်မပြောင်းလဲပေးနိုင်ကြချေ။ မကုစား မတားဆီးနိုင်ကြချေ။

လူအပေါင်းတို့၏ စားဝတ်နေရေးပြေလည်အောင် ပြုပြင်ဖန်တီးရသော အလုပ်တာဝန်သည် လောကီလူသားတို့၏ အလုပ်တာဝန်ဖြစ်သည်။ ဤအလုပ် တာဝန်ကို လူသားတို့သည် ခေတ်အဆက်ဆက် သားစဉ်မြေးဆက် မနေမနား လုပ်ကိုင်ဖြေရှင်းသွားကြရမည် ဖြစ်ပြီး မည်သည့်အခါမျှလည်း ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်နိုင်ချေ။ သို့အတွက် ဤအလုပ်တာဝန်တွင် မြတ်စွာဘုရားနှင့် သံဃာ တော်မြတ်တို့ ပါဝင်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုကြချေ။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာနှင့် သံဃာတော်မြတ်တို့၏ တာဝန်ကား စားဝတ်နေရေး ထက် ပို၍အရေးကြီးသည့် စိတ်ထားဖြူစင်မြင့်မြတ်ရေးနှင့် ကိလေသာ ကင်း ရှင်းရေးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ စိတ်ထားဖြူစင်မြင့်မြတ်မှ ကောင်းမှုကံများကိုများများ ဖြည့်ဆည်းနိုင်ပြီး ဘဝအဆက်ဆက် ကြီးပွားချမ်းသာမည်။ လူ့လောကကြီး လည်း သာယာငြိမ်းချမ်းမည်။ ကိလေသာကင်းရှင်းအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါမှ ဒုက္ခခပ်သိမ်းပပျောက်ငြိမ်း၍ အချမ်းသာဆုံး ချမ်းသာကို ခံစားနိုင်ကြပေမည်။

ကိလေသာအမျှင် သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးကို ပယ်ဖြတ်ရေးတွင် ရုပ်နာမ် အစုအဝေးကို 'ငါ'ဟု တလွဲထင်မှတ်နေသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို ပယ်သတ်ဖို့ လိုသည်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို ပယ်သတ်နိုင်ရေးအတွက် ဤခန္ဓာကိုယ်တွင် 'ငါ'ဟု စွဲယူနိုင်သည့် 'အတ္တကောင်' မရှိကြောင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိမြင်ဖို့လို၏။ ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နာမ်သည်လည်းကောင်း တရစပ် ဖြစ်ပျက်နေကြရှာ ရုပ်နာမ်တို့သည် အနိစ္စ-မမြဲခြင်းသဘောရှိ၏။ မတည်မြဲသည့်အတွက် ဒုက္ခ- ဆင်းရဲခြင်းသဘောရှိ၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ပျက်အစဉ်ကို မည်သူကမျှတားဆီး မပြုပြင်နိုင်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့သည် အနတ္တ-အစိုးမရခြင်း, မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါစေနိုင်ခြင်းသဘောရှိ၏။

ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ကို မြင်၍ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာများကို ထင်ရှားစွာမြင်သိသောအခါ သက္ကာယဒိဋ္ဌိကွာပြီး မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။ လေးမဂ်လေးဖိုလ်တို့ကို အဆင့်ဆင့်မြင်သိ၍ ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဘဝ၌ပင်လျှင် ချမ်းသာအစစ် ဖြစ်သည့် သန္တိသုခကို ထာဝရ ရင်ဝယ်ပိုက်ထားနိုင်၏။

သမ္မုညတဉာဏ်ရှင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာတို့၏ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကား မြင့်မားလှဘိ၏။ ကိလေသာအမြစ်ပြတ်ရေး, ဒုက္ခငြိမ်းရေးနှင့် သန္တိသုခ ပိုင်ဆိုင်ရေးတို့သည် သိပ္ပံနည်းကိုကျော်လွန်နေသော မြတ်ဗုဒ္ဓအဆူဆူတို့၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ဖြစ်၏။ ဤပန်းတိုင်သို့ တည့်တည့်မတ်မတ် ရောက်ရှိနိုင်ရေးအတွက် ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ပုံကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနားလည်နိုင်ရန် ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသတည်း။

ဗုဒ္ဓနည်းဖြင့် ရုပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပုံကို 'အဘိဓမ္မာရုပ်ပိုင်း'၌ အသေးစိတ်လေ့လာကြရမည် ဖြစ်သတည်း။

○

အခန်း(၄)

ဝီထိပိုင်း

ဝီထိ၏အဓိပ္ပာယ်

"ဝီထိ" သဒ္ဒါသည် "အစဉ်အတန်း"ကိုဟော၏။ လူတို့၏သွားလာရာ ခရီးစဉ်သည် ရွာစဉ်ကိုမကျော်ဘဲ တစ်ရွာပြီးတစ်ရွာ အစဉ်အတိုင်းဖြတ်သန်း သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ စိတ္တနိယာမအရ စိတ်တို့၏ဖြစ်စဉ်သည် ဖြစ်သင့်သော စိတ်အစဉ်တို့ကို မကျော်မူဘဲ စိတ်တစ်ခုပြီးတစ်ခု အစဉ်အတိုင်းဖြစ်ပျက်ရ၏။

ဥပမာ မျက်စိအကြည်ဓာတ်၌ အဆင်းအာရုံ ထင်ပေါ်လာသောအခါ ပထမထိုအာရုံကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ရ၏။ ထို့ နောက် ထင်လာသောရူပါရုံကို မြင်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်ရ၏။မြင်ရုံသာ မြင်သေး၏၊ မည်သည့်အဆင်းဟူ၍ မသိသေးချေ။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် မြင်လိုက်သည့်ရူပါရုံကို လက်ခံယူသော သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ် ဆက်လက်ဖြစ်ရ၏။ ထို့နောက် ထိုရူပါရုံကိုစုံစမ်းသောသန္တီရဏစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက်"ဤရူပါရုံ သည် မည်သည့်အရာပဲ"ဟု အာရုံကိုဆုံးဖြတ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် (ဝုဋ္ဌောစိတ်) ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အာရုံကိုပိုင်းပိုင်းခြားခြားသိလျက် အာရုံ၏ အရသာကိုခံစားသော ဇောစိတ်တို့သည် အရှိန်အဟုန်နှင့်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဇောစိတ်၏အဟုန်ကြောင့် ဇောအစဉ်နောက်သို့လိုက်သော တဒါရုံစိတ်ဖြစ်ပေါ် ၏။ ထို့နောက် မြင်သိခြင်းကိစ္စပြီးဆုံးပြီဖြစ်၍ ဘဝင်စိတ်သည် ဖြစ်မြဲအတိုင်း ဆက်လက်ဖြစ်သွားရ၏။

ဤသို့ ဒွါရ ၆-ပါး၌ထင်လာသောအာရုံတစ်ခုစီကို သိနိုင်ရန် ပဉ္စဒွါရာ ဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ရသော စိတ်အစဉ်တစ်ခုစီကို ဝီထိဟု ခေါ်သည်။

ဝိထိစိတ်နှင့်ဝိထိမုတ်စိတ်များ

တစ်ဘဝ၌ ပထမဆုံးဖြစ်သောစိတ်ကို ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟုခေါ်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် သုံးမျိုးတွင်တစ်မျိုးမျိုးကိုအာရုံပြု၏။ ပဋိသန္ဓေ စိတ်ချုပ်ပျောက်ပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဘဝကိုဆက်ပေးသော ဘဝင်စိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်ယူသောအာရုံကိုပင် ဆက်ယူလျက် ဆက်ခါ ဆက်ခါ ဖြစ်ပျက်သွားကြ၏။ တစ်ဘဝ၏နောက်ဆုံးစိတ်ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်ကို စုတိစိတ်ဟုခေါ်၏။ စုတိစိတ်သည်လည်း ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် ဘဝင်စိတ်တို့ယူသောအာရုံကိုပင် ဆက်ယူ၏။

ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့၏ အာရုံသည် အလွန်သိမ်မွေ့သဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့မသိရှိကြချေ။ ဤစိတ်တို့သည် စိတ်တစ်မျိုးတည်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒွါရ ၆-ပါးတို့၌ မဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤစိတ်တို့ကို ဝိထိမုတ္တ=ဝိထိမှအလွတ်ဖြစ်သောစိတ်များဟု မှတ်ယူရ၏။ ဤဝိထိမုတ်စိတ်တို့၏အကြောင်းကို "ဝိထိမုတ်" (ဝါ) "ဘုံပိုင်း"၌ မြင်ရလတ္တံ့။

ဘဝင်စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်နေစဉ် ဒွါရ-၆-ပါးအနက် တစ်ပါးပါး၌ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့စသည့် ပြင်ပအာရုံတစ်မျိုးမျိုး ထိတိုက်လာသည့်အခါ ထိုအာရုံကိုသိနိုင်ရန် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်စသည်ဖြင့် စိတ်တစ်ခုပြီး တစ်ခု စီတန်းကာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း စက္ခုဒွါရစသည့် ၆-ဒွါရတို့၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤစိတ်အစဉ်အတန်းကို "ဝိထိ"ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ ဝိထိစိတ်အစဉ်၌ ပါဝင်ကြသောစိတ်တို့ကို "ဝိထိစိတ်"များဟု ခေါ်၏။

ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် တည်ငြိမ်နေသော ပင်လယ်ရေပြင်နှင့်တူ၏။ ဝိထိစိတ်အစဉ်တို့သည် လေမုန်တိုင်း၏ပင့်ဆောင်မှုကြောင့် ကြွတက်မို့မောက်လာကြသည့် ပင်လယ်ဒီလှိုင်းများနှင့် တူကြ၏။

စိတ်၏အသက်

စိတ်တစ်ခုစီ၏ ဥပါဒ်ခဏ၊ ဌီခဏ၊ ဘင်ခဏ ဟူသော ခဏအငယ် သုံးချက်ကို စိတ္တက္ခဏတစ်ခုဟုခေါ်၏။ ထိုစိတ္တက္ခဏတစ်ချက် (ဝါ) ခဏငယ် သုံးချက်သည် စိတ်တစ်ခု၏ အသက်တည်း။

ဥပါဒ် = ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ပေါ်လာမှု၊
ဌီ = ဌိတိ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် တည်နေမှု၊

ဘင် = ဘင်္ဂ=တည်နေပြီးနောက် ပျက်စီးချုပ်ကွယ်မှု၊ ဖြစ်ပေါ် ရန်အကြောင်း ပြည့်စုံညီညွတ်၍ ပရမတ္ထတရားတို့၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောခဏအခါသည် ဥပါဒ်ခဏမည်၏။

ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ပရမတ္ထတရားတို့၏ မချုပ်သေးမီ တည်နေသော အခိုက်အတန့်သည် ဌီခဏမည်၏။

ဖြစ်ပေါ်တည်ပြီးနောက် ပရမတ္ထတရားတို့၏ ကွယ်ပျောက်ချုပ်ဆုံးသော ခဏအခါသည် ဘင်ခဏမည်၏။

ထိုဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ခဏငယ်သုံးချက်နှင့်ညီမျှသော စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်သည် မည်မျှကြာရှည်သနည်း။

မျက်တောင်တစ်ခတ် လျှပ်တစ်ပြက်ခန့် ကာလတွင် စိတ္တက္ခဏပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းကျော်ရှိသည်ဟု ကျမ်းဂန်၌ဆိုထား၏။ ထို့ကြောင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုသည် မျက်တောင်တစ်ခတ်မျှကာလ၏ ကုဋေတစ်သိန်းပုံ တစ်ပုံခန့်သာ ကြာရှည်၏။

တစ်နည်းဆိုသော် မျက်တောင်တစ်ခတ် လျှပ်တစ်ပြက်ခန့်ကာလတွင် စိတ်အရေအတွက်ပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းကျော် ဖြစ်ပျက်သွားကြ၏။

စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အလွန့်အလွန်တိုတောင်းသော အချိန်ကာလသည် သာမန်လူတို့ကြံသိနိုင်ရန်မဆိုထားဘိ၊ အသိဉာဏ်ကြီးသောသိပ္ပံပညာရှင်များပင် အံ့ချီးလောက်ပေ၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ခဏ်ငယ်သုံးချက်၊ အပေါင်းနက်၊ စိတ္တက္ခဏသူ၊ လျှပ်တစ်ပြက် တွင်၊ စိတ္တက္ခဏေ၊ အပေါင်းရေ၊ ကုဋေတစ်သိန်းတည်း။

ရုပ်၏ အသက်

စိတ္တက္ခဏပေါင်း ၁၇-ချက်သည် ရုပ်သက်တစ်ခုနှင့်ညီမျှ၏။ တစ်နည်းဆိုသော် ရုပ်၏အသက်သည် စိတ်အသက်၏ ၁၇-ဆနှင့်ညီမျှ၏။ စိတ်တစ်ခု၏ အသက်သည် ခဏငယ်သုံးခုရှိသည့်အတွက် ရုပ်သက်တစ်ခုတွင် စိတ်ခဏငယ် ၁၇×၃=၅၁ ချက်ရှိ၏။

ထို ၅၁-ချက်တွင် အစဖြစ်သော ခဏငယ်တစ်ခုကား ရုပ်၏ ဥပါဒ်ခဏတည်း။ အဆုံးဖြစ်သော ခဏငယ်တစ်ခုကား ရုပ်၏ဘင်ခဏတည်း။ အလယ်ဖြစ်သော ခဏငယ်ပေါင်း ၄၉-ခုကား ရုပ်၏ဌီခဏတည်း။

ထို့အတွက် ရုပ်၏ဥပါဒ်ခဏနှင့် ဘင်ခဏတို့သည် စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ, ဘင်ခဏတို့နှင့် အချိန်ကာလ အတူတူပင်ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်၏ဌီခဏကမူ စိတ်၏ ဌီခဏထက် ၄၉-ဆ ကြာရှည်၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ရုပ်ကလာပ်များ စု၍ စုဝေးနိုင်ပြီး ထိုရုပ်အစုအဝေးကို ကျွန်ုပ်တို့မြင်တွေ့နိုင်၏။ အလွန်လျင်မြန်စွာ တင်ခုချင်းဖြစ်သောစိတ်ကိုမူ မည်သည့်အခါမျှ မမြင်တွေ့နိုင်ချေ။

မျက်တောင်တစ်ခတ် လျှပ်တစ်ပြက်ခန့် အချိန်ကာလတွင် ရုပ်သက်ပေါင်းကုဋေ ၅၀၀၀-ကျော်ရှိသည်ကို တွက်ချက်ကြည့်နိုင်ပါသည်။

ဝိထိ ၆-မျိုး

မျက်စိတံခါးပေါက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် စက္ခုဒွါရ၌ ထင်လာသော ရူပါရုံ(အဆင်း)ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်စိတ်အစဉ်ကို စက္ခုဒွါရ ဝီထိဟု ခေါ်၏။

နားတံခါးပေါက်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သည့် သောတဒွါရ၌ ထင်လာသော သဒ္ဒါရုံ(အသံ)ကိုအကြောင်းပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်စိတ်အစဉ်ကို သောတဒွါရ ဝီထိဟုခေါ်၏။

နှာတံခါးပေါက်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သည့် ဃာနဒွါရ၌ ထင်လာသော ဂန္ဓာရုံ(အနံ့)ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စိတ်အစဉ်ကို ဃာနဒွါရဝီထိ ဟုခေါ်၏။

လျှာတံခါးပေါက်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သည့် ဇိဝှာဒွါရ၌ထင်လာသော ရသာရုံ (အရသာ)ကိုအကြောင်းပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်စိတ်အစဉ်ကို ဇိဝှာဒွါရဝီထိ ဟုခေါ်၏။

ကိုယ်တံခါးပေါက်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သည့် ကာယဒွါရ၌ ထင်လာသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (အထိအတွေ့)ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်စိတ်အစဉ်ကို ကာယဒွါရဝီထိဟုခေါ်၏။

စိတ်တံခါးပေါက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ဓမ္မာရုံ (အကြံအတွေးစသည်)ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်စိတ်အစဉ်ကို မနောဒွါရဝီထိ ဟုခေါ်၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ခြောက်ဒွါရဝယ်၊ စိတ်အစဉ်ခြယ်၊ ခြောက်သွယ်ဝီထိထုတ်။

(ဒွါရ ၆-ပါးကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်အစဉ် ၆-မျိုး (ဝါ) ဝီထိ ၆-မျိုး ဖြစ်ပေါ်သည်။)

ဆဆက္က ၆–မျိုး ၆-လီ

* ဝီထိပိုင်း၌ ခြောက်ခုအပေါင်းအစုဟူသော ဆက္ကတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိသနည်း။

ဝတ္ထုဆက္က, ဒွါရဆက္က, အာရမ္မဏဆက္က, ဝိညာဏဆက္က, ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ဆက္က, ဝီထိဆက္ကဟူ၍ ၆-ပါးရှိသည်။

ဝတ္ထုဆက္က။ ။စက္ခုဝတ္ထု, သောတဝတ္ထု, ဃာနဝတ္ထု, ဇိဝှာဝတ္ထု, ကာယဝတ္ထု, ဟဒယဝတ္ထု ဟူသော ဝတ္ထု ၆-ခုအစုကို ဝတ္ထုဆက္ကဟုခေါ်၏။ ဝတ္ထုဆက္ကကို ပကိဏ်းပိုင်း၌ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ပထမ ဝတ္ထု ၅-ခုသည် စက္ခုပသာဒ စသည့် ပသာဒရုပ် ၅–ပါးဖြစ်၏။ ဆဋ္ဌမမြောက်ဟဒယဝတ္ထုသည် နှလုံးအတွင်းရှိ သွေး၌တည်သောဝတ္ထုဖြစ်၏။

ဒွါရဆက္က။ ။စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရ, ဃာနဒွါရ, ဇိဝှာဒွါရ, ကာယဒွါရ, မနောဒွါရ ဟူသော ဒွါရ ၆–ခုအစုကို ဒွါရဆက္ကဟုခေါ်၏။ ဒွါရဆက္ကကို ပကိဏ်းပိုင်း၌ မြင်တွေ့ခဲ့ရပြီးဖြစ်၏။ ပထမဒွါရ ၅–ပါးသည် ပသာဒ ရုပ် ၅–ပါးပင်ဖြစ်၍ ရုပ်ဒွါရများဖြစ်ကြ၏။ မနောဒွါရမှာ ဘဝင် စိတ် ၁၉–ပါးဖြစ်သဖြင့် နာမ်ဒွါရဖြစ်၏။

အာရမ္မဏဆက္က။ ။ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ဓမ္မာရုံတို့သည် အာရမ္မဏဆက္က ဖြစ်၏။ ဤအာရုံ ၆-ပါးကိုလည်း ပကိဏ်းပိုင်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။

ဝိညာဏဆက္က။ ။စက္ခုဝိညာဏ်, သောတဝိညာဏ်, ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှာဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်, မနောဝိညာဏ်ဟူသော ဝိညာဏ် ၆ပါးကို ဝိညာဏဆက္ကဟု ခေါ်ပါသည်။

ဝိညာဏ=ဝိညာဏ်ဟူသည်မှာ သိခြင်း(စိတ်)ပင်ဖြစ်၏။

ဝီထိဆက္က။ ။စက္ခုဒွါရဝီထိ, သောတဒွါရဝီထိ, ဃာနဒွါရဝီထိ, ဇိဝှာဒွါရဝီထိ, ကာယဒွါရဝီထိ, မနောဒွါရဝီထိဟူ၍ ဝီထိ ၆-ပါးကို ဝီထိဆက္ကဟုခေါ်၏။

စက္ခုဒွါရဝီထိကို စက္ခုဝိညာဏဝီထိဟုလည်းခေါ်၏။ စက္ခုဒွါရ၌ ထင်လာသော **အာရုံ**ကို စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်က မြင်သည်နှင့်စပ်၍ အဆက်ဆက်ဖြစ်လာသော **စိတ်အစဉ်**ကို စက္ခုဝိညာဏဝီထိဟုခေါ်ဆိုနိုင်၏။ ဒွါရ၏အစွမ်းဖြင့် စက္ခုဒွါရဝီထိဟုခေါ်၍ ဝိညာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် စက္ခုဝိညာဏဝီထိဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်၏။

ထိုနည်းအတူကျန်သည့်ဝီထိ ၅-ပါးကို သောတဝိညာဏဝီထိ, ဃာန ဝိညာဏဝီထိ, ဇိဝှာဝိညာဏဝီထိ, ကာယဝိညာဏဝီထိ, မနောဝိညာဏဝီထိဟု လည်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္က။ ။ဝိသယ=အာရုံ+ပဝတ္တိ=ဖြစ်ခြင်း, ထင်ခြင်း။ ဒွါရတို့၌ အာရုံ၏ဖြစ်ခြင်းကို ဝိသယပ္ပဝတ္တိဟုခေါ်၏။ တစ်နည်း အာရုံတို့၌ စိတ်ဖြစ်ဖြစ်ခြင်းသည် ဝိသယပ္ပဝတ္တိမည်၏။

ပဉ္စဒွါရ၌ ဖြစ်သော အာရုံ ၄-ပါးရှိ၏။

(၁) အတိမဟန္တာရုံ = ထင်ရှားအားကြီးသော အာရုံငါးပါး၊
(၂) မဟန္တာရုံ = သင့်ရုံထင်ရှားအားကြီးသော အာရုံ ငါးပါး၊
(၃) ပရိတ္တာရုံ = မသင်ရှားမသိသာသည့် အားနည်းသော အာရုံ ငါးပါး၊
(၄) အတိပရိတ္တာရုံ = အလွန်တရာမသိသာမထင်ရှား၍ အားနည်း လှသော အာရုံငါးပါး။

မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သော အာရုံ ၂-ပါးရှိ၏။

(၁) ဝိဘူတာရုံ = ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်သောအာရုံ၊
(၂) အဝိဘူတာရုံ = မထင်မရှား ဖြစ်သောအာရုံ၊

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဒွါရတို့၏ အာရုံထင်ပုံ ၆-မျိုး ကို ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္ကဟု ခေါ်၏။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၉-မျိုး။ ။အထက်ပါ အာရုံထင်ပုံ ၆-မျိုးတို့သည် ဝီထိစိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-မျိုးဖြစ်၏။ ဝီထိမုတ်ခေါ်သော ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိကား ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်အားဖြင့် ၃-မျိုးရှိ၏။ သို့အတွက် စုစုပေါင်း ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၉-မျိုးရှိ၏။

ဝီထိဖြစ်ကြောင်းအင်္ဂါ ၄-ပါး

* စက္ခုဒွါရဝီထိ (ဝါ) စက္ခုဝိညာဏ ဝီထိဖြစ်ရန် အကြောင်းလေး ပါး ပြည့်စုံရ၏။

(၁) စက္ခုပသာဒဟုခေါ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ် ကောင်းမွန် ရမည်။

(၂) ရူပါရုံဟူသော မြင်နိုင်သည့် အဆင်းလည်းရှိရမည်။
(၃) အာလောကဟူသော အလင်းလည်းရှိရမည်။
(၄) မနသိကာရဟု ခေါ်သော နှလုံးသွင်းမှု အာဝဇ္ဇန်းလည်း ရှိရမည်။

ဆောင်ပုဒ်။ ။စက္ခု၊ လောက၊ ရူပထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီစက္ခုံဖို့။

စက္ခုပသာဒ ချို့ယွင်းနေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မြင်နိုင်သော အဆင်းမရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အလင်းရောင်မရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ နှလုံးသွင်းမှုမရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း ဤအင်္ဂါတစ်ပါးပါး ချို့ယွင်းလျှင် စက္ခုဝိညာဏ်ဝီထိဟူသည့် မြင်သိစိတ်အစဉ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ချေ။

သိပ္ပံအလိုအရ မြင်ခြင်းတွင် ပထမအချက် သုံးချက်သာ အဓိကကျသည်ဟု ယူဆ၏။ ရုပ်ဝတ္ထုမှပြန်ထွက်လာကြသော အလင်းတန်းများက မျက်စိ၏အမြင်လွှာ (retina)ပေါ် ကျရောက်သည့်အခါ အာရုံကြောများက ဦးနှောက်သို့ သတင်းပို့၏။ ထိုအခါ ဦးနှောက်က ထိုထင်လာသော အာရုံကို သိရှိပြီး မည်သည့် အာရုံဖြစ်သည်ကို သတင်းပြန်ကြားပေး၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင် ရုပ်ဝတ္ထု၊ မျက်စိနှင့် အလင်းတို့အပြင် နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုလည်း အဓိကထား၏။ "သတိမမူလျှင် ဂူမမြင်"ဟူသည့်အတိုင်း နှလုံးသွင်းမှုမရှိလျှင် မမြင်နိုင်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏မျက်စိအမြင်လွှာ၌ ကျွန်ုပ်တို့၏ ရှေ့မှောက်တူရူဝယ်ရှိကြသော ရုပ်ဝတ္ထုပေါင်းများစွာတို့၏ အရိပ်များသည် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ထင်ပေါ်နေကြ၏။ ထိုထင်ပေါ်သမျှသော အရိပ်အားလုံးကို ကျွန်ုပ်တို့သည် တစ်ပြိုင်တည်းမမြင်နိုင်ပါ။ တစ်ကြိမ်လျှင် နှလုံးသွင်းသော အရိပ်တစ်ခုကိုသာ မြင်နိုင်၏။ မြင်သိစိတ်က အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့်အတွက် နှလုံးသွင်းမှုကောင်းလျှင် ပုံရိပ်များကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် လျင်မြန်စွာမြင်သိနိုင်၏။

တစ်စုံတစ်ခုကို အလေးအနက်တွေးတော၍ ငေးမေးသောအခါမျိုး၌ကား အမြင်လွှာတွင် ပုံရိပ်တစ်ထောင်ပင် ထင်နေသော်လည်း ဘာတစ်ခုကိုမျှ မမြင်သိလိုက်ပါ။ နားအကြည်လွှာ၌ အသံမျိုးစုံထိခိုက်နေသော်လည်း မည်သည့်အသံမျိုးကိုမျှ မကြားသိလိုက်ပါ။ ထို့ကြောင့် မနသိကာရသည် အလွန်လိုအပ်သော အဓိကရအချက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပေ၏။

* သောတဒွါရဝီထိဖြစ်ရန် လိုအပ်သော အကြောင်းတရားလေးပါးကား အဘယ်နည်း။

သောတပသာဒ, သဒ္ဒါရုံ, အာကာသဓာတ်နှင့် မနသိကာရတို့တည်း။ ဤအကြောင်းတရားလေးပါး၌ အာကာသဓာတ်ဟူသည်မှာ လေဖြတ်သန်း

သွားလာနိုင်သော ဟင်းလင်းနယ်ကို ဆိုလို၏။ အသံလှိုင်းများ တိုးလျှိုပေါက်ဖြတ်သန်းနိုင်သော ဟင်းလင်းနယ်ရှိမှသာလျှင် အသံကိုကြားနိုင်၏။ မရှိလျှင် အသံကို မကြားနိုင်ချေ။

ဆောင်ပုဒ်။ ။သောတာ, ကာသ။ သဒ္ဒထင်ပြီး၊ မနသိ၊ လေးလီသောတဖို့။
သိပ္ပံအလိုအရမူ နား, အသံလှိုင်းနှင့် အသံလှိုင်းကို လက်ဆင့်ကမ်းသယ်ဆောင်ပေးသော လေတို့ရှိရမည်။

* **ဃာနဒွါရ ဝိထိဖြစ်ရန် လိုအပ်သော အကြောင်းတရားလေးပါးကား အဘယ်နည်း။**

ဃာနပသာဒ, ဂန္ဓာရုံ, ဝါတနှင့် မနသိကာရတို့တည်း။ ဤအကြောင်းတရားလေးပါး၌ ဝါတဟူသည်မှာ အနံ့ကို ဆောင်သောလေဖြစ်၏။ အနံ့ရှိသည့် ရုပ်ဝတ္ထု၏မော်လီကျူးကလေးများက အငွေ့ပြန်ပြီး လေအဟုန်ကိုစီးကာ နှာအကြည်ဓာတ်နှင့် ထိတွေ့၏။ ထိုအခါ နှလုံးသွင်းမှုရှိလျှင် အနံ့ကို သိရမည်ဖြစ်၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ဃာန, ဝါတ၊ ဂန္ဓထင်ပြီး၊ မနသိ၊ လေးလီဃာနဖို့။

* **ဇိဝှာဒွါရဝိထိဖြစ်ရန် လိုအပ်သောအကြောင်းတရားလေးပါးကား အဘယ်နည်း။**

ဇိဝှာပသာဒ, ရသာရုံ, အာပနှင့် မနသိကာရတို့တည်း။ ဤအကြောင်းတရားလေးပါး၌ အာပဟူသည်မှာ လျှာရည်ဖြစ်၏။ အရသာရှိသည့် ရုပ်ဝတ္ထုသည် လျှာပေါ်ရောက်၍ လျှာရည်၌ ပျော်ဝင်သောအခါ လျှာအကြည်ဓာတ်နှင့် တွေ့ဆုံရ၏။ ထိုအခါ နှလုံးသွင်းမှုရှိလျှင် အရသာကို သိလာရ၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ဇိဝှာ, အာပ၊ ရသထင်ပြီး၊ မနသိ၊ လေးလီဇိဝှာဖို့။

* **ကာယဒွါရ ဝိထိဖြစ်ရန် လိုအပ်သောအကြောင်းတရား လေးပါးကား အဘယ်နည်း။**

ကာယပသာဒ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ထဒ္ဓပထဝီနှင့် မနသိကာရတို့တည်း။ ဤအကြောင်းတရား လေးပါးတွင် ကာယပသာဒဟူသည်မှာ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ ပျံ့နှံ့နေကြသော အာရုံကြောများ၏ ထိပ်ဖူးများ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်၏။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတွင် ခက်မာခြင်း, နူးညံ့ခြင်း သဘောရှိသည့် ပထဝီဓာတ်၊ တွန်းကန်ဖိနှိပ်ခြင်း သဘောရှိသည့် ဝါယောဓာတ်၊ ပူခြင်းအေးခြင်းသဘော

ရှိသော ဘေဇောခတ်တို့ပါဝင်၏။ ဤခတ်သဘောတို့ကို "အထိအတွေ့" ဟူ၍ သာမန်အရပ်သုံး စကားဖြင့်ခေါ်ဆိုကြ၏။

ထဒ္ဓပထဝီဟူသည် အထိအတွေ့ကို ကာယပသာဒသို့ ကူးဆက်ပေးသည့် ခက်မာသော ပထဝီဖြစ်၏။

နှလုံးသွင်းမှုရှိမှ အထိအတွေ့ကို သိနိုင်၏။ နှလုံးသွင်းမှုမရှိသောအခါ အင်္ကျီလုံချည် စသည်တို့သည် ကိုယ်နှင့်ထိတွေ့နေသော်လည်း ထိတွေ့နေမှုန်းကို မသိရချေ။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ကာယ,ထဒ္ဓ,ဖောဋ္ဌထင်ပြီ၊ မနသိ၊လေးလီကာယဖို့။

* မနောဒွါရဝိထိဖြစ်ရန်လိုအပ်သော အကြောင်းတရားလေးပါးကား အဘယ်နည်း။

မနောဒွါရဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဘဝင်စိတ်, ဓမ္မာရုံ, ဟဒယဝတ္ထုနှင့် မနသိကာရတို့ဖြစ်ကြ၏။

ခန္ဓာငါးပါးထင်ရှားရှိသော ပဥ္စဝေါကာရဘုံ (အပါယ်လေးဘုံ၊ လူဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ ရူပဗြဟ္မာဘုံ)တို့၌ စိတ်တို့သည် ဝတ္ထုရုပ်တစ်ခုခုကို မှီ၍သာ ဖြစ်ကြရ၏။

စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်တို့သည် စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်ကြ၏။
သောတဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်တို့သည် သောတဝတ္ထုကို မှီ၍ဖြစ်ကြ၏။
ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်တို့သည် ဃာနဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြ၏။
ဇိဝှာဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်တို့သည် ဇိဝှာဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြ၏။
ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်တို့သည် ကာယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်ကြ၏။
မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်ကြ၏။

သို့အတွက် ပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ မနောဒွါရ ဝိထိဖြစ်ရန် ဟဒယ ဝတ္ထုသည် အဓိကလိုအပ်ချက်တစ်ပါးဖြစ်၏။

ဘဝင်သုံးမျိုး

(အတိ၊ စလေ၊ ဥပစ္ဆေ၊ သုံးထွေဘဝင်)

ဝိထိပိုင်း၌ (၁) အတီတဘဝင် (၂)စနလဘဝင်(ဝါ)ဘဝင်စလနနှင့် (၃)ဥပစ္ဆေဒဘဝင် (ဝါ)ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟူသောဘဝင်သုံးမျိုးကို မှတ်သားရန် လို၏။ ထိုဘဝင်သုံးမျိုး၏အမည်များဖြစ်လာပုံကို ဦးစွာရှင်းပြပါအံ့။

သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဝီထိစိတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမရှိသည့်အခါများတွင် ဘဝင်စိတ်သာလျှင် အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေရ၏၊ ဘဝင်စိတ်သည် လွန်ပြီးခါစ ဘဝဟောင်း၌ စုတေခါနီး အချိန်တွင် မရဏာသန္နဇောက ယူပေးခဲ့သော ကံနိမိတ်၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် သုံးပါးအနက်မှ တစ်ပါးပါးကို ပဋိသန္ဓေတည်သည်မှစ၍ စုတိတိုင်အောင်အာရုံပြု၏။ ထိုသို့အာရုံပြုနေခြင်းကို ကျွန်ုပ်တို့မသိကြချေ။

ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်သည် မသိစိတ် (unconscious mind) နှင့်တူ၏။

ဝီထိစိတ်သည် သိစိတ်(conscious mind)နှင့်တူ၏။

ပဉ္စဒွါရနှင့် မနောဒွါရတို့၌ အာရုံတစ်ပါးပါး ထင်လာသောအခါ ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် ပြတ်တောက်၍အာရုံသစ်ကို အာရုံပြုသော ဝီထိစိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုသို့ဘဝင် အစဉ်ပြတ်ရန် အကြောင်းဖန်လာသောအခါ ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် ရုတ်တရက် တိကနဲ မပြတ်တောက်နိုင်ချေ။ ပမာဆိုသော် အဟုန်ဖြင့်ပြေးသွားသောယောက်ျားတစ်ယောက်က အပြေးရပ်လိုသောအခါ ရပ်လိုသောနေရာ၌ တိကနဲ မရပ်နိုင်ဘဲ ဖဝါးတစ်လှမ်း နှစ်လှမ်းတို့ကို လွန်စေပြီးမှ ရပ်နိုင်သကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည် ပြင်ပအာရုံ ထင်လာသည်မှစ၍ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်ထပ်မံဖြစ်ပြီးမှသာ ပြတ်တောက်နိုင်၏။ ထိုဘဝင်နှစ်ကြိမ်သည် ထင်လာသောအာရုံသစ်ကြောင့် ယူမြဲဖြစ်သောအာရုံကို စွဲမြဲစွာလည်းမယူနိုင်၊ လွှတ်လည်းမလွှတ်နိုင်သေးဘဲ ပင်ကိုသဘောမှ ဖောက်ပြားချောက်ချားသွား၏။ ဤသို့တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုကြောင့် ထိုဘဝင် ၂-ခုကို ဘဝင်္ဂစလနဟုခေါ်၏။ ထိုဘဝင်္ဂစလနနှစ်ခုတွင်ဒုတိယ ဘဝင်္ဂစလနသည် ဘဝင်အစဉ်တစ်ခု၏ အဆုံးစွန်သော ဘဝင်စိတ်ဖြစ်၏။ ထိုဘဝင်စိတ် ဖြစ်ပြီးသည်နောက်၌ ဘဝင်အစဉ်ပြတ်သွားသည့် အတွက် ထိုဘဝင်ကို ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒဟု အမည်ပေးခဲ့ကြ၏။

ဒွါရနှင့်အာရုံထိတိုက်ပြီးနောက် ဘဝင်မလှုပ်မီဖြစ်ပြီး ချုပ်ပျောက်သွားသော ဘဝင်စိတ်ကို အတီတဘဝင် (လွန်လေပြီးသောဘဝင်)ဟု ခေါ်၏။

၁။ ဘဝင်္ဂစလန = လှုပ်ရှားသွားသောဘဝင်။

၂။ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ = ပြတ်စဲသော ဘဝင်။

၃။ အတီတဘဝင် = လွန်လေပြီးသောဘဝင်။

စက္ခုဒွါရဝီထိ ၁၅-ပါး

စက္ခုဒွါရ၌ အာရုံထင်ပုံသည် အာရုံ၏အားအကြီးအသေးကိုလိုက်၍ အတိမဟန္တာရုံ, မဟန္တာရုံ, ပရိတ္တာရုံ, အတိပရိတ္တာရုံဟူ၍ ၄-မျိုး ပြားကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏၊
ဤတွင်....

(၁)	အတိမဟန္တာရုံ၌ တဒါလမ္ဗဏဝါရ	၁ ဝီထိ
(၂)	မဟန္တာရုံ၌ ဇဝနဒွါရ	၂ ဝီထိ
(၃)	ပရိတ္တာရုံ၌ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဝါရ	၆ ဝီထိ
(၄)	အတိပရိတ္တာရုံ၌ မောဃဝါရ	၆ ဝီထိ

စုစုပေါင်းသော် စက္ခုဒွါရဝီထိ ၁၅-ဝီထိရှိ၏။

ပဉ္စဒွါရဝီထိ ၇၅ ပါး

(၁) စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော ဝီထိစိတ်အစဉ် ၁၅-ပါးရှိသည့်အတိုင်း
(၂) သောတဒွါရ၌ဖြစ်သော သောတဒွါရ ဝီထိ ၁၅-ပါးရှိ၏။
(၃) ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်သော ဃာနဒွါရဝီထိ ၁၅-ပါးရှိ၏။
(၄) ဇိဝှာဒွါရ၌ဖြစ်သော ဇိဝှာဒွါရဝီထိ ၁၅-ပါးရှိ၏။
(၅) ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ကာယဒွါရဝီထိ ၁၅-ပါးရှိ၏။

စုစုပေါင်းသော် ပဉ္စဒွါရဝီထိပေါင်း ၇၅-ပါးကိုရ၏။

အတိမဟန္တာရုံ ဝီထိ

ရူပါရုံသည် စက္ခုပသာဒနှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်၍ဖြစ်သောအခါ ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ချင်း မထင်နိုင်သေး။ ရုပ်တို့မည်သည်ဌီအခိုက်၌သာအားရှိ၏။ သို့အတွက် အားအကောင်းဆုံးရူပါရုံသည် အကြည်လင်ဆုံး စက္ခုပသာဒ၌ ထင်ရသော်လည်း အနည်းဆုံး စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်လွန်ပြီးနောက် ဌီသို့ရောက်မှ ထင်လာနိုင်၏။

စက္ခုဒွါရဝီထိဖြစ်ကြောင်း ၄-ပါးတွင် စက္ခုပသာဒရုပ် ညှိဖျင်းနေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အလင်းရောင်ကမှေးမှိန်နေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ရူပါရုံက အားသေးနေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ဤသို့ တစ်ပါးပါးကညှိဖျင်းချို့ယွင်းနေလျှင် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်မှ ၁၅-ချက်တိုင်အောင် ကျော်လွန်ပြီးနောက် ဌီသို့အတော်ကြာရောက်ပြီးမှသာ စက္ခုပသာဒ၌ အာရုံထင်လာနိုင်၏။

အတိမဟန္တာရုံဝီထိတွင် ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ဥပါဒ်ပြိုင်၍ဖြစ်ပြီးသည်မှ အတီတဘဝင်တစ်ချက်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ အာရုံထင်လာ၏။

ထိုအခါ ဘဝင်စလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒဟု ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လှုပ်ပြီး ဘဝင်အစဉ်ပြတ်၏။

ဘဝင်အစဉ်ပြတ်ပြီးသည့်နောက် ထင်လာသော ရူပါရုံကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက်၌ ရူပါရုံကို မြင်တတ်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၊ အာရုံကို ထိန်းသိမ်း လက်ခံတတ်သော သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်၊ အာရုံကိုစုံစမ်းတတ်သော သန္တီရဏစိတ်၊အာရုံကို ဆုံးဖြတ်တတ်သောစိတ်၊ အာရုံကိုခံစားတတ်သော ဇောစိတ် ၇-ကြိမ်း ဇောသို့အစဉ်လိုက်သော ဝုဋ္ဌောတဒါရုံ တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။

ထိုအခါ ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ဥပါဒ်ပြိုင်ခဲ့သည့် အတီတဘဝင်မှစ၍ ဒုတိယတဒါရုံအဆုံးအထိ ရေတွက်သော်စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် ပြည့်မြောက်ပြီးဖြစ်၍ ထိုရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒရုပ်တို့သည် ချုပ်ငြိမ်းကြလေကုန်တော့၏။ ထိုသို့ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီးသောအခါ ဘဝင်စိတ်အစဉ်သည်ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်၏။ တဒါရုံနှင့်အဆုံးသတ်သော ဝီထိကို တဒါရမ္မဏဝါရ (ဝါ) တဒါလမ္ဗဏဝါရ ဟုခေါ်၏။

အထက်ပါ ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို သင်္ကေတများဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ရေးပြနိုင်၏။ စိတ်တစ်ခုစီကို ဥပါဒ်,ဌီ,ဘင် ခဏငယ်သုံးချက်အတွက် ဝလုံးသုံးလုံးစီဖြင့် ဖော်ပြထား၏။

ဘဝင်	တီ	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ဘင်

ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဒါ	ဒါ	ဘဝင်	ဘဝင်
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

ဆိုရိုး။ ။တဒါရမ္မဏဝါရ,စက္ခုဒွါရိကအတိမဟန္တာရုံဝီထိဖြစ်ဟန်ကား-ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူဥပါဒ်ကြသည်မှစ၍ အတီတဘဝင်တစ်ချက်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ရောက်သဖြင့် ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ဇောခုနစ်ကြိမ်၊တဒါရုံနှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးလျှင် ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့သည် ၁၇-ချက် ရပ်သက်စေ့ကြသောကြောင့် ဒုတိယတဒါရုံ၏ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်ကြ၏။ ဤစိတ်အစဉ်သည် "တဒါရမ္မဏဝါရ စက္ခုဒွါရိက အတိမဟန္တာရုံဝီထိ" မည်၏။ ထိုဝီထိနောက်၌ ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။တဒါရမ္မဏဝါရ, သောတဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တာရုံ ဝီထိကို ဖော်ပြလိုလျှင် အထက်ပါသင်္ကေတအစဉ်နှင့် ဆိုရိုးတို့၌'စ'နှင့် စက္ခုဝိညာဏ်အစား 'သော'နှင့်သောတဝိညာဏ်ဘို့ကိုပြောင်း ထည့်ပေးရန်သာလို၏။

ကျန်သည့် ဃာနဒွါရိက၊ ဇိဝှာဒွါရိကနှင့် ကာယဒွါရိက အတိမဟန္တာ ရုံဝီထိများအတွက်လည်း အလားတူပင် သက်ဆိုင်ရာ ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်ကို ပြောင်းထည့်ပေးရန်သာလိုပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပဉ္စဒွါရအတွက် အတိမဟန္တာ ရုံဝီထိ ၅-ခုရ၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ဘဝင်သုံးတန်၊ အာဝဇ္ဇန်း၊ ဝိညာဏ်ဒွေပဉ္စ။ သံ,သန်,ဝုဋ္ဌာ၊ ဇောသတ္တာ၊ တဒါနှစ်ကြိမ်ချ။ ထိုနောက်ဘဝင်၊ အများပင်၊ လေးစဉ်နုဗန္ဓ။

မှတ်ချက်။ ။ဤဆောင်ပုဒ်ဖြင့် ပဉ္စဒွါရအတိမဟန္တာရုံဝီထိ၌ ပါဝင်ကြ သော စိတ်အစဉ်ကို မှတ်သားထားနိုင်၏။

"ဝိညာဏ်ဒွေပဉ္စ"ဟူရာ၌ စက္ခုဒွါရဝီထိဖြစ်လျှင် စက္ခုဝိညာဏ်တစ်ခု ကိုသာ ချပေးရမည်။ သောတဒွါရဝီထိဖြစ်လျှင် သောတဝိညာဏ်ကိုသာ ချရမည်။ ကြွင်းသည့် ဒွါရသုံးခု၌လည်း သူ့ဒွါရနှင့် သူ့ဝိညာဏ်ကို ကိုက်ညီ အောင် ချပေးရမည်။

"လေးစဉ်နုဗန္ဓ" ဆိုသည်မှာ ပဉ္စဒွါရဝီထိ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်သော "အနုဗန္ဓမနောဒွါရဝီထိ" ၄-ခုကို ရည်ညွှန်း၏။

ပဉ္စဒွါရဝီထိ၏နောက်၌ အစဉ်ဖွဲ့ဆက်၍လိုက်တတ်သော အကြောင်း ကြောင့် အနုဗန္ဓဟုခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

ထိုအနုဗန္ဓမနောဒွါရဝီထိကို "တဒနုဝတ္တကမနောဒွါရဝီထိ"ဟုလည်း ခေါ်၏။ ရှေ့ကဖြစ်ပြီးသော ပဉ္စဒွါရဝီထိအစဉ်သို့ တစ်ဆက်တည်းလိုက်၍ဖြစ် သဖြင့် တဒနုဝတ္တကဝီထိဟုခေါ်ခြင်း ဖြစ်၏။

တဒနုဝတ္တကဝီထိအပြား

(၁) စက္ခုဒွါရ၌ထင်လာ၍ ချုပ်လေပြီးသော အတိတ်ရူပါရုံကို စက္ခုဒွါရ ဝီထိယူသည့်အတိုင်း လိုက်၍အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော အတီတဂ္ဂဟဏ ဝီထိ။

(၂) စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့် အတီတဂ္ဂဟဏဝီထိ ၂-ခုတို့ဖြင့် ယူအပ်ပြီးသော အာရုံကို တစ်ခုဘည်းတစ်လုံးတည်း ပေါင်းစုလုံးခဲ၍ အာရုံပြုလျက် ဖြစ်သော သမုဒါယဂ္ဂဟဏဝီထိ။

(၃) ထိုရုပ်ပါရုံ၏ အသွင်သဏ္ဍာန်ဒြပ်နှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်သော အတ္ထဂ္ဂဟဏဝီထိ။

(၄) ထိုအနက်ဒြပ်အဆင်း၏ အမည်နာမကို အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော နာမဂ္ဂဟဏဝီထိ။

ဤသို့ စက္ခုဒွါရဝီထိနောက်သို့လိုက်သော မနောဒွါရ ၄-ဝီထိဖြစ်ပြီးသောအခါမှ မြင်လိုက်သည့်အဆင်းကို အသွင်သဏ္ဍာန် အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့်တကွ အမည်နာမကိုပါ သိလာနိုင်၏။

ကြွင်းသည့် ပဉ္စဒွါရဝီထိ ၄-ပါးတို့၌လည်း အလားတူပင် ပဉ္စဒွါရဝီထိနောက်တွင် တဒနုဝတ္တက ၄-ဝီထိကျ၏။ ထိုသို့ကျပြီးသောအခါမှသာ အသံ, အနံ့, အရသာ, အတွေ့အထိတို့ကို ဒြပ်သဏ္ဍာန်, အနက်, အဓိပ္ပာယ်, အမည်တို့နှင့်တကွ သိလာနိုင်သည်။ ဝီထိအစဉ်တို့သည် အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကြသည့်အတွက် လူတစ်ယောက်ကိုကြည့်လျှင် ထိုလူ၏ ရုပ်ဒြပ်, ပုံဟန်နှင့်တကွ အမည်နာမကိုပါ မခရှုမနှောင်းပင် ချက်ချင်းမြင်သိရ၏။ သီချင်းသံကိုကြားလျှင်လည်း သီချင်းသံ၏ဒြပ်,တေးသွားနှင့် တေးအမျိုးအစားတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်ကဲ့သို့ ကြားသိရ၏။ ကြွင်းသည့်အာရုံများကို သိခြင်း၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါလေ။

မဟန္တာရုံဝီထိ နှစ်မျိုး

မဟန္တာရုံသည် အတိမဟန္တာရုံလောက် အားမကောင်းသည့်အတွက် စက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံတို့ ရှေးရှုအတူဥပါဒ်ပြီးသည့်နောက် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်၊ ၃-ချက်လွန်ပြီးသောအခါမှ စက္ခုဒွါရ၌အာရုံထင်လာ၏။ သို့အတွက် အတီတဘဝင် ၂-ချက်လွန်သော ပထမ မဟန္တာရုံဝီထိနှင့် အတီတဘဝင် ၃-ချက်လွန်သော ဒုတိယ မဟန္တာရုံဝီထိဟူ၍ မဟန္တာရုံဝီထိ ၂ မျိုးရှိ၏။

ပထမ မဟန္တာရုံသည် အတီတဘဝင် ၂ ချက်လွန်ပြီးမှ အာရုံထင်လာသည့်အတွက် အာရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့၏ ရုပ်သက်သည် ၁၅ ချက်စီသာကျန်တော့၏။ ထို့ကြောင့် တဒါရုံ ၂ ကြိမ် ဖြစ်နိုင်လောက်အောင် အသက်မရှည်ကြတော့ချေ။ တဒါရုံ ၂ ကြိမ်ဖြစ်ရန် ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့သည် အသက်ရှည်လျက် တည်နေနိုင်စွမ်းမရှိသည့်အခါ တဒါရုံသည်တစ်ကြိမ်ကျရိုးမရှိသဖြင့် အလျှင်းမကျတော့ဘဲ ဘဝင်စိတ်၌သာ ကျပေးရတော့၏။

ဒုတိယ မဟန္တာရုံသည် အတီတဘဝင် ၃ ချက်လွန်မှ အာရုံထင်လာသည့်အတွက် အာရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့၏ ရုပ်သက်သည် ၁၄ ချက်စီသာကျန်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ဇော ၇ ကြိမ်ဇောပြီးသောအခါ အာရုံနှင့်ပသာဒရုပ်တို့ ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။

ပထမ မဟန္တာရုံဝီထိပုံ

တီ - တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝုံ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဘဝင်

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ထင် ချုပ်

ဒုတိယ မဟန္တာရုံဝီထိပုံ

'တီ-တီ-တီ - န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝုံ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ထင် ချုပ်

ပထမ မဟန္တာရုံဝီထိ ဆိုရိုး။ ။ပထမ မဟန္တာရုံဝီထိ ဖြစ်ဟန်ကား ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှစ၍ အတီတဘဝင်နှစ်ချက်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ရောက်သဖြင့်ဘဝင်စလန၊ ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇောခုနစ်ကြိမ်၊ ဘဝင်တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးလျှင် ရူပါရုံနှင့်စက္ခုပသာဒတို့ ၁၇ ချက် ရုပ်သက်စေ့ကြသောကြောင့် ပထမဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်ကြ၏။ ဤဝီထိသည် ပထမ မဟန္တာရုံဝီထိမည်၏။ ဤဝီထိနောက်၌ ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ဒုတိယ မဟန္တာရုံဝီထိဆိုရိုးကို အထက်ပါအတိုင်း ဝီထိပုံကိုကြည့်ပြီး ဆိုပါ။ အတီတဘဝင် သုံးချက်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ပြီး သတ္တမဇော၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ချုပ်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။သောတဒွါရိက မဟန္တာရုံဝီထိ၊ ဃာနဒွါရိက မဟန္တာရုံဝီထိ စသည့် ကြွင်းသောဝီထိလေးပါးအတွက် ဝီထိပုံနှင့်ဆိုရိုးတို့ကို ဖော်ပြလိုသောအခါ ဆိုင်ရာပသာဒရုပ်နှင့် ပဉ္စဝိညာဏ်တို့ကို မှန်ကန်စွာတွဲပေးရန်သာ လိုပါသည်။

တစ်ဒွါရလျှင် မဟန္တာရုံ ၂ ဝီထိရှိသဖြင့် ငါးဒွါရအတွက် မဟန္တာရုံ ၁၀ ဝီထိ ရှိသည်။ မဟန္တာရုံဝီထိတို့သည် ဇောစိတ်အဆုံး ရှိကြသောကြောင့် ဇောဝါရ(ဝါ) ဇဝနဝါရဟု အမည်တွင်ကြ၏။

ပရိတ္တာရုံ ဝီထိ ၆-မျိုး

စက္ခုပသာဒ၏အားနည်းမှု၊ ရူပါရုံ၏ သေးငယ်မှုန်မွားမှု၊ အရောင်အလင်း၏ညှိုးဖျော့မှု၊ ဤအကြောင်းစုတွင် ၂-ခုသော်လည်းကောင်း၊ ၃-ခုသော်လည်းကောင်း စုဆုံနေကြသောအခါ ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြပြီးသည့်နောက် အတီတဘဝင်၄-ချက်မှ၉-ချက်အထိ လွန်သောအခါ အာရုံထင်လာသည်။ ထိုအခါ ဝီထိအစဉ်တွင်ဇော ၇-ကြိမ်ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ရူပါရုံနှင့်ပသာဒရုပ်တို့ အသက်မရှည်ကြတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် ဇောစောခွင့်မရတော့ဘဲ ဝုဋ္ဌောစိတ်သည် ဇောတု ဇောယောင်အဖြစ် ၂-ကြိမ်ထပ်လျက်ဖြစ်ခွင့်ရရှိသည်။

ပရိတ္တာရုံသည် အာရုံငါးပါးကို ထင်ရှားစွာ မမြင်နိုင်မကြားနိုင်ဘဲ၊ မြင်လိုက်သလိုကြားလိုက်သလိုဖြစ်သော အားနည်းသည့်အာရုံမျိုးဖြစ်၏။ အားနည်းသောအာရုံဖြစ်၍ အာရုံအရသာကိုပိုင်းခြားဂန မသိနိုင်၊ မခံစားနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဇောမကျနိုင်ပါ။ ဇောအရာကိုယူ၍ ဝုဋ္ဌော ၃ ကြိမ် သို့မဟုတ် ၂-ကြိမ်သာဖြစ်ရ၏။ ဤသို့ဝုဋ္ဌောအဆုံးရှိသောကြောင့် ပရိတ္တာရုံဝီထိကို ဝုဋ္ဌောဝါရ(ဝါ)ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန ဒွါရဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။

ပရိတ္တာရုံ ၆ ဝီထိပုံ

(၁) 'တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝု-ဝု-ဝု-ဘင်-ဘင်-ဘင်-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ထင် ချုပ်

(၂) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝု-ဝု-ဝု-ဘင်-ဘင်-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၃) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝုံ-ဇုံ-ဇုံ-ဘင်-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၄) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဇုံ-ဇုံ-ဇုံ-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၅) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဇုံ-ဇုံ-ဇုံ'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၆) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဇုံ-ဇုံ'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ဌီ ဘင်

စက္ခုဒွါရ၌ ပရိတ္တာရုံ ၆-ဝီထိရှိ၏။ အလားတူပင် သောတဒွါရ စသည်တို့၌လည်း ပရိတ္တာရုံ ၆-ဝီထိရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ငါးဒွါရအတွက် ပရိတ္တာရုံ စုစုပေါင်း ၅×၆=၃၀ ဝီထိရှိသည်။

ပထမ ပရိတ္တာရုံဝီထိဆိုရိုး။ ။ပထမ ပရိတ္တာရုံ ဝီထိ ဖြစ်ဟန်ကား ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှစ၍ အတီတဘဝင် ၄-ချက် အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ရောက်သဖြင့် ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော ၃ ကြိမ်၊ ဘဝင် ၄-ကြိမ်ဖြစ်ပြီးလျှင် ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့ကြသောကြောင့်စတုတ္ထဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်ကြ၏။ ဤဝီထိသည်ပထမ ပရိတ္တာရုံ ဝီထိမည်၏။ ထိုဝီထိနောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ဒုတိယ၊ တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ပဉ္စမ၊ ဆဋ္ဌမ ပရိတ္တာရုံဝီထိတို့၏ ဆိုရိုးများကို အထက်ပါနည်းအတိုင်း ရွတ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

အတိပရိတ္တာရုံ ၆-ဝီထိ

စက္ခုပသာဒ၏ အလွန့်အလွန်အားသေးမှု၊ ရူပါရုံ၏ အလွန်တရာသေးငယ်မှုန်မွှားမှု၊ အလင်းရောင်၏အလွန်အကျွံအား နည်းမှုတို့ကြောင့် ရူပါရုံနှင့်စက္ခုပသာဒတို့ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြပြီးနောက် အတီတဘဝင် ၁၀-ချက်

မှ ၁၅-ချက်အထိ လွန်ပြီးသောအခါမှ အာရုံထင်လာသည်။ ထိုအခါ ဝီထိစိတ်များမဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ဘဲ ဘဝင်စလန ၂-ကြိမ်သာလှုပ်ပြီးဘဝင်ကျသွား၏။

ဤအတိပရိတ္တာရုံဝီထိသည် အမိဝမ်းတိုက်မှ မွေးဖွားကာစ ကလေးသူငယ်များ၌ဖြစ်သော ဝီထိစိတ်မျိုးတည်း။ ထိုကလေးသူငယ်တို့သည် မွေးကာစဖြစ်၍ အလွန်တရာအားနည်းသောကြောင့် ပသာဒနှင့် အာရုံတို့ ထိခိုက်ကြသော်လည်း ပဥ္စဒွါရဝဇ္ဇန်းစသည့် ဝီထိစိတ်များမဖြစ်နိုင်ကြချေ။ ထို့ကြောင့် အာရုံများကို မမြင်,မကြား,မသိနိုင်ကြချေ။ သို့စေကာမူ အာရုံနှင့် ပသာဒရုပ်တို့၏ ထိခိုက်မှုကြောင့် ဘဝင်လှုပ်ရှားခြင်းကိုအစွဲပြုလျက် ဝီထိစိတ်မဖြစ်သော်လည်း ဝီထိအရာသို့သွင်းကာ ဝီထိဟုခေါ်ဆိုရ၏။ 'မိန်းမမြို့မသား' ဟူသကဲ့သို့ ဥပမာ တင်စား၍ 'အတိပရိတ္တာရုံဝီထိ' ဟု နာမည်တပ်ရတော့၏။

အတိပရိတ္တာရုံ ၆-ဝီထိချပုံ

(၁) တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-န-ဘင်-ဘင်-ဘင်-ဘင်-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၂) 'တီ-ဘီ-တီ-တီ-တီ-တီ-ဘီ တီ-တီ-တီ-တီ-န-န-ဘင်-ဘင်-ဘင်- ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၃) 'တီ- ဘီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-ဘီ-တီ-န-န-ဘင်-ဘင်-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၄) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-န-ဘင်-ဘင်-'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၅) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-ဘီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န-န-ဘင်'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

(၆) 'တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-တီ-န- န'

ooo ooo ooo

↑ ↑ ↑

ဥပါဒ် ထင် ချုပ်

ပထမအတိပရိတ္တာရုံဝီထိဆိုရိုး။ ။ပထမ အတိပရိတ္တာရုံ ဝီထိဖြစ်ဟန်ကား- ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူဥပါဒ်ကြသည်မှစ၍ အတီတဘဝင်-၁၀ကြိမ်အလွန်တွင် ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ဘဝင်္ဂစလန ၂ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဝီထိစိတ်မဖြစ်ဘဲ ဘဝင်ဆက်၍ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပဉ္စမဘဝင်အကျ၌ ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့ကြသောကြောင့် ဒုတိယဘဝင်္ဂစလန နောင်ပဉ္စမဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ကြ၏။ ဤဝီထိသည် ပထမ အတိပရိတ္တာရုံဝီထိမည်၏။ ဤဝီထိနောက်၌ ဘဝင်များဆက်၍ ဖြစ်၏။

ကြွင်းသည့် အတိပရိတ္တာရုံဝီထိတို့အတွက် ဆိုရိုးကို ဝီထိချထားပုံကို ကြည့်လျက် အလားတူ ရွတ်ဆိုနိုင်ပါပြီ။

တစ်ဒွါရလျှင် အတိပရိတ္တာဝီထိ ၆-ခုရှိသဖြင့် ၅-ဒွါရအတွက် အတိပရိတ္တာရုံဝီထိပေါင်း ၃၀ရှိလိမ့်မည်။ ဤဝီထိတို့သည် ဝီထိစိတ်လုံး၀မပါ၊ ပလာအချီးနှီးဖြစ်၍ လှုပ်ရုံမျှ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ၎င်းဝီထိတို့ကို "မောဃဒွါရ"ဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ (မောဃ=အချီးနှီး)။

ပဉ္စဒွါရဝိသယပ္ပဝတ္တိ

ရုပ်ဒွါရ ၅-ပါးတို့၌ အာရုံထင်ပုံလေးမျိုးကို အောက်ပါဆောင်ပုဒ်လင်္ကာဖြင့် မှတ်သားထားနိုင်၏။

အတိမဟန်၊ တချက်လွန်၊ မဟန်နှစ် သုံးသာ။
လေးက အစ၊ ကိုးတိုင်မျှ၊ လွန်ကပရိတ္တာ။
တဆယ်အာဒိ၊ ခြောက်ငါးတိ၊ လွန်ဘိပရိတ္တာ။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏ ၁-ချက်လွန်မှ ဒွါရ၌ထင်နိုင်သော ပဉ္စာရုံသည် အတိမဟန္တာရုံမည်၏။ ဤပဉ္စာရုံ၌ တစ်ဒွါရလျှင် ဘစ်ဝီထိစီသာဖြစ်သောကြောင့် အတိမဟန္တာရုံဝီထိ ၅-ခုရှိသည်။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်လွန်ပြီးမှ ဒွါရတို့၌ ထင်နိုင်သော ပဉ္စာရုံကို ပထမ မဟန္တာရုံ၊ စိတ္တက္ခဏ ၃-ချက်လွန်ပြီးမှ ဒွါရတို့၌ ထင်နိုင်သော ပဉ္စာရုံကို ဒုတိယမဟန္တာရုံဟူ၍ မဟန္တာရုံ ၂-မျိုးရှိ၏။ ဤမဟန္တာရုံ၌ တစ်ဒွါရလျှင် ၂-ဝီထိစီရှိသောကြောင့် ၅-ဒွါရအတွက် မဟန္တာရုံဝီထိပေါင်း ၁၀-ခုရှိသည်။

ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏ ၄-ချက်မှ ၉-ချက်အထိလွန်ပြီးမှ ဒွါရတို့၌ ထင်နိုင်သောပဉ္စာရုံ ၆-မျိုးသည် ပရိတ္တာရုံမည်၏။ ဤပရိတ္တာရုံ၌ တစ်ဒွါရလျှင် ၆-ဝီထိစီရှိသဖြင့် ၅-ဒွါရအတွက် ပရိတ္တာရုံဝီထိပေါင်း ၃၀-ရှိသည်။

ဥပါဒ်ပြီးနောက်စိတ္တက္ခဏ ၁၀–ချက်မှ ၁၅-ချက်အထိလွန်ပြီးမှ ဒွါရတို့၌ ထင်နိုင်သော ပဉ္စာရုံ ၆–မျိုးသည် အတိပရိတ္တာရုံမည်၏။ ဤအတိပရိတ္တာရုံ၌ တစ်ဒွါရလျှင် ၆– ဝီထိစီရသဖြင့် ၅-ဒွါရအတွက် အတိပရိတ္တာရုံဝီထိပေါင်း ၃၀–ရသည်။

ပဉ္စဒွါရဝီထိပေါင်း

စက္ခုဒွါရ၌ အတိမဟန္တာရုံ ၁ မျိုး၊ မဟန္တာရုံ ၂ မျိုး၊ ပရိတ္တာရုံ ၆ မျိုး၊ အတိပရိတ္တာရုံ ၆ မျိုး၊ ပေါင်းဝီထိ ၁၅ မျိုးဖြစ်သည်။ သောတဒွါရစသည်တို့၌လည်း အလားတူပင် ၁၅ ဝီထိစီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၅ ဒွါရအတွက် ဝီထိပေါင်း ၇၅ ခုရှိသည်။

ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ်ပေါင်း

ပဉ္စဒွါရ၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်ကုန်သောစိတ်တို့သည် အမျိုးအစားအားဖြင့် ရေတွက်လျှင် "ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော၊ တဒါရုံ"ဟူ၍ ၇ မျိုးရှိ၏။

စိတ္တုပ္ပါဒ်အရေအတွက်အားဖြင့် ရေတွက်လျှင် ဝီထိတစ်ခုစီ၌ "ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ပဉ္စဝိညာဏ်၁၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၁၊ သန္တီရဏ ၁၊ ဝုဋ္ဌော ၁၊ ဇော ၇၊ တဒါရုံ ၂"ဟူ၍ ၁၄ ပါးအပြားရှိ၏။တစ်နည်း ဝီထိစိတ်ပေါင်း ၁၄ ခုဖြစ်ပျက် သွားသည်ဟု ဆိုနိုင်၏။

ဝီထိစိတ်များကို ရေတွက်ရာတွင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းမှစ၍ တဒါရုံအဆုံးအထိသာ ရေတွက်ရ၏။ ဘဝင်စိတ်များသည် ဝီထိမှလွတ်သော ဝီထိဝိမုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

စက္ခုဒွါရဝီထိ၌ဖြစ်သော စိတ်များ၏ သရုပ်ကိုရေတွက်သော် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၁၊ စက္ခုဝိညာဏ် ၂၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂၊ သန္တီရဏ ၃၊ ဝုဋ္ဌော ၁၊ ကာမဇော ၂၉ ပါး၊ တဒါရုံ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ပါး၊ ပေါင်း ၄၆ ပါးကိုရ၏။

ပဉ္စဒွါရဝီထိ ၇၅-ခုလုံး၌ ပါဝင်သောစိတ်များကို အကျယ်ရေတွက်လျှင်မူ "ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂၊ သန္တီရဏ ၃၊ ဝုဋ္ဌောခေါ် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံမဟာဝိပါက် ၈"ဟူ၍ စုစုပေါင်းစိတ် ၅၄ ပါး ရှိပါသည်။

ဝီထိမုတ်စိတ် ၁၉-ပါး

(ဒွါရမုတ်မျိုး၊ တစ်ဆယ့်ကိုး၊ ခေါ်ရိုးဝီထိမုတ်)

ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်ကြသော "ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂၊

မဟာဝိပါက် ၈၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်၉” ပေါင်းစိတ် ၁၉ ပါးတို့သည် ဒွါရဝိမုတ်စိတ်များဖြစ်ကြသည်နှင့်အညီ ဝီထိမှကင်းလွတ်သော စိတ်များလည်း ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကို“ဝီထိမုတ်စိတ် ၁၉”ဟုခေါ်ပါသည်။

ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါးနှင့် မဟာဝိပါက် ၈-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စ, ဘဝင်ကိစ္စ,စုတိကိစ္စတပ်သည့်အခါတို့၌သာ ဝီထိမှလွတ်၏။ သန္တီရဏကိစ္စ, တဒါရုံကိစ္စတပ်သောအခါ၌မူ ဝီထိမှမလွတ်ချေ။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးကား အခါခပ်သိမ်း ဝီထိမှ လွတ်မြောက်၏။

ဝီထိစိတ်တို့၏အာရုံ

စိတ်တို့သည် အာရုံမရှိဘဲ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ သို့ဖြစ်လျှင် ပဥ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံကိုယူကြသနည်း။

ပဥ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည် ပထမအတိတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သောပစ္စုပ္ပန်ပဥ္စာရုံကို အာရုံပြုကြ၏။ ထိုပထမအတိတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောပဥ္စာရုံသည် ဝီထိဆုံးသည့်အခါမှ ချုပ်ငြိမ်းသည်ကို သတိပြုပါ။

ဝီထိစိတ်တို့၏ မှီရာဝတ္ထု

ပဥ္စဝေါကာရဘုံ၌ စိတ်တို့သည် ဝတ္ထုကို မှီ၍သာလျှင် ဖြစ်ကြရ၏။ သို့ဆိုလျှင် ပဥ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည် မည်သည့်ဝတ္ထုများကို မှီ၍ဖြစ်ကြသနည်း။

ပကိဏ်းပိုင်း၏ ဝတ္ထုသင်္ဂဟတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပဥ္စဝိညာဏ်စိတ်တို့သည် ပဥ္စဝတ္ထုကိုအသီးသီးမှီကြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၏။သောတဝိညာဏ်စိတ်သည် သောတဝတ္ထုကိုမှီ၏ စသည်ဖြင့် သိပါလေ။

ကြွင်းသော ပဥ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့ကား ဟဒယဝတ္ထုကို မှီကြကုန်၏။

မဇ္ဈိမာယုကဝတ္ထုရွေးချယ်ပုံ

ပဥ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့တွင် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် အဘယ်ပသာဒရုပ်ကို မှီ၍ဖြစ်ပါသနည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည်စက္ခုပသာဒကိုမှီ၍ဖြစ်ပေါ်ရမည်။ စက္ခုပသာဒတို့သည် စိတ်တို့၏ဥပါဒ်တိုင်း,ဌီတိုင်း,ဘင်တိုင်း တဖွားဖွားဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိကြသည်။ ပသာဒရုပ်တစ်ခု၏အသက်သည် ခဏယ် ၅၁-ချက်ရှိရာ ဥပါဒ်ရန် ခဏယ်တစ်ချက်, ချုပ်ပျက်ရန် ခဏယ်တစ်ချက်နှင့် ဌီအခိုက်တည်နေရန် ခဏယ် ၄၉-ချက်ကြာသည်။

သို့အတွက် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဥပါဒ်သည့်အခိုက်၌ ဌီအနေနှင့်ရှိနေကြသော စက္ခုပသာဒတို့သည် ၄၉-ခုရှိလိမ့်မည်။ ယင်းပသာဒတို့အနက် ရူပါရုံနှင့် သက်တမ်းတူမျှသော စက္ခုပသာဒကို စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ကမှီလိမ့်မည်။

အတိမဟန္တာရုံဝီထိတွင် ရူပါရုံသည် အတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သည့်အတွက် ထိုအတီတဘဝင်၏ ဥပါဒ်အခိုက်၌ ဥပါဒ်သောစက္ခုပသာဒသည် အာရုံနှင့် သက်တမ်းတူ၍ တဒါရုံ၏ ဘင်နှင့် ပြိုင်၍ ချုပ်လိမ့်မည်။ ထိုကြောင့် ထိုစက္ခုပသာဒကို စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်က မှီလိမ့်မည်။

စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဥပါဒ်ခိုက်၌ ဌီအနေဖြင့်တည်ရှိနေကြသော ပသာဒရုပ် ၄၉ ခုတို့မှာ အတီတဘဝင်၏ရှေ့၌ဖြစ်ခဲ့သော ၁၃ ချက်မြောက် တေရသမဘဝင်၏ဘင်ခဏမှ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏ဘင်ခဏ်အထိ ဥပါဒ်ခဲ့ကြသည့် ပသာဒရုပ် ၄၉ ခုတို့ ဖြစ်ကြ၏။

မဇ္ဈိမာယုကဝတ္ထုရွေးချယ်ရန် အတိမဟန္တာရုံဝီထိပုံ

'ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင် ဘင်'
ooo ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃ ၃
↑——— မန္ဒာယုကပသာဒ ၃၇ ခု ———↑

"တီ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဒါ ဒါ ဘင် ဘင်"
ooo ၃ ၃ ooo
↑ — ၁၁ ခု —↑

အယုမန္ဒာကပသာဒ
မဇ္ဈိမာသုကပသာဒ

အတီတဘဝင်၏ ရှေ့၌ဖြစ်သော ၁၃ ချက်မြောက် တေရသမဘဝင်၏ ဘင်ခဏ်မှစ၍ ခဏငယ် ၃၇ ခုတို့၌ ဥပါဒ်ကြသည့် ပသာဒ ၃၇ ခုတို့သည် ဒုတိယတဒါရုံမချုပ်မီ ချုပ်သည်ဖြစ်၍ အာရုံငါးပါးအောက်တိုသော အသက်ရှိကြသောကြောင့် မန္ဒာယုကပသာဒမည်ကုန်၏။

အတီတဘဝင်၏ ဌီမှစ၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ဘင်တိုင်အောင် ခဏငယ် ၁၁ ချက်နှင့်အတူ ဥပါဒ်ကြသော ပသာဒရုပ် ၁၁ ခုတို့သည် ဒုတိယတဒါရုံ ချုပ်ပြီးသည့်နောက်မှ ချုပ်သည်ဖြစ်၍ အာရုံငါးပါးထက်ရှည်သော အသက်ရှိကြသောကြောင့် အမန္ဒာယုကပသာဒ မည်ကုန်၏။

အတီတဘဝင်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်တစ်ခုသည် ဒုတိယတဒါရုံ၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ချုပ်ရကား အာရုံငါးပါးနှင့်တူသော အသက်ရှိသည့်အတွက် မဇ္ဈိမာယုကပသာဒ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ယခုဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သော ပသာဒရုပ်များမှာ စက္ခုပသာဒ အတွက်သာမက သောတပသာဒစသည့် ပသာဒရုပ် ၅ ပါးလုံး အတွက် အကျုံးဝင်ပါသည်။

ထို့ပြင် မဟန္တာရုံ, ပရိတ္တာရုံဝီထိတို့၌ ရှေ့ဆုံး အတီတဘဝင်စိတ်နှင့် ဉပါဒ်ဝင်သည့် ပသာဒဝတ္ထုကို မဇ္ဈိမာယုပသာဒ ဝတ္ထုအဖြစ်ယူ၍ ဝီထိစဉ် အတိုင်းမန္ဒာယုကဘက်၌၃ခု,၃ ခုစီလျော့သွားပြီးလျှင် အမန္ဒာယုကဘက်၌၃ခု, ၃ ခုစီတိုးသွားရမည်။ အကြောင်းမှာ ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်သည် ရှေ့ဆုံးဖြစ်သည့် အတီတဘဝင်စိတ်မှ ပထမ မဟန္တာရုံတွင် ခဏငယ်၃ ချက်၊ ဒုတိယမဟန္တာရုံ တွင် ခဏငယ် ၆ ချက်စသည်ဖြင့် ဝေးကွာသွားသောကြောင့်တည်း။

စိတ်တို့၏မှီရာအာရုံပြုရာ

ဘဝင်စိတ်များသည် ကံနိမိတ်,ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်သုံးပါးတွင် တစ် ပါးပါးကို အာရုံပြုကြ၏။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစ တဒါရုံအဆုံးရှိသော စက္ခုဒွါရဝီထိ စိတ်တို့သည် စက္ခုဒွါရ၌ထင်လာသော ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကို အာရုံပြုကြ၏။ သောတဒွါရဝီထိ စိတ်တို့သည် သောတဒွါရ၌ထင်လာသော ပစ္စုပ္ပန်သောတာရုံကို အာရုံပြုကြ ၏။ ကြွင်းသည့် ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည်လည်း မိမိတို့နှင့်ဆိုင်သော ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံသို့ အာရုံပြုကြ၏။

စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်၏။ သောတဝိညာဏ် စိတ်သည် သောတာဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ဖြစ်၏။ ကြွင်းသည့် ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်တို့သည် လည်း မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ပဉ္စဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြ၏။

ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်များမှကြွင်းသည့် စိတ်အားလုံးတို့ကား မိမိတို့၏ရှေ့၌ အခြားမဲ့ဖြစ်ခဲ့သော စိတ်အသီးသီးနှင့်ပြိုင်၍ ဉပါဒ်ခဲ့ကြသည့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ် တို့ကိုချည်း မှီကြ၏။

သရက်သီးကြွေသည့် ဥပမာ

ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ်ဖြစ်ပုံကို သရက်သီးကြွေသည့် ဥပမာနှင့် နှိုင်းပြနိုင်၏။ အသီးသီးသော သရက်ပင်ရင်း၌ ယောကျ်ားတစ်ဦး အိပ်နေ၏။ သူ၏ ခေါင်း ရင်းအနီး၌ သရက်သီးတစ်လုံးကြွေကျရာ ထိုယောကျ်ားသည် နိုးလာပြီး မျက်စိ ကိုဖွင့်ကြည့်ရာ သရက်သီးကိုမြင်၏။ ထိုနောက် သရက်သီးကိုကောက်ယူကာ ဆုပ်နယ်နမ်းရှုပ်ကြည့်၏။ ထိုအခါ မှည့်ကြောင်းသိရသဖြင့် သရက်သီးကို ကိုက်ခါကိုက်ခါစား၏။ ချိုမ်းသလိပ်နှင့်တကွ ထွေးလုံးမျိုချ၏။ ထို့နောက် သရက်ပင်ရင်း၌ အိပ်မြဲအိပ်ပြန်လေ၏။

ဤဥပမာစကားရပ်၌ ယောက်ျားအိပ်နေသောအခါသည် ဘဝင်စိတ်ဖြစ်သောအခါနှင့်တူ၏၊ သရက်သီးကြွေ၍ မြေပေါ်ကျသောအခါသည် ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ထိခိုက်သောအခါနှင့်တူ၏။ သရက်သီးကြွေကျသောအသံဖြင့် ယောက်ျားနိုးလာသည့်အခါသည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်သောအခါနှင့်တူ၏။ မျက်စိကိုဖွင့်၍ သရက်သီးကို ကြည့်သောအခါသည် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သောအခါနှင့်တူ၏။ သရက်သီးကိုကောက်ယူသောအခါသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဖြစ်သောအခါနှင့်တူ၏။ သရက်သီးကို ဆုပ်နယ် နမ်းရှုပ်သောအခါသည် သန္တီရဏစိတ်ဖြစ်သောအခါနှင့် တူ၏။ သရက်သီးမှည့်ကြောင်း သိသောအခါသည် ဝုဋ္ဌောစိတ်ဖြစ်သည့်အခါနှင့်တူ၏။ သရက်သီးကို ကိုက်ခါကိုက်ခါ စားသောအခါသည် ဇောစိတ်အထပ်ထပ်ဖြစ်သည့်အခါနှင့်တူ၏။ ချွဲခမ်းသလိပ်နှင့်တကွ ထွေးလုံးမျိုချသောအခါသည် တဒါရုံဖြစ်သည့်အခါနှင့်တူ၏။ တစ်ဖန်ပြန်အိပ်သောအခါသည် ဘဝင်ကျသည့်အခါနှင့်တူသည်ဟု မှတ်အပ်၏။

မနောဒွါရဝီထိ

မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်အစဉ်သည် ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) ကာမဇောဝါရဝီထိ = ကာမဇောစောရာ ဝီထိစိတ်ဖြစ်လှည့်အကြိမ်
(၂) အပ္ပနာဇောဝါရဝီထိ= အပ္ပနာဇောစောရာဝီထိစိတ်ဖြစ်လှည့်အကြိမ်

မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံ

မနောဒွါရဟူသည် ဘဝင်စိတ် ၁၉-ပါးတည်း။ ထိုမနောဒွါရ၌ ထင်လာနိုင်သောအာရုံတို့ကား ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ဓမ္မာရုံတို့တည်း။ ဓမ္မာရုံတွင် ပသာဒရုပ်နှင့် သုခုမရုပ်များအပြင် စိတ်, စေတသိက်, ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ပါဝင်ကြ၏။

ကာလအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ်ဟူ၍ ကာလအားလုံးနှင့်ဆိုင်သော အာရုံများထင်လာနိုင်ကြ၏။

ဝိဘူတာရုံနှင့် အဝိဘူတာရုံ

မနောဒွါရ၌ အတိတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အနာဂတ်နှင့်စပ်ဆိုင်သော ရုပ်အာရုံများ, စိတ်စေတသိက်များအပြင် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်ကြသော ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့လည်း ထင်လာနိုင်ကြသဖြင့် ထိုထင်လာသော အာရုံတို့ကို အတိမဟန္တာရုံ, မဟန္တာရုံစသည်ဖြင့် မခွဲခြားစကောင်းပေ။ ထိုအာရုံအားလုံးတို့ထင်ထင်ရှားရှားထင်လာသော ဝိဘူတအာရုံနှင့်မထင်မရှားထင်လာသော အဝိဘူတအာရုံတို့သာ ရှိသည်ဟုမှတ်အပ်၏။

ကာမဇောဝါရ ၄–ဝီထိ

မနောဒွါရ၌ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံ ၆–ပါးတို့ ထင်လာပုံကို လိုက်၍ အလွန်ထင်ရှားသော အတိဝိဘူတာရုံအတွက် တဒါလမ္ဗဏဝါရ ၁–ဝီထိ၊ သာမည ထင်ရှားသောဝိဘူတာရုံအတွက် ဇဝနဝါရ ၁–ဝီထိ၊ မထင်ရှားသော အဝိဘူတာရုံအတွက် ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဝါရ ၁-ဝီထိ၊အလွန်မထင်ရှားသောအတိအဝိဘူတာရုံအတွက် မောဃဝါရ ၁-ဝီထိ၊ ပေါင်း ၄–ဝီထိ ချနိုင်သည်။

ဤဝီထိတို့ကိုချရာတွင် မနောဒွါရ၌ အာရုံဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏ မည်မျှကြာမှထင်လာသည်ဟုဖော်ပြရန်မလိုချေ။အကြောင်းမူ မနောဒွါရ၌ ထင်လာနိုင်သော အာရုံ ၆–ပါးတို့တွင် အတိတ်ရုပ်တရား, အနာဂါတ် ရုပ်တရား, စိတ္တက္ခဏ ၁–ချက်မျှသာ အသက်ရှိကြသော စိတ်နှင့် စေတသိက်များ, ထင်ရှားမရှိသောပညတ်နှင့် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်တို့ပါဝင်ရကား ဤအာရုံတို့ကို စိတ္တက္ခဏစည်းမျှလွန်မှ ထင်လာသည်ဟု မဆိုသင့်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

မနောဒွါရ၌ ခိုက်မိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အလွန်ထင်ရှားစွာ ထင်ပေါ် လာသော အာရုံသည်တဒါရုံ နှစ်ကြိမ်ကျ လောက်သည်အထိ ဝီထိစိတ်အစဉ် ကိုဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ထို့ကြောင့် ဤအတိ ဝိဘူတာရုံအတွက် မနောဒွါရဝီထိကို တဒါရမ္မဏဝါရ (ဝါ)တဒါလမ္ဗဏဝါရဟုခေါ်၏။

မနောဒွါရ၌ သာမညထင်ရှားစွာ ထင်ပေါ်လာသော ဝိဘူတာရုံသည် ဇော ၇–ကြိမ်ကျသည်အထိသာ စိတ်အစဉ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ထို့ကြောင့် ဤမနောဒွါရဝီထိကို ဇဝနဝါရဟု ခေါ်၏။

မနောဒွါရ၌ သာမညမထင်မရှား ထင်ပေါ်လာသော အဝိဘူတာရုံ သည် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၃–ကြိမ် သို့မဟုတ်၊ ၂–ကြိမ်အထိသာ စိတ်အစဉ် တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ သို့အတွက် ဤမနောဒွါရဝီထိကို ဝုဋ္ဌောဝါရ(ဝါ)ဝေါ ဋ္ဌဗ္ဗနဝါရဟု ခေါ်၏။

မနောဒွါရ၌ အလွန်မထင်မရှားထင်ပေါ်လာသော အတိ အဝိဘူတာ ရုံသည် ဘဝင်စလန နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ရုံမျှသာ စွမ်းနိုင်၏၊ သို့အတွက် ဤမနောဒွါရ ဝီထိကို မောဃဝါရဟုခေါ်၏၊

(၁) အတိဝိဘူတာရုံဝီထိချပုံ
"န–ဒ·မ–ဇ–ဇ–ဇ– ဇ–ဇ ·ဇ–ဇ–ဒါ–ဒါ–ဘင် ဘင်"

(၂) ဝိဘူတာရုံဝီထိချပုံ
"န–ဒ–မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဘင်–ဘင်–ဘင်"

(၃) အဝိဘူတာရုံဝီထိချုပ်
"န–ဒ–မဒ်–မ–ဓ–ဘင်–ဘင်–ဘင်–ဘင်"

(၄) အတိအဝိဘူတာရုံဝီထိချုပ်
"န–န–ဘင်–ဘင်–ဘင်–ဘင်"

ကာမဇောဝါရဝီထိဆိုင်ရာများ

(၁) အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အလွန်ထင်ရှားသည့် အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောအာရုံသည် မနောဒွါရ၌ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟု ဘဝင် ၂-ကြိမ် လှုပ်ပြီးလျှင်ထိုထင်လာသောအာရုံကိုဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ခံစားတတ်သော ဇော ၇-ကြိမ်၊ ဇောသို့အစဉ်လိုက်သောတဒါရုံ ၂–ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်များစွာကျ၍သွား၏။ ဤကား တဒါရမ္မဏဝါရ ဝီထိတည်း။

(၂) အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော သာမည ထင်ရှားသည့်အာရုံ ၆ ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောအာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟု ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ခံစား တတ်သော ဇော ၇-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်များစွာကျ၍သွား၏။ ဤကား ဇဝနဝါရဝီထိတည်း။

(၃) အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော မထင် ရှားသည့်အာရုံ ၆ ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောအာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟု ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်ပြီးလျှင် အာရုံကိုဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၃ ကြိမ် သို့မဟုတ် ၂ ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်များစွာ ကျ၍သွား၏။ ဤကား ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဝါရ ဝီထိတည်း။

(၄) အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အလွန် မထင်ရှားသည့်အာရုံ ၆ ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောအာရုံသည် မနောဒွါ ရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်စလနဟု ဘဝင် ၂ ကြိမ်လှုပ် ပြီးနောက် ငြိမ်သက်စွာ ဘဝင်များစွာကျ၍သွား၏။ ဤကား မောဃဝါရ ဝီထိတည်း။

ကာမဇောမနောဒွါရဝီထိစိတ်များ

* ကာမဇောမနောဒွါရဝီထိ၌ ဝီထိစိတ်မျိုး အဘယ်မျှရှိသနည်း။
အာဝဇ္ဇန်း၊ ဇော၊ တဒါရုံဟူ၍ ၃ မျိုးသာ ရှိပါသည်။

* စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် အဘယ်မျှရှိပါသနည်း။
အာဝဇ္ဇန်း ၁ ကြိမ်၊ ဇော ၇ ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂ ကြိမ်ဟူ၍ စိတ္တုပ္ပါဒ် ၁၀ ချက်ရှိပါသည်။

* စိတ်တရားကိုယ်သရုပ်တို့သည် အဘယ်မျှရှိပါသနည်း။
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ကာမဇော ၂၉ ပါး၊ တဒါရုံ ၁၁ ပါး ဟူ၍ ၄၁ ပါးရှိပါသည်။

ကာမဇောဝါရ ၂ မျိုး

ပဉ္စဒွါရဝီထိတစ်ခုဖြစ်တိုင်း ထိုဝီထိနောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော တဒနုဝတ္တကမနောဒွါရဝီထိ ၄ ခုဖြစ်ပေါ်ကြောင်းကို ပဉ္စဒွါရဝီထိများအကြောင်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ပဉ္စဒွါရဝီထိနောက်လိုက်ဖြစ်သော မနောဒွါရဝီထိများကို အနုဗန္ဓကဝါရဟုခေါ်သည်။

ပဉ္စဒွါရဝီထိမှ ကင်းလွတ်လျက် မနောဒွါရ၌ အာရုံထင်လာသည့်အတွက် သီးခြား သန့်သန့်ရှင်းရှင်းဖြစ်ပေါ်ကြသော မနောဒွါရဝီထိများကို သုဒ္ဓိကဝါရဟုခေါ်သည်။

အနုဗန္ဓကဝီထိသည် (၁) အတီတဂ္ဂဟဏဝါရ (၂) သမူဟဂ္ဂဟဏဝါရ (၃) အတ္ထဂ္ဂဟဏဝါရ (၄) နာမပညတ္တိဂ္ဂဟဏဝါရ ၄ ပါးပြား၏။

သုဒ္ဓိကဝါရသည် (၁) ဒိဋ္ဌဝါရ (၂) ဒိဋ္ဌသမ္ဗန္ဓဝါရ (၃) သုတဝါရ (၄) သုတသမ္ဗန္ဓဝါရ (၅) ဝိညာတဝါရ (၆) ဝိညာတသမ္ဗန္ဓဝါရ ဟူ၍ ၆ မျိုးပြား၏။

ရှေးရှေးအခါက ပဉ္စဒွါရတို့ဖြင့် ပစ္စက္ခတွေ့ကြုံခဲ့ဖူးသော အာရုံမျိုးသည် ဒိဋ္ဌမည်၏။ ထိုဒိဋ္ဌကိုအာရုံပြုသော ဝီထိသည် ဒိဋ္ဌဝါရမည်၏။

ထိုဒိဋ္ဌမျိုးနှင့်စပ်နွယ်၍သိရသောအာရုံမျိုးသည် ဒိဋ္ဌသမ္ဗန္ဓမည်၏။

သူတစ်ပါးတို့ပြောကြား၍သိရသော အာရုံမျိုးနှင့် စာပေကျမ်းဂန် ဖတ်ရှုလေ့လာ၍သိရသောအာရုံမျိုးသည် သုတမည်၏။

ထိုသုတမျိုးနှင့် စပ်နွယ်၍ သိရသောအာရုံအမျိုးသည် သုတသမ္ဗန္ဓမည်၏။

ထိုဒိဋ္ဌ သုတတို့မှတစ်ပါး အိပ်မက်၏အစွမ်း၊ တိတ်နိမိတ်တို့၏အစွမ်း၊ ဝိပလ္လာသတရားတို့၏အစွမ်း၊ စိန္တာမယဉာဏ်၏အစွမ်း၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်၏ အစွမ်း၊ ပဋိဝေဓဉာဏ်၏အစွမ်းစသည်ဖြင့် သိရသောအာရုံမျိုးသည် ဝိညာတ မည်၏။ ၎င်းကိုအာရုံပြုသော ဝီထိသည် ဝိညာတ သမ္ဗန္ဓဝါရမည်၏။

အပ္ပနာဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိ

ဇောစိတ် ၅၅-ပါးတွင် ကာမဇော ၂၉-ပါး အနက်မှ တစ်ပါးပါး သော ဇောစောဖို့ရာ စိတ်တို့၏ဖြစ်လှည့်အကြိမ်ကို ကာမဇောဝါရ ဟုခေါ်၏။ အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးအနက်မှ တစ်ပါးပါးသော ဇောစောဖို့ရာ စိတ်တို့၏ ဖြစ်လှည့်အကြိမ်ကို အပ္ပနာဇောဝါရဟုခေါ်၏။

အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးမှာ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်နှင့်ကြိယာစိတ် ၁၈-ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ် အကျဉ်း ၈-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့မှာ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သည့် ဈာန်စိတ်များဖြစ်ကြပြီးလျှင် လောကုတ္တရာစိတ်တို့မှာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ် သည့် မဂ်စိတ်ဖိုလ်စိတ်များဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ဈာန်ရသောပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်များသာလျှင် အပ္ပနာဇောစောခွင့်ရှိကြ၏။

မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်စိတ်များမှာ လောကီစိတ်များဖြစ်ကြသဖြင့် မဟဂ္ဂုတ် ဇောစောသည့် ဝီထိကို လောကီအပ္ပနာဝီထိဟုခေါ်၏။ လောကုတ္တရာဇော စောသည့်ဝီထိကို လောကုတ္တရာအပ္ပနာဝီထိဟုခေါ်၏။

လောကီအပ္ပနာဝီထိတွင်တစ်ဖန် (၁) ရူပါဝစရကုသိုလ် သို့မဟုတ် ကြိယာစိတ်တစ်ပါးပါးက ဇောကိစ္စကိုဆောင်ရွက်သော ရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိ (၂)အရူပါဝစရကုသိုလ် သို့မဟုတ် ကြိယာစိတ်တစ်ပါးပါးက ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည့် အရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိနှင့်(၃)ရူပါဝစရကုသိုလ်အဘိဉာဏ် သို့မဟုတ် ကြိယာအဘိဉာဏ်စိတ်က ဇောကိစ္စဆောင်ရွက်သည့် အဘိဉာဏ်အပ္ပနာ ဝီထိဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိသည်။

* အပ္ပနာဇောဝါရဝီထိသည် အဘယ်မျှအပြားရှိသနည်း။
လောကီအပ္ပနာ, လောကုတ္တရာ အပ္ပနာဟူ၍ ၂-ပါးအပြား ရှိသည်။

* လောကီအပ္ပနာဝီထိသည် အဘယ်မျှအပြားရှိသနည်း။
ရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိ, အရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိ, အဘိညာအပ္ပနာ ဝီထိဟူ၍ ၃-ပါးအပြား ရှိပါသည်။

* လောကုတ္တရာအပ္ပနာဝီထိသည် အဘယ်မျှအပြားရှိသနည်း။
မဂ္ဂဝီထိ(မဂ်စိတ်ဖြစ်သော ဝီထိ)၊ ဖလသမာပတ္တိ ဝီထိ (ဖိုလ်ဝင်စား ဝီထိ)၊နိရောဓသမာပတ္တိ ဝီထိ(ဘုရား,ရဟန္တာတို့နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသော ဝီထိ)ဟူ၍ ၃ ပါးအပြား ရှိပါသည်။

အပ္ပနာဇောဝါရ၌အာရုံထင်ပုံ

လောကီအပ္ပနာဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် ပထဝီကသိုဏ်း (မြေအဝန်း)၊ အာပေါကသိုဏ်း(ရေအဝန်း)၊ အာနာပါနဿတိ(ထွက်သက်ဝင်သက်)စသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ပါးပါးကို အဖန်ဖန်စီးဖြန်းရသည်။ လောကုတ္တရာအပ္ပနာဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် ဤကိုယ်ခန္ဓာတည်းဟူသော ရုပ်နာမ်တရား၌ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာတစ်ပါးပါး ထင်ရှားစွာ ထင်ပေါ်လာအောင် ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများရ၏။

ထိုသို့ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ စီးဖြန်းဖန်များ၍ ကသိုဏ်းပညတ်စသော မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ၊ အနိစ္စ,ဒုက္ခ,အနတ္တဟူသည့်ဝိပဿနာအာရုံတို့ထင်ထင်ရှားရှားဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌သာ ဈာန်ဇော, မဂ်ဇော, ဖိုလ်ဇောတို့ ဇောနိုင်ကြသည်။

သို့အတွက် ဈာန်ဇော, မဂ်ဇော, ဖိုလ်ဇောဇောရာ အပ္ပနာဇောဝီထိ၏ အာရုံမှန်လျှင် ထင်ရှားသည့် "ဝိဘူတာရုံ"တစ်မျိုးသာဖြစ်ရသည်။ အဝိဘူတာရုံဟူ၍ မရှိကောင်းပါ။

ဥပစာရသမာဓိဇော

ဥပစာရ = ဈာန်,မဂ်,ဖိုလ်တို့အနီးဥပစာ၌ဖြစ်သော

သမာဓိဇော= တည်ကြည်သောဇောများ။

သမထကမ္မဋ္ဌာန်း သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်၍ ဈာန်စိတ်သို့မဟုတ် မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်ရန်နီး ကပ်လာသောအခါ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောစိတ်၈-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးသည် ဥပစာရသမာဓိဇောအဖြစ် ၄-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း, ၃-ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဇော၏။

ထိုသို့ဇောရာ၌ မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်(ညံ့သောပညာရှိသူ)ဖြစ်လျှင် "(၁)ပရိကမ် (၂) ဥပစာ (၃)အနုလုံ (၄)ဂေါတြဘု" ဟူ၍ ၄-ကြိမ်ဇော၏။

တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်(ထက်မြက်သောပညာရှိသူ) ဖြစ်လျှင် "(၁) ဥပစာ (၂)အနုလုံ (၃)ဂေါတြဘု"ဟူ၍ ၃-ကြိမ်ဇော၏။

ဤတွင် အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်ရန် ပြုပြင်စီရင်တက်သောစိတ်ကို "ပရိကမ်"ဟုခေါ်၏။

အပ္ပနာဇော၏အနီး၌ မကြာမီအပ္ပနာဖြစ်ပေါ်ရန် ဖြစ်တတ်သောစိတ်ကို "ဥပစာ"ဟုခေါ်၏။

အောက်ပရိကမ်ဇောအား လည်းကောင်း၊ အထက်အပ္ပနာဇောအား လည်းကောင်း လျော်စွာဖြစ်တတ်သောစိတ်ကို "အနုလုံ" ဟုခေါ်၏။

ကာမအနွယ်ကို နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပုထုဇဉ် အနွယ်ကိုဖြတ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနုလုံနောက်ဖြစ်သည့်စိတ်ကို "ဂေါတြဘု"ဟုခေါ်၏။

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုစီးဖြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် "ဂေါတြဘု"ဇောဖြစ် ပြီးသည့်နောက်၌ ကာမအနွယ်ကိုလွန်မြောက်၍ မြင့်မြတ်သော မဟဂ္ဂုတ် အနွယ်သို့ ဝင်ရောက်နိုင်ပြီဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများသော ယောဂီ သည် "ဂေါတြဘု"ဇောဖြစ်ပြီးသည့်နောက်၌ ပုထုဇဉ်အနွယ်ကိုဖြတ်တောက် ပြီး အလွန်မြင့်မြတ်သောအရိယာအနွယ်သို့ ဝင်ရောက်နိုင်ပြီဖြစ်၏။

အပ္ပနာဝီထိများကျပုံ

ဥပစာရသမာဓိဇောပြီးသည့်အခါ စျာန်ရမည့်ပုဂ္ဂိုလ်တွင်စျာန်အပ္ပနာ ဇောတစ်ကြိမ်စော၏။ အရိယာဖြစ်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် မဂ်အပ္ပနာဇောတစ်ကြိမ် စော၏။

ချောက်ကမ်းပါးသို့ရှေးရှု၍ ပြေးသွားသော လူတစ်ယောက်သည် ရပ် လိုသည်ရှိသော် ကမ်းပါးပြတ်နှင့်ကပ်၍မရပ်ဝံ့ မရပ်နိုင်။ ရပ်မိပါက အရှိန်လွန် ၍ ကမ်းပါးအောက် ချောက်ထဲသို့ကျသွားနိုင်၏။ ထို့အတူ အပ္ပနာဇောတို့ သည် ဘဝင်တည်းဟူသော ကမ်းပါးပြတ်နှင့် နီးကပ်လျက်ရှိသောကြောင့် ၆-ကြိမ်မြောက်၌သော်လည်းကောင်း ၇-ကြိမ်မြောက်၌ သော်လည်းကောင်း မဖြစ်နိုင်ကြချေ။ ဥပစာရသမာဓိ ၃-ကြိမ်စောလျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်၌ အပ္ပ ဇောစော၏။ ဥပစာရသမာဓိဇော ၄-ကြိမ်စောလျှင် ၅-ကြိမ်မြောက်၌ အပ္ပ နာဇောစော၏။

အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော ဝီထိပုံများ၌ "မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းမှ စျာန်ဇော သို့မဟုတ် မဂ်ဇော" အထိ ရေတွက်လျှင် စိတ္တုပ္ပါဒ် ၆-ချက် သို့မဟုတ် ၅-ချက်သာပါရှိသည်ကို မြင်တွေ့ရပေလိမ့်မည်။

ပထမအကြိမ်ဖြစ်ပေါ်သော စျာန်ဇောတို့သည် တစ်ကြိမ်သာ စော လေ့ရှိ၏။ စျာန်ရပြီးနောက် စျာန်ဝင်စားသောအခါ၌မူ စျာန်ဇောများကို အလိုရှိသလောက် စောစေနိုင်၏။

ထို့နည်းအတူ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်စသော မဂ်စိတ်တို့သည်တစ်ကြိမ်သာဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိကြ၏။ မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မဂ်၏အကျိုးကိုခံစားသည့်ဖိုလ်စိတ် ၂-ကြိမ် သို့မဟုတ် ၃ ကြိမ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ် ဝင်စားသောအခါ၌မူ ဖိုလ်ဇောများကို အလိုရှိသလောက်စောစေနိုင်၏။

တစ်ဖန်အပ္ပနာဇောများ၌တဒါရုံကျရိုးမရှိချေ။ တဒါရုံသည်ကာမဇော, ကာမသတ္တဝါ, ကာမအာရုံ-ဤအင်္ဂါသုံးပါးပြည့်စုံမှ ကျရိုးရှိသည်။ အပ္ပနာဝီထိ၌ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာအာရုံနှင့် အပ္ပနာဇောတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသောကြောင့် တဒါရုံမကျနိုင်ချေ။

အစပထမဖြစ်သော အာဒိကမ္မိကဈာန် အပ္ပနာဝီထိကျပုံ

(မန္ဒပညာ)န-ဒ-"မ-ပ-ဥ-နု-ဂေါ-ဈာန်"-ဘင်-ဘင်........

(တိက္ခပညာ)န-ဒ- "မ-ဥ-နု-ဂေါ-ဈာန်"-ဘင်-ဘင်........

ဈာန်ဝင်စားသောသမာပတ္တိဝီထိကျပုံ

(မန္ဒပညာ)န-ဒ-"မ-ပ-ဥ-နု-ဂေါ-ဈာန်-ဈာန်များစွာ"-ဘင်....

(တိက္ခပညာ)န-ဒ-"မ-ဥ-နု-ဂေါ-ဈာန်-ဈာန်များစွာ"-ဘင်-ဘင်....

မဂ်အပ္ပနာဝီထိကျပုံ

(မန္ဒပညာ)န-ဒ-"မ-ပ-ဥ-နု-ဂေါ-မဂ်-"ဖိုလ်-ဖိုလ်-ဘင်-ဘင်....

(တိက္ခပညာ) န-ဒ-"မ-ဥ-နု-ဂေါ-မဂ်"-ဖိုလ်-ဖိုလ်-ဖိုလ်-ဘင်....

ရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိဆိုရိုး

(၁) ကသိုဏ်းအာရုံသည် မနောဒွါရ၌ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟူ၍ ဘဝင် ၂ ကြိမ် လှုပ်၍ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုကသိုဏ်းအာရုံကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် သောမနဿဇောစိတ် ၂ ပါး၊ တို့တွင် တစ်ပါးပါးသော စိတ်သည် ပရိကမ်,ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုယူ၍ ၄ ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ရူပါဝစရကုသိုလ် ပထမဈာန်စိတ်သည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် တစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ (ဈာန်ဝင်စားလျှင်) အကြိမ်များစွာသော် လည်းကောင်း ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်များမှာကျပြီး ဈာန်မှထ၏။

(၂) ဤနည်းအတူ ဂေါတြဘုအပြီး၌ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယဈာန် အပ္ပနာတစ်ဝီထိ။

(၃) တတိယဈာန် အပ္ပနာတစ်ဝီထိ။

(၄) စတုတ္ထဈာန် အပ္ပနာတစ်ဝီထိ။

(၅) ပဉ္စမဈာန်အပ္ပနာတစ်ဝီထိဟူ၍ ကုသိုလ်ဈာန်အပ္ပနာ ၅ ဝီထိဖြစ်၏။ ပဉ္စမဈာန်အပ္ပနာဝီထိ၌ ဥပစာရသမာဓိဇောတို့ကို သောမနဿဇောအစား၊ ဥပေက္ခာဇောကို ချပေးရမည်။

ထို့အပြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များက ချာန်အားထုတ်၍ ရူပါဝစရအပ္ပနာဝီထိဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောအစား မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောသည် ဥပစာရသမာဓိဇောအဖြစ်စောပေးရမည်။ ထို့နောက် ရူပါဝစရကြိယာချာန်စိတ်သည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် စောပေးရမည်။ ဆိုရိုးကို အထက်ပါနည်းတူ ကြည့်ဆိုနိုင်ပါသည်။

အရူပါဝစရ အပ္ပနာဝီထိဆိုရိုး

(၁) ကသိုဏ်းကိုခွာ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒဟူ၍ ဘဝင် ၂ ကြိမ်လှုပ်၍ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇော ၂ ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသောဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ၄ ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးနောက် အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဇောသည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် တစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ (ချာန်ဝင်စားလျှင်) အကြိမ်များစွာသော်လည်းကောင်း ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်များစွာကျပြီး ချာန်မှထ၏။

(၂) အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်သည် မနောဒွါရ၌ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသောအာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု ဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်ဇောသည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် တစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း (ချာန်ဝင်စားလျှင်) အကြိမ်များစွာသော်လည်းကောင်း ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်များစွာကျပြီး ချာန်မှထ၏။

(၃) အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်သည် မနောဒွါရ၌ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော နတ္ထိဘာဝပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် အပ္ပနာအဖြစ် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးနောက် အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်ဇောသည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် တစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ (ချာန်ဝင်စားလျှင်) အကြိမ်များစွာ သော်လည်းကောင်း ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက်ဘဝင်များစွာကျပြီး ချာန်မှထ၏။

(၄) အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်စိတ်သည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စိတ်ကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ,ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးလျှင် နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ်ဇောသည် အပ္ပနာအဖြစ်ဖြင့် တစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ (စျာန်ဝင်စားလျှင်)အကြိမ်များစွာသော်လည်းကောင်း ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်များစွာကျပြီး စျာန်မှထ၏။

ဤနည်းအတူ ကြိယာအပ္ပနာသည်လည်း ၄-ဝိထိဖြစ်၏။

အဘိညာအပ္ပနာဝိထိကျမုံ

(၁) ဣဒ္ဓိဝိဓ။ ။ကိုယ်ခွဲတစ်ရာ,တစ်ထောင်ဖန်ဆင်းလိုသော အဘိညာဉ်ရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမစျာန်ကို တစ်ခဏမျှဝင်စား၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ကျလျက် စျာန်မှထပြီးသော် “ငါ၏ကိုယ်သည် ထပ်တူကိုယ်ခွဲ တစ်ထောင်ဖြစ်စေသတည်း” ဟု ဓိဋ္ဌာန်လိုက်၏၊ စေလိုက်၏။

ထိုသို့ဓိဋ္ဌာန်လိုက်, စေလိုက်သောအခါ ထိုဖြစ်လတ္တံ့သော နိမိတ်ရုပ်တစ်ထောင်ကိုအာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်,ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ထိုတစ်ထောင်သော နိမိတ်ရုပ်ကို အာရုံပြုလျက် ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမစျာန်စိတ်သည် အဘိညာဏ် ကိစ္စဘပ်လျက် တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ထ၏။ ထိုအဓိဋ္ဌာန် အဘိညာဏ် ဇောကျသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် နိမိတ်ရုပ်တစ်ထောင် ဖြစ်၏။

(၂) ဒိဗ္ဗသောတ။ ။ဤနည်းအတူ အဝေး၌ဖြစ်သောအသံကိုကြားလိုသော ဣဒ္ဓိမာပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ,ဩဒါတကသိုဏ်း (ဖြူသောအဆင်းကသိုဏ်း)ကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရကုသိုလ်ပဉ္စမစျာန်ကို တစ်ခဏမျှဝင်စား၏။ ထို့နောက်စျာန်မှထ၍ “အဝေး၌ပြောဆိုသော ထိုအသံကိုကြားစေသတည်း” ဟု ဓိဋ္ဌာန်လိုက် စေလိုက်၏။

ထိုသို့ဓိဋ္ဌာန်လိုက်,စေလိုက်သောအခါ ထိုအဝေး၌ ဖြစ်သောအသံကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ,အနုလုံ,ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်

၍ ချုပ်ပြီးနောက် ထိုအဝေးရှိ အသံကို အာရုံပြု၍ကြားလျက် ရူပါဝစရကုသိုလ်ပဉ္စမစျာန်စိတ်သည် အဘိညာဏ်ကိစ္စတင်လျက် တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ထ၏။ အဘိညာဏ်ဇော စိတ်ကျသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထိုအလိုရှိသောအသံကို ကြားရ၏။

(၃) ပရစိတ္တဝိဇာနန။ ။သူတစ်ပါး၏စိတ်အကြံကိုသိလိုသော ဈာန်လာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ သြဒါတ ကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမစျာန်ကို တစ်ကြိမ်မျှ ဝင်စား၏။ ထို့နောက် စျာန်မှထ၍ "ဤသူ၏စိတ်အကြံအစည်ကို သိစေသတည်း" ဟု ဓိဋ္ဌာန်လိုက်စေလိုက်၏။

ထိုသို့ ဓိဋ္ဌာန်လိုက်စေလိုက်သောအခါ ထိုသူ၏အကြံအစည်ကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ထိုသူ၏အကြံအစည်ကိုသိလျက်ရူပါဝစရပဉ္စမစျာန်အဘိညာဏ်ဇောတစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ထ၏။ အဘိညာဏ်ဇောကျသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထိုသူ၏စိတ်အကြံကို သိ၏။

(၄) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ။ ။ရှေးရှေးက ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော ဘဝများစွာ အနက်မှ ဘဝတစ်ခုကိုသိမြင်လိုသော ဈာန်လာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ သြဒါတကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမစျာန်ကို တစ်ခဏမျှဝင်စား၏။ ထို့နောက် ထိုစျာန်မှထ၍ "ထိုတစ်ခုသောဘဝတွင် အမိဝမ်း၌ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သည်မှစ၍ စုတိသည်အထိ ဘဝဖြစ်စဉ်ကို အမှတ်ရစေ, သိမြင်စေသတည်း" ဟု ဓိဋ္ဌာန်လိုက်, စေလိုက်၏။

ထိုသို့ဓိဋ္ဌာန်လိုက်,စေလိုက်သောအခါ ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ထိုရှေးဘဝခန္ဓာကိုယ်ကို အာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ထိုရှေးဘဝခန္ဓာကို အမှတ်ရသိမြင်လျက် ရူပါဝစရပဉ္စမစျာန်အဘိညာဏ်ဇောတစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ထ၏။ အဘိညာဏ်ဇောကျသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ထိုရှေးဘဝကိုအမှတ်ရသိမြင်လာ၏။

(၅) ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ။ကွယ်ကာထားသော အဆင်းကိုဖြစ်စေ အလွန်ဝေးသည့် အရပ်၌ တည်သောအဆင်းကိုဖြစ်စေ မြင်လိုသော ဈာန်လာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ တေဇောကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမစျာန်ကို တစ်ခဏမျှ ဝင်စား၏။ ထို့နောက် ထိုစျာန်မှထ၍ "ဤဝေး

ရုပ်ကွယ်ခြားရာ၌ ရှိသောအဆင်းကို မြင်စေသတည်း''ဟု ဓိဋ္ဌာန်လိုက်, စေလိုက်၏။

ထိုသို့ ဓိဋ္ဌာန်လိုက်, စေလိုက်သောအခါ ထိုဝေးရုပ် ကွယ်ခြားရာ၌ ရှိသောအဆင်းကိုအာရုံပြု၍ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက်မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥပေက္ခာဇောသည် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူဟု ၄-ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ထိုဝေးရုပ်ကွယ်ခြားရာ၌ရှိသောအဆင်းကို မြင်လျက် ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန် အဘိညာဏ်ဇောတစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ထ၏။ အဘိညာဏ်ဇောကျသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ထိုအဆင်းကို မြင်ရ၏။

မဂ္ဂဝီထိဆိုရိုး

(၁) ဝိပဿနာယောဂီ၏ မနောဒွါရ၌ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးပါး အာရုံထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒဟု ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်လျက်မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄-ပါးအနက်မှ တစ်ပါးပါးသောဇောသည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို အာရုံပြု၍ ဆင်ခြင်လျက် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံဟု ၃-ကြိမ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူဟု တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် သောတာပတ္တိမဂ်ဇောသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ သောတာပတ္တိဖိုလ်ဇောသည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ၂-ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ မဂ်မှုထ၏။

(၂) သောတာပန်ယောဂီ၏ မနောဒွါရ၌ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးပါး အာရုံထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်လျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄ ပါးအနက်မှ တစ်ပါးပါးသောဇောသည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကိုအာရုံပြု၍ ဆင်ခြင်လျက် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံဟု ၃-ကြိမ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဝေါဒါန်ဟု တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် သကဒါဂါမိမဂ်ဇောသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထိုမဂ်၏အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်ဇောသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ၂-ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ မဂ်မှုထ၏။

(၃) သကဒါဂါမ်ယောဂီ၏ မနောဒွါရ၌.... အနာဂါမိမဂ်ဇော.... အနာဂါမိဖိုလ်ဇော.... အထက်က (၂)အတိုင်းဆိုပါ။

(၄) အနာဂါမ်ယောဂီ၏ မနောဒွါရ၌.... **အရဟတ္တ** မဂ်ဇော....အရဟတ္တဖိုလ်ဇော....အထက်ပါအတိုင်းဆိုပါ။

အထက်ပါဆိုရိုးသည် မန္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် **ဖြစ်၏၊** တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်မူ ဥပစာရသမာဓိဇောသည် ဥပစာ, **အနုလုံ,** ဂေါတြဘုသို့မဟုတ် **ဝေါဒါန်ဟူ၍** ၃-ကြိမ်သာစောပြီးလျှင် **မဂ်နောက်တွင်** ဖိုလ်ဇော ၃-ကြိမ်စီ စောသည်။

ဖလသမာပတ္တိဝိထိဆိုရိုး

သောတာပန်ဖြစ်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားလိုသည်ရှိသော် ဘဝင်ပြတ်ပြီးလျှင် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးပါးအာရုံကို ဆင်ခြင်လျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏၊ ထို့နောက် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄-ပါးအနက်မှ တစ်ပါးပါးသော ဇောသည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို အာရုံပြု၍ ဆင်ခြင်လျက် ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံဟု ၃-ကြိမ်၊ နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ဝေါဒါန်ဟုတစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် သောတာပတ္တိဖိုလ်ဇောအကြိမ်များစွာ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုရှိသလောက်ဖြစ်ပြီးလျှင် ဘဝင်ကျ၍ သမာပတ်မှထ၏။

ကြွင်းသော သကဒါဂါမိ, အနာဂါမိ, အရဟတ္တ ဖလသမာပတ်ဝိထိတို့ကိုလည်း အထက်ပါနည်းအတိုင်း ဆိုနိုင်၏။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်ရာ ဖိုလ်တို့ကိုသာ ဝင်စားနိုင်ကြ၏။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားသည့်အခါ ဖလသမာပတ်မှ မထမချင်း ဖိုလ်စိတ်အကြိမ်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်နေသည်။ ရည်မှန်းထားသောအချိန်သို့ ရောက်သောအခါ ဖိုလ်စိတ်အစဉ်ရပ်၍ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ ဖိုလ်စိတ်အစဉ်ရပ်စဲခြင်းကို 'ဖလသမာပတ်မှထခြင်း'ဟု ခေါ်၏။

နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိ

ဈာန်သမာပတ် ၈-ပါး (ရူပဈာန်နှင့် အရူပဈာန်အားလုံး)ကို ရပြီးသော အနာဂါမ်များနှင့် ရဟန္တာများတို့သာ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြ၏။

(၁) နိရောဓသမာပတ်ကိုဝင်စားလိုသော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ပထဝီကသိုဏ်း၌ ရူပါဝစရကုသိုလ်ပထမဈာန်ကိုဝင်စား၍ ထပြီးသော် ၎င်းပထမဈာန်ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၏။

(၂) တစ်ဖန် ပထဝီကသိုဏ်း၌ပင်လျှင် ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယစျာန်ကိုဝင်စား၍ ထပြီးသော် ၎င်းဒုတိယစျာန်ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၏။

(၃) တစ်ဖန် ရူပါဝစရကုသိုလ် တတိယစျာန်ကိုဝင်စား၍ ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါး တင်၏။

(၄) တစ်ဖန် ရူပါဝစရကုသိုလ်စတုတ္ထစျာန်ကို ဝင်စား၍ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၏။

(၅) တစ်ဖန် ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဥ္စမစျာန်ကို ဝင်စား၍ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၏။

(၆) တစ်ဖန် ပထဝီကသိုဏ်းမှခွာ၍ ကောင်းကင်ပညတ်၌ အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စျာန်ကိုဝင်စား၍ ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကိုလက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၏။

(၇) တစ်ဖန် အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်၌ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်စျာန်ကို ဝင်စား၍ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကို လက္ခဏာရေး သုံးပါး တင်၏။

(၈) တစ်ဖန် အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် မရှိခြင်း ဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်၌ အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စျာန်ကို ဝင်စား၍ထပြီးသော် ၎င်းစျာန်ကို လက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၏။

(၉) ထို့နောက် အောက်ပါပုဗ္ဗကိစ္စ(ရှေ့ဦးကိစ္စ) ၄-ပါးကိုပြု၏။

(က) ခန္ဓာရက်အတွင်း အာယုသင်္ခါရ၏ မချုပ်သေးသည်ကို သိမြင်၍ ၇-ရက်အထိ သမာပတ်ဝင်စားနိုင်စေသတည်း။

(ခ) ဘုရားရှင်ခေါ်တော်မူသောအခါ ထနိုင်စေသတည်း။

(ဂ) သံဃာတို့အလိုရှိ၍ခေါ်တော်မူလျှင် ထနိုင်စေသတည်း။

(ဃ) ငါ၏ပရိက္ခရာ အသုံးအဆောင်, ကျောင်း, အရိပ်အာဝါသတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော ဘေးအန္တရာယ်တို့ကြောင့် မပျက်စီးစေသတည်း။

(၁၀) ထို့နောက်တစ်ဖန် အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စိတ်၌ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်စျာန်ကို ဝင်စား၍ အပ္ပနာဇော ၂-ကြိမ်သာ ဖြစ်ပြီးနောက် စိတ်အစဉ်ပြတ်စဲလေတော့၏။ထိုအခါ စိတ်,စေတသိက်, စိတ္တဇရုပ်တို့၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း နိရောဓသို့ရောက်၍ မိမိအလိုရှိသလောက် ၇-ရက်အထိ

နေပြီးလျှင် သမာပတ်မှထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်ဇောသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် တစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်ကျ၍ နိရောဓသမာပတ်မှ ထ၏။

ဤကား အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားပုံတည်း။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်က နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောအခါ ကုသိုလ်ဇောတို့အစား ကြိယာဇောတို့ ဖြစ်၏။ ထိုသောအခါ၌သည်း အရဟတ္တဖိုလ်ဇော တစ်ကြိမ် စောပြီးနောက်ထ၏။

ဝိပါကနိယမ

ဣဋ္ဌာရုံတွင်၊ ကုဝိယှဉ်၊ တီတွင်သော မနသ်။

အနိဋ္ဌာပြို၊ အကု-စိ၊ တြိ လည်း ဝိနှယ်ဘတ်။

စက္ခုဒွါရစသော ၆-ဒွါရတို့၏ အာရုံသည် ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော် ကုသလ ဝိပါက်ဖြစ်ကြသော ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း, သန္တီရဏနှင့် တဒါရုံတို့ကို ဝီထိ၌ ချရမည်။ ထိုအာရုံသည် အတိဣဋ္ဌာရုံဖြစ်ခဲ့သော် ကုသလဝိပါက်များမှ သော မနဿဝိပါက် (သောမနဿသန္တီရဏ)ကို သန္တီရဏဌာနနှင့် တဒါရုံဌာနတွင် ချပေးရမည်။ အကယ်၍ ထိုအာရုံသည် အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်ခဲ့သော် အကုသလဝိပါက် စိတ်များကို ဝီထိ၌ချပေးရမည်။

''တြိလည်းဝိနှယ်တတ်'' ဆိုသောစကားမှာ ကာမကြိယာစိတ် ၉-ပါး သည်လည်း ကာမဝိပါက်စိတ်နှင့် အလားတူ အတိဣဋ္ဌာရုံ၌ သောမနဿ ကြိယာ ဇောစု၊ ဣဋ္ဌာရုံ, အနိဋ္ဌာရုံတို့၌ ဥပေက္ခာ ကြိယာ ဇောစုကိုချပေးရမည် ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိပါက်အမှန် ဇောအပြန်

ဝိပါက်တို့မည်သည် အကျိုးတရားမျိုးဖြစ်၍ ကြေးမုံပြင်မှန်အတွင်း၌ ထင်သောမျက်နှာပုံရိပ်ကဲ့သို့ ကံ၏အစွမ်းသတ္တိ အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကြ ရ၏။

ပုံစံအားဖြင့် မကောင်းသောမစင်, ခွေးကောင်ပုပ်စသော အနိဋ္ဌာရုံ ကို မြင်ရခြင်းသည် မကောင်းသောအတိတ် အကုသိုလ်ကံကြောင့် မြင်ရခြင်း ဖြစ်၍ အတိတ်အကုသလဝိပါက် ဖြစ်သည့် ပဉ္စဝိညာဏ်, သံပဋိစ္ဆိုန်း, တဒါရုံ, သန္တီရဏနှင့် ဝီထိစိတ်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

သဒ္ဓါရုံလှပသော တိုက်တာ ဥယျာဉ်စသည့် အသတ်စားကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌာရုံကိုမြင်ရခြင်းသည် အတိတ်ကုသိုလ်ကံကြောင့် မြင်ရခြင်းဖြစ်၍ အဟိတ် ကုသလဝိပါက်ဖြစ်သော ပဉ္စဝိညာဏ်, သံပဋိစ္ဆိုန်း, ဥပေက္ခာသန္တီရဏနှင့် တဒါရုံဝီထိစိတ်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ဘုရား, ရဟန္တာ, ရွှေဆင်းတုတော်စသည့် အလွန်နှစ်သက်ဖွယ် အတိဣဋ္ဌာရုံကို တွေ့မြင်ရသောအခါ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် သောမနဿသန္တီရဏနှင့် တဒါရုံတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ကုသိုလ်ဇောအကုသိုလ်ဇောတို့ကား သညာဝိပလ္လာသ စသောဝိပလ္လာသ တရားမကင်းသေးသော ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် အတိဣဋ္ဌာရုံကိုသော်လည်း ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ သို့မဟုတ် အနိဋ္ဌာရုံ အခြင်းအရာအားဖြင့် ယူတတ် ထင်တတ်ကုန်၏။

ဤစကားကိုထင်ရှားအောင် သာဓကဆောင်ဦးအံ့။ ရတနာ သုံးပါးကို မကြည်ညိုကြသော တိတ္ထိစသည့်သူတို့သည် ဘုရား အစရှိသော အတိဣဋ္ဌာရုံအစစ်ကို မြင်တွေ့ရပါသော်လည်း အနိဋ္ဌအခြင်းအရာအားဖြင့် ဒေါသဇောစောကုန်၏။ သဒ္ဓါတရားခေါင်းပါးကြသော သူတို့သည် ဘုရားအစရှိသော အတိဣဋ္ဌာရုံကို ဖူးမြင်ကြရသော်လည်း လျစ်လျူရှုသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဇောစောကုန်၏။

နက်နဲသောဉာဏ်ရှိကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကား စက်ဆုပ်အပ်သောမစင်, ခွေးကောင်ပုပ်စသည့် အနိဋ္ဌာရုံကို တွေ့မြင်ရသော်လည်း လျစ်လျူရှုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဇောစောကုန်၏။ ခွေး, ဝက်, ကြက်, ငှက် စသည့် တိရစ္ဆာန်တို့ကား ၎င်းစက်ဆုပ်ဖွယ်အနိဋ္ဌာရုံတို့ကိုပင် နှစ်သက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သောမနဿဇောစောကုန်၏။

ဤသို့လျှင် မပယ်အပ်သော ဝိပလ္လာသတရား ရှိကုန်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဝိပလ္လာသ အဟုန်အစွမ်းအားဖြင့် ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်ဖြစ်မှုကြောင့် အာရုံပင်မှန်သော်လည်း ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်ဇောတို့သည် ဝေဒနာအမှန်နှင့် မယှဉ်နိုင်ကြကုန်။ ဖောက်ပြန်ကုန်သောကြောင့် "ဇောအပြန်"ဟု ဆိုအပ်ပါသည်။

ဝိပါက်မူကား အထက်၌ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ရှေးကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးတရားမျိုး ဖြစ်သဖြင့် ကံတရား၏ အစွမ်းသတ္တိအားလျော်စွာ အကျိုးဝိပါက်စိတ်နှင့် ဝေဒနာတို့သည် အမှန်အတိုင်း ဖြစ်ရသောကြောင့် "ဝိပါက်အမှန်"ဟု ဆိုအပ်ပါသည်။

ပြဆိုခဲ့သောစကား ၂-ရပ်ကို ရည်ညွှန်း၍ "ဝိပါက်အမှန်ဇောအပြန်" ဟု မိန့်ဆိုကြကုန်၏။

ကာမဇောဝါရနိယာမ

အရိုး သတ် ဆ၊ အားနည်းလှ၊ ပဥ္စအကြိမ်သာ
ဝသိခေါင်ဖျား၊ စျာန်နှင့်ငြား၊ လေး, ငါးနှစ် ထွေလာ။

ကာမဇောတို့သည် ရိုးရိုးအစဉ်အားဖြင့် ၇-ကြိမ် (သို့မဟုတ် ၆-ကြိမ်) စောလေ့ရှိကြ၏။ သို့သော် သေခါနီးဖြစ်သည့် မရဏာသန္နအခါ၊ ရေနစ်ခြင်း, သစ်ပင်ထက်မှကျခြင်း, အကြီးအကျယ်ဖျားနာခြင်း စသည်တို့ကြောင့် သတိ လစ်၍ မေ့မြောနေသောအခါ၊ မွေးဖွားခါစအလွန်အားနည်းနေသောအခါ၊ ဤသို့သော အခါများ၌ စိတ်မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်၏ အားနည်းမှုကြောင့် ကာမဇောတို့သည် ၅-ကြိမ်သာ စောကြ၏။

စုတေခါနီး၌ဖြစ်သော မရဏာသန္နဇောသည် ၅-ကြိမ်သာ စောသည် ဟု မှတ်ပါ။

စျာန်ဝင်စားခြင်း၌ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်အောင် ကောင်းစွာ လေ့ကျင့်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သန္တာန်တွင် စျာန်အင်္ဂါများကို ဆင်ခြင်သည့် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိခေါ် ကာမဇောဝီထိများဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ ကာမဇော တို့သည် ၄-ကြိမ်၊ ၅-ကြိမ်သာ ဖြစ်ကြ၏။

ပုံစံအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် မိမိ၏ခန္ဓာကိုယ်မှရေအလျှံ မီးအလျှံ တို့ အံ့မခန်းအောင်ထွက်ပေါ်စေရန် ကန်ခိုးပြာဋိဟာပြသောအခါ၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိများကို အလွန်လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်စေရသဖြင့် ကာမဇော ၄-ကြိမ် စီမျှသာ စောစေရ၏။

အပ္ပနာဇော၏ ရေ့အဖို့ ဥပစာရ(?)မာဝစရဇောစောသည့်အခါ ဉာဏ် ပညာနုံ့သော မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ဇော ၄-ကြိမ်ကျ၏။ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သည့် တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု ဇော ၁-ကြိမ်သာကျ၏။

အပ္ပနာဇောဝါရနိယမ

ကာမရှစ်တန်၊ ကု,ကြိ-ဉာဏ်၊ သုံးတန် လေးကြိမ်သာ။
လေး,ငါး ကြိမ်မြောက်၊ ပနာရောက်၊ ထို့နောက်တိဘင်သာ။

"ကာမရှစ်တန်၊ ကု,ကြိ-ဉာဏ်"ဆိုသည်မှာ မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္ပယုတ် ၄-ပါးနှင့် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ပါးတို့တည်း။

အပ္ပနာဇောကျရန်အချိန်တန်သည့်အခါ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနောက်၌ မဟာကုသိုလ်ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၈-ပါးတွင် တစ်ခုခုသည်တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ၃-ကြိမ်၊ မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ၄-ကြိမ်၊ ဥပစာရသမာဓိဇောအဖြစ်စောပေးရ၏။

ထိုသို့ကာမဇော ၃-ကြိမ်ခံလျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်၌ အပ္ပနာဇောကျ၏။

ကာမဇော ၄-ကြိမ်ခံလျှင် ၅-ကြိမ်မြောက်၌ အပ္ပနာဇောကျ၏။

အပ္ပနာဇောကျပြီးသည့်နောက်၌ တိဟိတ်ဘဝင်ဇောရသ (၁၃-ပါး) တွင် တစ်ပါးပါးသည် ဘုံပုဂ္ဂိုလ်နှင့်လျော်ညီစွာ ကျပေးရ၏။

သေ-မှာသော်ချင်း၊ ဥဥချင်း၊ ယှဉ်လျှင်းကာပနာ။

"ကာပနာ"ဆိုသည်မှာ ရှေးကအခံ ကာမစိတ်နှင့် နောက်ကအလိုက် အပ္ပနာဇောစိတ်တို့ကို ဆိုလိုသည်။ ထိုစိတ်နှစ်ပါးသည် သောမနဿဖြစ်လျှင် သောမနဿချင်း၊ ဥပေက္ခာဖြစ်လျှင် ဥပေက္ခာချင်း ယှဉ်ဖက်ဖြစ်နေကြရမည်။

ကာမဇောစောရာ၌ ဥပစာရ သမာဓိဇောမပါဘဲ ကာမဇောစိတ် တစ်ခုတည်းကသာ အစမှအဆုံးတိုင်အောင် ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သွား၏။

အပ္ပနာဇောစောရာ၌မူ မဟာကုသိုလ် သို့မဟုတ် မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တစ်ခုခုက နောက်ကလိုက်ရသည်။ ထိုအခါ အခံကာမစိတ်နှင့် အလိုက်အပ္ပနာဇော စိတ်တို့သည် သောမနဿဖြစ်လျှင် သောမနဿချင်း၊ ဥပေက္ခာဖြစ်လျှင် ဥပေက္ခာချင်း လိုက်ဖက်ညီရမည်။

ကု, ကု, ဖိုလ်သုံး၊ ကြိ,ကြိရုံး၊ ထက်ဆုံး ဖိုလ်အပါ။

"ကု-ကု"နှစ်ခု၌ ရှေ့ "ကု"သည် ကာမကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးဖြစ်၏။ နောက်"ကု"ကား ရူပါဝစရကုသိုလ် ၅-ပါး၊ အရူပါဝစရကုသိုလ် ၄-ပါး၊ လောကုတ္တရာစျာန်ပွားကုသိုလ် ၂၀ (မဂ်စိတ်အကျယ် ၂၀)၊ စုစုပေါင်း အပ္ပနာကုသိုလ် ၂၉-ပါးဖြစ်သည်။

"ဖိုလ်သုံး"ဟူသည်မှာ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးကို ဆိုလိုသည်။ ထိုဖိုလ် ၃-ပါးကို စျာန်ဖြင့်ပွားလိုက်လျှင် အောက်ဖိုလ် ၁၅-ခုဖြစ်သည်။

သို့အတွက် အခံဇောသည် ကာမကုသိုလ်ဇော ၄-ခုမှ တစ်ခုခုဖြစ်အံ့။ နောက်မှလိုက်သည့် အပ္ပနာဇောသည် ကုသိုလ်အပ္ပနာ ၂၉-နှင့် အောက်ဖိုလ် အပ္ပနာ ၁၅-ခုတို့အနက်မှ တစ်ခုခုဖြစ်ရမည်။ ကုသိုလ်ဇောနောင် အပ္ပါနာ ၄၄-ဟု မှတ်သားရာ၏။

''ကြိ-ကြိ''တွင် ရှေ့ ''ကြိ'' သည် ကာမကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခုတည်း၊ နောက်''ကြိ''ကား မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ၉-ခုတည်း။

''ထက်ဆုံးဖိုလ်''ဆိုသည်မှာ အရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်၏။ ၎င်းဖိုလ်ကို ဈာန်ဖြင့် ပွားလိုက်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၅-ပါး ဖြစ်သည်။

သို့အတွက် အခံဇောသည် ကာမကြိယာဇောဖြစ်အံ့။ အပ္ပနာဇောသည် ကြိယာအပ္ပနာ ၉-ပါးနှင့် အရဟတ္တဖိုလ် အပ္ပနာ ၅-ပါး၊ ပေါင်း ၁၄-ပါး အနက်မှ တစ်ခုခုကျရမည်။ **ကြိယာဇောနောင် အပ္ပနာ ၁၄-ဟု မှတ်သား ရာ၏။**

အထက်၌ ဆောင်ပုဒ် ၂-ခုဖြင့် ဖော်ပြခဲ့သော နိယာမများကို ပေါင်း စု၍ စဉ်းစားသော်....

(၁) ရှေ့ဒေါတြာဘု (၀ါ) ဝေါဒါန်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် သော မနဿ ပထမဒွေး၏နောက်၌ ရူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန် သောမနဿ ၄-ပါး၊ သောတာပတ္တိမဂ် သောမနဿ ၄-ပါး၊ သကဒါဂါမိမဂ် သောမနဿ ၄-ပါး၊ **အနာဂါမိမဂ် သောမနဿ ၄-ပါး၊ အရဟတ္တမဂ် သောမနဿ ၄-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် သောမနဿ ၁၂-ပါး အားဖြင့် စုစုပေါင်း သောမနဿ အပ္ပနာဇော ၃၂-ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။**

(၂) မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာ တတိယဒွေး၏နောက်၌ ရူပါဝစရ ကုသိုလ် ပဉ္စမဈာန် ၁-ပါး၊ အရူပကုသိုလ် ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါးတို့၏ ပဉ္စမ ဈာန် ဥပေက္ခာ ၄-ပါး၊ အောက်ဖိုလ်ပဉ္စမဈာန် ဥပေက္ခာ ၃-ပါးအားဖြင့် ၁၂-ပါးသော ဥပေက္ခာ အပ္ပနာဇောတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

(၁) မှ ၃၂-ပါးနှင့် (၂) မှ ၁၂-ပါးတို့ကို ပေါင်းလျှင် **ကုသိုလ် ဇောနောင် အပ္ပနာ ၄၄-ကို ရ၏။**

သော-ကုနောင်ဖြစ်၊ သုံးဆယ့်နှစ်၊ ဆယ့်နှစ်ဥ-ကုမှာ၊

(၃) မဟာကြိယာသောမနဿ ပထမဒွေး၏နောက်၌ ရူပါဝစရ ကြိယာ သောမနဿဈာန်ဇော ၄-ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ် သောမနဿ ၄-ပါး အားဖြင့် ၈-ပါးသော သောမနဿ အပ္ပနာဇောတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

(၄) မဟာကြိယာဥပေက္ခာ တတိယဒွေး၏နောက်၌ရူပါဝစရကြိယာ ဥပေက္ခာဈာန်ဇော ၁ ပါး၊ အရူပါဝစရကြိယာ ဥပေက္ခာဈာန်ဇော ၄-ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ် ဥပေက္ခာ ဈာန်ဇော ၁-ပါးအားဖြင့် ၆-ပါးသော ဥပေက္ခာ အပ္ပနာဇောတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

(၃)မှ ၈-ပါးနှင့် (၄)မှ ၆-ပါးတို့ကိုပေါင်းလျှင် ကြိယာဇောနှောင် အပ္ပနာ ၁၄ ကို ရ၏။

သော-ကြိ နှောင်ရှစ်၊ ဥ-ကြိနှစ်၊ နှောင်ဖြစ်ခြောက်ပနာ။

ဤသို့လျှင် ရှေးပရိကမ် စသော ကာမာဝစရဇောတို့၏ နောက်၌ ဈာန်အပ္ပနာဇော, မဂ်အပ္ပနာဇောတို့သည် ဇာတ်, ဝေဒနာပြားပါမူ အာသေဝနပစ္စည်း(ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း)မတပ်နိုင်သောကြောင့် ဇာတ်ချင်း, ဝေဒနာချင်း လျော်ညီသော အပ္ပနာဇောတို့သာ ကျနိုင်, ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။

အာဒိကမ္မ၊ မဂ်-ဘိညာ၊ ချောဆုံးကော၁။

ဈာန်အပ္ပနာ သို့မဟုတ် မဂ်အပ္ပနာတစ်မျိုးကို ပထမအကြိမ်ရရှိရန် အားထုတ်နေသောပုဂ္ဂိုလ်ကို "အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ခေါ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌ ပထမဆုံးအကြိမ်ဖြစ်သည့် အပ္ပနာဝီထိကို "အာဒိကမ္မိကအပ္ပနာဝီထိ"ဟု ခေါ်ကြ၏။

အလုံးစုံသော ရူပဈာန်, အရူပဈာန် အပ္ပနာတို့၌ အစဦးစွာသော အာဒိကမ္မိကဝီထိဖြစ်သည့်အခါ အပ္ပနာဇောတစ်ကြိမ်သာ ကျမြဲဖြစ်၏။ ထို့နောက်ဘဝင်ကျ၏။

မဂ္ဂဝီထိတို့၌ မဂ်စိတ် အပ္ပနာ ၄-ခုသည်လည်း တစ်ကြိမ်သာ ကျမြဲဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဖိုလ် ၂-ကြိမ် သို့မဟုတ် ၃-ကြိမ်ကျပြီး ဘဝင်ကျ၏။

ခပ်သိမ်းသော အဘိညာ အပ္ပနာဝီထိတို့၌လည်း အဘိညာဇောစုသည် တစ်ကြိမ်သာကျမြဲဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ကျ၏။

နိရောဓသမာပတ်၏အဆုံး၌လည်း အနာဂါမိ ဖိုလ်ဇော သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဇောသည် တစ်ကြိမ်သာ ကျမြဲဖြစ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ကျ၏။

မဂ်နှောင်ဖိုလ်သေး၊ နှစ်-သုံး ရေး၊နိရှေး နေနှစ်သာ။

မဂ္ဂဝီထိလေးခု၌ ဖိုလ်လေးခုတို့သည် မဂ်တစ်ကြိမ် ကျပြီးသည့်နောက် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဖိုလ် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် ကျမြဲဖြစ်၏။ ၂-ကြိမ်သည် မန္ဒပညာ ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်ဖြစ်ပြီး ၃-ကြိမ်သည် တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဖြစ်၏။

"နိရှေး နေနှစ်သာ" ဟူသည်မှာ နိရောဓသမာပတ်၏ ရှေးဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ဇော သို့မဟုတ် ကြိယာဇောစုသည် ၂-ကြိမ် ကျမြဲဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြ၏။

ဆိုပြီးသည်မှ၊ ကြွင်းသမျှ၊ များလှကြိမ်ပနာ။

အထက်တွင် ထုတ်နှုတ်ဆိုခဲ့ပြီးသောအချက်မှ ကြွင်းသည့်အပ္ပနာဇော ဝီထိများတွင် အပ္ပနာဇောတို့သည် အကြိမ်များစွာဖြစ်ကြ၏။ ရပြီးသောစျာန်ကို ဝင်စားသည့် စျာန်သမာပတ္တိဝီထိနှင့် ရပြီးသောဖိုလ်ကိုဝင်စားသည့် ဖလသမာပတ္တိဝီထိတို့၌ အပ္ပနာဇောတို့သည် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

တဒါရုမ္မဏနိယမ

မည်သည့်ဇော၏နောက်၌ မည်သည့်တဒါရုံ ဖြစ်ရမည်ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပေးမှုသည် "တဒါရုမ္မဏနိယမ" မည်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်ကာမ၊ ဇောကာမနှင့် ကာမအာရုံ၊ သုံးချက်ဆုံ၊ တဒါရုံ၏ အခွင့်တည်း။

ကာမပုဂ္ဂိုလ်, ကာမဇောနှင့် ကာမအာရုံတို့ သုံးချက် ပေါင်းဆုံရမှ တဒါရုံဖြစ်ခွင့် ရှိသည်။

အလိုမရှိအပ်သောအာရုံကို အနိဋ္ဌာရုံဟု ခေါ်၏။ အသေကောင်ပုပ်, ကျင်ကြီးကျင်ငယ် စသောအဆင်း, မကောင်းဆိုးဝါးသောအသံ စသည့် အနိဋ္ဌာရုံများကို တွေ့ရသောအခါ ရှေးအကုသိုလ်ကြောင့် တွေ့ရသည်ဖြစ်၍ ဇောမှတစ်ပါးသော ပဥ္စဝိညာဏ်အစ တဒါရုံအဆုံး ရှိသည့်ဝီထိစိတ်များသည် အကုသလဝိပါက်စိတ်ချည်းသာ ဖြစ်ရမည်၊ အကုသလဝိပါက်သန္တီရဏ တဒါရုံကျသည်ဟု မှတ်အပ်၏။

သာမန်အလိုရှိထိုက်သော ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံဖြစ်သည့် သာမန်လှသော အဆင်း,သာမန်ကောင်းသောအသံ, အနံ့, အရသာ, အတွေ့အထိ စသည်တို့ကို ကြုံတွေ့ရသောအခါ ရှေးကုသိုလ်ကြောင့်တွေ့ရသည်ဖြစ်၍ ဇောမှတစ်ပါးသော ဝီထိစိတ်များသည် မဟာဝိပါက် သို့မဟုတ် အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်တို့သာဖြစ်ကြ၏။ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏတဒါရုံကျသည်ဟု မှတ်အပ်၏။

အလွန်သပ်ရပ်သော ဆင်းတုတော်, ကြီးကျယ်ခမ်းနားသောစေတီပုထိုး, အလွန်သာယာသောအသံစသည့် အတိဣဋ္ဌာရုံကို ဆုံတွေ့ရသောအခါ သန္တီရဏနှင့် တဒါရုံတို့သည် သောမနဿသဟဂုတ်ချည်းဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် သောမနဿ သန္တီရဏစိတ်ဖြစ်ရမည်။ ပဥ္စဝိညာဏ်နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းစိတ်များမှာ သောမနဿ မရှိကြသဖြင့် ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

ထိုသို့ဇောနောင်တဒါရုံတို့ စနစ်တကျကျပုံကို အရှင်ဇနကာဘိဝံသ ဆရာတော် စပ်ဆိုထားသည့် အောက်ပါလင်္ကာဖြင့် မှတ်သားထားနိုင်၏။

ဤဝယ်သနစ်၊ အရင်းစစ်က၊ ဥပေါက်ကြိယာ၊ ဒေါသာခြောက် နောက်၊ တဒါခြောက်တည်း။ ကြိယာနောက်ငါး၊ ကြွင်းငြားဆယ့်ရှစ်၊ ဇောနောင်ဖြစ်သည်၊ ဆယ့်တစ်တဒါရုံပေါင်းတည်း။

ဤအရာဝယ် ထိုထိုဇောနောင် တဒါရုံကိုအရင်းကစလျက် စနစ်တကျ စိစစ်ရေတွက်သည်ရှိသော် မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာဇော ၄-ပါးနှင့်ဒေါသဇော ၂-ပါး၊ ဤဇော ၆-ပါးနောက်၌ ဥပေက္ခာ မဟာဝိပါက် ၄-ပါးနှင့်ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ ၂-ပါးဟူ၍ ပေါင်း ဥပေက္ခာတဒါရုံ ၆-ပါးဖြစ်နိုင်၏။

မဟာကြိယာသောမနဿ သဟဂုတ် ဇော ၄-ပါး၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇော ၁-ပါး၊ ဤဇော ၅-ပါးနောက်၌ သောမနဿ မဟာဝိပါက် ၄-ပါးနှင့် သောမနဿသန္တီရဏ ၁-ပါးဟူ၍ သောမနဿ တဒါရုံ ၅-ပါးဖြစ်နိုင်၏။

ကြွင်းသည့် အကုသိုလ်ဇော ၁၀-ပါး၊ မဟာကုသိုလ် ၈-ပါး၊ ဤ ၁၈-ပါးနောက်၌ တဒါရုံ ၁၁-ပါးလုံး ဖြစ်နိုင်၏။

ကြိယာဇောတို့မည်သည် ဝိပလ္လာသ ကင်းစင်သော ရဟန္တာများ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်ကြသဖြင့် အာရုံအားလျော်စွာ အတိဣဋ္ဌာရုံနှင့်ကြုံလျှင် သောမနဿဇောစော၍ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဇောများ စောကြ၏။

အကုသိုလ်ဇောနှင့် မဟာကုသိုလ် ဇောတို့သည် အာသဝေါတရား မကုန်ခန်းသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ကြသဖြင့် ဝိပလ္လာသ အစွမ်းကြောင့် ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်စောနိုင်ကြ၏။ ထို့အတွက် အကုသိုလ်နှင့် မဟာကုသိုလ်ဇော ၁၈-ပါးနောက်၌ တဒါရုံ ၁၁-ပါးလုံးဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။

ဤနောက်ဆုံးစကားရပ်၌ တိဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်များ၌သာလျှင် တဒါရုံ ၁၁-ပါးလုံးဖြစ်နိုင်၏။ ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်, သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ပါးမဖြစ်နိုင်သဖြင့် ကြွင်းသည့်တဒါရုံ ၇-ပါးသာ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ကား အဟိတ်သန္တီရဏ တဒါရုံ ၃-ပါးသာ ကျနိုင်, ဖြစ်နိုင်၏။

အာဂန္တုကဝီထိ

ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် သောမနဿဝေဒနာတို့သည် မီးနှင့်ရေပမာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြသောကြောင့် တစ်ခုကိုတစ်ခု အနန္တရပစ္စည်းမတပ်နိုင်ကြချေ။ ထို့အတွက် ဒေါသဇောနောက်၌ သောမနဿတဒါရုံနှင့် သောမနဿ ဘဝင်တို့ မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။ ဥပေက္ခာသည် ချိန်ခွင်သဖွယ် အလယ်အလတ်

သဘောရှိကြသောကြောင့် သောမနဿနှင့်လည်း အချင်းချင်း အနန္တရပစ္စည်း တပ်နိုင်၏။ ဒေါမနဿနှင့်လည်း အချင်းချင်း အနန္တရပစ္စည်းတပ်နိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဒေါမနဿဇော၏နောက်၌ သောမနဿတဒါရုံ မကျနိုင်။ ဥပေက္ခာတဒါရုံ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဘဝင်သာ ကျနိုင်, ဖြစ်နိုင်၏။

သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သော လူတစ်ယောက်သည် ပဝတ္တိအခါ၌ သောမနဿ သဟဂုတ် ဘဝင်စိတ်ချည်းသာဖြစ်နေ၏။ ပဋိသန္ဓေ စိတ်, ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့မည်သည် ဘုံ, ဇာတ်, သမ္ပယုတ္တဓမ္မ(ယှဉ်ဖက် တရား), ဝေဒနာ, သင်္ခါရတို့အားဖြင့် မကွဲပြားသင့်ကြချေ။

သို့သော် ပုထုဇဉ်တို့သည် ဝိပလ္လာသတရားတို့၏ လှည့်စားမှုကြောင့် အတိဣဋ္ဌာရုံကိုကြုံတွေ့ရပါလျက် အနိဋ္ဌာရုံဟုထင်မှတ်ချင်သည့်အခါ ထင်မှတ် တတ်ကြ၏။ ဥပမာ တိတ္ထိတို့သည် အတိဣဋ္ဌာရုံအစစ်ဖြစ်သော သက်တော် ထင်ရှားမြတ်စွာဘုရားကို မြင်တွေ့ပါလျက် မနှစ်သက် မကြည်ညိုနိုင်ကြပါဘဲ ဒေါသဖြစ်ကြကုန်၏။ ဤသို့သောအခါမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် ဘဝင်စိတ်တို့က သောမနဿစိတ်ဖြစ်ပြီး ဇောစိတ်က ဒေါသစိတ် ဖြစ်နေ၏။ ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို ထောက်သော် သောမနဿတဒါရုံ သို့မဟုတ် သောမနဿဘဝင်တို့သာ ကျရ လိမ့်မည်။ သို့သော် ဇောက ဒေါသဇောဖြစ်နေသဖြင့် ဝေဒနာချင်းမတူသည့် အတွက် အနန္တရပစ္စည်းမတပ်နိုင်သောကြောင့် သောမနဿတဒါရုံ သို့မဟုတ် သောမနဿဘဝင်များ မကျနိုင်ကြချေ။

ဤသို့သောအခါမျိုးတွင် ရှေ့ကဒေါသဇောနှင့်လည်း လျော်ညီ၊ နောက်က သောမနဿဘဝင်နှင့်လည်း သင့်လျော်သော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည် သန္တီရဏကိစ္စ စသည်မတပ်ပါဘဲ အာဝဇ္ဇန်းကင်းလျက် အပို အာဂန္တုကဘဝင်ကိစ္စတပ်၍ တစ်ကြိမ်ဖြစ်၏။ ဤဘဝင်သည် ပဋိသန္ဓေနှင့်တူစွာ ရိုးရိုးကျမြဲဖြစ်သော အာဝါသိက သောမနဿဘဝင် မဟုတ်။ ယခုမှ လတ် တလောဖြစ်ရသည့်ဥပေက္ခာဘဝင်ဖြစ်၍ "အာဂန္တုက ဘဝင်"ဟု အမည်ရ၏။

ထိုအာဂန္တုကဘဝင်စိတ်သည် ယခုဒေါသဇောကျသောဝီထိ၏ အာရုံ ကို အာရုံမပြုနိုင်ပါ။ ရှေးက အလေ့အလာများသော ကာမအာရုံ တစ်ပါး ပါးကို အာရုံပြု၏။ ဥပမာရူပါရုံပေါ်၌ အလေ့အလာများခဲ့လျှင် ထိုရူပါရုံ ကို အာရုံပြုသည်။

ထိုအာဂန္တုကဘဝင် ကျပြီးသည့်နောက် ထိုဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ကို အနန္တရပစ္စည်းပြု၍ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တူစွာ သောမနဿ ဘဝင်ဆက်၍ ကျလေ ၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ဒေါနောက်မှာမူ၊ တဒါဘဝင်၊ သောမယှဉ်၊ ဥလျှင်အမြဲမှတ်။ သောပုဂ္ဂလ၊ ဇောဝါရ၊ ဒေါမှနောက်ဥအာ။

ရှပ်းချက်။ ။ဒေါသဇော၏နောက်၌ သောမနဿတဒါရုံ သို့မဟုတ်သောမနဿဘဝင်စုမကျနိုင်၊ ဥပေက္ခာတဒါရုံ သို့မဟုတ်ဥပေက္ခာဘဝင်စုသာ ကျနိုင်သည်။

သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူ၏ သန္တာန်၌ ဒေါသဇောကျခဲ့သော် ထိုဒေါသဇော၏နောက်၌ ဥပေက္ခာသန္တီရဏ အာဂန္တုကဘဝင်ဖြစ်သည်။

ဆိုင်ရာဘုံအလိုက် ဖြစ်သင့်သော စိတ်များ

*မဟာဂ်ဝိကြဉ်၊ ကာမတွင်၊ စိတ်လျှင် ရှစ်ဆယ်ရ။

ကာမဘုံ၌ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ပါးကြဉ်၍ စိတ်ပေါင်း ၈၀–ရ၏။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉–ပါးတို့သည် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ဗြဟ္မာဘုံ၌သာပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ ကိစ္စ တပ်ကြ၏။

* ဆဃာနဒွိ၊ မဟာဝိရှစ်၊ ဒေါနှစ်တမူ၊အရူဝိလေး၊ ကြဉ်ရေးနှစ်ဆယ်၊ ဆနောကြွယ်၊ ခြောက်ဆယ်ကိုးရူပ။

ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ, ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေ, ကာယဝိညာဏ်ဒွေ, ဤ ၆–ခုကို "ဆ–ဃာနဒွိ"ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းစိတ် ၆–ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈–ပါး၊ ဒေါသမူ ၂–ပါး၊ အရူပဝိပါက် ၄–ပါး၊ ပေါင်း ၂၀–ကို စိတ်အကျဉ်း ၈၉–မှ ကြဉ်သော် စိတ် ၆၉–ပါး (ဆနော) ကြွင်း၏။ ၎င်းစိတ် ၆၉–ပါးသည် ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်၏။

ရူပဗြဟ္မာများတွင်"ဆ–ဃာနဒွိ"သည် ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့်ပယ်ထားခဲ့၍မဖြစ်။ မဟာဝိပါက် ၈–ပါးသည် ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်သဖြင့် ရူပဗြဟ္မာများ၌မဖြစ်၊ ရူပဗြဟ္မာများတွင် ဒေါသစိတ်ဖြစ်ခြင်းမရှိ၊ [အရူပဝိပါက် ၄–ပါးသည် အရူပဘုံနှင့်သာသက်ဆိုင်၍ ရူပဘုံ၌မဖြစ်။]

* ဝတ္ထုရုပ်စီ၊ မှီမမှီလစ်၊ လေးဆယ့်နှစ်ဟူ၊ အရူဝိလေး၊ ပေါင်းထွေးတုံမြောက် လေးဆယ်ခြောက်၊ ရမြောက်အရူပ။

ပကိဏ်းပိုင်း ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၌ ဖော်ပြခဲ့သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုရံခါမှီ၍ ရံခါမမှီကြသည့် စိတ် ၄၂–ပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊ အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ,

ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်သော ဒွိရဟိတ်မှ ဖြစ်သည့် အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်များဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် အရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သော စိတ်ပေါင်း ၄၆-ပါးရှိ၏။

ပုဂ္ဂိုလ်အပြား

* ဒု-သု-ဒွိ-တိ၊ သာအရိရှစ်၊ တစ်ကျိပ်နှစ်၊ မှတ်လစ်ပုဂ္ဂိုလ်အပြား။

(၁) ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် = အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊

(၂) သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် = ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊

(၃) ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် = အလောဘနှင့် အဒေါသဟိတ် ၂-ပါးရှိသော မဟာဝိပါက်ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ။

(၄) တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် = အလောဘ၊ အဒေါသနှင့် အမောဟ ဟိတ် ၃-ပါးရှိသော မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ။

(၅) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ရှစ်ယောက် = သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၌ တည်သော သကဒါဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊
အနာဂါမိမဂ်၌တည်သောအနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊
အရဟတ္တမဂ်၌ တည်သော အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊
သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်သော သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်။
သကဒါဂါမိဖိုလ်၌တည်သော သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊
အနာဂါမိဖိုလ်၌တည်သော အနာဂါမိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၊
အရဟတ္တဖိုလ်၌တည်သော အရဟတ္တဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်

စုစုပေါင်း ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ကျိပ်နှစ်ယောက် (၁၂-ယောက်)ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။ပထမပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်ကို ပုထုဇဉ်များဟု ခေါ်၏။ ထိုလေးယောက်အနက် တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက်သာလျှင် မျာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို ရနိုင်သည်။

ဒွိဟိတ်အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်, သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ပဋိသန္ဓေနေကတည်းက ဉာဏ်ပညာနှင့် မယှဉ်ကြသည့်အတွက် ဤလက်ရှိဘဝတွင် ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တို့ကို မရနိုင်ချေ။ သို့အတွက် ဤပုဂ္ဂိုလ်သုံးယောက်တို့သည် ကာမကြိယာဇော ၉-ပါးနှင့် အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးတို့ကို တစ်သက်လုံး မရရှိနိုင်ကြချေ။

ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

(၁) ဇောကိုးကြိ၊ မဟာဝိရှစ်၊ ဆယ့်ခွန်ပစ်၊ ဒုဖြစ်တြိုနံ့သတ်။

ဟသိတုပ္ပါဒ်နှင့်မဟာကြိယာ ၈-ပါး၊ ပေါင်း ဇော ၉-ပါးနှင့် မဟာဝိပါက် ၈-ပါး၊ ဤ ၁၇-ပါးတို့ကို ကာမစိတ် ၅၄-ပါးမှ ကြဉ်၍ ကြွင်းသည့် ကာမစိတ် ၃၇-ပါး (တြိုနံ့သတ်) သည် ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်၌ဖြစ်သော စိတ်တည်း။

(၂) ဝိပ္ပယုတ်ဝိပါက်၊ လောင်းစွက်ပြန်လစ်၊ လေးဆယ့်တစ်၊ ဖြစ်လေ သုဒွိမှတ်။

ယခင်ကာမစိတ် ၃၇-ပါးတွင် မဟာဝိပါက်ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄-ပါးတို့ကို ပေါင်းသော် စိတ် ၄၁-ပါးဖြစ်သည်။ ဤစိတ်တို့ကား သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ရသောစိတ်တို့တည်း။

(၃) သမ္ပယုတ်ဝိပါက်၊ လောင်းစွက်ပြန်ငြား၊ လေးဆယ့်ငါးမှတ် သား တိဟိတ်မှာ။

အထက်ကစိတ် ၄၁-ပါးတွင် မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ပါးကို ထပ်မံပေါင်းသော် စိတ် ၄၅-ပါး ဖြစ်၏။ ဤစိတ်တို့ကား တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ရထိုက်သော စိတ်တည်း။

(၄) မဟဂ်ကုကြိ၊ လောင်းတုံဘိ၊ တိဟိတ်အကုန်ပါ။

တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်အားထုတ်၍ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပထမဈာန်ကိုရလျှင် မူလစိတ် ၄၅-ပါးအပြင် ရူပါဝစရကုသိုလ် ပထမဈာန်စိတ်သည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ဖြစ်လာနိုင်၏။ ရူပါဝစရကုသိုလ်ဈာန် ၅-ပါးလုံးကို ရလျှင် မူလစိတ် ၄၅-ပါးနှင့် ၅-ပါးပေါင်း၍ စိတ် ၅၀-ဖြစ်လာနိုင်၏။ အရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးကိုပါ ထပ်မံရရှိလျှင် စိတ် ၅၄-ပါး ဖြစ်နိုင်၏။

သို့အတွက် ဈာန်အပြည့်အစုံရသော ကာမပုဂ္ဂိုလ်တွင် စိတ် ၅၄-ပါး ဖြစ်နိုင်သည်။

(၅) မဂ္ဂဋ္ဌာန်စု၊ မဂ်လေးခု၊ ရမှုကေသာ။

မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့သည် မိမိတို့၏ မဂ်စိတ်တစ်ခုစီကိုသာရကြ၏။ ရှင်းဦးအံ့။ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်မှာ သောတာပတ္တိမဂ်၌တည်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ထိုမဂ်တည်ခိုက် စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်၌သာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ရ၏။

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုရတော့သည်။ သို့အတွက် မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၌ မိမိဆိုင်ရာ မဂ်စိတ်တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။

(၆) ဒိဋ္ဌိသံ, ဝိစိ၊ ကြဉ်တုံဘိ၊ အာဒိဒွေဖလာ။

သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကိလေသာ ၁၀-ပါးတွင် ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက်သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် ၂-ဦးတွင် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ် ၁-ပါးတို့ မဖြစ်နိုင်ကြတော့ချေ။

သို့ဖြစ်၍ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ဖြစ်ရသည့် စိတ် ၄၅-ပါး၌ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ ၁-ပါး၊ ပေါင်း ၅-ပါးကိုနုတ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၏ဖိုလ်စိတ်ကို ပေါင်းသော် စိတ် ၄၁-ပါးရ၏။ ဤစိတ်၄၁-ပါးသည် သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရသောစိတ်တည်း။

(၇) ဒေါကိုပယ်ပြန်၊ အနာဂါမ်၊ အကျန်သူတို့မှာ။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒေါသကိလေသာကိုပါ အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်နိုင်ပြီးဖြစ်၍ သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ်တို့၏ စိတ်ရ ၄၁-ပါးမှ ဒေါသမူဒွေကို နုတ်လျှင် အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၌ဖြစ်သောစိတ် ၃၉-ပါးကိုရ၏။ ဖိုလ်စိတ်မှာ အနာဂါမိဖိုလ် ဖြစ်ရပေမည်။

(၈) အကုသိုလ်နှင့်၊ ကုသိုလ်နှစ်သွယ်၊ အောက်ဖိုလ်ပယ်ဘိ၊ ဗျည်းတြိ၊ သိလေရဟန္တာ။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကုသိုလ်,အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ပြီးဖြစ်၍ ရဟန္တာသန္တာန်၌ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးနှင့်ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး (မဟာကုသိုလ် ၈+မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉+မဂ်ကုသိုလ် ၄)တို့ မဖြစ်တော့ပေ။ ထို့အပြင် အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးလည်း မဖြစ်နိုင်ချေ။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးလျှင် ဆိုင်ရာသောကုတ္တရာစိတ် တစ်ပါးသာဖြစ်နိုင်သဖြင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တွင် အရဟတ္တဖိုလ်တစ်ပါးကိုသာ ရနိုင်၏။

သို့ဖြစ်၍ ဝီထိစိတ် ၈၀-အနက်မှ ရဟန္တာ၌ မဖြစ်နိုင်သောစိတ်ပေါင်း ၃၆-ပါးကိုနုတ်လိုက်သော် ၄၄-ပါး ကြွင်း၏။ ထို ၄၄-ပါး၌ ကာမကြိယာဇော ၈-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာဇော ၉-ပါး, အရဟတ္တဖိုလ် ၁-ပါးတို့ကို ပေါင်းထည့်သော် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌ရသည့်စိတ်ပေါင်း ၆၃-ပါး (ဗျည်းတြဲ) ကိုရသည်။

မှတ်ချက်။ ။"ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ"ကို ဝေဖန်စိစစ်ရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီတွင် ဖြစ်နိုင်သည့် ဝီထိစိတ်များကိုသာ ရေတွက် ပြရမည်။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးသည် ဝီထိမုတ်စိတ်များ ဖြစ်ကြသည့်အတွက် ၎င်းတို့ကို ချန်လှပ်ထားရမည်။ သို့အတွက် ဝီထိစိတ်ပေါင်းမှာ(၈၉ – ၉)=၈၀ ဖြစ်သည်။

ဘုံ၌ စိတ်ရ

(၁) ကာမဘုံ၌ ဝီထိစိတ် ၈၀-လုံးကို ရထိုက်၏။

(၂) ရူပဘုံ၌ ဃာနပသာဒ, ဇိဝှာပသာဒ, ကာယပသာဒတို့မရှိသောကြောင့် ၎င်းပသာဒတို့နှင့်စပ်သော ဃာနဝိညာဏ် ၂၊ ဇိဝှာဝိညာဏ် ၂၊ ကာယဝိညာဏ် ၂ တို့ကိုမရထိုက်။ ထို့အပြင် "စျာန်ရပြီးနောက် ဒေါသဖြစ်လျှင် စျာန်ကွယ်၏"ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း ဗြဟ္မာဘုံများ၌ ဒေါသမူစိတ် ဖြစ်ခြင်းမရှိ။ သို့အတွက် ဒေါသမူဒွေလည်း မဖြစ်ထိုက်။

တစ်ဖန် တဒါရုံသည် ကာမဘုံသားတို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်နိုင်သဖြင့် ဗြဟ္မာများသန္တာန်၌ မဖြစ်ထိုက်။ သို့အတွက်တဒါရုံကိစ္စဘပ်သော မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးကို မရထိုက်။ သန္တီရဏ ၃-ပါးစား သန္တီရဏကိစ္စတပ်ခိုက်ရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သေး၏။

သို့ဖြစ်၍ ဝီထိစိတ် ၈၀-တွင် မရထိုက်သည့် ဃာနဝိညာဏ် ၂၊ ဇိဝှာဝိညာဏ် ၂၊ ကာယဝိညာဏ် ၂၊ ဒေါသမူ ၂၊ မဟာဝိပါက် ၈၊ ပေါင်း ၁၆-ပါးကိုနုတ်သော် ရူပဘုံ၌ဖြစ်နိုင်သည့် စိတ် ၆၄-ပါးကို ရ၏။

(၃) အရူပဘုံ၌ပသာဒရုပ်ငါးပါးလုံးမရှိသောကြောင့် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ပါးလုံးကိုမရထိုက်။ ထို့အပြင် ပဉ္စဒွါရ၌ ဖြစ်လေ့ရှိကြသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂-ပါးနှင့် သန္တီရဏ ၃-ပါးတို့ကိုလည်း မရထိုက်ချေ။

ထို့မှတစ်ပါးလည်း ရူပကုသိုလ်ကြိယာ ၁၀၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်,သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် အောက် အရူပစိတ်များကို အရူပဘုံများ၌ မရချေ။ ဥပမာ အရူပဒုတိယဘုံဖြစ်သည့် ဝိညာဏာနဉ္စာယတနဘုံ၌ အရူပပထမဘုံ၌ ဖြစ်သည့် အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်နှင့် ကြိယာစိတ်တို့ကို မရချေ။ နေဝသညာနာသညာယတန (စတုတ္ထ)ဘုံ၌ အောက်အရူပသုံးဘုံ၏ ကုသိုလ်နှင့် ကြိယာ

စိတ်များကိုမရချေ။ (ရူပနှင့် အရူပဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးတို့ကို ဝီထိမုတ်စိတ်များ ဖြစ်၍ ပယ်ထားပြီးဖြစ်သည်။)

သို့ဖြစ်၍ ရူပဘုံ၌ဖြစ်သော စိတ် ၆၄-ပါးမှ အရူပဘုံ၌မရထိုက်သည့် စက္ခုဝိညာဏ် ၂, သောတဝိညာဏ် ၂, ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ရူပကုသိုလ်ကြိယာ ၁၀, ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁, သောတာပတ္တိမဂ် ၁, ပေါင်း စိတ် ၂၂-ပါးတို့ကို နုတ်လျှင် အရူပဘုံ၌ဖြစ်နိုင်သည့် စိတ် ၄၂-ပါး ကို ရရှိပါသည်။

ဤအရူပဘုံ၌ဖြစ်သော စိတ် ၄၂-ပါးသည် ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၌ ဖော်ပြခဲ့ သည့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို ရံခါမှီ၍ဖြစ်ကြသော စိတ် ၄၂-ပါးနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ဝတ္ထုသင်္ဂဟဇယားကိုကြည့်၍ ဤစိတ်၄၂-ပါးတို့၏ အမည်များကို ထုတ်ဖော်ယူနိုင်ပါသည်။

လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ

၁။ ဝီထိ၏အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းပြပါ။ အိပ်ပျော်နေသူ၌ဝီထိစိတ်ဖြစ်ပါသလော။ မည်သည့်အခါ၌ ဝီထိစိတ်ဖြစ်ကြသနည်း။

၂။ ဝီထိခန်း၌ အရေးတကြီးသိထိုက်သော ဆက္က ၆-ပါးတို့ကို အမည်မျှ ဖော်ပြပါ။

၃။ ဝိထိဆက္ကကား အဘယ်နည်း။ ဒွါရနှင့်စပ်သောနာမည်၊ ဝိညာဏ်နှင့် စပ်သောနာမည်တို့ကို ကောက်ပြပါ။

၄။ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-ပါးသရုပ်ကို ရေတွက်၍ထိုဝိသယပ္ပဝတ္တိတို့သည် ပဉ္စ ဒွါရ၌ မည်မျှ၊ မနောဒွါရ၌ မည်မျှရှိကြသနည်း။

၅။ အတိမဟန္တ, မဟန္တ, ပရိတ္တ, ဝိဘူတ အာရုံတို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

၆။ နာမ်၏အသက်နှင့် ရုပ်၏ အသက်တို့ကို ပိုင်းခြားပြပါ။ ရုပ်ကိုသာမြင် နိုင်ပြီး နာမ်ကိုမမြင်နိုင်ခြင်းမှာ အဘယ် အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု သင်ယူဆသနည်း။

၇။ ''မြင်သိမှုစိတ်အစဉ်''ဟု ဆိုအပ်သော စက္ခုဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်အကြောင်း လေးပါးကိုဖော်ပြပါ။ ဤအဘိဓမ္မာယူဆချက်သည် သိပ္ပံယူဆချက်နှင့် ကွာခြားပါသလား။ ရှင်းပြပါ။

၈။ အသံတစ်ခုကိုကြားနိုင်ရန်အတွက် မည်သည့် အကြောင်းများ ပြည့်စုံ ရသနည်း။ အဘိဓမ္မာလိုအပ်ချက်နှင့် သိပ္ပံလိုအပ်ချက်တို့ ကိုက်ညီပါ သလား။

၉။ စပယ်ပန်း၏ သင်းပျံ့သောရနံ့ကို သင်မည်သို့ သိရှိရသနည်း။ နှလုံး သွင်းမှုမပါဘဲ အနံ့ရနိုင်သလော။

၁၀။ ထိသိစိတ်ဟုဆိုအပ်သော ကာယဝိညာဏ်သည် မည်သည့် အာရုံကိုယူ၍ မည်သည့်နေရာ၌ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဝတ်ဆင်ထားသော အင်္ကျီလုံချည်တို့သည် ကိုယ်နှင့်တစ်ချိန်လုံး ထိတွေ့နေပါလျက် ၎င်းတို့ကို အဘယ့်ကြောင့် မသိရှိကြသနည်း။

၁၁။ အတိမဟန္တာရုံ၌ စက္ခုဒွါရဝီထိ ဖြစ်ပုံကို ဝီထိချပြီးရှင်းပြပါ။

၁၂။ သာယာသောတေးသံကိုကြားရသောအခါ၌ မည်သည့်ဝီထိဖြစ်သနည်း၊ ရှင်းပြပါ။

၁၃။ ယမန်နေ့တ ကြည့်ရှုခဲ့သော ရုပ်ရှင်ကို ပြန်လည်စိတ်ကူးနေသူ၌မည်သည့် ဝီထိ ဖြစ်နေသနည်း။

၁၄။ လက်ဖျောက်တစ်တီးကာလ၌ စိတ်ပေါင်းမည်မျှ, ရုပ်ပေါင်းမည်မျှ ဖြစ်ချုပ်နိုင်ကြသနည်း။

၁၅။ ရုပ်၏ ဥပါဒ်ခဏ, ဌီခဏနှင့် ဘင်ခဏတို့သည် မည်မျှစီကြာညောင်ကြသနည်း။

၁၆။ ရှုပါရုံစသော အာရုံငါးပါးတို့သည် ပဉ္စဒွါရ၌ ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ချင်း ထင်နိုင်သလော။ ဘယ်အခါကျမှ ထင်နိုင်ကြသနည်း။

၁၇။ အတီတဘဝင်, ဘဝင်စလနနှင့် ဘဝင်ုပစ္ဆေဒတို့ကို ရှင်းပြပါ။

၁၈။ အတိမဟန္တာရုံ, မဟန္တာရုံနှင့် ပရိတ္တာရုံတို့သည် ထင်ပြီးသည်မှစ၍ချုပ်သည့်တိုင်အောင် ရေတွက်လျှင် စိတ္တက္ခဏ မည်မျှစီ အသက်ရှည်ကြသနည်း။

၁၉။ "တဒါရမ္မဏဝါရ"ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ တဒါရမ္မဏဝါရသော တဒွါရိက အတိမဟန္တာရုံဝီထိကို ရှင်းပြပါ။

၂၀။ "ဇဝနဝါရ"ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ဇဝနဝါရ, ဇိဝှာဒွါရိက မဟန္တာရုံဝီထိ ၂-မျိုးကို ချပြပါ။

၂၁။ ဃာနဝိညာဏ်သည် မည်သည့်ဝတ္ထုကို မှီသနည်း။ ကြွင်းသောစိတ်များသည် အဘယ်ကို မှီကြသနည်း။

၂၂။ အဘယ်ကို"မောဃဝါရ"ဟုခေါ်သနည်း။ အတိပရိတ္တာရုံကိုမြင်ကြားသိရှိနိုင်ပါသလား။

၂၃။ မနောဒွါရဝီထိ၏ အစဦးဆုံးရအပ်သော ရူပါဝစရပထမဈာန်ကို ဝီထိချပြပါ။

၂၄။ ဥပစာရသမာဓိဇောနှင့် အပ္ပနာဇောတို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

၂၅။ ပရိတ်ကမ်, ဥပစာ, အန်ုလုံ နှင့် ဂေါတြဘုတို့သည် မည်သည်ကို ရည်ညွှန်းကြသနည်း။ ၎င်းတို့သည် ကာမဇောလော၊ အပ္ပနာဇောလော။

၂၆။ အနိဋ္ဌာရုံနှင့်ကြုံတွေ့သောအခါ အဘယ် ဝိပါက်များ ဖြစ်သနည်း။ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ၌ အဘယ် ဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်ကြသနည်း။

၂၇။ အဘယ်အာရုံမျိုးကို အတိဣဋ္ဌာရုံဟုခေါ်သနည်း။ အတိဣဋ္ဌာရုံ၌အဘယ် ဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်သနည်း။

၂၈။ သောမနဿ ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူ၏ ဒေါသဇောအဆုံး၌ တဒါရုံချခွင့်မရလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဘဝင် မချထိုက်သနည်း။ ဘဝင်မချထိုက်လျှင် အဘယ်စိတ်ဖြစ်သေးသနည်း။ ၎င်းစိတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် အာဂန္တုက ဘဝင်ဟု ခေါ်ကြသနည်း။

၂၉။ ပထမအကြိမ် မဂ်ဆိုက်အောင် အားထုတ်သော ယောဂီအား မည်သည့် ဝီထိ ဖြစ်သနည်း။

၃၀။ အဘယ်ကို "ဈာန်ဝင်စားခြင်း" "ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း"ဟု ခေါ်သနည်း။ ထိုသို့ဝင်စားနေသည့်အခါ ဈာန်ဇောဖိုလ်ဇောများမည်မျှဖြစ်သနည်း။

၃၁။ ဣဒ္ဓိမာပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတစ်ပါး၏စိတ်အကြံကို သိရန် မည်သည့်အဘိညာဉ်ကို မည်သို့ဝင်စားရသနည်း။

၃၂။ အဘယ်ကို နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခြင်းဟု ခေါ်သနည်း။ မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြသနည်း။

၃၃။ ပုဂ္ဂိုလ် ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ယခုဘဝတွင် အားထုတ်သော် ဈာန်မဂ်ဖိုလ် ရနိုင်သနည်း။

၃၄။ လူချင်းတူပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ဒုဟိတ်, ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်ဟု ခွဲခြားပါသနည်း။

၃၅။ ကာမဘုံ၌ ဝီထိစိတ်ပေါင်း မည်မျှရနိုင်သနည်း။ ရူပဘုံနှင့်အရူပဘုံတို့၌ ဝီထိစိတ်ပေါင်း မည်မျှစီ ရနိုင်ကြသနည်း။

၃၆။ ဈာန်မရသော တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဈာန်မရသည့် သောတာပန်တို့၏ စိတ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

၃၇။ ရဟန္တာ၏စိတ်တို့သည်ပုထုဇဉ်လူသားတို့၏စိတ်များထက် မည်သို့ထူးခြားသနည်း။

၃၈။ အနာဂါမ်သည် စိတ်ဆိုးတတ်သလော။ အနာဂါမ်၌ ဖြစ်နိုင်သောစိတ်တို့ကို ထောက်ပြပါ။

၃၉။ ဈာန် ၉-ပါးလုံးရသော ပုထုဇဉ်လူသား၌ မည်သည့်စိတ်များဖြစ်ပေါ် နိုင်သနည်း။ ထိုသူသည် သောတာပန်ထက်ပို၍ စိတ်ထားမြင့်မြတ်ပါ သလား။

၄၀။ ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ဝါရလေးပါးနှင့် ဝိသယပ္ပဝတ္တိ လေးပါးတို့ကို ယှဉ်တွဲ ဖော်ပြ၍ ပရိတ္တာရုံဝီထိ၌ ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ် ဖြစ်ရကြောင်းကို ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၈)

၄၁။ ဗုဒ္ဓတရားတော်ဟူသော ဣဋ္ဌသဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၍ တရားနာနေသူ ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်တစ်ဦး၏ သန္တာန်၌ဖြစ်နိုင်သည့် ပဉ္စဒွါရဝီထိတစ်ခုကိုချပြ၍ ပရိကံ, အပ္ပနာ အမည်ရသည့် စိတ်တို့ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၄၂။ မည်သို့ဖြစ်နေသည်ကို "နိရောဓသမာပတ်" ဝင်စားသည်ဟု ခေါ် သနည်း။ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားခါနီး၊ ဝင်စား နေစဉ်၊ ဝင်စားပြီးစ ကာလတို့၌ဖြစ်သော ပရမတ်တရားတို့ကိုအသီးသီး ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၄၃။ စာဖြေသူ၏ မနောဒွါရ ဘဝင်၌ ဘုရားရှင်၏ပုံတော် ထင်ရှားမြင်လာ သော် ဖြစ်နိုင်သည့် ဝီထိကိုချပြ၍ ယင်း ဝီထိကိုလည်း စကားပြေဖြင့် ရှင်းပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၄၄။ အနိဋ္ဌာရုံကို တွေ့ကြုံ၍ လူတို့ ဒေါသထွက်သောအခါ ဒေါသဇော နေ ာင် ဖြစ်နိုင်သည့် တဒါရုံနှင့် ဘဝင်တို့ကို ရေတွက်ပြပြီးလျှင်အဟိတ် တိရစ္ဆာန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မရနိုင်သော စိတ်တို့ကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၉)

၄၅။ သောမနဿစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သောသူ၏ ဒေါသဇော နောင်ကျ သင့်သော စိတ်၊ ထိုစိတ်၏အမည်နှင့်အာရုံကို ဖော်ပြ၍အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ဖြစ်ရသည်ကိုလည်း နားလည်အောင် ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၉)

၄၆။ လူ၏စိတ်သည် အာရုံကိုသိသောအခါ စိတ်အစဉ်များမှု, နည်းမှု,အာရုံ တို့၏ ထင်ရှားမှု, မထင်ရှားမှု အလိုက် မည်ကဲ့သို့ ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိပါသနည်း။ ဝိသယပ္ပဝတ္တိကို သုံးသပ်၍ ဖြေဆိုခဲ့ပါ။(၁၉၈၀)

၄၇။ မြတ်စွာဘုရား၏တရားသံကို ကြားနာရသောအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာတစ်ဦး၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသောစိတ်တို့၏ဖြစ်စဉ်ကို ဖော်ပြပါ။(၁၉၈၀)

၄၈။ မနေ့က စားခဲ့သော အစားအစာတို့ကို ပြန်လည်စဉ်းစားမိသောအခါ မည်သည့်ဒွါရ၌ မည်သည့်စိတ်များ ဖြစ်လာပါသနည်း။ သိသာရုံမျှ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၀)

၄၉။ မည်သည့်အခါ၌ ပုထုဇဉ်လူသားတို့သည် ဇော ၅ကြိမ်စောပါသနည်း။ ၅-ကြိမ်စောသော ဇောများကို သက်ဆိုင်ရာဝီထိအမည်နှင့် ယှဉ်တွဲ ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၁)

၅၀။ ဝိညာဉ်ခြောက်မျိုးနှင့် ဝီထိခြောက်မျိုးကို ပြည့်စုံစွာရေးပါ (၁၉၇၁)

၅၁။ အောက်ပါအခါတို့၌မည်သည့်ဇောသည်အကြိမ်မည်မျှစီစောပါသနည်း။

(က) ရိုးရိုးအခါ၊ (ဃ) မဂ်ကိုရသောအခါ။

(ခ) သေခါနီးအခါ (င) နိရောဓသမာပတ်ဝင်

(ဂ) ပထမဦးစွာ ဈာန်ရသောအခါ၊ စားသောအခါ။

(၁၉၇၁)

၅၂။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မရနိုင်သော ဇောစိတ်တို့ကို ရေးပါ။

(က) ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ (ဂ) ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊

(ခ) သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ (ဃ) တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်။ (၁၉၇၁)

၅၃။ အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌လာရှိသော ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၉-မျိုးကို တစ်ခုစီ ရေတွက် ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၃)

၅၄။ ယခုခေတ် ပုထုဇဉ်လူသားတို့အား လှပသော မိမိချစ်သူကို မြင်သော အခါနှင့် အရုပ်ဆိုးသော မုန်းသူကို မြင်သောအခါတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင် သော အကျိုးစိတ်များကို ခွဲခြားဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၃)

၅၅။ ယခုခေတ် ပုထုဇဉ်လူသားများနှင့် ဘုရား ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များစိတ်နေ စိတ်ထား ကွာခြားပုံကို ပုဂ္ဂလဘေဒအရ ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၃)

၅၆။ စိတ်သည် တစ်ခုတည်းဖြစ်ရိုးမရှိဘဲ ဝီထိအလိုက် ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိရာ လူတစ်ဦးအား တစ်နေ့တာအတွင်း၌ ဖြစ်နိုင်သော ဝိညာဏဝီထိတို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပါ၊ (၁၉၇၅)

၅၇။ လူတစ်ဦးသည် ခွေးတစ်ကောင်ကို ဆွဲသွားစဉ် နှစ်သက်ဖွယ်အာရုံတစ်ခု ကို အတူတကွ တွေ့မြင်၍ စွဲလမ်းနှစ်သက်ရာ၌ ၎င်းတို့အားမည်သည့် အကျိုးဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်မည်နည်း။ လူ၌ဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်နှင့် ခွေး၌ဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်တို့ ထူးခြားမှု ရှိ-မရှိ ဖော်ပြပါ။(၁၉၇၅)

၅၈။ ကာမဇော-ကာမဇောဆိုရာ၌ အဘိဓမ္မာ သင်္ဂြိုဟ်နည်းအရ ရနိုင်သမျှ ကာမဇောတို့ကိုဖော်ပြပြီးလျှင် ယင်း ဇောတို့၏အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, ကြိယာ ဇာတ်အလိုက် စောနိုင်သမျှသော ဇောအကြိမ်တို့ကိုလည်း ပေဖန်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၅)

၅၉။ မည်မျှအားထုတ်စေကာမူ မြေလျှိုး မိုးပျံနိုင်သော ဈာန် အဘိညာဉ် အဆင့်သို့ မရောက်နိုင်သည့် လူစားမျိုးကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့

၏ သဏ္ဍာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော စိတ်တို့ကိုလည်း ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၅)

၆၀။ ဝီထိစိတ်တို့၌ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-မျိုးကိုထုတ်ပြ၍ ဝီစိပိုင်းဟူ၍ ခေါ်ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း အဘိဓမ္မာသဘာဝဆိုက်အောင် ရေးသား ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၇၆)

၆၁။ လူသားတစ်ဦး၌ အာရုံအားလျော်စွာ ဝီထိစိတ်, ဘဝင်စိတ်တို့ဖြစ်လျက် ရှိရာ ၎င်း ဝီထိစိတ်, ဘဝင်စိတ်တို့၏ ကွဲပြားမှုကို အဘိဓမ္မာနည်းလမ်း အရ ရှင်းလင်းဖြေဆိုခဲ့ပါ။(၁၉၇၆)

၆၂။ လူဏ သောမနဿဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ စောသောဇောက ဒေါသဇော စောသည့်အတွက် ထိုဒေါသဇောနောင် တဒါရုံမဖြစ်နိုင်၊ ယင်းသို့ အခက်အခဲကြုံလာပါက မည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်ရမည်ဟု ဆရာတို့ကနည်းလမ်း ပေးခဲ့ပါသနည်း။ ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၇၆)

၆၃။ အောက်ပါ (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) (င)တို့၌ ရနိုင်သော ဇောစိတ် များကို ထုတ်ပြခဲ့ပါ။

(က) ၅-ကြိမ် ၃-ကြိမ် စောသောဇော၊
(ခ) ၃-ကြိမ် ၄-ကြိမ် စောသောဇော၊
(ဂ) ၄-ကြိမ် ၅-ကြိမ် စောသောဇော၊
(ဃ) ၅-ကြိမ် စောသောဇော၊
(င) ၆-ကြိမ် ၇-ကြိမ် စောသောဇော။ (၁၉၇၆)

၆၄။ လူတိုင်းသည် စက္ကန့်မစဲ တဖွဲဖွဲ သေလျက်ရှိသည်ဟုဆိုလျှင် ထိုအဆိုကို စိတ်သက်-ရုပ်ဖက် တွက်ချက်ဖော်ပြ၍ ထောက်ခံဖြေဆိုပါ။(၁၉၇၇)

၆၅။ ဝီထိစိတ်ဖြစ်တိုင်း တဒါရုံကျနိုင်ပါသလော၊ မည်သည့် အခြေအနေ မျိုးနှင့် ပြည့်စုံမှ တဒါရုံကျနိုင်ပါသနည်း။ တိကျစွာဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၇)

၆၆။ ကာမဇောတို့သည် အဘယ်အခါများ၌ ၄-ကြိမ်၊ ၅-ကြိမ်၊ ၆-ကြိမ်၊ ၇-ကြိမ် စောကြပါသနည်း။ အကြောင်းအလိုက်အသီးသီး ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၇)

၆၇။ မေးခွန်းစာရွက်ကို ကြည့်မြင်ခိုက် စာဖြေသူ၌ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို ရေးသား ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၀)

၆၈။ ဝိသယပွဝတ္တိ ၆-မျိုးကို ပဉ္စဒွါရ၊ မနောဒွါရ ခွဲခြား၍ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၆၉။ ပုဂ္ဂိုလ်(၁၂)ယောက်ကို ရေတွက်ဖော်ပြ၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသည် မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးရာဝယ် ကုသိုလ်ရကြပါသလော၊ ဖြေဆိုပြပါ။ (၁၉၈၈)

၇၀။ စိတ္တဝီထိတစ်ခုကိုအဘိဓမ္မာနည်းအရ အသေးစိတ်လေ့လာပါက ရနိုင်သော အချက် သုံးချက်ကို တစ်ခုစီ ရေတွက်ပြပြီးလျှင်၊ အဝိဘူတာရုံဝီထိ၌ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ဝီထိစိတ်တို့ကိုလည်း အမည်မျှ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၇၁။ စိတ်၏ စွမ်းအင်အထူးကို ရရှိထားကြသော ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်များအစ ဦးစွာ စိတ်ဖြစ်စဉ်အခါဝယ် ပါဝင်ခဲ့သော ကာမဇောတို့၏ အမည်နှင့် စိတ်သရုပ်တို့ကို အသီးသီးဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၉)

၇၂။ (က) ချစ်သူကို မြင်သောအခါ၊ (ခ) မုန်းသူကို မြင်သောအခါတို့၌ ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ချင်း ခြားနားပုံကိုရှင်းပြပြီးလျှင်၊ လူ့လောကတွင် “ဒေါသမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ” ရှိကောင်းပါက ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

အခန်း(၅)

ဝိထိမုတ်ပိုင်း {ဝါ} ဘုံပိုင်း

ဝိထိမုတ်စိတ်များ

ပဋိသန္ဓေကိစ္စ, ဘဝင်ကိစ္စ, စုတိကိစ္စတို့ကိုဆောင်ရွက်ကြသော ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် ၂-ပါး, မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးနှင့် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးတို့သည် အခြားမဲ့သော အတိတ်ဘဝက မရဏာသန္နဇောယူပေးခဲ့သည့် ကံနိမိတ်, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် တစ်ပါးပါးကို အာရုံပြုကြ၏။ ထိုသို့အာရုံပြုနေသည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ မသိရှိကြပါ။

ထို့အပြင် ဘဝင်ကိစ္စတပ်နေသည့်အခိုက်၌ အဆိုပါစိတ် ၁၉-ပါးတို့ကို မနောဒွါရဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ မိမိကိုယ်တိုင် ဒွါရဖြစ်နေသော ဤစိတ်တို့သည် ဝိထိစိတ်အစဉ်တွင် မပါဝင်နိုင်ကြပါ။

အထက်ပါအကြောင်းတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စ တပ်ကြသော စိတ် ၁၉-ပါးတို့ကို ဝိထိမုတ္တ=ဝိထိမုတ်=ဝိထိမှ လွတ်ကင်းသောစိတ်များဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။

ဤဝိထိမုတ်စိတ်တို့ကို ဆွေးနွေးတင်ပြသည့် ဤအပိုင်းအခန်း၌ ကံအကြောင်းနှင့်တကွ ဘုံများအကြောင်းလည်း ကျယ်ဝန်းစွာပါဝင်၏။ သို့အတွက် ဤအပိုင်းကို "ဝိထိမုတ်ပိုင်း"ဟု လည်းကောင်း၊ "ဘုံပိုင်း"ဟု လည်းကောင်း အမည်ပေးကြ၏။

စတုက္ကလေးလီ

* ဘုံပိုင်း၌ ပါဝင်သည့် စတုက္ကလေးမျိုးကား အဘယ်နည်း။
(၁) ဘူမိစတုက္က = ဘုံလေးမျိုး၊
(၂) ပဋိသန္ဓေစတုက္က = ပဋိသန္ဓေလေးမျိုး၊

(၃) ကမ္မစတုက္က = ကံလေးမျိုးနှင့်
(၄) မရဏုပ္ပတ္တိစတုက္က = သေခြင်းအကြောင်းလေးမျိုးတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဘုံ ၄-မျိုး

"ဘူမိ = ဘုံ" ဟူသည်မှာ သတ္တဝါတို့၏ဖြစ်ရာတည်ရာ လှည့်လည်ကျက်စားရာ နေရာဌာနဖြစ်၏။

* ဘူမိစတုက္က၌ ပါဝင်ကြသော ဘုံ ၄-ပါးတို့ကား-

(၁) အပါယ်ဘုံ = ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသူရကာယ်ဟူ၍ အပါယ်ဘုံ ၄-ဘုံ ရှိ၏။ ကာမဒုဂ္ဂတိဘုံဟုလည်း ခေါ်၏။

(၂) ကာမသုဂတိဘုံ = လူ့ဘုံနှင့် နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တို့ ပါဝင်ကြ၏။

(၃) ရူပဘုံ = ပထမဈာန် ၃-ဘုံ, ဒုတိယဈာန် ၃-ဘုံ, တတိယဈာန် ၃-ဘုံနှင့် စတုတ္ထဈာန် ၇-ဘုံ ဟူ၍ ရူပပြဟ္မာဘုံ ၁၆-ဘုံတို့ ပါဝင်ကြ၏။

(၄) အရူပဘုံ = အရူပပြဟ္မာ ၄-ဘုံတို့ ပါဝင်ကြ၏။

သို့အတွက် ဘုံ ၄-မျိုးတွင် အပါယ်ဘုံ ၄-ဘုံ, ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ, ရူပပြဟ္မာ ၁၆-ဘုံ, အရူပပြဟ္မာ ၄-ဘုံဟူ၍ စုစုပေါင်း ဘုံ ၃၁-ဘုံ ပါဝင်ကြ၏။ အပါယ် ၄-ဘုံနှင့် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံတို့ကို ကာမ ၁၁-ဘုံဟု ခေါ်၏။

အပါယ် ၄-ဘုံ

အပါယ် = အပါယ = အပ + အယ
= ကင်းသည် + ကုသိုလ်ကောင်းမှု
= ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခွင့် များစွာမရသောဘုံ။

* အပါယ် ၄-ဘုံ ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

(၁) ငရဲဘုံ = ငရဲကြီး ၈-ထပ်နှင့် ငရဲငယ် ၁၂၈-ထပ်၊
(၂) တိရစ္ဆာန်ဘုံ = တိရစ္ဆာန်ဘဝအမျိုးမျိုး၊

(၃) ပြိတ္တာဘုံ = ပြိတ္တာဘဝ အမျိုးမျိုး၊

(၄) အသူရကာယ်ဘုံ = အသူရကာယ်ဘဝအမျိုးမျိုး၊

တိရစ္ဆာန်ဘုံ, ပြိတ္တာဘုံနှင့် အသူရကာယ်ဘုံတို့သည် ငရဲကဲ့သို့ ဘုံဌာနသီးခြားမရှိ၊ ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပင် ဘုံဟုမှတ်ယူရာ၏။ တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာနှင့် အသူရကာယ်တို့သည် ဤကမ္ဘာ့မြေပြင်တွင်ပင် ရပ်ရွာ, တောတောင်, လျှိုမြောင်မြစ်ကမ်း စသည်တို့၌ဖြစ်ပေါ်ကာ ဆင်းရဲစွာ အသက်ရှင်နေကြရ၏။

ငရဲဘုံ

နိရယ = ချမ်းသာသုခ ကင်းဝေးခြင်း။

နိရယမှတစ်ဆင့် နိရယ်-နိရဲ-ငရဲဟု အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲလာသည်။ ထို့ကြောင့် ငရဲဘုံသည် ချမ်းသာမှု လုံးဝကင်းဝေးသော ဘုံဌာနဖြစ်၏။

ငရဲကြီး ၈–ထပ်တို့ကား

(၁) သိဉ္ဇုိင်း (၂) ကာလသုတ် (၃) သံဃာတ (၄) ရောရုဝ (၅) မဟာရောရုဝ (၆) တာပန (၇) မဟာတာပန (၈) အဝီစိတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဤငရဲ ၈–ထပ်တို့သည် ဤကမ္ဘာ့မြေပြင်၏အောက်၌ ယူဇနာပေါင်း ၁၅၀၀၀-ဝေးသောအရပ်မှစ၍ ယူဇနာ ၁၅၀၀၀ စီ ကွာခြားလျက် အထက်အောက် တည်နေကြ၏။

ငရဲကြီးတစ်ထပ်စီသည် အလျား,အနံ,ယူဇနာတစ်သောင်းစီ ကျယ်ဝန်း၏။ တစ်မျက်နှာ တစ်မျက်နှာ၌ ဘင်ပုပ်ငရဲ, ပြာပူငရဲ, လက်ပံတောငရဲ, ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲဟူ၍ ငရဲငယ်လေးထပ်ရှိရာ လေးမျက်နှာအတွက် ငရဲငယ် ၁၆–ထပ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ငရဲကြီး ၈-ထပ်တွင် ငရဲငယ်ပေါင်း၁၆×၈= ၁၂၈–ထပ် ရှိသည်။

တိရစ္ဆာန်ဘုံ

တိရစ္ဆာန = တိရော + အစ္ဆန

= အလျားလိုက်+သွားသည် (ဝါ)ရှည်သည်

လူနတ်တို့ကဲ့သို့ အသက်မရှည်၊ မတ်မတ်မသွားဘဲ အလျားလိုက်ရှည်၍ အလျားလိုက်သွားသော ခြေလေးချောင်းသတ္တဝါ, ခြေနှစ်ချောင်းသတ္တဝါနှင့် ခြေမရှိသော သတ္တဝါတို့ကို တိရစ္ဆာန်များဟု ခေါ်၏။

တိရစ္ဆာန်ဘုံဟူ၍ သီးခြားမရှိ။ မြေပြင် ရေပြင်နှင့် ကောင်းကင်တို့တွင် လှည့်လည်ကျက်စားကာ နေထိုင်ကြ၏။ တိရစ္ဆာန်တစ်မျိုးစီ၏ စုပေါင်းနေထိုင်ရာ အရပ်ကိုပင် "တိရစ္ဆာန်ဘုံ"ဟု ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ပြိတ္တာဘုံ

ချမ်းသာသုခနှင့်ဝေးကွာနေသော သတ္တဝါကို ပေတ(ဝါ) ပြိတ္တာဟု ခေါ်၏။ ထိုပြိတ္တာတို့၏ ဖြစ်ရာဘုံသည် ပေတ္တိဝိသယမည်၏။

ပြိတ္တာတို့သည် အိမ်ကြို အိမ်ကြားများ၌ သလိပ်, သချဲ, ထမင်းလုံး, ဟင်းပေါက် စသည်တို့ကို ကောက်၍စားသောက်ကြရ၏။ အချို့မှာ မြစ်ချောင်း အင်းအိုင်များ၊ အနီးအပါး၌နေ၍ သားငါး စသည်ကို ရှာဖွေစားသောက်ကြရ၏။ အချို့မှာ တောကြီး တောင်ကြီးများ၌ နေပူခံ, မိုးလောင်ခံ, ညှဉ်းဆဲ သတ်ဖြတ်ခြင်းကိုခံ၍ ဆင်းရဲစွာနေထိုင်ကြရ၏။ ယခုအခါ ပြိတ္တာတို့ကို တစ္ဆေ, သရဲ, သဘက်, အစိမ်း, ဘုတ်, မှင်စာ, ဘီလူး, ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ်ကြ၏။

ပြိတ္တာဘုံဟူ၍ သီးခြားမရှိ။ ပြိတ္တာတို့၏ နေရာအရပ်ကိုပင် "ပြိတ္တာဘုံ" ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

အသူရကာယ်ဘုံ

အသူရကာယ်ဟူသည်မှာ ပြိတ္တာအကြီးစား ဖြစ်၏။ အလွန်ကြီးမားသောကိုယ်ခန္ဓာနှင့် အပ်နဖားတမျှ သေးငယ်သောပါးစပ်ပေါက်ရှိ၏။ အသူရကာယ်များသည် သမုဒ္ဒရာမြစ်ကမ်းခြေ စသော အရပ်တို့၌ နေတတ်ကြ၏။ ရေအနီး၌နေသော်လည်း ရေမသောက်ရ။ ရေထဲသို့ဆင်းသွားလျှင် ရေပျောက်၍ သဲပူကိုသာ တွေ့ရ၏။ စားဖွယ်ဟူသည်မှာ သာ၍ပင်ဝေးတော့၏။ ထိုအသူရာအပေါင်းတို့၏နေရာကိုပင် "အသူရကာယ်ဘုံ"ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ ဘုံသီးခြား မရှိပါ။

ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ

သု= ကောင်းသော၊ ဂတိ= လားရောက်ရာဘုံ၊
ကောင်းသော လားရောက်ရာဘုံကို သုဂတိဘုံဟု ခေါ်၏။ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားနိုင်သည့် ကာမသုဂတိဘုံ ၇-ဘုံ ရှိသည်။

၎င်းတို့မှာ–

(၁) လူ့ဘုံ၊
(၂) စတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံ၊

(၃) တာဝတိံသာနတ်ဘုံ၊

(၄) ယာမာ နတ်ဘုံ၊

(၅) တုသိတာ နတ်ဘုံ၊

(၆) နိမ္မာနရတိနတ်ဘုံ၊

(၇) ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ နတ်ဘုံတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ရဲရင့်သောဂုဏ်ထူး, သတိ, ပညာစသော လောကုတ္တရာဂုဏ်ထူး, ရဟန်းသာမဏေဖြစ်နိုင်သောဂုဏ်ထူးတို့နှင့်တကွ မြတ်သောစိတ်ရှိသောကြောင့် လူကို မနုဿဟုခေါ်ရ၏။ လူတို့၏ နေရာဖြစ်သော လူ့ဘုံသည် မြင်းမိုရ်တောင်၏ အရပ်လေးမျက်နှာ၌ တည်ရှိကြသည့် စကြဝဠာကျွန်းများဖြစ်၏။

နတ်မင်းကြီးလေးယောက်တို့၏ နေရာအရပ်၌ဖြစ်ပေါ်ကြပြီး ထိုနတ်မင်းကြီးတို့ကို ခစားကြရသောနတ်တို့သည် စတုမဟာရာဇ်နတ်များဟု အမည်ရကြ၏။ စတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံသည် ဤလူ့ပြည်မှအထက်ယူဇနာလေးသောင်းနှစ်ထောင်မြင့်သော ယုဂန္ဓိုရ်တောင်ထိပ်မှစ၍ (ဝါ) မြင်းမိုရ်တောင်၏ အလယ်ခါးပန်းမှစ၍ မြေပြင်ရေးက်သည့်အထိ ကောင်းကင်ပြင်၌တည်၏။ စကြဝဠာတံတိုင်း တိုင်အောင် ကျယ်ပြန့်၏။

မဃလုလင်နှင့်တကွ ကောင်းမှုပြုဘက် သုံးကျိပ်သုံးယောက်သောသူတို့၏ စံမြန်းရာနေရာဖြစ်သောဘုံကို တာဝတိံသာဘုံဟုခေါ်၏။ တာဝတိံသာနတ်ဘုံသည်ယူဇနာရှစ်သောင်းလေးထောင်မြင့်သော မြင်းမိုရ်တောင်၏တောင်ထိပ်မှစ၍ စကြဝဠာတံတိုင်းအထိ ကောင်းကင်၌ ပျံ့နှံ့၍တည်နေ၏။

သမုဒ္ဒရာထဲသို့ ယူဇနာရှစ်သောင်းလေးထောင်စူးဝင်သွားသောမြင်းမိုရ်တောင်၏ခြေရင်း၌ ယူဇနာတစ်သောင်းကျယ်ဝန်းသော ဥမင်လိုဏ်တွင်အသူရာနတ်ဘုံတည်ရှိ၏။ ထိုအသူရာနတ်တို့သည် တာဝတိံသာနတ်တို့နှင့် အဆင်း၊ သဏ္ဌာန်, သက်တမ်း, ဘုန်းတန်ခိုးတူမျှခြင်းကြောင့် တာဝတိံသာနတ်တွင် အကျုံးဝင်ကြ၏။

ပူပန်ထန်ပြင်း, ဆင်းရဲခြင်း အဝဝတို့မှ ကင်းလွတ်၍ နတ်ချမ်းသာ အဝဝကို ပြည့်စုံစွာခံစားရသော ဘုံတို့သည် ယာမာနတ်ဘုံဖြစ်၏။ ယာမာနတ်ဘုံသည် တာဝတိံသာဘုံအထက် ယူဇနာ လေးသောင်းနှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်ပြင်၌ ပျံ့နှံ့၍တည်၏။

စည်းစိမ်ရိပ်ငြိမ်အထွေထွေသော ဂုဏ်သိန်တို့နှင့် ပြည့်စုံကာ နှစ်သက်ခြင်းသို့ရောက်ကြသော နတ်တို့ကို တုသိတာနတ်များဟုခေါ်၏။ တုသိတာနတ်

ဘုံသည် ယာမာနတ်ဘုံအထက် ယူဇနာလေးသောင်းနှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်ပြင်၌ ပျံ့နှံ့၍တည်၏။

မိမိတို့ဖန်ဆင်းအပ်သော နတ်ဘုံနတ်နန်းတို့၌ မွေ့လျော်ကြသော နတ်တို့ကို နိမ္မာနရတိနတ်များဟုခေါ်၏။ နိမ္မာနရတိနတ်ဘုံသည်တုသိတာနတ်ဘုံ အထက် ယူဇနာလေးသောင်းနှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်ပြင်၌ပျံ့နှံ့၍ တည်၏။

သူတစ်ပါးတို့ ဖန်ဆင်းအပ်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာ၌ မိမိ၏အလိုသို့ လိုက်စေတတ်သော နတ်တို့ကို ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်များဟုခေါ်၏။ ထိုနတ်တို့၏ဘုံသည် နိမ္မာနရတိနတ်ဘုံအထက် ယူဇနာလေးသောင်းနှစ်ထောင် ကွာဝေးသော ကောင်းကင်ပြင်၌ ပျံ့နှံ့၍တည်၏။

ရူပဗြဟ္မာဘုံ ၁၆-ဘုံ

(၁) ပထမစျာန် ၃-ဘုံ=ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ, ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ, မဟာဗြဟ္မာဘုံ၊

(၂) ဒုတိယစျာန် ၃-ဘုံ=ပရိတ္တာဘာဘုံ, အပ္ပမာဏာဘာဘုံ, အာဘဿရာဘုံ၊

(၃) တတိယစျာန် ၃-ဘုံ=ပရိတ္တသုဘာဘုံ, အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ, သုဘကိဏှာဘုံ၊

(၄) စတုတ္ထစျာန် ၇-ဘုံ=ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ, အသညသတ်ဘုံ, သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၊

သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံမှာ အဝိဟာဗြဟ္မာဘုံ, အတပ္ပါဗြဟ္မာဘုံ, သုဒဿာဗြဟ္မာဘုံ, သုဒဿီဗြဟ္မာဘုံနှင့် အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာဘုံတို့ဖြစ်ကြ၏။

ရှင်းလင်းချက်

(၁) မဟာဗြဟ္မာတို့၏ အလုပ်အကျွေး ပရိသတ်ဖြစ်ကြသော ဗြဟ္မာတို့ကို ဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇာဟု ခေါ်၏။

မဟာဗြဟ္မာတို့၏ ပုရောဟိတ်အရာ၌ တည်ကြသော ဗြဟ္မာတို့ကို ဗြဟ္မပုရောဟိတာဟု ခေါ်၏။

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ ဗြဟ္မာတို့ထက် အသက်ရှည်ခြင်း, အဆင်းလှခြင်း စသည်တို့ဖြင့် သာလွန်မြင့်မြတ်သောဗြဟ္မာတို့ကို မဟာဗြဟ္မာဟု ခေါ်၏။

ဤပြဟ္မာသုံးဦးတို့၏ မြတ်သောရတနာရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပသောဘုံများသည် ပရိနိမ္မိတဝသဝတ္တီ နတ်ဘုံအထက်ယူဇနာ ငါးသန်းငါးသိန်းရှစ်ထောင် ကွာဝေးသော ကောင်းကင်အရပ်၌ တစ်ပြင်တည်းတည်ရှိကြ၏။

(၂) အပ္ပမာဏာဘာ, အာဘဿရာ ပြဟ္မာတို့အောက် နည်းသောအရောင် အလင်းရှိကြသော ပြဟ္မာတို့ကို ပရိတ္တာဘာဟု ခေါ်၏။

အတိုင်းအရှည်မရှိသောအရောင် ရှိကြသည့်ပြဟ္မာတို့ကို အပ္ပမာဏာဘာ ဟု ခေါ်၏။

ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတို့သည် ထိုမှဤမှထွက်ကာ ထွန်းလင်းတတ်သော ပြဟ္မာတို့ကို အာဘဿရာဟု ခေါ်၏။

ဤပြဟ္မာ သုံးဦးတို့၏ အထူးသဖြင့် မြတ်သော ရတနာရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပသောဘုံများသည် ပဌမစျာန်ဘုံ အထက် ယူဇနာငါးသန်း ငါးသိန်းရှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်အရပ်၌တစ်ပြင်တည်းတည်ရှိကြ၏။

(၃) အထက်ဘုံ၌ဖြစ်ကြသော ပြဟ္မာတို့အောက် နည်းသောတခဲနက်ဖြစ်၍ မတုန်မလှုပ်တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သော ကိုယ်ရောင်ရှိကြသည့်ပြဟ္မာတို့ကို ပရိတ္တသုဘာဟု ခေါ်၏။

အတိုင်းအရှည်မရှိသော တခဲနက်ဖြစ်၍ မတုန်မလှုပ်တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သည့် ကိုယ်ရောင်ရှိကြသော ပြဟ္မာတို့ကို အပ္ပမာဏသုဘာဟုခေါ်၏။

တခဲနက်ဖြစ်၍ မတုန်မလှုပ် တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သည့် ကိုယ်ရောင်တို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ပြွမ်းသော ပြဟ္မာတို့ကို သုဘကိဏှာဟု ခေါ်၏။

ဤပြဟ္မာသုံးဦးတို့၏ အထူးသဖြင့် မြတ်သော ရတနာရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပသောဘုံများသည် ဒုတိယစျာန်ဘုံအထက် ယူဇနာ ငါးသန်း ငါးသိန်းရှစ်ထောင်ကွာဝေးသည့် ကောင်းကင်အရပ်၌ တစ်ပြင်တည်း တည်ရှိကြ၏။

(၄) စျာန်၏အာနုဘော်ကြောင့်ဖြစ်သော ကြီးကျယ်ပြန့်ပြောသည့် အကျိုးရှိသော ပြဟ္မာတို့ကို ဝေဟပ္ဖိုလ်ပြဟ္မာများဟု ခေါ်၏။

သညာ၌ ရှုံ့ရှာစက်ဆုပ်သော ဘာဝနာ၏ အစွမ်းဖြင့် သညာနှင့်တကွသော နာမ်ခန္ဓာတို့မရှိသော သတ္တဝါလည်းဖြစ်ကြသော ပြဟ္မာတို့ကိုအသညသတ္တပြဟ္မာဟု ခေါ်၏။

ဤပြဟ္မာနှစ်ဦးတို့၏ အထူးသဖြင့်အလွန်မြတ်သော ရတနာရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပသောဘုံများသည် တတိယစျာန်ဘုံအထက် ယူဇနာ ငါးသန်း ငါး

သိန်း ရှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်အရပ်၌ တစ်ပြင်တည်းတည်ရှိကြ၏။

သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံတို့သည် ကာမရာဂ ါန့်သယ, ပဋိဃာနုသယတို့ မရှိသဖြင့် အလွန်စင်ကြယ်တော်မူကြသော အနာဂါမ်ရဟန္တာများ၏ဘုံနေရာများဖြစ်ကြ၏။ ထိုဘုံတို့အနက် အဝိဟာဘုံသည် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံအထက် ယူဇနာ ငါးသန်း ငါးသိန်း ရှစ်ထောင်ကွာဝေးသော ကောင်းကင်အရပ်၌ တည်၏။ ထိုမှတစ်တန် အတပ္ပါဘုံ, သုဒဿာဘုံ, သုဒဿီဘုံနှင့် အကနိဋ္ဌဘုံတို့သည် ယူဇနာ ငါးသန်း ငါးသိန်း ရှစ်ထောင်စီ အဆင့်ဆင့်မြင့်တက်လျက် ကောင်းကင်အရပ်၌ တည်ရှိကြ၏။

အရူပဗြဟ္မာ ၄-ဘုံ

(၁) အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ= အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို ရရှိထားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ စုတေကြသောအခါ လားရောက်ရာဘုံ။

(၂) ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ = ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို ရရှိထားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ စုတေကြသောအခါ လားရောက်ရာဘုံ။

(၃) အာကိဉ္စညာယတနဘုံ = အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ရရှိထားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ စုတေကြသောအခါ လားရောက်ရာဘုံ။

(၄) နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံ = နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန်ကို ရရှိထားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ စုတေကြသောအခါ လားရောက်ရာဘုံ။

ဤအရူပဗြဟ္မာ ၄-ဘုံတို့သည် အကနိဋ္ဌဘုံအထက် ယူဇနာငါးသန်း ငါးသိန်း ရှစ်ထောင်စီ အဆင့်ဆင့်မြင့်တက်လျက ကောင်းကင်အရပ်၌ တည်ရှိကြ၏။

အရူပဗြဟ္မာများသည် ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရုပ်ခန္ဓာကို ပယ်ရှားထားကြသည့်အတွက် ရုပ်ခန္ဓာမရှိဘဲ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသာ ရှိကြ၏။

အထက်ဆုံးဘုံ ဖြစ်သော နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသည် ဘုံတကာတို့၏ထိပ်ဖျားဖြစ်သည့်အတွက် ဘဝဂ်ဟု အမည်ရ၏။

လူ့ပြည်မှဘဝဂ်သို့ ယူဇနာ ၇-ကုဋေ ၁-သန်း ၈-သိန်း ၅-သောင်း ၆-ထောင် ကွာဝေး၏။

လူ့ပြည်မှ အဝီစိသို့ ယူဇနာ ၈-သိန်း ၂-သောင်းကွာဝေး၏။

ဘုံနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်သရုပ်

* ဘုံ ၃၁-ဘုံတွင် အဘယ်ဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်အဘယ်မျှရအပ်သနည်း။

(၁) အပါယ်လေးဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါးကိုသာ ရအပ်၏။

(၂) လူ ဘုံနှင့် စတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြဉ်သော တစ်ကျိပ်တစ်ပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရအပ်၏။

(၃) အထက်နတ်ပြည်ငါးထပ်၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်ကြဉ် သောတစ်ကျိပ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ရအပ်၏။

နတ်ပြည်၌ ဧရာဝဏ်ဆင်မင်း, သိန္ဓောမြင်း, ကျေးငှက် စသည်တို့မှာ တိရစ္ဆာန်အစစ်များ မဟုတ်ကြပါ။ ဘုန်းတန်ခိုး ကြီးမားသောနတ်တို့၏ အကျိုးငှာ ဘုန်းတန်ခိုးသေးငယ်သောနတ်တို့က တိရစ္ဆာန်ယောင် ဖန်ဆင်း ထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

(၄) အသညသတ်ဘုံနှင့် သုဒ္ဓါဝါသ ငါးဘုံတို့မှကြင်းသော ရူပဗြဟ္မာ ၁၀-ဘုံတို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၈-ပါး, ပုထုဇဉ်တိဟိတ် ၁-ပါးဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ် ၉-ပါးတို့ကိုရအပ်သည်။ အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ်ဖြင့်ပဋိသန္ဓေ နေသော သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါးကိုသာ ရအပ်၏။

(၅) အရူပလေးဘုံ၌ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြဉ်သောအရိယာ၇-ပါး နှင့် ပုထုဇဉ်တိဟိတ် ၁-ပါးဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ် ၈-ပါးကို ရအပ်၏။

မှတ်ချက်။ ။သုဒ္ဓါဝါသ ငါးဘုံတို့၌ ပုထုဇဉ်, သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရနိုင်။ အသညသတ်ဘုံနှင့် အပါယ်လေး ဘုံတို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရနိုင်။ ထို၅+၅=၁၀ဘုံတို့မှကြင်းသော ၂၁-ဘုံ တို့၌သာ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း ကောင်း ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။

ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး

* ပဋိသန္ဓိစတုက္က၌ ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုးတို့ကား အဘယ်သည်တို့နည်း။

(၁) အပါယ်ပဋိသန္ဓေ (၂) ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ (၃) ရူပပဋိ သန္ဓေနှင့် (၄) အရူပပဋိသန္ဓေတို့ပါတည်း။

* ဤပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးတွင် အဘယ်စိတ်ကို အပါယ်ပဋိသန္ဓေ စသည် ခေါ် ပါသနည်း။

(၁) အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္တီရဏ အဟိတ်စိတ်ကို အပါယ် ပဋိသန္ဓေ(ဝါ) ကာမဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေဟုခေါ်၏။ အပါယ် ဘုံသားတို့သည် ဤအဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

(၂) ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ အဟိတ်စိတ်ကို ကာမသုဂတိ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဟု ခေါ်၏။ ကာမသုဂတိ လူ့ဘုံ နှင့် စတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မျက်စိကန်းသောသူ, နားပင်းသောသူ, ဆွံ့အသောသူ, ရူးသောသူ, နပုန်းပဏ္ဍုက်, ဥဘတောဗျည်း စသောလူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အချို့သော ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေ, အစိမ်း, သရဲ, ဘီလူး စသည့် ဝိနိပါတိက အသူရာတို့သည်လည်းကောင်း ဤကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟ ဂုတ် သန္တီရဏအဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးတို့ကို ကာမသုဂတိသဟိတ် ပဋိသန္ဓေဟု ခေါ်ပါသည်။ ကာမသုဂတိခုနစ်ဘုံ၌ အာယတနပြည့်စုံသော (ဝါ) အင်္ဂါပြည့်စုံ သော လူနတ်တို့သည် ဤမဟာဝိပါက်သဟိတ်စိတ် ၈-ပါးတွင် တစ်ပါးပါး ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

(၃) ရူပဝိပါက် ၅-ပါးကို ရူပပဋိသန္ဓေဟု ခေါ်၏။
ပထမဈာန် ၃-ဘုံ ဗြဟ္မာတို့သည် ရူပပထမဈာန် ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။
ဒုတိယဈာန် ၃-ဘုံ ဗြဟ္မာတို့သည် ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်, တတိယ ဈာန် ဝိပါက်စိတ် ၂-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။
တတိယဈာန် ၃-ဘုံဗြဟ္မာတို့သည် စတုတ္ထဈာန် ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

အသညသတ်ဘုံမှကြွင်းသော စတုတ္ထဈာန်ဗြဟ္မာတို့သည် ပဉ္စမဈာန် ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည် ရုပ်ဖြင့်သာလျှင် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။ စိတ် မရှိကြပါ။

(၄) အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးကို အရူပပဋိသန္ဓေဟု ခေါ်ပါသည်။

အာကာသာနဉ္စာယတန ဗြဟ္မာတို့သည် အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဗြဟ္မာတို့သည် ဝိညာဏဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

နေဝသညာနာသညာယတန ပြဟ္မာတို့သည် နေဝသညာနာသညာယတန ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

ရှင်းလင်းချက်များ

(၁) အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါး၊ကာမသုဂတိအဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါး နှင့် ကာမသုဂတိသဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၈-ပါးတို့ကို ပေါင်း၍ ကာမ ပဋိသန္ဓေ ၁၀-ပါးဟု ခေါ်၏။

(၂) ရူပပဋိသန္ဓေစိတ် ၅-ပါးနှင့် ရုပ်ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါးတို့ကို ပေါင်း၍ ရူပ ပဋိသန္ဓေ ၆-ပါးဟု ခေါ်၏။

(၃) ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-ပါး, ရူပပဋိသန္ဓေ ၆-ပါးနှင့် အရူပပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးတို့ကိုပေါင်းသော် ပဋိသန္ဓေ ၂၀-ရ၏။

ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-ပါးသာ ရှိပါသော်လည်း အသညသတ် ရုပ်ပဋိသန္ဓေတစ်ပါးတိုးလာသည့်အတွက် ပဋိသန္ဓေ ၂၀-ဖြစ်လာရခြင်းဖြစ်၏။

(၄) ကာမသုဂတိလူ့ဘုံနှင့် စတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသောသူ, နားပင်းသောသူ, အသောသူ, ဆွံ့သောသူ, ရူးသောသူ, နပုန်းပဏ္ဍုက်, ဥဘတောဗျည်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ အချို့သော ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေ, အစိမ်း, သရဲ,ဘီလူး, ဘုမ္မစိုဝ်း, နတ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ အဟိတ်စိတ်တို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံလုံး၌ အာယတန ပြည့်စုံသော (အင်္ဂါစုံသော) လူနတ်တို့သည် မဟာဝိပါက်သဟိတ်စိတ် ၈-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေ နေကြ၏။

(၅) ရူပပဋိသန္ဓေနှင့် ရူပဘုံတို့၏အမည် ကွဲလွဲနေရခြင်းအကြောင်းမှာ ရူပဈာန်များကို ၅-ပါးတစ်နည်း၊ ၄-ပါးတစ်နည်းဟူ၍ ရေတွက် သည့်နည်း ၂-နည်းရှိသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ၄-ပါး ရေတွက်သော နည်းတွင် ပဋိသန္ဓေနှင့် ဘုံအမည်တူကြ၏။

ဈာန်အင်္ဂါ	ရူပဈာန် ၅-ပါး ရေတွက်နည်း	ရူပဈာန် ၄-ပါး ရေတွက်နည်း
၅-ပါး	ပထမဈာန်	ပထမဈာန်
ဝိတက်မပါ	ဒုတိယဈာန်	-
ဝိတက်၊ ဝိစာရမပါ	တတိယဈာန်	ဒုတိယဈာန်
ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိမပါ	စတုတ္ထဈာန်	တတိယဈာန်
ဝိတက်၊ဝိစာရ၊ပီတိ၊သုခမပါ	ပဥ္စမဈာန်	စတုတ္ထဈာန်

(၆) ပဋိသန္ဓေတည်စဉ်အခါ၌ စက္ခုဖြစ်ချိန်တွင် အကုသိုလ်ကံ တားမြစ်၍ စက္ခုမဖြစ်ဘဲ အကန်းအနေဖြင့် မွေးဖွားလာသောသူကို ဇစ္စန္ဓပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်၏။

ထို့အတူ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နားပင်းသူကို ဇစ္စဗဓိရ ဟု ခေါ်၏။

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဃာနပသာဒချို့သောသူကို ဇစ္စဃာနဟု ခေါ်၏။

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် အသောသူ (ဝါ) ထစ်အ၍ စကားမပီသောသူကို ဇစ္စမူဂ ဟု ခေါ်၏။

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဆွံ့သောသူ (ဝါ) မူးပဲမျှ မသိအောင် အလွန်ဉာဏ်ထိုင်းသူကို ဇစ္စဇဠဟု ခေါ်၏။

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် စိတ်ဖောက်ပြန်နေသောဝမ်းတွင်းရူးသူကိုဇစ္စုမ္မတ္တကဟု ခေါ်၏။

ကာမဂုဏ်ကို ခံစားလိုသောအခါ ပန်းစုပ်ခြင်းစသည့် ယုတ်မာသော အမှုမျိုးကိုပြုလုပ်မှသာလျှင် ကာမဂုဏ်ခံစားနိုင်သောသူကို ပဏ္ဍုက်ဟုခေါ်၏။

ယောကျ်ားတစ်လ မိန်းမတစ်လ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲ၍ ယောကျ်ားနှင့် မိန်းမတို့၏ နိမိတ်အင်္ဂါအစုံရှိသူကို ဥဘတောဗျည်း ဟု ခေါ်၏။

ယောကျ်ားလည်းမဟုတ် မိန်းမလည်းမဟုတ် နှစ်ပါးစုံမှလွတ်၍ လိင်နှစ်ပါးမှကင်းသောသူကို နပုန်းဟု ခေါ်၏။

စကားပြောဆိုရာ၌ စကားတစ်လုံးတစ်လုံးကို အလွန်အားထုတ်၍ပြောဆိုရပြီးလျှင် ချောချောပြေပြေမရှိဘဲ ထစ်ထစ်ငေါ့ငေါ့ အမျှင်တန်းလန်းနှင့် ဒရွတ်ဆွဲ၍ပြောဆိုရသူကို မမ်းစွဲသူဟု ခေါ်၏။

(၇) မြေကြီးနှင့်စပ်သော တောစောင့်, တောင်စောင့်, အိမ်စောင့်, သစ်ပင်စောင့်, မြေစောင့်နတ်ဟူသမျှကို "ဘုမ္မဇိုဝ်း"ဟု ခေါ်၏။ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်တို့ကိုမှီခို၍နေကြရသော တန်ခိုးနည်းသည့်နတ်တို့ကို ဘုမ္မဿိတ နတ်ဟုခေါ်၏။ ဘုမ္မဿိတနတ်တို့သည် မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဘုံဗိမာန်များမရှိကြသဖြင့် တောတောင် ချုံပိတ်ပေါင်းတို့၌လည်းကောင်း၊ လှိုရိုးမြောင်ရိုး, လိုဏ်အိုဂူအို, ကျောင်းပျက် ကန်ပျက်, သုဿာန် သင်္ချိုင်း စသည်တို့၌ လည်းကောင်း၊ မှီခိုကပ်ရပ်၍ ဆင်းရဲစွာနေကြရ၏။ ထိုနတ်တို့ကို ယခုကာလ၌ တစ္ဆေသရဲ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုကြ၏။ ထိုတစ္ဆေသရဲဟုခေါ်သော ဘုမ္မဿိတနတ်တို့သည် ချမ်းသာအပေါင်းမှ ရွေ့လျားကင်းကွာတတ်သောကြောင့်ဝိနိပါတိကအသူရာ ခည်ကုန်၏။

ပဋိသန္ဓေတည်နေပုံ ၄-မျိုး

အပါယ်ပဋိသန္ဓေ, ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ, ရူပပဋိသန္ဓေ, အရူပပဋိသန္ဓေ ဟူသည့် ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုးတွင် ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-ပါးနှင့်ရုပ်ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါး၊ ပေါင်း ၂၀-ပါးရှိကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီ။

တည်နေပုံအခြင်းအရာအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ၄-မျိုး ခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) အဏ္ဍဇပဋိသန္ဓေ =ဉ‌ဥ‌အတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်ခြင်း။

(၂) ဇလာဗုဇပဋိသန္ဓေ=သားအိမ်တွင်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်ခြင်း။

(၃) သံသေဒဇပဋိသန္ဓေ=သစ်ခေါင်း, သစ်သီး, ပန်းပွင့် ရှုံညွန်စသည်တို့၌ ပဋိသန္ဓေတည်ခြင်း။

(၄) ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ =အရွယ်ရောက်ပြီးသောကိုယ်ဖြင့် ကောင်းကင်မှ ခုန်ပျံလာသကဲ့သို့ ဘွားကနဲ အထင်အရှားဖြစ်ခြင်း။

ဘုံသားနှင့် ပဋိသန္ဓေ

(၁) ငရဲသားတို့သည် ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ တစ်ပါးတည်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၂) ပြိတ္တာနှင့် အသူရကာယ်တို့သည် ဇလာဗုဇ, ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၃) တိရစ္ဆာန်တို့သည် အဏ္ဍဇ,ဇလာဗုဇ,သံသေဒဇ, ဥပပါတ်ဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးလုံးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၄) လူတို့သည် ကမ္ဘာဦးအစ၌ ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေတစ်ပါးတည်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။
ထိုနောက် ဇလာဗုဇ, သံသေဒဇပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၅) ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေ, အစိမ်း, သရဲ, ဘီလူး, ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည် ဇလာဗုဇ, ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

သတ္တဝါတို့၏ သက်တမ်းများ

(၁) အပါယ်ဘုံသားတို့၏သက်တမ်း

ငရဲ, ပြိတ္တာ, အသူရကာယ်တို့တွင် သတ်မှတ်ထားသော သက်တမ်းများ မရှိကြပါ။ မိမိတို့၏ကံသာလျှင် သက်တမ်းအတိုင်းအတာဖြစ်ပါသည်။ အသက်အတိုင်းအရှည် အရေအတွက် မမြဲကုန်။

တိရစ္ဆာန်များမှာ အမျိုးပေါင်းမရေတွက်နိုင်အောင် များပြားလှပါသည်။ အမျိုးဇာတ်အလိုက် ပျမ်းမျှသက်တမ်းကွာခြားကြပါသည်။ သက်တမ်းမည်မျှစီရှိသည်ဟူ၍ကား ထင်ရှားခြင်း မရှိပါ။

(၂) လူတို့၏ သက်တမ်း

"ရှေ့နှန်စ်ရာ၊ နောက်ငါးရာ၊ မြောက်မှာတစ်ထောင်မြဲ" ဟူသော စကားအရ အရှေ့ကျွန်းသားတို့တွင် သက်တမ်း ၇၀၀၊ အနောက်ကျွန်းသားတို့တွင် သက်တမ်း ၅၀၀-နှစ်၊ မြောက်ကျွန်းသားတို့တွင် သက်တမ်း၁၀၀၀-နှစ်ဟူ၍ အမြဲတည်ရှိကြပါသည်။

တောင်ကျွန်းသားတို့မှာ သက်တမ်း မမြဲကြပါ။ အသင်္ချေယျတမ်းမှ သည် ဆယ်နှစ်တမ်း၊ တစ်ဖန် ဆယ်နှစ်တမ်းမှသည် အသင်္ချေယျတမ်းဟူ၍ ဆုတ်ချည် တက်ချည် ရှိပါသည်။

(၃) စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ သက်တမ်း

အောက်စတုမဟာရာဇ်နတ်များဖြစ်ကြသော ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေ, သရဲ, အစိမ်း, သဘက်, ဘီလူး, ဘုမ္မစိုဝ်း, နတ်တို့တွင် တည်မြဲသော သက်တမ်း အတိုင်းအတာ မရှိကြပါ။ အချို့သော ဘုမ္မစိုဝ်းနတ်တို့သည် ၇-ရက်မျှသာ အသက်ရှည်ကြပြီးလျှင် အချို့သော ဘုမ္မစိုဝ်းနတ်တို့သည် အာယုကပ်ပတ်လုံး အသက်ရှည်ကြ၏။

အထက်စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ သက်တမ်းမှာတည်မြဲ၏။ ထိုနတ်တို့၏ နှစ်ဖြင့်ရေတွက်လျှင်အနှစ်၅၀၀၊လူတို့၏နှစ်ဖြင့်ရေတွက်လျှင်အနှစ်၉-သန်းရှိ၏။

လူတို့၏အနှစ် ၅၀-သည် စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့်ညီမျှ၏။ ထိုရက်ဖြင့် ရက် ၃၀-လျှင် ၁-လ၊ ၁၂-လလျှင် တစ်နှစ်ဟု ရေတွက်သဖြင့် စတုမဟာရာဇ်နှစ် ၅၀၀-သည် လူတို့၏ နှစ် ၉-သန်းနှင့် ညီမျှ၏။

(၄) တာဝတိံသာနတ်သက်

လူတို့၏အနှစ် ၁၀၀-သည် တာဝတိံသာနတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့် ညီမျှ၏။ ထိုရက်ဖြင့် ရက် ၃၀-လျှင် ၁-လ၊ ၁၂-လလျှင် တစ်နှစ်ဟုရေတွက်၍ အနှစ် ၁၀၀၀-သည် တာဝတိံသာနတ်တို့၏ သက်တမ်းဖြစ်ပါသည်။ လူတို့၏ နှစ်ဖြင့် ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၃-ကုဋေ ၆-သန်းရှိပါသည်။ (စတုမဟာရာဇ် နတ်သက်၏ ၄-ဆ ဖြစ်ပါသည်။)

(၅) ယာမာနတ်သက်

လူတို့၏ အနှစ် ၂၀၀-သည် ယာမာနတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့် ညီမျှ၏။ ယာမာနတ်တို့၏သက်တမ်းသည် ယာမာနတ်တို့၏ နှစ်ဖြင့် နှစ် ၂၀၀၀- ရှိ၏။

လူတို့၏နှစ်ဖြင့် ရေတွက်သော် နှစ်ပေါင်း ၁၄-ကုဋေ ၄-သန်း ရှိပါသည်။
(တာဝတိံသာနတ်သက်၏ ၄-ဆ ဖြစ်ပါသည်။)

(၆) တုသိတာ နတ်သက်

လူတို့၏ နှစ် ၄၀၀ သည် တုသိတာနတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့် ညီမျှ၏။ တုသိတာနတ်တို့၏သက်တမ်းသည် တုသိတာနတ်တို့၏နှစ်ဖြင့် ၄၀၀၀၊ လူတို့နှစ်ဖြင့် ၅၇-ကုဋေနှင့် ၆ သန်းရှိပါသည်။

(၇) နိမ္မာနရတိနတ်သက်

လူတို့၏ နှစ် ၈၀၀-သည် နိမ္မာနရတိ နတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့်ညီမျှ၏။ နိမ္မာနရတိနတ်တို့၏သက်တမ်းသည် ထိုနတ်တို့၏နှစ်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၈၀၀၀၊ လူတို့၏ နှစ်ဖြင့် ၂၃၀-ကုဋေ ၄-သန်း ရှိပါသည်။

(၈) ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ နတ်သက်

လူတို့၏ နှစ် ၁၆၀၀-သည် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ နတ်တို့၏ တစ်ရက်နှင့် ညီမျှ၏။ ထိုနတ်တို့၏ သက်တမ်းသည် ထိုနတ်တို့၏နှစ်ဖြင့်ရေတွက်သော် နှစ်ပေါင်း ၁၆၀၀၀၊ လူတို့၏နှစ်ဖြင့် ရေတွက်သော် နှစ်ပေါင်း ၉၂၁-ကုဋေ ၆-သန်း ရှိပါသည်။

(၉) ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်း

ဗြဟ္မာတို့၏သက်တမ်းများသည် အလွန် ရှည်လျားကြသည့်အတွက် အသင်္ချေယျကပ်, မဟာကပ်တို့ဖြင့် တိုင်းတာဖော်ပြလေ့ရှိကြ၏။

ကပ်တို့သည် (၁) အာယုကပ် (၂) အန္တရကပ် (၃) အသင်္ချေယျကပ် (၄) မဟာကပ်ဟူ၍ ၄-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုလေးပါးတို့တွင် သတ္တဝါတို့၏ သက်တမ်းအသီးသီးကို အာယုကပ်ဟု ခေါ်၏။

လူတို့၏ သက်တမ်းဖြင့် အသင်္ချေယျတမ်းမှ ဆယ်နှစ်တမ်း၊ ဆယ်နှစ်တမ်းမှ အသင်္ချေယျတမ်းအထိရှည်ကြာသောကာလကို အန္တရကပ်တစ်ခုဟု ခေါ်၏။

အန္တရကပ် ၆၄-ကပ်သည် အသင်္ချေယျကပ် တစ်ကပ်နှင့် ညီမျှ၏။

အသင်္ချေယျကပ် ၄-ကပ်သည် မဟာကပ်တစ်ကပ် (ဝါ) တစ်ကမ္ဘာနှင့် ညီမျှ၏။ အသင်္ချေယျကပ်ကိုတစ်ဖန် ၄-မျိုးခွဲခြားပြန်၏။

(က) သံဝဋ္ဋကပ် = ကမ္ဘာကြီး စပျက်သည်မှ လုံးဝပျက်သွားသည် အထိ ရှည်ကြာသော အသင်္ချေယျကပ်။

(ခ) သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ် = ကမ္ဘာကြီးပျက်သဉ်းပြီး၍ ပျက်ပြီးသည့်အတိုင်း တည်နေသော အသင်္ချေယျကပ်။

(ဂ) ဝိဝဋ္ဋကပ် = ကမ္ဘာပြိုမိုးစရွာသည့်အချိန်မှစ၍ ကမ္ဘာကြီးအပြည့်အစုံ ဖြစ်ပေါ်လာသည်အထိ ရှည်ကြာသော အသင်္ချေယျကပ်။

(ဃ) ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ် = ကမ္ဘာကြီး အပြည့်အစုံဖြစ်ပြီးသည်မှ ထိုအတိုင်း တည်နေသော အသင်္ချေယျကပ်။

(၁၀) ပထမစျာန် ၃–ဘုံတို့၏ သက်တမ်းများ

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာတို့၏ သက်တမ်းသည် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ အသင်္ချေယျကပ်၏ သုံးပုံတစ်ပုံနှင့် ညီမျှ၏။

ဗြဟ္မပုရောဟိတာတို့၏ သက်တမ်းသည် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီအသင်္ချေယျကပ်၏ ထက်ဝက်နှင့် ညီမျှ၏။

မဟာဗြဟ္မာတို့၏သက်တမ်းသည် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီအသင်္ချေယျကပ် တစ်ကပ် လုံးနှင့် ညီမျှ၏။

(၁၁) ဒုတိယစျာန် ၃–ဘုံတို့၏ သက်တမ်းများ

ပရိတ္တာဘာ ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၂–ကမ္ဘာရှည်ကြာ၏။
အပ္ပမာဏာဘာဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၄–ကမ္ဘာရှည်ကြာ၏။
အာဘဿရာ ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၈–ကမ္ဘာရှည်ကြာ၏။

(၁၂) တတိယစျာန် ၃–ဘုံတို့၏ သက်တမ်းများ

ပရိတ္တသုဘာဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၁၆–ကမ္ဘာရှည်ကြာ၏။
အပ္ပမာဏသုဘာ ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၃၂–ကမ္ဘာရှည်ကြာ၏။
သုဘကိဏှာဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ၆၄–ကမ္ဘာ ရှည်ကြာ၏။

(၁၃) စတုတ္ထစျာန် ၇–ဘုံတို့၏ သက်တမ်းများ

ဝေဟပ္ဖိုလ်နှင့် အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းများသည် ကမ္ဘာ ၅၀၀ စီ ရှည်ကြာကြ၏။

သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံအနက် အဝိဟာဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသည် ကမ္ဘာ ၁၀၀၀ ရှည်ကြ၏။ အာတပ္ပါဘုံ–ကမ္ဘာ ၂၀၀၀၊ သုဒဿာဘုံ–ကမ္ဘာ ၄၀၀၀၊ သုဒဿီဘုံ–ကမ္ဘာ ၈၀၀၀၊ အကနိဋ္ဌဘုံ–ကမ္ဘာ ၁၆၀၀၀ ဟူ၍ အသီးသီး သက်တမ်းရှိကြပါသည်။

(၁၄) အရူပ ၄-ဘုံတို့၏ သက်တမ်းများ

အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ - ကမ္ဘာ ၂၀၀၀၀

ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ - ကမ္ဘာ ၄၀၀၀၀

အာကိဉ္စညာယတနဘုံ - ကမ္ဘာ ၆၀၀၀၀

နေဝသညာနာသညာ ယတနဘုံ - ကမ္ဘာ ၈၄၀၀၀

ကမ္ဘာပျက်ပုံ

ကမ္ဘာကြီးသည် မီးဖျက်၍လည်းပျက်၏၊ ရေဖျက်၍လည်း ပျက်၏၊ လေဖျက်၍လည်း ပျက်၏။

မီးဖျက်၍ကမ္ဘာ (၇) ကြိမ်ပျက်ပြီးသည့်နောက် (၈) ကြိမ်မြောက်တွင် ရေဖျက်၍ ကမ္ဘာပျက်၏။

ထိုသို့ မီး (၇) ကြိမ်, ရေ (၁) ကြိမ်, မီး (၇) ကြိမ်, ရေ (၁) ကြိမ် အစီအစဉ်အတိုင်း အလှည့်ကျကမ္ဘာကို ဖျက်ဆီး၍ ကမ္ဘာ ၆၃ ကြိမ် ပျက်ပြီးသည့်နောက် ၆၄-ကြိမ်မြောက်တွင် လေ ၁-ကြိမ်ဖျက်၍ ကမ္ဘာ ပျက်၏။

မီးဖျက်၍ ကမ္ဘာပျက်သောအခါ ပထမစျာန် ၃-ဘုံအထိပျက်စီး၏။

ရေဖျက်၍ ကမ္ဘာပျက်သောအခါ ဒုတိယစျာန် ၃-ဘုံအထိ ပျက်စီး၏။

လေဖျက်၍ ကမ္ဘာပျက်သောအခါ တတိယစျာန် ၃-ဘုံအထိ ပျက်စီး၏။

တစ်ဘဝ၌ တူမြဲတရား

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ တစ်ဘဝတာကာလ၌ တူမြဲဖြစ်သောတရားကား ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့၏ တူညီခြင်းသဘောတရားတည်း။

တစ်ဘဝတည်း၌ ဖြစ်ကြသော ပဋိသန္ဓေစိတ်, ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ် တို့သည် မကွဲပြားသင့်ကြပါ။ ဘုံအားဖြင့်လည်းကောင်း ဇာတိအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သမ္ပယုတ်တရားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံအားဖြင့် လည်းကောင်း မကွဲပြားကြစကောင်းပါ။

ဘုရား, ရဟန္တာတို့မှစ၍ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့သည် အကြင်စိတ် ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ပင်လျှင် တစ်ဘဝလုံး....ဘဝင် ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရ၏၊ ဘဝ၏ အဆုံး၌ စုတိကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရ၏။

ပုံစံအဖြစ် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် မဟာဝိပါက် ပထမစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသည်ဖြစ်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ ပဝတ္တိအခါတစ်ဘဝလုံးဖြစ်နေသော ဘဝင်စိတ်များသည် မဟာဝိပါက် ပထမစိတ်ပင်ဖြစ်ရမည်။ နောက်ဆုံးစုတိကျသည့်အခါ၌လည်း ထိုမဟာဝိပါက် ပထမစိတ်ဖြင့်ပင် စုတိကျရမည်။

ပဋိသန္ဓေစိတ်က ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ဘဝင်စိတ်များနှင့်စုတိစိတ်တို့သည်လည်း ထိုကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြုကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဥပါဒ်ခိုက် ခဏငယ်တစ်ချက်မျှသော ကာလသည် ပဋိသန္ဓေအခါဖြစ်၏။ ထိုမှနောက် စုတိတိုင်အောင်သောကာလကို ပဝတ္တိအခါဟုခေါ်၏။

ကံလေးမျိုးလေးလီ

ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာကို 'ကမ္မ=ကံ'ဟု ခေါ်၏။

ကံတို့သည် ကိစ္စအစွမ်းအားဖြင့် ဇနကကံ, ဥပတ္ထမ္ဘကကံ, ဥပပီဠကကံ, ဥပဃာတကကံဟူ၍လေးမျိုးပြား၏။ ဤကံလေးမျိုးကို ''ကိစ္စကမ္မစတုက္က'' ဟု မှတ်အပ်၏။

အကျိုးပေးသော အလှည့်အကြိမ်အားဖြင့် ဂရုကကံ, အာသန္နကံ, အာစိဏ္ဏကံ, ကဋတ္တာကံဟူ၍ ကံလေးမျိုး ပြားပြန်၏။ ဤကံလေးမျိုးကို **''ပါကဒါနပရိယာယ ကမ္မစတုက္က''**ဟု မှတ်အပ်၏။

အကျိုးပေးရာကာလ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ, ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ, အပရာပရိယ ဝေဒနီယကံ, အဟောသိကံဟု လေးမျိုးပြားပြန်၏။ ဤကံလေးမျိုးကို '**ပါကကာလ ကမ္မစတုက္က**'ဟု မှတ်အပ်၏။

အကျိုးပေးရာဘုံဌာန၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကုသိုလ်ကံ, ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ, ရူပါဝစရကံ, အရူပါဝစရကံဟူ၍ လေးမျိုးတစ်ဖန် ပြားပြန်၏။ ဤကံလေးမျိုးကို **''ပါကဌာန ကမ္မစတုက္က''**ဟု မှတ်အပ်၏။

ကိစ္စကမ္မစတုက္က

ကိစ္စအစွမ်းဖြင့် ကံ ၄-မျိုး ကွဲပြားပုံမှာ-

(၁) ဇနကကံ = ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့် ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကို ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေတတ်သောကံ။ ဇနကကံသည် ပဋိသန္ဓေအခါနှင့် ပဝတ္တိအခါတို့၌ ဝိပါက်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ(ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ)၊ကမ္မဇရုပ်နှင့် ဥတုဇရုပ် (ကဋတ္တာရုပ်)တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာဖြစ်၏။

(၂) ဥပတ္ထမ္ဘကကံ=ဇနကကံကို အထောက်အပံ့ပြုသောကံ။ မိမိကိုယ်တိုင်ကား အကျိုးမပေးနိုင်။ တစ်ပါးသောကံကို အကျိုးပေးခွင့်ရလေအောင်၊ အကျိုးပေးခွင့်ရသည့်အခါ အကျိုးပေးသန်လေအောင်၊ အကျိုးပေးနေသည့်အခါ ထိုအကျိုးများ ကြာရှည်ဖွံ့ဖြိုးလေအောင်၊ လျော်စွာထောက်ပံ့ကူညီတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံကို ဆိုလို၏။

(၃) ဥပပီဠကကံ=ဇနကကံ၏အကျိုးကို အားနည်းချည့်နဲ့အောင် ဖိနှိပ်တတ်သောကံ။ တစ်ပါးသောကံအကျိုးပေးခွင့်မရလေအောင်၊ အခွင့်ရပြန်လျှင် အကျိုးပေး မထက်သန်အောင်၊ ရပြီးသည့်အကျိုးကိုလည်း မဖွံ့ဖြိုးလေအောင်၊ ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သောကံကို ဆိုလို၏။

(၄) ဥပဃာတကကံ=ဇနကကံအကျိုးပေးထားသော ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကဋတ္တာရုပ်အစဉ်ကို ဖြတ်တတ်သောကံ။

ပါကဒါနပရိယာယကမ္မစတုက္က

အကျိုးပေးသော အလှည့်အကြိမ်အားဖြင့် ကံ ၄-မျိုးကွဲပုံမှာ-

(၁) ဂရုကကံ=တစ်ပါးသောကံများက မတားမြစ်နိုင်ဘဲ စုတိပြီးအခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲဖြစ်သော အလွန်အပြစ်ကြီးသည့် အကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အလွန်အာနုဘော်ကြီးသည့် ကုသိုလ်ကံ။

[အမိကိုသတ်သော မာတုဃာတကကံ၊ အဘကိုသတ်သော ပိတုဃာတကကံ၊ ရဟန္တာကိုသတ်သော အရဟန္တဃာတကကံ၊ မြတ်စွာဘုရားကို သွေးစိမ်းတည်အောင်ပြုသော လောဟိတုပ္ပါဒကကံ၊ သံဃာကိုသင်းခွဲသော သံဃဘေဒကကံ ဟူ၍ ဤအနန္တရိယကံ ၅-ပါး (ပဉ္စာနန္တရိယကံ)တို့ကို အကုသိုလ်အရာ၌ ဂရုကကံများဟု မှတ်အပ်၏။ ကံ-ကံ၏ အကျိုးမရှိဟု မှတ်ယူသော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုလည်း အချို့က ဂရုကကံ၌ထည့်သွင်းကြ၏။]

ကုသိုလ်အရာ၌မူ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံနှင့် လောကုတ္တရာစေ-တို့ကို ဂရုကကံများဟု မှတ်အပ်၏။

(၂) အာသန္နကံ=ရှေးအခါကပြုခဲ့ပြီး၍ သေခါနီးအခါ၌ အောက်မေ့အပ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံသည် လည်းကောင်း၊ သေခါနီးသောအချိန်၌ ပြုအပ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံသည် လည်းကောင်း အာသန္နကံ မည်၏။

(၃) အာစိဏ္ဏကံ=အမြဲမပြတ် နေ့စဉ်ဝတ်ထား၍ လေ့လာ ပြုလုပ်အပ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံသည် လည်းကောင်း၊ တစ်ကြိမ်ပြုပြီး နောက် အမြဲမပြတ် ဆင်ခြင်အောက်မေ့အပ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံသည်လည်းကောင်း အာစိဏ္ဏကံမည်၏။

(၄) ကဋတ္တာကံ=ဂရုက, အာသန္န, အာစိဏ္ဏကံ အခြေအနေသို့ မရောက် တတ်ဘဲ ဤဘဝ၌သာမန်ပြုအပ်သောကံများနှင့် ရှေးရှေးဘဝ များ၌ ပြုလုပ်ခဲ့သောကံများတည်း။ ဤကံတို့လည်းအခွင့်သာ သည့်အခါ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့်ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကိုပေးနိုင်ကြ၏။

အထက်ပါ ကံလေးပါးတို့၏ အလှည့်အစဉ်အတိုင်း အကျိုးပေးပုံမှာ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတွင် ကံလေးမျိုးစလုံးရှိငြားအံ့။ ဂရုကကံသည် ရှေးဦးစွာ စုတေ၏အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဒုတိယဘဝ၌အကျိုးပေး၏၊ ထိုကံမရှိခဲ့သော် အာသန္န ကံသည် အကျိုးပေး၏။ အာသန္နကံမရှိခဲ့သော် အာစိဏ္ဏကံသည် အကျိုး ပေး၏။ ယင်း အာစိဏ္ဏကံမရှိခဲ့သော် ကဋတ္တာကံသည် အကျိုးပေး၏။

ပါကကာလကမ္မစတုက္က

အကျိုးပေးရာကာလ အစွမ်းအားဖြင့် ကံ ၄-မျိုးကွဲပြားပုံ—

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ= မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ။ ဇော ၇-ချက်တို့တွင် ပထမဇောစေတနာသည် ယခုပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ အကျိုးပေးခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံမည်၏။

(၂) ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ=အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသော သတ္တမဇော စေတနာ။

(၃) အပရာပရိယဝေဒနီယကံ=မျက်မှောက်ဘဝနှင့် ဒုတိယဘဝတို့မှတစ်ပါး တတိယဘဝမှစ၍ အနာဂတ်နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် အကျိုးပေးတတ်သော အလယ်ဇော ၅-ချက် စေတနာ။

(၄) အဟောသိကံ=အထက်တွင်ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ စသည့် ကံ သုံးပါးတို့သည် အကျိုးပေးရန် အခွင့်မသာ အခါမသင့် ဖြစ်ခဲ့ လျှင် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကာလအားလျော်စွာ အကျိုးမပေးနိုင်ကြ တော့ဘဲ အလိုလိုသုဉ်း၍ သုဉ်း၍ သွားကြ၏။ ထိုအခါ ထိုကံ တို့သည်အဟောသိကံ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ပါကဋ္ဌာနကမ္မစတုက္က

အကျိုးပေးရာဘုံဌာန၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကံ ၄–မျိုးကွဲပြားပုံ–

(၁) အကုသိုလ်ကံ=အပါယ်လေးဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့် ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကို ပေးသောကံဖြစ်၏။

(၂) ကာမကုသိုလ်ကံ–ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့် ပဝတ္တိအကျိုးကို ပေးသောကံဖြစ်၏။

(၃) ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ=ရူပဗြဟ္မာ ၁၆–ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့် ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကိုပေးသော ကံဖြစ်၏။

(၄) အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ=အရူပဗြဟ္မာ ၄-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့်ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကို ပေးသောကံဖြစ်၏။

အကုသိုလ်ကံ ၃–မျိုး

ကံဖြစ်ရာအကြောင်းကို "ကမ္မဒွါရ"ဟု ခေါ်၏။

ကာယဝိညတ်ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော ကိုယ်အမူအရာအထူးသည် ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်သော ကာယကံ၏ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ကာယဒွါရ မည်၏။

ဝစီဝိညတ်ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော နှုတ်အမူအရာအထူးသည် နှုတ်ဖြင့်ပြောဆို၍ အထမြောက်စေသော ဝစီကံ၏ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝစီဒွါရမည်၏။

* အဘိဇ္ဈာ, ဗျာပါဒ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)တို့နှင့်အဘူတကဖြစ်သော လောဘမူ, ဒေါသမူ ဇောစိတ်သည် မနောဒွါရ မည်၏။

ကာယကံ ၃–ပါး, ဝစီကံ ၄-ပါး, မနောကံ ၃-ပါး ဟူ၍စုစုပေါင်း အကုသိုလ်ကံ (ဝါ) ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးရှိသည်။

အကုသိုလ်ကံ ၁၀–ပါး (ဒုစရိုက် ၁၀–ပါး)

၁။ ကာယကံ ၃–ပါး

(၁) ပါဏာတိပါတကံ=သတ္တဝါတို့ကို သေစေလိုသော စေတနာဖြင့် သတ်ဖြတ်မှု၊

(၂) အဒိန္နာဒါနကံ=သူတစ်ပါးတို့၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို မတရားရယူလိုသော စေတနာဖြင့် ခိုးဝှက်, လုယက်, လှည့်ပတ်, တိုက်ခိုက်ယူမှု။

(၃) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ=အုပ်ထိန်းသူ ပိုင်ဆိုင်သူတို့ ခွင့်မပြုသဖြင့် မသွားလာအပ်သောဝတ္ထု၊ စာမတို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်ကြံကျူးလွန်မှု။

၂။ ဝစီကံ ၄-ပါး

(၁) မုသာဝါဒကံ=သူတစ်ပါးအား အကျိုးပျက်စီးစေလိုသောစေတနာဖြင့် မဟုတ်မမှန်လိမ်လည်၍ ပြောဆိုမှု။

(၂) ပိသုဏဝါစာကံ=ချစ်ခင်ညီညွတ်နေသူတို့အား အချစ်ပြယ်၍ ကွဲပြားစေလိုသော စေတနာဖြင့် ချောပစ်ကုန်းတိုက်သောစကားကိုပြောဆိုမှု။

(၃) ဖရုသဝါစာကံ=သူတစ်ပါးတို့အား နား နှလုံးချမ်းသာ၍ နာကျည်းစေလိုသော စေတနာဖြင့် ကြမ်းတမ်းယုတ်မာစွာ ဆဲရေးတိုင်းထွာ ပြောဆိုမှု။

(၄) သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာကံ=ပစ္စုပ္ပန်နှင့် သံသရာ၌ ကောင်းကျိုးချမ်းသာနှင့် မစပ်သော သိမ်ဖျင်းသည့်စကား, အတင်းအဖျင်းစကားများကို ပြောဆိုမှု။

၃။ မနောကံ ၃-ပါး

(၁) အဘိဇ္ဈာကံ=သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာကို မိမိ၏စည်းစိမ်ဥစ္စာအဖြစ်သို့ ရောက်စေလိုသော စေတနာဖြင့် ကြံစည်မှု။

(၂) ဗျာပါဒကံ=သူတစ်ပါးတို့၏ စည်းစိမ် ဂုဏ်သိမ်ပျက်စီးခြင်းနှင့်သတ္တဝါတို့ သေကျေပျက်စီးခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေလိုသော စေတနာဖြင့် ကြံစည်မှု။

(၃) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ=ကောင်းမှုမကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း ကောင်းမှုကံ, မကောင်းမှုကံမဖြစ်၊ ထိုကောင်းမှုကံ မကောင်းမှုကံ၏ အကျိုးလည်းမရှိဟု ကံနှင့်ကံ၏ အကျိုးကိုပယ်၍ လွဲမှားစွာ ရှုမြင်, ယုံကြည်, ယူဆမှု။

မှတ်ချက်။ ။ကံဟူသည်မှာ စိတ်နှင့်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သည့် စေတနာကို ခေါ်၏။ အကုသိုလ်ကံသည် မကောင်းမှုကို ဖြစ်စေလိုသော စေတနာဖြစ်၏။ ကာယကံဟူသည်မှာ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှု ကာယဝိညတ်ဖြင့် အများအားဖြင့် ပြုလုပ်လေ့ရှိသော အကုသိုလ်ကံနှင့် ကုသိုလ်ကံတို့ကိုဆို၏။ သို့သော် ကာယကံဟု သတ်မှတ်ထားသော ပါဏာတိပါတကံ, အဒိန္နာဒါနကံနှင့်ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံတို့ကိုကာယပယောဂဖြင့်သာမက ဝစီပယောဂဖြင့်လည်း ကျူးလွန်နိုင်၏။ ဥပမာ- ဓားပြဗိုလ်က မိမိ၏ငယ်သားအား "သတ်စေ"ဟု အမိန့်

ပေးလိုက်၍ သတ်ခြင်းအမှုကို ပြီးမြောက်စေလျှင် ဝစီပယောဂဖြင့် ပါဏာတိပါတကံကို ကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်၏။

ထို့အတူ ဝစီကံ၄-ပါးသည် နှုတ်အမှုအရာ ဝစီဝိညတ်ဖြင့် အများအားဖြင့် ကျူးလွန်ကြသော အကုသိုလ်ကံများဖြစ်ကြ၏။ သို့ရာတွင် ဤကံ ၄-ပါးကို ဝစီပယောဂဖြင့်သာမက ကာယပယောဂဟူသည့် လက်ခြေ,ဦးခေါင်း စသည်တို့၏ အမူအရာဖြင့်လည်း ကျူးလွန်နိုင်၏။ ဥပမာ အမှန်ကိုအမှားထင်စေလိုသော စေတနာ, အမှားကို အမှန်ထင်စေလိုသော စေတနာဖြင့် ခေါင်းညိတ်ပြခြင်း, လက်ခါပြခြင်း စသည်တို့သည် ဝစီကံကို ကာယပယောဂဖြင့် ကျူးလွန်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

ငါးပါးသီလနှင့် ဒုစရိုက် ၁၀-ပါး

အကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါးကိုအကုသလကမ္မပထဘရား၁၀-ပါးဟုခေါ်၏။ အကုသလကမ္မ=အကုသိုလ်ကံ၊ ပထ=အပါယ်ရောက်ကြောင်းလမ်း။

ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါးသည် အပါယ်ရောက်ကြောင်း မကောင်းသော လမ်းခရီးဖြစ်၏။

အကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါးကို ဒုစရိုက်၁၀-ပါးဟုလည်းခေါ်၏။

ဒု=မကောင်းသော၊ စရိတ=စရိုက်, အကျင့်။

* ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းရုံဖြင့် ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးကို လုံခြုံစွာတားဆီးနိုင်ပါသလား။

တားဆီးနိုင်ပါသည်။ အဘယ်သို့တားဆီးအနည်း ဟူမူ အကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါးကို သဘောတူ, ကိစ္စတူ, လက္ခဏာဟာရနည်းဖြင့် အကျဉ်းချုံး၍ ပေါင်းရုံးသော်-

(၁) ပါဏာတိပါတကံ (၂) အဒိန္နာဒါနကံ (၃) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ (၄) မုသာဝါဒကံ (၅) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံဟူ၍ ကံ ၅-ပါးကိုသာရပါသည်။

ပေါင်းရုံးသည့် နည်းမှာ ဗျာပါဒကံကို ပါဏာတိပါတကံ၌ လည်းကောင်း၊ အဘိဇ္ဈာကံကို အဒိန္နာဒါနကံ၌လည်းကောင်း၊ ပိသုဏာဝါစာ,ဖရုသဝါစာနှင့်သမ္ဖပ္ပလာပတည်းဟူသော ကံသုံးပါးကို မုသာဝါဒကံ၌လည်းကောင်း အသီးသီးထည့်သွင်း၍ ရေတွက်ခြင်း ဖြစ်၏။

သူတစ်ပါးတို့၏ အသက်စည်းစိမ် သေကျေပျက်စီးရန် ကြံစည်ခြင်းဟူသော ဗျာပါဒကံသည် သူတစ်ပါးတို့၏အသက်ကို သတ်ဖြတ်ခြင်း ဟူသည့် ပါဏာတိပါတကံတွင် အကျုံးဝင်၏။

သူတစ်ပါး၏ဥစ္စာစည်းစိမ်ကို မိမိ၏ ဥစ္စာစည်းစိမ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရန် ကြံစည်ခြင်းဟူသည့် အဘိဇ္ဈာကံသည် သူတစ်ပါး၏ဥစ္စာကို ခိုးဝှက် လုယက် တိုက်ခိုက်ယူခြင်းဟူသော အဒိန္နာဒါန ကံတွင် အကျုံးဝင်၏။

ချစ်ခင်ညီညွတ်နေကြသူတို့အား စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ကုန်းတိုက် ပြောဆိုခြင်းဟူသည့် ပိသုဏဝါစာသည် မဟုတ်မမှန်သော မုသားစကားပင် ဖြစ်၏။ ဖရုသဝါစာဟူသည့် ကြမ်းကြုတ်စွာ ဆဲရေးတိုင်းထွာသည့် စကား များကို စိစစ်လျှင် မဟုတ်မမှန်သော မုသားစကားများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရမည် ဖြစ်၏။ သူတစ်ပါး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုထိပါးစေသည့် အတင်းအဖျင်း စကားများ နှင့် စိတ်ကူးယဉ်ကြံဆ၍ရေးသားထားကြသည့် ပုံတိုပတ်စ, ဝတ္ထုပုံပြင်, ရုပ်ရှင် ဇာတ်လမ်း စသည်တို့သည်လည်း သေသေချာချာ စိစစ်ကြည့်လျှင် မဟုတ် မမှန်သောအကြောင်းအရာများသာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ပိသုဏဝါစာ, သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာတို့ကို ပြောဆိုခြင်းဟူသည့် စေတနာကံတို့သည် မုသာဝါဒကံ တွင် အားလုံး အကျုံးဝင်ကြ၏။

ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းသေစေသူသည် အထက်တွင် ပေါင်းရုံးထား သည့် ကံငါးပါးကို မကျူးလွန်မိအောင် စောင့်ထိန်းရခြင်းဖြစ်၏။ မကောင်းမှု ဒုစရိုက်ကံသည် အပါယ်ရေသို့ လားရောက်စေခြင်းစသည့် မကောင်းကျိုး ပေးမည်ကို ယုံကြည်သောကြောင့်သာ သီလစောင့်ထိန်းသည်ဖြစ်၍ ငါးပါး သီလကို ခံယူဆောက်တည်ကတည်းက မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူကို ပယ်စွန့်ပြီးဖြစ်စေ၏။

ထို့အပြင် ငါးပါးသီလ၌ သုရာမေရယ မဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ=မေ့လျော့ မှုးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်, ဘိန်းဘင်းကစော်, လှော်စာ ဆေးခြောက် စသည်တို့ကို သောက်စားခြင်းမှ၊ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ=ရှောင် ကြဉ်ရသော သိက္ခာပုဒ်ကို။ သမာဒိယာမိ=ကောင်းစွာ ဆောက်တည်ပါ၏ ဟူသည့် သိက္ခာပုဒ်လည်း ပါဝင်၏။ မေ့လျော့မှုးယစ်နေသောသူသည် အကောင်းအဆိုး, အမှန်အမှားကို မခွဲခြား မဆုံးဖြတ်နိုင်တော့သည့်အတွက် အကုသိုလ်အမှုများကိုပြုလုပ်ရန် ဝန်မလေးတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် ဒုစရိုက် အမှုများကို မပြုလုပ်မိရန် မီးမလောင်ခင် ကြိုတင်ကာကွယ်သည့် အနေနှင့် "သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝေရမဏီ" ဟူသည့် သိက္ခာပုဒ်ကိုစောင့်ထိန်း စေခြင်းဖြစ်၏။

သို့ဖြစ်၍ ငါးပါးသီလကို လုံခြုံလျှင် ဒုစရိုက် ၁၀ ပါးစလုံး လုံခြုံစွာ ပိတ်ပင်တားဆီးပြီးဖြစ်၍ အပါယ်ရောက်ကြောင်း မကောင်းသောလမ်းခရီးကို ပိတ်ဆို့ထားနိုင်ပြီဖြစ်သည်။

ငါးပါးသီလကို ခါးဝတ်ပုဆိုးကဲ့သို့ မြဲမြံစွာ လူအပေါင်း ကျင့်ကြံ ဆောက်တည်ရေးအတွက် ဘုရားရှင်တိုင်း ဟောကြားတော်မူ၏။

ဒုစရိုက်ကို ကျူးလွန်သောစိတ်များ

အကုသလကမ္မပထတရား ၁၀ ပါးတွင် ပါဏာတိပါတကံ, ဖရုသ ဝါစာကံနှင့် ဗျာပါဒကံတို့ကို ဒေါသမူစိတ်ဖြင့် ကျူးလွန်ကြကုန်၏။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ, အဘိဇ္ဈာကံနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့ကို လောဘမူ စိတ်ဖြင့် ကျူးလွန်ကြကုန်၏။ အယူမှားခြင်းဟူသည့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် မိမိ၏ခန္ဓာ ကိုယ်နှင့် ကာမဝတ္ထုတို့ကို နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်းဟူသည့် တဏှာလောဘကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သို့အတွက် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အရင်းမူလသည် လောဘတဏှာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်အပ်၏။

ကြွင်းသောဒုစရိုက်လေးပါးဖြစ်သည့် အဒိန္နာဒါနကံ, မုသာဝါဒကံ, ပိသုဏာဝါစာကံနှင့် သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာကံတို့ကို လောဘမူစိတ်, ဒေါသမူစိတ် ၂-မျိုးစလုံးဖြင့် ကျူးလွန်ကြကုန်၏။

အကြင်သူတစ်ယောက်သည် မိမိနှင့်တကွ ဇနီးနှင့်သားသမီးတို့၏ စားဝတ်မှတ်နေရေးအဆင်ပြေလိုသော လောဘစိတ်ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ပစ္စည်း ဥစ္စာကို ခိုးယူ၏။ ထိုသူသည် လောဘမူစိတ်ဖြင့် အဒိန္နာဒါနကံကို ကျူး လွန်ခြင်းဖြစ်၏။ မခံချင်စိတ်, ရန်ငြိုးထားလိုသောစိတ်ဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ပျက်စီး ကြောင်းကို ရည်ရွယ်၍ သူတစ်ပါး၏ပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းသည် ဒေါသမူစိတ်ဖြင့် အဒိန္နာဒါနကံကို ကျူးလွန်ခြင်းဖြစ်၏။

ဤနည်းအတူ မုသာဝါဒ, ပိသုဏာဝါစာနှင့် သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာတည်း ဟူသော ကံသုံးပါးကို လောဘမူ, ဒေါသမူစိတ်နှစ်မျိုးဖြင့် ကျူးလွန်နိုင် ကြောင်းကို ဆင်ခြင်သိမှတ်ရာ၏။

အမှန်မှာ အကုသိုလ်အမှုပြုတိုင်း အမှားနှင့်အမှန်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ မသိမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် အဝိဇ္ဇာအမည်ရသော မောဟသည် အခြေခံအကြောင်းရင်းတစ်ပါးအဖြစ် အစဉ်ပါဝင်၏။ သို့အတွက် အကုသိုလ် အမှုများကို လောဘမူ, ဒေါသမူ, မောဟမူ စိတ်သုံးမျိုးစလုံးဖြင့် (ဝါ) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးလုံးဖြင့် ပြုကျင့်နေသည်ဟု မှတ်ယူအပ်၏။

အထူးမှတ်ရန်မှာ အကုသိုလ်စိတ်တို့ဖြင့် ဒုစရိုက်အမှုများကို ပြုလုပ်, ပြောဆို, ကြံတွေးခြင်းဟူသမျှသည်အကုသိုလ်ကံများချည်းသာတည်း။ပြင်းထန် ထက်သန်လျှင် ကမ္မပထမြောက်၍ အပါယ်ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေး၏။ ပေါ့ ပေါ့ လျော့လျော့ဖြစ်ခဲ့လျှင် ကမ္မပထမမြောက်၍ အပါယ်ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်၊ ပဝတ္တိအကျိုးကိုမူ ပေးနိုင်၏။

ကာမ ကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး

ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံတို့ကိုလည်း ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံဟူ၍ သုံးမျိုးပင် ခွဲခြားသင့်၏။

၁။ ကာယကံ ၃-ပါး

ပါဏာတိပါတဝိရတိ = ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

အဒိန္နာဒါနဝိရတိ = အဒိန္နာဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝိရတိ = ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

၂။ ဝစီကံ ၄-ပါး

မုသာဝါဒဝိရတိ = မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

ပိသုဏာဝါစာဝိရတိ = ပိသုဏာဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

ဖရုသဝါစာဝိရတိ=ဖရုသဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊

သမ္ဖပ္ပလာပဝိရတိ=သမ္ဖပ္ပလာပမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊

၃။ မနောကံ ၃-ပါး

အနဘိဇ္ဈာ=အဘိဇ္ဈာမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းမှု၊ (အလောဘ)

အဗျာပါဒ=ဗျာပါဒမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းမှု၊ (အဒေါသ)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းမှု(ဝါ)မှန်ကန်သောအယူကို ယုံကြည်မှု။

အထက်ပါ ကုသိုလ်ကံ ၁၀-ပါးကို 'ကုသလကမ္မပထတရား' ဟူ၍လည်းကောင်း 'သုစရိုက် ၁၀-ပါး'ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ကြ၏။

ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးကို ကျော်လွှားလွန်အောင် စောင့်ထိန်းပေးခြင်းသည်ပင် သုစရိုက် (ဝါ) ကောင်းသောအကျင့်စရိုက်ဖြစ်၍ ကာမသုဂတိဘုံများသို့လားရောက်ရန် အကျင့်ကောင်း ဖြစ်ပေတော့၏။

ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး

ပုည= ကောင်းမှု။ ကြိယ= ပြုသင့် ပြုထိုက်သော။

ဝတ္ထု= တည်ရာ။ ပုညကြိယဝတ္ထု=ကောင်းသောအကျိုး၏ တည်ရာဖြစ်၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သည့်ကောင်းမှု။

(၁) ဒါန=မိမိပိုင်ပစ္စည်းကို သူတစ်ပါးတို့အား ပေးကမ်းလှူဒါန်းမှု။

(၂) သီလ=၅-ပါး, ၈-ပါး, ၁၀-ပါး စသောသီလတို့ကို ဆောက်တည်မှု။

(၃) ဘာဝနာ=သမထကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ပွားများ အားထုတ်မှု။

(၄) အပစာယန=အသက်, သိက္ခာ, ဂုဏ်ကြီးမြင့်သူတို့အား အရိုအသေပြုမှု။

(၅) ဝေယျာဝစ္စ=ရတနာ၃ပါး မိဘဆရာတို့၏ အမှုကိစ္စများနှင့် ကုသိုလ်ရေးကိစ္စများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု။

(၆) ပတ္တိဒါန=မိမိပြုသိဆည်းရရှိသည့် ကုသိုလ်အဖို့ကိုသူတစ်ပါးတို့အားအမျှ ပေးဝေမှု။

(၇) ပတ္တာနုမောဒန=ကောင်းမှုရှင်တို့က ပေးဝေသောကုသိုလ်အဖို့ကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်မှု။

(၈) ဓမ္မဿဝန=သူတစ်ပါးကိုဟောကြားသော သူတော်ကောင်းတရားတို့ကို ရိုသေစွာနာကြားမှု။

(၉) ဓမ္မဒေသနာ=သတစ်ပါးတို့အား ကောင်းသောစိတ်ထားဖြင့် သူတော်ကောင်းတရားကို ဟောပြောပြသမှု။

(၁၀) ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ=ကံ-ကံ၏ အကျိုးရှိသည်ဟု အယူကိုဖြောင့်မှန်စွာယူမှုပြုမှု။

မှတ်ချက်။ ။ပိဋကစာပေနှင့်အပြစ်ကင်းသော လောကီပညာများကို လေ့လာဆည်းပူးခြင်းသည် "ဘာဝနာ"တွင် အကျုံးဝင်၏။

အပြစ်ကင်းသော လောကီအတတ်ပညာကို ကောင်းသောစိတ်ထားဖြင့် သင်ကြားပို့ချပေးခြင်းနှင့် ကြားနာမှတ်သားခြင်းတို့သည် "ဓမ္မဒေသနာ"နှင့် "ဓမ္မဿဝန"တို့၌ အကျုံးဝင်၏။

ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ

ပုညကြိယာဝတ္ထု ၁၀-ပါးတို့ကို သဘောတူ, ကိစ္စတူ,လက္ခဏာဟာရ နည်းဖြင့် အကျဉ်းချုံး၍ ပေါင်းရုံးသော် ဒါန,သီလ,ဘာဝနာ ၃-ပါးကိုသာ ရပါသည်။

ပတ္တိဒါနနှင့်ပတ္တာနုမောဒနတို့ကို ဒါနနှင့် သဘောတူ, ကိစ္စတူသဖြင့် ဒါနနှင့်ပေါင်းရုံးနိုင်၏။

အပစာယနနှင့် ဝေယျာဝစ္စတို့ကို သီလနှင့်ပေါင်းရုံးနိုင်၏။

ဓမ္မာယာတနနှင့် ဓမ္မဒေသနာတို့ကို ဘာဝနာနှင့် ပေါင်းရုံးနိုင်၏။

ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မကို ဒါန, သီလ, ဘာဝနာအားလုံး၌ ပေါင်းစပ်၍ဖြစ်စေ ဘာဝနာတစ်ခုတည်း၌ ပေါင်းရုံး၍ဖြစ်စေ ယူနိုင်ပါသည်။

ဘုံဌာနနှင့် ကံအပြား

* ကာမာဝစရကုသိုလ်သည် အားလုံးပေါင်းသော် မည်မျှရှိသနည်း။

အကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါး, မဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါးဟူ၍ ပေါင်း ၂၀-ရှိပါသည်။

* ရူပါဝစရကံသည် အဘယ်မျှရှိသနည်း။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး၌ ယှဉ်သောစေတနာများသည် ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ကြ၏၊

ပဌမဈာန်ကုသိုလ်ကံ, ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ, တတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ, စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်ကံ, ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကံဟူ၍ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ၅-ပါး ရှိ၏။

ရူပကုသိုလ်ကံသည် ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံဟူ၍ ၃-မျိုး မပြားဘဲ မနောကံတစ်မျိုးသာဖြစ်၏၊ ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ ဟူ၍ ၃-မျိုးမပြားဘဲ ဘာဝနာတစ်မျိုးသာဖြစ်၏။ အပ္ပနာဈာန်သို့ရောက်သော မနောကံ ဘာဝနာမယတည်း။

* အရူပါဝစရကံသည် အဘယ်မျှရှိသနည်း။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်သောစေတနာများသည် အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ကြ၏။

အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကံ, ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကံ, အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ကံ, နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ကံဟူ၍အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ၄-ပါးရှိ၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံသည် ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံကဲ့သို့ပင် အပ္ပနာဈာန်သို့ရောက်သော မနောကံဘာဝနာမယဖြစ်၏။

အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတွင်ဉဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်သည်ပုံ့လွင့်၍ အားနည်းသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်ချေ။ ကြွင်းသည့် အကုသိုလ်စိတ် ၁၁-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြသော အကုသိုလ်စေတနာကံ ၁၁-ပါးတို့သည် အပါယ်

လေးဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ဟူသည့် အပါယ်ပဋိသန္ဓေကို အကျိုးပေး၏၊

ပဝတ္တိအခါ၌ကား ဥဒ္ဓစ္စစေတနာနှင့်တကွ ၁၂-ပါးလုံးသောအကုသိုလ်ကံတို့သည် ကာမဘုံ၌အကုသလဝိပါက် ၇-ပါးလုံးကို ဖြစ်စေ၏။ အသညသတ်ကြဉ်သည့် ရူပ ၁၅-ဘုံ၌လည်း ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှာဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်တို့မှ တစ်ပါးကြွင်းသော အကုသလဝိပါက် ၄-ပါး (စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေနှင့် သောတဝိညာဏ်ဒွေ)တို့ကို ဖြစ်စေ၏။

သို့အတွက် အကုသိုလ်ကံ၏ ပါကဋ္ဌာန (အကျိုးပေးရာဘုံ)သည် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ အပါယ်လေးဘုံ၊ ပဝတ္တိအခါ၌ ကာမ ၁၁-ဘုံနှင့် ရူပ ၁၅-ဘုံဟု သိအပ်၏။

ကာမကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးပုံ

ကာမကုသိုလ်ကံဟူသည်မှာ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးနှင့် ယှဉ်သော စေတနာများဖြစ်ကြ၏။ ထိုမဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါးတွင် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဒွိဟိတ်ကံ ၄-ပါးနှင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်တိဟိတ်ကံ ၄-ပါးတို့ ပါဝင်ကြ၏။ ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်ကံတွင် အလောဘနှင့် အဒေါသဟိတ် ၂-ပါးသာ ယှဉ်၏။ တိဟိတ်ကုသိုလ်ကံတွင် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ (ပညာ)ဟိတ် ၃-ပါးတို့ ယှဉ်ကြ၏၊

ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်နှင့်တိဟိတ်ကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်ပြုသည့်အခါ၌ ကံ၏အကျိုးကို သိသော ကမ္မဿကတာဉာဏ် သို့မဟုတ် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု ဆင်ခြင်တတ်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ် ပါဝင်လာလျှင် ထိုကုသိုလ်သည် တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဉာဏ်မပါဝင်လျှင် ဒွိဟိတ်ကုသိုလ် ဖြစ်၏။

ဩမကကုသိုလ်နှင့်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်မပြုခင်က သော်လည်းကောင်း၊ ပြုပြီးနောက်သော်လည်းကောင်း၊ လောဘ, ဒေါသ စသည့်အကုသိုလ်စိတ်များခြံရံနေလျှင် အညံ့စားဩမကကုသိုလ်ဖြစ်၏။

ကုသိုလ်မပြုခင်ကသော်လည်းကောင်း၊ ပြုပြီးနောက်သော်လည်းကောင်း အလောဘ, အဒေါသစသည့် ကုသိုလ်စိတ်များခြံရံနေလျှင် အမြတ်စား ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုကုသိုလ်ကို သတိရတိုင်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ပြန်ပါမူ ထား အလွန့်အလွန် မြင့်မြတ်သော ကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။ကုသိုလ်ပြုစဉ်၊ ကံကျိုးမြင်သိ၊ ဉာဏ်ယှဉ်ဘိက၊ တိဟိတ်ကုသိုလ်၊ ခေါ်ဆိုကြရိုး၊ ကံကျိုးမမြင်၊ ဉာဏ်မယှဉ်သော်၊ ခေါ်တွင် ဒွိဟိတ်၊ ကုသိုလ်စိတ်တည်း၊ ကြိတ်လိပ်ခသသပ်။ ရှေ့နောက်နှစ်ရပ်ဝယ်၊

ညှပ်မှုကုသိုလ်၊ ဥက္ကဋ္ဌဆို၏။ ထိုထိုနှစ်တန်၊ အကျုံးချိုးလျှင်၊ တစ်ဖန်ဩမက၊ မည်တုံကြသည်၊ မှတ်ကြလွယ်ဖို့အချုပ်တည်း။ (အရှင်ဇနကာဘိဝံသ)

ကာမကုသိုလ်ဒွိဟိတ်ကံ ၄-ပါးကို အယုတ်၊ အမြတ် ၂-ပါးနှင့်မြောက်ပွားသော် ဩမကဒွိဟိတ်ကံ ၄-ပါးနှင့် ဥက္ကဋ္ဌဒွိဟိတ်ကံ ၄-ပါးတို့ကို ရ၏။

အလားတူပင် ကာမကုသိုလ်တိဟိတ်ကံ ၄-ပါးကိုလည်းအယုတ်၊ အမြတ် ၂-ပါးနှင့် မြောက်ပွားသော် တိဟိတ်ဩမကကံ ၄-ပါးနှင့် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကံ ၄-ပါးတို့ကို ရ၏။

အကျိုးပေးပုံ။ ။ဒွိဟိတ်ဩမကကံ ၄-ပါးသည် ကာမသုဂတိဘုံ(လူ့ဘုံနှင့် စတုမဟာရာဇ်ဘုံ)၌ ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏဟူသော ကာမသုဂတိ အဟိတ် ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေ၏။ ဇစ္စန္ဓစသော လူနှင့် ဝိနိပါတိကအသူရာတို့သည် ဤအဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။ ပဝတ္တိ အခါ၌ကား ကာမ ၁၁-ဘုံလုံး၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးလုံးကိုဖြစ်စေ ၏။ ရူပဘုံ၌လည်း ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယဝိညာဏ်တို့မှ ကြွင်းသော အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ၅ ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏။

ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကံ ၄-ပါးနှင့် တိဟိတ်ဩမကကံ ၄-ပါးတို့သည် ကာမ သုဂတိဘုံ ၇-ဘုံ၌ မဟာဝိပါက်ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးကို ဖြစ်စေ၏။ ပဝတ္တိ အခါ၌ကား ကာမသုဂတိဘုံတို့၌ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်မဟာဝိပါက် ၄-ပါးနှင့်အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၁၂-ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏၊ အပါယ် ၄-ဘုံ၌ လည်း အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးတို့ကိုဖြစ်စေ၏။ ရူပဘုံ၌မူ ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယဝိညာဏ်တို့မှ ကြွင်းသော အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၅-ပါးကို ဖြစ်စေ၏။

တိဟိတ် ဥက္ကဋ္ဌကံ ၄-ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ မဟာဝိပါက် တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးကို ဖြစ်စေ၏။ ပဝတ္တိအခါ၌ကား ကာမသုဂတိဘုံ တို့၌ မဟာဝိပါက် ၈-ပါးနှင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၁၆-ပါး တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ အပါယ် ၄-ဘုံ၌လည်း အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ရူပဘုံ၌မူ ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယဝိညာဏ်တို့မှ ကြွင်းသော အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ၅ ပါးကို ဖြစ်စေ၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးပုံ

ဆန္ဒ, စိတ္တ, ဝီရိယ, ဝီမံသ (ပညာ)တည်းဟူသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်ဘက် တရားတို့တွင် တစ်ပါးပါးသည် အဓိပတိ(အကြီးအကဲ)ဖြစ်ရိုးတည်း။ ထို အဓိ ပတိဖြစ်သောတရားသည် လျော့ညံ့နေလျှင် ဈာန်သည်အညံ့စား ပရိတ္တဈာန်

ဖြစ်၏။ ထိုအဓိပတိတရားက အလတ်တန်းစားသို့ ရောက်နေလျှင် ဈာန်သည် အလတ်စား မဇ္ဈိမဈာန်ဖြစ်၏။ ထိုအဓိပတိတရားက ထက်မြက်နေလျှင် ဈာန်သည် အမြတ်စား ပဏီတဈာန်ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဈာန် ၅-ပါးတို့သည် အယုတ်, အလတ်, အမြတ်အားဖြင့် ၃-ပါးစီပြားကြ၏။

(၁) အညံ့စား ပထမဈာန်ကုသိုလ်ကံသည် ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၌ပထမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

အလတ်စား ပထမဈာန်ကုသိုလ်ကံသည် ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ၌ ပထမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

အမြတ်စား ပထမဈာန် ကုသိုလ်ကံသည် မဟာဗြဟ္မာဘုံ၌ ပထမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

(၂) အညံ့စား ဒုတိယဈာန်နှင့် တတိယဈာန် ကုသိုလ်ကံတို့သည် ပရိတ္တာဘာဘုံ၌ ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်နှင့် တတိယဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေတို့ကို ဖြစ်စေကြ၏။

အလတ်စား ဒုတိယဈာန်နှင့် တတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံတို့သည် အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၌ ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်နှင့် တတိယဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေတို့ကိုဖြစ်စေကြ၏။

အမြတ်စား ဒုတိယဈာန်နှင့် တတိယဈာန် ကုသိုလ်ကံတို့သည် အာဘဿရာဘုံ၌ ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်နှင့် တတိယဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေကြ၏။

(၃) အညံ့စား စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်ကံသည် ပရိတ္တသုဘာဘုံ၌ စတုတ္ထဈာန် ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေ၏။

အလတ်စား စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်ကံသည် အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၌ စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

အမြတ်စား စတုတ္ထဈာန် ကုသိုလ်ကံသည် သုဘကိဏှာဘုံ၌ စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

(၄) ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကံသည် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌ ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။ ဤပဉ္စမဈာန် ကုသိုလ်ကံသည်ပင်လျှင် ရုပ်ကိုမမုန်းဘဲ စိတ်သညာကိုသာမုန်းလျက် ဘာဝနာပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အသညသတ်ဘုံ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်ဟူသော ရုပ်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။ စိတ်သညာကို

မဖြစ်စေပါ။ ဤအသညသတ်ပြဟ္မာတို့သည် လူ့ပြည်၌စုတေစဉ်အခါက ရှိနေခဲ့သော ဣရိယာပုထ်အတိုင်း အိပ်လျက်ဖြစ်စေ၊ ထိုင်လျက်ဖြစ်စေ၊ မတ်တတ်ဖြစ်စေ ဗြဟ္မာပြည်၌ဖြစ်၍ တစ်ဘဝလုံးနေကြရ၏။

ပဥ္စမဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် "အမှတ်သညာနှင့်တကွ စိတ်စေတသိက်တို့ ရှိနေသောကြောင့်သာ စားချင်သောက်ချင်, လိုချင်မှု, ဒေါသဖြစ်မှု, မာနထောင်လွှားမှုတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။ ရုပ်ခန္ဓာချည်းနေလျှင် အပြစ်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ အေးမြငြိမ်းချမ်းဖွယ်ရှိသည်"ဟု သညာစေတသိက်နှင့်တကွ စိတ်စေတသိက်အားလုံးအပေါ်တွင်အပြစ်မြင်လျက် ပဥ္စမဈာန်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ပွားများ၏။ ထိုအခါ ထိုပဥ္စမဈာန်စိတ်သည် သညာနှင့် အပေါင်းပါစိတ်, စေတသိက်တို့ကို စက်ဆုပ်သည့် "သညာဝိရာဂ ဘာဝနာ"အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကွယ်လွန်သောအခါ သူ့အလိုကျအောင် သညာနှင့်စိတ်စေတသိက်တို့ မရှိသော အသညသတ်ဘုံသို့ ရောက်ရလေ၏။

ဤပဥ္စမဈာန် ကုသိုလ်ကံသည်ပင်လျှင် ကာမရာဂကင်းပြီးသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံတို့၌ ပဥ္စမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ သဒ္ဓိန္ဒြေလွန်ကဲသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အဝိဟာဘုံ၌ ဖြစ်စေ၏။ ဝီရိယိန္ဒြေလွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အတပ္ပါဘုံ၌ ဖြစ်စေ၏။ သတိန္ဒြေလွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သုဒဿာဘုံ၌ ဖြစ်စေ၏။ သမာဓိန္ဒြေလွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သုဒဿီဘုံ၌ ဖြစ်စေ၏။ ပညိန္ဒြေလွန်ကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အကနိဋ္ဌဘုံ၌ ဖြစ်စေ၏။

ပဥ္စမဈာန်ရပြီးသောအနာဂါမ်အချို့တို့သည် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌လည်းဖြစ်ခွင့်ရှိ၏။ သို့သော် သုဒ္ဓါဝါသဘုံတို့၌ကား အနာဂါမ်များသာ ပဋိသန္ဓေဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပြီးနောက် ပါရမီရင့်လာသောအခါ အရဟတ္တမဂ္ဂ၌နှင့် အရဟတ္တဖလ၌ပုဂ္ဂိုလ်များ ဆက်လက်ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးပုံ

အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကံသည် အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကံသည် ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ဝိညာဏဉ္စာယတန ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်ကံသည် အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ အာကိဉ္စညာယတန ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ်ကံသည် နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌နေဝသညာနာသညာယတန ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။

မဟဂ္ဂုတ်ကံ အကျိုးပေးပုံ

မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံတို့သည်ဂရုကကံဖြစ်ကြ၏။ထို့ကြောင့်၎င်းမဟဂ္ဂုတ်ကံတို့နှင့် ပြည့်စုံကြသော ဈာန်လာဘီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကောန်အမြဲ ဗြဟ္မာဘုံသို့ သာလျှင် လားရောက်ကြပါသလော။

ဒုစရိုက်နှင့်နီဝရဏတရားတို့မှကင်းစင်၍ ၎င်းမဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံ-၉ပါးနှင့် ပြည့်စုံကြသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဗြဟ္မာဘုံ ၂၀-တို့တွင် မိမိဖြစ်လိုသောဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

အကယ်၍ ဗြဟ္မာဘုံ၌ မဖြစ်လိုဘဲ ကာမသုဂတိဘုံတွင်ပင် ဖြစ်လိုလျှင်လည်း မိမိဖြစ်လိုရာဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ မိမိတို့ စိတ်အလိုရှိတိုင်း ပြည့်စုံကြပါတော့၏။

သီလရှိကတောင့်တတိုင်း ပြည့်ဝပုံ

ဣဇ္ဈတိဘိက္ခဝေ သီလဝတော စေတောပဏိဓိ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ။

ဘိက္ခဝေ ရဟန်းတို့။ သီလဝတော၊ သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ဘို့အား။ စေတောပဏိဓိ၊ မိမိစိတ်အလိုရှိတိုင်း တောင့်တတိုင်းသည်။ ဣဇ္ဈတိ၊ ပြည့်စုံပြီးစီး၏။ တသ္မာ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား။ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ၊ အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

၎င်းသို့လျှင် အင်္ဂုတ္တရပါဠိတော်၌ ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

အကောင်းဆုံးဘုံ

ဘဝဂ်ဟုအမည်ရသော နေဝသညာနာသညာယတနဘုံသည် ဘုံတကာ့ဘုံများတွင် အမြင့်ဆုံး, အကြီးကျယ်ဆုံးဖြစ်ပေ၏။ ထိုဘုံတွင်စံနေကြသော ဗြဟ္မာများသည် နာမ်ချမ်းသာသက်သက်ဖြင့် ကမ္ဘာပေါင်း ၈၄၀၀၀-ကြာအောင် စံမြန်းနေနိုင်ကြ၏။ ထိုဘုံသည် အကောင်းဆုံးဘုံလော။

ဗြဟ္မာ့ဘုံများသည် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်းမရှိ၍ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို နှစ်သက်တွယ်တာကြသောပုဂ္ဂိုလ်များက ဗြဟ္မာ့ဘုံများကိုနှစ်သက်ကြလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အဘို့ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ကို ခံစားရာ၌ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သော အမြင့်ဆုံးနတ်ဘုံဖြစ်သည့် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီသည် အကောင်းဆုံးဘုံဖြစ်သလော။

အမှန်မှာ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာထက် ဈာန်ချမ်းသာကပို၍ အေးချမ်းမြင့်မြတ်၏။ ဈာန်ချမ်းသာထက်တစ်ဖန် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကသာ၍ အေးချမ်းမြင့်မြတ်လှပေ၏။ ပုထုဇဉ်များအတွက် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကိုရရှိရန် အခွင့်အလမ်းအကောင်းဆုံးသောဘုံသည် လူ့ဘုံသာဖြစ်သည်။ လူ့ဘုံ၌သာ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင် ဖြစ်တော်မူကြသော မြတ်စွာဘုရားများ ပွင့်ပေါ်တော်မူကြ၏။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဘုရားငယ်များလည်း ပွင့်ထွန်းကြ၏။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ, ရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန် ကဲ့သို့သော အဂ္ဂသာဝက အကျော်အမော်များလည်း ထွန်းပေါ်ခဲ့ကြ၏။

မနုဿလူသားတို့သည်သတိ, ပညာစသော လောကုတ္တရာဂုဏ်ထူး၊ ရဲရင့်သောဂုဏ်ထူး၊ ရဟန်းပဋ္ဌင်းဖြစ်နိုင်သောဂုဏ်ထူး၊ မြင့်မြတ်သောစိတ်ထားတို့နှင့် ပြည့်စုံကြသည်။ လူသားဖြစ်သော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ၃၁–ဘုံလုံး၌ အကြီးကျယ်အမြင့်မြတ်ဆုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးဖြစ်သောကြောင့် လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ အားလုံးတို့က ရှိခိုးပူဇော်ကြရ၏။ ထိုမြတ်စွာဘုရားတို့ ညွှန်ကြား ဟောပြခဲ့ကြသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရားတော်များသည် လူ့ပြည်၌သာလျှင် ထင်ရှားပေါ်လွင်စွာ တည်ရှိကြသည်။ ထိုတရားဓမ္မတို့သည် အမြတ်ဆုံးချမ်းသာနှင့် အမြင့်မြတ်ဆုံးသော အကျိုးကျေးဇူးများကို ပေးဆောင်နိုင်ကြသည်။ ထိုတရားဓမ္မတို့ကို ထိန်းသိမ်း ဖြန့်ချိပေးကြသော သံဃာတော်မြတ်များသည်လည်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်စိုက်ပျိုးရန်အတွက် အကောင်းဆုံးလယ်ယာမြေများ သဖွယ် ဖြစ်တော်မူကြသည်။

နတ်စည်းစိမ်, ဗြဟ္မာစည်းစိမ်တို့ကား ထာဝရတည်မြဲသော စည်းစိမ်များမဟုတ်ကြ။ ထိုစည်းစိမ်တို့ကို ရရှိခံစားနိုင်အောင်ထောက်ပံ့ပေးလိုက်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကံ၏ အရှိန်အဟုန် ကုန်ဆုံးသောအခါ လူ့ပြည်သို့လည်းကောင်း၊ အပါယ်လေးဘုံသို့လည်းကောင်း တစ်ဖန်သက်ရောက်ကြရပါသည်။ အရိယာဗြဟ္မာများသာလျှင် ဤလူ့ပြည်ကာမဘုံသို့ ပြန်လည်သက်ဆင်းခြင်းမရှိပါ။ ပုထုဇဉ်ဗြဟ္မာများကား ကာမဘုံ၌ ပြန်လည်၍ ဖြစ်ကြရ၏။

နတ်ဘုံ နတ်နန်းများ၌ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ကို ခံစားမှုသည် လွန်စွာများပြားရကား ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလုပ်ရန် အခွင့်အလမ်း လွန်စွာနည်း၏။ သို့အတွက် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကံ၏ အာနိသင်ကုန်ဆုံးသောအခါ၌ လူ့ဘုံသို့သာမက အချို့သောနတ်များသည် အပါယ်ဘုံသို့ပင် သက်ဆင်းကြရ၏။

သို့ဖြစ်၍ နတ်ဘုံ ဗြဟ္မာဘုံတို့ထက် ကုသိုလ်ဖြည့်ဆည်းရန် အခွင့်အလမ်းပိုများပြီး အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာများ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလှသောလူတို့ဘုံသည် အကောင်းဆုံးဘုံဟု မှတ်ယူသင့်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဖြဟ္မာဘုံသို့ ရောက်ပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက် ဘုံများသို့ ကူးပြောင်း၍ မဖြစ်ကြပါ။ အထက်အထက်ဘုံများသို့ သာလျှင် ဘဝပြောင်း၍ ဖြစ်ကြရ၏။ ဝေဟပ္ဖိုလ်, အကနိဋ္ဌ, နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံတို့၌ တည်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ဘုံ၌သာ လျှင် မဂ်ကိစ္စပြီးဆုံး၍ နိဗ္ဗာန်စံဝင်ကြပါသည်။

သေခြင်းအကြောင်း ၄-ပါး

မရဏ=စုတေခြင်း, သေခြင်း။ ဥပ္ပတ္တိ=ဖြစ်ပုံအကြောင်း။

မရဏုပ္ပတ္တိစတုက္က = သေခြင်းအကြောင်းလေးပါး။

(၁) အာယုက္ခယမရဏ = သက်တမ်းကုန်၍သေခြင်း၊

(၂) ကမ္မက္ခယမရဏ = ကံကုန်၍သေခြင်း၊

(၃) ဥဘယက္ခယမရဏ = သက်တမ်း, ကံနှစ်ပါးစုံ ကုန်၍သေခြင်း၊

(၄) ဥပစ္ဆေဒကမရဏ = သက်တမ်းနှင့်ကံနှစ်ပါးစုံမကုန်သေးသော်လည်း ဥပဃာတကကံ ဝင်ဖြတ်၍ လတ်တလော သေခြင်း။

ရှင်းဦးအံ့။ ။ထွန်းညှိထားသော ဆီမီးသည်(၁) မီးစာကုန်ခြင်းကြောင့် လည်း ငြိမ်း၏၊ (၂) ဆီကုန်ခြင်းကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏၊ (၃) မီးစာနှင့်ဆီနှစ်မျိုးလုံးကုန်ခြင်းကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏။ (၄)မီးစာနှင့် ဆီနှစ်မျိုးလုံး မကုန်သေးဘဲလျက် ရုတ်တရက် လေပြင်းတိုက်ခတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း တစ်ခင်ငြိမ်းသတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ငြိမ်း၏။

ထို့နည်းအတူ (၁) အချို့သော သတ္တဝါတို့သည် သက်တမ်းကုန်၍ သေဆုံးကြရ၏။ ဥပမာ ယခုအခါ လူ့သက်တမ်းကို ၇၅-နှစ်ဟု သတ်မှတ်ကြ ရာ အသက် ၇၅-နှစ် ပြည့်ခါမြောက်သောအခါ သေဆုံးခြင်းမျိုးဖြစ်၏။ မီးစာကုန်၍ ဆီမီးငြိမ်းခြင်းနှင့်တူ၏။

(၂) အချို့သောသတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့၏ဘဝကို စီမံလိုက်သော ကံ၏အစွမ်းကုန်ဆုံးမှုကြောင့် စုတေကြ၏။ ဆီကုန်၍ ဆီမီးငြိမ်းခြင်းနှင့်တူ၏။

(၃) အချို့သောသတ္တဝါတို့သည် သက်တမ်းလည်းကုန်၊ ကံစွမ်း လည်းကုန်၍ သေဆုံးကြ၏။ မီးစာနှင့်ဆီတို့ တစ်ပြိုင်နက် ကုန်ဆုံးကြသဖြင့် ဆီမီးငြိမ်းခြင်းနှင့်တူ၏။

(၄) အချို့သော သတ္တဝါတို့သည် သက်တမ်းနှင့် ကံစွမ်းတို့နှစ်ပါးစုံ မကုန်သေးသော်လည်း ရှေးရှေးက ပြုမိခဲ့သည့် ဥပစ္ဆေဒကကံ (ဥပဃာတကကံ)

အခွင့်သာ၍ သူတစ်ပါးတို့၏ ပယောဂကြောင့်ဖြစ်စေ မိမိကိုယ်ကို မိမိသတ်သေ၍ ဖြစ်စေ အန္တရာယ်ဂါတို့ နှိပ်စက် ဖိစီးသောကြောင့်ဖြစ်စေ စသည့် အကြောင်းတစ်ပါးပါးကြောင့် စုတေရ၏။ မိ စာနှင့်ဆီတို့နှစ်ပါးစုံ မကုန်သေးသော်လည်း ရုတ်တရက်လေပြင်းတိုက်ခတ်မှုကြောင့်ဖြစ်စေ တမင်ငြိမ်းသတ်၍ဖြစ်စေ ဆီမီးငြိမ်းသွားသည်နှင့်တူ၏။

သေခါနီး နိမိတ်ထင်ပုံ

အာယုက္ခယ, ကမ္မက္ခယ, ဥဘယက္ခယ ဥပစ္ဆေဒကတည်းဟူသော အကြောင်းလေးပါးကြောင့် သေဆုံးကြရသောသတ္တဝါတို့တွင် သေခါနီးသော အချိန်၌နိမိတ်ထင်လာလေ့ရှိ၏။ ထို နိမိတ်ကို မရဏာသန္နနိမိတ္တ ဟုခေါ်၏။

သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ ပြုလုပ်ပြီးခဲ့သော ကံအများအပြား ရှိရာဝယ် ယခုဘဝမှ စုတေပြီးသည့်နောက် အခြားမဲ့သော နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ အကျိုးကို ပေးဖို့ရာ အခွင့်သာသော ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံ တစ်ပါးပါးသည် ကံအများထဲမှ ရွေးရှုထွက်ပြုလာသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်လာတတ်၏။ သို့တည်းမဟုတ် ထိုကံကိုပြုလုပ်စဉ်အခါက ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အာရုံများလည်း ထင်ပေါ်လာတတ်၏။ သို့တည်းမဟုတ် ထိုကံအကျိုးပေးရာ လားရောက်ရမည့်ဘုံဌာန၏ အာရုံနိမိတ်များလည်း ထင်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုအာရုံသုံးမျိုးကို ကံနိမိတ်, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

(၁) ကံနိမိတ် = ရှေးကပြုလုပ်ခဲ့ပြီး မကြာမီ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့် ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံ။

ဥပမာ ကုသိုလ်ဘက်က ဒါန, သီလ, ဘာဝနာဘို့နှင့်စပ်သည့် ကောင်းမှုတစ်ခုခုကို ပြုလုပ်စဉ်အခါက ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော စိတ်စေတနာ၊ အကုသိုလ်ဘက်က ဒုစရိုက်မကောင်းမှုတစ်ခုခုကိုပြုလုပ်ခဲ့စဉ်အခါက ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သောစိတ်စေတနာ၊ ထိုစိတ်စေတနာသည် ယခုပြုလုပ်နေရဘိသကဲ့သို့ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(၂) ကမ္မနိမိတ် = ထိုကံကိုပြုလုပ်စဉ်အခါက ကြုံတွေ့ခဲ့ရသောအာရုံများ၊ ၎င်းအာရုံများသည် ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံစသည်ဖြင့် အာရုံ ၆-ပါးလုံးပင် ဆိုက်သလိုဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကမ္မနိမိတ်တို့ကို ဥပလဒ္ဓအာရုံနှင့် ဥပကရဏအာရုံဟူ၍ ၂-မျိုး ခွဲခြားနိုင်၏။

ဥပလဒ္ဓအာရုံ = ကံနှင့် ဆက်စပ်၍ တိုက်ရိုက်ရအပ်ဖူးသော ပဓာန အာရုံ။

ဥပကရဏ အာရုံ = ကံပြီးမြောက်ဖို့ရာ အခြံအရံမျှ ဖြစ်သော အပဓာန အာရုံ။

ဥပမာ ဘုရားကိုပန်းလှူရာ၌ ဘုရားသည် ဥပလဒ္ဓ၊ပန်းသည် ဥပကရဏ၊ ကျောင်းဆောက်သုပ်လှူဒါန်းရာ၌ ကျောင်းသည် ဥပလဒ္ဓ၊ ဆွမ်း, သင်္ကန်း စသော အခြံအရံ ပစ္စည်းများသည် ဥပကရဏ။ သားငါးကိုသတ်ရာ၌ သားငါးသည် ဥပလဒ္ဓ၊ တုတ်ဓားလက်နက်တို့သည် ဥပကရဏ အသီးသီးဖြစ်ကြ၏။

(၃) ဂတိနိမိတ်= လားရောက်ရမည့် ဘုံဘဝ၌ ကြုံတွေ့ရလတ္တံ့သော အာရုံများ။ ဤတွင်လည်း ဥပလဘိတဗ္ဗအာရုံနှင့် ဥပဘောဂအာရုံဟူ၍ အာရုံ ၂-မျိုးပြားပြန်၏။

ဥပလဘိတဗ္ဗ= တိုက်ရိုက် ရောက်ဆိုက်သောအရပ်။ ဥပမာ-လူ့ပြည်သွားလျှင် အမိဝမ်းခေါ်၊ နတ်ပြည်သွားလျှင် နတ်ဗိမာန်၊ ငရဲသွားလျှင် ငရဲဘုံ၊ ပြိတ္တာဖြစ်လတ္တံ့မူ တောတောင်မြစ်ကမ်း။

ဥပဘောဂ = လားရောက်ရမည့် ဘုံတွင် ကြုံတွေ့ရမည် ဖြစ်သော အတွင်းအပ, အသုံးအဆောင်များ။ ဥပမာ– ငရဲထိန်း, ငရဲမီး, ငရဲခွေး သို့မဟုတ် နတ်သမီး, နတ်ဗိမာန်, ပဒေသာပင်။

နိမိတ်နှင့် ဒွါရ

* နိမိတ် ၃-ပါးတွင် မည်သည့်နိမိတ်က မည်သည့်ဒွါရ၌ ထင်လာသနည်း။

ကံနိမိတ်နှင့် အတိတ်ကမ္မနိမိတ်တို့သည် မနောဒွါရ၌ ထင်ကြ၏။

ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်သည် ၆-ဒွါရလုံး၌ ထင်နိုင်ပါသည်။

အနီးသို့ကပ်ရောက်လာသော ဂတိနိမိတ်သည် ၆–ဒွါရလုံး၌ ထင်နိုင်ပါသည်။

ဓမ္မိကဥပါသကာဓာ စုတေခါနီးအချိန်၌ နတ်ရထားများကို မြင်တွေ့သကဲ့သို့တည်း။

အဝေးကွယ်ခြားရာ၌တည်သော ဂတိနိမိတ်မှာမူ မနောဒွါရ၌သာ ထင်နိုင်၏။

မရဏာသန္န ဝီထိ

အတိမဟန္တာရုံ စက္ခုဒွါရ မရဏာသန္န ၂-ဝီထိကျပုံ

တီ-န-ဒ-ပ-စ-သံ-ဏ-ဝုံ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ရုံ-ရုံ- ဘဝင်- စုတိ-ပဋိ- ဘဝင်-

တီ–တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏာ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

မဟန္တာရုံ စက္ခုဒွါရမရဏာသန္န ၂–ဝီထိကျပုံ

တီ–တီ–တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏာ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဘဝင်–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

တီ–တီ–တီ–တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏာ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–စုတိ–ပဋိသန္ဓေ–ဘဝင်–

ဆိုရိုး။ ။အတီတဘဝင် တစ်ချက်လွန်နှင့်အတူ ဉပါဒ်သောပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၂–ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော နိမိတ်အာရုံသည် စက္ခုန္ဒြိ မနော ၂–ဒွါရ၌ တစ်ပြိုင်နက်ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လှုပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသော နိမိတ်ရူပါရုံကိုအာရုံပြုလျက် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း, သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော, မရဏာသန္နဇော ၅–ကြိမ်, တဒါရုံ ၂–ကြိမ်, ဘဝင်တစ်ကြိမ်, ထို့နောက် စုတိစိတ်ကျ၍ သေဆုံးပြီးလျှင် ဤစုတိစိတ်၏အခြားမဲ့၌ နောက်ဘဝသစ်၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မရဏာသန္နဇော၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြုလျက်ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက်ဘဝင်ကျ၍သွား၏။

ထို့အတူ အတီတဘဝင် ၂–ချက်လွန်၍ထင်လာသော အတိမဟန္တာရုံ၌ တဒါရုံနောင်စုတိကျသောဝီထိကို ဆိုနိုင်ပါသည်။

အတီတဘဝင် ၃–ချက်လွန်၍ထင်လာသော မဟန္တာရုံ၌ တဒါရုံမကျဘဲ ဇောနောင်ဘဝင်, ဘဝင်နောင်စုတိကျသော ဝီထိတစ်ဝီထိ၊ အတီတဘဝင် ၄–ချက်လွန်၍ ထင်လာသော မဟန္တာရုံ၌ ဇောနောင်စုတိကျသော ဝီထိတစ်ဝီထိဟူ၍ မဟန္တာရုံမရဏာသန္န ၂–ဝီထိရှိ၏။

ထို့ကြောင့် စက္ခုဒွါရ၌ မရဏာသန္န ၄–ဝီထိကျနိုင်ပါသည်။

အလားတူပင် သောတဒွါရ စသည်ကြွင်းသော ၄–ဒွါရတို့၌လည်း မရဏာသန္န ၄–ဝီထိကျနိုင်ပါသည်။

အတိဝိဘူတာရုံ မနောဒွါရမရဏာသန္န ၂–ဝီထိ

တီ–န–ဒ–မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ–ဘဝင်–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

တီ–တီ–န–ဒ–မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

ဝိဘူတာရုံ မနောဒွါရမရဏာသန္န ၂–ဝီထိ

တီ–တီ–တီ–န–ဒ–မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဘဝင်–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

တီ–တီ–တီ–တီ–န–ဒ–မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–စုတိ–ပဋိ–ဘဝင်–

ဆိုရိုး။ ။အတိတ်ဘဝင်တစ်ချက်လွန်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ပဉ္စုပ္ပန်ဓာမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၂-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော နိမိတ်အာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင် ၂-ကြိမ်လှုပ်၍ ပြတ်ပြီးလျှင် ထိုထင်လာသောနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မရဏာသန္နဇော ၅-ကြိမ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ်, ဘဝင် ၁-ကြိမ်, ထို့နောက် စုတိစိတ်ကျ၍သေဆုံးပြီးလျှင် ဤစုတိစိတ်၏အခြားမဲ့၌ နောက်ဘဝသစ်၏ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မရဏာသန္နဇော၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြုလျက် ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်ကျ၍သွား၏။

ကြွင်းသည့် မနောဒွါရမရဏာသန္န ၃-ဝီထိတို့၏ဆိုရိုးကို အထက်က ဝီထိပုံများကိုကြည့်၍ အလားတူ ဆိုနိုင်ပါပြီ။

မရဏာသန္နဝီထိများ၌ ပါဝင်သောစိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံကိုယူ၍ မည်သည့်ဝတ္ထုတို့ကို မှီကြသနည်း။

အာဝဇ္ဇန်းမှစ၍ တဒါရုံအဆုံးရှိသော ဝီထိစိတ်တို့သည် ကံနိမိတ်, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ် ၃-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို အာရုံပြုကြ၏။

ဘဝင်စိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့မှာ လက်ရှိဘဝ၏ပဋိသန္ဓေစိတ်ကယူခဲ့သော အာရုံကိုပင် ယူကြ၏။ တစ်ဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်နှင့် စုတိစိတ်တို့သည် အာရုံတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ယူကြရ၏။

ပဉ္စဝိညာဏ်တို့သည် မဇ္ဈိမာယုက ပဉ္စပသာဒဝတ္ထုတို့ကို မှီကြ၏။

စုတိစိတ်မှအထက် ၁၇-ချက်မြောက်သောစိတ်၏ ဌီခဏမှစ၍ ကမ္မဇရုပ်တို့ မဖြစ်ကြတော့ပါ။ သို့အတွက် ဤ ၁၇-ချက်မြောက်သော စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်တစ်ခုတည်းကိုသာ ဘဝင်, စုတိစိတ်တို့နှင့်တကွ ဝီထိစိတ်အားလုံးတို့ မှီကြရ၏။

* နိမိတ်သုံးပါးမထင်သော ရဟန္တာတို့၏ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ခါနီး မရဏာသန္နဇောတို့သည် အဘယ်ကို အာရုံပြုကြသနည်း။

ဈာန်မဝင်စားဘဲ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော ရဟန္တာ၏ မရဏာသန္နဇောတို့သည် ထင်မြဲတိုင်း ထင်လာသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရကို အာရုံပြုကြ၏။

ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စုတိစိတ်ကျသော သမသီသီ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ မရဏာသန္နဇောတို့သည် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်တစ်ခုခုကို အာရုံပြု၏။

စျာန်ဝင်စား၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောရဟန္တာသည် စျာန်၏ အခြားမဲ့၌ ကာလိုက်စသည်ကို အာရုံပြု၏။

စျာန်အင်္ဂါတို့ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ၏အခြားမဲ့၌ ပရိနိဗ္ဗာန် စံသည့် ရဟန္တာသည် စျာန်အင်္ဂါကို အာရုံပြု၏။ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ မရဏာသန္နဇောတို့သည် စျာန်အင်္ဂါကို အာရုံပြုကြ၏။

အဘိညာဏ်အခြားမဲ့၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောရဟန္တာသည် မိမိကိုယ်တွင်းရှိ တေဇောဓာတ်ကို အာရုံပြု၏။

* နောက်ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေနှင့် ဘဝင်စိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံကို ယူ၍ မည်သည့်ဝတ္ထုတို့ကို မှီကြသနည်း။

နောက်ဘဝသစ်၏ပဋိသန္ဓေနှင့် ဘဝင်စိတ်တို့သည် ယခုဘဝ၌ မရဏာ သန္နဇောကယူခဲ့သောအာရုံကို ယူကြ၏။ (ထိုအာရုံမှာ) ကံနိမိတ်၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ် ၃-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မိမိနှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၏။ ပဌမဘဝင်စိတ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်မှီသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် ထပ်၍မှီ၏။ ဒုတိယဘဝင်မှစ၍ ဘဝင်စိတ်များနှင့် ဝီထိစိတ်များတို့သည် မိမိတို့၏ ရှေ့ အနန္တရစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို အသီးသီးမှီကြ၏။ ရှေ့ အနန္တရစိတ်ဟူသည်မှာ မိမိ၏ရှေ့၌ အခြားမဲ့ဖြစ်၍ မိမိအားအနန္တရကျေးဇူး ပြုနိုင်သောစိတ်ကို ဆိုလို၏။

* စိတ်မရှိသော အသညသတ်ပြဟ္မာတို့အား မရဏာသန္နဇောမဖောသည့် အတွက် နောက်ဘဝပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အဘယ်ကိုအာရုံပြုသနည်း။

အသညသတ်ဘဝမှစုတေ၍ ကာမဘုံ၌ဖြစ်လာသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ပဋိသန္ဓေ စိတ်သည် ထိုပဋိသန္ဓေခဏ၌သာလျှင် ထိုပဋိသန္ဓေကိုအကျိုးပြုသည့် ကံ၏ အာနုဘော်ကြောင့် ထင်လာသောကံနိမိတ် သို့မဟုတ် ကမ္မနိမိတ် သို့မဟုတ် ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံပြု၏။

ဘဝ ကူး ပုံ

သတ္တဝါတစ်ဦးသည် ဘဝကူးလုခါနီးသောအချိန်တွင် မရဏာသန္နဝီထိ ကျရမြဲဖြစ်၏။ ထိုဝီထိကျသောအခါ စုတေပြီးနောက် အခြားမဲ့သော နောက် ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ထိုကံ၏နိမိတ်၊ ကမ္မနိမိတ်နှင့် ဂတိနိမိတ်ဟူသောနိမိတ်သုံးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသော နိမိတ် သည် ထင်လာ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေ အကျိုးကို ပေးတော့မည့် ကံသည်လည်း

သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်စာ ဤလက်ရှိဘဝ၌ဖြစ်စေ ရှေးရှေးဘဝကဖြစ်စေ ပြုလုပ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံတစ်ခုဖြစ်၏။

ထိုကံနိမိတ် သို့မဟုတ် ကမ္မနိမိတ် သို့မဟုတ် ဂတိနိမိတ်သည် ပဉ္စဒွါရနှင့် မနောဒွါရတို့၌ထင်လာသည့်အခါ မရဏာသန္နဝီထိဖြစ်၏။ ထိုဝီထိဖြစ်သည့်အချိန်၌ စိတ်များနှင့် တဒယဝတ္ထုတို့သည် ခွန်အားလျော့နည်းနေကြသည့်အတွက် ဇော ၅-ကြိမ်သာစောလေ့ရှိ၏။ မနောဒွါရ၌ ကမ္မနိမိတ် သို့မဟုတ် ဂတိနိမိတ် ထင်လာခြင်းအတွက် မရဏာသန္နဝီထိဖြစ်ပုံလေးမျိုးကို အောက်တွင်ဖော်ပြထား၏။

(၁) တီ-န-ဒ-မ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ရုံ-ရုံ-ဘဝင်-စုတိ-ပဋိ-ဘဝင်-
(၂) တီ-တီ-န-ဒ-မ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ရုံ-ရုံ-စုတိ-ပဋိ-ဘဝင်-
(၃) တီ-တီ-တီ-န-ဒ-မ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဘဝင်-စုတိ-ပဋိ-ဘဝင်-
(၄) တီ-တီ-တီ-တီ-န-ဒ-မ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-ဇ-စုတိ-ပဋိ-ဘဝင်-

ပထမ ၂-ဝီထိသည် အတိဝိဘူတာရုံအတွက် ဖြစ်ပြီးလျှင် နောက် ၂-ဝီထိသည် ဝိဘူတာရုံအတွက်ဖြစ်၏။ ဤလေးဝီထိကိုဆန်းစစ်ကြည့်လျှင်-

(၁) တဒါရုံ, ဘဝင်နောင် စုတိကျသောသတ္တဝါ၊
(၂) တဒါရုံနောင် စုတိကျသောသတ္တဝါ၊
(၃) ဇော, ဘဝင်နောင် စုတိကျသောသတ္တဝါ၊
(၄) ဇောနောင် စုတိကျသောသတ္တဝါဟူ၍ သတ္တဝါလေးမျိုးရှိ၏။

ထိုလေးမျိုးလုံးတွင် ဤဘဝ၏စုတိစိတ်ချုပ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်နောက်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အခြားမရှိဘဲ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ ခေတ္တမီ ရှေ့အဖို့က မရဏာသန္နဝီထိဇောတို့ ယူသွားသောအာရုံကို ဆက်လက်၍အာရုံပြု၏။ မရဏာသန္နစိတ်က ကံကို အာရုံယူခဲ့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သစ်ကလည်းထိုကံကိုပင် အာရုံပြု၏။ ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံယူခဲ့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကလည်း ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ဂတိနိမိတ်ကို အာရုံယူခဲ့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကလည်း ဂတိနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြု၏။

"ပဋိသန္ဓိ"(ပါဠိအခေါ်)၏ ကိစ္စမှာ ဘဝဟောင်းအပြတ်တွင် ဘဝသစ်ကို ဆက်စပ်ပေးခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဥပါဒ်လျှင်ဥပါဒ်ချင်း ဘဝသစ်၌တည်၏။

အထက်ပါအကြောင်းခြင်းရာကို ဆင်ခြင်ကြည့်လျှင်ပင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အလိုအလျောက်ပေါ်ပေါက်လာသည်မဟုတ်။ ဗြဟ္မာမင်းကြီးစသည့် တန်ခိုးရှင်တစ်ဦးဦးက ဖန်ဆင်းလိုက်သည်လည်းမဟုတ်၊ ရှေးက မိမိပြုခဲ့သော

ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံ၏ **အကျိုးဝိပါက်အဖြစ်ဖြစ်ဖြစ်ပေါ်လာရ** ခြင်းသာ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ မကင်းသေးသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကုသိုလ်,အကုသိုလ်ကံဟူသည့် သင်္ခါရကို အစဉ်ပြုလုပ်နေကြ၏။ အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာကင်း၍ ရဟန္တာဖြစ်သည့်အခါ ထိုသင်္ခါရကို မပြုလုပ်တော့ပါ။ သို့အတွက် ရဟန္တာ မဖြစ်ခင် ပြုသမျှသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရတို့၌ အဝိဇ္ဇာနုသယ ခြံရံ၍ တဏှာနုသယ အရင်းခံလျက်ပါရှိကြ၏။ ဤသင်္ခါရရှိနေသရွေ့ စုတိစိတ်ချုပ်ပြီးသည့်နောက်၌ အခြားမဲ့ဖြစ်သော နောက်ဘဝ၏ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ ဟူသော စိတ်တို့သည် ရထား၌တပ်ထားအပ်သည့်စက်ဘီး၏လည်ပုံကဲ့သို့ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ချာချာလည်၍ ဖြစ်နေပေတော့သတည်း။

ဘဝနိကန္တိကစိတ်

* **ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ချုပ်ပြီးနောက် စိတ်အစဉ် မည်သို့ ဖြစ်သနည်း။**

ပဋိသန္ဓေစိတ်နောင် ဘဝင် ၁၅–ကြိမ်,၁၆–ကြိမ်ခန့် ဖြစ်ပြီးလျှင် ထို ဘဝသစ်၏ခန္ဓာအာရုံသည် ဘဝင်ဟူသောမနောဒွါရ၌ ထင်လာသဖြင့် ထိုထင်လာသောခန္ဓာကိုအာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် "ငါ့အား ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုရပေပြီ"ဟု ဝမ်းသာအားရ နှစ်သက်သော ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော ၇ ကြိမ်ဖြင့်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောက် ဘဝင်များစွာကျ၍သွား၏။ ၎င်းနောက် ဖြစ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဝီထိတစ်လှည့် ဘဝင်တစ်လှည့် ဖြစ်၍သွား၏။

စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေအပြား

(၁) **အရူပစုတိနောင် ပဋိသန္ဓေ အဘယ်မျှဖြစ်နိုင်သနည်း။**

(အရူပဘုံမှ သေဆုံးခဲ့သူသည် မည်သည့်ဘုံများ၌ ဖြစ်နိုင်သနည်းဟု မေးလိုခြင်းဖြစ်၏။)

အာကာသာနဉ္စာယတန စုတိနောင် အရူပပဋိသန္ဓေ ၄–ပါးနှင့် ကာမ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄–ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၈–ပါးဖြစ်နိုင်၏။

အရူပဘုံ ၄–ဘုံအနက် တစ်ဘုံဘုံ၌လည်းကောင်း ကာမသုဂတိ ၇–ဘုံ အနက် တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် တစ်ဘုံဘုံ၌လည်းကောင်းဖြစ်နိုင်သည်ဟုဆိုလို၏။

ဝိညာဉ်နဉ္စာယတန စုတိနောင် အာကာသာနဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေကြဉ် သောအရူပပဋိသန္ဓေ ၃-ပါးနှင့် ကာမတိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၇-ပါး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အာကိဉ္စညာယတန စုတိနောင် အာကိဉ္စညာယတန, နေဝသညာနာသညာယတန ဟူသော အရူပပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးနှင့် ကာမတိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၆-ပါးဖြစ်နိုင်ပါသည်။

နေဝသညာနာသညာယတန စုတိနောင် နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေ ၁-ပါးနှင့် ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၅-ပါး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။အထက် အရူပဘုံသို့ ရောက်ပြီးသော ဗြဟ္မာများသည် အောက်အောက်ရူပစျာန်နှင့် အရူပစျာန်တို့ကို အားမထုတ်ကြသော ကြောင့် ရူပဘုံနှင့် အောက်အောက်အရူပဘုံများ၌ ပဋိသန္ဓေမဖြစ်ကြ။ မိမိဘုံ၌ ကား ပြန်၍ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

(၂) ရူပါဝစရစုတိနောင် ပဋိသန္ဓေ အဘယ်မျှ ဖြစ်နိုင်သနည်း။

ရူပါဝစရ စုတိနောင် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါးကြဉ်သောကာမဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး, ကာမတိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး, ရူပပဋိသန္ဓေ ၆-ပါး, အရူပပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၁၈-ပါးဖြစ်နိုင်၏။

(၃) အသညသတ် စုတိနောင် ကာမတိဟိတ်, ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၈-ပါးသာ ဖြစ်နိုင်၏။

(၃) ကာမစုတိနောင် ပဋိသန္ဓေ အဘယ်မျှဖြစ်နိုင်သနည်း။

ကာမတိဟိတ်စုတိ ၄-ပါးနောင် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါး, ကာမဒွိဟိတ်, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၈-ပါး, ရူပပဋိသန္ဓေ ၆-ပါး, အရူပပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးဟူ၍ ပဋိသန္ဓေ ၂၀-ဖြစ်နိုင်၏။

ဒွိဟိတ်စုတိ ၄-ပါးနောင် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-ပါး ဖြစ်နိုင်၏။

အဟိတ်စုတိ ၂-ပါးနောင် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-ပါးလုံး ဖြစ်နိုင်၏။

လေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ

၁။ "ဝိထိမုတ်"၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းပြပါ။ ဝိထိမုတ်သည် ဘုံနှင့်တူပါသလား။

၂။ အဘယ်ကို "ဘုံ"ဟုခေါ်သနည်း။ ဘုံလေးပါးကို ရေတွက်ပြပါ။

၃။ အဘယ်ဘုံမျိုးကို "အပါယ်ဘုံ"ဟု ခေါ်သနည်း။ အပါယ်၄-ဘုံကို ရှင်းပြပါ။

၄။ ငရဲများသည် အမှန်တကယ်ရှိသလော။ အဘယ်အရပ်၌ ရှိသနည်း။ အထောက်အထားများ ဖော်ပြပါ။

၅။ "ပြိတ္တာ"နှင့် "အသူရကာယ်" မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။ ၎င်းတို့သည် ကာမဘုံသားများ ဖြစ်ကြသလော။

၆။ ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

၇။ ကာမ ၁၁-ဘုံဟုရေတွက်ရာ၌ အဘယ်ဘုံများ ပါဝင်ကြသနည်း။ ဒုဂ္ဂတိဘုံမည်မျှ, သုဂတိဘုံမည်မျှ ပါဝင်ကြသနည်း။

၈။ နတ်ဘုံများတကယ်ရှိပါသလား။ အဘယ်မှာရှိသနည်း။ ဘုံအရေအတွက် မည်မျှရှိသနည်း။

၉။ ရုပ်ရှိသောဗြဟ္မာများနှင့် ရုပ်မရှိသောဗြဟ္မာများနေထိုင်ရာဘုံ မည်မျှရှိပါသနည်း။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံများတွင် မည်သူများနေထိုင်ကြသနည်း။

၁၀။ လောက၌ ရုပ်မရှိဘဲ နာမ်သက်သက်မျှရှိသော သတ္တဝါများရှိပါသလား။ နာမ်မရှိဘဲ ရုပ်သက်သက်ရှိသောသတ္တဝါများ ရှိပါသလား။ အထောက်ထားများပြပါ။

၁၁။ အသက်လည်းမရှူ၊ အစာလည်းမစားဘဲ ကိုယ်ချည်းသက်သက်သာ မလှုပ်မရှားနေသော သတ္တဝါရှိပါသလား။ အဘယ်ကံကြောင့် ဤဘဝမျိုး ရောက်ရသနည်း။

၁၂။ လူ့ဘုံဟုခေါ်ကြသည့် ဤကမ္ဘာမြေအပြင်တွင် အခြားမည်သည့်ဘုံများ ရှိပါသေးသနည်း။ မည်သို့သောပုဂ္ဂိုလ်များနေထိုင်ကြသနည်း။

၁၃။ နတ်ပြည်မည်မျှရှိသနည်း။ ဤပြည်များ၌ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များနေထိုင်ခွင့်ရှိကြသနည်း။

၁၄။ ရှင်ဗြဟ္မာဘုံမည်မျှရှိသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဘုံအမျိုးမျိုးကွဲပြားနေရသနည်း။

၁၅။ ပထမဈာန်ဘုံ၌ မဟာဗြဟ္မာဖြစ်နိုင်ရန် မည်သို့သောကုသိုလ်ကံကို ဖြည့်ဆည်းရမည်နည်း။

၁၆။ "အထက်ဘင်္ဂ"ဟု အမည်ရသော နေဝသညာနာသညာဘုံသို့ ရောက်ရန် မည်သို့သောကုသိုလ်ကံအထူးကို စီမံထားရမည်နည်း။

၁၇။ သေလွန်ပြီးသည့်နောက် ငရဲသို့မကျရောက်ဘဲ နတ်ပြည်သို့ရောက်ရှိရန် မည်သို့ ကျင့်ကြံနေထိုင်ရမည်နည်း။

၁၈။ ဘုံ ၃၁-ပါး အမှန်ရှိပါသလား။ ဤဘုံများသည် စိတ်ကူးယဉ်ကာ ကြံဆထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ တကယ်ရှိနိုင်ကြောင်းကို ဝေဖန်သုံးသပ်ပြပါ။

၁၉။ ပဋိသန္ဓေ ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။ အပါယ်ဘုံသားတို့သည် မည်သည့်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြသနည်း။

၂၀။ သတ္တဝါများ ပဋိသန္ဓေနေကြသောစိတ် စုစုပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ လူသားတို့သည် အဘယ်စိတ်တို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြသနည်း။

၂၁။ ပုဂ္ဂိုလ်ဘယ်နှစ်မျိုး ရှိသနည်း။ အဘယ်ကိုအခြေခံ၍ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ခွဲခြားသနည်း။

၂၂။ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း၊ ဒွိဟိတ်နှင့်တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

၂၃။ ကာမပဋိသန္ဓေကို သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိခွဲ၍ ရေတွက်ပြပါ။ မဟာဝိပါက်စိတ်သည် အဘယ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သနည်း။

၂၄။ လူနှင့်စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့သည် သက်တမ်း တည်မြဲကြသလော။ သက်တမ်းမည်မျှစီရှိကြသနည်း။

၂၅။ တာဝတိံသာနတ်သက်ကို တာဝတိံသာနှစ်၊ စတုမဟာရာဇ်နှစ်၊ လူတို့၏နှစ်အသီးသီးဖြင့် ရေတွက်ပြပါ။

၂၆။ သက်တမ်းအရှည်ဆုံးဘုံကား အဘယ်ဘုံနည်း။ မည်မျှရှည်ကြာသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ ရှည်ကြာရသနည်း။

၂၇။ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးတွင် အဘယ်ဝိပါက်သည် အဘယ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိကိစ္စတပ်သနည်း။

၂၈။ ကိစ္စအားဖြင့် ကံများကို မည်သို့ခွဲခြားသနည်း။ ပဉ္စာနန္တရိယကံသည် မည်သည့် ကံအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သနည်း။

၂၉။ အကျိုးပေးရာ အလှည့်အကြိမ်အားဖြင့် ကံများကို မည်သို့ခွဲခြားသနည်း၊ ဂရုကကံမရှိသောပုဂ္ဂိုလ် သေဆုံးလျှင် မည်သည့်ကံက အကျိုးပေးမည်နည်း။

၃၀။ အဘယ်ကံမျိုးကို အာစိဏ္ဏကံ, ကဋတ္တာကံဟု ခေါ်သနည်း။ အဘယ်ကံမျိုးကို ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ-ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယဟု ခေါ်သနည်း။

၃၁။ အကုသိုလ်ကာယကံ ၃-ပါးနှင့် ကုသိုလ်ဝစီကံ ၄-ပါး တို့ကို ဖော်ပြပါ။

၃၂။ ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးကား အဘယ်တရားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

၃၃။ အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး၏ ဖြစ်ကြောင်းစိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

၃၄။ ကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး၏သရုပ်ကို ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ခွဲခြား၍ ရေတွက်ပါ။

၃၅။ ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါးကို ဖော်ပြပြီးနောက် ၃-ပါးဖြစ်အောင် ပေါင်းစုပြပါ။

၃၆။ ဒွိဟိတ်ဩမကကုသိုလ်နှင့် ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်တို့သည် မည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း။ အကျိုးပေးသည့်အခါ မည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း။

၃၇။ ကုသိုလ်ပြုသည့်အခါ တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် မည်သို့ လုပ်ဆောင်ရမည်နည်း။

၃၈။ အသညသတ်ဘုံသို့ ရောက်ကြသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် မျိုးဖြစ်သနည်း။ မည်သည့်တရားကို မည်သို့အားထုတ်ခဲ့ကြသနည်း။

၃၉။ ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းခြင်းသည် ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးကို လုံခြုံစွာ တားဆီးနိုင်ပါသလား၊ ဝေဖန်ဆွေးနွေးပါ။

၄၀။ သေခြင်း ၄-မျိုးကို ဆီမီးဥပမာနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ရှင်းလင်းပြပါ။

၄၁။ သတ္တဝါတိုင်း သေခါနီးချိန်၌ မရဏာသန္နဇောစောပါသလား။ ထိုဇောစောသည့်အခါ မည်သည့်နိမိတ်မျိုး ထင်လာတတ်သနည်း။

၄၂။ ကမ္မနိမိတ်နှင့် ဂတိနိမိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံများဖြစ်ကြသနည်း။ အဘယ်အစွမ်းကြောင့် ၎င်းနိမိတ်တို့ ထင်လာကြရသနည်း။

၄၃။ ရူပပဋိသန္ဓေသည် အဘယ်ကိုအာရုံပြုသနည်း။ အရူပပဋိသန္ဓေသည် အဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း။

၄၄။ အရူပစုတိစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ ထိုစုတိများ နောင်ပဋိသန္ဓေမည်မျှ နှောင်းသနည်း။

၄၅။ ရူပစုတိစိတ်မည်မျှ ရှိသနည်း။ ထိုစုတိများ နောင် ပဋိသန္ဓေစိတ်မည်မျှ နှောင်းနိုင်သနည်း။

၄၆။ အသညသတ် စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေ မည်မျှနှောင်းသနည်း။

၄၇။ ကာမတိဟိတ်စုတိစိတ်မည်မျှ ရှိသနည်း။ ထိုစုတိများ နောင် ပဋိသန္ဓေ မည်မျှနှောင်းနိုင်သနည်း။

၄၈။ အတိဝိဘူဘာရုံ မနောဒွါရ မရဏာသန္နဝီထိတစ်ခုကိုချပြပါ၊ ထိုဝီထိ၌ ပါဝင်ကြသော ဇောစိတ်များနှင့် စုတိစိတ်တို့သည် မည်သည့်အာရုံကို ယူ၍ မည်သည့်ဝတ္ထုရုပ်ကို မှီကြသနည်း။

၄၉။ ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မည်သည့်အရာကို အာရုံပြု၍ မည်သည့်ဝတ္ထုကိုမှီသနည်း။ ရုပ်မရှိသည့် ဘုံများ၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မည်သည့်ဝတ္ထုကို မှီသနည်း။

၅၀။ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ၄-မျိုးကို ရေးသား၍ အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသည့် သတ္တဝါများကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၁။ ငါးပါးသီလဆောက်တည်လျှင် မည်သည့်ကုသိုလ်ဖြစ်မည်နည်း။ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် သွားရောက်ဖြစ်နိုင်သော ဘုံများကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၂။ ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌဒါနကုသိုလ်၏ တရားကိုယ်ကို ထောက်ပြ၍ ထိုကုသိုလ်၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးနှင့် ပဝတ္တိကျိုးတို့ကို ရေးသားပါ။ (၁၉၇၈)

၅၃။ ရုပ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ၊ နာမ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါတို့ကို

ဖေါ်ပြ၍ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနပြဟ္မာကြီးစုံတေလျှင် မည်သည့်ဘုံများ၊ သို့ ရောက်နိုင်ပါသနည်း။ ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၄။ သုဒ္ဓါဝါသပြဟ္မာဘုံ၌ မဖြစ်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ထုတ်ပြ၍ စတုမဟာရာဇ်နတ်နှင့် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်တို့၏ သက်တမ်းကိုလူတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၅၅။ နှုတ်ဖြင့် "သတ်လိုက်" ဟု စေခိုင်းမှုသည် ကာယကံ, ဝစီကံနှစ်ပါးတွင် မည်သည့်ကံဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြ၍ လောဘ, ဒေါသနှစ်ပါးကြောင့် ဖြစ်ရသော လူမှုပုစရိုက်များကို ညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၅၆။ အကုသိုလ်၏ မကောင်းကျိုးပေးရာဘုံဌာနကို ပဋိသန္ဓေအခါ, ပဝတ္တိအခါအားဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြ၍ စတုတ္ထဈာန်ကို ပဏီတဖြစ်အောင် အားထုတ်လျှင် မည်သည့်ပြဟ္မာဘုံသို့ ရောက်နိုင်သနည်း (၁၉၇၉)

၅၇။ သတ္တဝါတို့၏ ကံတရားအရ အမွန်တကာယ် ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေသော "၃၁ဘုံ"တို့ကို ပြည့်စုံအောင် ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၀)

၅၈။ ကံတရားကြောင့် သတ္တဝါအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိရာ မည်သည့်ကံကြောင့် "လူ" ဟူသောသတ္တဝါများ ဖြစ်လာရပါသနည်း။ သင်္ဂြိုဟ်ဝိထိမုတ်ပိုင်းအရ ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၈၀)

၅၉။ လေယာဉ်ပျက်ကျသဖြင့် သေဆုံးသူများသည် မည်သည့်ကံကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်း။ အဘိဓမ္မာသဘောဖြင့် သုံးသပ်ဖော်ပြပါ။(၁၉၈၀)

၆၀။ တိုးချည်ဆုတ်ချည်၊ အတည်တကျသက်တမ်းကာလ သတ်မှတ်၍မရသော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၀)

၆၁။ ဘဝသက်တမ်းတစ်လျှောက်လုံး၌ ဘုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဇာတိအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယှဉ်ဘက်တရားအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံအားဖြင့်လည်းကောင်း တူညီသော စိတ်များကို ရေးပါ။ (၁၉၈၁)

၆၂။ ထမင်းရည်ချောင်းစီး အလှူကြီးပေးသော တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်ရှင်၏ ဒါနကုသိုလ်ကံသည် မည်သည့်အကျိုးများကို ပေးပါသနည်း။ (၁၉၈၀)

၆၃။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့သေသောအခါ မည်သည့်ပဋိသန္ဓေ (မည်သည့်ဘဝ) သို့ ရောက်ကြပါသနည်း။

(က) ဒွိဟိတ်လူသားများ၊ (ဃ) ရူပဘုံသားပြဟ္မာများ

(ခ) တိဟိတ်လူသားများ၊

(ဂ) နတ်များ၊ (င) အရူပဘုံသားပြဟ္မာများ။

(၁၉၈၁)

၆၄။ ရုပ်တရားဟူ၍ လုံးဝမရှိ၊ နာမ်တရားသက်သက်သာရှိသော ဘုံဘဝမျိုး ရှိနိုင်ပါသလော၊ ရှိလျှင် ယင်းဘုံဘဝမျိုးကို မည်သို့ရရှိနိုင်ပါသနည်း။ (၁၉၀၃)

၆၅။ မေးတတည်းက ကန်းလာသောသူတို့၏ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကုသိုလ်၏အကျိုးလော၊ အကုသိုလ်၏အကျိုးလော၊ စိစစ်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၀၃)

၆၆။ နှုတ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ရသော ဝစီကံ ၄-ပါးကို ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၀၃)

၆၇။ နာမ်ခန္ဓာမရှိ၊ ရုပ်သက်သက်သာရှိသော ဘုံဘဝသို့ရောက်ရန် မည်သည့်တရားကို မည်သို့ ပွားများအားထုတ်ရပါသနည်း။ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၀၄)

၆၈။ ယနေ့ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည် ယခုဘဝမှာပင် ချက်ချင်းလက်ငင်း အကျိုးပေးပါသလော၊ ကံတို့၏ အကျိုးပေးရာကာလကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၀၄)

၆၉။ အလိုရမက်လောဘအတွက်ကြောင့် ဖြစ်ရသော အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရားများကို တစ်ပါးစီ ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၀၄)

၇၀။ သံသရာစက်ရဟတ် အဆက်မပြတ်လည်ပုံနေကို ဝိထိမုတ်ပိုင်း နိဂုံးလာကျမ်းဆရာ၏အာဘော်ကျအောင်အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၀၄)

၇၁။ မည်မျှအားထုတ်စေကာမူ မြေသျှိုးမိုးပျံနိုင်သော စျာန်အဘိညာဏ်အဆင့်သို့ မရောက်နိုင်သည့် လူစားမျိုးကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောစိတ်တို့ကိုလည်း ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၀၅)

၇၂။ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံကိုသင်သိပါသလော။ တခြားသေဘုံတို့သည်လည်း ဤလူ့ဘုံကဲ့သို့ချည်း ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးစုံဖြစ်ပါသလော။ ထူးခြားမှုရှိလျှင် ရှိသည့်အလျောက် ဝေဖန်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၀၅)

၇၃။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်ချင်း တူညီမှု ရှိ မရှိကို ဝေဖန်စိစစ်ဖော်ပြပါ။

(က) ဆင်မင်း၏ပဋိသန္ဓေစိတ်။

(ခ) နဂါးမင်း၏ပဋိသန္ဓေစိတ်။

(ဂ) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ကန်းသောလူ၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်။

(ဃ) ဉာဏ်ထိုင်းလွန်းသောသူ၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်။

(င) မဟောသဓပညာရှိ၏ပဋိသန္ဓေစိတ်။ (၁၉၀၅)

၇၄။ ဘုရားတည်၊ ကျောင်းဆောက်၊ ရှင်ပြု၊ ပဒ္ဒေါင်းခံစသည်ကို ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကံသည် မည်သည့် ဘုံဘဝ၌ မည်သည့် အကျိုးဝိပါက်တို့ကို

ဖြစ်ပေါ်ရရှိစေနိုင်ပါသနည်း။ အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်ကမ္မစတုက္ကပိုင်းအရ ဝေဖန်စိစစ်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၅)

၇၅။ လူ့သဘာဝအရ မျက်နှာကြီးပုဂ္ဂိုလ်များကိုအထူးဘလည်နေရာများ သီးသန့်ပေးရသကဲ့သို့ အဘိဓမ္မာနည်းအရ အနာဂါမ်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအတွက်သာ အထူးသီးသန့်ပေးရသော ဘုံဌာန ၅-မျိုးကို ထုတ်ပြ၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဖြစ်သောဘုံဌာနများကိုလည်းထုတ်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၇၆။ လောဘရမ္မက် ဒေါသအတွက်ကြောင့် ဖြစ်ရသော အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရားများကို တစ်ပါးစီရေတွက်ပြပါ။(၁၉၈၆)

၇၇။ ဘယ်ဘဝတသလျှင် ဘယ်ဘဝရောက်သည်ဟု အဘိဓမ္မာနည်းလမ်းအရ ညွှန်ပြလျက်ရှိရာ အရူပဗြဟ္မာကြီးစုတေက ရူပဗြဟ္မာကြီး ဖြစ်, မဖြစ်ကို စုတိပဋိသန္ဓိက္ကမပိုင်းအရ သုံးသပ်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၇၈။ ထွေပြားဆန်းကြယ်သော သတ္တလောကကြီးဝယ် နာမ်မရှိသော သတ္တဝါ၊ နာမ်သာရှိ၍ရုပ်မရှိသောသတ္တဝါ၊ ရုပ်ရောနာမ်ပါနှစ်ပါးစုံရှိသော သတ္တဝါတို့ကိုအဘိဓမ္မာကျမ်းလာအရဖော်ပြခဲ့ပါ။(၁၉၈၇)

၇၉။ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံရှိသော်လည်း လက်ရှိအခြေအနေအရ အသင်စာဖြေပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သက်ဆိုင်(လားရောက်ခွင့်ရှိ)သော ဘုံများကိုသာရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၇)

၈၀။ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် ဉာဏ်ရည်အဆင့် အလွန်မြင့်မား၍၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် ဉာဏ်ရည်အဆင့်အလွန်နိမ့်ကျပါသနည်း။ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် တိုင်းတာဆုံးဖြတ်ပြပါ။ (၁၉၈၇)

၈၁။ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှု ပြုသူများအတွက် လက်တွေ့ဘဝ၌ပင်အကျိုးရစေသည့် ကောင်းသောကံ-မကောင်းသောကံတို့ကို မည်သို့ခေါ်ဆိုပါသနည်း။ ဖော်ပြပြီးလျှင် ယခုစာမေးပွဲဖြေဆိုသော အလုပ်သည် ယင်းကံနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း ရှိ-မရှိ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၇)

၈၂။ အလှည့်ကျအကျိုးပေးသော ကံ ၄-မျိုးကို အစဉ်ကျကျ ဖော်ပြ၍ ကဋတ္တာကံ၏ သဘောကို သိသာရုံ ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၈၈)

၈၃။ ခါးပိုက်နှိုက်ခေါင်းဆောင်က "ဤရွှေဆွဲကြိုးကို ခိုးဖြတ်ခဲ့"ဟု ခိုင်း၍ တပည့်က ခိုးခဲ့ရာဝယ် ခေါင်းဆောင်၌ဖြစ်သော ခိုးမှုသည် ကာယကံလော၊ ဝစီကံလော၊ အကြောင်းပြဖြေဆိုပါ။(၁၉၈၈)

၈၄။ (က) ဆွမ်းလောင်းသူ (ခ) မိဘရှိသေသူ (ဂ) အမျှဝေသူ (ဃ)တံမြက်လှဲသူ (င) တရားနာသူတို့၌ဖြစ်သော ပုညကြိယဝတ္ထုတို့ကို အသီးသီး ယှဉ်တွဲဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၅။ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံသံသရာဝယ် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော ဘုံများကိုသာ ဖော်ပြပြီးလျှင် "တစ်ဘဝအတွင်း၌ တူမြတရား သုံးပါး"ကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၈၆။ အကျိုးပေးရာ ကာလအားဖြင့် ကံလေးပါးတို့ကို ဖြေဆိုပြီးလျှင်၊ ရှင်ဒေဝဒတ် မြေမျိုခံရခြင်းသည် မည်သည့်ကံဖြစ်သည်ကိုလည်း ရှင်းလင်းပြပါ။ (၁၉၈၉)

၈၇။ သူတစ်ပါးပျက်စီးရာပျက်စီးကြောင်းကို စိတ်အားဖြင့် ပြစ်မှားနေသူသည် (က) မည်သည့်ဒုစရိုက်ကို ကျူးလွန်နေရာ ရောက်ပါသနည်း၊ (ခ) ယင်းသို့ ဒုစရိုက်မဖြစ်ဘဲ သုစရိုက်ဖြစ်လာရန် မည်သို့ပြုသင့်ပါသနည်း၊ အသီးသီးဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၉)

၈၈။ ဘဝတစ်ခု၏ (က) ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် (ခ) နောက်ဆုံးစိတ်တို့ကိုအဘိဓမ္မာဝေါဟာရဖြင့် ဖော်ပြပြီးလျှင်၊ (ဂ) ထိုစိတ်တို့၏အာရုံကိုလည်းပြည့်စုံအောင် ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၀

အခန်း (၆)

ရုပ် ပိုင်း

ရူပသမုဒ္ဒေသ

ရုပ်၂၈-ပါးကိုအကျဉ်းသရုပ်မျှထုတ်ပြခြင်းကိုရူပသမုဒ္ဒေသဟုခေါ်၏။

၁။ မဟာဘူတ(ဝါ)ဘူတရုပ် ၄-ပါး

မဟာ= ကြီးကျယ်သည်ဖြစ်၍။ ဘူတ = ထင်ရှားသောရုပ်များ။

အခြားသောရုပ်များထက် သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အထည်ကိုယ်ဒြပ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပိုမိုကြီးကျယ်ထင်ရှားသောရုပ်ကို မဟာဘူတ (ဝါ) မဟာဘုတ်ဟုခေါ်၏။ မဟာဘုတ် ၄-ပါရှိ၏။

(၁) ပထဝီ = မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ တည်ရာ မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ပထဝီမည်၏။ ပထဝီသည် ခက်မာခြင်း, နူးညံ့ခြင်း အစိုင်အခဲသဘော ရှိ၏။

(၂) အာပေါ = မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ပြန့်ပွားများစေတတ်သောကြောင့် အာပေါမည်၏။ အာပေါသည် စွတ်စိုစေးကပ်ခြင်း, ယိုစီးခြင်း, ပေါင်းဖွဲ့ခြင်းသဘောရှိ၏။

(၃) တေဇော = ကြွင်းသောဘုတ်သုံးပါးအပေါင်းကို ရင့်ကျက်စေတတ်, ထက်စေတတ်, ပူစေတတ်, နူးညံ့စေတတ်သောကြောင့် တေဇောမည်၏။ တေဇောသည် ပူခြင်းအေးခြင်းသဘော ရှိ၏။

(၄) ဝါယော = ရုပ်အစု, ဓာတ်အစုတို့ကို တည်မြဲတိုင်းသော အရပ်မှ အခြားတစ်ပါးသော အရပ်သို့ တိုက်လွှင့်တတ်သောကြောင့် ဝါယောမည်၏။ ဝါယောသည် လှုပ်ရှားခြင်း, တွန်းကန်ခြင်း သဘောရှိ၏။

၂။ ပသာဒရုပ် ၅-ပါး။

မဟာဘုတ် ၄-ပါးကို ကြည်လင်စေတတ်သောအကြည်ဓာတ်ကို ပသာဒရုပ်ဟုခေါ်၏။ မိမိ၏သဘောကို ဆောင်နိုင်သောအရာကို "ဓာတု=ဓာတ်"ဟု ခေါ်၏။

(၁) စက္ခုပသာဒ = မျက်စိအကြည်ဓာတ်။ မျက်နက်ဝန်း အလယ်ပုံရိပ်ထင်ရာ မျက်လွှာ၇-ထပ်တို့၌ ပျံ့နှံ့၍တည်သောအကြည်ဓာတ်။

(၂) သောတပသာဒ=နားအကြည်ဓာတ်။ နားပေါက်၏အတွင်း၌ လက်စွပ်သဏ္ဌာန်ရှိသော နူးညံ့သိမ်မွေ့သည့် အမြွေးပါး၌ပျံ့နှံ့၍တည်သော အကြည်ဓာတ်။

(၃) ဃာနပသာဒ=နှာအကြည်ဓာတ်။ နှာခေါင်းပေါက်အတွင်း ဆိတ်ခြေသဏ္ဌာန်ရှိသည့် အရပ်၌ ပျံ့နှံ့၍ တည်သော အကြည်ဓာတ်။

(၄) ဇိဝှာပသာဒ=လျှာအကြည်ဓာတ်။ လျှာ၏အလယ်အထက်ပြင်၌ကြာရွက်ဖျားသဏ္ဌာန်ရှိသည့်အရပ်ကို ပျံ့နှံ့၍ တည်သောအကြည်ဓာတ်။

(၅) ကာယပသာဒ=ကိုယ်အကြည်ဓာတ်။ ဆံဖျား, အမွေးဖျား, ခြေသည်းဖျား, လက်သည်းဖျား, ခြောက်မာသောအရေတို့ကိုချန်လှပ်၍ ထိုမှကြွင်းသော တစ်ကိုယ်လုံးကို ပျံ့နှံ့၍တည်သော အကြည်ဓာတ်။

၃။ ဂေါစရရုပ် ၇-ပါး

ပဉ္စဝိညာဏ်၏ကျက်စားရာအာရုံဖြစ်သောကြောင့် ဂေါစရရုပ်မည်၏။ ဝိသယရုပ်ဟုလည်း ခေါ်၏။

(၁) ရူပါရုံ=အဆင်း (ဝဏ္ဏ) (၂) သဒ္ဒါရုံ=အသံ (သဒ္ဒ) (၃) ဂန္ဓာရုံ=အနံ့ (ဂန္ဓ) (၄) ရသာရုံ=အရသာ(ရသ) (၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ=အထိအတွေ့ (ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော)	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည် ရုပ်သီးခြား မဟုတ်။ ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော ဓာတ်ကြီးသုံးပါးကိုပင် ထိတွေ့ ဆောင်း သောကြောင့် "ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ"ဟု ခေါ်၏။ အာပေါဓာတ်သည် အလွန်သိမ်မွေ့၍ ထိတွေ့၍ မရကောင်း သော ကြောင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံအဖြစ်မှ ကြဉ်ရ၏။

၄။ ဘာဝရုပ် ၂-ပါး

အဖိုအမ ဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သောရုပ်ကို ဘာဝရုပ်ဟုခေါ်၏။

(၁) ဣတ္ထိဘာဝရုပ်=အမသတ္တဝါဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သောရုပ်။ အမသတ္တဝါ၏ တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့၍တည်၏။

(၂) ပုမ္ဘာဝရုပ်＝အထီးသတ္တဝါဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သောရုပ်၊ အထီးသတ္တဝါ၏တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့၍တည်၏၊

ယောက်ျားနှင့်မိန်းမတို့သည် လိင်＝အင်္ဂါဇာတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိမိတ္တ＝အသံ,အလိုဆန္ဒအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ကုတ္တ＝ရပ်,သွား,ထိုင်,လျောင်းအမူအရာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာကပ္ပ＝လက်,ခြေ,ရင်,တင်,ကိုယ်သဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း ကွဲခြားကြ၏။ ဤသို့ကွဲခြားရခြင်း အကြောင်းမှာ ဘာဝရုပ်ကြောင့်ဖြစ်၏။

၅။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး

နှလုံးသားအတွင်း ပုန်းညက်စေ့လေးက် ပမာဏရှိသည့် တွင်းငယ်၌တည်သော တလက်ဆွမ်းမျှလောက်သွေးတို့ကို မှီ၍ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်ကလေးများကို ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ဟု ခေါ်၏။

၆။ ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး

ဤရုပ်ကား ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့၏ အသက်ပေတည်း။ မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်တို့၏ အသက်ရှင်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်ဇီဝိတမည်၏။ ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်တို့ကိုစောင့်ခြင်း၌ အစိုးရသောကြောင့်ဣန္ဒြိယမည်၏။ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေဟုလည်း အမည်ရ၏၊

ဇီဝိတရုပ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးကို ပျံ့နှံ့၍ တည်၏။

၇။ အာဟာရရုပ် ၁-ပါး

အလုပ် အလွေ့ ပြု၍ မျိုအပ်သောအစားအစာများကို ကဗဠီကာရာဟာရဟု ခေါ်၏၊ ထိုအစားအစာ၌ပါသော အဆီအနှစ်အစေးကို "ဩဇာ" (ဝါ)"အာဟာရရုပ်"ဟု ခေါ်၏။

ရသာရုံနှင့်ဩဇာတို့သည် သဘောချင်းမတူကြပါ။ အရသာဟူသည်မှာ "ချို၊ ချဉ်၊ စပ်၊ ဖန်၊ ငန်၊ ခါး" ခြောက်ပါးတို့တည်း။ ဩဇာသည် ထိုထိုအစာ၌ပါသော အဆီအနှစ်အစေး(nutrient) ဖြစ်၏။

နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးကို ဝေဖန်ခြင်း

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော မဟာဘုတ် ၄-ပါး, ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဂေါစရရုပ် ၄-ပါး၊ (ပ-တေ-ဝါ ၃-ပါးပါပြီး), ဘာဝရုပ် ၂-ပါး, ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး, ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး, အာဟာရရုပ် ၁-ပါး, ပေါင်း ၁၈-ပါးတို့သည် နိပ္ဖန္နစသော အမည်များရကြသည်။

(၁) သဘာဝရုပ်။ နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးသည် ဆက္ခဋ (ခက်မာခြင်း) စသော မိမိတို့၏ သဘောအားဖြင့် ရအပ်သောကြောင့် သဘာဝရုပ်မည်၏။

(၂) သလက္ခဏရုပ်။ အနိစ္စတာ, ဒုက္ခတာ, အနတ္တတာဟူသော လက္ခဏာတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့် သလက္ခဏရုပ် မည်၏။

(၃) နိပ္ဖန္နရုပ်။ ကံ,စိတ်,ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည် ဖြစ်စေအပ်, ပြီးစေအပ်သောကြောင့် နိပ္ဖန္နရုပ် မည်၏။

(၄) ရူပရုပ်။ အပူ, အအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ပေါက်ပြန်တတ်သောကြောင့် ရူပရုပ်မည်၏။

(၅) သမ္မသနရုပ်။ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါးသို့ တင်တာ သုံးသပ်ခြင်းငှါထိုက်သောကြောင့် သမ္မသနရုပ်မည်၏။

ကျန်ရုပ် ၁၀-ပါးတို့သည် အသဘာဝရုပ်, အလက္ခဏရုပ်, အရူပရုပ်, အသမ္မသနရုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။

၈။ ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၁-ပါး

ရုပ်ကလာပ်အမှုန်တို့၏ ပတ်လည်ဝန်းကျင် ဟင်းလင်းလဟာဖြစ်သော အကြားအပေါက်သည် အာကာသဓာတ်မည်၏။ ၎င်းအာကာသဓာတ်သည်ပင် ကလာပ်မှုန်ချင်း တစ်ပါးနှင့်တစ်ပါးမရောယှက်ရန် ပိုင်းခြားတတ်သောအပိုင်းအခြားဖြစ်သောကြောင့် ပရိစ္ဆေဒရုပ်မည်၏။

(ပရိစ္ဆေဒရုပ်သည် ပရမတ်အစစ်မဟုတ်။ ရုပ်ကလာပ်နှစ်ခုဖြစ်လာသည့်အခါ အလိုလိုပေါ်ပေါက်လာသော ပညတ်သာဖြစ်၏။ နောက်ဆိုလတ္တံ့သော ရုပ် ၉-ပါးတို့လည်း ပရမတ်အစစ် မဟုတ်ကြပါ။)

၉။ ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး

မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို သူတစ်ပါးတို့အား သိစေနိုင်သော အမူအရာအယုံကို ဝိညတ်ရုပ်ဟုခေါ်၏။

(၁) ကာယဝိညတ်=မိမိ၏အလိုကို သူတစ်ပါးတို့အား သိစေတတ်သော ခြေလက် ဦးခေါင်းစသည့် ကိုယ်အမူအရာအထူး။

(၂) ဝစီဝိညတ်=မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို သူတစ်ပါးတို့အား သိစေတတ်သော သံ စသည့် နှုတ်အမူအရာအထူး။

မိမိက လက်ယပ်ပြလိုက်သည့်အခါ သူတစ်ပါးတို့က မိမိ၏ "လာစေလိုသောဆန္ဒ"ကို သိလိုက်၏။ ဤသို့သိနိုင်ခြင်းသည်လက်ယပ်မှုတွင်ပါဝင်နေသော ကာယဝိညတ်ရုပ်၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန်"လာပါဦး"ဟု အသံပြုပြောဆိုရာ၌ မိမိ၏ "လာစေလိုသောဆန္ဒ"ကို သူတစ်ပါးတို့သိလိုက်ခြင်းသည် အသံ၌ပါဝင်နေသော ဝစီဝိညတ်ရုပ်၏အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်၏။

သစ်ကိုင်း သစ်ခက်လှုပ်ခြင်း, ရထားခုတ်မောင်းသံမြည်ခြင်းတို့သည် လက်လှုပ်မှု စကားပြောဆိုမှုတို့နှင့်အလှုပ်ချင်း အသံချင်းတူပါလျက် အဓိပ္ပာယ်မရှိခြင်းမှာ ဝိညတ်၏ အစွမ်းသတ္တိ မပါဝင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

၁၀။ ဝိကာရရုပ် ၅-ပါး

ဝိ=အထူး+ကာရ=အမူအရာ၊ ထူးထွေခြားနားသော အမူအရာကို ဝိကာရရုပ်ဟု ခေါ်၏။

(၁) ရူပလဟုတာ=နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ ပေါ့ပါးခြင်းသဘော။

(၂) ရူပမုဒုတာ=နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ နူးနူးညံ့ညံ့ဖြစ်သော သဘော။

(၃) ရူပကမ္မညတာ=ကိုယ်မှုနှုတ်မှုအမျိုးမျိုး၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏ကောင်းမွန်ခန့်ညား ခြင်းသဘော။

စိတ်ချမ်းသာသောအခါ အာဟာရမျှတသောအခါ ဥတုသာယာသောအခါတို့၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏ထူးခြားစွာ ပေါ့ပေါ့ပါးပါးရှိမှု, နူးနူးညံ့ညံ့ဖြစ်မှုနှင့် ကောင်းမွန်ခန့်ညားသွက်လက်မှုတို့သည် ရူပလဟုတာ, ရူပမုဒုတာနှင့် ရူပကမ္မညတာတို့၏ သဘောလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြ၏။

(၄) ကာယဝိညတ်နှင့် (၅) ဝစီဝိညတ်တို့ကိုလည်း ဝိကာရရုပ်၅-ပါးတွင် ထည့်သွင်းရေတွက်၏။

၁၁။ လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး

နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း-ရင့်ခြင်း-ပျက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သောအခိုက်အတန့်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို လက္ခဏရုပ်ဟု ခေါ်၏။

နိပ္ဖန္နရုပ်တို့တွင် ဥပါဒ်-ဋ္ဌီ-ဘင် (ဖြစ်-တည်-ပျက်) ဟူသော အမှတ်လက္ခဏာများ ရှိကြ၏။ ယင်းလက္ခဏာတို့ကို မြင်သဖြင့် နိပ္ဖန္နရုပ်တို့သည် ပညတ်မဟုတ်၊ ပရမတ်ဖြစ်သည်ကို သိနိုင်၏။

(၁) ဥပစယ = ပဋိသန္ဓေတည်စဉ် ပထမရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ထို့နောက် တစ်ဘဝ အတွက် ရထိုက်သမျှ ရုပ်များ ပြည့်စုံသည့်တိုင်အောင် တိုးတက်၍ဖြစ်ခြင်း။

(၂) သန္တတိ = တစ်ဘဝအတွက် ရထိုက်သမျှ ရုပ်များ ပြည့်စုံသည်မှစ၍ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ခြင်း။

ဥပစယနှင့် သန္တတိရုပ် ၂-ပါးကိုပေါင်း၍ ဇာတိရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ရုပ်တို့၏ဥပါဒ်ကိုပင် အခါကာလအလိုက် ဥပစယဟုလည်းကောင်း, သန္တတိဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆိုရ၏။

ပမာဆိုသော် ပင်လယ်ကမ်းခြေ၏ သဲသောင်တစ်နေရာ၌ လက်ယက်တွင်း တစ်ခုကို တူးယက်လိုက်သည်ဆိုပါစို့။ ရေတို့သည် တွင်းငယ်ပြည့်သည်အထိ ပထမစိမ့်ထွက်လာကြမည်။ ဤသို့ ရှေးဦးစိမ့်ထွက်ခြင်းသည် "ဥပစယ" နှင့်တူ၏။ တွင်းငယ်ပြည့်ပြီးနောက် ဘေးဝန်းကျင်သို့ ရေများ လျှံစီးသွားမည်ဖြစ်ရာ တွင်းပြည့်မြဲပြည့်နေရန်အတွက် နောက်ထပ်ရေများ စိမ့်ထွက်ပေးရ၏။ ထိုနောက် စိမ့်ထွက်ခြင်းသည် "သန္တတိ"နှင့်တူ၏။

(၃) ဇရတာ = နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ အိုမင်းရင့်ရော်မှု၊ ရုပ်၏ "ဌီ" သဘောကို ညွှန်ပြ၏။

(၄) အနိစ္စတာ = နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၏ ချုပ်ကွယ်ပျက်စီးမှု၊ ရုပ်၏"ဘင်" သဘောကို ညွှန်ပြ၏။

ရုပ် ရေတွက်ပုံ အမျိုးမျိုး

(၁) ရုပ်အကျဉ်း ၂-ပါး = ဘူတရုပ်နှင့်ဥပါဒါရုပ်။

မဟာဘုတ် ၄-ပါးသည် ဘူတရုပ်ဖြစ်ပြီး ကြွင်းသည့်ရုပ် ၂၄-ပါးသည် မဟာဘုတ်တို့ကိုမှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်၏။

(၂) ရုပ်အကျဉ်း ၂-ပါး နောက်တစ်နည်း = နိပ္ဖန္နရုပ်နှင့် အနိပ္ဖန္နရုပ်။

ဘူတရုပ် ၄-ပါး, ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဂေါစရရုပ် ၇-ပါး (၄-ပါးဟု ရေတွက်ပါ), ဘာဝရုပ် ၂-ပါး, ဟဒယရုပ် ၁-ပါး, ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး, အာဟာရရုပ် ၁-ပါး, ပေါင်း ၁၈-ပါးသော ရုပ်တို့သည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသောအကြောင်းတရားလေးပါးတို့ ဖြစ်စေအပ်, ပြီးစေအပ်သောကြောင့် နိပ္ဖန္နရုပ်မည်ကုန်၏။

ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၁-ပါး, ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး, ဝိကာရရုပ် ၅-ပါး, လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး,ပေါင်း ၁၀-ပါးသော ရုပ်တို့သည် ကံ, စိတ်, ဥတု,

အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ မဖြစ်စေအပ်, မပြီးစေအပ်သော ကြောင့် အနိပ္ဖန္နရုပ်မည်ကုန်၏။

(၃) ရုပ် ၁၁-ပါး (ကောဒသ) ရေတွက်နည်း- ရုပ် ၂၈-ပါးကို ဇာတ်အားဖြင့် ပေါင်းလိုက်သည်ရှိသော် ၁၊ ဘူတရုပ်။ ၂၊ ပသာဒရုပ်။ ၃၊ ဂေါစရရုပ်။ ၄၊ ဘာဝရုပ်။ ၅၊ ဟဒယရုပ်။ ၆၊ ဇီဝိတရုပ်။ ၇၊ အာဟာရရုပ်။ ၈၊ ပရိစ္ဆေဒရုပ်။ ၉။ ဝိညတ်ရုပ်။ ၁၀၊ ဝိကာရရုပ်။ ၁၁၊ လက္ခဏာရုပ်, ပေါင်းရုပ် ၁၁-မျိုးကို ရ၏။

(၄) ရုပ် ၂၈-ပါး ရေတွက်နည်း- မဟာဘုတ် ၄-ပါး၊ ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဂေါစရရုပ် ၄-ပါး (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယောတို့မှာ မဟာဘုတ်၌ ပါပြီး) ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ ဟဒယရုပ် ၁-ပါး၊ ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး၊ အာဟာရ ရုပ် ၁-ပါး၊ ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၁-ပါး၊ ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး၊ ဝိကာရရုပ် ၃-ပါး (ကာယဝိညတ်နှင့် ဝစီဝိညတ်တို့မှာ ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး၌ပါပြီး) လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါး, ပေါင်း ၂၈-ပါး ဖြစ်ပါသည်။

ဥပစယနှင့်သန္တတိရုပ် ၂-ပါးကို ဇာတိရုပ် ၁-ပါး အဖြစ် ရေတွက်လျှင် ရုပ် ၂၇-ပါးရ၏။

ရူပဝိဘာဂ

ရုပ် ၂၈-ပါးတို့ကို ဂုဏ်ဝိသေသအမျိုးမျိုးဖြင့် ဝေဖန်ခွဲခြားပြခြင်းကို ရူပဝိဘာဂဟု ခေါ်၏။

ရုပ် ၂၈-ပါးကို စုပေါင်း၍ဝေဖန်ခြင်း

(၁) အဟေတုက ။ ။ရုပ် ၂၈-ပါးသည် လောဘ, ဒေါသ စသည့်ဟိတ် ၆-ပါးနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အဟေတုကမည်၏။ သဟေတုကရုပ်မရှိ။

(၂) သပ္ပစ္စယ ။ ။ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသောအကြောင်းခံ ရှိသောကြောင့် သပ္ပစ္စယမည်၏၊ အပ္ပစ္စယရုပ်မရှိ။

(၃) သာသဝ ။ ။ကာမာသဝ။ ဘဝါသဝစသော အာသဝေါ တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် သာသဝမည်၏။ အနာသဝရုပ်မရှိ။

(၄) သင်္ခတ ။ ။ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်း တရားလေးပါးတို့ ပြုစီမံအပ်သောကြောင့် သင်္ခတ မည်၏။ အသင်္ခတရုပ်မရှိ။

(၅) လောကိယ ။ ။"သမ္မာသင်္ခါရအနိစ္စာ" အရ သင်္ခါရလောက၌ ပါဝင်သောကြောင့် လောကိယမည်၏။ လောကုတ္တရာ ရုပ်မရှိ။

(၆) ကာမာဝစရ။ ။ကာမတဏှာ၏ အာရုံပြုရာ, ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏။ ရူပါဝစရ စသည်မဟုတ်။

(၇) အနာရမ္မဏ။ ။စိတ်, စေတသိက်ကဲ့သို့ အာရုံကို မယူနိုင်သောကြောင့် အနာရမ္မဏမည်၏။ သာရမ္မဏရုပ်မရှိ။

(၈) အပဟာတဗ္ဗ ။ ။အကုသိုလ် ကိလေသာကဲ့သို့ပယ်ဖို့ရာမဟုတ်၊ ပယ်၍ လည်း မရသောကြောင့် အပဟာတဗ္ဗမည်၏၊ ပဟာ တဗ္ဗရုပ်မရှိ။

ရုပ် ၂၈-ပါးကို ခွဲခြား၍ဝေဖန်ခြင်း

၁။ အဇ္ဈတ္တိက-ဗာဟိရ။ ။ခန္ဓာအတ္တဘောအား ကျေးဇူးအထူး များသော ပသာဒရုပ် ၅-ပါးကို အတ္တ ဝါတို့အချစ်ဆုံးအတွင်းဆုံး ထားသောရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဇ္ဈတ္တိကရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ကြွင်းသော ရုပ် ၂၃-ပါးကို အပြင်ဘက် ထားသောရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဗာဟိရရုပ်ဟုခေါ်၏။

၂။ ဝတ္ထု-အဝတ္ထု။ ။ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဟဒယရုပ် ၁ပါး,ပေါင်း ၆-ပါးသောရုပ်တို့သည် ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့၏ မှီရာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်မည်၏၊ ထိုမှကြွင်းသော ၂၂-ပါးသောရုပ်တို့ကို အဝတ္ထုရုပ်ဟု ခေါ်၏။

၃။ ဒွါရ-အဒွါရ။ ။ပသာဒရုပ် ၅-ပါးသည် ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ် စေတသိက် တို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိညတ် ရုပ် ၂-ပါးသည် ကာယကံ ဝစီကံတို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဤရုပ် ၇-ပါးအပေါင်းကို ဒွါရရုပ်ခေါ်၏။ ကြွင်းသည့်ရုပ် ၂၁-ပါးကို အဒွါရရုပ်ဟု ခေါ်၏။

၄။ ဣန္ဒြိယ-အနိန္ဒြိယ။ ။ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဘာဝရုပ် ၂-ပါး, ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါး ပေါင်း ၈-ပါးသောရုပ်တို့သည် ပဉ္စဝိညာဏ် စိတ်, လိင်, ကမ္မဇရုပ် ဟူသည့် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ၌ အစိုးရသောကြောင့် ဣန္ဒြိယရုပ်မည်၏။ ကြွင်းသောရုပ် ၂၀-သည် အနိန္ဒြိယရုပ်မည်၏။

၅။ ဩဠာရိက–သန္တိကေ သပ္ပဋိဃ။ ။ပသာဒရုပ်၅–ပါး,ဂေါစရရုပ်၇–ပါး, ပေါင်း ၁၂–ပါးသောရုပ်တို့သည် ရှန်ရင်းကြမ်းတမ်းသည့် အဖြစ်ကြောင့် ဉာဏ်ဖြင့်ကြည့်လျှင် ထင်လွယ်မြင်လွယ်ကြသဖြင့် ဩဠာရိကရုပ်မည်၏၊ ထိုသို့ဉာဏ်၌ ထင်မြင်လွယ်ခြင်းကြောင့် ဉာဏ်နှင့်နီးကပ်သည့်အဖြစ်သို့ရောက်သဖြင့် သန္တိကေရုပ်ဟုလည်း မည်၏။ ရူပါရုံသည်စက္ခုပသာဒ၌ ထိခိုက်၏။ သဒ္ဒါရုံသည်သောတပသာဒရုပ်၌ ထိခိုက်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အာရုံအာရမ္မဏိကအားဖြင့် ထိပါးခြင်း, မဟာဘုတ်အချင်းချင်း ထိခိုက်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့်လည်း သပ္ပဋိဃရုပ် မည်၏။

ထိုမှ ကြွင်းသော ရုပ် ၁၆ ပါးတို့သည် သိမ်မွေ့သောကြောင့် သုခုမရုပ်၊ ဉာဏ်နှင့်ဝေးသောကြောင့် ဒုရေရုပ်၊ ထိခိုက်ခြင်းသဘောမရှိသောကြောင့် အပ္ပဋိဃရုပ်မည်၏။

၆။ ဥပါဒိန္န–အနုပါဒိန္န။ ။ကမ္မရုပ် ၁၈–ပါးတို့သည် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ စွဲလမ်းရာဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း ဥပါဒိန္နရုပ် မည်၏။ ကြွင်းသည့်စိတ္တဇ, ဥတုဇနှင့် အာဟာရဇရုပ်တို့သည် အနုပါဒိန္နရုပ်မည်၏။

၇။ သနိဒဿန–အနိဒဿန။ ။ရူပါရုံသည်မျက်စိဖြင့်မြင်ကောင်းခြင်းကြောင့် မြင်လွယ်သည့်သဘောရှိသော သနိဒဿနရုပ်မည်၏။ ကြွင်းသောရုပ် ၂၇–ပါးတို့ကို မျက်စိဖြင့် မမြင်ကောင်းသောကြောင့် အနိဒဿနရုပ်ဟုခေါ်၏။

၈။ ဂေါစရဂ္ဂါဟိက–အဂေါစရဂ္ဂါဟိက။ ။ပသာဒရုပ် ၅-ပါးသည် အာရုံကို ယူတတ်ပြီး အာရုံကို ယူရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ် မည်၏။ ကြွင်းသည့်ရုပ် ၂၃–ပါးကို အဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ် ခေါ်၏။

စက္ခုပသာဒနှင့် သောတပသာဒတို့သည် အဆင်းဝတ္ထုနှင့် အသံထုတ်လွှတ် လိုက်သည့်ဝတ္ထုတို့ မရောက်မထိသာဘဲနှင့် အာရုံကို ယူတတ်ကြ၏။ သို့အတွက် အသမ္ပတ္တဂါဟကရုပ်ဟု ခေါ်၏။ ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယ ဟူသော ပသာဒသုံးပါးသည် ရောက်ထိလာသည့် အာရုံကိုသာယူတတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သမ္ပတ္တဂါဟကရုပ်ဟု ခေါ်၏၊

၉။ ဝိနိဗ္ဘောဂ–အဝိနိဗ္ဘောဂ။ ။(ဝိ=အသီးသီး+နိဗ္ဘောဂ=ခွဲခြား၍ရကောင်းသောရုပ်)။ တစ်ခုစီ ခွဲခြား၍ရကောင်းသောရုပ်ကို ဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်ဟု ခေါ်၏။ တစ်ခုစီခွဲ၍မရကောင်း, တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သောရုပ်ကို အဝိနိဗ္ဘောဂဟု ခေါ်၏။

မဟာဘုတ် ၄-ပါး, ဝဏ္ဏ (အဆင်း), ဂန္ဓ(အနံ့), ရသ (အရသာ), ဩဇာ(အဆီအနှစ်), ဤ ၈ ပါးသော ရုပ်အစုသည်ခွဲခြား၍မရကောင်းသော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ဖြစ်၏။ မြေ, ရေ, လေ, မီးတို့၌ ပထဝီ, အာပေါ, ဝါယော, တေဇောဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ အသီးသီးသင်ရှားကြ၏။ မြေ၌ပထဝီ ထင်ရှားသော်လည်း အာပေါ, ဝါယော, တေဇော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ တို့လည်းပါဝင်ကြ၏။ ရေ၌ အာပေါထင်ရှားသော်လည်း ပထဝီ, ဝါယော, တေဇော(မီးဓာတ်),ဝဏ္ဏ,ဂန္ဓ,ရသ, ဩဇာတို့လည်းပါဝင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် "ရေ၌မီးရှိပြီး မီး၌ ရေရှိသည်"ဟု ဆိုနိုင်၏။

ကြွင်းသည့်ရုပ်တို့ကိုကား ခွဲခြားနိုင်ကောင်း၏။ ဥပမာအသံတွင်အဆင်း မပါ၊ အဆင်းတွင်အသံမပါချေ။ ထို့ကြောင့်အသံနှင့် အဆင်းတို့ကို ခွဲ၍ရ၏။

ရူပသမုဋ္ဌာန

ရုပ်အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေသောအကြောင်းများနှင့် ထိုအကြောင်းတို့ ကြောင့် ရုပ်တို့၏ဖြစ်ပုံကိုပြသောအပိုင်းသည် ရူပသမုဋ္ဌာနဟု အမည်တွင်၏။

သမုဋ္ဌာန် ၄-ပါး။ ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း သမုဋ္ဌာန်တို့သည် အဘယ်မျှရှိသနည်း။

ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရဟူ၍ ၄-ပါး ရှိပါသည်။

ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော ကံ ၂၅-ပါး

ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော ကံဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

ကမ္မပထမြောက်သောအကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါး၊ မဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါး၊ ရူပါဝစရကံ ၅-ပါးဟူသော ကံ ၂၅-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။ ကံဟူသည်မှာ ထိုထို စိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာစေတသိက်ဖြစ်၏။

ဤကံ ၂၅-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ခဏတိုင်းခဏ တိုင်း မပြတ်မလပ် စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေသည့်ရှိသော် ၁၇-ချက်မြောက်သော စိတ်၏ ဥပါဒ်တိုင်အောင် ကမ္မဇရုပ်ကိုဖြစ်စေ၏။ (ကမ္မ=ကံကြောင့်+ဇ= ဖြစ်သည်)

အရူပါဝစရကံသည်ကား ရုပ်မဖြစ်စေလိုသော ရူပဝိရာဂဘာဝနာ၏ အစွမ်းကြောင့် ရုပ်ကိုမဖြစ်စေပါ။

ရုပ်ကိုဖြစ်စေသောစိတ် ၇၅-ပါး

ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သောစိတ်တို့သည်ကား အဘယ်နည်း။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-နှင့် အရူပဝိပါက်၄-ခုကြဉ်သော ၇၅-ပါးသော စိတ်တို့တည်း။ ဤစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နောင် ပထမဘဝင်စိတ်၏ဥပါဒ်

ခဏမှစ၍ မိမိတို့ဥပါဒ်ခိုက် ဥပါဒ်ခိုက်၌ ရုပ်ကိုဖြစ်စေကြ၏။ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်ကို စိတ္တဇရုပ်ဟုခေါ်၏။ စေတသိက်များလည်း စိတ်နှင့်ပူးပေါင်း၍ ရုပ်ကိုဖြစ်စေကြ၏။ သို့သော် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သောစိတ်ကိုသာ ခေါင်းတည်၍ ဆိုရ၏။

စိတ်တို့သည် အလွန်အသက်တိုရကား ဥပါဒ်ခဏ၌သာ အားရှိကြ၏။ သို့အတွက် ဥပါဒ်ခဏ၌သာ ရုပ်ကိုဖြစ်စေပြီးလျှင် ဌီခဏနှင့် ဘင်ခဏတို့၌ ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။

ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ ကံတစ်ခုတည်းက ရုပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့ စိတ်တစ်ခုတည်းကလည်း ရုပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ၇၅-ပါးသောစိတ်တွင် ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သောအခါနှင့် ရဟန္တာတို့၏ စုတိကိစ္စတပ်သောအခါတို့၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့သည် ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်ကြပါ။

အရူပဝိပါက် ၄-ပါးကား ရုပ်ဖြစ်ရာဘုံ မဟုတ်သောကြောင့် ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-တို့သည် ဟိတ်, ဈာန်, မဂ္ဂင်တို့နှင့်မယှဉ်သဖြင့် စိတ်အင်္ဂါအားနည်းသောကြောင့် ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။

ဣရိယာပုထ်ကိုထောက်ပံ့သောစိတ် ၃၆-ပါး။ ။ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ် ၇၅-ပါးတို့တွင် အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးတို့သည် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ခိုင်ခံ့အောင် ထောက်ပံ့ကြ၏။

သွားမှု, ရပ်မှု, ထိုင်မှု, လျောင်းမှုတို့ကို ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးဟုခေါ်၏။ အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးတို့သည် ဣရိယာပုထ်ကို စ၍မဖြစ်စေနိုင်။ အခြားစေတသိက်များကြောင့် သွားခြင်းဣရိယာပုထ်ဖြစ်လျှင် ထိုဣရိယာမပျက်အောင် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။

ဝိညတ်ကိုဖြစ်စေသောစိတ် ၃၂-ပါး။ ။မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ကာမဇော ၂၉-ပါး, အဘိညာဉ်ဒွေး, ဤ ၃၂-ပါးသော စိတ်တို့သည် ဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။ ဤစိတ်တို့သည် ရုပ်သာမညကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည့်ပြင် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်ကြ၏။ (ဣရိယာပုထ်နှင့် ဝိညတ်မပါသောရုပ်များကို ရုပ်သာမညဟု ခေါ်၏။)

ငိုသောစိတ်၊ ရယ်သောစိတ်။ ။ဝိညတ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သောကာမဇော ၂၉-ပါးတို့တွင် ဒေါမနဿဇော ၂-ပါးတို့သည် ညည်းညူငိုကြွေးခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။ သောမနဿဇော ၁၃-ပါးတို့သည် ပြုံးရယ်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။

ဒေါမနဿဇော ၂-ပါးမှာ ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါးပင်ဖြစ်၏။သောမနဿ

ဇော ၁၃-ပါးတို့မှာ လောဘမူသောမနဿဇော ၄-ပါး, ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇော ၁-ပါးနှင့် မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာသောမနဿဇော ၈-ပါးတို့တည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်ပြုံးရယ်သောစိတ်။ ။မြတ်စွာဘုရားနှင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် ဟသိတုပ္ပါဒ်, မဟာကြိယာ သောမနဿ ၄-ပါး, ဤ ၅-ပါးသော စိတ်တို့ဖြင့် ပြုံးရယ်ကြ၏။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် (သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ်) တို့သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်သောမနဿဇော ၂-ပါးကို ပယ်ပြီးဖြစ်၍ လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ၂-ပါး, မဟာကုသိုလ်သောမနဿဇော ၄-ပါး, ဤ ၆-ပါးသော စိတ်တို့ဖြင့် ပြုံးရယ်ကြ၏။

ပုထုဇဉ်တို့ကား လောဘမူသောမနဿ ၄-ပါး, မဟာကုသိုလ်သောမနဿ ၄-ပါး, ဤ ၈-ပါးသောစိတ်တို့ဖြင့် ပြုံးရယ်ကြ၏။

အထူးမှတ်ရန်။ ။မနောဓာတ် ၃၊ တဒါရုံ ၁၁၊ ရူပဝိပါက် ၅၊ ဤ ၁၉-ပါးသောစိတ်တို့သည် ရုပ်သာမညကိုသာဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။ အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးကား ရုပ်သာမညအပြင် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်၏။ ဝုဋ္ဌော ၁၊ ကာမဇော ၂၉၊ အဘိညာဉ် ၂၊ ပေါင်း ၃၂-ပါးကား ရုပ်သာမည, ဣရိယာပုထ်တို့အပြင် ဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။ ထို ၃၂-ပါးတွင် သောမနဿဇော ၁၃-ကား ရုပ်သာမည, ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ်ရုပ်အပြင်, ရယ်ရွှင်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဒေါမနဿဇော ၂-ပါးကား ရုပ်သာမည, ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ်ရုပ်အပြင် ငိုကြွေးခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏။ ကြွင်းသော အရူပါဝစရဝိပါက် ၄-ပါးနှင့် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-တို့ကား မည်သည့်ရုပ်ကိုမျှ မဖြစ်စေနိုင်ကြပါ။

ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဥတု

ရုပ်ကိုဖြစ်စေသောဥတုကား အဘယ်နည်း။ ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဥတုဟူသည် သာမညအားဖြင့် ခပ်သိမ်းသောရုပ်ကလာပ်တို့၌ပါသောတေဇောဓာတ် ဖြစ်၏။

အအေးဟူသော သီတတေဇော, အပူဟူသော ဥဏှတေဇောတို့သည် ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်တွင်ပါဝင်ကြ၏။ သို့သော်ထိုကမ္မဇရုပ်တွင်ပါဝင်သော တေဇောသည် ဥပါဒ်ခဏ၌ ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်သေး။ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီခဏသို့ရောက်မှသာ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းအထောက်အပံ့ကိုရ၍ အားရှိလာသဖြင့် ရုပ်ကိုဖြစ်စေ၏။ ထိုတေဇော(ဝါ) ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ကို ဥတုဇရုပ်ဟု ခေါ်၏။

ရုပ်တရားတို့သည် ဌီအခိုက်၌ ကြာမြင့်စွာတည်နေရသောကြောင့်ဥပါဒ်ခိုက်ထက် ဌီအခိုက်တွင်အားကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် ဥတုဟုခေါ်သောတေဇောဓာတ်သည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဌီအခိုက်သို့ရောက်မှ ရုပ်ကိုဖြစ်စေ၏၊ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ စိတ်၏ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် အစီအစဉ်အတိုင်း ခဏမစဲရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

အဇ္ဈတ္တသန္တာန် (ခန္ဓာကိုယ်တွင်း)၌ ဥတုဇရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်သည့်နည်းတူ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန် (ကိုယ်၏ပြင်ပသစ်ပင်, တောတောင်, ရေမြေ စသည်တို့)၌ ရှိသော ဥတုကလည်း ဗဟိဒ္ဓ၌ဥတုဇရုပ်များကို ဖြစ်စေ၏၊ အသက်ဝိညာဉ် မရှိသော ဝတ္ထုဟူသမျှသည် ဥတုဇရုပ်များချည်းသာတည်း။

ထို့ကြောင့် "သီတဥတု,ဥဏှဥတုဟုခေါ်သော တေဇောဓာတ်သည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဌီသို့အရောက်တွင် ဥတုဇရုပ်ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ခဏမစဲ ရထိုက်သလို ဖြစ်စေ၏"ဟု မှတ်သားအပ်၏။

ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော အာဟာရ

ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အာဟာရဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။

အဇ္ဈတ္တ,ဗဟိဒ္ဓခပ်သိမ်းသော ရုပ်ကလာပ်တို့၌ ပါရှိသည့် ဩဇာဓာတ်သည် ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော အာဟာရပေတည်း။

ပဋိသန္ဓေအခါမှစ၍ဖြစ်ပေါ်သော ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသည့် အကြောင်းလေးပါးကြောင့်ဖြစ်သော ဩဇာဓာတ်သည် အပဗဟိဒ္ဓဩဇာနှင့် မတွေ့ထိရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး အာဟာရဇရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်သေး။ ပဋိသန္ဓေတည်ပြီးသည့်နောက် ရက်သတ္တတစ်ပတ်နှစ်ပတ်သို့ရောက်၍ အမိမျိုသော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်၌ပါသော ဗဟိဒ္ဓဩဇာနှင့်အတွင်းဩဇာတို့ အချင်းချင်း ပေါင်းဆုံမိပြီးသည်မှ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်မှသာလျှင် အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေကြ၏။ထိုသို့ဖြစ်စေသောအခါ စိတ်၏ဥပါဒ်,ဌီ,ဘင် အစီအစဉ်အတိုင်း ခဏမစဲ ဖြစ်စေကြ၏။

အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ကို အာဟာရဇရုပ်ဟုခေါ်၏။

စားမျိုအပ်သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ်တို့ကို ဝမ်းအတွင်း၌ ပါစကတေဇောဓာတ်မီးနှင့် ပေါင်းနှေးပြီးမှသာလျှင် ထိုအစားအစာတို့တွင် ပါရှိသည့် ဩဇာဓာတ်သည် သွေးနှင့်အတူ ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့ ပျံ့နှံ့သွားနိုင်၏။ ထိုအခါ ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့ရှိ အဇ္ဈတ္တဩဇာနှင့်ထိတွေ့၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော အခါမှစတင်ကာ ထိုအတွင်းအပဩဇာတို့သည် ခဏမစဲ အာဟာရဇရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေကြ၏။

ဗဟိဒ္ဓအာဟာရကို မမှီဝဲကြသည့်ပြဟ္မာစသော သတ္တဝါတို့၌ အာဟာရဇရုပ်တို့မရနိုင်ပါ။ ပါစကမီးမရှိသော ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌လည်း အာဟာရဇရုပ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ပါး

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး၊ဣန္ဒြေရုပ် ၈-ပါး၊ဟဒယရုပ်၊ပရိစ္ဆေဒရုပ်ဟူ၍ ကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့အနက် ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဘာဝရုပ် ၂-ပါး, ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါးဟု ဆိုအပ်သော ဣန္ဒြေရုပ် ၈-ပါးနှင့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁-ပါး, ပေါင်း ၉-ပါးတို့သည် ကံအကြောင်း တစ်ပါးဘည်းကြောင့်ဖြစ်သော ကမ္မဇကေန်ရုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ကြွင်းသည့်ရုပ် ၉-ပါးမှာ အခြား အကြောင်းတို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသည့်အတွက် ၎င်းတို့ကို ကမ္မဇအနေကာန်ရုပ်များဟု သတ်မှတ်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ကမ္မဇရုပ်
၁၈-ပါး = ကမ္မဇကေန် ၉-ပါး + ကမ္မဇအနေကာန် ၉-ပါး
↓ ↓
(ဣန္ဒြေရုပ် ၈ + ဟဒယ ၁) (အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈ + ပရိစ္ဆေဒ ၁)

စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ပါး

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး၊ လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါး၊ ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး၊ သဒ္ဒရုပ်၊ ပရိစ္ဆေဒရုပ်ဟူ၍ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့အနက် ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါးသည် စိတ်အကြောင်းတစ်ပါးတည်းကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇကေန်ရုပ်ဖြစ်၏။ ကြွင်းသည့်ရုပ် ၁၃-ပါးမှာအခြား အကြောင်းတို့ကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသည့်အတွက် စိတ္တဇအနေကာန်ရုပ်များဟု မှတ်ယူရ၏။

ထို့ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်
၁၅-ပါး = စိတ္တဇကေန် ၂-ပါး + စိတ္တဇအနေကာန် ၁၃-ပါး
↓ ↓
(ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး) (အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈ + လဟုတာဒိ ၃ + သဒ္ဒရုပ် + ပရိစ္ဆေဒရုပ်)

ဥတုဇရုပ် ၁၃-ပါး

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး, လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါး, သဒ္ဒရုပ်, ပရိစ္ဆေဒရုပ်ဟူ၍ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုဇရုပ် ၁၃-ပါးတို့သည် အားလုံး ဥတုဇအနေကာန်ရုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဥတုဇကေန်ရုပ်များမရှိပါ။

အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ပါး

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး, လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါး, ပရိစ္ဆေဒရုပ် ဟူ၍ အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ပါးရှိပါသည်။ အားလုံး အာဟာရဇအနေကန်ရုပ်များဖြစ်ကြ၏။ အာဟာရဇကေန်ရုပ်များ မရှိပါ။

ကေဇရုပ် ၁၁-ပါး

ကမ္မဇကေန်ရုပ် ၉-ပါး, စိတ္တဇကေန်ရုပ် ၂-ပါးဟူ၍ အကြောင်းတစ်ပါးကြောင့်သာဖြစ်သော ကေဇရုပ် ၁၁-ပါးရှိသည်။

ဒွိဇရုပ် ၁-ပါး

အကြောင်း ၂-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ဒွိဇရုပ်မှာ သဒ္ဒရုပ်၁-ပါးသာ ရှိသည်။ စကားပြောသံ, အသက်ရှူသံ စသည်တို့သည် စိတ္တဇသဒ္ဒရုပ်ဖြစ်၏။ ပြင်ပ၌ မိုးသံ, လေသံ, ခေါင်းလောင်းသံ, တုံးခေါက်သံ, ခေတ်သီချင်းသံ စသည်တို့နှင့် ဝမ်းတွင်းရှိလေသံတို့သည် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုဇသဒ္ဒရုပ် ဖြစ်ကြ၏။

တိဇရုပ် ၃-ပါး

အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ် ၃-ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ စိတ်,ဥတု, အာဟာရတို့ကြောင့်ဖြစ်သော လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးဖြစ်ကြ၏။ စိတ်ကြည်လင်သောအခါ ဥတုသာယာသောအခါ အာဟာရမျှတသောအခါတို့၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပါးမှု (ရူပလဟုတာ), ရုပ်ခန္ဓာ၏ နူးညံ့မှု (ရူပမုဒုတာ)နှင့် အမှုကိစ္စများ၌ရုပ်ခန္ဓာ၏ကောင်းမွန်ခံ့ညားမှု (ရူပကမ္မညတာ)ရုပ်တို့ပင်တည်း။

စတုဇရုပ် ၉-ပါး

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး, ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၁-ပါး, ပေါင်း ၉-ပါးသော ရုပ်တို့သည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးကြောင့်ဖြစ်ကြသည့် စတုဇရုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။

လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး

လက္ခဏရုပ် ၄-ပါးသည် ဖြစ်ဆဲ, ရင့်ဆဲ, ပျက်ဆဲ ရုပ်တို့၏ ဓမ္မတာဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု မဆိုထိုက်။ မုန့်လုံးကို ဝယ်ယူသောအခါ အတွင်း၌ထန်းလျက်ပလာသကဲ့သို့ ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့က ဆိုင်ရာရုပ်ကိုစီမံလိုက်သည့်အခါ ၎င်းဖြစ်ခြင်း၊ရင့်ခြင်း၊ပျက်ခြင်း ဟူသော လက္ခဏာတို့သည်သဘောတထွာဓမ္မတာအလိုက် ပါလာတော့၏။ တသီးတခြား

ပြုစီမံဖွယ်မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် "နကုတောစိသမုဋ္ဌာန်" (အဘယ်အကြောင်းကြောင့်မျှမဖြစ်သော) ရုပ် ၄–ပါးရှိသည်ဟု မှတ်အပ်၏။

ရူပသမုဋ္ဌာန်ဆောင်ပုဒ်များ

* ထံ, စိတ်, ဥတု, အာ၊ ဤလေးဖြာ၊ မွတ်ပါသမုဋ္ဌာန်။

ကမ္မဇရုပ်

* ကာ၊ ရူကု၊ ကု၊ တိတိစေစု၊ ကံဟုမှတ်ယူလေ။
(ကာမကုသိုလ်, ရူပကုသိုလ်, အကုသိုလ် အတိတ်စေတနာ ၂၅–ပါးကို ကံဟုမှတ်)

* သန္ဓိဥဆဲ၊ ခဏမစဲ၊ တစပ်ထဲ၊ အမြဲရုပ်ဖြစ်စေ။
(ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ခဏမစဲ မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ရုပ်ဖြစ်စေ၏။)

စိတ္တဇရုပ်

* အရူပဘုံရှိ၊ စိတ်သန္ဓိနှင့်၊ ဒွိဝိညာဏ်၊ နိဗ္ဗာန်ဆုံးစု၊ ကြည့်မှုကြွင်းထ၊ သတိပဋ္ဌ၊ တကွစိတ်နှင့်စေ။
(အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ ပရိနိဗ္ဗာန စုတိစိတ်၊ ဤစိတ်တို့ကိုကြဉ်၍ ကြွင်းသောစိတ် ၇၅–ခုနှင့်ယှဉ်တို့၌ ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၅၂-ခုတို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကိုဖြစ်စေကြ၏။)

* ပဌမဘဝင်၊ အစတင်လျက်၊ အစဉ်မစဲ၊ ဥပါဒ်ဆဲ၊ အမြဲရုပ်ဖြစ်စေ။

* ဇောအပ္ပနာ၊ ဣရိယာ၊ ကောင်းစွာတည်ခိုင်စေ။

* မနောဒွါရာ၊ ဇောကာမာ၊ ဘိညာသုံးဆယ့်နှစ်။

* ကာယ, ဝါစာ၊ မူဆရာ၊ နှစ်ဖြာဝိညတ်ဖြစ်။

* ဆယ့်သုံးသောမနသ်၊ ပြုံးရယ်တတ်၊ ငိုတတ်ဒေါ်ဇောနှစ်။

ဥတုဇရုပ်

* အချမ်းအပူ၊ နှစ်ဆူအဂ္ဂိ၊ တေဇောဒွိ၊ မှတ်ဘိဥတုပေ။

* သန္ဓိဌီမှ၊ စ၍စဉ်စီ၊ မိမိဌီတိုင်း၊ ခဏဘိုင်းလျှင်၊ အစဉ်မပြတ်၊ အဇ္ဈတ်, ဗဟိဒ်၊ မဆိတ်မစဲ၊ တသဲသဲ၊ အမြဲရုပ်ဖြစ်စေ။

အာဟာရဇရုပ်

* ဗဟိဒ်, အဇ္ဈတ်၊ နှစ်ရပ်သြဇာ၊ ရောမိခါ၌၊ ဌီသို့ဆိုက်က၊ အဇ္ဈတ္တဝယ်၊ ခဏမစဲ၊ တသဲသဲ၊ အမြဲရုပ်ဖြစ်စေ။

ကမ္မဇကေန်စသည်

* ပသာ, ဘာဝ၊ ဇီနှင့်ဟ၊ ဟန၀ကမ္မဇာ။
(ပသာဒရုပ်၅ + ဘာဝရုပ်၂ + ဇီဝိတရုပ် + ဟဒယရုပ် = ကမ္မဇကေန် ၉-ခု)

* ဝိညတ်ဒွယ၊ စိတ္တဇ၊ သဒ္ဒစိတ်၊ ဥဇာ။
(ဝိညတ်ဒွေသည် စိတ္တဇကေန်။ သဒ္ဒရုပ်သည် စိတ်နှင့် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဒွိဇရုပ်)

* လဟုတာစု၊ ရုပ်သုံးခု၊ စိတ်,ဥ, သြဇာ။
(လဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ ရုပ်သုံးခုသည် စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ကြောင့်ဖြစ်သော တိဇရုပ် ၃-ခုဖြစ်၏။)

* အဝိနိဗ္ဘော်၊ အာကာသံ၊ ကံ၊စိတ်,ဥ,သြဇာ။
(အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈ + အာကာသဓာတ် ၁ = ကံ, စိတ်, ဥတု,အာဟာရ တို့ကြောင့်ဖြစ်သော စတုဇရုပ် ၉-ခု)။

* လက္ခဏာစု ရုပ်လေးခု၊ စတုဝိမုတ်သာ။
(လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါးသည် အကြောင်းလေးပါးမှ လွတ်၏။)

ရူပကလာပ

တလာပ = အပေါင်းအဖွဲ့၊ အတူဖြစ်ဖက်ရုပ်များ၏ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းပုံကို ဤအခန်းတွင်တင်ပြပါမည်။ ရုပ်တို့သည် တစ်ခုချင်းခွဲ၍မဖြစ်။ ဆိုင်ရာရုပ်ချင်းပူးတွဲ၍ ဖြစ်လေ့ ပျက်လေ့ ရှိကြသည်။

ရုပ်တို့ပေါင်းစုနေသောအဖွဲ့အစည်းကို ကလာပ်ဟုခေါ်၏။ ရုပ်ကလာပ်တို့၏ လက္ခဏာ ၄-ရပ်ခုမှာ-

(၁) ဧကုပ္ပါဒ = အတူတကွ ဖြစ်ခြင်း၊
(၂) ဧကနိရောဓ = အတူတကွ ချုပ်ပျက်ခြင်း၊
(၃) ဧကနိဿယ = တူသောမှီရာရှိခြင်း၊
(၄) သံသဋ္ဌဝုတ္တိ = တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တွင်းပြင်ထက်အောက်,ရှေ့နောက် ဝဲယာ, ရွေးချယ်၍ မရကောင်းအောင် ပေါင်းရောနေခြင်း။

တစ်ကလာပ်တည်း၌ပါဝင်သောရုပ်များသည် တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်ကြ ပျက်ကြ၏။ မဟာဘုတ်လေးပါးကိုချည်း မှီကြ၏။ မဟာဘုတ်များလည်းအချင်းချင်း အပြန်အလှန် မှီကြရ၏။ ရွေးချယ်ခွဲထုတ်၍မရကောင်းအောင် ပေါင်းရောနေကြ၏။ ဤအင်္ဂါလေးရပ်နှင့်ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်ပျက်နေသောရုပ်အဖွဲ့အစည်းကို ရုပ်ကလာပ်ဟု ခေါ်၏။

ရုပ်ကလာပ် ၂၁–စည်း

* ကံ,စိတ်,ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်ပျက်နေကြသည့်ရုပ်ကလာပ်တို့သည် အဘယ်မျှစီရှိသနည်း။

ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်စည်း ၉-စည်း, စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်း, ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်း, အာဟာရဇကလာပ် ၂-စည်း, စုစုပေါင်း ရုပ်ကလာပ် ၂၁–စည်း ရှိပါသည်။

(ရုပ်ကလာပ်အမျိုးပေါင်း ၂၁-မျိုးရှိသည်ကို ဆိုလို၏။ ရုပ်ကလာပ် အရေအတွက်မှာ မရေတွက်နိုင်အောင် များပါသည်။

ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်း

(၁) စက္ခုဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ စက္ခုပသာဒတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၂) သောတဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ သောတပသာဒတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၃) ဃာနဒသကကလာပ်=အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး + ဇီဝိတရုပ် ၁+ ဃာနပသာဒတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၄) ဇိဝှါဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ ဇိဝှါပသာဒတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၅) ကာယဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ ကာယပသာဒတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၆) ဣတ္ထိဘာဝဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ဣတ္ထိဘာဝရုပ်တို့၏အဖွဲ့အစု။

(၇) ပုမ္ဘာဝဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ ပုမ္ဘာဝရုပ်တို့၏အဖွဲ့အစု။

(၈) ဟဒယဒသကကလာပ်=အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဇီဝိတရုပ် ၁+ ဟဒယဝတ္ထုတို့၏ အဖွဲ့အစု။

(၉) ဇီဝိတနဝကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး + ဇီဝိတရုပ် ၁ ဟူသော ကိုးခုသောရုပ်အဖွဲ့အစု။

မှတ်ချက်။ ။စက္ခုပသာဒဖြင့်မှတ်အပ်သော ရုပ် ၁၀-ခုအပေါင်းအစုကို စက္ခုဒသကကလာပ်ဟုခေါ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သိပါလေ။
(ဒသက=၁၀-ခုအစု၊ နဝက=၉-ခုအစု။ အဋ္ဌက=၈-ခုအစု)

ကမ္မဇရုပ်ဆာလာပ်တိုင်းတွင် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ်တို့ ပါဝင်ကြ၏။ဤရုပ် ၉-ခု၏အပေါင်းအစုကို ဇီဝိတနဝကကလာပ်ဟု ခေါ်၏။ ဤကလာပ်တွင်ကြွင်းသည့် ကမ္မဇကေန်ရုပ် ၈-ခုကို တစ်ခုစီ ထည့်ပေါင်းလိုက်သည့်အခါ ကမ္မဇကလာပ် ၈-စည်းကို ထပ်မံရရှိ၏။ ကမ္မဇကလာပ်တို့သည် အသက်ရှိသောရုပ်ကလာပ်များတည်း။

စိတ္တဇ ကလာပ် ၆-စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်=စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး၏ အဖွဲ့အစု။

(သုဒ္ဓ+အဋ္ဌက+ကလာပ်=သန့်စင်သော+ရုပ် ၈-ခု+အဖွဲ့အစု)

(၂) ကာယဝိညတ္တိနဝကကလာပ်= အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ကာယဝိညတ်တို့၏ အဖွဲ့အစု

(၃) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဝစီဝိညတ်+သဒ္ဒရုပ်တို့၏အဖွဲ့အစု။

(၄) လဟုတာဒိဧကာဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး + လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးတို့၏ အဖွဲ့အစု။

(၅) ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက ကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ကာယဝိညတ်+လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးတို့၏အဖွဲ့အစု။

(၆) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိတေရသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ဝစီဝိညတ်+သဒ္ဒရုပ်+လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးတို့၏အဖွဲ့အစု။

မှတ်ချက်။ ။စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ခုအနက်မှ ပရိစ္ဆေဒရုပ်ကိုချန်လှပ်၍ ကျန်စိတ် ၁၄-ခုကို သင့်ရာဖွဲ့စုခြင်းဖြင့်စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်းကို ရ၏။ ပရိစ္ဆေဒရုပ်သည် ရုပ်ကလာပ်တို့၏ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြားရှိ နေရာလပ်ကို မှတ်ပြခြင်းသာဖြစ်၍ ကလာပ်ဖွဲ့ရာတွင် မပါဝင်ချေ။

(ဧကာဒသက=၁၁-ခုအစု၊ ဒွါဒသက=၁၂-ခုအစု၊ တေရသက= ၁၃-ခုအစု)

ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်=ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောအဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး၏ အဖွဲ့အစု။

(၂) သဒ္ဒနဝကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး + သဒ္ဒရုပ်တို့၏ အဖွဲ့အစု။

စာကြည့်တိုက်
[illegible] - ရန်ကုန်

(၃) လဟုတာဒိကောဒသကာကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈ ပါး+ လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးတို့၏ အဖွဲ့အစု။

(၄) သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+ သဒ္ဒ+လဟုတာဒိတို့၏ အဖွဲ့အစု။

အာဟာရဇကလာပ် ၂-စည်း

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်= အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါးတို့၏ အဖွဲ့အစု။

(၂) လဟုတာဒိကောဒသကကလာပ် = အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး+လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးတို့၏ အဖွဲ့အစု။

အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ရအပ်သော ရုပ်ကလာပ်များ

သတ္တဝါတို့၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ကလာပ် ၂၁-စည်း လုံးကို ရအပ်၏။ သို့သော် အထီးသတ္တဝါတို့၌ ဣတ္ထိဘာဝဒသက ကလာပ်ကို မရထိုက်။ အမသတ္တဝါတို့၌ ပုမ္ဘာဝဒသကကလာပ်ကို မရထိုက်။ ပဋိသန္ဓေ အားဖြင့် မျက်စိကန်းသူ နားပင်းသူတို့တွင် စက္ခုဒသကကလာပ်, သောတ ဒသကကလာပ်တို့ကို မရထိုက် စသည်ဖြင့် သိအပ်၏။

ဗဟိဒ္ဓရုပ်ကလာပ် ၂ စည်း

* သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်မှအပ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ အဘယ်ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ရအပ်သနည်း။

ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်နှင့် သဒ္ဒနဝကကလာပ်ဟူသည့် ကလာပ် ၂-စည်းကိုသာ ရအပ်၏၊

(ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်=ခန္ဓာကိုယ်ပြင်ပ အဝိညာဏက (သက်မဲ့) ဖြစ်သော သစ်ပင်တောတောင် စသည်တို့)

သစ်ပင်, တော တောင်, မြေ ရေ လေ မီး, အိမ် ကျောင်း စသည်တို့၌ ပါရှိအပ်သောရုပ်တို့သည် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်ချည်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ အလောင်းကောင်များ၌လည်း ဤဥတုဇသုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ် ၁စည်း သာ ပါရှိ၏။

တိုင်ပင် ဝါးပင် စသည်တို့၌ လေတိုက်ခတ်၍ သော်လည်းကောင်း၊ အချင်းချင်းကြိတ်မိ ခိုက်မိ၍သော်လည်းကောင်း၊ တမင်တီး၍ခေါက်၍ သော် လည်းကောင်း အသံထွက်ပေါ်လာသည့်အခါ၌ ဖြစ်အပ်သောရုပ်တို့ကား ဥတု ကြောင့် ဖြစ်သည့်သဒ္ဒနဝက ကလာပ်များသာတည်း။

ဥတုဇသုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်နှင့် သဒ္ဒနဝကကလာပ် ၂-စည်းတို့မှအပ ကျန်ကလာပ် ၁၉-စည်းတို့ကို အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌သာ ရအပ်၏။

ပရမတ္ထကလာပ်, သမူဟကလာပ်

စည်သို့သောရုပ်ကလာပ်ကိုပရမတ္ထကလာပ်ဟု ခေါ်၍ အဘယ်သို့သော ရုပ်ကလာပ်ကို သမူဟကလာပ်ဟု ခေါ်သနည်း။

အထက်တွင်ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ခွဲခြမ်း၍ မရအောင်းသည့် ၂၁-ပါးသော ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ပရမတ္ထကလာပ်ဟု ခေါ်၏။

ဤပရမတ္ထကလာပ်တို့ များစွာပေါင်းစုဖွဲ့စည်း၍ ဖြစ်နေသော ရုပ်အစု, ရုပ်ခဲတို့ကို သမူဟကလာပ်ဟု ခေါ်၏။

ထိုသမူဟကလာပ်တွင် တစ်ဖန် မိမိတို့၏ သဘာဝအလျောက်ဖွဲ့စည်းနေသော ကလာပ်စုကို သဏ္ဌာနကလာပ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးတို့ ဖွဲ့စည်းပြုလုပ်အပ်သော ကလာပ်စုကို ပရိကတကလာပ်ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်၏။

မြေ, ရေ, ကျောက်ခဲ, ကျောက်ဆောင်, သွေး, အသား, အကြော, အရိုး, သွား, ဆံပင်, မွေးညှင်း, လူတစ်ကိုယ်လုံး, တိရစ္ဆာန်တစ်ကိုယ်လုံး, သစ်ပင် ပန်းပင် စသည်တို့သည် သဏ္ဌာနကလာပ်များဖြစ်ကြ၏။ ပန်းကန်, ခွက်ယောက်, အိုး, အုတ်ခဲ, စေတီ, ပုထိုး, သစ်သား, အဆောက်အဦ, တိုက်တာ, လှေလှည်းစသည်တို့မှာလူတို့ပေါင်းစုထားသောပရိကတကလာပ်များဖြစ်ကြ၏။

ကလာပ်တို့၏ ပမာဏ

* ပရမတ္ထကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏသည် အဘယ်မျှလောက်ရှိပါသနည်း။

ဦးခေါင်းမှ ဆံပင်တစ်ချောင်း၏ ၇-စိတ် ၁-စိတ်သည် လိက္ခာပိုး ၁-ကောင်စာ၊ ထိုလိက္ခာပိုးကို ၃၆-စိတ် စိတ်၍ ၁-စိတ်စာသည် တဇ္ဇာရီမြူ ၁-ခု၊ ထိုတဇ္ဇာရီမြူတစ်ခုကို ၃၆-စိတ် စိတ်၍ ၁-စိတ်စာသည် အဏုမြူ ၁-ခု ဟု ခေါ်၏။

အိမ်ခန်း, ကျောင်းခန်းတွင်းသို့ အမိုးပေါက်, နံရံပေါက်မှ နေရောင်ခြည် ဝင်လာသောအခါ ထိုအလင်းတန်းအတွင်း၌ မြင်ရသောအမှုန်နုကလေး တစ်ခုစီကို အဏုမြူဟု ခေါ်၏။

ထိုအဏုမြူကို ၃၆-စိတ်စိတ်၍ ၁-စိတ်စာသည် ပရမာဏုမြူ ၁-ခု ဖြစ်၏။

ထိုပရမာဏုမြူကို လူတို့၏မျက်စိဖြင့် မမြင်ရ။ တန်ခိုးကြီးသောနတ် ဗြဟ္မာများသာ မြင်နိုင်ကြ၏။

လူ့ဘုံ၌ရှိသော ပရမတ္ထရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည် ဝရဇအကုမြူတစ်ခုကို အစိတ်ဘစ်သိန်းစိတ်သော် တစ်စိတ်စာလောက်ရှိ၏။

နတ်ဘုံ၌ဖြစ်သော ပရမတ္ထရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည် ပရမာအကုမြူတစ်ခုကို အစိတ်တစ်သန်းစိတ်သော် တစ်စိတ်စာလောက်ရှိ၏။

ဗြဟ္မာဘုံ၌ဖြစ်သော ပရမတ္ထရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည်ပရမာအကုမြူတစ်ခုကို အစိတ်တစ်ကုဋေစိတ်သော် တစ်စိတ်စာလောက်ရှိ၏။

ရူပပဝတ္တိက္ကမ

ပဋိသန္ဓေစိတ်စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ တစ်ဘဝတစ်ဘဝ၌ ပထမဦးဆုံးဖြစ်သည့်အခါကို "ပဋိသန္ဓေအခါ"ဟု ခေါ်၏။ ထိုပထမဦးဆုံးဖြစ်ကြသော စိတ်စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏၌ိမှစ၍ စုတိစိတ်မကျမီအထိကာလကို "ပဝတ္တိအခါ"ဟု ခေါ်၏။ ဤကား အဘိဓမ္မာထုံးစံဖြစ်၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ, ပဝတ္တိအခါတို့၌ ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံကို ဤအခန်း၌ တင်ပြပါမည်။

ဘုံ၃-ပါး၌ ရနိုင်သောရုပ်များ

* ကာမဘုံ, ရူပဘုံ, အသညသတ်ဘုံတို့၌ ရုပ်မည်မျှစီ ရအပ်သနည်း။

(၁) ကာမဘုံ၌ ရုပ် ၂၈-ပါးလုံးကို ပဝတ္တိအခါဝယ် ထိုက်သလိုရကြ၏။ အမသတ္တဝါများတွင် ပုမ္ဘာဝရုပ်ကိုမရ။ အထီးသတ္တဝါများတွင်ဣတ္ထိဘာဝရုပ်ကိုမရ။ သို့အတွက် အထီး သို့မဟုတ် အမသတ္တဝါတွင် အလွန်ဆုံးရုပ် ၂၇-ပါးကိုသာ ရအပ်၏။ စက္ခုသောတ စသည်ဖြင့် ချို့ငဲ့သူတို့၌ စက္ခုပသာဒ, သောတပသာဒ စသည့် ဆိုင်ရာရုပ်ကိုမရချေ။

(၂) ရူပဘုံ၌ ဃာနပသာဒ, ဇိဝှာပသာဒ, ကာယပသာဒ, ဘာဝရုပ် ၂-ပါး, ပေါင်း ရုပ် ၅-ပါးကို ကြဉ်၍ကြွင်းသည့်ရုပ် ၂၃-ပါးကိုသာရအပ်၏။

(၃) အသညသတ်ဘုံ၌ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး, ဇီဝိတရုပ်, ပရိစ္ဆေဒရုပ်, ဝိကာရရုပ် ၃-ပါး, လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါးဟူ၍ ဤ ၁၇-ပါးသော ရုပ်တို့ကိုသာ ရအပ်၏။

(၄) အရူပဘုံ၌ကား ရုပ်တစ်ပါးမျှ မရအပ်ချေ။

ယောနိခေါ် အမျိုးဇာတ် ၄-ပါး

* ယောနိခေါ် အမျိုးဇာတ်ကိုလိုက်၍ သတ္တဝါများသည် အမျိုးမည်မျှ ကွဲပြားကြသနည်း။

(၁) သံသေဒဇသတ္တဝါ=ဥဒုမ္ဗာကြာတိုက်, သစ်ခေါင်း, သစ်သီးသစ်ပွင့်, ရွှံ့ညွန်, ရေဟောင်း, ရေဆွေး, အညစ်အကြေးစသည်၌ ငြိကပ်မှီ၍ အရပ်၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါ။

ပဒုမ္မာကြာပန်း၌သန္ဓေတည်သော ပဒုမဝတီမိဖုရား၊ ဝါးပင်၌သန္ဓေတည်သော ဝေဠုဝတီမိဖုရား၊ ချေးဆွးရေဘောင်း၌ သန္ဓေတည်ကြသော ပိုးလောက်စသောသတ္တဝါများ။

(၂) **သြပပါတိက(ဝါ)ဥပပတ်သတ္တဝါ။** ။ဘဝဟောင်း ချုပ်ငြိမ်းသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဘွားကနဲ ကောင်းကင်မှကျလာသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်အထိုင်အရှားဖြစ်သော သတ္တဝါ။

ကမ္ဘာဦးအခါက လူများ၊ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်မျိုးမှကြွင်းသည့် နတ်ဗြဟ္မာများ၊ မီးသရဲပြိတ္တာမျိုးနှင့် ငရဲသားများသည် ဥပပတ်သတ္တဝါများဖြစ်ကြ၏။

(၃) **ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါ**= အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်း၍ ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ။

လူ, ခွေး, ကြောင်, နွား စသည်တို့ကဲ့သို့ သားအိမ်၌ပဋိသန္ဓေနေသူကို ဇလာဗုဇသတ္တဝါဟု ခေါ်၏။ ကြက်,ငှက်,ဘဲ စသည်တို့ကဲ့သို့ ဥခွံတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေနေသူကို အဏ္ဍဇသတ္တဝါဟုခေါ်၏။

လူ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာနှင့် ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်တို့သည် အမိဝမ်းအားဖြင့် ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါများ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် တချို့တလေမှာ သံသေဒဇနှင့် ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။သံသေဒဇ, သြပပါတိက, ဇလာဗုဇ, အဏ္ဍဇ ဟူ၍ ယောနိ(၄)ပါးကို ရေတွက်နိုင်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓေအခါ ရုပ်ဖြစ်စဉ်

(၁) **သံသေဒဇ**ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဥပပတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပဋိသန္ဓေအခါ၌ စက္ခုဒသကကလာပ်, သောတဒသကကလာပ်, ဃာနဒသကကလာပ်, ဇိဝှာဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဝတ္ထုဒသကကလာပ် ဟူသောကလာပ် ၇-စည်းတို့သည် ဥက္ကဋ္ဌနည်းအစွမ်းအားဖြင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။

သံသေဒဇသတ္တဝါတို့သည် သေးသေးငယ်ငယ် ကလေးမှ တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာကြ၏။ သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ကား တစ်ခါတည်းကြီးကြီးမားမားအထင်အရှားဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကလာပ် ၇-စည်းဟူရာ၌ဒသကကလာပ် ၇-မျိုးဟု မှတ်ပါ။ တစ်မျိုးတစ်မျိုးလျှင် ကလာပ်ပေါင်းများစွာပါဝင်ကြလိမ့်မည်။

အကုသိုလ်ကံနှိပ်စက်၍ အာယတနချို့တဲ့သော ထိုသံသေဒဇ ဩပပါတိကသတ္တဝါ၊ ဥပပတ်သတ္တဝါတို့၌ စက္ခုဒသကကလာပ်, သောတဒသက ကလာပ်, ဃာနဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်တို့ကို တစ်ခါ တစ်ရံ မရကြကုန်။ ချို့တဲ့သော အာယတနအတွက် ဆိုင်ရာရုပ်ကလာပ် တို့ ယုတ်လျော့ခြင်းကို သိမှတ်အပ်၏။

(၂) ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့အား ပဋိသန္ဓေကလလ ရေကြည်တည်သော အခါ၌ ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဝတ္ထုဒသက ဟူသော ကလာပ်သုံးစည်းနှင့် ရုပ် ၃၀-အပေါင်းအစုတို့သည် တစ်ပြိုင်နက်ထင် ရှားစွာဖြစ်ကြကုန်၏။ တစ်ခါတစ်ရံ အကုသိုလ်ကံနှိပ်စက်၍ ဘာဝဒ သကချို့ငဲ့တတ်၏။ ထိုအခါ ကလာပ် ၂-စည်းနှင့် ရုပ်၂၀-တို့၏ အပေါင်းအစုသာ ဖြစ်ကြ၏။

ကလလရေကြည်ဟူသည်မှာ ဖွားခါစသိုးငယ် သို့မဟုတ် ဆိတ် သားငယ်၏ သိမ်မွေ့သော အမွေးတစ်ချောင်းကို ကြည်လင်ဆည့် ဆီ၌နှစ်၍ဆယ်ယူသောအခါ အမွေးဖျား၌ ကပ်ငြိနေသောဆီပေါက်၏ ပမာဏရှိ၏။ ထိုသေးငယ်လှသော ကလလရေကြည်၌ ရုပ် ၃၀-နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်စေတသိက်တို့ အတူတကွဖြစ်ကြ၏။ နပုန်း, ပဏ္ဍုက်တို့၌ ကား ဘာဝဒသကကို မရချေ။

(၃) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ မရအပ်သော ရုပ်တို့ကား သဒ္ဒရုပ်, ဝိကာရရုပ် ၅-ခု၊ ဇရတာရုပ်, အနိစ္စတာရုပ် ဟူသော ရုပ် ၈-ပါးတည်း။

အမိဝမ်းတွင်း၌ ရုပ်ဖြစ်စဉ်

ကလလရေကြည်အဖြစ် ၇-ရက် (ပထမသတ္တာဟ)
အဗ္ဗုဒခေါ်သော အမြှုပ်အဖြစ် ၇-ရက် (ဒုတိယသတ္တာဟ)
ပေသိခေါ်သောသားတစ်အဖြစ် ၇-ရက် (တတိယ သတ္တာဟ)
ဃနခေါ်သောအသားတုံးခဲအဖြစ် ၇-ရက် (စတုတ္ထသတ္တာဟ)

ပဉ္စမသတ္တာဟ၌ ခြေ ၂-ဘက်, လက် ၂-ဘက်, ဦးခေါင်းတို့ဖြစ်ဖို့ရန် အဖုအတက်, ခက်မငါးဖြာ ပေါ်ထွက်လာ၏။ ၎င်းတို့သည် ၇-ရက် ၅-လီ လောက်ကြီးရင့်၍ ခြေအင်္ဂါ, လက်အင်္ဂါ, ဦးခေါင်းအင်္ဂါ, မျက်စိ, နား, နှာ ခေါင်း, လျှာအင်္ဂါတို့ ပီပြင်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အဋ္ဌမသတ္တာဟနှင့် နဝမသတ္တာဟအတွင်း၌ အရေ,အသား,အကြော, အရိုး, အူ,အသည်း, နှလုံး စသော ကိုယ်ထည်ကောဋ္ဌာသတို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

အူကောဋ္ဌာသကို တည်ထောင်ပြီးသောအခါ၌ ကမ္မဇပါစကခေါတ်မီး လည်း ဖြစ်တည်လာ၍ ထိုအခါ အမိစားအပ်သော အာဟာရသြဇာရည်သည် ချက်ကြောမှ စိမ့်ဝင်လာနိုင်သဖြင့် ပါစကမီး၏ပေါင်းစန္ဒးပေးမှုကို ရပြီးသော် ကိုယ်၌ပျံ့နှံ့လျက် အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

ကောဒသမသတ္တာဟ (၁၁-ပတ်မြောက် ၇-ရက်)၌ စက္ခုဒသကဖြစ် ၏။ ၎င်းနောက် သတ္တာဟများ၌ သောတ, ဃာန, ဇိဝှာဒသကများ ထင်ရှား ဖြစ်ကုန်၏။

၇-ရက်အလီပေါင်း ၁၀-ကျော်-၄၀-လောက်, လအားဖြင့် ၇-လ, ၈-လလောက်တွင် ဆံပင်, မွေးညှင်း, ခြေသည်း လက်သည်း, သွား ကောဋ္ဌာသ တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။

ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်ကား ကလလသတ္တာဟအတွင်းမှ စ၍ဖြစ်၏။

၉-လလွန် ၁၀-လ အတွင်း (ရက်ပေါင်း ၂၈၀-ခန့်)၌ ကလေးငယ်ကို အင်္ဂါစုံလင်စွာ မွေးဖွား၏။

စတုဇရုပ်ဖြစ်စဉ်

အကြောင်းလေးပါးကြောင့် ရုပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်ကို ဆိုဦးအံ့။

(၁) ကမ္မဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်အခိုက်မှစ၍ခဏတိုင်းခဏတိုင်း ဖြစ်ကုန်၏။

(၂) စိတ္တဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေနောင်ပထမဘဝင်၏ ဥပါဒ်အခိုက်မှစ၍စိတ် တို့ ဥပါဒ်တိုင်း ဥပါဒ်တိုင်း ဖြစ်ကုန်၏။

(၃) ဥတုဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီကာလမှစ၍ ဖြစ်ကုန်၏။

ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သောကမ္မဇကလာပ်များ၌ ဥတု(တေဇော ဓာတ်)ပါ၏။ ထိုဥတုများသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်က ဌီခဏသို့ရောက်လျှင် မိမိတို့ လည်း ဌီခဏသို့ရောက်ကြ၏။ ထိုအခါတစ်ဥတုလျှင် တစ်ဆလာပ်ကျခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ဥတုဇရုပ်ကလာပ်သစ်များ ပေါက်ပွားလာကြ၏။

(၄) အာဟာရဇရုပ်တို့သည် ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့အား တစ်သတ္တာဟ, နှစ်သတ္တာဟလွန်၍ မိခင်စားမျိုသည့် အစာအာဟာရမှဖြစ်သော သြဇာ ၏ ကိုယ်အင်္ဂါအတွင်း ပျံ့နှံ့သည့်အခါမှ စ၍ ဖြစ်ကုန်၏။ သံသေဒဇ, ဥပပတ် သတ္တဝါတို့အား မျိုအပ်သော မိမိ၏ သလိပ်,တံတွေးနှင့် အာ ဟာရမှဖြစ်သော သြဇာ၏ ကိုယ်အင်္ဂါအတွင်း ပျံ့နှံ့သောအခါမှစ၍ ဖြစ်ကုန်၏။

ဩပပါတိကသတ္တဝါနှင့် သံသေဒဇသတ္တဝါတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော စားဖွယ်ကို (အယုတ်သဖြင့် မိမိတံတွေးကို) စားသောက်သောအခါ၌ ထိုအစာတွင်ပါသောဩဇာသည် ကိုယ်၌ပျံ့နှံ့၏။ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့၌ မိခင်စားသမျှအစာသည် တစ်သတ္တာဟ, နှစ်သတ္တာဟလောက်ကြာလျှင် သူငယ်၏ကိုယ်၌ ပျံ့နှံ့၏။ ထိုပျံ့နှံ့သော ဗဟိဒ္ဓဩဇာနှင့် ပင်ကိုရှိရင်းဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တဩဇာတို့ ပူးပေါင်းမိကြသည့်အခါ ဩဇာတစ်စုံလျှင် အာဟာရဇရုပ်ကလာပ်တစ်ခုကျ ဖြစ်စေ၏။

ဥတုဇရုပ်နှင့် အာဟာရဇရုပ်တို့မှာ ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်, စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်, ဥတုဇရုပ်ကလာပ်, အာဟာရဇရုပ်ကလာပ် အသီးသီးတို့တွင် ပါရှိကြသော ဥတုနှင့်ဩဇာတို့မှ စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်, အစီအစဉ်အတိုင်း ခဏမစဲ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ဥတုလျှင် တစ်ကလာပ်ကျ, ဩဇာခါတ်တစ်ခုလျှင် တစ်ကလာပ်ကျ, ဥတုဇကလာပ်နှင့် အာဟာရဇကလာပ်ဟူ၍ ဖြစ်ပေါ်ကြရာ ဤကလာပ်နှစ်မျိုးမှာ ခန္ဓာကိုယ်တွင် အနံမြောက်အမြား စုဖွဲ့နေကြ၏။

ဆီမီးလျှံကဲ့သို့

မီးစာနှင့်ဆီကြောင့် တောက်လောင်နေသောဆီမီးသည် မျက်မြင်အားဖြင့် တစ်ခုတည်းဟု ထင်ရသော်လည်း ရှေးရှေးမီးစာအပိုင်းနှင့် ဆီကြောင့်ဖြစ်သော မီးတောက်၊ နောက်နောက် မီးစာအပိုင်းနှင့်ဆီကြောင့်ဖြစ်သော မီးတောက်၊ ဤမီးတောက်အစဉ်တို့သည် တစ်ခုတည်းမဟုတ်ကြ။ ရှေးရှေးမီးစာနှင့် ဆီတို့သည် လောင်ကျွမ်းပြီးနောက် ငြိမ်းသွားကြ၏။ ထိုအခါ ထိုမီး၏ အပူရှိန်ကြောင့် နောက်နောက် မီးစာနှင့်ဆီတို့ ဆက်လက်လောင်ကျွမ်း၏။ ဤမီးတောက် ငြိမ်းသွားသောအခါ နောက်နောက်မီးတောက်တို့ ဆက်လောင်ကြပြန်၏။

ထို့အတူ ရုပ်ခန္ဓာသည် တစ်ခုတည်းထင်ရသော်ကာမူ ရှေးရှေးကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်သည် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်စေ့သောအခါ ချုပ်ကြရ၏။ နောက်နောက်ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်သစ်အစဉ်များသည် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်လာကြပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာသည် ဆီမီးလျှံကဲ့သို့ တင်ရံမစဲဘဲ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ပြီးပျက်နေ၏။

မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့

မြစ်ရေအယဉ်ကိုကြည့်ရှုသောအခါ တစ်ခုတည်းထင်ရသော်လည်း ပထမမြစ်ရေသည် အောက်ဘက်သို့ စီးဆင်းသွားပြီးဖြစ်၍ နောက်ထပ်မြစ်ရေအသစ်

တို့သည် တသွင်သွင်စီးဝင်လျက်ရှိ၏။ ထို့အတူ ပထမရုပ်အစဉ်သည် ချုပ်ငြိမ်း၍ ဒုတိယ, တတိယစသော ရုပ်အစဉ်တို့သည် အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိကြ၏။

ဤသို့လျှင် လေးပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြရသော ရုပ်များသည် ဆီမီးလျှံမြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ အစဉ်မပျက် ဆက်ကာဆက်ကာအသက်ရှည်သမျှ ဖြစ်ကြပျက်ကြလေ၏။

ရုပ်တို့၏ပျက်စဉ်

(၁) ကမ္မဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်အခါမှစ၍ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ကာချုပ်ကာ ဖြစ်ပျက်လာခဲ့ရာ စုတေခါနီးသောအခါတွင် ကမ္မဇရုပ်ဆုံး၍ တစ်ဘဝဆုံးလေသောကြောင့် စုတိစိတ်အထက် နောက်ပြန်ရေတွက်လျှင် ၁၇-ချက်မြောက် စိတ်၏ဌီခဏမှစ၍ ကမ္မဇရုပ်တို့ မဖြစ်ကြတော့ပြီ။ ထို ၁၇-ချက်မြောက်စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ နောက်ဆုံးဖြစ်ကြသော ကမ္မဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏ၌ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့ရကား စုတိစိတ်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ကြလေ၏။

တစ်ဘဝအတွက် ကမ္မဇရုပ်နှင့် စုတိစိတ်တို့သည် ဘင်ခဏ၌ချုပ်ငြိမ်းမှသာလျှင် အဘိဓမ္မာသဘောအရ ဘဝဆုံးသည်ဟု ခေါ်ရပါသည်။

ကမ္မဇရုပ်များတွင်ပါသော ဇီဝိတရုပ်သည် "ရုပ်သက်"ဖြစ်၏။ စိတ်နှင့်စေတသိက်များ၌လည်း ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဟုခေါ်သော "နာမ်သက်"ရှိ၏။ တစ်ဘဝအတွက် ထိုရုပ်သက်နှင့် နာမ်သက်တို့ တစ်ပြိုင်နက် အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းသည်ကိုပင် "အသက်ကုန်သည်"(ဝါ)စုတေသည်ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။

(၂) စိတ္တဇရုပ်ချုပ်ပုံ။ ။"ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်မှကစ်ပါး အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၏ စုတိစိတ်သည် ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏"ဟု အဋ္ဌကထာတွင် ဖွင့်ဆိုထားသည်နှင့်အညီ စိတ္တဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ နောက်ဆုံးဖြစ်ကြ၏၊ ထိုနောက်ဆုံးဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များသည် စုတိချုပ်ငြိမ်းသွားသောအခါ ခဏငယ်သုံးချက်ရုပ်သက်ရခဲ့ပြီဖြစ်၍ နောက်ထပ်ခဏငယ် ၄၈-ချက် အသက်ရှည်ကြ၏။ သို့အတွက် စိတ္တဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ချုပ်ငြိမ်းပြီးနောက် ခဏငယ် ၄၈-ချက်တွင်အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းကြလေ၏။

(၃) အာဟာရဇရုပ်ချုပ်ပုံ။ ။ဗဟိဒ္ဓမှ မျိုအပ်သော အစာအာဟာရလည်းရှိစေ၊ အဇ္ဈတ္တရှိအာဟာရနှင့် ပူးပေါင်းမိသည်လည်းဖြစ်စေ၊ ဝိညာဏ်အတောက်အပံ့ ရသည်လည်း ဖြစ်

စေ၊ ဤအကြောင်းသုံးပါးညီညွတ်ကြလျှင်အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်၏။ဤသို့ဆုံးဖြတ်ချက်အရ စုတိစိတ်၏ဘင်ခဏတိုင်အောင် ဝိညာဏ်အထောက်အပံ့ရှိသေးသဖြင့် ထိုအချိန်တိုင်အောင် အာဟာရဇရုပ်များဖြစ်ကြသည်ဟုမှတ်ယူနိုင်၏။စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏတွင် နောက်ဆုံးဖြစ်ကြကုန်သော အာဟာရဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များချုပ်ငြိမ်းကြသောအခါ ရုပ်သက်ခဏငယ်တစ်ချက်သာ ရသေးသဖြင့် ခဏငယ် ၅၀-ဆက်၍ တည်နေကြ၏။စုတေပြီးနောက် ခဏငယ် ၅၀-ချက် ကြာသောအခါ အာဟာရဇရုပ်များလည်း ချုပ်ငြိမ်းကြလေပြီ။

(၄) ဥတုဇရုပ်ချုပ်ပုံ။ ။စုတေပြီးနောက် ခဏငယ် ၅၀-ကြာသောအခါ အလောင်းကောင်တွင် ကမ္မဇရုပ်များ, စိတ္တဇရုပ်များနှင့် အာဟာရဇရုပ်များ မရှိကြတော့ပြီ။ ဥတုဇရုပ်တစ်မျိုးသာကျန်တော့၏။ဥတုဇရုပ်ကလာပ်တစ်ခုစီဘှင်ပါရှိသောတေဇောဓာတ်သည် ရုပ်၏ဌီအချိန်၌ ခဏငယ်တိုင်း ဥတုဇရုပ်သစ်ကို ဥပါဒ်စေနိုင်သဖြင့် ဥတုဇရုပ်များသည် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပျက်သွားပေဦးမည်။

အလောင်းကောင်သည် ဥတုဇရုပ်ကလာပ်သာတည်း။အလောင်းကောင်ပုပ်ပွဆွေးမြေ့၍အရိုးစုဖြစ်သည့်တိုင်အောင်အရိုးများဆွေးမြေ့၍မြေမှုန့်အဖြစ်သို့ ရောက်သည့်တိုင်အောင် ထိုမှတစ်ဆင့် ဓာတ္တုပျက်သည့်တိုင်အောင်ပင်ဥတုဇရုပ်ကလာပ်တို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ရစ်နေပေလိမ့်မည်။

စုတေပြီးနောက် အကောင်ပုပ်မကျန်ရစ်သူ

ဥပပတ်သတ္တဝါနှင့် နတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ကိုယ်သန္တာနတွင် ကမ္မဇရုပ်များသာ အရှိများခြင်းကြောင့် စုတေသောအခါ ထိုကမ္မဇရုပ်များ တစ်ပြိုင်နက်ချုပ်ငြိမ်းကြပါသည်။ စိတ္တဇရုပ်များနှင့် အာဟာရဇရုပ်များလည်း စုတေပြီးနောက် ခဏငယ် ၅၀-ခန့်အကြာတွင် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသည်။ ထိုအခါ ကြွင်းကျန်ရစ်သည့် ဥတုဇရုပ်အနည်းငယ်မှာ ကိုယ်သဏ္ဌာန်အသွင် မထင်ရှားနိုင်တော့ဘဲ လျင်မြန်စွာပျက်ကြေသွားပါတော့သည်။

နတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်ကလာပ်များသည် လူတို့၏ ရုပ်ကလာပ်များထက် လွန်စွာသေးငယ်သိမ်မွေ့ကြသဖြင့် လူတို့၏မျက်စိဖြင့် မမြင်တွေ့နိုင်ချေ။

အထက်ပါ အကြောင်းတို့ကြောင့် နတ်ဗြဟ္မာတို့ စုတေသောအခါ အကောင်ပုပ် ကျန်ရစ်ခြင်း မရှိပေ။

ဂဗ္ဘသေယျက ပဋိသန္ဓေနေရသော ဘုမ္မစိုဝ်း, တိလ္လူး, သရဲ, ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေများတွင် တန်ခိုးကြီးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကမ္မဇရုပ်များခြင်းကြောင့် စုတေသောအခါ အကောင်ပုပ်မကျန်ရစ်ပါ။

တန်ခိုးငယ်သော ဘီလူး, သရဲ, ဘုတ်, မှင်စာ, တစ္ဆေတို့သည် ကွယ်ပျောက်နိုင်သည့် တန်ခိုးကင်းပြီးသော မိမိတို့၏အကောင်ပုပ် အတ္တဘောကို လူတို့အား မမြင်မတွေ့စေလို၍ သေခါနီးသောအခါ ပုတ်သင်, တက်တူ, အိမ်မြှောင်, ပိုးဟပ် စသည် ဖန်ဆင်းပြီးမှ သေကြပါသည်။ သို့အတွက် ဘီလူး, သရဲ, တစ္ဆေ စသည့်အကောင်ပုပ် မသာကောင်မကျန်ရစ်ဘဲ ပုတ်သင်, တက်တူ စသည့် အသေကောင်သာ ကျန်ရစ်ပါသည်။

ရူပဘုံ၌ ရထိုက်သောရုပ်များ

ရူပဘုံသည် ကာမဂုဏ်ကို စက်ဆုပ်သော ဗြဟ္မာတို့၏ နေရာတည်း။ သို့အတွက် ရူပဘုံ၌ ဃာနပသာဒ၊ ဇိဝှါပသာဒ၊ ကာယပသာဒနှင့် ဘာဝရုပ်တို့ မဖြစ်ပေါ်ချေ။

ဃာနပသာဒရှိခြင်းကြောင့် နမ်းရှူချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ဇိဝှါပသာဒရှိခြင်းကြောင့် စားသောက်ချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ကာယပသာဒရှိခြင်းကြောင့် တို့ထိချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ဘာဝရုပ် ရှိခြင်းကြောင့် မေထုန်အမှုကို ပြုလိုသောစိတ်ဖြစ်၏။ ကာမဂုဏ်ကိုရွံမုန်းစက်ဆုပ်သော ဘာဝနာ၏အစွမ်းဖြင့် ကာမစိတ်ကိုတိုးပွားစေသည့် ဃာနပသာဒစသည်တို့ မဖြစ်ပေါ်ချေ။ ဃာနပသာဒ စသည်တို့ မရှိခြင်းကြောင့် ဃာနဒသကကလာပ်, ဇိဝှာဒသက ကလာပ်၊ ကာယဒသက ကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်တို့ မဖြစ်ပေါ်ချေ။

ဗြဟ္မာတို့သည် ဘုရားဖူးခြင်း၊ တရားနာခြင်းအမှုတို့ကို ပြုလိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် စက္ခုပသာဒနှင့် သောတပသာဒတို့ ရှိကြ၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ရူပဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ စက္ခုဒသက၊ သောတဒသက၊ ဝတ္ထုဒသက၊ ဇီဝိတနဝကဟူသည့် ကလာပ် ၄-စည်းကို ရထိုက်၏။

ပဝတ္တိအခါ၌တား စိတ္တဇကလာပ်နှင့် ဥတုဇကလာပ်များအားလုံးကို ရထိုက်၏။ ဗြဟ္မာတို့သည် ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို စားမျိုကြခြင်းမရှိသဖြင့် အတွင်းသန္တာန်၌ ဩဇာရုပ်ရှိသော်လည်း ဗဟိဒ္ဓဩဇာနှင့် ပူးပေါင်းခွင့်မရှိချေ၊ ထို့ကြောင့် အာဟာရဇရုပ်များ မဖြစ်ပေါ်ကြချေ။ သို့ဖြစ်၍ ဗြဟ္မာတို့၏သန္တာန်၌ ကမ္မဇ၊ စိတ္တဇ၊ ဥတုဇရုပ်များသာ ရှိကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဗြဟ္မာများသည် မိမိတို့၏ဈာန်၌ နှစ်သက်ခြင်း ပီတိဖြင့် ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ကာ အစာမစားဘဲ နေနိုင်ကြ၏၊ လူတို့သည် တစ်စုံတစ်ခု၌ ပီတိဖြစ်နေသည့်အခါ ဘာကိုမျှမစားဘဲနေနိုင်ကြသကဲ့သို့တည်း။ ဗြဟ္မာတို့သည် ဘာဝရုပ် မပိုင်ဆိုင်ကြသော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ယောကျ်ားများအသွင် ရှိကြ၏၊

အသညသတ်ဖြဟ္မာများသည် ဇီဝိတနဝကရုပ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေကြသည့်အတွက် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်သာရ၏။ အခြား ရူပဖြဟ္မာများကဲ့သို့ ဃာနဒသက၊ ဇိဝှာဒသက၊ ဘာဝဒသကနှင့် အာဟာရဇ ကလာပ်များကို မရထိုက်သည့်အပြင် စက္ခုဒသက၊ သောတဒသက၊ ဝတ္ထုဒသကနှင့် သဒ္ဒနဝက ကလာပ်များကိုလည်း မရထိုက်ချေ။ ထို့ပြင် စိတ်မရှိသောကြောင့် စိတ္တဇကလာပ်အားလုံးကို မရထိုက်ချေ။

ပဝတ္တိအခါတွင်မူ ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်းတွင် သဒ္ဒဆိုင်ရာမရသောကြောင့်သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်နှင့်လဟုတာဒိဧကာဒသကကလာပ် ၂-စည်းတို့ကိုသာ ရ၏။

သို့ဖြစ်၍ အသညတဘုံ၌ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး၊ ဇီဝိတရုပ်တစ်ပါး၊ လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မညတာဟူသည့် လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါး၊ ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ပါဝင်ကြသော လက္ခဏရုပ် ၄-ပါးနှင့် အာကာသဓာတ် ၁-ပါး၊ ပေါင်း ၁၇-ပါးတို့ကို ရရှိ၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ ဇီဝိတနှင့်၊ သုံးဝလဟု၊ တာဒိရှု၍၊ စတု
လက္ခဏာ၊ အာကာသာ၊ ပေါင်းပါ ဆယ့်ခုနစ်။

မှတ်ချက်။ ။ကာမဘုံ၌ ပဝတ္တိအခါဝယ် ရုပ် ၂၈-ပါးထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ရပြီး အသညသတ်မှတစ်ပါး ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယပသာဒနှင့် ဘာဝရုပ် ၅-ပါးကြဉ်သော ရုပ် ၂၃-ပါးကိုရ၏။ အရူပဘုံ၌ ရုပ်တစ်ပါးမျှ မရှိချေ။

ပဋိသန္ဓေအခါ မရထိုက်သောရုပ်များ

သဒ္ဒရုပ်၊ ဝိညတ်ဒွေနှင့် လဟုတာဒိဟူသည့် ဝိကာရရုပ် ၅-ပါး၊ ဇရတာနှင့် အနိစ္စတာရုပ်တို့ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ မရကောင်းချေ။

ပဝတ္တိအခါ၌ ရုပ် ၂၈-ပါးလုံးကို ထိုက်သလိုရ၏။

နိဗ္ဗာန်

* အဘယ်သဘောတရားကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သနည်း။

ကိလေသာတရားနှင့်ဒုက္ခတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်စိတ်သန္တာန်၌ အေးချမ်းခြင်း, ငြိမ်းချမ်းခြင်း (သီတိ,သန္တိ)သဘောသည်ဖြစ်၏။ သံလိုက်တုံးဝယ် သံမှုံများပြေးဝင်တွယ်ကပ်ဘိသကဲ့သို့ ဤအေးချမ်းခြင်း, ငြိမ်းချမ်း

ခြင်း(သီတိ,သန္တိ)သဘောသို့ မင်္ဂစိတ် ဖိုလ်စိတ်ဘို့ ဟွယ်ကပ်စူးစိုက်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကြ၏။ ဤ၌အေးချမ်းခြင်း ငြိမ်းချမ်းခြင်းသဘောသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။

နိဗ္ဗာန်ကို ကာမာဝစရဉာဏ်ဖြင့်ကား တိုက်ရိုက်မမြင်နိုင်၊ မှန်းဆ၍သာ သိနိုင်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်စသော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးနှင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စသော ဖိုလ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြ၏။ "မျက်မှောက်ပြု"ဆိုရာ၌ တိုက်ရိုက်မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်ခြင်းတည်း။ သို့အတွက် နိဗ္ဗာန်သည် တကယ်အမှန်ရှိသော ပရမတ်တရားအစစ် ဖြစ်၏။

"မဂ္ဂဖလာန မာရမ္မဏဘူတံ"ဟု ဟောတော်မူသည်နှင့်အညီ နိဗ္ဗာန်သည် မဂ်ဖိုလ်တရားတို့၏ အာရုံပေတည်း။

နိဗ္ဗာန်သည် ဘဝကို ချုပ်စပ်ပေးသဖြင့် "ဝါန"ဟု အမည်ရသော တဏှာမှ လွတ်မြောက်သော (ဝါ) လွတ်ကင်းသော "နိဝါန" သဘောဖြစ်၏၊ အပ်ချုပ်သမားသည် အဝတ်စတို့ကို တစ်စနှင့်တစ်စ ဆက်သွယ်ချုပ်စပ်ပေးသကဲ့သို့ တဏှာသည်လည်း ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝနှင့်အနာဂတ်ဘဝကိုဆက်သွယ်ချုပ်စပ်ပေး၏။ ထို့ကြောင့် တဏှာကုန်သေးသမျှ ဘဝသံသရာမှ မလွတ်မြောက်နိုင်ကြချေ။

"နိဝါန"ဟု အမည်ရသောနိဗ္ဗာန်သည် တဏှာဝါနမှ ကင်းလွတ်၍ တဏှာဝါနနှင့်မရောယှက်ဘဲ တည်သကဲ့သို့ မိမိသို့ ထိတွေ့ဆိုက်ရောက်အောင် အားထုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ထိုတဏှာဝါနမှ လွတ်ကင်းစေ၏။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် တဏှာဝါနမှ ကင်းလွတ်ရာဌာန ဘဝသံသရာမှလွတ်မြောက်ရာဌာန ဖြစ်၏။

နိဗ္ဗာန် ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း

နိဗ္ဗာန်သည် ၂-မျိုး တစ်နည်း၊ ၃-မျိုး တစ်နည်းရှိပေ၏။

ရှင်းဦးအံ့၊ ပရမတ် တရားတို့သည် ကိုယ်စီသဘောတရားတစ်မျိုးစီသာ ရှိကြ၏။စိတ်သည် အာရမ္မဏဝိဇာနန အာရုံကိုသိတတ်သော သဘောလက္ခဏာ အားဖြင့် တစ်မျိုးတည်းသာရှိ၏။ဖဿသည်ဖုသန ထိတွေ့ခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်မျိုးတည်းသာရှိ၏။ ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်သည် သန္တိလက္ခဏာ (ဝါ)ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော မိမိလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်မျိုးတည်းသာ ရှိပေ၏။

ဤသို့ ဆိုသဖြင့် "ရဟန္တာအားလုံး၏နိဗ္ဗာန်သည် အများဆိုင် ပစ္စည်းတစ်ခုအလား တစ်ပါးတည်းသာရှိ၏"ဟု မမှတ်ယူသင့်ချေ။ ရဟန္တာ အားလုံးတို့ မျက်မှောက်ပြုကြရသောနိဗ္ဗာန်တွင် သန္တိလက္ခဏာတစ်ပါးတည်းသာရှိသည် ဟု မှတ်အပ်၏။

နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုး ။(၁) သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၌ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ကိလေသာများကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးသည့်အခါ ခန္ဓာအစဉ်၌ ကိလေသာကုန်သွား၏။ သို့သော် ဖြစ်မြဲတိုင်းသော ဝိပါက်နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်များကျန်ရစ်၏။ ထိုကိလေသာကင်းပြီးဝိပါက်နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ ကြွင်းကျန်ရစ်သည့် နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို 'သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်''ဟု ခေါ်၏။ ''ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာကမ္မဇရုပ် မချုပ်သေးခင်(ဝါ) ပရိနိဗ္ဗာန် မစံခင် အာရုံပြုအပ်သော နိဗ္ဗာန်''ဟု ဆိုလို၏။

(၂) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်။ ။ကိလေသာချုပ်ငြိမ်းပြီးနောက် ကြွင်းကျန်ရစ်သည့် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်များမရှိသော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို ''အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်''ဟု ခေါ်၏။ ''ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ ချုပ်ငြိမ်းပြီးသည့်အခါ (ဝါ) ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်သည့်အခါ ရအပ်သော နိဗ္ဗာန်''ဟု ဆိုလို၏။

ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို သဥပါဒိသေသ၊ အနုပါဒိသေသ ဟူသည့် လက္ခဏာ ၂-မျိုးဖြင့် မှတ်သားအပ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုးရှိသည်ဟု ဆိုရခြင်းဖြစ်၏။ တဆယ့် နိဗ္ဗာနဓာတ်အစစ်ကား တစ်မျိုးတည်းသာတည်း။

နိဗ္ဗာန် ၃-မျိုး။ ။သုညတာကာရ၊ အနိမိတ္တာကာရ၊ အပ္ပဏိဟိတာကာရ အားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ၃-မျိုး ခွဲခြားနိုင်၏။

(၁) သုညတနိဗ္ဗာန်။ ။''သုည''သည် သုဉ်းခြင်း၊ ကင်းခြင်း၊ မရှိခြင်း ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုပြ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟူသော ကိလေသာတို့နှင့်တကွ ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာတို့မှ သုဉ်း၏၊ ကင်းဆိတ်၏။ ဤသို့ နိဗ္ဗာန်သည် ကိလေသာနှင့် ရုပ်နာမ်အားလုံးတို့မှ ဆိတ်သုဉ်းနေပုံအခြင်းအရာ အာကာရကိုစွဲမှတ်၍ ''သုညတနိဗ္ဗာန်''ဟူသော အမည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(၂) အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်။ ။''နိမိတ္တ''သည် လုံးခြင်း ပြားခြင်း, ရှည်ခြင်း တိုခြင်း စသည့် ပုံသဏ္ဌာန် အနက်ကိုပြ၏။ ရုပ်ခန္ဓာသည် ရုပ်ကလာပ် အချင်းချင်း ပေါင်းဖွဲ့စုခဲနေသည့် အတွက်ကြောင့် ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုး ရှိ၏၊ နာမ်ခန္ဓာသည်လည်း သာမန်ဉာဏ်ဖြင့် မသိမြင်စေကာမူ ဘုရားရှင်တို့၏ဉာဏ်တွင် ပုံသဏ္ဌာန် မဟုတ်သော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန်ကဲ့သို့ပင် ထင်ရှားပေါ်လွင်ရာ၏။ နိဗ္ဗာန်ကား ထိုသို့သော ပုံသဏ္ဌာန်မျိုးမရှိချေ၊ ဤသို့ ပုံသဏ္ဌာန်မရှိ ပုံ အခြင်းအရာအာကာရကို စွဲမှတ်၍''အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်''ဟူသော အမည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(၃) အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်။ ။''ပဏိဟိတ''သည် ''ပဏိဓိ''နှင့်အနက်တူပြီး ''တောင့်တခြင်း'' အဓိပ္ပာယ်ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်၌ တဏှာဖြင့် မတောင့်တအပ်၊

နိဗ္ဗာန်တွင် ဘောင်တွဲအပ်သော တရားလည်း မရှိချေ။ ဤသို့ပူပူဆာဆာ ဘက္ကာဖြင့်လည်း မတောင့်တအပ်၊ ပူပူဆာဆာ တောင့်တသော တဏှာလည်းမရှိ၍ ပူ အခြင်းအရာ အာကာရကို စွဲမှတ်၍ "အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်" ဟူသော အမည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

လေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ

၁။ အဘယ်ကို ရုပ်ဟုခေါ်သနည်း။ ရုပ်သည် ပရမတ္ထတရားလော။ အဘယ်ကြောင့် ရုပ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားရသနည်း။

၂။ အဘယ်ရုပ်မျိုးကို ဘူတရုပ်ဟုခေါ်သနည်း။ အဘယ်ရုပ်ကိုဥပါဒါရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၃။ ခါတ်ကြီးလေးပါးဟု အမည်ရကြသော ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောတို့သည် ရုပ်တရားများလော။ ၎င်းတို့ကို အဘယ်ကြောင့် မဟာဘုတ်ဟုလည်း ခေါ်တွင်ကြသနည်း။

၄။ ပသာဒရုပ် ၅-ပါးကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်နေရာ၌ တည်ရှိကြသနည်း။

၅။ အဘယ်ရုပ်တို့ကို ဂေါစရရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း။ ရုပ်တရားများကို စရ တွက်ရာ၌ ဂေါစရရုပ်များဟု အဘယ့်ကြောင့် ၇-ပါးတစ်နည်း၊ ၄-ပါး တစ်နည်း ရေတွက်ကြသနည်း။

၆။ ယောကျ်ားနှင့် မိန်းမတို့တွင် မည်သည့်ရုပ် ကွာခြားကြ သနည်း။ ယောကျ်ားအဖြစ်မှ မိန်းမအဖြစ်သို့ လည်းကောင်း၊ မိန်းမအဖြစ်မှ ယောကျ်ားအဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ကူးပြောင်းသွားရာတွင် မည်သည့် ရုပ် ပြောင်းလဲသွားသနည်း။

၇။ ဘာဝရုပ်, ဟဒယရုပ်နှင့် ဇီဝိတရုပ်တို့ကို ရှင်းပြပါ။ ၎င်း ရုပ်တို့သည် မည်သည့်အရပ်၌ တည်ရှိကြသနည်း။

၈။ သတ္တဝါတစ်ဦး၏ အသက်သည် မည်သည့်နေရာ၌ တည်ရှိသနည်း။ သတ္တဝါတစ်ဦး သေသည် မသေသည်ကို သိရှိရန် မည်သို့ထောက်လှမ်း သင့်သနည်း။

၉။ သဘာဝရုပ်, သလက္ခဏရုပ်တို့ကား အဘယ်နည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ဤအမည်များဖြင့် ဤရုပ်တို့ကို ခေါ်ဆိုသနည်း။

၁၀။ နိပ္ဖန္နရုပ်နှင့် အနိပ္ဖန္နရုပ်တို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

၁၁။ ဝိပဿနာတရား ရှုမှတ်ရာတွင် အနိပ္ဖန္နရုပ်များကို ရှုကောင်းသလော။ မည်သည့်ရုပ်ကို ရှုမှတ်ရမည်နည်း။

၁၂။ အဘယ်ရုပ်ကို ဣန္ဒြိယရုပ်ဟုခေါ်၍ အဘယ်ရုပ်တို့ကို အနိန္ဒြိယရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း။

၁၃။ ပရိစ္ဆေဒရုပ်နှင့် ဝိညတ္တိရုပ်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့သည်ပရမတ် အစစ် များလော။

၁၄။ ''စကားသံ''နှင့်''ရထားသံ'' တို့သည် အဘိဓမ္မာရှုထောင့်အရမည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း။

၁၅။ လဟုတာဒိရုပ် ၃-ပါးအား အဘယ်နည်း။ မည်သည့်အခါ၌ ၎င်းရုပ် များ ထင်ရှားကြသနည်း။ ၎င်းတို့ကို အဘယ်ကြောင့် တိဇရုပ်များဟု ခေါ်သနည်း။

၁၆။ ဥပစယရုပ်နှင့် သန္တတိရုပ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။ ဇရတာ ရုပ်နှင့် အနိစ္စတာရုပ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

၁၇။ လက္ခဏရုပ်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့သည် အမှန်တကယ် ရှိနေ ကြသော ရုပ်များလော။

၁၈။ အဘယ်ကို အဇ္ဈတ္တိကရုပ်ဟုခေါ်၍ အဘယ်ကို ဗာဟိရရုပ်ဟု ခေါ် သနည်း။

၁၉။ ဝတ္ထုရုပ်နှင့် ဒွါရရုပ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

၂၀။ သြဠာရိကရုပ်နှင့် သုခုမရုပ်တို့ကို ခွဲခြားပြပါ။ အဘယ်ရုပ်ကိုသန္တိကေ ရုပ်, သပ္ပဋိဃရုပ်ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသနည်း၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၂၁။ ဥပါဒိန္နရုပ်နှင့် အနုပါဒိန္နရုပ်တို့သည် မည်သို့ ကွာခြားကြသနည်း။

၂၂။ မြင်ကောင်းသောရုပ်ကား အဘယ်နည်း။ အာရုံကိုယူတတ်သော ရုပ်နှင့် မယူတတ်သောရုပ်တို့အား အဘယ်နည်း။

၂၃။ အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ဤရုပ်ကို ထောက်ရှု၍ ''ရေတွင် မီးရှိသည်, လေတွင် မြေရှိသည်''ဟု ဆိုနိုင်ပါသလော။ အကြောင်းပြပါ။

၂၄။ ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံတို့အား အဘယ်နည်း။ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်များကား အဘယ်နည်း။

၂၅။ တန်ခိုးရှင်တစ်ဦးဦးက ရုပ်ကိုဖန်တီးနိုင်ပါသလော။ ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ် သော အကြောင်းတရားတို့အား အဘယ်နည်း။

၂၆။ ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သောစိတ်တို့အား အဘယ်နည်း၊ ၎င်းစိတ်တို့အနက် ဣိုရိယာပုထ်ကြော်ငြာခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောစိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။ ပြုံးရယ် ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

၂၇။ ရုပ်ဆနမည်နှင့် ဝိညတ်ရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေသည့်အပြင် ဣရိယာပုထ်-၄-ပါးကို ထောက်ပံ့တတ်သော စိတ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

၂၈။ ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်နှင့် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မည်သည့်စိတ်များဖြင့် အသီးသီး ပြုံးရယ်ကြသနည်း။

၂၉။ ရုပ်ကိုဖြစ်စေခြင်းနှင့်တကွ ဣရိယာပုထ်ကို ထောက်ပံ့နိုင်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

၃၀။ အဘယ်ဥတုသည် ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သနည်း။ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

၃၁။ ဩဇာသည် လူတစ်ယောက်၌ မည်သည့်အချိန်တစ၍ မည်သည့်အချိန်အထိ ရုပ်ကိုဖြစ်စေသနည်း။ ဩဇာကြောင်း တစ်ပါးတည်းကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ် မည်မျှရှိသနည်း။

၃၂။ ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့အား အာဟာရဇရုပ်သည်မည်သည့်အခါက စ၍ ဖြစ်ပါသနည်း။ မည်သည့်အခါတွင် နောက်ဆုံးဖြစ်ပါသနည်း။ မည်သည့်အခါတွင် အားလုံးချုပ်ငြိမ်းသွားကြသနည်း။

၃၃။ သတ္တဝါတစ်ဦးတွင် ကမ္မဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်နှင့် စတုဇရုပ်တို့ မည်မျှစီ ရှိနိုင်သနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။

၃၄။ ကမ္မဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်နှင့် အာဟာရဇရုပ်တို့ကို အမည်မျှဖော်ပြခဲ့ပါ။

၃၅။ ရုပ်တို့ကို ရေတွက်ရာ၌ ရုပ်၂-ပါး, ရုပ် ၁၁-ပါး, ရုပ် ၂၇-ပါး ရေတွက်ပုံတို့ကို ရှင်းပြပါ။

၃၆။ ရုပ် ၂၈-ပါးတွင် အဘယ်ရုပ်ကို ဥတုခေါ်သနည်း။ သစ်ပင် တောတောင် စသည့် သက်မဲ့ဝတ္ထုများ၌ မည်သည့်ရုပ်များ ပါရှိသနည်း။

၃၇။ ရုပ်တို့သည် တစ်ခုချင်း ဖြစ်ပါသလား။ အစုအဖွဲ့လိုက် ဖြစ်ပါသလား။ ရူပကလာပကို ထောက်ရှု၍ ဖြေပါ။

၃၈။ ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းကလာပ် တစ်ခုစီ၏ ဖွဲ့စည်းထားပုံကို သိသာရုံဖော်ပြပါ။

၃၉။ စိတ္တဇကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းကလာပ်တို့၏ စုဖွဲ့ထားပုံကို ဖော်ပြပါ။

၄၀။ ဥတုဇကလာပ်ပေါင်းမည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့အနက် မည်သည်တို့ကို အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ရနိုင်ပြီး မည်သည်တို့ကို ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ရနိုင်သနည်း။

၄၁။ အာဟာရဇကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းကလာပ်တို့ကိုမည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသနည်း။ ဗြဟ္မာများ၌ ၎င်းကလာပ်များ ရှိနိုင်သလော။ အကြောင်းပြပါ။

၄၂။ ယောကျ်ားတစ်ဦးတွင် ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရနိုင်သနည်း။ မိန်းမ တစ်ဦးတွင် ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရနိုင်သနည်း။ မွေးဖွားကတည်း က မျက်စိကန်းလာသော ကြောင်မကလေးတစ်ကောင်၌ ရုပ်ကလာပ် ပေါင်း မည်မျှရနိုင်သနည်း။

၄၃။ ရုပ်များကို ကလာပ်ဖွဲ့စည်းရာ၌ မည်သည့်ရုပ်တို့ကို ချန်လှပ်ထားရ သနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၄၄။ ယောနိ ၄-မျိုးကို ဖော်ပြပါ။ ကမ္ဘာဦးလူတို့သည် မည်သည့်ယောနိ တွင် ပါဝင်ကြသနည်း။

၄၅။ သံသေဒဇနှင့် ဩပပါတိကသတ္တဝါတို့၌ ပဋိသန္ဓေအခါဝယ်မည်သည့် ကလာပ်များကို ရထိုက်သနည်း။ မည်သည့်ကလာပ်များ ချို့ကောင်း သနည်း။

၄၆။ 'ကလလရေကြည်' ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတွင် ကလာပ် ပေါင်း မည်မျှ, ရုပ်မည်မျှပါရှိနိုင်သနည်း။

၄၇။ အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များအသီးသီး၌ မည်သည့်ယောနိကိုရအပ်သနည်း။ ငရဲသား, တိရစ္ဆာန်, လူ, ဘုမ္မစိုးဝိနတ်, မီးသရဲ ပြိတ္တာ, တုသိတာနတ်, ဗြဟ္မာ။

၄၈။ ကမ္မဇရုပ်တို့သည် အဘယ်အခါက စ၍ဖြစ်ကြသနည်း။ အဘယ်အခါ နောက်ဆုံးဖြစ်၍ အဘယ်အခါ နောက်ဆုံးချုပ်ကြသနည်း။

၄၉။ စိတ္တဇရုပ်တို့သည် ဘယ်အခါက စ၍ ဖြစ်သနည်း။ ဘယ်အခါ၌ နောက်ဆုံးဖြစ်၍ ဘယ်အခါ အဆုံးသတ်ချုပ်ကြသနည်း။

၅၀။ ဥတုဇရုပ်တို့သည် ဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်သနည်း။ ဘယ်အခါတိုင် အောင် ဖြစ်နိုင်ကြသနည်း။

၅၁။ အာဟာရဇရုပ်တို့သည် ဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်တတ်သနည်း။ ဘယ် အခါ၌ နောက်ဆုံးဖြစ်၍ဘယ်အခါ အဆုံးသတ်ချုပ်ကြသနည်း။

၅၂။ လူသေအလောင်းကို အဘယ့်ကြောင့် ဥတုဇရုပ်ကလာပ်ဟု ခေါ် သနည်း။ သေဆုံးသောအခါ အလောင်းကောင် မကျန်ရစ်သော သတ္တဝါတို့ကား အဘယ်နည်း။ အဘယ့်ကြောင့် အလောင်းကောင် မကျန်ရစ်သနည်း။

၅၃။ ဘုံ ၃-ပါး၌ ရထိုက်သော ရုပ်အသီးသီးတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၅၄။ ရူပဗြဟ္မာများ၌ မည်သည့်ရုပ်များကို မရထိုက်သနည်း။ အဘယ် ကြောင့်နည်း။

၅၅။ အသညသတ်ဘုံ၌ ရထိုက်သော ကမ္မဇကလာပ်နှင့် ဥတုဇကလာပ် တို့ကို ဖော်ပြပါ။ အဘယ့်ကြောင့် စိတ္တဇကလာပ်နှင့် အာဟာရဇ ကလာပ်များကို မရထိုက်သနည်း။

၅၆။ ပဋ္ဌာနဒွေ၏ဥပါဒ်ခဏ၌ မရထိုက်သောရုပ်များကို ဖော်ပြပါ။

၅၇။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည်တာ အဘယ်နည်း။ နိဗ္ဗာန်သည် အမှန်ရှိပါသလော။ အထောက်အထားပြပါ။

၅၈။ နိဗ္ဗာန်သည် ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။ နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုးဟူရာ၌ ဓည်သည် တို့ကို ဆိုလိုသနည်း။

၅၉။ နိဗ္ဗာန်ကို အဘယ့်ကြောင့် သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတဟု ခေါ်ပါသနည်း။

၆၀။ ဇာတိရုပ်ဆိုသည်မှာအဘယ်နည်း။ စိတ်ကရုပ်ကိုဖြစ်စေရာ၌ ဖြစ်စေပုံ ဖြစ်စေနည်းကို ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၈)

၆၁။ အောက်ပါတို့သည် ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း တရားများတွင် မည်သည့် အကြောင်းများကြောင့် ဖြစ်ကြသနည်း။ အသီးသီး ဖော်ပြပါ။
(က) မျက်စိအကြည်ဓာတ်၊ (ခ) အသက်ရှူသံ၊
(ဂ) ရုပ်ခန္ဓာပေါ့ပါးမှု၊ (ဃ) ခေါင်းလောင်းသံ၊
(င) မေးမြန်းသောအခါ ဦးခေါင်းခါပြခြင်း။ (၁၉၇၈)

၆၂။ သစ်ပင်, တော, တောင်,ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ရနိုင်သောရုပ်ကလာပ်တို့ကို တိကျစွာပြဆို၍ တမ္မဇရုပ်တို့၏ နောက်ဆုံးဖြစ်ရာကာလ,ချုပ်ရာကာလ တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းနှင့်အညီ သတ်မှတ်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၆၃။ အောက်ပါတို့သည် ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း လေးပါးတို့တွင် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်း။
(က) လျှာအကြည်ဓာတ်၊
(ခ) ကိုယ်ဖြင့်သိစေသောအမူအရာ၊
(ဂ) စကားပြောသံ၊ (ဃ) ခေါင်းလောင်းသံ၊
(င) ကိုယ်ခန္ဓာပေါ့ပါးမှု။ (၁၉၇၉)

၆၄။ အောက်ပါတရားများကို အဘိဓမ္မာတရားကိုယ် ထောက်ပြပါ။
(က) မတ်တတ်ရပ်မှုကို အထောက်အပံ့ပြုသောစိတ်။
(ခ) ကိုယ်ဖြင့် သိစေမှုကို ဖြစ်စေသောစိတ်။
(ဂ) လူကို ရယ်ရွှင်စေသောစိတ်။ (၁၉၇၉)

၆၅။ သစ်ပင်နှင့် စည်သံ ဗျောသံတို့၌ ရထိုက်သောရုပ်ကလာပ်နှင့် ရုပ်တရား တို့ကို ထောက်ပြပြီးလျှင် ပဋ္ဌာနအခါ ကလလရေကြည်ဟုခေါ်သော ရုပ်ကလာပ် သုံးမျိုးကို ရုပ်ပိုင်းအရ ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၆၆။ စကားပြောတောင်းဆော သူ၌ ဖြစ်သင့်သောရုပ်ကလာပ်နှင့် ရုပ်တရားတို့ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ယောကျ်ားတစ်ယောက်၌ ရနိုင်သောရုပ်တို့ကို ရေတွက်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

(အဖြေ=ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒလဟုတာဒိ ဒသကကလာပ်နှင့် ရင်း၌ပါသော ရုပ် ၁၃-ပါးတို့ကို ဖော်ပြပေးပါ။

ယောကျ်ားတစ်ယောက်၌ ရနိုင်သော ရုပ် ၂၇-ပါးကိုဘူတ ၄, ပသာဒ ၅, ဂေါစရ ၇ (၄) ပုမ္ဘာဝ, တဒယ, ဇီဝိတ, အာဟာရ, ပရိစ္ဆေဒ, ဝိညတ် ၂, ဝိကာရ, ၃, လက္ခဏ ၄-ဟု ရေတွက်ပြပါ။)

၆၇။ ခေည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ခွဲဖျက်၍ရေသောရုပ်များကို ဖော်ပြ၍ အိပ်ပျော်နေသူတစ်ဦး၌ ရနိုင်သမျှသောရုပ်တို့ကို ရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၀)

(အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ၈-ပါးကို ဦးစွာဖော်ပြပါ။ အိပ်ပျော်နေသူ၌ ဝိကာရရုပ်၅-ပါးကို မရထိုက်။ကျန် ၂၂-ပါးကိုရေးသားဖော်ပြပါ။)

၆၈။ လူ၏ကိုယ်ခန္ဓာ အသက်ရှည်ကြာ တည်တံ့နေနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော သမုဋ္ဌာန်တို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၀)

၆၉။ အစားအသောက်ကိုစားမျိုသောအခါ အစာကြေညက်ပြီးမှ လူ၏ကိုယ်ခန္ဓာကို အကျိုးပြုသလော။ မည်သည့်ကာလကစ၍ အကျိုးပြုပါသနည်း။ (၁၉၈၀)

၇၀။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၌ ရုပ်ပေါင်းမည်မျှရှိသနည်း။ ထိုရုပ်တို့တွင် အမည်နှစ်မျိုးအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ထားသော ရုပ်တား အဘယ်ရုပ်ဖြစ်ပါသနည်း။ (၁၉၈၁)

၇၁။ 'ရေထဲ၌မီးရှိသည်၊ မီးထဲ၌ရေရှိသည်' ဟူသော သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏ ဝါဒသည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၌ အကျုံးဝင်ခြင်း ရှိ-မရှိ၊ ရုပဝိဘာဂခန်းကို အခြေခံ၍ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၁)

၇၂။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ နိဗ္ဗာန်ဓါတ်ကို ခေည်ကဲ့သို့ ချီးမွမ်းထုတ်ဆိုထားတော်မူပါသနည်း။ (၁၉၈၁)

၇၃။ အသံဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်တို့တွင် အောက်ပါအသံများသည်မည်သည့် သမုဋ္ဌာန်ကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်း။ (က) မိုးချုန်းသံ၊ (ခ)စကားပြောသံ။ (၁၉၈၃)

၇၄။ အကုဗြူတစ်ခုတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ကလာပ်စည်းတစ်ခုအတွင်းရှိ ရုပ်၈-ပါးကို အသီးသီး ခွဲခြားဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၇၅။ လူ့ဘဝအစ ပဋိသန္ဓေကာလ၌မရကောင်းသော ရုပ်များကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၇၆။ 'စိတ်ကြောင့် ရုပ်ဖြစ်သည်'ဆိုလျှင် (က) အဘယ်စိတ်က(ခ)အဘယ် ရုပ်ကို (ဂ) အဘယ်ကာလ၌ ဖြစ်စေပါသနည်း။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ ခွဲခြား၍ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၄)

၇၇။ ရုပ်တို့ကို ရုပ်ကလာပ်အဖြစ်ဖွဲ့စည်းရာတွင် လိုအပ်သောအင်္ဂါရုပ်များကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၇၈။ လူသားများ ပဋိသန္ဓေတည်နေခိုက် ဉပါဒ်ခဏ၌ ရနိုင်ထောင်းသော ရုပ်ပေါင်း (၃၀)ကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၇၉။ ရုပ်(၂၈)ပါးတို့တွင် ပရမတ်ရုပ်, ပညတ်ရုပ်တို့ကို အကျဉ်းမျှ ခွဲခြား ဖော်ပြပြီးလျှင် ယင်းသို့ကွဲပြားစေခြင်း၏ လက္ခဏာများကိုလည်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၅)

၈၀။ နောင် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေအောင် တည်ဆောက်နိုင်စွမ်းရှိသော အကြောင်း၊ကံတို့ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် နောင် ဘဝသစ်တွင်ထိုကံက မည်သည့်အချိန်မှစ၍ ရုပ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသနည်း။(၁၉၈၅)

၈၁။ လူသားတစ်ဦး၏ ပဋိသန္ဓေတွင် နာမ် ပါ-မပါ၊ ပဋိသန္ဓေတည်စခဏ၌ ရုပ်အတုံးအခဲချည်းသာ ဟုတ်-မဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာပညာဖြင့် နက်နဲစွာ ဆင်ခြင်၍ ဝေဖန်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၅)

၈၂။ လူသားတိုင်း လူသားတိုင်း ဝန်းကျင်ခက်ခွယ်၊ နှောင်ကြိုးတွယ်လျက်၊ ပြုံးရယ်မဲ့ငို၊ ချစ်မုန်းပိုတတ်ကြ၏။ လူသားတို့အတွက် ပြုံးရယ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတသိကများကိုဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာနည်းအရ ထုတ်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၈၃။ ရုပ်ဖြစ်စဉ်အရ အဝတ္ထုပါသအမျိုးအစားများထုတ်ပြ၍ ယနေ့သိပ္ပံခေတ်၌ ပညာရှင်တို့ မသိကြသေးသော ဓာတ္တဝါများကိုလည်း ထုတ်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၈၄။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စင်တို့ နေ့စဉ်တော့ဖြတ်လျက်ရှိသော နိဗ္ဗာန် ဟူသောစကား၏အဓိပ္ပာယ်ကို ဘုရားရှင်က မည်ကဲ့သို့ဟောခဲ့ပါသနည်း၊ ရုပ်ပိုင်းလာဂါထာအရ ကျမ်းဆရာ၏ အာဘော်ကျအောင် အကျဉ်း ချုပ် ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၈၅။ ပြုံးရယ်ခြင်းသည် လူသားတို့၏ထူးခြားသော မြတ်နိုးဖွယ် အမူအရာ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ရာ ထိုအမူအရာကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မည်သည့်စိတ် များက ပြုလုပ်ပေးပါသနည်း။ စိစစ်ပြခဲ့ပါ၊ (၁၉၈၇)

၈၆။ လူသေသောအခါ လူ၌ဖြစ်သောရုပ်လေးပါးတို့၏ နောက်ဆုံးချုပ်ပျက် ပုံကို အဘိဓမ္မာကျမ်းလာအတိုင်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၇)

၈၇။ နိဗ္ဗာန်သည် သေပြီးမှရအပ်သောတရားမျိုးသာဖြစ်ပါသလော။ သင်္ဂဟကျမ်းလာ နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုးကို ကိုးကားလျက် ကျေနပ်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၇)

၈၈။ မိန်းမ ယောကျ်ား ကွဲပြားစေသော ရုပ်များကို ဖော်ပြ၍ ရုပ် ၂၈-ပါး တွင် ရုပ်တစ်မျိုးတည်းက အမည်နှစ်မျိုးဖြင့် ပါဝင်နေသောရုပ်ကို ကျမ်းလာအတိုင်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၉။ သက်ရှိသတ္တဝါများ သွားလာလှုပ်ရှား စကားဆိုနိုင်အောင် ပြုလုပ်ပေးသော စိတ်များကို ရေးသားပြပါ။ (၁၉၈၈)

၉၀။ အာဟာရပြည့်ဝမှ လူကျန်းမာသည်ဟု ဆိုကြရာဝယ် အစားအစာတွင် ပါဝင်သော အာဟာရဓာတ်တို့သည် ဘယ်အခါမှုစ၍ လူကို အား ဖြစ်စေပါသနည်း။ အဘိဓမ္မာနည်းကျ ဖြေဆိုပြပါ။ (၁၉၈၈)

၉၁။ လူသားတစ်ဦး၏ဘဝတွင် အစအဆုံးဖြစ်သော ရုပ်နှင့် နောက်ဆုံး ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို ရုပ်ဖြစ်စဉ်နှင့် ရုပ်လေးမျိုး နောက်ဆုံးချုပ်ပုံကို မြော်ချင့်၍ ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၈)

၉၂။ ရေကို အဘိဓမ္မာအမြင်ဖြင့် သုံးသပ်ကြည့်လျှင် ပရမတ်ရုပ်ပေါင်း အ သောင်းမက ပါဝင်လျက်ရှိပေသည်။ ထိုရာတွင် အမြဲထာဝရ ခွဲရသော ရုပ်များကိုသာ တစ်ခုစီ ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၉၃။ "တေဇောမနိုင် ဆေးမကိုင်နှင့်"ဟု ဆေးပညာဆိုရိုးစကားရှိခဲ့ရာတေ ဇောအကြောင်းကို သင်သိသမျှ ဖြေဆိုပြီးလျှင်၊ စိတ်ကြောင့်သာဖြစ် သော ရုပ်ကိုလည်း ညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၉)

၉၄။ ရုပ်ဖြစ်စဉ် အဘိဓမ္မာသဘောအရ သစ်ပင်တစ်ပင် ရှင်သန်နေခြင်းကို ကလာပ်စည်းအားဖြင့် ဖြေဆိုပြပါ။ (၁၉၈၉)

○

သင့်ဘဝ တိုးတက်ကြီးပွားရေးအတွက်

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ

တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ

အတွဲ (၃)

သမုစ္စည်း၊ ပစ္စည်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း

အဘိဓမ္မာ (ရှီးရှီးတန်း) စာမေးပွဲ တတိယဆင့်အတွက်

နိဒါန်း

အ သုံး ချ အ ဘိ ဓမ္မာ

ဤစာအုပ်တွင် အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ - ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ အသုံးချမှုများကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းအောင် တင်ပြထား၏။ လူတိုင်းအတွက် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော လူတိုင်းအား အလွန်ကျေးဇူးများစေသော လူတိုင်းမုချကေန်သိသင့်သော အကြောင်းအရာများဖြစ်ကြပေ၏။

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ-တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာ၏ ပထမတွဲနှင့်ဒုတိယတွဲတို့၌ စိတ်, စေတသိက်, ပကိဏ်း, ဝီထိ, ဝီထိမုတ် (ဝါ) ဘုံနှင့်ရုပ်ပိုင်းတို့ကို ဖော်ပြခဲ့ရာ ဤအကြောင်းအရာတို့သည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသဘောတရားတို့၏အသုံးချမှုအပိုင်းကို ယခုတတိယတွဲ၌ လေ့လာကြရမည် ဖြစ်၏။

ဤစာတိယတွဲတွင် သမုစ္စည်းပိုင်း, ပစ္စည်းပိုင်းနှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဟူ၍ အပိုင်းကြီး သုံးပိုင်း ပါဝင်၏။

သမုစ္စည်းပိုင်းသည် ဝတ္ထုဓမ္မာဟု အမည်ရကြသော သီးခြားအထည်ကိုယ်သတ္တိရှိကြသည့် ပရမတ္ထတရား ၇၂-ပါးတို့ကို သဘောတူရာ စုပေါင်းတင်ပြထားသောအပိုင်း ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်တရား၏ အသင်းအပင်း အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အကုသိုလ်တရား၏ အသင်းဝင်အင်အားစုများကို ပြတ်ပြတ်သားသားပိုင်းခြားပြသထား၏။

ပစ္စည်းပိုင်းသည် ပရမတ္ထတရားတို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်မှုများကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း, ပဋ္ဌာန်းနည်းတို့ဖြင့် စေ့စေ့ငငေ တိတိကျကျ တင်ပြထားသော အပိုင်းဖြစ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ကား သမထဘာဝနာနှင့် ဝိပဿနာဘာဝနာတို့၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့ကို ပွားများအားထုတ်နည်းများ, ရရှိမည့်အကျိုးကျေးဇူးများနှင့်တကွ ရှင်းပြထားပြီးလျှင် သမထဘာ

ဝနာ၏ဖြစ်စဉ်နှင့် ပန်းတိုင်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ဖြစ်စဉ်နှင့် ပန်းတိုင်တို့ကိုလည်းကောင်း အားရကျေနပ်စဖွယ် ရှင်းလင်းတင်ပြထားပေ၏။

အကောင်းနှင့်အဆိုး

လောက၌ အယုတ်နှင့်အမြတ်၊ အနိမ့်နှင့်အမြင့်၊ အပင့်နှင့်အထောင်၊ အကောင်းနှင့် အဆိုး စသည်တို့သည် အစဉ်ဒွန်တွဲ၍ တည်ရှိနေကြသည်မှန်၏။

သို့ရာတွင် မည်သည့်အရာသည် အဆိုးဖြစ်၍ မည်သည့်အရာသည် အကောင်းဖြစ်သနည်း။ ဘဝတွင် အဆိုးနှင့်အကောင်းတို့ကို ခွဲခြားသိရန် အလွန်အရေးကြီး၏။

အမှောင်နှင့် ထောက်ချင့်၍ အလင်းကိုသိအပ်သလို အဆိုးနှင့်ထောက်ချင့်ပြီးမှ အကောင်းကို သိရသလော။

အိုင်းစတိုင်း၏ဆက်သွယ်မှုသီအိုရီ (Einstein's Theory of Relativity) အရ ရည်ညွှန်းချက်ဘောင် (reference-frame) တစ်ခုကို စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပြီးမှ အရာရာ၏တန်ဖိုးကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သလော။ ဥပမာ အရှေ့အရပ်ကို သတ်မှတ်ပြီးမှ ၎င်း၏ဆန့်ကျင်ဘက်အရပ်ကို အနောက်မျက်နှာဟု ခေါ်ဆိုမည်လော။ အရှေ့အရပ်မရှိဘဲနှင့် အနောက်မျက်နှာသည် သီးခြား ရှိနိုင်သလော။

ထိုနည်းအတူ အဆိုးတရားတစ်ခုကို ကိုးကားချက်ပြုပြီးမှ ထိုအဆိုးတရားလောက် မဆိုးသောအရာကို အကောင်းတရားဟု သတ်မှတ်မည်လော။ "စံသတ်မှတ်ထားသော အကောင်းတရားတစ်ခုလောက် ကောင်းသည့်အရာဟူသမျှကို အဆိုးတရားချည်းဟု သတ်မှတ်မည်လော။

အဆိုးတရားနှင့် အကောင်းတရားတို့သည် တစ်ခုပေါ်တစ်ခု မမှီခိုဘဲ သီးခြားတည်ရှိနိုင်ကြသလော။ မည်သည့်ရည်ညွှန်းချက်ဘောင်မှ ရှုကြည့်စေကာမူ အဆိုးတရားသည် အစဉ်ဆိုးယုတ်၍ အကောင်းတရားသည် အစဉ်ကောင်းမွန်ပါသလော။

မည်သို့သောသဘောတရားများကို ကောင်းသည်၊ မည်သို့သောသဘောတရားများကို ဆိုးသည်ဟု သတ်မှတ်မည်နည်း။

အဆိုးနှင့်အကောင်းကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် လွယ်ကူသောအလုပ်မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများပင်လျှင် အခက်အခဲ ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရ၏။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးလည်း အယူအဆချင်း မတူညီကြပါ။ တစ်နည်းဆိုသော်

အကောင်းနှင့်အဆိုးကို ခွဲခြားသတိမှတ်ရန်အတွက် ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်ကြီးများသည် ယခုတိုင်ပင် အချင်းချင်း ငြင်းခုံနေကြသဲဖြစ်၏။

သာဓကပြရသော် တရားမျှတမှုသည် ကောင်း၍ မတရားခြင်းသည် ဆိုးသည်ဟု ကမ္ဘာ့တွေးခေါ်ရှင်တို့ သတ်မှတ်ခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် မည်သို့သော အခြင်းအရာသည် တရားမျှတ၍ မည်သို့သောအခြင်းအရာသည် တရားမျှတမှု မရှိဟု သတ်မှတ်ရာတွင်မူ သဘောတူညီမှုမရကြချေ။

တရားမျှတမှု(Justice)ကို ရှေ့တန်းတင်၍ ဟောပြောခဲ့ကြသော ရှေးဂရိ တွေးခေါ်ရှင်ကြီး ပလေတို (Plato)နှင့် အရစ္စတိုတယ် (Aristotle) တို့ ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် စစ်သုံ့ပန်းများကို ကျွန်အဖြစ်ခိုင်းစေခြင်းသည် တရားမျှတသည်ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့ကြ၏။

လူလူချင်း ကျွန်ပြုသောစနစ်သည် တရားမျှတမှုမရှိဟု ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ယနေ့တညီတညွတ်တည်း လက်ခံထားကြ၏။

သို့ဆိုလျှင် ယခုစာဖတ်သူများသည် အကောင်းနှင့်အဆိုးကိုခွဲခြားသိရှိကြပါသလော။

မည်သို့သောအလုပ်သည် ကောင်းမှုဖြစ်၍ မည်သို့သောအလုပ်သည် မကောင်းမှုဖြစ်ပါသနည်း။

အဘိဓမ္မာ မီးမောင်းအောက်ဝယ်

အဘိဓမ္မာ မီးမောင်းသည် လောကဓာတ်ခုံပေါ်သို့ထွန်းလင်းတောက်ပစွာ ထိုးကျလျက်ရှိ၏။ လောကဓာတ်ခုံပေါ်၌ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ သရုပ်ဆောင်ကပြနေကြသော ဓာတ်ကောင်များအားလုံးကို ပေါ်လွင်အောင် မီးထိုးပြထား၏။

လောကဓာတ်ခုံဟူသည်မှာ ဩကာသလောကနှင့် သခ်ါရလောကတို့တည်း။

ထိုဓာတ်ခုံပေါ်၌ ကပြအသုံးတော်ခံနေကြသည့်ဓာတ်ကောင်များကား လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ, အပါယ်ဘုံသားဟူသည့် အသက်ရှိသတ္တဝါတို့တည်း။

အဘိဓမ္မာရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် လောကဓာတ်ခုံသည် လည်းကောင်း၊ လောကဓာတ်ကောင်များသည်လည်းကောင်း ပရမတ်တရားများ၏အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြပြီးလျှင် ပရမတ်တရားတို့၏ သဘောသဘာဝအတိုင်း အချင်းချင်း တုံ့ပြန်ဆက်ဆံ၍ အကြောင်းအကျိုးဆက်နွယ်မှု သဘောအရ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေကြ၏။

လောကအလုံးစုံအတွင်း၌ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲမှုအဝဝကို ခြုံငုံ၍ စိစစ်ဝေဖန်သိမြင်နိုင်စွမ်းသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် ပြဿနာအလုံးစုံ၏ပင်ရင်းဇာစ်မြစ်ကို အဆုံးစွန်သော ပရမတ်တရားများအထိ သိမြင်တော်မူသဖြင့် လောက၌အဆိုးတရားများနှင့် အကောင်းတရားများကို ပြတ်ပြတ်သားသား ပိုင်းခြားတာ ညွှန်ပြဟောမူခဲ့၏။

အဘိဓမ္မာ မီးမောင်းအောက်ဝယ် ပရမတ်တရားအသွီးသီးတို့၏ ပင်ကိုသဘောတရားတို့သည် ထင်ရှားပေါ်လွင်နေကြ၏။

ပရမတ်တရားတို့ကား အကျဉ်းအားဖြင့် စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ ၄-ပါးသာရှိ၏။ အကျယ်ချဲ့လိုက်လျှင်မူ စိတ် ၁-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, နိပ္ဖန္နရုပ် (ရုပ်အစစ်) ၁၈-ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန် ၁-ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်း ၇၂-ပါးရှိ၏။ ဤပရမတ်တရား ၇၂-ပါးတို့သည် သဘောသတ္တိကိုယ်စီရှိကြသဖြင့် ဝတ္ထုဓမ္မာဟု အမည်ရကြ၏။

ပရမတ်တရားအကျဉ်း ၄-ပါးတွင် နိဗ္ဗာန်သည်လောကမှ လွန်မြောက်သော လောကအတွင်း၌မတည်ရှိသော ဗဟိဒ္ဓတရားဖြစ်၏။ လောကအတွင်း၌ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့သာရှိကြ၏။ ဤသုံးပါးတွင် ရုပ်သည် မသိတတ်သော သဘောဖြစ်၏။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ကား သိတတ်သောသဘော ရှိကြပြီး နာမ်ဟု အမည်ရကြ၏။

ထို့ကြောင့် လောကဇာတ်ခုံတွင် နာမ်တရားကကြိုးဆွဲခြယ်လှယ်သည့် အတိုင်း ရုပ်တရားအစုတို့က အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဆပြအသုံးတော်ခံနေကြရ၏။

နာမ်တရားဟုခေါ်သောစိတ်နှင့် စေတသိက်နှစ်မျိုးတွင် စိတ်သည် အာရုံကိုသိတတ်သည့်သဘောဖြစ်ပြီး အလွန်သန့်စင် ကြည်လင်၏။ ထိုစိတ်ကို ညစ်မည်းအောင် သို့မဟုတ် မြင့်မြတ်အောင် ခြယ်လှယ်ပေးနေကြသည့် သဘောတရားများမှာ စေတသိက်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

စိတ်ကိုယုတ်ညံ့အောင် ခြယ်လှယ်ကြသောစေတသိက်တို့မှာ ၁၄-ပါးရှိ၏။ အပြစ်ရှိသည့်စေတသိက်များဖြစ်၍ အကုသိုလ်စေတသိက်များဟု အမည်ရကြ၏။ ရေတ်သီးမှုန်လျှင် အနည်းနှင့်အမျှား စပ်ခည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤအကုသိုလ်စေတသိက်တို့သည် အနည်းနှင့်အမျှား ဆိုသလို ဆုံးယုတ်ကြ၏။

စိတ်ကို တင့်တယ်ကောင်းမြတ်အောင် ခြယ်လှယ်ပေးကြသော စေတသိက်တို့မှာ ၂၅-ပါးရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို သောဘဏစေတသိက်များဟုခေါ်ကြ၏။ ဤစေတသိက်တို့သည် ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အဗျာကတစိတ်တို့၌ ယှဉ်ကြ၏။

ကြွင်းသည့် စေတသိက် ၁၃-ပါးမှာ ကုသိုလ်စိတ်, အကုသိုလ်စိတ် နှစ်မျိုးလုံး၌ ယှဉ်နိုင်ကြသည့်စေတသိက်များဖြစ်ကြ၏၊ အညသမာန်းစေတသိက်များဟုအမည်ရကြ၏။ ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သည့်အခါ ကုသိုလ်အမှုကိုအားပေး၍ အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သည့်အခါ အကုသိုလ်အမှုကို အားပေးကြ၏၊

အကုသိုလ် အင်အားစု

သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ယှဉ်စပ်ပေးကာ အပါယ်လေးဘုံ၌ ကျင်လည်စေတတ်သော အဆိုးတရားတို့ကား အာသဝေါတရား ၄-ပါး, ဩဃ ၄-ပါး, ယောဂ ၄-ပါး, ဂန္ထ ၄-ပါး, ဥပါဒါန် ၄-ပါး, နီဝရဏ ၆-ပါး, အနုသယ ၇-ပါး, သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးနှင့် ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့တည်း။

ကုသိုလ်အင်အားစု

'ဗောဓိ'ခေါ် မဂ်ဉာဏ်ကိုရရှိရေးအတွက် အားပေးကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသော ဗောဓိအသင်းအပင်း (ဝါ) ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့မှာ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး, သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး, ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး, ဣန္ဒြေ ၅-ပါး, ဗိုလ် ၅-ပါး, ဗောဇ္ဈင်၇-ပါးနှင့် မဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့ဖြစ်ကြ၏။ဤဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတို့ကား ကုသိုလ်အင်အားစုဝင် အကောင်းတရားများ ဖြစ်ကြ၏။

သဘောတူရာ ပေါင်းစုကာ

ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတတရားတို့ကို သဘောတူသည့် ကိစ္စရပ်များ၌ ရောပြွမ်းကာ ဗုဒ္ဓဟောကြားသားသည်လည်းရှိ၏၊ ဤသို့ရောပြွမ်း၍ ဟောကြားထားစေကာမူ တရားကိုယ်စေတသိက်ကိုကြည့်၍ ကုသိုလ်တရားသို့မဟုတ် အကုသိုလ်တရား သို့မဟုတ် အဗျာကတ တရားဖြစ်သည်ကို ခွဲခြားနိုင်၏၊

ထိုတရားစုတို့ကား ဟိတ် ၆ ပါး, ဈာနင် ၇-ပါး, မဂ္ဂင် ၁၂-ပါး, ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး, ဗိုလ် ၉-ပါး, အဓိပတိ ၄-ပါး, အာဟာရ ၄-ပါးတို့ပါတည်း။

ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု

လောကသည် ပရမတ်တရားများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီးလျှင် လောကအတွင်း၌ဝယ် ပရမတ်တရားများအချင်းချင်း အကြောင်းအကျိုးဆက်နွယ်မှုအရ ပြောင်းလဲမှုအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပျက်နေကြ၏၊

အကြောင်းမရှိဘဲနှင့် အကျိုးမရှိနိုင်။ အကြောင်းတစ်ခုကြောင့်အကျိုးတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်၏၊ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်လည်း အကျိုးအမျိုးမျိုး

ဖြစ်လာနိုင်၏။ ဤကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှုကို မှန်မှန်ကန်ကန် ယုတ္တိတန်တန် ဆင်ခြင်စေ၍ကြော၍လျက်ဖော်ထုတ်နိုင်ဖို့အရေးသည် တွေးခေါ်ရှင်ကြီးအပေါင်းတို့၏ ပြိုင်းပြသောအာသီသ ဖြစ်ပေ၏။

သို့ရာတွင် သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား အဆုံးအစမရှိသော သံသရာစက်ဝန်းဝယ် တစ်ပြောင်းတစ်ပြန်ပြန် စုန်ကာဆန်ကာ လည်ပတ်နေစေသည့် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှုကြီးကို သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်သာ သိမြင်ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပေသည်။ ဤကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှုကြီးသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ဟု အမည်ရပြီး ကမ္ဘာကျော်သည့်တရားဒေသနာတော် ဖြစ်ပေ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၌ ပရမတ်တရားတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်ပုံကို ပရမတ်တရားကိုယ်မျှနှင့်တကွ ပစ္စည်းပိုင်းတွင် အတွင်းကျကျတိတိပပ ရှင်းပြထား၏။

ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်နည်း

ပဋ္ဌာန်းဒေသနာနည်းဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုကို ဖော်ပြရာတွင် အကြောင်းတရား (ပစ္စည်း)နှင့် အကျိုးတရား (ပစ္စယုပ္ပန်) တို့ကိုသာမက ပစ္စည်းတစ်မျိုးစီ၏ကျေးဇူးပြုပုံ သတ္တိ(ပစ္စယသတ္တိ)ကိုပါ ဖော်ပြထား၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်နည်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းထက် ပိုမိုပြည့်စုံသည်ဟု ဆိုနိုင်၏။

(၁) နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၆-ပါး၊ (၂) နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၅-ပါး၊ (၃) နာမ်သည် ရုပ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၁-ပါး၊ (၄) ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၁-ပါး၊ (၅) နာမ်, ရုပ်, ပညတ်တို့သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၂-ပါး၊ (၆) နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးစုံတာ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးစုံအား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၉-ပါးဟူ၍ စုစုပေါင်းပစ္စည်း ၂၄-ပါးတို့ဖြင့် ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံများကို ခမ်းခမ်းနားနား ဝေဝေဆာဆာ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်တွင် ဖော်ပြထားပေ၏။

ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်နည်းဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုကို ဖော်ပြပုံသည် အလွန်ပြည့်စုံနက်နဲ ထက်မြက်စူးရှလှသောကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်ကိုဗုဒ္ဓမြတ်စွာဆင်ခြင်သုံးသပ်သောအချိန်မှစ၍ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ကိုယ်တော်ဝယ် ရောင်ခြည်ခြောက်သွယ်တို့ ကွန့်မြူးလာကြပေတော့၏။

သဘာဝအမှန်တရားကို နက်နဲတိကျစွာဖော်ပြထားသောမြတ်ဒေသနာ၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ကား ကြီးကျယ်ထက်မြက်လှပေစွ။

ပ ညတ် တ ရား

ပညတ်တရားသည် တကယ်ရှိသောတရားမဟုတ်။ သို့သော် တကယ်ရှိနေသည်ဟု လူအပေါင်းတို့ယူဆနေကြသော သဘောတရားဖြစ်၏။

ပညတ်တရားနှင့် တကယ်အမှန်ရှိသော ပရမတ်တရားတို့ကို ခွဲခြားသိနားလည်ရန်မှာလည်း လွယ်ကူသည့်အလုပ်မဟုတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာပြီး ဟောဖော် ညွှန်ပြခဲ့ခြင်းကြောင့်သာ ယနေ့လူသားတို့ ခွဲခြားသိရှိနိုင်ကြပါသည်။

ဝဋ်ဆင်းရဲတွင်းမှ လွတ်မြောက်နိုင်ရေးအတွက် သစ္စာတရားကိုရှာဖွေရာတွင် ပညတ်နယ်ကိုထိုးဖောက်၍ ပရမတ်နယ်သို့ဝင်ရောက်ပြီး ရှာဖွေကြရ၏။ ပညတ်နယ်တွင် တဝဲလည်လည် ရှာဖွေနေလျှင် သစ္စာတရားကိုတွေ့မြင်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။

သို့ဆိုလျှင် အမှန်တရားကိုရှာဖွေနေသူတို့သည် ပညတ်သဘောတရားကို ကောင်းစွာသိနားလည်ထားရပေမည်။ ပညတ်သဘောတရားသည် အတ္ထပညတ်နှင့် သဒ္ဒပညတ်ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

အတ္ထပညတ်သည် ပရမတ်တရားတို့ကိုအစွဲပြု၍ စိတ်၌ထင်မြင်လာသည့် အကောင်အထည် အနက်ဒြပ်ကို သူတစ်ပါးတို့ သိနားလည်အောင် ပြောပြအပ်၊ သိစေအပ်သည့်ပညာရှိတို့ သမုတ်ထားခဲ့ကြသော အမည်ပညတ်များဖြစ်ကြ၏။

သဒ္ဒပညတ်သည် ထိုအတ္ထပညတ်ဖြစ်သည့် ဝေါဟာရများကို သုံးနှုန်း၍ သူတစ်ပါးတို့သိနားလည်ရန် ပြောဆိုအပ်သော စကားသံဖြစ်၏။ မြန်မာစကားသံ, တရုတ်စကားသံ, အင်္ဂလိပ်စကားသံစသော စကားသံ အမျိုးမျိုးတို့သည် မိမိတို့ဘာသာအလျောက် ထိုလိုရာအနက်ဒြပ်ကို အမျိုးမျိုးအစားစားအားဖြင့် သိစေအပ်သည်ချည်းဖြစ်ကြ၏။

အထက်ပါအတ္ထပညတ်နှင့် သဒ္ဒပညတ်တို့ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ဂုဏ်ထူးဝိသေသများကို ပစ္စည်းပိုင်းဘွင် အကျယ်ဖွင့်ကာ ဆက်လက်ဆွေးနွေးထား၏။

ဘာဝနာတရား

လွန်စွာအကျိုးများသဖြင့် မိမိတို့သန္တာန်တွင် အဖန်ဖန် ဖြစ်စေထိုက်သောတရားကို 'ဘာဝနာ'ဟု ခေါ်၏။ ဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာနှင့် ဝိပဿနာဘာဝနာဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ဤဘာဝနာ ၂-မျိုးလုံးပင် အလွန် အဖိုးထိုက်တန်သည့် လက်တွေ့အလုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။

သမထဘာဝနာသည် သမာဓိထူထောင်သောအလုပ်ဖြစ်၏။ နီဝရဏတရားတို့ကို ငြိမ်းစေနိုင်သောအခါ ပထမဈာန်သမာဓိကို ရ၏။ တစ်ဖန်

ဝိတက်၊ ဝိစာရစသည့် အောက်အောက် ဈာန်အင်္ဂါများကို ဆက်လက်၍ ငြိမ်သက်စေနိုင်သည့်အခါ အထက်ထက်သော ဈာန်တို့ကိုရ၏။

သမထဘာဝနာ၏အာရုံဖြစ်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ပြုပြင်စီရင်ပုံ၊ ကျင့်ကြံအားထုတ်ပုံနှင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်သဖြင့် ရူပါဝစရဈာန် ၅-ပါးနှင့် အရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးတို့ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပွားပုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန်ကိုအခြေခံ၍ လောကီအဘိညာဉ်ကိုဖြစ်ပေါ်အောင် အားထုတ်ပုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် အသေးစိတ် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပေ၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာဟူသည်မှာ ဘုံသုံးပါး၌ရှိသော တေဘူမကရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု ရှုတတ်သည့် ဉာဏ်ပညာဖြစ်၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာ၏အာရုံသည် မိမိသန္တာန်၌ရှိသော ရုပ်နာမ်တရားဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏သဘာဝကို အထပ်ထပ်အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်ရှုမှတ်သဖြင့် ရုပ်နှင့်နာမ်ကိုခွဲခြား၍သိမြင်လာပုံ၊ ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ထိုဉာဏ်မျက်စိတွင် မြင်တွေ့လာပုံ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်နှင့် ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့် မြင့်တက်လာပုံနှင့် နောက်ဆုံး၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တသဘောတို့ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်လာသဖြင့် မဂ်လေးတန်, ဖိုလ်လေးတန် ဖြစ်ပေါ်ပုံတို့ကို ဝိပဿနာဘာဝနာခန်းတွင် အားရစဖွယ် ရှင်းလင်းတင်ပြထားပေ၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ ပန်းတိုင်

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ကို ချီးကျူးခြင်းမပြုပေ။ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာသည် ကိလေသာတရားတို့နှင့် ရောယှက်နေသောချမ်းသာ ဖြစ်၍ ချမ်းသာအစစ်မဟုတ်ပေ။ ကိလေသာတရားတို့သည် စိတ်ကိုညစ်နွမ်းစေသော ပူလောင်ပင်ပန်းစေသောသဘောရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာသည် ထမင်းပူနှင့် ဟင်းပူကို ပူပူလောင်လောင် မျိုချရသည့်ပမာ ကြောင့်ကြစိုးရိမ် ပူပန်ခြင်းတို့နှင့် ရောပြွမ်းနေသောချမ်းသာသာဖြစ်၏။

ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ကိုမှီ၍ဖြစ်သော ဝေဒယိတသုခသည် ခဏမစဲ ကုန်ခန်းတတ်သည့်သဘောရှိသဖြင့် ထိုသုခကို ဆက်ကာဆက်ကာ ခံစားနိုင်ရေးအတွက် မပြတ်မလပ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရ၏။ ကြိုးပမ်းအားထုတ်နေသည့်ကြားကပင် မလာဘတဏှာ၏မရောင့်ရဲမတင်းတိမ်နိုင်သောသဘော၊ လျင်မြန်စွာ ငြီးငွေ့တတ်သည့်သဘော၊ အမြဲတမ်းမှာ်ဆာလောင်ကာ အသစ်အသစ်ကို ဖွေရှာလိုသောသဘောတို့ကြောင့် မကျေနပ်, မရောင့်ရဲ, ဆာလောင်ပင်ပန်းသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရ၏။

သို့ဖြစ်၍ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်အကြားတွင် ငြိမ်းချမ်းအေးမြမှုအစစ်ကို ရှာဖွေသောသူသည် တံလျှပ်ကိုရေထင်၍ ရွှေသမင်အလိုက်မှားသကဲ့သို့ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းသာ အဖတ်တင်၍ တကယ့်ချမ်းသာအစစ်ကို ရယူခံစားနိုင်မည် မဟုတ်ချေ။

ထိုမှတစ်ပါးလည်း လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့ ဦးဆောင်သော ကိလေသာတရားတို့သည် သတ္တဝါတို့အား စိမ်ရည်အရက်ပြင်းကဲ့သို့ ယစ်မူးစေသော အာသဝတရားတို့ဖြစ်ကြ၏။ သတ္တဝါတို့ကို ကြီးမားသောရေအယဉ်ဝဲဆိုင်ကြီးကဲ့သို့ အပါယ်လေးပါးတိုင်အောင် ဆွဲမြှုပ် နစ်မွန်းစေတတ်သော ဩဃတရားတို့ဖြစ်ကြ၏။ သတ္တဝါတို့အား သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှမလွတ်မြောက်နိုင်အောင် မြဲမြံစွာ ယှဉ်စပ်ဆွဲကပ်ထားတတ်သော ယောဂတရားတို့ဖြစ်ကြ၏။ ပဋိသန္ဓေပြီး စုတိ, စုတိပြီး ပဋိသန္ဓေစသည်ဖြင့် ဘဝတစ်ခုနှင့်တစ်ခုတို့ကို သံကြိုးကွင်းဆက်ကဲ့သို့ ထုံးဖွဲ့ဆက်နွယ်ထားတတ်သည့် ဂန္ထတရားများဖြစ်ကြ၏။ အစအဆုံးမထင်သော သံသရာဝဲဩဃကြီးတွင် တဝဲလည်လည် မလွတ်ဇမ်း ထွေးလုံးရစ်ပတ်နေအောင် ဖွဲ့နှောင်ချည်တုပ်ထားတတ်သည့်သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးများလည်း ဖြစ်ကြ၏။

သို့ဖြစ်၍ ထိုကိလေသာတရားတို့ကို အနုသယအငွေ့အသက်မျှမကျန်ရစ်ရအောင် အလျှင်းအပြတ် ပယ်သတ်နိုင်သမျှကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ နစ်မွန်းမျောပါနေကြရမည် ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ပန်းတိုင်မှာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်၍ အမြဲထာဝရ ငြိမ်းအေးချမ်းသာနေသော သန္တိသုခခေါ် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရရှိခံစားရန်ဖြစ်၏။

ထိုပန်းတိုင်သို့ရောက်ရှိနိုင်သော တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်းမှာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးလမ်းစဉ် (ဝါ) မဟာသတိပဋ္ဌာန် ဝိပဿနာလမ်းစဉ်ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏အာရုံဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အထပ်ထပ်အဖန်ဖန် သုံးသပ်ရှုမှတ်သည့်အခါ ခဏမစဲဖြစ်ပျက်နေသည့် ရုပ်နာမ်တို့၏သဘောမှန်ကို သိမြင်လာပြီးလျှင် ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို တကယ်ငြီးငွေ့ရှုံမုန်းလျက် ထိုရုပ်နာမ်အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်နိုင်ရေးအတွက် အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်သဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ကာ ကိလေသာတို့ တဖြည်းဖြည်း ပါးလျားသွားကြ၏။ နောက်ဆုံးတွင် မဂ်လေးတန်, ဖိုလ်လေးတန်တို့ဖြင့် ကိလေသာတရားတို့ကို အပြီးအပိုင်အလဲထိုး၍ အနိုင်ယူလိုက်သည့်အခါ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးအားလုံးမှ လွတ်မြောက်၍ နိဗ္ဗာန်စခန်းသို့ လှမ်းဝင်နိုင်တော့သည်။

သမထဘာဝနာအားထုတ်သဖြင့် စျာန်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ကိလေသာများသည် အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ငြိမ်းအေးကြသည့်အတွက် စျာန်ချမ်းသာသည် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာထက် အဆပေါင်းများစွာ သာလွန်လေ၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာလက်နက်ဖြင့် ကိလေသာအနှောင်အဖွဲ့ အားလုံးကို အပြီးအပိုင် ချုပ်ငြိမ်းပယ်သတ်၍ ရရှိအပ်သော ဖိုလ်ချမ်းသာနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကား အတုမရှိချမ်းသာသော ချမ်းသာဖြစ်ဆဖြင့် စျာန်ချမ်းသာထက် အဆပေါင်းများစွာ သာလွန်၏။

သို့အတွက် ကိလေသာတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းပယ်သတ်ရေးဖြစ်သည့် ဘာဝနာအလုပ်တို့သည် လက်ငင်းအကျိုးကျေးဇူးကြီးမားလှသော အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝအလုပ်များ ဖြစ်ကြ၏။

"သီလ, သမာဓိမရှိဘဲ အနှစ်တစ်ရာပတ်လုံး အသက်ရှင်နေရခြင်းထက် သီလရှိ၍ သမထဝိပဿနာရှုမှတ်နေသော သူ၏ တစ်ရက်မျှအသက်ရှင်ရခြင်းသည် မြတ်၏" (ဓမ္မပဒ-၁၁၀)

"ရာဂနှင့်တူသော မီးသည်မရှိ။ ဒေါသနှင့်တူသော အပြစ်သည်မရှိ။ မောဟနှင့်တူသော အမိုက်မှောင်သည် မရှိ။ ခန္ဓာနှင့် တူသောဆင်းရဲသည်မရှိ၊ နိဗ္ဗာန်နှင့်တူသော ချမ်းသာသည် မရှိ" (ဓမ္မပဒ-၂၀၂)

သတ္တဝါတိုင်း ရာဂမီး, ဒေါသအပြစ်, မောဟအမိုက်မှောင်နှင့် ခန္ဓာဆင်းရဲတို့ကို လွန်မြောက်၍ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို လက်ဝယ်ပိုင်ပိုင် ရရှိခံစားနိုင်ပါစေသတည်း။

○

အခန်း (၇)

သမုစ္စည်းပိုင်း

အဓိပ္ပာယ်နှင့် အကျယ်အဝန်း

သမုစ္စည်း = သမုစ္စယ = သံ+ဥစ္စယ

= အတူတကွ (ဝါ) **သဘောတူတရားတို့ကို+ပေါင်းစည်း**
ရာ အပိုင်း။

သဘောတူကြသောတရားတို့ကို **အာသဝ**, သြဃစသည်ဖြင့် ပေါင်းစည်းတင်ပြသောအပိုင်းကို သမုစ္စည်းပိုင်းဟု ခေါ်၏။

စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကို မိမိဆိုင်ရာ လက္ခဏာအသီးသီးရှိကြသည့် သဘောတရားများအဖြစ် ခွဲခြားလိုက်လျှင် စိတ်-၁, စေတသိက်-၅၂, နိပ္ဖန္နရုပ်-၁၈, နိဗ္ဗာန်-၁ဟူ၍ ၇၂-ပါးကို ရ၏။

စိတ်သည် အာရမ္မဏဝိဇာနန-အာရုံကို သိတတ်သော လက္ခဏာရှိ၏။ **စေတသိက်** ၅၂-ပါးတွင် ဖဿသည် ဖုသန-အာရုံနှင့်ထိတွေ့ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ဝေဒနာသည် အနုဘဝန-အာရုံကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ကျန်စေတသိက်တို့သည်လည်း ကိုယ်စီကိုယ်င လက္ခဏာအသီးသီးရှိကြ၏။

ရုပ် ၂၈-ပါးတွင် နိပ္ဖန္နရုပ် **၁၈-ပါးသာ** ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် တကွ အကောင်အထည်ရှိကြသော ပရမတ်တရားများဖြစ်ကြ၏။ ဥပမာ ပထဝီသည် ကက္ခဠ-ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၁, **ဝိညတ်ရုပ် ၂**, လက္ခဏရုပ် ၄-တည်းဟူသော အနိပ္ဖန္နရုပ် ၁၀-ပါးတို့သည် အထည်ကိုယ်ရှိကြသောပရမတ်တရားစစ်များ မဟုတ်ကြ။ နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးကို အကြောင်းပြု၍ ပေါ်ပေါက်လာကြသော အခြင်းအရာထူးများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ရုပ်ဟု ခေါ်လိုက်ရသည်။ စင်စစ်မှာ ပညတ်သဘောမျှသာ ဖြစ်ကြ၏။

နိဗ္ဗာန်သည် သန္တိ-ငြိမ်းအေးခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော စိတ် ၁, စေတသိက် ၅၂, နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈, နိဗ္ဗာန် ၁၊ ပေါင်း တရား ၇၂-ပါးတို့ကို 'ဝတ္ထုဓမ္မာ' အထည်ကိုယ်ဝတ္ထုရှိသော သဘောတရား များဟု ခေါ်၏။

၍ပရမတ္ထတရား ၇၂-ပါးတို့ကို စိတ်ပိုင်း, စေတသိက်ပိုင်း, ပကိဏ်း ပိုင်း, ဝီထိပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းတို့တွင် အကျယ်ဖွင့်ဆို တင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ၊ ယခု သမုစ္စည်းပိုင်း၌မူ ၎င်းပရမတ္ထဘို့ကို သဘောချင်းပေါင်းသင်းဖွဲ့စည်း၍ တစ်မျိုး တစ်မည် တင်ပြဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤသမုစ္စည်းပိုင်း၌ အောက်ပါသင်္ဂဟ ၄-ရပ်ကို တင်ပြပါမည်။

၁။ အကုသလသင်္ဂဟ=အကုသိုလ်တရားများကို အကျဉ်းပေါင်းစု တင်ပြခြင်း။

၂။ မိဿကသင်္ဂဟ =ကုသိုလ်,အကုသိုလ်, အဗျာကတတရားများကို ရော နှော၍ အကျဉ်းပေါင်းစု တင်ပြခြင်း။

၃။ ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ=မဂ်ဉာဏ်၏အသင်းအပင်းဖြစ်သော တရားများ ကို အကျဉ်းပေါင်းစု တင်ပြခြင်း။

၄။ သဗ္ဗသင်္ဂဟ =ပရမတ္ထတရားအသုံးစုံကိုသိမ်းကျုံး၍ အကျဉ်းပေါင်း စု တင်ပြခြင်း။

အကုသလသင်္ဂဟ

အကုသိုလ်တရားများဖြစ်ကြသော အာသဝ ၄-ပါး, ဩဃ ၄-ပါး, ယောဂ ၄-ပါး, ဂန္ထ ၄-ပါး, ဥပါဒါန် ၄-ပါး, နီဝရဏ ၆-ပါး, အနုသယ ၇-ပါး, သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး, ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့ကို ဤအပိုင်း၌တင်ပြ မည် ဖြစ်ပါသည်။

အာသဝေါ ၄-ပါး

"အာသဝ" သဒ္ဒါသည် 'အရက်စိမ်ရည်'ကို ဟော၏။ လောဘ, ဒိဋ္ဌိ နှင့် မောဟတရားဆိုးတို့ကို အရက်စိမ်ရည်နှင့်နှိုင်း၍ ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူ၏။

အရက်စိမ်ရည်သည် စိမ်ရည်အိုးထဲ၌ ကြာမြင့်စွာစိမ်ထားသည့်အခါ အာနိသင်ပြင်း၍ သောက်သုံးသူတို့အား မူးယစ်စေ၏။ မူးယစ်သူတို့သည် အကောင်းအဆိုး, အကျိုးအပြစ်ကို မခွဲခြားနိုင်သဖြင့် ထင်မိထင်ရာကိုပြုကျင့် ကာ ဒုက္ခဆင်းရဲ အမျိုးမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်တိုးကြရ၏။ ယုတ်စွအဆုံး ပညာရှိတို့၏ အထင်အမြင်သေးခြင်းကို ခံကြရ၏။

ထို့နည်းအတူ လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော အာသဝေါတရားစုသည် အနမတဂ္ဂသံသရာဝယ် သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်ဘည်းဟူသည့် စိမ်ရည်အိုးထဲ၌ ကြာရှည်စွာစိမ်ထားသည်ဖြစ်၍ မိမိတို့ထကြွလာသောအခါ မိမိတို့ကိန်းရာပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့အား တွေဝေယစ်မူးစေပြီး အရူးဖြစ်စေကြ၏၊ မကောင်းမှုဒုစရိုက်များကို အတောင်းထင်လျက် ခင်ခင်မင်မင် ပြုမိစေကြ၏၊ ထိုဒုစရိုက်မှုများကြောင့် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ စုဝေးမိစေကြ၏။ ယုတ်စွအဆုံး သူတော်စင်ပညာရှင်တို့၏ အထင်အမြင်သေးခြင်းကို ခံရစေ၏။

ကြာမြင့်စွာထုံအပ်သော စိမ်ရည်အရက်နှင့်အလားတူသည့် အာသဝေါတရား ၄-ပါးတို့ကား....

၁။ **ကာမာသဝ**=ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို တပ်မက်တတ်သောတဏှာဖြစ်၏။ တရားကိုယ်မှာ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော လောဘစေတသိက်တည်း။

၂။ **ဘဝါသဝ**=ရှုပ်ချာနှင့်, အရှုပ်ချာနှင့် ထိုချာနှင့်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ကို နှစ်သက်တွယ်တာသော တဏှာတည်း။ တရားကိုယ်မှာလောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်သော လောဘဖြစ်၏။

(ပဋိသန္ဓေတည်ပြီးစ မိမိဘဝကို နှစ်သက်တတ်သော 'ဘဝနိကန္တိက, လောဘဇောကိုလည်း 'ဘဝါသဝ'ဟု ဆိုကြသေး၏။)

၃။ **ဒိဋ္ဌာသဝ**=အယူလွဲချွတ်မှုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်သောဒိဋ္ဌိ ဖြစ်၏။

၄။ **အဝိဇ္ဇာသဝ**=အာရုံ၏အမှန်သဘောကို မသိမှုမောဟ။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ယှဉ်သော မောဟတည်း။

ဩဃ ၄-ပါး

ဩဃသဒ္ဒါသည် 'ရေအယဉ်' ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ဗဟိတိ ရေအယဉ်သည် အဆောက်အဦများနှင့် သတ္တဝါများကို သယ်ဆောင်သွားတတ်၏။ လွှမ်းမိုးနှစ်မြှုပ်တတ်၏။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်၏။ သတ်ဖြတ်တတ်၏။

ထိုအတူ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိနှင့်မောဟတရားဆိုးတို့သည် သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား မိမိတို့၏အယဉ်အဟုန်တွင် မျှောပါသွားစေတတ်၏၊ မိမိတို့ ကိန်းရာသတ္တဝါတို့ကို လွှမ်းမိုးနှစ်မြှုပ်တတ်၏၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သတ်ဖြတ်တတ်၏၊ ဝဋ်ဒုက္ခဝယ် အပါယ် ၄-ပါးအထိနှစ်မြှုပ်အောင် လွှမ်းမိုးသတ်ဖြတ်တတ်၏။

ရေအယဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော ဩဃတရား ၄-ပါးတို့ကား (၁) ကာမောဃ (၂) ဘဝေါဃ (၃) ဒိဋ္ဌောဃ နှင့် (၄) အဝိဇ္ဇောဃတို့တည်း။ ဆိုခဲ့ပြီးသော် နှင့်တရားကိုယ်တို့မှာ အာသဝေါ ၄-ပါးအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။

ယောဂ ၄-ပါး

"ယောဂ" သဒ္ဒါသည် အစေးဖြင့်ကပ်၍ စပ်ထားသကဲ့သို့ "ယှဉ်စပ်ခြင်း" အနက်ကိုဟော၏။ လောဘ, ဒိဋ္ဌိနှင့် မောဟတို့သည် သတ္တဝါများကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ်ပေးတတ်သော တရားများဖြစ်ကြသဖြင့် 'ယောဂ' ဟုလည်း အမည်တွင်၏။

လောဘ, ဒိဋ္ဌိနှင့် မောဟတို့သည် နွားများကို လှည်းရထား၌ကပ်ယှဉ်ထားသကဲ့သို့ သတ္တဝါများကို ဘဝစက်ယန္တရား၌ ကပ်ယှဉ်ထား၏။ အကြောင်းကံနှင့် အကျိုးဝိပါက်ကိုလည်း ယှဉ်စပ်ပေး၏။ သတ္တဝါတို့ကို ဒုက္ခအမျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်စပ်စေ၏။

ယောဂ ၄-ပါးကား ကာမယောဂ, ဘဝယောဂ, ဒိဋ္ဌိယောဂ နှင့် အဝိဇ္ဇာယောဂ တို့တည်း။ အနက်နှင့် တရားကိုယ်တို့မှာ အာသဝ ၄-ပါးအတိုင်းပင် ဖြစ်ကြ၏။

ဂန္ထ ၄-ပါး

"ဂန္ထ" သဒ္ဒါသည် သံကွင်းချင်းဆက်သကဲ့သို့ 'ထုံးနှောင်ဖွဲ့ယှက်ခြင်း' အနက်ကို ဟော၏။ လောဘ, ဒေါသနှင့် ဒိဋ္ဌိတို့သည် သတ္တဝါတို့၏ နာမကာယနှင့် ရူပကာယတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှမလွတ်ရအောင် "စုတိပြီးပဋိသန္ဓေ, ပဋိသန္ဓေပြီး စုတိ" ဟု ဆက်ပေးတတ်သောတရားများဖြစ်ကြသဖြင့် "ဂန္ထ" ဟု အမည်တွင်၏။ (ကာယ = အပေါင်း)

သတ္တဝါတို့သည် လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိမကင်းသမျှ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ မလွတ်မြောက်နိုင်။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလအပြတ်တွင် အနာဂတ်ကာလနှင့် ဆက်စပ်မိအောင် လောဘ, ဒေါသနှင့် ဒိဋ္ဌိတို့က ဖွဲ့နှောင်ပေးတတ်၏။

ဘဝတို့ကို သံကွင်းချင်းဆက်သည့်အလား ထုံးနှောင်ဖွဲ့ယှက်ပေးတတ်သော ဂန္ထတရားတို့ကား—

၁။ **အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ** = အာရုံတစ်ခုခုကို ရှေးရှုကြံစည်လိုချင်ခြင်းသဘော။ မိမိဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၊ သူတစ်ပါးဥစ္စာကို ဖြစ်စေ၊ တရားသည် ဖြစ်စေ၊ မတရားသည်ဖြစ်စေ လိုချင်မှုလောဘဟူသမျှတည်း။ (ဒုစရိုက် ၁၀-ပါး၌လာသော အဘိဇ္ဈာသည် သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကို မတရားလိုချင်သော လောဘသာ ဖြစ်၏။

၂။ **ဗျာပါဒကာယဂန္ထ** = စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း, စိတ်ဆိုးခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဒေါသဟူသမျှတည်း။ (အကုသိုလ်ကမ္မပထ

၌ လာသော ဗျာပါဒသည် သူတစ်ပါး၏ အသက်စည်းစိမ်ကို သေကြေပျက်စီးလိုသော ဒေါသသာဖြစ်၏။)

၃။ **သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ**="နွားခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ကျင့်လျှင် ကိလေသာမှလည်းစင်ကြယ်၏။ သံသရာမှလည်း လွတ်မြောက်၏"ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်စွဲလမ်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်တို့တည်း။

ဘုရားစသည့်သူတော်ကောင်းများထံ မချဉ်းကပ်ဘဲ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိကြသောလူအချို့တို့သည်'ရှေးကပြုခဲ့မိသောအကုသိုလ်များ အလုံးစုံအကျိုးပေးပြီးဖြစ်အောင် နောက်ထပ်အကုသိုလ်များကိုလည်း မပြုကျင့်မိအောင် နွားကဲ့သို့ကျင့်လျှင်ကိလေသာစင်ကြယ်၍ သံသရာမှလွတ်မြောက်နိုင်၏'ဟု သုံးသပ်မိကြ၏။ ထိုသို့ သုံးသပ်ခဲ့သည်နှင့်အညီ နွားနှင့်တူအောင်ကျင့်သော ဂေါသီလအကျင့်၊ ခွေးနှင့်တူအောင်ကျင့်သော ကုက္ကုရသီလအကျင့်၊ ကိလေသာကုန်ခန်းစေခြင်းငှာ မီးငါးဖိုဖြင့်တင်သော ပဉ္စာတပအကျင့်၊ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းစင်စေခြင်းငှာ ရေငုပ်သောဥဒကောရောဟဏအကျင့်၊ အာဟာရကို ဖြတ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ကိလေသာကုန်၏ ဟု မှတ်ယူ၍ အစာမစားဘဲ အငတ်ခံ၍ နေသောအကျင့်၊ သစ်ရွက် သစ်ခေါက်ကိုသာစား၍နေသောအကျင့် အစရှိသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအကျင့်တို့ကို ကျင့်ကြကုန်၏။ ဤအကျင့်အားလုံးသည် သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ၌ အကျုံးဝင်ကြ၏။

၄။ **ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ** အထက်ပါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအကျင့်အမျိုးမျိုးကို မှတ်ယူကျင့်သုံးပြီးလျှင် 'ဤငါ၏ အယူအကျင့်သာမှန်၏၊ သူတစ်ပါးတို့၏ အယူအကျင့်သည် အမှားတည်း'ဟု ပြင်းထန်စွာမှတ်ယူအောက်မေ့ နှလုံးသွင်းသော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်တည်း။

ဂန္ထ ၄-ပါးတို့၏တရားကိုယ်များမှာ လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့ဖြစ်ကြ၏။

ဥပါဒါန် ၄-ပါး

ဥပါဒါန်=ဥပ+အာဒါန=လွန်လွန်ကဲကဲစွဲမြဲစွာ+ယူခြင်း။

မြွေက ဖားကိုဖမ်းထားသကဲ့သို့မစွန့်လွှတ်နိုင်ဘဲ စွဲစွဲလမ်းလမ်းယူထားခြင်း (အာရုံပြုခြင်း)ကို ဥပါဒါန်ဟုခေါ်သည်။

၁။ **ကာမုပါဒါန်**=ကာမဂုဏ်၌ ပြင်းထန်စွာ စွဲလမ်းတပ်မက်သော တဏှာလောဘ။ တရားကိုယ်မှာ လောဘမူစိတ် ၈-ပါးနှင့်ယှဉ်သော လောဘစေတသိက်တည်း (ကာမဘဝနှင့်တူ၏)။

၂။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်=သီလဗ္ဗတပရာမာသနှင့် အတ္တဝါဒဒိဋ္ဌိ ၂-မျိုးမှလွဲ၍ အယူလွဲမှုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အမျိုးမျိုးတည်း။

၃။ **သီလဗ္ဗတုပါဒါန်**=သီလဗ္ဗတပရာမာသဟာဝယဂန္ထ အကျင့်မျိုးဖြင့် ပြင်းထန်ခိုင်မြဲစွာ စွဲလမ်းသောအယူမှားမှု ဒိဋ္ဌိ။

၄။ အတ္တဝါဒုပါဒါန်=အတ္တရှိ၏ဟုစွဲယူသောသက္ကာယဒိဋ္ဌိ အမျိုးမျိုးတည်း။

ဒိဋ္ဌိတစ်မျိုးတည်းဖြစ်လျက် ဥပါဒါန် ၃-မျိုးကွဲပြားပုံ

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်, အတ္တဝါဒုပါဒါန် တို့၏ဘရားကိုယ်သည် ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ချည်း သာတည်း။ စွဲလမ်းပုံကွဲပြား၍ ၃-မျိုး ကွဲပြားသွားခြင်း ဖြစ်၏။

သီလဗ္ဗတပရာမာသဒိဋ္ဌိသည် 'နွား, ခွေးတို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် ကိလေသာမှစင်ကြယ်ကာ သံသရာမှလွတ်မြောက်လွယ်၏'ဟုယူ၏။ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသဒိဋ္ဌိသည် '၌ ငါ့အယူသာအမှန်၊ ကျန်အယူတွေ အမှားချည်းပဲ' ဟု စွဲမြဲစွာယူ၏။ အတ္တဝါဒုပါဒါနဒိဋ္ဌိသည် 'အတ္တရှိ၏'ဟု ယူ၏။ ဤသို့စွဲယူပုံ အခြင်းအရာ ကွဲပြားကြသောကြောင့် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တစ်ခုတည်းကိုပင် သီလဗ္ဗတပရာမာသ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုးတပ်၍ ဆိုအပ်လေ၏။

အတ္တဝါဒုပါဒါန်၏စွဲလမ်းပုံမှာ ဤခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ 'အသက်ကောင်' ဟုခေါ်သော 'ဇီဝအတ္တ' ရှိ၏။ ထိုအတ္တသည် ခန္ဓာအိမ်၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်၏။ ပြုလုပ်ဖွယ် ဟူသမျှကို ပြုလုပ်တတ်၏။ ခံစားမှုဟူသမျှကို ခံစား၏။ ခန္ဓာဟောင်းပျက်စီးလျှင် ခန္ဓာသစ်တစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်၏။ ထို ဇီဝအတ္တသည် မပျက်မစီးဘဲ အစဉ်အမြဲတည်၏။ လွတ်မြောက်ချိန်တန်သောအခါ လေဝကဖန်တီးရှင် 'ပရမအတ္တ'နှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစပ်၏။

ဤသို့ 'ဇီဝအတ္တ' ရှိသည်ဟု စွဲသမ်းရာ၌ အချို့က ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဇီဝအတ္တဖြစ်သည်ဟု စွဲလမ်း၏။ အချို့က ရူပက္ခန္ဓာသည် ဇီဝအတ္တဖြစ်သည်ဟု စွဲလမ်း၏။ အချို့က စေဘသိက် ခန္ဓာတစ်ပါးပါးသည် ဇီဝအတ္တဖြစ်သည်ဟု စွဲလမ်း၏။ ဤသို့ခန္ဓာငါးပါး၌ အတ္တဟု စွဲလမ်းမှုကို 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ'ဟု ခေါ်၏။

ဤသက္ကာယဒိဋ္ဌိသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသမျှတို့၏ အရင်းခံမျိုးစေ့ဖြစ်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိကိုအခြေခံ၍ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအမျိုးမျိုးတို့ ပေါ်ပေါက်လာကြ၏။

ယခုအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အချို့တို့သည် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌ (အထူးသဖြင့် ဝိညာဉ်အပေါ်၌)အတ္တ (ဝါ) "ငါ"ဟု စွဲလမ်းလျက်ရှိကြ၏။ ထိုအတ္တကို

"အသက်ကော်, ဝိညာဉ်ကောင်, လိပ်ပြာကောင်"ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြ၏။ လူတစ်ဦးသေလျှင် "အသက်ထွက်သွားပြီ" ဟု ဆိုကြ၏။ ကလေးတစ်ဦး ထိတ်လန့်၍ အလွန်အမင်းငိုနေလျှင် "လိပ်ပြာလွင့်သွားပြီ"ဟု ဆိုကြ၏။ သေသူ၏ လိပ်ပြာသည် ချစ်သူ၏လိပ်ပြာကို လာရောက်ခေါ်ငင်နေသဖြင့် "လိပ်ပြာချင်း ခွဲရမည်"ဟုလည်း ပြောဆိုကြ၏။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ်နိုင်၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ရရန်မှာကား နာမ်တရား, ရုပ်တရားကို ပိုင်းခြားဝေဖန်၍ ပြတတ်သော အဘိဓမ္မာပညာကို လေ့လာဆည်းပူးရန်ပင် ဖြစ်သတည်း။

နီဝရဏ ၆-ပါး

နီဝရဏသည် ဈာန်တရား, မဂ်တရားများကို ဖြစ်ခွင့်မပေးဘဲ တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သောတရားဖြစ်၏။ ဈာန်, မဂ်ဖိုလ်ကိုသာမက ကာမကုသိုလ်များကိုလည်း တားမြစ်တတ်ကြသည်သာတည်း။ ပုံစံအဖြစ် ကာမစိတ်, ဒေါသစိတ်စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်အခါများ၌ မည်သည့်ကုသိုလ်တရားမျှ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။

၁။ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏ=ကာမဂုဏ်ကို လိုချင်နှစ်သက် တပ်မက်သောတဏှာ။ တရားကိုယ်မှာ လောဘစေတသိက်ပင်တည်း။

၂။ ဗျာပါဒနီဝရဏ=အမျက်ဒေါသ၊ တရားကိုယ်မှာဒေါသအားလုံးတည်း။

၃။ ထိန-မိဒ္ဓနီဝရဏ=ငိုက်မျဉ်းထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်များမှာ ထိန စေတသိက်နှင့် မိဒ္ဓစေတသိက်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

၄။ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စနီဝရဏ=ပျံ့လွင့်ပူပန်ခြင်းသဘော။ တရားကိုယ် များမှာ ဥဒ္ဓစ္စ စေတသိက်နှင့် ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

၅။ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ=ကုသိုလ်တရားတို့၌ ယုံမှားသံသယ ဖြစ်ခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်ဖြစ်၏။

၆။ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ=သာရုံ၏သဘောမှန်ကိုမသိခြင်း၊ တွေဝေခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ မောဟစေတသိက်ဖြစ်၏။

နီဝရဏ ၆-ပါးတို့၏ တရားကိုယ်များမှာ လောဘ, ဒေါသ, ထိန, မိဒ္ဓ, ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, အဝိဇ္ဇာဟူ၍ ၈-ပါး ဖြစ်၏။

ထိနနှင့် မိဒ္ဓတို့သည် တွန့်တိုမှုကိစ္စအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပျင်းရိခြင်းဟူသောအကြောင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝီရိယ၏ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း တူကြ၏။ ဤသို့ ကိစ္စ, အကြောင်း, ဆန့်ကျင်ဘက်

အားဖြင့် တူကြသောကြောင့် တရားကိုယ်အားဖြင့် ၂-ပါးဖြစ်လျက် နိဝရဏ တစ်ပါးအဖြစ် တစ်ပေါင်းတည်း ဟောတော်မူ၏။

ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကုက္ကုစ္စတို့သည်လည်း မငြိမ်သက်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဉာတိဗျသန စသည်ကို ကြံစည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သမထ၏ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်လည်းကောင်း တူကြ၏။ ဤသို့ ကိစ္စ, အကြောင်း, ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် တူညီကြသောကြောင့် တရားကိုယ် ၂-ပါးဖြစ်လျက် နိဝရဏတစ်ပါးတည်းအဖြစ် တစ်ပေါင်းတည်း ဟောတော်မူ၏။

အနုသယ ၇-ပါး

သတ္တဝါတို့၏ခန္ဓာအစဉ်၌ အမြဲမပြတ်ကိန်းဝပ်လျက်လိုက်ပါနေသော ကိလေသာဓာတ်ကို အနုသယဟုခေါ်၏။

ထိုအနုသယသည် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်အားဖြင့် အထည်ကိုယ်ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်မဟုတ်။ ထိုက်ရာအာရုံနှင့်ဆုံတွေ့လျှင် အဆင်သင့်ဖြစ်ဖို့ရာ ကိန်းဝပ်နေသည့် ကိလေသာဓာတ်တစ်မျိုးဖြစ်၏။

ဥပမာအားဖြင့် သရက်စေ့တွင် သရက်ပင်ပေါက်စေသော သတ္တိနှင့် အဘူ သရက်သီးသီးစေနိုင်သော ဓာတ်သတ္တိလည်း ပါဝင်၏။ သရက်ပင် ပေါက်လာသည့်အခါ ထိုအသီးသီးစေနိုင်သော ဓာတ်သတ္တိသည် တစ်ပင်လုံး၌ ပျံ့နှံ့တည်နေ၏။ အကြောင်းညီညွတ်သောအခါ ထိုဓာတ်သတ္တိကြောင့်သရက် သီး သီးလာ၏။

ထို့အတူ အနုသယဟုခေါ်သော ကိလေသာဓာတ်သည် ကာလရှေ ကြည့် တည်ခါစဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ်, စေတသိက်နှင့် ရုပ်ကလာပ် ၃-စည်းတို့၌ ပါရှိ၏။ ထို့နောက် တစ်ဘဝလုံးရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်တို့၌ အဆက်ဆက် ပါရှိ၏။ စုတိစိတ်နှင့် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့၌လည်း ဆက်လက်ပါရှိ၏။

ထိုအနုသယအခြေမှ လွန်ကျူးသောကိလေသာအခြေသို့ ပြောင်းလဲ ရန် အဆင့် ၃-ဆင့်ပါဝင်၏။ အခိုက်အတန့် ၃-မျိုးအားဖြင့် ကိလေသာ ၃-မျိုး ခွဲပုံတည်း။

(၁) အနုသယကိလေသာ=ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အားဖြင့် အထင်အရှားမရှိသော ခန္ဓာအစဉ်၌ အမြဲကိန်းဝပ်ပါရှိနေသော ကိလေသာဓာတ်၏ သတ္တိ တည်း။

(၂) ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာ=အာရုံနှင့် ဆုံတွေ့သဖြင့် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်အရ အထင်အရှား ထကြွလာသော ကိလေသာတည်း။ သို့သော် ကိုယ်ထိ လက်ရောက် ဖောက်ပြန်ကျူးလွန်မှုမရှိသေး။

(၃) ဝီတိက္ကမကိလေသာ=စိတ်ထဲ၌ ထကြွရုံတင်မကဘဲ လောဘအလျောက် ဒေါသအလျောက် ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ လုပ်ရှားလျက် ဖောက်ပြားကျူး လွန်စေတတ်သော ကိလေသာတည်း။

ဝီတိက္ကမကိလေသာကို သီလဖြင့် တားမြစ်နိုင်၏၊ ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာကို သမာဓိဖြင့် (ထို ထို့အာရုံ၌ စိတ်မဝင်စားအောင် သမာဓိတရားဖြင့်) တားမြစ်နိုင်၏။ အနုသယကိလေသာကိုမူ ဆိုင်ရာမဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်ရ၏။ ဤ စကားစဉ်အရ ''မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သေးသည်ဖြစ်၍ ခန္ဓာကိုယ်၌ကိန်းဝပ် တည်ရှိနေသော ကိလေသာဓာတ်ကို အနုသယခေါ်၏''ဟု မှတ်သားနိုင် ပါသည်။

အနုသယ ၇-ပါးကား

၁။ ကာမရာဂါနုသယ=ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက် တပ်မက်သော တဏှာ၊ တရားကိုယ်မှာ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ယှဉ်သော လောဘ စေတသိက်(ဓာမာသဝနှင့်တူ၏)

၂။ ဘဝရာဂါနုသယ=ရူပဈာန်, အရူပဈာန်နှင့် ထိုဈာန်တို့၏ အကျိုး ဝိပါက်ကို နှစ်သက်တွယ်တာသောတဏှာ၊ တရားကိုယ်မှာ လောဘ မူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်သောလောဘ။

၃။ ပဋိဃာနုသယ=ဒေါသမူစိတ်၌ ရှိသော ဒေါသစေတသိက်။

၄။ မာနာနုသယ=ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မာနစေတသိက်။

၅။ ဒိဋ္ဌာနုသယ=ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။

၆။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ=ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်။

၇။ အဝိဇ္ဇာနုသယ=အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ရှိသော မောဟစေတသိက်။ အနုသယ ၇-ပါးတို့၏ တရားကိုယ်များမှာ ၆-ပါးသာရှိ၏။

သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး

သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုဘဝမှ မလွတ်ရအောင် (ဝါ)သံသရာစက်မှ မရုန်း ထွက်နိုင်အောင် ကြိုးဖြင့်ချည်နှောင်သကဲ့သို့ ချည်နှောင်တတ်သောတရားကို သံယောဇဉ်ဟု ခေါ်၏၊ သို့အတွက် 'သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုး'ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏။

ယောဂ, ဂန္ထနှင့် သံယောဇဉ်တို့သည် သတ္တဝါများကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မလွတ်ထွက်နိုင်အောင် တစ်မျိုးစီ ယှဉ်စပ်ဖွဲ့နှောင်တတ်ကြသဖြင့် သဘောတူ သကဲ့သို့ ရှိသော်လည်း "အဓေးဘုံသို့ရောက်စေကာမူ မိမိဘုံသို့ ပြန်ရောက်လာအောင် ကြိုးဖြင့်ဆွဲတွယ်ထား သကဲ့သို့ ဆွဲချည်ဖွဲ့နှောင်တတ်သောသဘောသည် သံယောဇဉ်မည်၏။ သံကွင်းချင်း ဖွဲ့ဆက်သကဲ့သို့ စုတိပဋိသန္ဓေ-ပဋိသန္ဓေစုတိအားဖြင့် ရုပ်နာမ်အပေါင်းကို ဖွဲ့ဆက်တတ်သောသဘောသည် ဂန္ထမည်၏။ သစ်စေးဖြင့်ကပ်သကဲ့သို့ မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို ဝဋ်ဒုက္ခ၌ ယှဉ်စပ်ထားသော သဘောသည် ယောဂမည်၏။"

ပါဠိအခေါ် 'သံယောဇန' မြန်မာအခေါ် 'သံယောဇဉ်' ၁၀-ပါးကား-

၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်=ဝတ္ထုအာရုံကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက်တပ်မက်သော တဏှာ။ တရားကိုယ်မှာ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော လောဘ စေတသိက်၊ (ကာမာဝသနှင့်တူ၏)

၂။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်=ရူပဈာန်နှင့် ထိုဈာန်၏အကျိုးဝိပါက်၌ နှစ်သက်မှု တဏှာ။

၃။ အရူပရာဂသံယောဇဉ်=အရူပဈာန်နှင့် ထိုဈာန်၏ အကျိုး ဝိပါက်၌ နှစ်သက်မှု တဏှာ။

(ရူပရာဂသံယောဇဉ်နှင့် အရူပရာဂသံယောဇဉ်တို့၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်သောလောဘဖြစ်၏။ ဘဝါသဝနှင့် တူ၏။)

၄။ ပဋိဃသံယောဇဉ်=ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဒေါသတည်း။

၅။ မာနသံယောဇဉ်=လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်သော မာနတည်း။

၆။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်=တွဲဖက်ဖြစ်သည့် သီလဗ္ဗတပရာမာသဒိဋ္ဌိမှတစ်ပါးကျန် ဒိဋ္ဌိ အမျိုးမျိုးတည်း။

၇။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်=သီလဗ္ဗတပရာမာသ အကျင့်ဖြစ်သော ခွေးအကျင့်, နွားအကျင့်စသည်၌ မှားယွင်းစွာသုံးသပ်စွဲလမ်းသည့် ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။

၈။ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်=ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်။

၉။ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်=ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်။

၁၀။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်=မောဟစေတသိက်။

အထက်ပါသုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးတို့၏ တရားကိုယ်များမှာ လောဘ, ဒေါသ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာဟူ၍ ၇-ပါးသာရှိ၏။

အဘိဓမ္မာသံယောဇဉ်

သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးကို သုတ္တန်ပါဠိတော်၌တစ်မျိုး၊ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်တစ်မျိုး၊ဘုရားရှင် ၂-မျိုးဟောတော်မူ၏။ အဘိဓမ္မာနည်း၌ တရားကိုယ်များမှာ သုတ္တန်နည်းထက်ဣဿာနှင့်မစ္ဆရိယ ၂-ပါးပိုပြီး ဥဒ္ဓစ္စ ၁-ပါးလျော့၏။ နည်း ၂-ပါးလုံးပေါင်းသော် တရားကိုယ် ၉-ပါးရ၏။

ဩရမ္ဘာဂိယ-ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ

သုတ္တန်နည်းသံယောဇဉ် ၁၀-ပါးအနက် ကာမရာဂ, ပဋိဃ, ဒိဋ္ဌိ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဝိစိကိစ္ဆာဟူသည့် သံယောဇဉ် ၅-ပါးကို ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ဟု ခေါ်၏။ ၎င်းတို့သည် သတ္တဝါတို့အား ကာမဘုံအတွင်း၌ ကျင်လည်စေတတ်၏။ ကာမဘုံအတွက် သွယ်တန်းထားသော နှောင်ကြိုးများတည်း။ ကာမရာဂအနုသယ မပြတ်သေးလျှင် ဗြဟ္မာ့ပြည်မှာနေရစေကာမူ ဈာန်အရှိန်ကုန်သည့်အခါ ကာမနှောင်ကြိုးတင်းမှုကြောင့် ကာမဘုံသို့တစ်ဖန်သက်ဆင်းရလိမ့်မည်။ ပဋိဃသံယောဇဉ်သည်လည်း ဒေါသမရှိသည့် ဗြဟ္မာပြည်သို့ရောက်နေသူအား ကာမဘုံဘက်က ဖွဲ့ဆက်ထားသောကြိုးတည်း။ ဒိဋ္ဌိ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကင်းလျှင် သောတာပန်ဖြစ်၏။ သောတာပန်မဖြစ်သေးသဖြင့် ထိုသံယောဇဉ်ကြိုးများ၏ ဆွဲငင်မှုကြောင့် အပါယ် ၄-ဘုံတိုင်အောင် ရောက်ရပေဦးမည်။

ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာဟူသော သံယောဇဉ်၅-ပါးကို ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ဟု ခေါ်၏။ ဤသံယောဇဉ်တို့သည် သတ္တဝါတို့အား ဗြဟ္မာ့ဘုံများ၌ကျင်လည်အောင် ဖွဲ့နှောင်ထားကြ၏။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်က ရူပဘုံ၌ဖွဲ့နှောင်၍ အရူပရာဂသံယောဇဉ်က အရူပဘုံ၌နှောင်ဖွဲ့ထား၏။ မာန, ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အဝိဇ္ဇာတို့ကလည်း ထိုဗြဟ္မာ့ဘုံများ၌ သတ္တဝါတို့ကျင်လည်နေအောင် ဆွဲတွယ်ထားကြ၏။

သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးတို့ကား သံကွင်းထူးကြိုးကြီးများထက် အဖြတ်ခက်ပေတော့သတည်း။

ကိလေသာ ၁၀-ပါး

စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သောတရားတို့ကို ကိလေသာဟု ခေါ်၏။ လောဘ, ဒေါသစသည်တို့နှင့် ယှဉ်သောစိတ်သည် ကြည်ကြည်လင်လင်မရှိ။

ညစ်ညစ်ပေပေဖြစ်နေ၏။ ဤသို့ စိတ်ညစ်ကြောင်းဖြစ်၍ လောဘစသည်ကို ကိလေသာဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

ကိလေသာ ၁၀-ပါးတာ၊ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ထိန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဟိရိကနှင့်အနောတ္တပ္ပတို့တည်း။ တရားကိုယ်များမှာ ဆက်ဆိုင်ရာစေတသိက်တို့ အသီးသီးဖြစ်ကြ၏။

တစ်ထောင့်ငါးရာကိလေသာ

လောဘသည် နာမ်တေပညာသ (စိတ် ၁+စေတသိက် ၅၂), နိပ္ဖန္နရုပ် အဋ္ဌာရသ(၁၈)နှင့် လက္ခဏာရုပ် ၄-ပါး တည်းဟူသော ၇၅-ပါးသော တရားတို့ကို အာရုံပြု၏။ ထို ၇၅-ပါးသောအာရုံသည် မိမိ၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန် မှာလည်းရှိ၏၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်မှာလည်းရှိ၏။ သို့အတွက် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်ကို အာရုံပြုသော လောဘ ၇၅-ပါး၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ကိုအာရုံပြုသော လောဘ ၇၅-ပါး၊ ပေါင်း လောဘ ၁၅၀-ပါးရှိ၏။

လောဘကိလေသာကဲ့သို့ပင် ဒေါသစသည့် ကျန်ကိလေသာများလည်း ၁၅၀-ပါးစီရှိကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ကိလေသာ ၁၀-ပါးအတွက် စုစုပေါင်း ကိလေသာ ၁၅၀×၁၀=၁၅၀၀ ဖြစ်၏။

ဆောင်ပုဒ်။ ။နာမ်တေပညာ၊ ရုပ်နိပ္ဖန်၊ လက္ခဏာ ရုပ်လေး။ သန္တာန်နှစ်ဝ၊ မြှောက်ဆင့်တ။ တစ်ရာ့ငါးဆယ်ရေး။
ဆယ်ကိလေသာ၊ မြှောက်ဆင့်ကာ၊ ငါးရာတစ်ထောင်တွေး။

မိဿကသင်္ဂဟ

ဤအပိုင်း၌ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတ (ဝိပါက်နှင့်ကြိယာ) တရားတို့ကို ရောပြွမ်းစုပေါင်းကာ တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဟိတ် ၆-ပါး၊ ဈာနင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၁၂-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၊ ဗိုလ် ၉-ပါး၊ အဓိပတိ ၄-ပါး၊ အာဟာရ ၄-ပါး ဟူသည့် တရား ၇-မျိုးတို့၏ အကြောင်းကို လေ့လာကြရပါမည်။

ဟိတ် ၆-ပါး

ရေသောက်မြစ်သည် သစ်ပင်ကိုခိုင်ခံ့စည်ပင်ကြီးထွားအောင် ထောက်ပံ့ သကဲ့သို့ ထို့အတူ မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို ခိုင်ခံ့စည်ပင်ကြီးပွားအောင် ထောက်ပံ့ဘတ်သောတရားကို ''ဟေတု=ဟိတ်''ဟု ခေါ်၏။

ဟိတ် ၆-ပါးမှာ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့ဖြစ်ကြ၏။ (အစိပ္ပာယ်ကို စေတသိက်ပိုင်း၌ ကြည့်ပါ)

လောဘ, ဒေါသ, မောဟတို့သည် အကုသိုလ်ဟိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟတို့သည် ကုသိုလ်ဟိတ်, အဗျာကတ ဟိတ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဈာနင် ၇-ပါး

အာရုံတစ်ခုကိုယူရာ၌ ရှိုးရှိုးအာရုံပြုပုံထက်လွန်ကဲ၍ စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်သော ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာစသော တရားအပေါင်းကို "ဈာန=ဈာန်"ဟုခေါ်၏။ ထိုဈာန်၏အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါကို "ဈာနင် = ဈာနင်"ဟု ခေါ်သည်။

ဈာနင်တရားတို့သည် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဧကဂ္ဂတာ, သုခ, ဒုက္ခ, ဥပေက္ခာဟူ၍ ၇-ပါးရှိပါသည်။

သုခ, ဒုက္ခ, ဥပေက္ခာတို့သည် ဝေဒနာတစ်ခုတည်းဖြစ်၍ သဘော တရားကိုယ်အားဖြင့်မူ ဈာနင် ၅-ပါးသာ ရှိပါသည်။

၁။ ဝိတက်ဈာနင်=ဝိတက်ယှဉ်သည့်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက်။

၂။ ဝိစာရဈာနင်=ဝိစာရယှဉ်သည့်စိတ် ၆၆-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ။

၃။ ပီတိဈာနင်=ပီတိယှဉ်သည့်စိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော ပီတိ။

၄။ ဧကဂ္ဂတာဈာနင်=ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ မှ ကြွင်းသည့်စိတ် ၇၉-ပါး၌ ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

၅။ သောမနဿဈာနင်=သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါး၌ရှိသော သော မနဿဝေဒနာ။

၆။ ဒေါမနဿဈာနင်=ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါမနဿဝေဒနာ။

၇။ ဥပေက္ခာဈာနင်=ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးတွင် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ၈-ပါးကိုနုတ်၍ ကျန်စိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသော ဥပေက္ခာ၊

မှတ်ချက်။ ။ဧကဂ္ဂတာနှင့် ဝေဒနာတို့သည် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-၌ ယှဉ်ကြ သော်လည်း ထိုသို့ယှဉ်ခိုက် ဈာနင်အမည်ကို မရထိုက်ပါ။

မဂ္ဂင် ၁၂-ပါး

"မဂ္ဂင်" သဒ္ဒါသည် "လမ်းကြောင်း" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော တရားအပေါင်းတို့သည် သုဂတိသို့ရောက်စေသော လမ်း

ကြောင်းဖြစ်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော တရားအပေါင်းကား ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်စေသော လမ်းကြောင်းဖြစ်၏။

ထို''မဂ္ဂ''မည်သော တရားအပေါင်းအစု၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါကို ''မဂ္ဂင်=မဂ္ဂင်''ဟု ခေါ်၏။ မဂ္ဂင် ၁၂-ပါးကား-

၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ကောင်းစွာသိမြင်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ပညာစေတသိက်။

၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ=ကောင်းစွာကြံစည်မှု၊ တရားကိုယ်မှာဝိတက်စေတသိက်။

၃။ သမ္မာဝါစာ=ကောင်းစွာပြောဆိုမှု၊ တရားကိုယ်မှာသမ္မာဝါစာစေတသိက်။

၄။ သမ္မာကမ္မန္တ=ကောင်းစွာပြုလုပ်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ သမ္မာကမ္မန္တ စေတသိက်။

၅။ သမ္မာအာဇီဝ=ကောင်းစွာအသက်မွေးမှု၊ တရားကိုယ်မှာသမ္မာအာဇီဝ စေတသိက်။

၆။ သမ္မာဝါယာမ=ကောင်းစွာအားထုတ်မှု၊ တရားကိုယ်မှာဝီရိယ စေတသိက်။

၇။ သမ္မာသတိ=ကောင်းစွာအောက်မေ့မှု၊ တရားကိုယ်မှာ သတိစေတသိက်။

၈။ သမ္မာသမာဓိ=ကောင်းစွာတည်ကြည်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်။

၉။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=မှားယွင်းစွာသိမြင်မှု၊ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။

၁၀။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ=မှားယွင်းစွာကြံစည်မှု၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သော ဝိတက်။

၁၁။ မိစ္ဆာဝါယာမ=မှားယွင်းစွာအားထုတ်မှု၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သော ဝီရိယ။

၁၂။ မိစ္ဆာသမာဓိ=မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု၊ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ်မှတစ်ပါး အကုသိုလ်စိတ် ၁၁ ပါး၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာ။

မှတ်ချက်။ ။မဂ္ဂင် ၁၂-ပါး ရှိသော်လည်း ဝိတက်၊ ဝီရိယ၊ ဧကဂ္ဂတာတို့က ၂-ကြိမ်စီပါနေသည့်အတွက် တရားကိုယ် ၉-ပါးသာ ရသည်။

''သမ္မာ'' သဒ္ဒါသည်''ကောင်းသော''ဟု အနက်ထွက်၏။ ''ကောင်း'' ဆိုသည်မှာလည်း ''ဖောက်မပြန် လမ်းမှန်ကျသည်''ကို ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်

သမ္မာသက်ပ္ပ စသည်တို့၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ရာ၌ သောဘဏစိတ်များ၌ ထိုက်သလို ယှဉ်ကြသော ဝိတက်စသည်ကို ကောက်ယူရမည်။

"မိစ္ဆာ" သဒ္ဒါသည် "အမှားအယွင်း ဖောက်ပြန်ခြင်း" ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ သို့အတွက် အကုသိုလ်စိတ်များ၌ ထိုက်သလိုယှဉ်ကြသော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်စသည်ကို ကောက်ယူရမည်။

ဝိစာက်, ဝီရိယ, စေတ္တတာဟူသည် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး၌ ယှဉ်ခိုက် မဂ္ဂင်အမည်ကိုမရထိုက်။ ထို့အတူ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတ္တတာသည် မဂ္ဂင်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်အဖြစ်တို့ကို မရထိုက်ပါ။

ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး

"ဣန္ဒြိယ" သဒ္ဒါသည် "အစိုးရခြင်း" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ မိမိတို့ဆိုင်ရာကိစ္စအသီးသီး၌ အစိုးရမှုရှိကြသောတရားတို့ကို ဣန္ဒြေများဟုခေါ်၏။

၁။ စက္ခုန္ဒြေ=မြင်သိမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ စက္ခုပသာဒ။

၂။ သောတိန္ဒြေ=ကြားသိမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ သောတပသာဒ။

၃။ ဃာနိန္ဒြေ=နံသိမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ဃာနပသာဒ။

၄။ ဇိဝှိန္ဒြေ=စားသိမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ဇိဝှာပသာဒ။

၅။ ကာယိန္ဒြေ=ထိသိမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာကာယပသာဒ။

၆။ ဣတ္ထိန္ဒြေ=အမသဘာဝဖြစ်မှု၌ အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ဣတ္ထိဘာဝရုပ်။

၇။ ပုရိသိန္ဒြေ=အထီးသဘာဝဖြစ်မှု၌ အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ပုရိသဘာဝရုပ်။

၈။ ဇီဝိတိန္ဒြေ=အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့ အသက်ရှည်အောင်စောင့်ရှောက်မှု၌ အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ဇီဝိတရုပ်နှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်။

၉။ မနိန္ဒြေ=အာရုံသိမှု၌ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ စိတ်အားလုံး။ (စိတ်ကအာရုံကိုသိလျှင် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကလည်း အာရုံကိုသိ၍လိုက်ကြ၏။)

၁၀။ သုခိန္ဒြေ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ ကောင်းအရသာကိုခံစားမှု၌ အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

၁၁။ ဒုက္ခိန္ဒြေ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ အနိဋ္ဌအရသာကို ခံစားမှု၌အစိုးရသောတရား။ တရားကိုယ်မှာ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

၁၂။ သောမနဿိန္ဒြေ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှတစ်ပါးကျန်အာရုံ၅-ပါး၏ဣဋ္ဌအရသာကိုခံစားမှု၌အစိုးရသောတရား။သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါး၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

၁၃။ ဒေါမနဿိန္ဒြေ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှတစ်ပါး ကျန်အာရုံ ၅-ပါး၏ အနိဋ္ဌအရသာကိုခံစားမှု၌ အစိုးရသောတရား။ ဒေါသမူဒွေ၌ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

၁၄။ ဥပေက္ခိန္ဒြေ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သည့် ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ အရသာကိုခံစားမှု၌ အစိုးရသောတရား။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

၁၅။ သဒ္ဓိန္ဒြေ=ကုသိုလ်အာရုံတွင် ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ကြည်လင်စူးစိုက်စေမှု၌ အစိုးရသောတရား။ သောဘဏစိတ်များ၌ယှဉ်သော သဒ္ဓါစေတသိက်။

၁၆။ ဝီရိယိန္ဒြေ=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မဆုတ်နစ်အောင် ထောက်ကန် အားပေးမှု၌ အစိုးရသောတရား။ ဝီရိယယှဉ်သောစိတ် ၇၃-ပါး၌ ရှိသည့် ဝီရိယ။

၁၇။ သတိန္ဒြေ=ကုသိုလ်အာရုံတွင် ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အောက်မေ့အမှတ်ရစေမှု၌ အစိုးရသောတရား။ သောဘဏစိတ်များ၌ယှဉ်သော သတိစေတသိက်။

၁၈။ သမာဓိန္ဒြေ=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကိုတစ်ခုတည်းသောအာရုံတွင်တည်ကြည်ငြိမ်သက်စေမှု၌ အစိုးရသောတရား၊ ဝီရိယမယှဉ်သောစိတ်၁၆-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်တို့မှ တစ်ပါး ကျန် စိတ် ၇၂-ပါး၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာတည်း။

၁၉။ ပညိန္ဒြေ=အာရုံ၏သဘောအမှန်ကို ထိုးထွင်းသိမှု၌ အစိုးရသောတရား။ တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါး၌ယှဉ်သောပညာ (လောကီတိဟိတ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာကိုသာ ပညိန္ဒြေဟု ကောက်ရိုးပြုကြ၏။)

၂၀။ အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ=သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၌ရှိသော ပညာ။

၂၁။ အညိန္ဒြေ=အထက်မဂ် ၃-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး၌ရှိသောပညာ။

၂၂။ အညာတာဝိန္ဒြေ=အရဟတ္တဖိုလ်၌ ရှိသောပညာ။

မှတ်ချက်။ ။ဈာနင်္ဂ ၂၂-ပါးရှိသော်လည်း ဝေဒနာက ၅-ဌာန၊ ပညာက ၄-ဌာနတို့၌ပါဝင်ပြီး ဇီဝိတိန္ဒြေ၏တရားကိုယ်က ရုပ်ဇီဝိတ-နာမ်ဇီဝိတ ၂-မျိုးရှိသောကြောင့် စုစုပေါင်း တရားကိုယ် ၁၆-ပါး ရှိသည်။

မှတ်သားရာ၌လွယ်ကူရန် ပထမဣန္ဒြေ ၇-ပါးသည် ပသာဒရုပ် ၅-ပါး နှင့် ဘာဝရုပ် ၂-ပါးဖြစ်သည်ကို မှတ်ပါ။ ၈-ခုမြောက် ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရုပ်နာမ် ၂-ပါး ဆောင်၏။ မနိန္ဒြေသည် စိတ်သက်သက်ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ဝေဒနာဣန္ဒြေ ၅-ပါးနှင့် ဗိုလ်တရားမြောက်သော ဣန္ဒြေ ၅-ပါးလာ၏။ နောက်ဆုံးတွင် အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ၊ အညိန္ဒြေနှင့် အညာတာဝိန္ဒြေတို့ကို ထည့်ပေါင်း ရသည်။

ဗိုလ် ၉-ပါး

သောကာ၌ "ဗိုလ်"လုပ်သူသည် ရန်သူနှင့်ကြုံလျှင် မတုန်လှုပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိဘဲ မြဲခိုင်သောတရားကို "ဗလ=ဗိုလ်" ဟု ခေါ်၏။ ဗိုလ် ၉-ပါးကား—

၁။ **သဒ္ဓါဗိုလ်**=ကုသိုလ်အာရုံ၌ ယုံ့ဖက်တရားတို့ ကြည်လင်စူးစိုက်ကြရန် ဦးဆောင်သောတရား။ သောဘဏစိတ်များ၌ယှဉ်သော သဒ္ဓါ စေတသိက်။

၂။ **ဝီရိယဗိုလ်**=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ မဆုတ်နစ်အောင် ထောက်ကန်အားပေး သောတရား။ ဝီရိယယှဉ်သောစိတ် ၇၃-ပါး၌ရှိသည့်ဝီရိယ။ ဝီရိယမယှဉ်သောစိတ်တို့သည် ဗိုလ်အဖြစ်ကိုမခံယူဆိုက်ကြပါ။

၃။ **သတိဗိုလ်**=ကုသိုလ်အာရုံတွင် ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အောက်မေ့အမှတ်ရ အောင် ခေါင်းဆောင်သောတရား။ သောဘဏစိတ်များ၌ ယှဉ်သော သတိစေတသိက်။

၄။ **သမာဓိဗိုလ်**=ယှဉ်ဖက်တရားတို့က တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်ကြည် ငြိမ်ဝပ်အောင် ခေါင်းဆောင်သောတရား။ ဝီရိယမယှဉ်သော စိတ် ၁၆-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်တို့မှတစ်ပါး ကျန် စိတ် ၇၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်။

၅။ **ပညာဗိုလ်**=အာရုံ၏သဘောအမှန်ကို ထိုးထွင်း၍သိမှု၌ ဦးဆောင်သော တရား။ တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါး၌ယှဉ်သော ပညာ။

၆။ **ဟိရိဗိုလ်**=မကောင်းမှုဒုစရိုက်ကို ရှက်ခြင်း၌ဦးဆောင်သောတရား။ သောဘဏစိတ်များ၌ယှဉ်သည့် ဟိရီစေတသိက်။

၇။ သြတ္တပ္ပဗိုလ်=မကောင်းမှုဒုစရိုက်ကို ကြောက်လန့်ခြင်း၌ ဦးဆောင်သော တရား၊ သောဘဏစိတ်များ၌ယှဉ်သည့် သြတ္တပ္ပစေတသိက်၊

၈။ အဟိရိကဗိုလ်=ဒုစရိုက်မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ရန် မရှက်ခြင်း၌ ဦးဆောင် သောတရား၊ အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ယှဉ်သည့် အဟိရိက စေတသိက်။

၉ ။အနောတ္တပ္ပဗိုလ်=ဒုစရိုက် မကောင်းမှုကိုပြုလုပ်ရန် မကြောက်လန့်ခြင်း၌ ဦးဆောင်သောတရား၊ အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်သည့် အနောတ္တပ္ပစေတသိက်။

အဓိပတိ ၄-ပါး

မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက်တရားအားလုံးတို့၏ အကြီးအကဲ အရှင်သခင်ဖြစ် သောတရားကို အဓိပတိဟု ခေါ်၏။

အဓိပတိနှင့် ဣန္ဒြေတို့၏အစိုးရပုံသည် အဘယ်သို့ ကွဲပြားသနည်းဟူမူ အဓိပတိ၏အစိုးရပုံသည် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး၏အစိုးရပုံနှင့်တူ၏၊ ပြည့်ရှင်မင်းသည် တိုင်းရေးပြည်ရေးကိစ္စ၌ သူတစ်ပါးအလိုသို့ မလိုက်ရဘဲ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါပြည်သူ အားလုံးတို့သာ ပြည့်ရှင်မင်း၏အလိုသို့လိုက်ကြရ၏။ ထို့အတူအဓိပတိတရား သည် တကွဖြစ်ဖက်စိတ်စေတသိက်တို့၏တိုင်းပြည်တွင် တစ်ပါးတည်းအဓိပတိ တပ်၏ အခြားစိတ်စေတသိက်တို့၏အလိုသို့မလိုက်ရဘဲ ထိုစေတသိက်များကသာ အဓိပတိတရား၏အလိုသို့လိုက်၍ ဆိုင်ရာအမှုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ကြရ၏။

ဣန္ဒြေ၏အစိုးရပုံကား မှူးမတ်၏အစိုးရပုံနှင့်တူ၏။ တိုင်းပြည်တစ်ပြည် တွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၊ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး၊ ပညာ ရေးဝန်ကြီး စသည်ဖြင့် ဝန်ကြီးများစွာရှိ၏။ စီမံခန့်ခွဲရေးတွင် ပြည်ထဲရေး ကိစ္စ၌ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးကသာ အုပ်စိုး၏၊ အခြားဝန်ကြီးများက ပြည်ထဲ ရေးဝန်ကြီးအလိုသို့လိုက်ပါကြရ၏၊ ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စ၌မူ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးက အုပ်စိုးပြီး အခြားဝန်ကြီးများက ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး၏အလိုသို့ လိုက်ပါကြ ရ၏။ ထို့အတူစိတ်စေတသိက်တို့၏နိုင်ငံတွင် အတူဖြစ်ဖက်တရားများ၌ ဣန္ဒြေ ထိုက်သောတရား ၂၂-ပါး, ၃-ပါးပါရှိလျှင် ထိုဣန္ဒြေတစ်ပါးစီသည် မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌ မိမိအစိုးရပြီး အခြားကိစ္စများ၌အခြားဣန္ဒြေတို့၏အလိုသို့ လိုက်ပါရ၏။

အကြီးအကဲအရာထိုက်သော အဓိပတိ ၄ပါးကား–

၁။ ဆန္ဒာဓိပတိ=ဒွိဟိတ်ဇော, တိဟိတ်ဇော ၅၂-ပါး၌ယှဉ်သောဆန္ဒ။
၂။ ဝီရိယာဓိပတိ=ဒွိဟိတ်ဇော, တိဟိတ်ဇော ၅၂-ပါး၌ ယှဉ်သောဝီရိယ။

၃။ စိတ္တာဓိပတိ=ဒွိဟိတ်ဇော, တိဟိတ်ဇော ၅၂-ပါး။ (ဧကဟိတ်ဇော ဖြစ်သည့် မောဟမူဒွေ့နှစ်ပါး အဟိတ်ဇောဖြစ်သည့် ဟသိတုပ္ပါဒ် တို့သည် အဓိပတိမဖြစ်ထိုက်ချေ။)

၄။ ဝိမံသာဓိပတိ=တိဟိတ်ဇော ၃၄-ပါး၌ယှဉ်သော ပညာ။ (စူးစမ်း ဆင်ခြင်တတ်သောပညာကို "ဝိမံသာ"ဟုခေါ်၏။)

ဒွိဟိတ်ဇော ၁၈-ပါး=လောဘမူ ၈, ဒေါသမူ ၂, မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄, မဟာကြိယာဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄။

တိဟိတ်ဇော ၃၄-ပါး=မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄, မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ် ၄, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉, မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ၉, မဂ်၄, ဖိုလ် ၄။

အာဟာရ ၄-ပါး

အစာအာဟာရသည် ခန္ဓာကိုယ်မပျက်မစီး, ကြီးပွားခိုင်ခံ့အောင် ရှက် ဆောင်ထောက်ပံ့ထားသကဲ့သို့ ထို့အတူ မိမိဆိုင်ရာအကျိုးကို လွန်စွာဖြစ်အောင် ရှက်ဆောင်ပေးနိုင်သောတရားကို 'အာဟာရ'ဟု ခေါ်၏။ အာဟာရ ၄-ပါး ကား—

၁။ ကဗဠီကာရာဟာရ=စားသောက်မျိုသွင်းအပ်သော အစားအစာ၌ပါ သည့် ဩဇာရုပ်တည်း။ ကဗဠီကာရာဟာရသည် ဩဇာနှစ်ဖို့ တကွ ရုပ် ၈-ပါးအစုဖြစ်သော အာဟာရဇအဋ္ဌကကလာပ်ကို ရှက်ဆောင်၏။

၂။ ဖဿာဟာရ=စိတ်အားလုံး၌ယှဉ်သော ဖဿစေတသိက်တည်း။ "ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ" ဟူသည်နှင့်အညီ ဖဿာဟာရသည် ဝေဒနာတည်းဟူသောအကျိုးကို ရှက်ဆောင်၏။

၃။ မနောသဉ္စေတနာဟာရ=စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်သော စေတနာတည်း။ စေတနာကို သင်္ခါရဟုခေါ်၍ "သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ" ဟူသည်နှင့်အညီ စေတနာဟာရ (ကံအာဟာရ)သည်ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ဟူသောအကျိုးကို ဆောင်၏။

၄။ ဝိညာဏာဟာရ=စိတ်အားလုံးသည် ဝိညာဏာဟာရဖြစ်၏။ "ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ"ဟူသည်နှင့်အညီ ဝိညာဏာဟာရ သည် အတူဖြစ်ဖက်စေတသိက်နာမ်နှင့် ရုပ်တရားကိုဆောင်၏။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ

သစ္စာလေးပါးကိုသိတတ်သော မဂ်ဉာဏ်ကို ''ဗောဓိ''ဟု ခေါ်၏။ ထိုဗောဓိဟူသည့် မဂ်ဉာဏ်၏အသင်းအပင်း ဘက်တော်သားများကို ''ဗောဓိပက္ခိယ''ဟု ခေါ်၏။ ဗောဓိပက္ခိယတရားများကား—

(၁) သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊

(၂) သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၊

(၃) ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊

(၄) ဣန္ဒြေ ၅-ပါး၊

(၅) ဗိုလ် ၅-ပါး၊

(၆) ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊

(၇) မဂ္ဂင် ၈-ပါးဟူ၍ ၃၇-ပါး ရှိပါသည်။

ဗောဓိပက္ခိယတရားဟူ၍ အရာ ကိုယ်များကို ကောက်ရာ၌ မဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သောတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မဂ်ဖိုလ်၏ရှေ့သွားဖြစ်၍မဂ်ဖိုလ်အတွက် အလွန်ကျေးဇူးများသော လောကီကုသိုလ်၊ ကြိယာတို့နှင့်ယှဉ်သော တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ကောက်ယူရမည်။

သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး

ပဋ္ဌာန်=ပ+ဋ္ဌာန=လွန်ကဲစွာအာရုံ၌သက်ရောက်၍+တည်သောတရား။ မိမိဆိုင်ရာအာရုံ၌ လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲမြဲစွာတည်သော သတိအထူးကို သတိပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်၏။

၁။ **ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**=ခန္ဓာကိုယ်၌(ပါ)ဆံပင်မွေးညင်းစသည့် ၃၂-ကောဋ္ဌာသ၌ စွဲမြဲစွာတည်၍ အဖန်ဖန်ရှုမှတ်သော သတိအထူး။ ဤသို့ရှုမှတ်ဖန်များလာလျှင် မတင့်တယ် ရွံရှာဖွယ်သော အသုဘအခြင်းအရာထင်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် ကာယာနုပဿနာသည် သုဘဝိပလ္လာသ(တင့်တယ်သည်ဟု ထင်မှားမှု)ကို ပယ်ရှားနိုင်၏။

၂။ **ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**=ဝေဒနာတို့ကို ဒုက္ခအခြင်းအရာထင်လာအောင် အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်သော သတိအထူး။ ဤဝေဒနာနုပဿနာသည် သုခဝိပလ္လာသ (ချမ်းသာသည်ဟုထင်မှားမှု)ကို ပယ်ရှားနိုင်၏။

၃။ **စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**=စိတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဤစိတ်ကား သရာဂစိတ်၊ ဤစိတ်ကား ဝီတရာဂစိတ်စသည်ဖြင့် ခွဲခြားလျက်အနိစ္စအခြင်းအရာထင်လာအောင် အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်သော သတိအထူး။ ဤစိတ္တာနုပဿနာသည် နိစ္စဝိပလ္လာသ (တည်မြဲသည်ဟု ထင်မှားမှု)ကို ပယ်ရှားနိုင်၏။

၄။ **ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**=သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသည့်တရားဓမ္မများကိုအနတ္တအခြင်းအရာထင်လာအောင် အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်သော သတိအထူး။ ထိုသို့ရှုဆင်ခြင်သောအခါ အရာရာကိစ္စတို့၌ ပရမတ္ထတရားများသာ ရွက်ဆောင် နေကြောင်း၊ ပရမတ္ထချည်းသာ ထင်ရှားရှိကြောင်းကို သိရသဖြင့် စီမံနိုင်သော အတ္တကောင်ကလေးမရှိဟူသော အနတ္တ အခြင်းအရာ လွန်စွာထင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မာနုပဿနာသည် အတ္တဝိပလ္လာသ (အတ္တရှိသည်ဟု ထင်မှားမှု)ကို ပယ်ရှားနိုင်၏။

တရားကိုယ်=သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးလုံး၏ တရားကိုယ်သည် မဟာကုသိုလ် ၈, မဟာကြိယာ ၈, အပ္ပနာဇော ၂၆, ပေါင်း ၄၂-ပါး၊ သောစိတ်တို့၌ ယှဉ်သည့်စေတသိက် ဖြစ်၏။

ဤသို့တရားကိုယ်မှာ တစ်ပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း–

(၁) ယူသောအာရုံတို့က ကာယ, ဝေဒနာ, စိတ္တ, ဓမ္မဟု ၄-မျိုးကွဲပြားခြင်း၊

(၂) ထိုအာရုံများ၌ အသုဘ, ဒုက္ခ, အနိစ္စ, အနတ္တဟု ဆင်ခြင်ပုံအခြင်းအရာက ၄-မျိုးကွဲပြားခြင်း၊

(၃) သုဘ, သုခ, နိစ္စ, အတ္တဟု ထင်ရှားမှုကို ပယ်ခွာခြင်း ကိစ္စက ၄-မျိုးကွဲပြားခြင်း၊

ဤအကြောင်းတို့ကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးအဖြစ် ခွဲခြား၍ ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး

သမ္မပ္ပဓာန=သမ္မာ+ပဓာန=ကောင်းစွာ+အားထုတ်ခြင်း။

၁။ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ပဟာနာယ ဝါယာမော=ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း။

၂။ အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အနုပ္ပါဒါယ ဝါယာမော=မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း။

၃။ အနုပ္ပန္နာနံကုသလာနံ ဥပ္ပါဒါယဝါယာမော=မဖြစ်သေးသောကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း။

၄။ ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဘိယျောဘာဝါယ ဝါယာမော=ဖြစ်ပြီးသောကုသိုလ်တရားတို့ကို ခိုင်ခံ့တိုးပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း၊

တရားကိုယ်=သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါးလုံးတို့၏ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ် ၈, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉, လောကုတ္တရာကုသိုလ် ၄-ဟူသည့် ၂၁-ပါးသောကုသိုလ်စိတ်တို့၌ယှဉ်သည့် ဝီရိယဖြစ်၏။

သမ္မပ္ပဓာန်တရား ၄-ပါးကို ရဟန္တာတို့ဆောင်ရွက်စရာ မလိုသဖြင့် ရဟန္တာများ၏သန္တာန်၌သာ ဖြစ်လေ့ရှိသောကြိယာစိတ်များ၌ယှဉ်သည့်ဝီရိယကို မကောက်ယူရပါ။ ထို့အပြင် ဖိုလ်တရားများသည်လည်း သမ္မပ္ပဓာန်ကိစ္စ ၄-ပါးကို မပြုနိုင်ကြသဖြင့် ဖိုလ်စိတ်များ၌ယှဉ်သည့် ဝီရိယကိုလည်းမကောက်ထိုက်ပါ။

ဝီရိယတစ်ပါးတည်း ဖြစ်လျက် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-မျိုး ကွဲပြားရခြင်း အကြောင်းရင်း

တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝီရိယတစ်ပါးတည်းဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-မျိုး ကွဲပြားရသနည်းဟုမေးသော် အဖြေကား တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝီရိယတစ်ပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ပြီးသောအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ၊ ဖြစ်ပြီးသောကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုးပွားစေခြင်းကိစ္စ၊ ဤသို့ ဝီရိယ၏ကိစ္စ ၄-မျိုး ကွဲပြားခြင်းကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး ကွဲပြားရပါသည်။

ဥပ္ပန္နပါပကပယ်ပုံ

ရှေးဘဝများက ဖြစ်စေ ယခုဘဝ၌ဖြစ်စေ တကယ်ဖြစ်ပြီးသောအကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်နှင့်တူသော မဖြစ်သေးသည့် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း "ဥပ္ပန္နပါပက"ဟု ခေါ်၏။

ဥပ္ပန္နပါပကကို မဂ်ကုသိုလ်၌ရှိသော ဝီရိယဖြင့် ပယ်ပုံမှာထင်ရှား၏။ လောကီကုသိုလ်များ၏ ပယ်ရှားပုံကား "ငါသည် ပါဏာတိပါတအမှုကိုပြုမိခဲ့ပြီ၊ ထိုအမှုကိုပြုမိခဲ့သည့်အတွက် နောင်တတစ်ဖန်ပူပန်ခြင်း ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်နေလျှင် အကုသိုလ်များသာထပ်၍ တိုးပွားလိမ့်မည်၊ ပူပန်မှုကြောင့် ပြုမိခဲ့ပြီးသည့်အမှုကို မပြုရလေအောင်မတတ်နိုင်" ဤသို့ဆင်ခြင်ပြီးသော် ထိုပြုခဲ့

မိသော ပါဏာတိပါတမှုကို လုံးလုံးဂရုမပြုဘဲ ပယ်စွန့်မေ့ပျောက်လိုက်၏။ နောက်နောင်အခါ၌လည်း ထိုပါဏာတိပါတမှုမဖြစ်ဖို့ရာ လွန်စွာရှောင်ကြဉ်၏။ ဤသို့အားထုတ်သော် ဖြစ်ပြီးပါဏာတိပါတမှုကိုလည်း ပယ်နိုင်၏။ ဖြစ်ပြီးပါဏာတိပါတမှုနှင့် အလားတူသော ပါဏာတိပါတကိုလည်း ပယ်စွန့်ရာ ရောက်၏။

အနုပ္ပန္နပါပက

အနမတဂ္ဂသံသရာ၌ မဖြစ်ဖူးသော အကုသိုလ်ဟူ၍မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဤဘဝ၌ လုံးဝမဖြစ်ဖူးသော အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း အာရုံအသစ်အဆန်း တစ်ခုခုကိုစွဲ၍ မဖြစ်ဖူးသော အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း 'အနုပ္ပန္နပါပက'ဟု ခေါ်၏။

အနုပ္ပန္နကုသလ

ဤဘဝ၌ မဖြစ်ဖူးသေးသော သမထဝိပဿနာစသော လောကီကုသိုလ်မျိုးကိုလည်းကောင်း၊ သံသရာ၌ တစ်ခါမျှမဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မဂ်ကုသိုလ်မျိုးကိုလည်းကောင်း "အနုပ္ပန္နကုသလ"ဟု ခေါ်၏။

ဥပ္ပန္နကုသလ

ဖြစ်ပြီးသောမဂ်ကို ထပ်၍တိုးပွားစေဖွယ်မရှိ၊ မဖြစ်သေးသောမဂ်ကိုသာ ဖြစ်အောင်ဆက်လက် အားထုတ်ဖွယ် ရှိသောကြောင့် ဥပ္ပန္နကုသလကို တိုးပွားစေရာ၌ မဂ်ကုသိုလ်ကိုမယူဘဲ ရှေးဘဝကဖြစ်စေ ယခုဘဝ၌ဖြစ်စေ ဖြစ်ပြီးသော သမထဝိပဿနာစသောလောကီကုသိုလ်တို့ကိုသာ ယူရမည်။

ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး

ဣဒ္ဓိပါဒ=ဣဒ္ဓိ+ပါဒ=ပြီးစီးထမြောက်သောအကျိုး+အခြေခံ။

ပြီးစီးထမြောက်သော ဈာန်မဂ်ဖိုလ်အကျိုးတို့၏အခြေခံ အကြောင်းတရားကို ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟု ခေါ်၏။

ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရအောင် အားထုတ်သဖြင့် ထိုဈာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ထမြောက်လာမှုကို "ဣဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်၏။ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရရန်အခြေခံဖြစ်သောတရား (ဣဒ္ဓိပါဒ်)တို့မှာ ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တ, ပညာတို့တည်း။ အဓိပတိထိုက်သောတရားတို့ပေတည်း။

၁။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်=ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၌ယှဉ်သည့် ဆန္ဒစေတသိက်။
၂။ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်=ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၌ ယှဉ်သည့်ဝီရိယစေတသိက်။

၃။ စိတ္တဒွိပါဒ်=မဟာကုသိုလ် ၈၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉၊ လောကုတ္တရာ ကုသိုလ် ၄-ဟူသည့် ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး။

၄။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်=ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး၌ ယှဉ်သည့်ပညာ။

မှတ်ချက်။ ။ဣဒ္ဓိပါဒ်သည် အကျိုးပြီးစီးပြီဖြစ်သော ရဟန္တာတို့၏ ကြိယာစိတ်များနှင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးတရားဖြစ်သောဖိုလ်တရားများနှင့်လည်းကောင်း မသက်ဆိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့်တရားကိုယ်များကိုကောက်ရာ၌ သမ္မပ္ပဓာန်တရားတွင်ကဲ့သို့ကုသိုလ်စိတ်၌ယှဉ်ရိုးဖြစ်သည့် ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ ပညာနှင့် ကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ကောက်ယူရမည်။

ဣန္ဒြေ ၅-ပါး

ဗောဓိပက္ခိယဖြစ်သော ဣန္ဒြေ ၅-ပါးရှိသည်။ တရားကိုယ်များကောက်သည့်အခါ သတိပဋ္ဌာန်တွင်ကဲ့သို့ မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ အပ္ပနာဇော တို့၌ယှဉ်သော ဆိုင်ရာစေတသိက်တို့ကို ကောက်ယူရမည်။

၁။ သဒ္ဓိန္ဒြေ=မဟာကုသိုလ် ၈၊ မဟာကြိယာ ၈၊ အပ္ပနာဇော ၂၆-တို့၌ ရှိသော သဒ္ဓါစေတသိက်။

၂။ ဝီရိယိန္ဒြေ=အထက်ပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဝီရိယစေတသိက်။

၃။ သတိန္ဒြေ=အထက်ပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော သတိစေတသိက်။

၄။ သမာဓိန္ဒြေ=အထက်ပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်။

၅။ ပညိန္ဒြေ=အထက်ပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ပညာစေတသိက်။

ဗိုလ် ၅-ပါး

သဒ္ဓါဗိုလ်၊ ဝီရိယဗိုလ်၊ သတိဗိုလ်၊ သမာဓိဗိုလ်၊ ပညာဗိုလ်တို့ဖြစ်ကြ၏။ တရားကိုယ်မှာ ဣန္ဒြေ ၅-ပါးအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး

ဗောဓိဟူသော သစ္စာလေးပါးကိုသိကြောင်းတရားအပေါင်း၏ အစိတ် အစိတ်သည် "ဗောဓိအင်္ဂ=ဗောဇ္ဈင်္ဂ=ဗောဇ္ဈင်"ဖြစ်၏။ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးရှိ၏။

၁။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အောက်မေ့မှု သတိ၊ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ အပ္ပနာ ဇော ၄၂-ပါးတို့၌ ယှဉ်သော သတိစေတသိက်ဖြစ်၏။

၂။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်= သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော ဆိုင်ရာ တရားများကို စိစစ်တတ်သည့် ပညာ။ တရားကိုယ်မှာအထက် ပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ပညာတည်း။

၃။ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အားထုတ်မှု ဝီရိယ။ တရားကိုယ်မှာ ဖော်ပြပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ ယှဉ်သော ဝီရိယဖြစ်၏။

၄။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကိုသိကြောင်းဖြစ်သောနှစ်သက်ရွှင်လန်းမှု ပီတိ။ တရားကိုယ်မှာ ဖော်ပြပါ စိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ပီတိ စေတသိက်ဖြစ်၏။

၅။ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကိုသိကြောင်းဖြစ်သောငြိမ်းအေးခြင်း ပဿဒ္ဓိ။ တရားကိုယ်မှာ ဖော်ပြပါစိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်ကြသော ကာယပဿဒ္ဓိနှင့် စိတ္တပဿဒ္ဓိစေတသိက်။

၆။ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်းဖြစ်သော တည်ကြည်ခြင်း ဧကဂ္ဂတာ။ အထက်ပါ စိတ် ၄၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်တည်း။

၇။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကိုသိကြောင်းဖြစ်သော လျစ်လျူရှုမှု တတြမဇ္ဈတ္တတာ။ တရားကိုယ်မှာ ဖော်ပြပါ စိတ် ၄၂-ပါး၌ ယှဉ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်။

မှတ်ချက်။

(၁) သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ မေ့လျော့တတ်သော ပမာဒ တရားကိုဖျက်ဆီး၍ မမေ့မလျော့သောအပ္ပမာဒတရားကို ပြည့်စုံစေ၏။

(၂) ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း၏အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စတာစသည့် အထူးထူးသော အခြင်းအရာဖြင့်ဆင်ခြင်စူးစမ်းစေ၏။

(၃) ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အာရုံ၌ သမ္မပ္ပဓာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းစွာကြိုးပွားမြဲခိုင်စေပြီး ကုသိုလ်တရားတို့၌ ဆုတ်နစ်စေသော ကိလေသာတရားအပေါင်းကို ပယ်ဖျက်၏။

(၄) ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဘာဝနာ၏ အာရုံ၌ မဖော့မလျော့ ပျင်းရိခြင်းကို ဖျက်ဆီးမှုတ်လွင့်တတ်၏။

(၅) ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဘာဝနာ၏အာရုံတွင် စိတ်၏ပူပန်မှုကြောင့်ကြမှု ကို ပယ်ဖျောက်တတ်၏။

(၆) သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် ဘာဝနာ၏အာရုံ၌ စိတ်၏တည်ကြည်မှုလှုပ်ရှား ပျံ့လွင့်မှုကို ပယ်ဖျောက်တတ်၏။

(၇) ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်သည် ဘာဝနာ၏အာရုံ၌ စိတ်၏ နှိမ့်လွန်းခြင်း, ထက်လွန်းခြင်းတို့ကိုပယ်ဖျောက်၍ အလယ်အလတ်ဖြစ်အောင်တည့်မတ်ပေး၏။

မဂ္ဂင် ၈-ပါး

"ဗောဓိပက္ခိယဖြစ်သော မဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့မှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိနှင့် သမ္မာသမာဓိတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဤမဂ္ဂင်တို့၏ တရားကိုယ်များသည် မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, အပ္ပနာဇော ၄၂-ပါးတို့၌ ရှိသော ပညာ, ဝိတက်စသည်တို့ဖြစ်ကြ၏။

မဂ္ဂင် ၈-ပါးသား နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာလမ်းမကြီးပေတည်း၊

တရားကိုယ်ကောက်ရာစိတ်များ

သတိပဋ္ဌာန်၊ ဣဒ္ဓိ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်တို့၏ တရားကိုယ်ကောက်ရာဌာနဖြစ်သောစိတ်တို့သည် တူညီကြ၏။ မဟာကုသိုလ် ၈၊ မဟာကြိယာ ၈၊ အပ္ပနာဇော ၂၆-ဟူသော စိတ် ၄၂-ပါးဖြစ်၏။

သမ္မပ္ပဓာန်နှင့် ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့၏ တရားကိုယ်ကောက်ရာဌာနဖြစ်သော စိတ်တို့သည် တူညီကြ၏။ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါးဖြစ်၏။

ဗောဓိပက္ခိယတရားကိုယ်ပေါင်း

ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့၏ တရားကိုယ်များကို ရေတွက်လျှင် ၁-ဆန္ဒ၊ ၂-စိတ်၊ ၃-တတြမဇ္ဈတ္တတာ(ဥပေက္ခာ)စေတသိက်၊ ၄-သဒ္ဓါ၊ ၅-ပဿဒ္ဓိစေတသိက်(ကာယပဿဒ္ဓိနှင့်စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့ကိုတစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ တစ်ခုတည်းယူသည်)၊ ၆-ပီတိ၊ ၇-သမ္မာဒိဋ္ဌိခေါ် ပညာ၊ ၈-သမ္မာသင်္ကပ္ပခေါ် ဝိတက်၊ ၉-သမ္မာဝါယာမခေါ် ဝီရိယ၊ ၁၀-သမ္မာဝါစာ၊ ၁၁-သမ္မာကမ္မန္တ၊ ၁၂-သမ္မာအာဇီဝ၊ ၁၃-သမ္မာသတိခေါ် သတိ၊ ၁၄-သမ္မာသမာဓိခေါ် ဧကဂ္ဂတာဟူ၍ ၁၄-ပါးရ၏။

ဗောဓိပက္ခိယတရားကိုယ် ၁၄-ပါးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနများ

(က) ၁-ဌာနစိတပ်သော တရားကိုယ် ၉-ပါး

၁။ ဆန္ဒသည် ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် ဌာနတပ်၏။

၂။ စိတ်သည် စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ် ဌာနတပ်၏။

၃။ ပီတိသည် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဌာနတပ်၏။
၄၊ ပဿဒ္ဓိသည် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဌာနတပ်၏။
၅။ တတြမဇ္ဈတ္တတာသည် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်ဌာနတပ်၏။
၆။ ဝိတက်သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။
၇။ သမ္မာဝါစာသည် သမ္မာဝါစာမဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။
၈။ သမ္မာကမ္မန္တသည် သမ္မာကမ္မန္တ မဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။
၉။ သမ္မာအာဇီဝသည် သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။

(ခ) ၂-ဌာနတပ်သော တရားကိုယ် ၁-ပါး

၁၀။ သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓိန္ဒြေနှင့် သဒ္ဓါဗိုလ်ဌာနတပ်၏။

(ဂ) ၄-ဌာနတပ်သော တရားကိုယ် ၁-ပါး

၁၁။ သမာဓိသည် သမာဓိန္ဒြေ၊ သမာဓိဗိုလ်၊ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။

(ဃ) ၅-ဌာနတပ်သော တရားကိုယ် ၁-ပါး

၁၂။ ပညာသည် ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်၊ ပညိန္ဒြေ၊ ပညာဗိုလ်၊ ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။

(င) ၈-ဌာနတပ်သော တရားကိုယ် ၁-ပါး

၁၃။ သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ဌာန၊ သတိန္ဒြေ၊ သတိဗိုလ်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သမ္မာသတိမဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။

(စ) ၉-ဌာနတပ်သော တရားကိုယ် ၁-ပါး

၁၄။ ဝီရိယသည် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ဌာန ဝီရိယိန္ဒြေ၊ ဝီရိယဗိုလ်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်ဌာနတပ်၏။

သဗ္ဗသင်္ဂဟ

ဤအခန်းသည် စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ်တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးရေတွက်ရာ အခန်းဖြစ်၏။ ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ အရိယသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို ဤအခန်း၌ တင်ပြပါမည်။

ခန္ဓာ ၅-ပါး

"ခန္ဓ" သဒ္ဒါသည် "အစုအပုံ" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ=ရုပ်အစု၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာ=ဝေဒနာအစု စသည်ဖြင့်

သိမှတ်ရာ၏၊ သို့ရာတွင် "အစုအပုံ" ဟုဆိုသည့်အတွက် စပါးကို စုပုံထားသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်၌ ရုပ်ဝေဒနာချား စုပုံနေသည်ဟု မမှတ်ယူသင့်ပါ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အတိတ်ရုပ်, ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်, အနာဂတ်ရုပ် ဟူသည့် ရုပ် ၃-မျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် ပေါင်းစုထားသော ရုပ်အစုဖြစ်သည်ဟု သိမြင်ရမည်။

တစ်ဖန် သန္တာန်ကိုလိုက်၍ အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ (အတွင်း-အပြင်)၊ ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားကိုလိုက်၍ ဟီန-ပဏီတ (အယုတ်-အမြတ်)၊ ဌာနအားဖြင့် ဒူရ-သန္တိက (အဝေး-အနီး) စသည့်နည်းတို့ဖြင့်လည်း ရုပ်, ဝေဒနာ စသည်ကို ခွဲခြား၍ ဉာဏ်ဖြင့်ပေါင်းစုနိုင်၏။

သို့ဖြစ်၍ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, ဟီန, ပဏီတ, ဒူရ, သန္တိကအားဖြင့် များပြားလှသော ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့ကို ၅-ပုံ ၅-စုပေါင်းစုထားခြင်းကို ခန္ဓာ ၅-ပါးဟု ခေါ်ပါသည်။

၁။ ရူပက္ခန္ဓာ = အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ရုပ် ၂၈-ပါးတို့၏ အပေါင်းအစု။

၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ= အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာတို့၏ အပေါင်းအစု။

၃။ သညာက္ခန္ဓာ = အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်သညာတို့၏ အပေါင်းအစု။

၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ = ဝေဒနာ, သညာတို့မှ ကြွင်းသော စေတသိက် ၅၀-တို့၏ အပေါင်းအစု။

၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ= စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး၊ အကျယ် ၁၂၁-ပါးတို့၏ အပေါင်းအစု။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး

ဥပါဒါန်တရားတို့၏အာရုံဖြစ်သောခန္ဓာကို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟုခေါ်၏။ ဥပါဒါန်တရားတို့၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘနှင့် ဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ အကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအကုသိုလ်တရားတို့သည် လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်ခန္ဓာများကိုသာ အာရုံပြုနိုင်ကြ၏။ လောကုတ္တရာစိတ်, စေတသိက်တို့ကို အာရုံမပြုနိုင်ကြချေ။

ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်၏အာရုံဖြစ်သောခန္ဓာသည် လောကီစိတ်များ, ထိုစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များနှင့် ရုပ်တရားများဖြစ်ကြ၏။

၁။ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ =ရုပ် ၂၈-ပါးတို့၏အပေါင်းအစု။

၂။ ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ=လောကီစိတ် ၈၁-ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာတို့၏အပေါင်းအစု။

၃။ သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ=လောကီစိတ် ၈၁-ပါးနှင့် ယှဉ်သော သညာတို့၏ အပေါင်းအစု။
၄။ သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ=ဝေဒနာ, သညာတို့မှကြွင်းသော လောကီ စေတသိက် ၅၀ တို့၏ အပေါင်းအစု။
၅။ ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ=လောကီစိတ် ၈၁-ပါးတို့၏ အပေါင်းအစု။

ခန္ဓာ ၂-မျိုး ဟောရခြင်းအကြောင်းရင်း

ဘယ်အကျိုးငှာ ခန္ဓာ, ဥပါဒါနက္ခန္ဓဟူ၍ ခန္ဓာ ၂-မျိုးခွဲခြားလျက် ဗုဒ္ဓ တော်မြတ်ဟောရသနည်း။

၁။ လောကီဖြစ်စေ လောကုတ္တရာဖြစ်စေ ခန္ဓာဖွဲ့၍ ရကောင်းသမျှသော တရားများအားလုံးကို သိမ်းကျုံးလျက် ပြတော်မူခြင်းငှာ ပထမ ခန္ဓဒေသနာကို ဟောတော်မူ၏။
၂။ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသောအခါ၌ကား လောကုတ္တရာခန္ဓာများကို အာရုံပြု၍ မစီးဖြန်းရပါ။ ဝဋ်ဒုက္ခ ရာမျေားကို အာရုံပြု၍ စီးဖြန်း ပါမှ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တသဘော ထင်မြင်နိုင်သည်၊ သို့အတွက် ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ရန်အလို့ငှာ လောကီတရားများ သက်သက်ကို ခန္ဓာဖွဲ့လျက် ဒုတိယဥပါဒါနက္ခန္ဓဒေသနာကို ဟောတော်မူပါသည်။

နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာဝိမုတ်

မည်သည့်တရားမဆို အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ကွဲပြားလျှင် ထို၃ မျိုး ကို စုပေါင်း၍ ခန္ဓာဖွဲ့ကောင်း၏။ အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ ၂-မျိုး ကွဲပြားလျှင် ထို ၂-မျိုးကို ပေါင်းစု၍ ခန္ဓာဖွဲ့ကောင်း၏၊ သြဠာရိက (ရုန့်ရင်းသော) တရား တစ်မျိုး, သုခုမ (သိမ်မွေ့သော) တရားတစ်မျိုးဟု ကွဲပြားလျှင် ထို ၂မျိုးကို ပေါင်းစု၍ ခန္ဓာဖွဲ့ကောင်း၏၊ ဟီန (ယုတ်ညံ့သော) တရားတစ်မျိုး, ပဏီတ (မွန်မြတ်သော) တရားတစ်မျိုးဟု ကွဲပြားသော် ထို ၂-မျိုးကို စုပေါင်း၍ ခန္ဓာဖွဲ့ကောင်း၏၊ ဒူရေ (အသိခက်သဖြင့် ဉာဏ်နှင့်ဝေးသော) တရားတစ်မျိုး, သန္တိကေ (အသိလွယ်သဖြင့် ဉာဏ်နှင့်နီးသော) တရားတစ်မျိုး ဟု ကွဲပြားလျှင်လည်း ထို ၂-မျိုးကို ပေါင်းစု၍ ခန္ဓာဖွဲ့ကောင်း၏။

နိဗ္ဗာန်ကား ကာလ ၃-ပါးမှလွတ်သဖြင့် ကာလဝိမုတ်ဖြစ်၏။ အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓဟု ၂-မျိုးမကွဲပြားဘဲ ခန္ဓာကိုယ်၏ပြင်ဝယ်၌ တည်သောကြောင့် ဗဟိဒ္ဓ တစ်မျိုးသာရှိ၏၊ သြဠာရိက-သုခုမဟု ၂-မျိုး မကွဲပြားဘဲ သိမ်မွေ့သော ကြောင့် သုခုမတစ်မျိုးသာဖြစ်၏။ ဟီန-ပဏီတဟု ၂-မျိုး မကွဲပြားဘဲ မြတ်သောကြောင့် ပဏီတ တစ်မျိုးသာရှိ၏၊ ဒူရေ-သန္တိကေဟု ၂-မျိုး မကွဲပြားဘဲ ဉာဏ်နှင့်ဝေးသောကြောင့် ဒူရေတစ်မျိုးသာရှိ၏။ ဤသို့ဆိုင်ရာ

၅ဒန၌ ၂-မျိုးမရ တစ်မျိုးစီသာရသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို "ဘေဒါဘာဝ-အကွဲအပြားမရှိ" ဟု ဆိုအံ၊

ဗဟိဒ္ဓ, သုခုမ, ပဏီတ, ဒူရ ဟူသော ၄-မျိုးကား အချင်းချင်းကွဲပြားကြသည်မဟုတ်။ ဗဟိဒ္ဓနိဗ္ဗာန်သည်ပင် သုခုမလည်းဖြစ်၏၊ ပဏီတလည်း ဖြစ်၏၊ ဒူရလည်းဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် နိဗ္ဗာန်၌ အကွဲအပြားမရှိသဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ခန္ဓာမပွဲ့ဆိုက်ချေ။

အာယတန ၁၂-ပါး

"အာယတန" ထဒ္ဒါသည် "အကြောင်း" ဟူသောအနက်ကို ဟောအံ။

စိတ် စေတသိက်တို့သည် ရူပါရုံ-စက္ခုပသာဒ စသည်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏၊ ထိုသို့ စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းဖြစ်သော တရားများကို "အာယတန" ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

စက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံတို့ကို အကြောင်းပြု၍ စက္ခုဒွါရိက ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့် စက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံကို စက္ခာယတန, ရူပါယတနဟု ခေါ်ဆို၏။ အလားတူပင် သောတပသာဒနှင့် သဒ္ဒါရုံတို့သည် သောတဒွါရိက ဝီထိစိတ်များ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်၍ သောတာယတန, သဒ္ဒါယတနဟု အမည်ရကြ၏။

ဒွါရ ၆-ပါးကိုအကြောင်းပြု၍ အတွင်း အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကိုရ၏။

၁။ စက္ခာယတန=စက္ခုပသာဒ၊
၂။ သောတာယတန=သောတပသာဒ၊
၃။ ဃာနာယတန=ဃာနပသာဒ၊
၄။ ဇိဝှာယတန=ဇိဝှာပသာဒ၊
၅။ ကာယာယတန=ကာယပသာဒ၊
၆။ မနာယတန=စိတ်အကျဉ်း ၈၉၊ အကျယ် ၁၂၁-ပါး။

အာရုံ ၆-ပါးကို အကြောင်းပြု၍ အပြင်ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးကို ရ၏။

၇။ ရူပါယတန=ရူပါရုံ (အဆင်း)၊
၈။ သဒ္ဒါယတန=သဒ္ဒါရုံ (အသံ)၊
၉။ ဂန္ဓာယတန=ဂန္ဓာရုံ (အနံ့)၊
၁၀။ ရသာယတန=ရသာရုံ (အရသာ)၊
၁၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (ပထဝီ၊ ဝါယော၊ တေဇော)၊
၁၂။ ဓမ္မာယတန=စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်။

ဓာတ် ၁၈-ပါး

မိမိသဘောကိုဆောင်တတ်သောတရားကို ဓာတ်ဟုခေါ်၏။ မိမိသဘော လက္ခဏာအတိုင်း ထင်ရှားဖြစ်သည်ကို 'ဆောင်သည်' ဟု ဆို၏။

စက္ခု, သောတ စသောတရားတို့သည်မိမိသဘောအတိုင်း တည်ရှိကြပြီး မိမိဆိုင်ရာသဘောကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် 'ဓာတု=ဓာတ်' ဟု အမည်ရကြ၏။

ဒွါရ ၆-ပါးကို 'အခံဓာတ်' များဟု ခေါ်၏။

၁။ စက္ခုဓာတ်=စက္ခုပသာဒ၊
၂။ သောတဓာတ်=သောတပသာဒ၊
၃။ ဃာနဓာတ်=ဃာနပသာဒ၊
၄။ ဇိဝှာဓာတ်=ဇိဝှာပသာဒ၊
၅။ ကာယဓာတ်=ကာယပသာဒ၊
၆။ မနောဓာတ်=ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေ။

အာရုံ ၆-ပါးကို 'အတိုက်ဓာတ်' များဟု ခေါ်၏။

၇။ ရူပဓာတ်=ရူပါရုံ၊
၈။ သဒ္ဒဓာတ်=သဒ္ဒါရုံ၊
၉။ ဂန္ဓဓာတ်=ဂန္ဓာရုံ၊
၁၀။ ရသဓာတ်=ရသာရုံ၊
၁၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊
၁၂။ ဓမ္မဓာတ်=စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်။

ဝိညာဏဓာတ် ၆-ပါးကို 'အပွင့်ဓာတ်' များဟု ခေါ်၏။

၁၃။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်=စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ၊
၁၄။ သောတဝိညာဏဓာတ်=သောတဝိညာဏ်ဒွေ၊
၁၅။ ဃာနဝိညာဏဓာတ်=ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ၊
၁၆။ ဇိဝှာဝိညာဏဓာတ်=ဇိဝှာဝိညာဏ်ဒွေ၊
၁၇။ ကာယဝိညာဏဓာတ်=ကာယဝိညာဏ်ဒွေ၊
၁၈။ မနောဝိညာဏဓာတ်=ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀နှင့် မနောဓာတ် ၃-ပါးတို့မှ ကြွင်းသော စိတ် ၇၆-ပါး။

သစ္စာ ၄-ပါး

"သစ္စ" သဒ္ဒါသည် "မှန်ကန်ခြင်း" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။

ဒုက္ခဟူ၍ ဟောထားသောရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ကေန်အမှန် ဒုက္ခဖြစ်၏၊ သမုဒယဟုဟောထားသော တဏှာသည်လည်း ကေန်အမှန်ပင် ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်၏၊ နိရောဓဟုဟောထားသော ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်း ကေန်အမှန်ပင် ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ မှန်၏။ နိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါ=မဂ္ဂသစ္စာ

ဟု ဆိုလိုချင် ဆိုသည့်အတိုင်းပင် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းအကျင့်မှန်၏။ ဤသို့ မှန်ဆန်သောတရားကို "သစ္စာ"ဟု ခေါ်၏။

တစ်ဖန် သစ္စာ ၄-ပါးတို့သည် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသာ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိအပ်သောကြောင့် "အရိယသစ္စာ ၄-ပါး"ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

အရိယသစ္စာသည် လောကဓာတ်၌ မှန်သည်ဟုယူဆထားကြသော သမ္မုတိသစ္စာနှင့်မတူချေ။ ရှေးလူကြီးသူတို့သမုတ်ထားအပ်သည့်အတိုင်း "ယောကျ်ား-မိန်းမ"ရှိသည်ဟုဆိုလျှင် လောကအလိုအားဖြင့် မှန်ကန်သည်ဟု ယူဆရ၏။ သို့သော် တကယ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ စိစစ်ကြည့်လျှင် "ယောကျ်ား-မိန်းမ"ဟူသော အထည်ဝတ္ထုတို့ကို ရှာ၍မရ၊ ရုပ်နာမ်အစုအဝေးကိုသာတွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် သမ္မုတိသစ္စာသည် စိတ်ဖြာစိစစ်ခြင်းကို မခံယူနိုင်၊ အရိယသစ္စာကား စိစစ်လေလေ မှန်ကန်လေလေ ဖြစ်၏။

သင်္ဂြိုဟ်ပါဠိအခေါ်	ခေါ်ဝေါ်ရိုး	တရားကိုယ်နှင့် အဓိပ္ပာယ်
၁။ ဒုက္ခအရိယသစ္စ	ဒုက္ခသစ္စာ	လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ လောဘကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး၊ ဤအလုံးစုံသော တေဘူမကတရားတို့ကို ဒုက္ခအမှန်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာဟု ခေါ်၏။
၂။ ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စ	သမုဒယသစ္စာ	တဏှာလောဘသည် ဒုက္ခဖြစ်စေသောအကြောင်းရင်း အမှန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ မည်၏။
၃။ ဒုက္ခနိရောဓအရိယသစ္စ	နိရောဓသစ္စာ	နိဗ္ဗာန်သည် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာအမှန်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာမည်၏။
၄။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါအရိယသစ္စ	မဂ္ဂသစ္စာ	မဂ်၌ယှဉ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းအကျင့်မှန်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။

ဤသစ္စာ ၄-ပါးတွင် ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာတို့သည် လောကီသစ္စာများဖြစ်ကြ၏၊ နိရောဓသစ္စာနှင့်မဂ္ဂသစ္စာတို့သည် လောကုတ္တရာသစ္စာများ ဖြစ်ကြ၏။

သံသရာ၌ဖြစ်ရသော ရုပ်နာမ်ဟူသမျှသည် ဒုက္ခတရားချည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာသည် သံသရာ၌ဖြစ်ရခြင်းဟူသော ပဝတ္တိသစ္စာတည်း။ မကောင်းသော အကျိုးသစ္စာလည်းဖြစ်၏၊ သမုဒယသစ္စာသည် ထိုသံသရာဒုက္ခဟူသမျှ၏ ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းရင်း ပဝတ္တိဟေတုသစ္စာတည်း။မကောင်းသော အကြောင်းသစ္စာလည်း ဖြစ်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် သံသရာဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဝတ္တိသစ္စာတည်း၊ ကောင်းသောအကျိုးသစ္စာဖြစ်၏။ မဂ္ဂသစ္စာသည် ထိုနိဝတ္တိသို့ရောက်ကြောင်း နိဝတ္တိဟေတုသစ္စာဖြစ်၏။ ကောင်းသောအကြောင်း သစ္စာလည်းဟုတ်၏။

ဤသစ္စာ ၄-ပါးဖြင့် မကောင်းသော အကျိုးအကြောင်း၊ ကောင်းသော အကျိုးအကြောင်းတို့ ပြည့်စုံပြီဖြစ်၍ ဤသစ္စာလေးပါးထက် ပို၍လည်း မကောင်း၊ လျော့၍လည်းမကောင်း ဘုရားရှင်အဆူဆူတို့ ဟောခဲ့တော်မမူဘဲ ဤသစ္စာ ၄-ပါးကိုသာ ဟောတော်မူကြကုန်၏။

သစ္စဝိမုတ်

ပရမတ္ထ ၄-ပါးတွင် လောကီစိတ်၊စေတသိက်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့သည်လည်း ကောင်း၊ မဂ်စိတ်၌ယှဉ်သော မဂ္ဂင် ၈-ပါးသည်လည်းကောင်း အသီးသီး သစ္စာမည်ကြလေပြီ။

မဂ်စိတ်တစ်ပါးပါးတွင် စေတသိက် ၃၆-ပါးယှဉ်ကြရာ မဂ္ဂင် တရားကိုယ် ၈-ပါး(ပညာ၊ ဝိတက်၊ ဝိရတိ ၃၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ)ကို နုတ်လိုက်လျှင် ၂၈-ပါးကျန်၏၊ ထို ၂၈-ပါးနှင့် မဂ်စိတ်ကိုပေါင်းလျှင် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉-ပါးကိုရ၏။

ထို့ကြောင့်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉၊ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉၊ အနာဂါမိမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉-တို့သည် သစ္စာအရေအတွက်မှ လွတ်ထင်းသော သစ္စာဝိမုတ်ချည်း ဖြစ်ကြ၏။

ထို့အပြင် ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါး၌ စေတသိက် ၃၆-ပါးစီယှဉ်ကြရာ သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါး၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါး၊အနာဂါမိဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါး၊ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါးတို့သည်လည်း သစ္စာဝိမုတ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ဖိုလ်စိတ်၌ယှဉ်ကြသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ဖို့ရာ အကြောင်း(မဂ္ဂ) မဟုတ်သောကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာတွင် မပါဝင်နိုင်ကြပါ။

သစ္စာ ၄-ပါးမှ လွတ်သောတရားမရှိ

"သစ္စာ ၄-ပါးမှလွတ်သော သိဖွယ်တရားသည် မရှိ" ဟူသော အဋ္ဌကထာများ၏ စကားအရဆိုလျှင် ပရမတ္ထတရား အားလုံးကို သစ္စာ ၄-ပါး၌ ထိုက်သလို သွင်းယူရလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်စိတ်၌ယှဉ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈-ပါးကို မဂ္ဂင်ချင်းတူသောကြောင့် သဒိသူပစာရနည်းအရ မဂ္ဂသစ္စာ၌ သွင်းရာ၏။

ထိုမှကြွင်းသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၈၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၈-အသီးသီးတို့ကို "သဗ္ဗေသင်္ခါရာဒုက္ခာ" အရ သင်္ခါရတရားတွင် ပါဝင်ပြီး သင်္ခါရ ဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာတွင် ထည့်သွင်းယူရာ၏။

တဏှာအစေ် တစ်ရာ့ရှစ်

တဏှာသည် ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။ ကာမတဏှာသည် ရူပါရုံစသော ဖြာရုံ ၆-ပါးကို လိုလားတပ်မက်သော တဏှာဖြစ်၏။

ဘဝတဏှာသည် သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် အတူတကွဖြစ်သော တဏှာဖြစ်၏။ သဿတဒိဋ္ဌိသည် ထာဝရတည်မြဲသော အတ္တကိုယုံကြည်၍ ဘဝသည်မပြတ်စဲ အမြဲဖြစ်တတ်၏ဟု အယူမှားသောဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ထိုအယူမှားကို တပ်မက်တွယ်တာနေသောတဏှာသည် ဘဝတဏှာဖြစ်၏။

ဝိဘဝတဏှာသည် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့်တို့ အတူတကွဖြစ်သော တဏှာဖြစ်၏။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသည် တစ်ဘဝပြီးဆုံးလျှင် ပြတ်စဲသည်ဟုအယူမှားသော ဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ထိုအယူမှားကို တပ်မက်တွယ်တာနေသောတဏှာသည် ဝိဘဝတဏှာဖြစ်၏။

ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ၃-မျိုးကို အခြေတည်၍ ထိုတဏှာတို့ဏ အာရုံပြုသောအာရုံ ၆-ပါးဖြင့် မြှောက်ပွားလျှင် တဏှာ ၁၈-ပါးကိုရ၏။ ဤတဏှာ ၁၈-ပါးလုံးသည် အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ကာလ ၃-ပါး၌ရှိသော အာရုံများကို အာရုံပြုကြသဖြင့် ကာလ ၃-ပါးဖြင့် တစ်ဖန်မြှောက်ပွားလျှင် ၁၈×၃=၅၄-ပါး ရ၏။ ထို ၅၄-ပါးလုံးပင် မိမိသန္တာန်ကို အာရုံပြု၍လည်းကောင်း သူများသန္တာန်ကိုအာရုံပြု၍လည်းကောင်း ဖြစ်ရကား ထိုတဏှာ ၅၄-ပါးကို သန္တာန် ၂-ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် ၁၀၈-ဖြစ်၏။ ဤကား တဏှာအစေ် ၁၀၈-ပါးပင်တည်း။

ဆောင်ပုဒ်။ ။"တဏှာသုံးတန်၊ အရင်းခံ၊ အာ, ကာ, သန်ဖြင့် မြှောက်"

တဏှာ ၃-ပါးကို အခြေခံ၍ အာ (အာရုံ ၆-ပါး), ကာ (ကာလ ၃-ပါး), သန် (သန္တာန် ၂-ပါး)တို့ဖြင့် အဆင့်ဆင့်မြှောက်ပွားလျှင် တဏှာ ၁၀၈-ပါးကို ရ၏။

လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ

၁။ ဝတ္ထုဓမ္မဒေသနာရင်းဝင်သော ပရမတ္ထတရား ၇၂-ပါးကို ဖော်ပြပါ။

၂။ အဘယ်တရားမျိုးကို အာသဝဟုခေါ်သနည်း။ ရှင်းလင်းပါ။

၃။ အာသဝေါကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာဖြစ်သည်ဆိုရာ၌ အာသဝေါတရားတို့သည် အဘယ်တရားများဖြစ်ကြသနည်း။

၄။ အကူးရခက်သောသြဃလေးဖြာကို သရုပ်ပေါ်အောင်ရှင်းပြပါ။

၅။ ယောဂတရားများနှင့် ဂန္ထတရားများသည် မည်သို့ထူးခြားကြသနည်း။

၆။ အဘယ်တရားကိုဥပါဒါန်ဟုခေါ်သနည်း။ ဥပါဒါန်တို့၏နာမည်များနှင့် တရားကိုယ်များကို ယှဉ်တွဲဖော်ပြပါ။

၇။ အဘယ်တရားကို နီဝရဏဟုခေါ်သနည်း။ နီဝရဏတရားတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၈။ အနုသယဟူသည်မှာအဘယ်နည်း။ ၎င်းကောင် အကောင်အထည် အထင်အရှား ရှိပါသလား။ အနုသယရှိကြောင်း အဘယ်သို့သိရသနည်း။

၉။ "သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုး" ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို သင်နားလည်သလောက် ရှင်းပြပါ။ ၎င်းနှောင်ကြိုးကို အဘယ့်ကြောင့်ဖြတ်တောက်ရန် ခက်သနည်း။

၁၀။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးကို ဖော်ပြပါ။ ၎င်းသံယောဇဉ်တို့၏တရားကိုယ်များကို ထုတ်ပြပါ။

၁၁။ အဘိဓမ္မာနည်းသံယောဇဉ်နှင့် သုတ္တန်နည်းသံယောဇဉ်တို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။ နည်း ၂-မျိုးလုံးပေါင်းလျှင် တရားကိုယ်မည်မျှရှိသနည်း။

၁၂။ အဘယ်တရားကို "ကိလေသာ" ဟုခေါ်သနည်း။ ကိလေသာတရားတို့ကို တရားကိုယ်များနှင့်တကွ ရေတွက်ပြပါ။

၁၃။ "တစ်ထောင့်ငါးရာကိလေသာ" ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ ၁၅၀၀-ဖြစ်လာပုံကို ရှင်းပြပါ။

၁၄။ ကာမာသဝနှင့် အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထတို့သည် သဘောချင်းတူကြပါသလား။ အဘယ့်ကြောင့် ၂-မျိုးခွဲ၍ ဟောကြားရသနည်း။

၁၅။ ဒိဋ္ဌိတစ်မျိုးတည်းဖြစ်ပါလျက် သီလဗ္ဗတပရာမာသစသည်ဖြင့် အဘယ့်ကြောင့် နာမည် အမျိုးမျိုး ဆိုရသနည်း။

၁၆။ အဘယ်တရားကို "ဟိတ်" ဟု ခေါ်သနည်း။ ကုသိုလ်ဟိတ်၊ အကုသိုလ်ဟိတ်၊ အဗျာကတဟိတ်တို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

၁၇။ ရိုးရိုးအာရုံပြုသည်ထက်လွန်ကဲ၍ စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုတတ်သော "ဈာန်" တရားတို့ကား အဘယ်နည်း။

၁၈။ "မဂ္ဂ" မည်သော "မဂ်" လမ်းကြောင်းသည် သုဂတိသို့သာ ဦးတည်သလော။ ဒုဂ္ဂတိသို့ဦးတည်သော "မဂ်" လမ်းကြောင်း ရှိပါသလော။ ရှိလျှင်ဖော်ပြပါ။

၁၉။ "ဈာန်နှင့် ဈာနင်"တို့သည် လည်းကောင်း၊ "မဂ်နှင့် မဂ္ဂင်"တို့သည် လည်းကောင်း၊ မည်သို့ကွာခြားသည်ကို ရှင်းပြပါ။

၂၀။ "ဤသူသည် ဣန္ဒြေသိပ်ကောင်းသောပဲ"ဟု ဆိုရာ၌ ဣန္ဒြေသည်မည်သည့် တရား ဖြစ်ပါသနည်း။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဣန္ဒြေတရားများကို ဖော်ပြပါ။

၂၁။ ဣန္ဒြေတရားပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားမှု၌ အစိုးရသော ဣန္ဒြေတရားများကို ဖော်ပြပါ။

၂၂။ ပညာသည် မည်သည့်ဌာနများ၌ ဣန္ဒြေထိုက်ပါသနည်း။ ထိုဣန္ဒြေတို့၏ တရားကိုယ်များကို ထောက်ပြပါ။

၂၃။ အဘယ်တရားမျိုးကို "ဗိုလ်"ဟု ခေါ်ရသနည်း။ ထိုတရားမျိုးအဘယ်နှစ်ပါးရှိသနည်း။ အကုသိုလ်ဗိုလ်တရားများကို ဖော်ပြပါ။

၂၄။ ဗိုလ် ၉–ပါးရှိသည်ဆိုရာ၌ကုသိုလ်ရေးဘက်တွင် အားကိုးလောက်သော ဗိုလ်တရားများကို ဖော်ပြပါ။

၂၅။ အဘယ်တရားမျိုးကို "အဓိပတိ"ဟုခေါ်သနည်း။ အဓိပတိတာဝန်ကို ထမ်းရွက်နိုင်သော တရားများကို ဖော်ပြပါ။

၂၆။ အောက်ပါတရားတို့၏ တရားကိုယ်များကို ကောက်ပြပါ၊
(က) စက္ခုန္ဒြေ (ခ) ဇီဝိတိန္ဒြေ (ဂ) ဣတ္ထိန္ဒြေ (ဃ) ဝီရိယဗိုလ် (င) သတိဗိုလ် (စ) ပညာဗိုလ် (ဆ) ဆန္ဒာဓိပတိ (ဇ) စိတ္တာဓိပတိ။

၂၇။ အဓိပတိတရားနှင့်ဣန္ဒြေတရားတို့၏ အစိုးရပုံချင်း ကွဲပြားပုံကို ဥပမာနှင့်တကွ ရှင်းပြပါ။

၂၈။ စားမျိုအပ်သောအစာကိုသာ "အာဟာရ"ဟု ခေါ်ရသလော။ မည်သည့်တရားများကို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

၂၉။ လောကတွင် "နာမ်အာဟာရ"များ ရှိပါသလော။ ရှိလျှင်တရားကိုယ်များနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။ ၎င်းတို့ဆောင်ကြသော အကျိုးများကိုလည်း ဖော်ပြပါ။

၃၀။ ဗောဓိပက္ခိယတရားပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ အကျဉ်းခရေတွက်ပြပါ။

၃၁။ "သတိပဋ္ဌာန်"၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းပြပါ။ သတိပဋ္ဌာန်တရား ဘယ်နှစ်မျိုး ရှိသနည်း။ ၎င်းတို့၏ တရားကိုယ်တို့ကား အဘယ်နည်း။

၃၂။ "သတိ"စေတသိက်တစ်လုံးတည်းကို အဘယ်ကြောင့် ဆတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးဟူ၍ ခွဲခြားရသနည်း။
၃၃။ မည်သို့သောအားထုတ်မှုမျိုးကို "သမ္မပ္ပဓာန်"ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။
၃၄။ တရားကိုယ်အားဖြင့် တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-မျိုး ကွဲပြားရသနည်း။
၃၅။ "ဣဒ္ဓိပါဒ်" ဟူသည်မှာ "တန်ခိုး"လော၊ အဘယ်တရားမျိုးကို ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟု ခေါ်ပါသနည်း။
၃၆။ "ဗောဇ္ဈင်" တရားဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ဗောဇ္ဈင်ဘယ်နှစ်ပါး ရှိသနည်း။ ရေတွက်ပြပါ။
၃၇။ အောက်ပါတရားတို့၏ တရားကိုယ်များကို တိကျစွာ ကောက်ပြပါ။
(က) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် (ခ) ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ် (ဂ) ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ (ဃ) ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် (င) ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် (စ) ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်။
၃၈။ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း "မဂ်သမိုင်းကြောင်း"ဟု အမည်ရသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဖော်ပြခဲ့ပါ။
၃၉။ ပညာမဂ္ဂင်, သီလမဂ္ဂင်, သမာဓိမဂ္ဂင်တို့သည် အဘယ်တရားများ ဖြစ်ကြသနည်း။
၄၀။ လူတစ်ကိုယ်လုံး၌ ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ခန္ဓာဖွဲ့ပြပါ။ ရုပ်ခန္ဓာဘယ်နှစ်ပါး, နာမ်ခန္ဓာ ဘယ်နှစ်ပါး ရသနည်း။
၄၁။ ဥပါဒါန်တရားတို့ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းဥပါဒါန်ကိုအာရုံပြုကြသော ခန္ဓာငါးပါးကား အဘယ်နည်း။
၄၂။ ခန္ဓာငါးပါးနှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ခန္ဓာ ၂-မျိုး ခွဲခြား၍ ဗုဒ္ဓဟောကြားထားရသနည်း။
၄၃။ နိဗ္ဗာန်ကို ခန္ဓာဖွဲ့ရာ၌ ထည့်သွင်းပါသလော။ မထည့်သွင်းလျှင် အဘယ့်ကြောင့် မထည့်သွင်းသည်ကို အကြောင်းပြပါ။
၄၄။ "အာယတန" တရားဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ အဇ္ဈတ္တိကာယတနများနှင့် ဗာဟိရာယတနများကို ခွဲခြား၍ ဖော်ပြပါ။
၄၅။ အဘယ်တရားမျိုးကို ဓာတ်ဟုခေါ်ဆိုရသနည်း။ ဓာတ် ၁၈-ပါးကို ရေတွက်ပြပါ။
၄၆။ အောက်ပါတရားတို့၏ တရားကိုယ်များကို ကောက်ပြပါ။
(က) ဇိဝှာဓာတ် (ခ) မနောဓာတ် (ဂ) သဒ္ဒဓာတ် (ဃ) ဓမ္မဓာတ် (င)ကာယဝိညာဏဓာတ်(စ)မနောဝိညာဏဓာတ် (ဆ)မနာယတန။

၄၇။ အရိယသစ္စာ ၄-ပါးကို တရားကိုယ်များနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။

၄၈။ သစ္စာ ၄-ပါးကိုလောကီသစ္စာ, လောကုတ္တရာသစ္စာ, အကြောင်းသစ္စာ, အကျိုးသစ္စာများအဖြစ် ခွဲခြားပြပါ။ သစ္စာဝိမုတ်တရားများကိုလည်း ဖော်ပြပါ။

၄၉။ မြတ်ဗုဒ္ဓတို့သည် သစ္စာ ၄-ပါးထက်ပို၍လည်းကောင်း၊ လျော့၍လည်းကောင်း အဘယ့်ကြောင့် မဟောကြားကြသနည်း။

၅၀။ အာသဝ, ဂန္ထ, ဥပါဒါန်တရားများကို ရေတွက်ပြ၍ အသီးသီး တရားကိုယ်အရ ကောက်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၁။ ဧကဂ္ဂတာသည် မည်သည့်စိတ်များနှင့် ယှဉ်ခိုက် မဂ္ဂင်ဟုခေါ် ဆိုခြင်းငှာ မထိုက်ပါသနည်း။ ထိုစိတ်များကို ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၈) (အဟိတ်စိတ်များနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်)

၅၂။ ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ၌ သတိစေတသိက်နှင့် ပညာစေတသိက်တို့ပါဝင်သောဌာနများကို ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၃။ စိတ်ကိုဓာတ်အားဖြင့်ရေတွက်ပြ၍ အရိယသစ္စာလေးပါးမှလွတ်သော တရားများကို ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၅၄။ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ အကုသလသင်္ဂဟ ၉-ဌာနတို့တွင် လောဘစေတသိက်ကို ကောက်ရသော တရားများကို စုံလင်စွာဖော်ပြပြီးလျှင် သံယောဇဉ်သာဖြစ်၍ ကိလေသာမဖြစ်သော စေတသိက်များကိုလည်း ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၉)

၅၅။ အကြီးအမှူးဖြစ်နိုင်သော အဓိပတိတရားလေးပါးကို ရေတွက်ပြ၍ စိတ္တာဓိပတိ၌ အဓိပတိဖြစ်ထိုက်သော စိတ်များကို ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၅၆။ ဗောဓိဉာဏ်၏ အင်္ဂါရပ်များဖြစ်ကြသော ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို ရေတွက်ပြ၍ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း တစ်ခုစီရှင်းလင်းရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၅၇။ အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးတို့တွင် ဒုက္ခသစ္စာမည်သော တရား၊ သမုဒယသစ္စာမည်သောတရား၊ နိရောဓသစ္စာမည်သောတရား၊ မဂ္ဂသစ္စာမည်သောတရားများကို အသီးသီးညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၉)

၅၈။ ဥပါဒါန်တရားလေးပါးကိုဖော်ပြ၍ ငါ့အယူသာမှန်သည် ရှေးအယူတွေ မမှန်ဟု တယူသန်စွဲလမ်းခြင်းသည် မည်သည့် ဥပါဒါန်မျိုး ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၁)

၅၉။ လူတို့၌ အမြဲတမ်းတည်ကိန်းနေသော အနုသယတရားများကိုဖော်ပြ၍ ထိုအနုသယတရားတို့၏ တရားကိုယ်များကိုလည်း ကောက်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၁)

၆၀။ ဣန္ဒြေရှိသည် ဣန္ဒြေမဲ့သည်ဟု ဆိုကြရာ၌ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးတို့တွင် ရိုးရိုး လူတစ်ဦးအား ရှိနိုင်သော ဣန္ဒြေများကို ရေတွက်ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၁)

၆၁။ အောက်ပါတရားများကို ဖြေဆိုပါ။
(က) ဒုစရိုက်သမားတို့၏လက်သုံးဖြစ်သော မဂ္ဂင်လေးပါး၊ (ခ) ရှက်ကြောက်ကင်းငြား အကြမ်းဖက်သမားများ၏ ဗလစွမ်းအင်နှစ်ပါး။ (၁၉၈၁)

၆၂။ လူမှုဒုက္ခမှကင်းလွတ်ရန် သမ္မပ္ပဓာန် ဇွဲသန်သန်ဖြင့်အလုပ်လုပ်နေသော လူကောင်းလူတော်တစ်ယောက်၏ လုပ်ငန်းလေးရပ်ကို ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၃)

၆၃။ အရိယာတို့သာ သိမြင်နိုင်သောသစ္စာလေးပါး အစစ်အမှန်တရား၏ တရားကိုယ်အစစ် တရားနှစ်ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၄။ ပညာမျက်စိကိုဖုံးလွှမ်းတတ်သော တရားသရုပ်ကို အစဉ်အကျကျထုတ်ပြ၍ ကိလေသာ ၁၀-ပါးကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၆၅။ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်ဥပါဒါသော သြဇာသည်သာ အာဟာရဖြစ်လေသလော။ အကယ်၍ တခြားအာဟာရများရှိခဲ့လျှင် ဖော်ပြ၍ ထိုအာဟာရတို့၏ တရားကိုယ်နှင့် စွမ်းဆောင်ချက်တို့ကိုလည်း အသီးသီး ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၆၆။ လုပ်အားတန်ဖိုး မချစ်မြတ်နိုးသော လူပျင်းတစ်သိုက်၌ မရထိုက်သော တရားသရုပ်ကို အစဉ်အကျကျ ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၈၄)

၆၇။ သတ္တဝါတို့ကို တုပ်နှောင်ရစ်ပတ် ထုံးဖွဲ့တတ်သောတရားများ မည်မျှရှိပါသနည်း။ သဘောပေါက်အောင်တစ်ပါစီ ရှင်းလင်းရေးသားပါ။ (၁၉၈၅)

၆၈။ မဖြတ်နိုင်လောက်အောင် ဆေးလိပ်စွဲခြင်း၊ ကွမ်းစွဲခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲခြင်းတို့သည် ခုသည့်ဥပါဒါန်မျိုး ဖြစ်ပါသနည်း။ ဖော်ပြပြီးလျှင် သင်သိသမျှ ဥပါဒါန်တို့ကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၅)

၆၉။ "မိန်းမကောင်းဣန္ဒြေ ရွှေပေးလို့မရ" ဟူ၍ မြန်မာစလေ့စကားပုံရှိရာ အဘိဓမ္မာနည်းအရ မိန်းမလေးများရကောင်းသော ဣန္ဒြေတို့ကို-
(က) ရုပ်ဣန္ဒြေ (ခ) နာမ်ဣန္ဒြေ (ဂ) ရုပ်နာမ်ဣန္ဒြေအားဖြင့် အသီးသီး ခွဲခြားပြပါ။ (၁၉၈၅)

၇၀။ အရိယာမဂ်ဟူသော ဗောဓိဉာဏ်၏ အဆောက်အဦ အသင်းအပင်း ဖြစ်သော တရားတို့ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ထိုတရားများ၌ ပါဝင်သော ကေဂ္ဂတာ (သမာဓိ) တရား၏ ဖြစ်ရာဌာနများကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၅)

၇၁။ သတ္တဝါတို့အား သံသရာဝဋ်အဘန်းမှ မလွတ်ကင်းရအောင် အတင်း ဖွဲ့နှောင်ရစ်ပတ်တွယ်ဘာဒ စေတတ်သော တရားများကို သိသမျှထုတ်ပြ၍ ယင်းတရားများ၏ ပရမတ်အလိုတရားကိုယ်များကိုလည်းဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၂။ လူလိမ္မာ လူသူတော်ကောင်းဖြစ်စေရန် အဘယ် လမ်းကြောင်းပေါ် လျှောက်လှမ်းရမည်ကိုဖော်ပြ၍ ရတနာ့ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌သာ ဖြစ်သော ဂုဏ်ခြေကိုလည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၃။ "သတိမမူ ဂူမမြင်၊ သတိမူတော့ မြူကိုမြင်သည်" ဟူသော စကားအရ မြူမှုန်သမျှ မြင်နိုင်ရန် အဘယ်တရားများကို နှလုံးသွင်းရမည်နည်း။ ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၄။ ဗောဓိစည်ခြား မြတ်တရား၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော တရားများကို ထုတ်ပြ၍ သက်ပွန့်၌ ပိတိတို့မဖြစ်သောလောကုတ္တရာစိတ်များကိုလည်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၅။ မှန်မြတ် သန့်ရှင်းအပြစ်ကင်းသော အလုပ်များကို မလုပ်မိစေရန်နှင့် ကောင်းသောအကျိုးအာနိသင်များကို မရရှိစေရန် တားဆီးပိတ်ပင် တတ်သောတရားများကိုထုတ်ပြ၍ "လိုတာမရ၊ ရတာပလို၊ မျက်ထား ညိုကာ" စိတ်ညစ်နွမ်း ပူပန်နေသူ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော တရားများကို လည်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၇၆။ အခါရံတစ်ပါးစိတ်မသွားဘဲ မိမိပြုလုပ်နေသောအမှုကိုစွဲ၍သာ စူးစူး စိုက်စိုက် အာရုံဆိုင်းရောက်နေသူကို "သည်လူ ဈာန်ဝင်နေသည်" ဟု လောကဥ္စ မပြောတတ်ကြရာ အမှန်တကယ် "ဈာန်ဝင်ခြင်း ဟုတ်–မဟုတ် အဘိဓမ္မာသဘော စစ်ကြောဝေဖန်ပြပြီး ထိုဈာန်အစစ်၏အင်္ဂါတို့ကို လည်း ကုန်စင်အောင် ညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၇၇)

၇၇။ ပြည်တွင်း–ပြည်ပ ရန်နှင့် ကိုယ်တွင်း–ကိုယ်ပ ရန်များကို မတုန်မလှုပ် နောက်မဆုတ်ဘဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲရပ်တည်ကာ တိုက်ဖျက်ချေမှုန်းသုတ်သင် နိုင်ရန် မည်သည့်တရားများ ဆောင်ထားရမည်ကို အဘိဓမ္မာလာသည့် အတိုင်း အဓိပ္ပာယ်နှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၇၈။ မကောင်းမှုကိုပယ်ရှောင်း၊ ကောင်းမှုကိုသယ်ဆောင်လျက်၊ ဤ လူ့ ဘောင်ဝယ် တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့်တိုးတက်မြင့်မားကြီးပွားချမ်းသာလို သူတိုင်း အလိုရှိအပ်သောတရားဓမ္မများကို အဘိအကျညွှန်ပြ၍ မဂ်ဝင် ဖိုလ်ပေါက် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မဘိမ်းစောင်းသည့် လမ်းဟောင်း အစစ်ကိုလည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၇၉။ မဟာသမုဒ္ဒရာရှိ ဝဲဂယက်ကြီးများကဲ့သို့ သတ္တဝါများအားဝင်ဆင်းရှိ၍ ဆွဲသွင်းနစ်မြုပ်တတ်သော တရားများကို ဖော်ပြ၍ အတ္တဝါဒုပါဒါန်တရား၏ တရားကိုယ်ကိုလည်း ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၈၈)

၈၀။ လူမှာရှိသော ရုပ်ဥာဏ်နွယ်များကို တရားကိုယ်နှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၁။ ကိုယ်ခန္ဓာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ကလေးများကို အာဟာရတိုက်ကျွေးကြရာ အစားအစာကိုသာ အာဟာရဟု ဆိုပါသလော။ အခြားအာဟာရများရှိသေးကထုတ်ပြ၍ ကုသိုလ်တရားတိုးပွားအောင် ကြိုးစားမှုသည် အဘယ်တရားဖြစ်ပါသနည်း။ တိကျစွာဖြေပါ။ (၁၉၈၈)

၈၂။ သိပ္ပံနည်းဖြင့် ရေကိုခွဲခြမ်းလျှင် ဓာတ် ၂-မျိုးရသကဲ့သို့ အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ရေကိုဓာတ်ခွဲကြည့်လျှင် ဓာတ်ဘယ်နှစ်မျိုး ရနိုင်သနည်း၊ ရနိုင်သောဓာတ်အမည်များကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၈)

၈၃။ သံသရာဝဋ်အတွင်းမှ မလွတ်ကင်းရအောင် ဖွဲ့နှောင်ယှဉ်စပ်တတ်သော တရားများကို အဘိဓမ္မာနည်းအရ ထုတ်ပြပြီးလျှင် "လူ့အသက်"ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သော ရုပ်နွယ်ကိုလည်း ဖြေဆိုပါ၊ (၁၉၈၉)

၈၄။ ကြံတိုင်းအောင် ဆောင်တိုင်းမြောက်ရန်အတွက် အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်ဖြစ်သောတရားများကို ရေးသားပြီးလျှင် "အာဟာရ" ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ရှင်းပြပါ။ (၁၉၈၉)

၈၅။ ခေတ်ကာလ, ဘဝအခြေအနေ မည်သို့ပင် ပြောင်းလဲစေကာမူ တိမ်းစောင်းခြင်းမရှိ တည့်မတ်မှန်ကန်သောတရားများကို ထုတ်ပြပြီးလျှင် နိဗ္ဗာန်၏ ဓာတ်အမည်လည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

အခန်း (၈)

ပစ္စည်းပိုင်း

ပစ္စည်း- ပစ္စယုပ္ပန်

'ပစ္စယ'ဟူသော ပါဠိသဒ္ဒါကိုမြန်မာလို 'ပစ္စည်း'ဟု ခေါ်၏။အဓိပ္ပာယ်မှာ 'ဆိုင်ရာအကျိုးများ၏ အကြောင်းဖြစ်၏။

ဤလောကတွင် 'ပစ္စည်း'ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသော ရွှေငွေ ရတနာစသော ဥစ္စာသည် ဥစ္စာရှင်အား အကျိုးပြု၏။ ထို့ကြောင့် ဆိုင်ရာအကျိုးကိုပေးတတ်သော အကြောင်းတရားကို 'ပစ္စယ=ပစ္စည်း'ဟု ခေါ်၏။

'ပစ္စယုပ္ပန္န'ဟူသော ပါဠိသဒ္ဒါကို မြန်မာလို 'ပစ္စယုပ္ပန်'ဟု ခေါ်၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ 'အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးတရား'တည်း။

ထို့ကြောင့် ပစ္စည်းသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ ပစ္စယုပ္ပန်သည်အကျိုးတရားဖြစ်၏။

သောကဝယ် 'အထက်လူကြီးတစ်ဦးက အောက်လူငယ်တစ်ဦးအား ကျေးဇူးပြုထားသည်'ဟု ဆိုရာ၌ (၁)အခြေအနေမရှိသေးသောထိုလူငယ်အား အခြေအနေဖြစ်အောင်တည်ဆောင်ပေးခြင်းနှင့်(၂)ရှိပြီးသော အခြေအနေကို တည်တံ့အောင် တိုးတက်အောင် ထောက်ပံ့ကူညီပေးခြင်းတို့ကို ဆိုလို၏။

ထို့အတူ 'ပစ္စည်းတရားတို့က ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုသည်'ဟု ဆိုရာ၌ (၁) မဖြစ်သေးသော ပစ္စယုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်း၊ (၂) ဖြစ်ပြီးသော ပစ္စယုပ္ပန်အကျိုးတရားတို့ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲအောင်ထောက်ပံ့ခြင်းတို့ကို ဆိုလို၏။

ဤပစ္စည်းပိုင်းတွင် သဘာဝဓမ္မများဖြစ်ကြသော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တရားတို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပုံကို လည်းကောင်း၊ အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပွားလောက်အောင် အကြောင်းတရားတို့၌ သတ္တိစွမ်းရည် ရှိပုံကိုလည်းကောင်း တင်ပြမည်ဖြစ်၏။

ကျေးဇူးပြုနည်း ၂-မျိုး

၁။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း။ ။'အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ သင်္ခါရပစ္စယာဝိညာဏံ၊ ပေ၊ ဒေါမနဿုပါယာသာသမ္ဘဝန္တိ'

'အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ'သည် အဝိဇ္ဇာဟူသော ပစ္စည်းတရားကြောင့် သင်္ခါရဟူသည့် ပစ္စယုပ္ပန်တရားဖြစ်သည်ကို ပြ၏။ 'သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ' သည် သင်္ခါရဟူသော ပစ္စည်းတရားကြောင့် ဝိညာဏ်ဟူသည့် ပစ္စယုပ္ပန်တရား ဖြစ်သည်ကို ပြ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းသည် ပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်တို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်မှုကိုသာ ပြ၏။ 'မည်သည့်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်' ဟူသော ပစ္စယသတ္တိထူးကို မပြချေ။

၂။ ပဋ္ဌာန်းနည်း='ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော------'

ဤပဋ္ဌာန်းပါဠိတွင် 'ဟေတု'ဖြင့် ပစ္စည်းကိုပြ၏။ 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ၊ ပေ၊ ရူပါနံ'ဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန်ကို ပြ၏။ 'ဟေတုပစ္စယေန'ဖြင့် ဟေတုပစ္စယသတ္တိကို ပြ၏။

ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းနည်းသည် ပစ္စည်း-ပစ္စယုပ္ပန်တို့ကိုသာမက ပစ္စယသတ္တိထူးကိုပါ သေသေချာချာ ထုတ်ဖော်ပြ၏။

သင်္ခတနှင့် အသင်္ခတအခွဲ

ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရား ၄-ပါးတို့ ပြုပြင်စီရင်အပ်သည့် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို သင်္ခတဟု ခေါ်၏။

ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရား ၄-ပါးတို့ ပြုပြင်စီရင်ခြင်းမရှိသည့်တရားတို့ကို အသင်္ခတဟုခေါ်၏။ နိဗ္ဗာန်သည်အသင်္ခတ တရားဖြစ်၏။

ပစ္စည်းတရား၌ သင်္ခတတရားများ, အသင်္ခတ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တရားများ ပါဝင်ကြ၏။

ပစ္စယုပ္ပန်တရား၌ သင်္ခတ တရားများသာပါဝင်ကြ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

အကြောင်း ပစ္စည်းတရားကိုအစွဲပြု၍ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ဖြစ်ပေါ် လာပုံကို ပြသောနည်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း ဖြစ်၏။

၁။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ

သိထိုက်သည်ကို မသိ။ မသိထိုက်သည်ကို သိသော အဝိဇ္ဇာ တရားကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရ, အပုညာဘိသင်္ခါရ, အာနေဉ္စာဘိသင်္ခါရတည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။

အဝိဇ္ဇာ=အ+ဝိဇ္ဇာ=ဆန့်ကျင်ဘက်+ဉာဏ်

'ဉာဏ်၏ဆန့်ကျင်တရား'ကို အဝိဇ္ဇာဟုခေါ်၏။ တရားကိုယ်မှာ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သော မောဟဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာဟူသည့်မောဟက အမှန်သဘောကို မသိအောင် ဖုံးကွယ်ထားသော တရား ၈-ဌာနမှာ (၁) ဒုက္ခသစ္စာ (၂) သမုဒယသစ္စာ (၃) နိရောဓသစ္စာ (၄) မဂ္ဂသစ္စာ (၅) အတိတ်၌ဖြစ်ခဲ့သော ခန္ဓာအာယတနဓာတ် အဖို့အစုဖြစ်သည့် ပုဗ္ဗန္တ (၆) အနာဂတ်၌ဖြစ်မည့် ခန္ဓာအာယတနဓာတ် အဖို့အစုဖြစ်သော အပရန္တ (၇) ထို ရှေ့နောက် ၂-ပါး၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗန္တာပရန္တနှင့် (၈) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဤ ၈-ဌာနနှင့် ဆိုင်သောတရားတို့ကို မသိခြင်းသည်သာ 'အဝိဇ္ဇာ' မည်၏။

အလွန်နက်နဲ၍ ဉာဏ်ကြီးရှင်တို့သာသိမြင်နိုင်သော အကြောင်းအရာအချက်အလက်များကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် မသိခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာမဟုတ်၊ မိမိဉာဏ်၏ သတ္တိညံ့ဖျင်းမှုသာဖြစ်၏။ ဥပမာဆိုသော် နေ့ခင်းကြောင်တောင်တွင် နေအလင်းရောင်ရှိပါသော်လည်း၊ ရပ်ဝေးဒေသကို လှမ်း၍ခမြင်နိုင်ခြင်းသည် အမှောင်၏ ကာကွယ်မှုကြောင့်မဟုတ်၊ မသကော္ခုခေါ် ပကတိမျက်စိ၏ စွမ်းအားပျော့ညံ့မှုကြောင့်သာ ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

သင်္ခါရဟူသည်မှာ ယခုဘဝကိုယ်မှု, နှုတ်မှု, စိတ်မှုများနှင့် နောက်ဘဝအတွက် အကျိုးဝိပါက်များကို ပြုစီမံတတ်သော ကံတရားဖြစ်၏။ တရားကိုယ်များမှာ လောကီကုသိုလ်စိတ် ၁၇-ပါးနှင့် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့၌ ယှဉ်သော စေတနာ ၂၉-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး, ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါးတို့၌ ယှဉ်သော စေတနာ ၁၃-ပါးကို 'ပုညာဘိသင်္ခါရ' ဟု ခေါ်၏။

ပုညာဘိသင်္ခါရ=ပုည+အဘိသင်္ခါရ

=ကုသိုလ်+ပြုစီမံတတ်သောတရား။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သောစေတနာ ၁၂-ပါးကို'အပုညာဘိသင်္ခါရ'ဟု ခေါ်၏။

အပုညာဘိသင်္ခါရ= အပုည+အဘိသင်္ခါရ
=အကုသိုလ်+ပြုစီမံတတ်သောတရား။

အရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါး၌ယှဉ်သော စေတနာ ၄-ပါးကို 'အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ'ဟု ခေါ်၏။

အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ=အာနေဉ္ဇ+အဘိသင်္ခါရ
=မတုန်လှုပ်ခြင်း+ပြုစီမံတတ်သောတရား။

အရူပဈာန်များသည် သမာဓိအားကောင်းကြသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကြောင့် မလှုပ်ရှား မယိမ်းယိုင်, မြဲခိုင်ကြသည့်အတွက် အာနေဉ္ဇမည်၏။

ကံပြုပုံ။ ။သတ္တဝါတို့သည် အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မသိမိုက်မဲမှုကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရ, အပုညာဘိသင်္ခါရနှင့် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ တို့ကို ပြုစီမံကြကုန်၏။

မသိနားမလည်သောကလေးငယ်သည် မစင်များကိုပျော်ရွှင်စွာဆော့ကစားနေသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းထားသည်ဖြစ်၍ အကုသိုလ်အကျိုး အပြစ်များကို မမြင်နိုင်သောသူသည် ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်း စသည့် ပါဏာတိပါတ မှုများကို ပျော်ရွှင်စွာပြုမိ၏။ အချို့သူတို့သည် အပြစ်ကိုလုံးလုံး မသိသဖြင့်အကုသိုလ်ကံကိုပြုကြ၏။ အချို့မူ ပင်ကိုက အပြစ်ကိုသိသော်လည်း လောဘ, ဒေါသဖြစ်လာသောအခါ ယှဉ်တွဲလျက်ပါလာသော အဝိဇ္ဇာက ရုတ်တရက်ဖုံးလွှမ်းလိုက်သဖြင့် အပြစ်ကိုမမြင်နိုင်တော့ဘဲ အကုသိုလ်ကံကို ပြုမိကြ၏။

အဝိဇ္ဇာကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရနှင့် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကိုပြုမိသည့်အကြောင်းကား ရုပ်နာမ်ဟူသမျှ ဒုက္ခတရားဖြစ်သည်ကို မသိမြင်၍ ဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်ရှိလျှင် ဇာတိ, ဇရာ, ဗျာဓိမရဏ ဟူသော ရိုးရာဒုက္ခကြီး များနှင့်မကင်းနိုင်။ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆွေမျိုးညာဘကာပျက်စီးခြင်း, ချစ်သူများနှင့်ကွေကွင်းရခြင်း, မချစ်သူဘိုနှင့် ဆုံဆည်းခြင်း, အလိုဆန္ဒမပြည့်စုံနိုင်ခြင်းစသော ဒုက္ခတရားများသည် လူချမ်းသာဟူသည့် လူ့ဘုံဘဝင်လွှမ်းမိုးလျက်ရှိကြ၏။ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့၌ ဒုက္ခနည်းပါးသည်ဟု ဆိုရသော်လည်း ကြီးကျယ်သည့် စည်းစိမ်ချမ်းသာများ ပျက်စီးလုနီးသောအခါ၌ စည်းစိမ်ကြီးမားသလောက် ဒုက္ခမီးဘောက်ကြရ၏, ကမ္ဘာပေါင်းများစွာ ဈာန်ချမ်းသာနှင့် ပျော်ပိုက်နိုင်ကြလင့်ကစား အရူပဗြဟ္မာကြီးများသည် ကံကုန်သည့်

အခါ၌ စုတေပျက်စီးခြင်းဟူသော ဝိပရိဏာမဒုက္ခနှင့် မုချမသွေ ရင်ဆိုင်ကြရ၏။

ထို့ကြောင့် လူ, နတ်, ဗြဟ္မာတို့ ရအပ်သော သုခချမ်းသာတို့ ဟူသမျှသည် 'မြွေပွေးကိုခါးပိုက်ပိုက်ထားရသလို' တင်နေနေသော် ကောင်း ဒုက္ခပေးမည့် ဒုက္ခလောင်းချည်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ ဤအဖြစ်ကို သတိမမူမိကြသော သတိမူမိလျှင်လည်း ပြောပလောက်သည့် ဒုက္ခဟု မထင်မှတ်ကြသော ပုထုဇဉ်တို့သည် 'ပျားရည်လိမ်းထားသည့် သံလျက်သွားကို အမှောင်ထဲ၌ လျှာဖြင့်လျက်မိသကဲ့သို့' အဝိဇ္ဇာ၊ အမှောင်တိုက်တွင် ပုညာဘိသင်္ခါရနှင့် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို အားပေါ်တရ ပြုမိကြလေ၏။

၂။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ

သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ 'သင်္ခါရ' ဟူ၍ အပုညာဘိသင်္ခါ, ပုညာဘိသင်္ခါရနှင့် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို ယူရ၏။ 'ဝိညာဏ်' အရ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို ဆိုလိုသော်လည်း ပဝတ္တိအခါ၌ဖြစ်ကြသော လောကီဝိပါက် စိတ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းယူရမည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်သည် ဝဋ်တရားတို့၏ လည်ပတ်ပုံကို ပြသော တရားဖြစ်ခြင်းကြောင့် 'ဝိညာဏ်'အနက်တွင် လောကုတ္တရာဝိပါက်ဝိညာဏ်များကို မထည့်သွင်းနိုင်ပါ။ လောကီဝိပါက် ၃၂-ပါးကိုသာ ထည့်သွင်းရမည်။

သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံမှာ-

(၁) အပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ် ၇-ပါး ဖြစ်၏။

(၂) ပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး, မဟာဝိပါက် ၈-ပါးနှင့် ရူပါဝစရဝိပါက် ၅-ပါး, ပေါင်း ဝိပါက်ဝိညာဏ် ၂၁-ပါးဖြစ်၏။

(၃) အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကြောင့် အရူပါဝစရ ဝိပါက်ဝိညာဏ် ၄-ပါးဖြစ်၏။

၃။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ

ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်တို့ဖြစ်သည်ဆိုရာ၌ ဝိညာဏအဖြစ် ရှေးရှေးဘဝကပြုခဲ့သော ကမ္မဝိညာဏ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ဝိပါက် ဝိညာဏ်များကို ကောက်ယူရမည်။

စေတနာတည်းဟူသော ကံနှင့်ယှဉ်သည့်စိတ်ကို ကမ္မဝိညာဏ်ဟုခေါ်၏။

(သန္ဒါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးဝိညာဏ်နှင့် ဤဝိညာဏ်ပစ္စယာ ဟူသော အကြောင်းဝိညာဏ်တို့၏ အရကောက်များ ကွဲပြားကြသည်ကို သတိပြုပါ။)

'နာမရူပံ'၌ နာမအရ ဝိပါက်ဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များ (နာမ်ခန္ဓာ-၃ပါး)ကို ကောက်၍ ရူပအရ ကမ္မဇရုပ်ကိုသာ ကောက်ယူရာ၏။

သို့ဖြစ်၍ ရှေးရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော ကမ္မဝိညာဏ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ဝိပါက်ဝိညာဏ်များကြောင့် ဝိပါက်ဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သည့် စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

ထိုစေတသိက် နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါးမှာ လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးနှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်, ဝိရတီကြဉ်သည့် စေတသိက် ၃၅-ပါးဖြစ်ကြ၏။ ကမ္မဇရုပ် အရေအတွက်မှာ ၁၈ ပါးရှိ၏။

၄။ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ

နာမ်ရုပ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်သည်ဆိုရာဝယ် နာမ်ရုပ်အဖြစ် လောကီဝိပါက် ၃၂-ပါး၌ယှဉ်သော စေတသိက် ၃၅-ပါး (စေတသိက် နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး) နှင့် ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ပါးတို့ကိုပင် ကောက်ယူရမည်။ သဠာယတနအဖြစ် စက္ခာယတန, သောတာယတန, ဃာနာယတန, ဇိဝှာယတန, ကာယာယတန, မနာယတနတည်းဟူသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကိုယူရမည်။ ပထမအာယတန ၅-ပါးသည် စက္ခုပသာဒ, သောတပသာဒစသည့် ရုပ်အာယတနများဖြစ်ကြသဖြင့် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ (ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ၅-ပါးရှိသောဘုံ) တို့၌သာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြ၏။ ရုပ်မရှိသောအရူပဘုံများ၌ မဖြစ်နိုင်ကြချေ။

မနာယတနတွင် လောကီ ဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးကိုသာ ကောက်ယူရမည်။ ဝိညာဏ်ကြောင့်စေတသိက်နာမ်ဖြစ်ပြီး စေတသိက်နာမ်ကြောင့် မနာယတနဟူသောဝိညာဏ်ဖြစ်ရတား စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ အညခည သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြခြင်းပင်တည်း။

၅။ သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော

သဠာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်သည်ဆိုရာ၌ သဠာယတနအရ စက္ခာယတန, သောတာယတန, ဃာနာယတန, ဇိဝှာယတန, ကာယာယတန, မနာယတန ဟူသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကိုပင် ယူရမည်။ ဖဿအရ လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး၌ ယှဉ်သော ဖဿစေတသိက်ကို ကောက်ရမည်။

စက္ခာယတနကြောင့် စက္ခုသမ္ဖဿဖြစ်၏။ သောတာယတနကြောင့် သောတသမ္ဖဿဖြစ်၏။ ဃာနာယတနကြောင့် ဃာနသမ္ဖဿဖြစ်၏။ ဇိဝှာယတနကြောင့် ဇိဝှာသမ္ဖဿဖြစ်၏။ ကာယာယတနကြောင့် ကာယသမ္ဖဿဖြစ်၏။ မနာယတနကြောင့် မနောသမ္ဖဿဖြစ်၏။ သမ္ဖဿသည် ဖဿနှင့် အနက်တူ၏။

၆။ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ

ဖဿကြောင့်ဝေဒနာဖြစ်သည်ဆိုရာဝယ် ဖဿအဖြစ်လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဖဿစေတသိက်ကို ကောက်ယူရမည်။ ဝေဒနာအရ ထိုလောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး၌ယှဉ်သော ဝေဒနာ စေတသိက်ကို ကောက်ယူရမည်။

စက္ခုသမ္ဖဿကြောင့် စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဖြစ်၏။ သောတသမ္ဖဿကြောင့် သောတသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဖြစ်၏။ ဃာနသမ္ဖဿကြောင့် ဃာနသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဖြစ်၏။ ဇိဝှာသမ္ဖဿကြောင့် ဇိဝှာသမ္ဖဿဇာဝေဒနာဖြစ်၏။ ကာယသမ္ဖဿကြောင့် ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဖြစ်၏။ မနောသမ္ဖဿကြောင့် မနောသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဖြစ်၏။

၇။ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်သည်ဆိုရာဝယ် ဝေဒနာအဖြစ် ယခင်ကောက်ခဲ့သော ဝေဒနာ (လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးတို့၌ယှဉ်သော ဝေဒနာ) ကို ကောက်ယူရမည်။ တဏှာအရ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော လောဘစေတသိက်ကို ကောက်ယူရမည်။

ဝေဒနာ ၆-ပါးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြသော တဏှာတို့မှာ ရူပတဏှာ, သဒ္ဒတဏှာ, ဂန္ဓတဏှာ, ရသတဏှာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ, ဓမ္မတဏှာတို့ဖြစ်ကြ၏။ အာရုံ ၆-ပါး၌ နှစ်သက်သာယာသော တဏှာတို့တည်း။ ရူပတဏှာသည် ရူပါရုံကို နှစ်သက်သာယာ၏။ သဒ္ဒတဏှာသည် သဒ္ဒါရုံကို နှစ်သက်သာယာ၏ စသည်ဖြင့်သိပါ။

ဆိုခဲ့ပြီးသောတဏှာ ၆-ပါးကိုကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ၃-ပါးဖြင့်မြှောက်၍ ထို့နောက် သန္တာန် ၂-ပါးဖြင့်မြှောက်လျက် ထို့နောက် ကာလ ၃-ပါးဖြင့် မြှောက်သော် တဏှာ အပေါင်း ၁၀၈-ပါးကို ရ၏။

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပုံ

တပ်မက်မှုတဏှာသည် ခံစားမှုဝေဒနာကို အစွဲပြု၍ဖြစ်၏။ သတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့ခံစားဖူးသောအာရုံ၌ တပ်မက်သည်သာများ၏။ မခံစားဖူးသော အာရုံ၌ တဏှာဖြစ်ခဲ၏။ ရူပါရုံကို နှစ်သက်သည်ဟုဆိုရာ၌ စင်စစ်တွင် ထိုအာရုံ

ကို မြင်ရသောအခါ သာယာခြင်းကို ခံစားတတ်သော သုခဝေဒနာဖြစ်၏။ ထိုသုခဝေဒနာကို တဏှာက တပ်မက်၏။ ထိုသုခကိုတပ်မက်လျှင် ထိုသုခကို ဖြစ်စေသော အာရုံကိုလည်း တပ်မက်ပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် 'တဏှာသည် ခံစားမှုဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်၏' ဟု ဆိုရ၏။

ဆက်ဦးအံ့။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခိုက်တွင် 'ဒီဒုက္ခက လွန်မြောက်ပြီး ဘယ်တော့များချမ်းသာသုခကို ခံစားရပါ့မလဲ' ဟု သုခကိုလည်းကောင်း သုခကိုဖြစ်စေမည့်အာရုံကိုလည်းကောင်း တဏှာဖြင့် တောင့်တကြ၏။

သုခဖြစ်နေခိုက်တွင် ထိုသုခကို တဏှာဖြင့်သာယာသည့်အပြင် ထို့ထက်သာလွန်သောသုခကို တဏှာတမျှော်သင့်တောင့်တပြန်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ငြိမ်သက်အေးမြသဖြင့် သုခနှင့် သဘောတူ၏။

ထို့ကြောင့် ဒုက္ခ, သုခ, ဥပေက္ခာဟူသော ဝေဒနာ ၃-ပါးကြောင့် တဏှာအမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ထိုတွင် စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာစသည်ကြောင့် ရူပါရုံစသည်ကို နှစ်သက်တောင့်တသောတဏှာဖြစ်၏။ အေး မနောသမ္ဖဿဇာဝေဒနာကြောင့် ဓမ္မာရုံကို နှစ်သက်တောင့်တသောတဏှာဖြစ်၏။

၈။ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ

တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်သည်ဆိုရာ၌ တဏှာသည် ရူပတဏှာ, သဒ္ဒတဏှာ, ဂန္ဓတဏှာ, ရသတဏှာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ, ဓမ္မတဏှာတို့ဖြစ်ကြ၏။ ဥပါဒါန်အရ ကာမုပါဒါန်, ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်, အတ္တဝါဒုပါဒါန် ဟူသည့် ဥပါဒါန် ၄-ပါးကို ယူရမည်။

ဥပါဒါန် ၄-ပါးတို့၏ ရုပ်နှင့် တရားကိုယ်များကို သမုစ္စည်းပိုင်း၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။

ဤတွင် ကာမုပါဒါန်သည် တဏှာသော ကာင်ဖြစ်ရကား အကြောင်း တဏှာနှင့် အကျိုးကာမုပါဒါန်တို့ မည်သို့ထူးခြားသနည်းဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။

အဖြေကား (၁) အချင်းချင်းထောက်ဆ၍ ရှေးကျပြီး အားနည်းသော လိုချင်တပ်မက်မှုသည် တဏှာဖြစ်၏။ နောက်ကျ၍ အားကြီးသောလိုချင်တပ်မက်မှုသည် ဥပါဒါန်မည်၏။

(၂) ကေစိဆရာတို့က 'တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံကိုမရသေးခင် လိုချင်တောင့်တမှုသည် တဏှာမည်၏။ ရရှိပြီးနောက် စုံစုံမက်မက်နှစ်သက်စွဲလမ်းမှုသည် ကာမုပါဒါန် မည်၏' ဟု ဆိုကြ၏။

(၃) ထို့အပြင် တဏှာသည် အပ္ပိစ္ဆတာ (အလိုနည်းမှု)၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။ ကာမုပါဒါန်သည် သန္တုဋ္ဌိတာ (တင်းတိမ်ရောင့်ရဲမှု)၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။

ပထမလိုချင်မှုဘဏှာဖြစ်၏။ ရရှိပြီးနောက် မဘင်းတိမ်ဘဲ ထပ်ကာထပ်ကာ လိုချင်မှုသည် ကာမုပါဒါန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏၊

(၄) ဘဏှာသည်တောင့်တမှု, ရှာဖွေမှုဒုက္ခစု၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ ကာမုပါဒါန်သည် ရရှိထားသောအာရုံကို ကြောင့်ကြရမှု, စောင့်ရှောက်ရမှု ဒုက္ခစု၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။

တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပုံ

လှပသောရုပါရုံကို ပထမတွေ့စဉ်၌ တဏှာဖြစ်၏။ ထိုတဏှာသည် ထပ်စ တစ်စ ရင့်သန်လာသောအခါ ထိုကာမဂုဏ်အာရုံ၌ လွှန်လွှန်ကဲကဲ စွဲလမ်းမှုဟူသည့် ကာမုပါဒါန်ဖြစ်၏။ သာယာသော သဒ္ဒါရုံ၌တဏှာဖြစ်ပုံ, ကာမုပါဒါန်ဖြစ်ပုံ များကို ဤအတိုင်း ချဲ့ထွင်ကြည့်နိုင်၏၊

တဏှာကြောင့် ဒိဋ္ဌုပါဒါန်စသည်တို့ဖြစ်ပုံကို ပြဆိုဦးအံ့။ ဒိဋ္ဌိမှန်လျှင် ငယ်သည်ဖြစ်စေ ကြီးသည်ဖြစ်စေ အယူသန်သောကြောင့် ဥပါဒါန်အမည်ရ၏။ ဒိဋ္ဌိအမျိုးမျိုးတွင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိပါဒါန်သည် "ခန္ဓာငါးပါး၌အတ္တခေါ်သော အသက်ရှိ၏"ဟု စွဲလမ်းခြင်း ဒိဋ္ဌိတည်း၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဟူသည်း ခေါ်၏။ ထိုသက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြင့် မိမိခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲလမ်းခြင်းသည် ပင်ကိုက မိမိကိုယ်ကို တဏှာဖြင့် ခင်မင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ "ဘဏှာဖြင့် ခင်မင်နေသည့်အဘွက် မိမိကိုယ်ကို သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းနေသည်"ဟု ဆိုလို၏။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ဟူသည်မှာ နွားကျင့် ခွေးကျင့်စသည်ဖြင့်အချို့မျိုးကျင့်သော ဒိဋ္ဌိတည်း။ မိမိကိုယ်ကို ဘဏှာဖြင့်ခင်မင်နေခြင်းကြောင့် နောက်နောင်ဘဝ၌ မိမိချမ်းသာဖို့ရန် ရည်မှန်းလျက် ခွေးကျင့် နွားကျင့်စသည်ကို သန်သန်ကြီးကျင့်ကြံမိ၏၊

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ဟူသော ဒိဋ္ဌိများကိုလည်း ဘဏှာ အတွက်ကြောင့်သာ ကောင်းနိုးဆရာထင်၍ ယူမှားမိကြ၏။ ထို့ကြောင့် "ဒိဋ္ဌိဆိုင်ရာဥပါဒါန် ၃-မျိုးသည် တဏှာကြောင့် ဖြစ်၏"ဟု ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူ၏။

၉။ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ

ဥပါဒါန်ကြောင့်ဘဝဖြစ်သည် ဆိုရာဝယ် ဥပါဒါန်သည် အဋ္ဌမပုဒ်၌ ကောက်ခဲ့သော ဥပါဒါန် ၄-ပါးပင် ဖြစ်၏။ ဘဝအရမူ ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ ၂-မျိုးကိုယူရ၏။

ကမ္မဘဝဟူသည်မှာအကုသိုလ် ၁၂-ပါး, မဟာကုသိုလ် ၈-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉-ပါးတို့၌ရှိသော စေတနာ (ကံ) ၂၉-ပါး ဖြစ်၏။ (သင်္ခါရအရ ကောက်၍ပါသည့် ပုညာဘိသင်္ခါရ, အပုညာဘိသင်္ခါရ, အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ပင်တည်း။)

ဥပပတ္တိဘဝဟူသည်မှာ ထိုကံ ၂၉-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး, ၎င်းတို့နှင့်ယှဉ်ကြသည့် စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်များဖြစ်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဤဥပပတ္တိဘဝသည် ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, အရူပဘဝ, သညီဘဝ, အသညီဘဝ, နေဝသညီနာသညီဘဝ, ဧကဝေါကာရဘဝ, စတုဝေါကာရဘဝ, ပဉ္စဝေါကာရဘဝဟူသော ဘဝကြီး ၉-ပါးဖြစ်၏။

ကာမ ၁၁-ဘုံကို ကာမဘဝဟု ခေါ်၏။

ရူပ ၁၆-ဘုံကို ရူပဘဝဟု ခေါ်၏။

အရူပ ၄-ဘုံကို အရူပဘဝဟု ခေါ်၏။

တစ်နည်းကား ရုပ်ခန္ဓာတစ်ပါးသာရှိသော အသညသတ်ဘုံကို ဧကဝေါကာရဘဝဟု ခေါ်၏။

နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးသာရှိသော အရူပ ၄-ဘုံကို စတုဝေါကာရဘဝဟု ခေါ်၏။

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ၅-ပါး ပြည့်စုံသော ကာမဘုံနှင့် ရူပဘုံတို့ကို ပဉ္စဝေါကာရဘဝဟု ခေါ်၏။

တစ်ဖန် နေဝသညာနာသညာယတနဘုံကို နေဝသညီနာသညီဘဝဟု ခေါ်၏။

အသညသတ်ဘုံကို အသညီဘဝဟု ခေါ်၏။

ကြွင်းသော ၂၉-ဘုံကို သညီဘဝဟု ခေါ်၏။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပုံ

''ပုထုဇ္ဇနော ဥမ္မတ္တကော'' ဆိုသည့်အတိုင်း ပုထုဇဉ်တို့၏စိတ်သည် အရူးပမာထင်မိထင်ရာ စွဲမိစွဲရာ စွဲလမ်းလေ့ရှိ၏။ အကြောင်းအကျိုး သင့်မသင့်ကို နှိုင်းချင့်တတ်သူမှာ လွန်စွာနည်းပါ၏။ ထို့ကြောင့် ကာမုပါဒါန်အစွမ်းဖြင့် လူချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာကို အလိုရှိ၍ ကံမျိုးကိုစီမံကြရာ၌ တချို့မှာ ဆရာတို့၏ဟောပြောညွှန်ပြမှုကြောင့် သားကောင်သတ်ပြီး ယဇ်နတ်ပူဇော်ခြင်း စသည့် ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကံကို စီမံကြ၏။ တချို့မှာ ယခုဘဝ၌ပင် ကာမချမ်းသာကို ခံစားလို၍ ခိုးဝှက်လုယက် တိုက်ခိုက်သတ်ဖြတ်ခြင်း စသော မကောင်းမှုဒုစရိုက်အမျိုးမျိုးကိုပြုကြ၏။ ဤကား ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ ဖြစ်ခြင်းတည်း။ သေဆုံးသည့်အခါ၌မူ ဤအကုသိုလ် ကမ္မဘဝကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်ရလေ၏။

တချို့သောသူတို့ကား ဆရာသမားကောင်းတို့၏ ထုံးဟောင်းလမ်းမှန်ဖြစ်သည့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို ထပ်ဖန်အားထုတ်ပွါးလုပ်ခြင့် ရကြ၏။ ဤကုသိုလ်ကမ္မဘဝတို့ကြောင့် သေလွန်ကြသည့်အခါ မျှော်လင့်ထားခဲ့ကြသည့်အတိုင်း လူဘုံနတ်ရပ်တို့၌ ကောင်းမြတ်သော ဥပပတ္တိဘဝကို ရကြ၏။

တချို့သူတို့ကား "ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံဘုံ၌ ကာမဘုံထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သည့် သုခချမ်းသာကို ခံစားရ၏" ဟု ကြားဖူးနားဝရှိကြသဖြင့် ထိုချမ်းသာကို ခံစားလိုသော ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ရူပဈာန်၊ အရူပဈာန် ဟူသော ကမ္မဘဝကို အားထုတ်ကြ၏၊ ဈာန်ရပြီး ကွယ်လွန်ကြသည့်အခါ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌ ဥပပတ္တိဘဝဟူသော လောကီဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်များကို ရရှိကြ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောစကားများကား ကာမုပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝ ၂–မျိုးဖြစ်ပုံကို ပြသောစကားတို့တည်း။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန် စသည်တို့ကြောင့် ဘဝ ၂–မျိုးဖြစ်ပုံကို ဆက်ဆိုပေအံ့။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူရှိသူတချို့သည် "ငါ၏အတ္တသည်ကား သုဂတိဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌ ပြတ်စဲရလျှင် ကောင်းသောပြတ်စဲခြင်း ဖြစ်လိမ့်မည်" ဟူသည့် ဒိဋ္ဌုပါဒါန်အရင်းခံ၍ ထိုဘုံများသို့ရောက်ဖို့ရန် ကုသိုလ်ကမ္မဘဝကို ပြုစိမ့်ကြ၏။ သဿတဒိဋ္ဌိအယူရှိသူ တချို့ကလည်း "ငါ၏အတ္တသည် ကာမသုဂတိဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံတို့၌ ဖြစ်ရလျှင် ကောင်းချမ်းသာခွင့်ရလိမ့်မည်" ဟု အတ္တဝါဒုပါဒါန် အရင်းခံလျက် ထိုဘုံများကိုရောက်ဖို့ရန် ကုသိုလ်ကမ္မဘဝကို ပြုစိမ့်ကြ၏။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်အယူရှိသူ တချို့သည် "ဤခွေးအကျင့်၊ နွားအကျင့်စသောအကျင့်တို့သည် ကိလေသာကို စင်ကြယ်စေနိုင်၏၊ ကိလေသာကုန်စင်သောအခါ ဘဝလွတ်မြောက်မှုကို ပေးဆောင်နိုင်၏" ဟု လွဲမှားစွာမှတ်ထင်ပြီး ခွေးကဲ့သို့ နွားကဲ့သို့ကျင့်ကြ၏။ တချို့ကလည်း "ယခု ငါကျင့်နေသောအလေ့အကျင့်ကို နတ်ပြည်ဗြဟ္မာပြည်၌ကျင့်ရလျှင် လွယ်လွယ်ကူကူ ပြည့်စုံနိုင်၏" ဟု သီလဗ္ဗတုပါဒါန်အရင်းခံပြီး ထိုဘုံများသို့ရောက်ဖို့ရန် ကံတစ်ခုခုကို ပြုစိမ့်ကြ၏။

ထိုသို့ကံပြုရာတွင် လမ်းမှန်ကျင့်မိသူအဖို့ ရည်မှန်းထားခဲ့သော သုဂတိဘုံများ၌ ဥပပတ္တိဘဝကို ရကြ၏။ လမ်းမှားကျင့်မိသူတို့ကား အပါယ်ဘုံများ၌ ဥပပတ္တိဘဝကို ရကြ၏။

ဤသို့လျှင် ဒိဋ္ဌိအမျိုးမျိုးကြောင့် ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ တို့ကို ရရှိကြ၏။

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝတို့၏ထူးခြားမှု

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝတို့သည် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်များ၌ ယှဉ်ကြသော စေတနာချည်းဖြစ်ပါလျက် အခည်ကွဲပြားရခြင်းမှာ အဘယ် အကြောင်းကြောင့်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးဖို့ရန် အတိတ်ဘဝများက ဖြစ်ခဲ့ကြသော စေတနာတို့သည် သင်္ခါရမည်ကြ၏။

(အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့သည် အတိတ်ကာလအစွန်း၌ ပါဝင်ကြသည်ကို ထောက်ပါ။)

နောက်နောင်အနာဂတ်ဘဝများ၌ အကျိုးပေးဖို့ရန် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်ကြသော စေတနာတို့သည် ကမ္မဘဝမည်ကြ၏။ (ကမ္မဘဝသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလအစွန်း၌ ပါဝင်သည်ကို ထောက်ပါ။)

သို့ဖြစ်၍ သင်္ခါရနှင့်ကမ္မဘဝတို့သည် စေတနာချင်းတူကြသော်လည်း အတိတ်ဘဝကစေတနာ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝစေတနာဟူ၍ ဘဝကာလအားဖြင့် ကွဲပြားကြပေ၏။

၁၀။ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ

ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏ဟုဆိုရာ၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝကို ယူရမည်။ ကမ္မဘဝဟူသည်မှာ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ် ၂၉-ပါးတို့၌ ယှဉ်ကြသော စေတနာ (ကံ) ၂၉-ပါးပင်တည်း။

ဇာတိအရ လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး,၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်ကြသော စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်)ကို ကောက်ယူရမည်။ ဤသို့ ကောက်ယူသောအခါ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၂-ပါး, မဟာဝိပါက် ပဋိသန္ဓေ ၈-ပါး, ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ ၆-ပါး, အရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး, ပေါင်း ပဋိသန္ဓေ ၂၀ တို့ ပါဝင်သွားကြ၏။ ထို့အပြင် ပဝတ္တိအခါ၌ ဖြစ်ကြသောဝိပါက်စိတ်စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့လည်း ပါဝင်ကြ၏။

ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်ပုံ

ဤဘဝ၌ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ ဟူသည့် ကာမာဝစရကုသိုလ်(ကမ္မဘဝ)ကို ဖြည့်ဆည်းထားသူသည် သေလွန်သောအခါ၌ လူ့ဘုံ နတ်ဘုံဟူသော ကာမသုဂတိဘုံ၌ ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်ရ၏။ လူ့ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်စ အချိန်ဝယ် မဟာဝိပါက်စိတ်ဟူသော ဝိညာဉ်၊ ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်နာမ်နှင့်

အတုဖြစ်ဖက်ဇာမ္မဇကလာပ် ၃-စည်းတို့သည် ပထမဦးဆုံးဖြစ်ကြ၏။ ထိုဝိညာဉ် နာမ်ရုပ်တို့၏တစ်ဘဝ၌ ပထမဦးဆုံးဥပါဒ်ခြင်းကို "ဇာတိ" ဟုလည်းကောင်း "ပဋိသန္ဓေနေခြင်း"ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုကြ၏။ အခြားဘုံများ၌ ထိုက်သင့်သလို နာမ်ရုပ်တို့၏ ပထမဖြစ်ခြင်းကိုလည်း ဇာတိဟုပင် ခေါ်ဆိုရ၏။

ထိုဝိပါက်နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ် များသည် ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မဘဝကြောင့် နောက်ဘဝ၌ ဥပပတ္တိဘဝအနေဖြင့် ဖြစ်ကြရသော တရားများ ပေတည်း။ ထိုဥပပတ္တိဘဝ၏ အစဖြစ်ခြင်းကိုပင် ဇာတ်ဟုခေါ်ရ၏။ ကမ္မဘဝမရှိလျှင် ဥပပတ္တိဘဝမရှိနိုင်။ ဥပပတ္တိဘဝ ဟူသည်မှာ ထိုထိုဘုံ၌ဖြစ်ကြသော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်များဖြစ်ရကား ထိုဥပပတ္တိဘဝမရှိလျှင် ဇာတိလည်း မရှိနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဇာတိသည် ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝ ၂-မျိုးကြောင့်သာ ထင်ရှားရလေ၏။

ပဝတ္တိအခါ ဘဝင်စိတ်များအဖြစ် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်မှု၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်စသော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာများနှင့် ကမ္မဇရုပ်များတို့၏ ဖြစ်ပေါ်မှုတို့ကိုလည်း ဇာတိဟုပင် မှတ်ယူရမည်။

တစ်ဘဝအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ကြသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာ နာမက္ခန္ဓာများနှင့် ဥတုဇရုပ်, အာဟာရဇရုပ်များတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းအရ ဇာတိတွင်မပါဝင်သော်လည်း အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်းအရမူ ဇာတိတွင် ပါဝင်ကြသည်သာတည်း။

၁၁။ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ။

ဤကေဒသပေုဒ်၌ ဇာတိကြောင့်ဖြစ်ကြသော ဇရာ, မရဏ, သောက, ပရိဒေဝစသည့်တို့သည် အောက်ပါသရုပ်အသီးသီးရှိကြ၏။

ဇရာ= လောကဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး, ၎င်းတို့နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ရင့်ခြင်း (ဌီ)။ သတ္တဝါတို့အား အသွယ်မှုဆုတ်ယုတ်ခြင်း, မှင့်ရော်အိုမင်းခြင်း, ဆွေးမြေ့ခြင်းတို့ပင်တည်း။

မရဏ=လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါး, ၎င်းတို့နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ပျက်စီးခြင်း (ဘင်)။ သတ္တဝါတို့၏ ဇီဝိတိန္ဒြေ ကင်းပြတ်၍ သေဆုံးခြင်းပင်တည်း။

သောက= ဝမ်းနည်းခြင်း, စိုးရိမ်ခြင်း။ တရားကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒွေ၌ယှဉ်သော ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်၏။ ဆွေမျိုးဉာတိ, ပစ္စည်းဥစ္စာ စသည်တို့ပျက်စီးမှုကြောင့် စိတ်နှလုံး၏ပူပန်ခြင်းပင်တည်း။

ပရိဒေဝ=တစ်စုံတစ်ခုပျက်စီးမှုကြောင့် တမ်းတငိုကြွေးခြင်း၊ တရားကိုယ်မှာ စိတ္တဇဝိပလ္လာသသဒ္ဒရုပ်ဖြစ်၏၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဖောက်ပြန်သည့် အသံရုပ်ဟု ဆိုလို၏။

ဒုက္ခ=ကိုယ်ဆင်းရဲမှု (ကာယိကဒုက္ခ)၊ တရားကိုယ်မှာ ဒုက္ခသဟဂုက် ကာယ ဝိညာဏ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာစေတသိက် ဖြစ်၏။

ဒေါမနဿ=စိတ်ပင်ပန်းဆင်းရဲမှု, နှလုံးမသာယာမှု (စေတသိကဒုက္ခ)။တရား ကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒွေဠ်ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။

ဥပါယာသ=သောကပရိဒေဝတို့ထက်လွန်ကဲလျက် အသံမျှ မထွက်နိုင်အောင် ရှိုက်ကြီးငင်ကြီးဖြစ်ကာ အဘွင်းဆွေးဆွေးခြင်း, ပြင်းပြစွာ ဆင်းရဲ ပင်ပန်းခြင်း, နစ်မြောခြင်း, တရားကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒွေဠ်ယှဉ်သော ဒေါသတည်း။

သောက, ပရိဒေဝ, ဥပါယာသတို့၏ ထူးခြားမှု

ဒယ်အိုးဖြင့် ဆီကိုချက်ရာ၌ အိုးအတွင်းဆီကျက်နေခြင်းသည် ဝမ်း နည်းခြင်းသောကနှင့်တူ၏။ ကျက်အားကြီး၍ ဆီဝေလျှံတက်လာခြင်းသည် ငိုကြွေးခြင်း-ပရိဒေဝနှင့် တူ၏။ ဝေလျှံပြီးနောက် ကျန်ရစ်သောဆီ၏ကုန် ခန်းသည်အထိ ကျက်ခြင်းသည် အတွင်းဆွေးဆွေးကာ ပြင်းပြစွာပူလောင်သော ဥပါယာသနှင့်တူ၏။

ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏဖြစ်ပုံ

ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝတို့ကြောင့် ဝိပါက်နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ် ခြင်း "ဇာတိ" ဖြစ်ပေါ်သည်ကို ဆိုခဲ့ပြီ။ ထိုဝိပါက်နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ သည် ဥပါဒ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဌီအခိုက်၌တည်ကာ ပျက်စီးခြင်းဘင်သို့ ဦးတည်လျက် ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့လေတော့၏၊ ထိုရင့်ရော်သော အခိုက်သည် ဇရာအခိုက်ပင်တည်း။ ထိုဝိပါက်နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ဘင်အခိုက်သည် ပျက် စီးသောအခိုက်, မရဏအခိုက်ပင်တည်း။

ထိုဝိပါက်နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဇရာမရဏတို့သည် လူအများတို့ မျက်မြင်သိနိုင်လောက်အောင် မထင်ရှားကြပေ။ သို့ကြောင့် အပါကဋ္ဌဇရာ မရဏဟု ခေါ်ရကြ၏။ ဆံဖြူ, သွားကျိုး, နားထိုင်း, ခါးကိုင်း,မျက်စိမှုန်, အသားအရေ တွန့်တွဲခြင်း ဟူသော ရင့်ရော် အိုမင်းမှုသည်ကား မျက်မြင် အားဖြင့် ထင်ရှားသော ပါကဋ္ဌဇရာတည်း။ ဘဝတုံးအောင် သေကျေ ပျက်စီးမှုသည် ထင်ရှားသော ပါကဋ္ဌမရဏတည်း။

တစ်ဘဝ တစ်ဘဝ၌ ပထမဦးဆုံး နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူသည့် "ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေ" ကြောင့်သာ ထိုပါကဋ္ဌအပါတွင် ဇရာမရဏတို့ဖြစ်ကြရ၏။ ဇာတိမရှိလျှင် မည်သည့်ဇရာမရဏတို့မှ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဇာတိသည် ဇရာမရဏတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏။

ဇာတိကြောင့် သောက စသည်တို့ဖြစ်ပုံ

ဇာတိပဋိသန္ဓေကြောင့် လူဟူ၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ စားဝတ်နေရေးအတွက် ကြောင့်ကြပူပန်ရ၏။ ဆွေမျိုးစည်းစိမ်ဂုဏ်သိန်တို့ ပျက်စီးသောအခါ ဝမ်းနည်းပူဆွေးရ၏။ ဤသည်တို့ကား ဇာတိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သောကတို့တည်း။

ဆွေမျိုးစည်းစိမ်စသည်တို့ ပျက်စီးမှုကြောင့် ငိုကြွေးမြည်တမ်းရခြင်းသည် ပရိဒေဝဖြစ်၏။ ခန္ဓာကိုယ်၏ဆင်းရဲမှုသည် ဒုက္ခမည်၏။ ချစ်သူနှင့်ကွဲရခြင်း, မချစ်သူနှင့်တွဲရခြင်း, အလိုရှိရာမရခြင်း, ဆွေမျိုးစည်းစိမ်ပျက်စီးခြင်း စသော အကြောင်းများကြောင့် စိတ်ထဲ၌ဆင်းရဲမှုသည် ဒေါမနဿ မည်၏။ မိမိချစ်မြတ်နိုးသော အားကိုးအားထားပြုရသော မိဘ, သားသမီးများနှင့် စည်းစိမ်ရာထူး တို့ အကြီးအကျယ် ပျက်စီးဆုံးရှုံးသောအခါ လွန်ကဲစွာဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းဟူသည့် ဥပါယာသဖြစ်၏။ ခြေပြတ်, လက်ပြတ်, သေလုနီးပါး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသောအခါ၌လည်း ဥပါယာသဖြစ်ရ၏။

ဤသောက စသောဆင်းရဲအပေါင်း တို့သည် အိုခြင်းဆင်းရဲ,သေခြင်းဆင်းရဲဟူသည့် ဇရာမရဏတို့နှင့်ဆက်သွယ်၍ဖြစ်ရသည်လည်း ရှိ၏။ ဇရာမရဏတို့နှင့်မဆက်သွယ်ဘဲ ဆွေမျိုးစည်းစိမ်ဂုဏ်သိန်စသည်တို့အတွက် ဖြစ်ကြရသည်လည်းရှိ၏။ ဤသို့ ဇရာမရဏနှင့် ဆက်သွယ်သည်ဖြစ်စေ မဆက်သွယ်သည် ဖြစ်စေ အရင်းခံဇာတိကြောင့်သာဖြစ်ရကား ဇာတိကြောင့်ဖြစ်သော တရားများဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

အကျိုးရင်းနှင့် အကျိုးဆက်

ဇာတိရှိလျှင် မည်သည့်ဘဝ၌မဆို ဇရာမရဏတို့ ဧကန်မုချရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဇရာမရဏသည် ဇာတိ၏မုချအကျိုး(ဝါ) အရင်းခံအကျိုးဖြစ်၏။

သောက, ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသ တည်းဟူသော တရား ၅-ပါးတို့ကား ဗြဟ္မာပြည်၌မရှိ။ နတ်ပြည်၌အချို့ရှိ၏၊ အချို့မရှိ။ လူ့ပြည်၌လည်း ဇာတိဖြစ်ပြီးကြောင့် မကြာခင်သေဆုံးသူတို့မှာ သောက စသောတရားအချို့ဖြစ်ခွင့်မရ။ သို့အတွက် သောက, ပရိဒေဝစသည့်တရားစု

သည် ဇာတိ၏မုချအကျိုးမဟုတ်။ ဇာတိနှင့် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်တတ်သော နိဿန္ဒအကျိုး=အကျိုးဆက်သာဖြစ်ကြ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၏ မှတ်ဖွယ်များ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၌ အင်္ဂါ, အခွန့်, အခြင်းအရာ, အလွှာ, အစပ်, ဝဋ်, မူလဟူ၍ မှတ်သားဖွယ်ရာ ၇-ပါးရှိ၏။

၁။ အင်္ဂါ ၁၂-ပါး။ ။ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်း၌ လှည်းဘီးစက်ဝိုင်း၏ ဒေါက်ဆန်များကဲ့သို့ မပါလျှင်မပြီး၊ အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းများကို အင်္ဂါများဟု ခေါ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်း၏အင်္ဂါ ၁၂-ပါးတော့၊ အဝိဇ္ဇာ ၁-ပါး, သင်္ခါရ ၁-ပါး, ဝိညာဏ် ၁-ပါး, နာမ်ရုပ် ၁-ပါး, သဠာယတန ၁-ပါး, ဖဿ ၁-ပါး, ဝေဒနာ ၁-ပါး, တဏှာ ၁-ပါး, ဥပါဒါန် ၁-ပါး, ဘဝ ၁-ပါး, ဇာတိ ၁-ပါး, ဇရာမရဏအင်္ဂါ ၁-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဤတွင် နာမရူပံအရ နာမ်ရုပ်ကို အင်္ဂါ ၁-ပါး, ဇာတိပစ္စယာဇရာမရဏံအရ ဇရာမရဏကို အင်္ဂါ ၁-ပါးဟု ယူသည်။ ဇရာမရဏတို့သည် ဇာတိ၏ မုချအကျိုးရင်း ၂-ပါး ဖြစ်ကြ၏။ သတ္တဝါတိုင်း၌ဖြစ်၏။

သောက, ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသတို့ကား ဇာတိ၏ အကျိုးဆက် ၅-ပါးဖြစ်ကြ၏။ ဤသောက စသောတရားတို့သည် သတ္တဝါတိုင်း၌မဖြစ်။ ဗြဟ္မာများနှင့် အချို့သော နတ်များလူများ၌မဖြစ်။ သတ္တဝါတိုင်း၌မဖြစ်လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်းတွင် မပါမပြီးအရေးကြီးသော အင်္ဂါ မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂။ အခွန့် ၃-ပါး။ ။အခွန့်ဟူသည် ကာလဖြစ်၍ ကာလသည် ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်တရားဖြစ်၏၊ ထိုကာလအပိုင်းအခြားအရ ဖြစ်ပေါ်သော တရားတို့ကို ဥာနူပစာရအားဖြင့် အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ်ဟူ၍ ပိုင်းခြားအပ်၏။ (ကာလဟူသည့် ဥာန၏အမည်ကို ဥာနီတရားပေါ်၌ တင်စားမှုကို ဥာနူပစာဟု ခေါ်၏၊)

(၁) အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရ အတိတ်တောအဒ္ဓါ။ ။အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့သည် အတိတ် အခွန့် (အဒ္ဓါ)၌ ဖြစ်သောတရားများတည်း။ သတ္တဝါတစ်ဦးသည် ရှေးရှေးသော အတိတ်ဘဝ၌ သံသရာ၏အပြစ်ကိုမမြင်နိုင်အောင် အဝိဇ္ဇာ ဖုံးလွှမ်းသဖြင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုမိခဲ့၏။

ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့သည် အတိတ်ကာလအခွန့်ဖြစ်၏။

(၂) မဇ္ဈေအင်္ဂ ပစ္စုပ္ပန္နော။ ။ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ၏ အလယ်အင်္ဂါ ၈-ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဖြစ်ကြသော တရားတို့တည်း။ အတိတ်ဘဝ၌ အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းအည်ဖြစ်၍ ပြုမိခဲ့သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကြောင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကာလမှစ၍ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ကမ္မဘဝတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဤတရား ၈-ပါးကို ပစ္စုပ္ပန်အဝွန့်ဟု ခေါ်၏။

(၃) ဇာတိဇရာမရဏံ အနာဂတော။ ။ယခုဘဝ၌ ကမ္မဘဝဟူသော ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြုစီမံပြန်ရကား နောက်အနာဂတ်ဘဝတွင် ဇာတိနှင့် ဇရာမရဏတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဇာတိနှင့် ဇရာမရဏတို့သည် အနာဂတ်အဓွန့်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။

၃။ အခြင်းအရာ အပါး ၂၀

အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့သည် အတိတ်အဓွန့်တရားများ ဖြစ်သည်ဟုဆိုခဲ့၏။ ထိုတရား ၂-ပါးတွင် အဝိဇ္ဇာသည် ကိလေသာ ၁၀-ပါး၌ပါဝင်ပြီး ကိလေသာဝဋ်တရားဖြစ်၏။ တဏှာနှင့် ဥပါဒါန်တို့သည်လည်း ကိလေသာဝဋ်တရားများပင် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုသို့ ကိလေသာဝဋ်ချင်း တူနေခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာကို တိုက်ရိုက်ယူလိုက်သောအခါ တဏှာနှင့် ဥပါဒါန်တို့လည်း 'တစ်နွယ်ငင် စာစ်စင်ပါ' ဆိုသလို ပါလာကြ၏။

ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်တို့ကို ပေါင်းစုယူခြင်းသည် အဝိနာဘာဝ (မကင်းစဆောင်းသော) နည်းအားဖြင့် ယူသည်ဟု ဆိုရ၏။ အဝိဇ္ဇာ ကောင်းသွင့်တဏှာမဖြစ်ပါဟု ဘုရားစူးကျိန်သော်လည်းမဟုတ်နိုင်။ အသေးစား တဏှာဖြစ်လျှင် အကြီးစား ဥပါဒါန်လည်း ဖြစ်တော့၏။

တစ်ဖန် သင်္ခါရသည် ကမ္မဝဋ် ဖြစ်၏။ ကမ္မဘဝသည်လည်း ကမ္မဝဋ်ပင် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ကမ္မဝဋ်ချင်းတူသောကြောင့် အတိတ်ဘဝ၌ သင်္ခါရကိုတိုက်ရိုက် ယူလိုက်သည့်အခါ ကမ္မဘဝကိုလည်း အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယူပြီးဖြစ်တော့၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားများအရ အတိတ်ဘဝ၌ "အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ" ဟူသော အကြောင်း ၅-ပါးကိုရ၏။

ထို့ကြောင့် အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး=အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ။

မှတ်ချက်။ ။အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရ၌ပါသော သင်္ခါရနှင့် ဥပါဒါန ပစ္စယာဘဝေါ၌ပါသည့် ကမ္မဘဝတို့သည် စေတနာချင်းအရ

တူကြသော်လည်း အကိတ်ဘဂနှင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝဟု ဘဝကာလချင်း ကွဲပြားသဖြင့် ထူးခြားကြသည်ဟု အထက်၌ ဆိုခဲ့ပြီ။

ယခုအတိတ်အကြောင်း ၅-ပါးကို ကောက်ယူသောအခါ၌သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝဘို့ကို အတူတကွယူသားပြန်၏။ ဘဝချင်း ကာလချင်း တူနေကြသဖြင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မည်သို့ထူးသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား (၁) တိုသိုကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌ အသမခြောက်မီ ရှေးအဖို့ဖြစ်သော ပုဗ္ဗစေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏။ အထ မြောက်သော မုဉ္စစေတနာသည် ကမ္မဘဝမည်၏။

(၂) တစ်နည်း–ဇော ၇-ကြိမ်တွင် ရှေ့ ဇော ၆-ကြိမ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏။ သတ္တမဇောနှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည် ကမ္မဘဝမည်၏။

(၃) တစ်နည်း–စေတနာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်စေတသိက်တို့သည်သင်္ခါရမည်၏။ စေတနာ ဟူသမျှသည် ကမ္မဘဝမည်၏။

ဤနည်းတို့အရ (၁) ပုဗ္ဗစေတနာဟူသော သင်္ခါရကို တိုက်ရိုက် ယူလိုက်သည့်အခါ မုဉ္စစေတနာဟူသော ကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏။ (၂) ရှေ့ဇော ၆-ကြိမ်နှင့်ယှဉ်သည့် စေတနာသင်္ခါရကို ယူလိုက်သောအခါ သတ္တမဇောနှင့်ယှဉ်သည့် စေတနာကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏။ (၃) စေတနာနှင့် ယှဉ်ဖက်စိတ်စေတသိက်ဟူသည့် သင်္ခါရကို ယူလိုက်သောအခါ စေတနာတည်းဟူသော ကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏။

ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅-ပါး။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာတို့သည် အတိတ်ကံကြောင့် ဖြစ်ကြသော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကျိုး ၅-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅-ပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်(ဘဝ)၌ တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝဟူသောအကြောင်း ၃ ပါးတို့သည် တိုက်ရိုက်လာ၏။ ထို ၃-ပါးကို တိုက်ရိုက်ယူလိုက်သည့်အခါ အထက်၌ဆိုပြခဲ့သည့် အဝိနာဘာဝနည်းအရ အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့ကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ 'တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ, အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ' ဟူသည့်အကြောင်း ၅-ပါးကို ရပြန်၏။

အနာဂတ်အကျိုး ၅-ပါး။ ဇာတိ၌ ဟူရာ၌ ကိုယ်သီးခြားမရှိ။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာတို့ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်ကိုပင် ဇာတိဟု

ယူရ၏။ ထို့အတူ ဇရာမရဏကိုသည့် ထိုတရား ၅-ပါးတို့၏ ရင့်ခြင်း- ဖြိုနှိမ့် ပျက်စီးခြင်း-တို့ဖြစ်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် 'ဇာတိဇရာမရဏ' အနာဂတဟောအဒ္ဓါ' အရ အနာဂတ် အဒ္ဓန့်၌ ဇာတိ, ဇရာ, မရဏတို့ကို ထည့်သွင်းထားသဖြင့် ဝိညာဏ် စသော အကျိုး ၅-ပါးကိုပင် အနာဂတ်ဘဝ အကျိုးအဖြစ် ယူရသေး၏။ သို့ဖြစ်၍ အနာဂတ်ဘဝ၌ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ,ဟူသော အကျိုး ၅-ပါးကို ရ၏။

သို့ဖြစ်၍ အတိတ်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုး ၅-ပါး, တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅-ပါး, တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကြောင်း ၅-ပါး, အနာဂတ်ဘဝ၌ အကျိုး ၅-ပါး ဟူသော အခြင်းအရာ ၂၀-ကိုရ၏။ အပြား ၂၀-ဟုလည်း ခေါ်၏။

၄။ သင်္ခေပ=အလွှာ ၄ ပါး

အတိတ်ဘဝအကြောင်း ၅-ပါးကို တစ်လွှာ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကျိုး ၅-ပါးကို တစ်လွှာ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကြောင်း ၅-ပါးကို တစ်လွှာ, အနာဂတ်ဘဝ အကျိုး ၅-ပါးကို တစ်လွှာဟူ၍ အလွှာ ၄-ပါး သတ်မှတ်၏။

၅။ သန္ဓိ=အဆစ် ၃-ပါး

အလွှာ ၄-လွှာကို စပ်ထားသည့်အခါ အဆစ် ၃-ပါးဖြစ်ပေါ်၏။ ၎င်း အဆစ်တို့ကို သန္ဓိ=အဆစ် ၃-ပါးဟု ခေါ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါများကို စဉ်ထားသည့်အခါ အကြောင်းတရား၏ အဆုံးနှင့် အကျိုးတရား၏အစသည် တစ်စပ်၊ အကျိုးတရား၏ အဆုံးနှင့် အကြောင်းတရား၏အစသည် တစ်စပ်၊ တစ်ဖန် အကြောင်းတရား၏အဆုံးနှင့် အကျိုးတရား၏အစသည် တစ်စပ်ဟူ၍ အဆစ် ၃-ပါးရှိ၏။

ထိုအဆစ်နေရာတို့ကို မျဉ်းတိုဖြင့်ခြား၍ ဖော်ပြရသော်-

'အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ-တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ-ဇာတိ, ဇရာ, မရဏ'

ထို့ကြောင့် သင်္ခါရနှင့် ဝိညာဏ်တို့၏အကြားသည် အတိတ်အကြောင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတို့၏အစပ်၊ ဝေဒနာနှင့် တဏှာအကြားသည် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတို့၏အစပ်၊ ဘဝနှင့်ဇာတိအကြားသည်ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းနှင့် အနာဂတ်အကျိုးတို့၏အစပ် ဖြစ်ကြ၏။

၆။ ဝဋ် ၃-ပါး

'ဝဋ္ဋ' သဒ္ဒါသည် စက်ဘီးများ ချာချာလည်သလို 'လည်ပတ်ခြင်း' အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် 'အကြောင်းပြီးလျှင်အကျိုး-အကျိုးပြီးလျှင် အကြောင်း'ဟု အကြောင်းအကျိုးမပြတ်ဘဲ ဆက်ကာဆက်ကာလည်နေသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကို 'ဝဋ္ဋ=ဝဋ်'ဟု ခေါ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို ဝဋ် ၃ ပါးဖြင့် ခွဲလျှင်-

(၁) အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်တို့ကို ကိလေသဝဋ်ဟု ခေါ်၏။ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတွင် ဤတရားတို့၏ တရားကိုယ်များ ပါဝင်ကြ၏။)

(၂) ကမ္မဘဝဟူသော ဘဝတစ်စိတ်နှင့် သင်္ခါရတို့သည် ကံတရားချည်း ဖြစ်ကြသောကြောင့် ကမ္မဝဋ်မည်၏။ (ဘဝဟူသောပုဒ်တွင် ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ ၂-မျိုးတို့ ပါရှိရာ ၂-မျိုးလုံးကိုမယူဘဲ ကမ္မဘဝတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာယူသောကြောင့် 'ဘဝတစ်စိတ်'ဟု ဆိုသည်။)

(၃) ဘဝ ၂-မျိုးတွင် ဥပပတ္တိဘဝဟူသောဘဝတစ်စိတ်နှင့် ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, ဇာတိ, ဇရာမရဏတို့သည်အကျိုးတရားများချည်း ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဝိပါကဝဋ်မည်၏။

(ဤဝိပါကဝဋ်ကိုရည်ရွယ်၍ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ် စသည်တို့၏ တရားကိုယ်များကို တောက်ယူလျှင် ဝိပါက်စေတသိက်များနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ကိုသာ ယူရ၏။ ဤဝိပါကဝဋ်ကိုရည်ရွယ်၍ပင် တစ်စုံတစ်ယောက်ကဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားနေရလျှင် 'ဤလူ ဝဋ်ခံနေရတယ်၊ တယ်ဝိပါက်ဝဋ် အားကြီးရှာတယ်' ဟူ၍လည်းကောင်း၊

'သူ့ဘစ်ပါးကို နာအောင်မလုပ်နဲ့၊ ဝဋ်ပါတတ်တယ်'ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

'ဝဋ်မှာအမြဲ-ငရဲအပ' ဟူ၍လည်းကောင်း ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။

ဝဋ်မည်ပုံ၊ ကိလေသာဝဋ်ရှိလျှင် ကမ္မဝဋ်မုချဖြစ်၏။ ကမ္မဝဋ်ရှိလျှင် ဝိပါကဝဋ်အမြဲဖြစ်၏။ ဝိပါကဝဋ်ဟူသော ဝေဒနာရှိပြန်လျှင် တဏှာစသော ကိလေသာဝဋ် ဖြစ်ပြန်၏။ ဤသို့ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်လျက် ပတ်ပတ်လှည့်၍ ဝိုင်း၍ လည်၍ဖြစ်နေသော တရားတို့ကို 'ဝဋ်'ဟု ခေါ်ဆို၏။

၇။ ဝဋ်မြစ် ၂-ပါး

အမြစ်အရင်းအစကို 'မူလ'ဟုခေါ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်သည် အတိတ်ဘဝအကြောင်းမှစ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကျိုး ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ရှေ့ပိုင်းတစ်စက်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကြောင်းမှစ၍ အနာဂတ်ဘဝအကျိုးတိုင်အောင် နောက်ပိုင်းတစ်စက်ဟူ၍ ၂-စက်ရှိ၏။

ထိုတွင် 'အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ'တို့ကား ရှေ့ပိုင်းစက်တည်း။ ထိုစက်၌ အဝိဇ္ဇာသည် အရင်းမူလအစဖြစ်၏။

တစ်ဖန် 'တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, ဇာတိ, ဇရာ,မရဏ'တို့ကား နောက်ပိုင်း စက်တည်း။ ဤစက်၌ တဏှာသည် အရင်းမူလအစ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ဝဋ်မြစ် ၂-ပါးတို့သည် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာတို့ဖြစ်ကြ၏။

စက်ရဟတ် ပျက်ကိန်း

သစ်ပင်တစ်ပင်၌ ရေသောက်မြစ်ပြတ်လျှင် တစ်ပင်လုံးပျက်စီးရသကဲ့သို့ ထို့အတူ သံသရာတွင်စည်ပင်နေသည့် သတ္တဝါဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာသစ်ပင်ကြီး၌ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာဟူသည့် ရေသောက်မြစ် ၂ ခုကို အရဟတ္တမဂ်လက်နက်ဖြင့် ဖျက်ဆီးလိုက်သောအခါ ရုပ်နာမ် သံသရာကြီး အပြီးသတ်ချုပ်ငြိမ်းလေတော့၏။ ဤသည်ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ် ပြတ်သည်၊ ဝဋ်ပြတ်သည်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်သတ်လိုက်သည့်အခါ အဝိဇ္ဇာအကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်း၏။ အဝိဇ္ဇာအကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတို့၏အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့်ဝိညာဏ်၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏၊ ပေ။ တဏှာ၏အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့်ဥပါဒါန်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်တို့၏အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဘဝချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဘဝချုပ်ခြင်းကြောင့် ဇာတိချုပ်ခြင်းသည်ဖြစ်၏။ ဇာတိချုပ်ခြင်းကြောင့် အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း ဇရာ, သေဆုံးခြင်း မရဏတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်တွင် အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏၊ ပေ။ ဇာတိကြောင့် ဇရာ, မရဏ, သောက, ပရိဒေဝ,

ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသတို့ ဖြစ်ကြ၏’ဟု ဟောတော်မူ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။

“အာသဝါနံ သမုပ္ပါဒါ, အဝိဇ္ဇာစ ပဝတ္တတိ” သင်္ဂြိုဟ်အရလည်းကောင်း၊ “အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော”ဟူသော ပါဠိတော်အရလည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းသည် အာသဝေါတရား ၄-ပါးဖြစ်သည်ဟု သိအပ်၏။

အာသဝေါတရား ၄-ပါးတား ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, ဒိဋ္ဌာသဝ နှင့် အဝိဇ္ဇာသဝတို့တည်း။

“ဇာတိပစ္စယာ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ”ဟု ဇာတိကြောင့် သောကပရိဒေဝစသည်တို့ဖြစ်ကြ၏ဟု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၌ ပြသားသော်လည်း ဇာတိသည် သောက စသည်တို့ ဖြစ်ဖို့ရန် မကောင်းစကောင်းသော အကြောင်းဝေးသာ ဖြစ်၏။ သောကစသည်တို့ဖြစ်ဖို့ရာ အနီးဆုံးအကြောင်းမှာ အာသဝေါတရားများပင် ဖြစ်၏။

“ကာမတော ဇာယတေ သောကော”စသည်နှင့်အညီ ချစ်ခင်စုံမက်နှစ်သက်ဘယ်သော ကာမာသဝကြောင့် သောက စသည်ဖြစ်ရ၏။ နေ့စဉ် လူအများ သေဆုံးနေသည်ကိုကြားသိရသော်လည်း သောက ပရိဒေဝတို့မဖြစ်မိ။ မိမိအလွန်ချစ်ခင်သောသူတစ်ယောက်သေလျှင် သောက ပရိဒေဝတို့ အလွန်အမင်းဖြစ်လေတော့၏။ ဤသည်ကိုထောက်ချင့်လျှင် ကာမာသဝ, တဏှာလောဘကြောင့် သောက ပရိဒေဝ စသည်တို့ဖြစ်ရကြောင်းကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်နိုင်၏။

ဒိဋ္ဌာသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံမှာ “ရုပ်ဟူသည် ငါတည်း၊ ငါ၏ရုပ်တည်း”ဟု ဒိဋ္ဌာသဝဖြင့် စွဲလမ်းနေသူသည် ရုပ်တရားဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသောအခါ သောကစသည် ဖြစ်ရ၏။

ဘဝါသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံမှာအလွန်ခမ်းနားကြီးကျယ်သော ဘုံဗိမာန်များဝယ် ကာလရှည်ကြာစွာ စံနေကြရသည့် နတ်ဗြဟ္မာများသည် ဘဝါသဝဖြင့် အားရနှစ်သက်နေကြ၏။ ဘုရားရှင်၏ ဒုက္ခ, အနိစ္စ, အနတ္တနှင့်စပ်သောတရားစကားကို ကြားကြရသည့်အခါ ထိုနတ်ဗြဟ္မာများသည် မိမိတို့၏ ဘဝမမြဲသည်ကိုတွေ့မြင်၍ လွန်စွာထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့လျက် သောက, ဒေါသ, ဒေါမနဿတို့ ဖြစ်ကြရ၏။

အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် သောကစသည်ဖြစ်ပုံမှာ “အဝိဇ္ဇာကောင်းသော လူဖျင်း, လူအ, လူ့ဗာလတို့သည် အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် သောက, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿတို့ကို ခံစားကြရ၏”ဟု ဗုဒ္ဓရှ[illegible] ဟောမြွက်ထားပေ၏။

ဤသို့လျှင် အာသဝေါတရား ၄-ပါးကြောင့် သောကစသည်တို့ ဖြစ်ကြ၏၊ သောကစသည်ဖြစ်လျှင် အဝိဇ္ဇာလည်းပါဝင်မလာတော့၏။ သောက, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသတို့သည် ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး၌ ယှဉ်သောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သောက, ပရိဒေဝ, ဒေါမနဿတို့ဖြစ်ပေါ်တိုင်းအဝိဇ္ဇာ ဟူသော မော ဟဿည်လည်း အမြဲယှဉ်လျက်ပါ၏။ (ဒေါသမူစိတ်၌ ဒေါသ, ဒေါမနဿ, မောဟစသည်တို့ အတူတကွ ယှဉ်ကြသည်ကို ထောက်ပါ။)

ပရိဒေဝဟူသည့် ငိုကြွေးခြင်းမှာလည်း အဝိဇ္ဇာမကင်းသည့် သူတို့၌သာ ဖြစ်လေ့ရှိ၏။ ဒုက္ခဖြစ်၍ ကိုယ်ဆင် ရဲသည့်အခါ စိတ်မသက်သာဘဲ ဒေါသမူ စိတ်ဖြစ်သည့်အတွက် ဒေါမနဿနှင့် အဝိဇ္ဇာတို့ဆက်လက်ဖြစ်ကြရ၏။

ထို့ကြောင့် သောကစသည် ဖြစ်ပေါ်သောအခါ အဝိဇ္ဇာသည် အတူ တကွဖြစ်စေ၊ ရှေ့နောက်ဖြစ်စေ ပါဝင်လာ၏။ "အရင်းစစ်အမြစ်မြေက" ဆိုသလို အာသဝေါတရား ၄-ပါးကြောင့် သောကပရိဒေဝစသည်တို့ဖြစ်ပေါ် ၍ သောကစသည်ဖြစ်ပေါ်သောအခါ အဝိဇ္ဇာသည်လည်း ပါဝင်လာတော့ ၏။ သို့ဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းသည် အာသဝေါတရား ၄-ပါး ဖြစ်ပါ သတည်း။

အာသဝတို့၏ အကြောင်း

အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်ဆိုလျှင် အာသဝတို့ကား အဘယ် အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သနည်းဟု ထပ်ဆင့်မေးဖွယ်ရှိ၏။

အာသဝတရား ၄-ပါးသည် ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, ဒိဋ္ဌာသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝတို့ဖြစ်ကြရာ တဏှာ,ဥပါဒါန်နှင့် အကုသိုလ်ကမ္မဘဝတို့တွင် ထိုက် သည့်အားလျော်စွာ ပါဝင်ကြလေပြီ။ သို့အတွက် တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မ ဘဝတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသည်ပင်လျှင် အာသဝတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဟု ဆိုနိုင်၏။

ထို့အပြင် အာသဝေါတရား ၄-ပါးတို့ကြောင့် သောက, ပရိဒေဝ စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ရပြီး သောက, ပရိဒေဝစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ အဝိဇ္ဇာသည်လည်း တွဲ၍ဝင်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေးရှေးအဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် လည်း သောက, ပရိဒေဝ စသည်တို့နှင့်တကွ နောက်နောက် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပေါ် ရ၏။

အဝိဇ္ဇာကိုအစထား၍ ဟောရခြင်းအကြောင်း

အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ရသည်ဆိုလျှင် အဘယ့်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ ကို အစထား၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို ဟောကြားရသနည်းဟု မေးသင့် ပြန်၏၊

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝဋ်တရားအပေါင်းတွင် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာတို့သည် ဝဋ်မြစ် ၂-ပါးဖြစ်၍ ဦးခေါင်းပမာ လွန်စွာအရေးကြီး၏၊ ပုညာဘိသင်္ခါရ, အပုညာဘိသင်္ခါရ, အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့က ပြုစီမံအပ်သော သတ္တဝါတို့သည် အဝိဇ္ဇာဖြင့် လွှမ်းမိုးဖုံးအုပ်ခံထားရသည်ဖြစ်၍ တဏှာဖြင့် မက်မောသည်ဖြစ်လျက် ပြုမိကြခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဝဋ်မြစ် ၂-ပါးတွင် အဝိဇ္ဇာက သာလွန်ပြဌာန်း၏။ အဝိဇ္ဇာက အပြစ်များကို ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့်သာ တဏှာကမက်မောမိ၏။

ဤသို့လျှင်ဝဋ်တရားအပေါင်း၌ခေါင်ချုပ်ပမာလွန်စွာအရေးကြီးသော အဝိဇ္ဇာကို ရှေးဦးအစထား၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို ဗုဒ္ဓဟောမြွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာကို အစထားသဖြင့် ဝဋ်တရားများ ဖြစ်စဉ်တွင် အဝိဇ္ဇာက အစဆုံးဖြစ်သည်ကား မဟုတ်။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ဖို့ရာ အာသဝတရား ၄-ပါးဟူသော အကြောင်းများ ရှိကြပေသေး၏။

နည်း ၄-ပါးဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဟုတ်ကို ဆင်ခြင်ပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်သည်သတ္တဝါအပေါင်းတို့ သံသရာဝဋ်အတွင်း၌ ကျင်လည်နေရပုံကို ပရမတ္ထ သဘောတရားများဖြင့် အကျိုးအကြောင်းဆက်စပ်ကာ ရှင်းပြထားပေ၏။ ထိုအကျိုးအကြောင်း ဆက်နွယ်မှုတွင် ယောကျ်ား, မိန်းမ, ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ စသည်တို့မပါရှိချေ။ ဣဿရနိမ္မာနဝါဒတ အဆိုပြုသည့် အနန္တတန်ခိုးရှင်, ဖန်ဆင်းရှင် စသည်တို့လည်း မပါရှိချေ။ သဘာဝတရားများ၏ သဘာဝနည်းကျစွာ တစ်ခုကိုတစ်ခု အကြောင်းပြုကာ သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့ ချောချောမွတ်မွတ် မရပ်မနား သံသရာလည်ပတ်နေခြင်းသာပါရှိ၏။ အကျိုးအကြောင်း ဆက်နွယ်ပုံကလည်း အလွန်ယုတ္တိရှိပြီး သိပ္ပံနည်းကျလှသည့်အတွက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်သည် နှစ် ၂၅၀၀-ကျော် သက်တမ်းရှိခဲ့လင့်ကစား အစဉ်ထာဝရ ခေတ်မီဆန်းသစ်၍ မှန်ကန်လျက်ရှိပေ၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကြီးသည် ကမ္ဘာကျော်လျက်ရှိပေ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်ကို ဧကတ္တနည်း, နာနတ္တနည်း, အဗျာပါရနည်း, ဧဝံဓမ္မတာနည်းတို့ဖြင့် အဖန်ဖန်ဆင်ခြင်လျှင် သဘောတရား လွန်စွာလေးနက်ပြီး အနှစ်သာရလွန်စွာရှိသည်ကို မြင်သိသာနိုင်၏။

(၁) ဧကတ္တနည်း....''သန္တာန်အစဉ် အမျှင်မပြတ်ဘဲ တစ်စပ်တည်း တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သည်''ကို သိသောနည်းသည် ဧကတ္တနည်း မည်၏၊

ဧကတ္တနည်းအရ ''မျိုးစေ့မှ အညှောက်၊ အညှောက်မှ အပင်ငယ်၊ အပင်ငယ်မှ အပင်လတ်၊ အပင်လတ်မှအပင်ကြီးအဖြစ်သို့ရောက်အောင် သန္တာန်

ပဋ္ဌာန်းနည်း

ပဋ္ဌာန်းနည်းတွင် "ဟေတုပစ္စယော၊ပေ၊ အဝိဂတပစ္စယော" ဟု၂၄-ပစ္စည်းတို့၏ သရုပ်ကို ရှေးဦးစွာထုတ်ဖော်ပြပြီးလျှင် ထို့နောက်တွင် အလွန်ကျယ်ဝန်းစွာ ဟောတော်မူအပ်၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအမည်ရသည့် သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ကား ပဋ္ဌာန်းဒေသနာနည်း၏ အကျဉ်းအနှစ်သာရမျှလောက်ကိုသာ ဖော်ပြထားနိုင်၏။

ပစ္စယုဒ္ဒေသပါဠိ
(ပစ္စည်းတရား အကျဉ်း ၂၄-ပါး)

ဟေတုပစ္စယော၊ အာရမ္မဏပစ္စယော၊
အဓိပတိပစ္စယော၊ အနန္တရပစ္စယော၊
သမနန္တရပစ္စယော၊ သဟဇာတပစ္စယော၊
အညမညပစ္စယော၊ နိဿယပစ္စယော၊
ဥပနိဿယပစ္စယော၊ ပုရေဇာတပစ္စယော၊
ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော၊ အာသေဝနပစ္စယော၊
ကမ္မပစ္စယော၊ ဝိပါကပစ္စယော၊
အာဟာရပစ္စယော၊ ဣန္ဒြိယပစ္စယော၊
ဈာနပစ္စယော၊ မဂ္ဂပစ္စယော၊
သမ္ပယုတ္တပစ္စယော၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော၊
အတ္ထိပစ္စယော၊ နတ္ထိပစ္စယော၊
ဝိဂတပစ္စယော၊ အဝိဂတပစ္စယောတိ၊

၂၄-ပစ္စည်းတို့၏ တရားကိုယ်နှင့်အဓိပ္ပာယ်

ပစ္စယ=ပစ္စည်းသည် အကြောင်းတရား၊ ပစ္စယုပ္ပန်သည်အကျိုးတရား၊ ပစ္စယသတ္တိသည် ပစ္စည်းတစ်မျိုးစီ၏ ကျေးဇူးပြုနိုင်သော အခြင်းအရာသတ္တိဖြစ်၏။

ပစ္စည်းတစ်မျိုးစီ၏ ပစ္စည်းသရုပ်၊ ပစ္စယုပ္ပန်သရုပ်နှင့် ပစ္စယသတ္တိတို့ကို လိုရင်းမျှ ဖော်ပြသွားပါမည်။

၁။ ဟေတုပစ္စယော

ပစ္စည်း=လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟူသော ဟိတ် ၆-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန်=သဟိတ်ဇော် ၇၁-ပါး, မောဟမူဒွေး မောဟကြဉ်သော ၎င်းစိတ်တို့၌ ယှဉ်သောစေတသိက် ၅၂-ပါး, သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်, သဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ=ရေသောက်မြစ်သည် သစ်ပင်အားမြဲမြံခိုင်ခံ့ သန်စွမ်းစွာတည်နေခြင်းငှာ အကျိုးပြုသကဲ့သို့ ဟိတ် ၆-ပါးသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့အား မြဲမြံခိုင်ခံ့ သန်စွမ်းစွာ တည်နေအောင် ကျေးဇူးပြုကြ၏။ ဟိတ် ၆-ပါးတို့သည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားသည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ဟေတုသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၂။ အာရမ္မဏပစ္စယော

ပစ္စည်း=ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်ဖြစ်သောစိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, ရုပ် ၂၈-ပါး, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်, ပညတ်ဟူသော အာရုံ ၆ ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန်=စိတ် ၈၉-ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ=ကြိမ်ဘန်းနှင့် တောင်ဝှေးတို့သည် မစွမ်းသေန်သော သူတို့အား ဆွဲတွယ်ထောက်တည်ရန်အလို့ငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ အာရုံ ၆-ပါးတို့သည် စိတ်စေတသိက်တို့အား ဆွဲတွယ်ထောက်တည်ရာအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန် အာရုံ ၆-ပါးတို့သည် အသီးသီးမိမိတို့နှင့်ဆိုင်သော စိတ်စေတသိက်တို့အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၃။ အဓိပတိပစ္စယော

ပစ္စည်း=အာရမ္မဏာဓိပတိ, သဟဇာတာဓိပတိဟူ၍ ၂-ပါး ရှိ၏။

(၁) အာရမ္မဏာဓိပတိ=အလေးအမြတ်ပြုအပ်သည့် အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါး, ဒေါသမူဒွေး, မောဟမူဒွေး, ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ် ကြဉ်သော စိတ် ၈၄-ပါး၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ ကြဉ်သောစေတသိက် ၄၇-ပါး၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၊ ဤအာရုံ ၆-ပါး တရားတို့ကို အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဟုခေါ်၏။

ပစ္စယုပ္ပန်=အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၊ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၊ မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၊ လောက

အစဉ် အမျှင်မပြတ်ဘဲ ပြောင်းလဲလာသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏၊ ရှေးရှေးသင်္ခါရကြောင့် ယခုဘဝပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်မှုသည် မစဉ်မပြတ်ဘဲ ဆက်စပ်လာ ဖြစ်ပေါ် နေ၏။

ဤသို့ ဆင်ခြင်မိသောအခါ "ဤဘဝ, ဤသတ္တဝါ, ဤခန္ဓာအစဉ် သည် ဤဘဝဆုံးလျှင်ပြတ်၏။ နောက်ဘဝ, နောက်သတ္တဝါ, နောက်ခန္ဓာ အစဉ်သည် သီးခြားဖြစ်၏" ဟု ယူမှားသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသည် အလိုအလျောက် ကင်းပျောက်သွား၏။

(၂) နာနတ္တနည်း-"သန္တာန်အစဉ် အမျှင်မပြတ်သော်လည်း အဝိဇ္ဇာ သဘောကတစ်မျိုး, သင်္ခါရ၏သဘောကတစ်မျိုး, ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘော လက္ခဏာကွဲလွဲကြ၏" ဟု သိသောနည်းသည် နာနတ္တနည်း မည်၏။

ဤနည်းအရ အဝိဇ္ဇာနှင့်သင်္ခါရတို့ကွဲပြားပုံ၊ သင်္ခါရနှင့် ဝိညာဏ်တို့ ကွဲပြားပုံ၊ အသစ်အသစ်သောအကြောင်းနှင့် အသစ်အသစ်သော အကျိုးတို့ တစ်မျိုးပြီးတစ်မျိုး ဖြစ်သည်ကို ဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ "မပျက်မစီး, အမြဲ တည်သည်" ဟု အယူလွဲမှားသောသဿတဒိဋ္ဌိသည် အလိုအလျောက်ပျောက် သွား၏။

(၃) အဗျာပါရနည်း-အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ရာတွင် "ငါသည် သင်္ခါရကိုဖြစ်စေမည်" ဟု အဝိဇ္ဇာ၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရမရှိ။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာတွင်လည်း "ငါသည် ဝိညာဏ်ဖြစ်စေမည်" ဟု သင်္ခါရ၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရမရှိ။ ဤသို့လျှင် အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေဖို့အတွက် အကြောင်းတရား၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရမရှိပုံကို သိရသောနည်းသည် အဗျာ ပါရနည်းမည်၏။

ဤနည်းဖြင့် ဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုး တရားတို့သည် ဘာဝသဘာဝသာဖြစ်နေပုံကို သိမြင်လာ၏၊ သို့အတွက် "ဤ လောကကြီးနှင့် သတ္တဝါတို့ကို ထာဝရဘုရားစသူတို့က ဖန်ဆင်းပေးနေသည်" ဟူသော ဣဿရနိမ္မာနဝါဒသည်လည်းကောင်း၊ "မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ ထိုထိုအမှုများကို ပြုလုပ်ခံစားတတ်သောအတ္တရှိ၏" ဟု စွဲလမ်းတတ်သည့် အတ္တဝါဒသည်လည်းကောင်း၊ အလိုအလျောက်ပျောက်သွားလေတော့၏။

(၄) ဧဝံဓမ္မတာနည်း-"အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းတို့ကြောင့် သင်္ခါရ စသည့်အကျိုးများဖြစ်ရခြင်းသည် ထုံးစံဓမ္မတာပင်တည်း" ဟု သိရသောနည်း သည် ဧဝံဓမ္မတာနည်းမည်၏။

ဤနည်းအရဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ ချိုဆိမ့်သော နို့ရည်ကြောင့်ချဉ်သည့်နို့ခမ်းဖြစ်ရခြင်း၊ နို့မ်းကြောင့်ဆိဖြစ်ရခြင်း၊ ကြံကြောင့်ကြံရည်ဖြစ်ရခြင်း စသည်တို့သည် ထုံးစံမမှတာပင်တည်း။ သဲမှဆီမထွက်နိုင်ခြင်း၊ ကြံမှ နို့ရည်မထွက်နိုင်ခြင်းစသည်တို့သည်း ထုံးစံမမှတာပင်တည်း။ ထို့အတူ "အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရသာဖြစ်ခြင်း၊ သင်္ခါရသည်လည်း အဝိဇ္ဇာကြောင့်သာဖြစ်ခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းမရှိဘဲ တစ်စုံတစ်ခုသောအကျိုးသည် ဘာသိဘာသာ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း၊ မဆိုင်သောအကြောင်းကြောင့်လည်း မဆိုင်သည့်အကျိုးမဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း စသည်တို့သည် ထုံးစံမမှတာပင်တကား" ဟုဆင်ထင်ရှားရှား သိမြင်လာတော့၏။

ထိုအခါ "အားလုံးသောတရားတို့၌ ဆိုင်ရာအကြောင်းမကင်း" ဟုသိမြင်သည့် သဘောတကအယူရှင်သန်လာရကား "အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်တတ်သည်" ဟု ယူမှားသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း၊ "ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်အမှုများကိုပြုလုပ်သော်လည်း ပြုရာ ရောက်၊ အကျိုးမရ" ဟု ယူမှားသော အကြိယဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း အလိုအလျောက်ပပျောက်သွားလေတော့၏။

နိဂုံး—ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်လည်ပတ်နေပုံကို နည်း ၄-ဖြာဖြင့် ဖြန့်ခင်း၍ သန့်ရှင်းအောင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဆင်ခြင်သုံးသပ်လျှင် လောကအလုံးစုံ၌ အရာအားလုံးတို့၏ ဖြစ်ချည် ပျက်ချည် သံသရာလည်နေသည်ကို ပြိုးပြိုးထင်တင် သိမြင်လာလိမ့်မည်။ လောကသံသရာနှင့် ခန္ဓာအစဉ်တို့၏ အစမရှိပုံကို သိမြင်လာလိမ့်မည်။

"အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။ ပေ၊ ဇာတိကြောင့် ဇရာ၊ မရဏ၊ သောကစသည်တို့ဖြစ်၏။ သောကစသည်ဖြစ်လျှင် မုချပင် အာသဝေါမကင်းသေး၊ အာသဝေါမကင်းသေးလျှင် အာသဝကြောင့် သောကစသည်နှင့်တကွ အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပြန်၏။ ဤသို့အဆက်မပြတ် စက်ရဟတ်ပမာ ချာချာလည်ဘိ၊ ဘယ်တရားကစ၍ဖြစ်သည် ဘယ်သောအခါကစ၍ ဖြစ်သည်ဟု အစမရှိသော ဝဋ်တရားကို "ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်" ဟု ဘုရားရှင် မိန့်မြွက်တော်မူခဲ့၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အကြောင်းအကျိုးဆက်နွယ်ပုံကို ရှင်းသင်းစွာမထွင်းဖောက်နိုင်ဘဲလျှင် သံသရာမှထွက်မြောက်နိုင်သူကား အိပ်မက်ထဲ၌မျှလည်း မရှိခဲ့ဖူးချေ။

သို့ဖြစ်၍ ဘဝသံသရာဝဲဂယက်မှ လျင်မြန်စွာထွက်မြောက်လိုသူတို့သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်းကို ကသိုဏ်းရှုသလို အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျက် ထိုးထွင်း၍သိမြင်နိုင်အောင် အားထုတ်သင့်ကြပါတော့သတည်း။

ကုဿလစိတ် ၈-ပါး၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, အပ္ပမညာ ကြဉ်သော စေတသိက် ၄၅-ပါး၊ ဤတရားတို့ကို အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း၏ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဟုခေါ်၏။

(၂) သဟဇာတာဓိပတိ= ဒွိဟိတ်ဇော၊ တိဟိတ်ဇော ၅၂-ပါး နှင့် ၎င်းတို့၌ ယှဉ်ကြသော ဆန္ဒ, ဝီရိယ, ဝိမံသ(ပညာ) ဟူသော အဓိပတိတရားကိုယ်။

ပစ္စယုပ္ပန် = အဓိပတိတရားကိုယ်ကြဉ်သော သာဓိပတိဇော ၅၂-ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁ ပါး၊ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်၊ ဤတရားတို့ကို သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်း၏ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဟုခေါ်၏။

ပစ္စယသတ္တိ = စကြဝတေးမင်းသည် အထွတ်အထိပ် အချုပ်အချာ အာဏာတန်ခိုးဖြင့် တပ်ပါးသူတို့၏ကြီးစိုးခြင်းကိုတားမြစ်၍ နိုင်ငံသားအပေါင်းတို့အား မိမိအလိုသို့လိုက်ပါစေကာ အကြီးအကဲအဖြစ်ဖြင့်အစိုးရသကဲ့သို့ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား မိမိအလိုသို့လိုက်စေ၍ ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို အဓိပတိပစ္စယသတ္တိဟုခေါ်၏။

၄။ အနန္တရပစ္စယော

ပစ္စည်း = ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်ကြဉ်သော ရှေးရှေးသောစိတ် ၈၉-ပါး နှင့် စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန် = ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်နှင့်တကွ နောက်နောက်ဖြစ်ကြသောစိတ် ၈၉-ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂ ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ = ကောနဇ်ဘုရင်၏နတ်ရွာစံသွားခြင်းသည် သားကြီးရတနာအား မင်းအဖြစ် အတိသိက်ခံခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ရှေ့ရှေ့ဖြစ်သောစိတ်စေတသိက်တို့သည် နောက်နောက်အခြားမဲ့ဖြစ်ကြသည့် စိတ်စေတသိက်တို့အား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

ရှေးရှေးနှစ်မျိုးစေ့သည် နောက်နောက်နှစ်မျိုးစေ့အား အစဉ်မပြတ်ဖြစ်စေပါရစ်အောင် မျိုးအဆွေက်ပေးခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ရှေးရှေးစိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မိမိချုပ်ပျက်သည်ရှိသော် နောက်နောက်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်စေပါရစ်ရန် မျိုးအဆွေက်ပေး၍ ကျေးဇူးပြု၏။ စုတိကာလည်း နောက်စိတ်ဖြစ်ရန်

စိတ်မျိုးအညွှာက်ချင်ထားခဲ့၏။ ဖဿကလည်း နောက်ဖဿဖြစ်ရန် ဝေဒနာကလည်း နောက်ဝေဒနာဖြစ်ရန် အလုံးစုံသော စေတသိက်တို့သည် အသီးသီး မိမိတို့၏ ဓာတ်အစဉ် အစဉ်အဆက်မပျက်ဖြစ်ပေါ်ရန် မျိုးအညွှာက်ချင်ထားခဲ့ကြ၏။ ဤသို့ နောက်စိတ္တုပ္ပါဒ်အား ဖြစ်ပေါ်ခွင့်ရရန် မျိုးအစဉ်ပေးသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို အနန္တရပစ္စယသတ္တိဟုခေါ်၏။

၅။ သမနန္တရပစ္စယ

ပစ္စည်း = အနန္တရပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

ပစ္စယုပ္ပန် = အနန္တရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်နှင့်တူ၏။

ပစ္စယသတ္တိ = ကျောက်မင်း၏ အရည်ဝါသီ တောထွက်၍ ရဟန်းပြုခြင်းသည် ထားကြီးရတနာအား မင်းအဖြစ်ကို ရစေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ရှေ့ရှေ့ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တို့သည် နောက်နောက်အခြားမဲ့ ဖြစ်ကြသည့် စိတ်စေတသိက်တို့အား ကောင်းစွာ အခြားမရှိစေဘဲ ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

ရှေးရှေးစိတ်စေတသိက်တို့က နောက်နောက် စိတ်စေတသိက်တို့အား အစဉ်အဆက်မပြတ် မျိုးအညွှာက်ပေးကြရာ၌ စိတ်သည်ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသည်တို့အား မပေးဘဲ စိတ်အားသာလျှင်ပေး၏၊ ဖဿသည် စိတ်ဝေဒနာ စသည်တို့အား မပေးဘဲ ဖဿအားသာလျှင် ပေး၏။ ထို့အတူ ကြွင်းသောစေတသိက်တို့ကလည်း ဓာတ်မတူသူတို့အား မပေးဘဲ အသီးသီးဓာတ်တူသားအားသာလျှင် ပေးဆက်ကြ၏။ ဤသို့ ဓာတ်မရော မပြောင်းစေဘဲ မိမိတို့၏ ဓာတ်တူအားသာလျှင် ကောင်းစွာ မျိုးအစဉ်ပေးကြသောကြောင့် အနန္တရပစ္စည်းကိုပင်လျှင် "သံ = ကောင်းစွာ" ဟူသောပုဒ်ဖြင့် အထူးပြု၍ သမနန္တရပစ္စည်းဟု ဟောတော်မူ၏။

၆။ သဟဇာတပစ္စယ

ပစ္စည်း = စိတ် ၈၉-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ ဓာတုဇမဟာဘုတ် ၄-ပါး၊ ဥပပတ္တိ ဓာတရ ပဋိသန္ဓေ ၁၅ ပါး၊ ဟဒယဝတ္ထု။

ပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ အလုံးစုံသော ရုပ် ၂၈-ပါး၊ ပဥ္စဝေါ ကာရပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါး၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ = ဆီမီးသည် မိမိတောက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အရောင်အလင်းကို အတူတကွ ဖြစ်စေသကဲ့သို့ အကြောင်းတရားတို့သည် မိမိတို့

ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အကျိုးတရားတို့အား တစ်ပြိုင်နက် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုမှုကို သဟဇာတ ပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

စိတ်စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

စတုဇမဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့သည် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်တို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ပဋိသန္ဓေ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်တို့အား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ဟဒယဝတ္ထုသည် ပဋိသန္ဓေ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးအား သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

၇။ အညမညပစ္စယော

ပစ္စည်း = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, စတုဇမဟာဘုတ် ၄-ပါး, ပဋိသန္ဓေ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါး, ဟဒယဝတ္ထု။

ပစ္စယုပ္ပန် = အထက်ပါပစ္စည်းတရားများအတိုင်း။

ပစ္စယသတ္တိ = သစ်သားသုံးချောင်း ထိုဒဏ္ဍာသည် အချင်းချင်း တစ်ချောင်းသည် တစ်ချောင်းအား ထောက်ပံ့ခိုင်းစေခြင်းငှာ အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုမှုကို အညမညပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

စိတ်စေတသိက်တို့သည် တစ်ခုကိုတစ်ခု အချင်းချင်းအညမညသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

စတုဇမဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့သည် တစ်ပါးကို တစ်ပါး အချင်းချင်း အညမညသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ပဋိသန္ဓေ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် ဟဒယဝတ္ထုတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန်အညမည သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၈။ နိဿယပစ္စယော

ပစ္စည်း = သဟဇာတနိဿယ, ပုရေဇာတနိဿယဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) သဟဇာတနိဿယပစ္စည်း = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, စတုမဟာဘုတ် ၄-ပါး, ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါး, ဟဒယ ဝတ္ထု။

သဟဇာတနိဿယပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓအလုံးစုံသောရုပ် ၂၈-ပါး, ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါး, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်။

(၂) ပုရေဇာတနိဿယပစ္စည်း = ပဝတ္တိအခါ ဓမ္မာဝိမာယုတ်ပသာဒ ၅-ပါး, ပဋိသန္ဓေစိတ် စသည့် ရှေ့ရှေ့ အနန္တရစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု နိရောဓသမာပတ်မှ ထသည့်အခါ ရှေ့ စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက်စောကာလ၌ ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထု၊ မရဏာသန္နအခါ စုတိစိတ်မှ အထက် ၁၇-ချက် မြောက်သောစိတ်နှင့် အတူ ဥပါဒ်သည့် ဟဒယဝတ္ထု။

ပုရေဇာတနိဿယပစ္စယုပ္ပန် = ပဉ္စဝေါလာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် အရူပဝိပါက် ၄-ခုကြဉ်သော ပဝတ္တိဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ – လေ့နှင့်လူသည် အချင်းချင်း မှီရာဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မြေကြီးသည် သစ်ပင်များနှင့် သတ္တဝါတို့၏ မှီရာဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား မှီရာအဖြစ်ဖြင့်ကျေးဇူး ပြုမှုကို နိဿယပစ္စယသတ္တိဟုခေါ်၏။

စိတ်စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ သဟဇာတ နိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

စတုမဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ သဟဇာတ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုကြ၏၊

ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား သဟဇာတနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ဟဒယဝတ္ထုသည် ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါးအား သဟဇာတ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ပဝတ္တိအခါ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးတို့သည် မိမိတို့၌မှီ၍ ဖြစ်လာကြသော

ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့အား ပုရေဇာတ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ကြကုန်၏။

၉။ ဥပနိဿယပစ္စယော

ပစ္စည်း = အာရမ္မဏူပနိဿယ, အနန္တရူပနိဿယ ပကတူပနိဿယဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။

(၁) အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်း = အာရမ္မဏာ ဓိပတိပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

(၂) အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း = အနန္တရပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

(၃) ပကတူပနိဿယပစ္စည်း = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ အလုံးစုံသောရုပ် ၂၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်။

ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန် = အလုံးစုံသော စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ=မိုးရေသည် မိမိကိုမှီကုန်သော သစ်ပင် သတ္တဝါတို့၏အား ကြီးသောမှီရာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အားကြီး သောမှီရာအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ရာဂ, ဒေါသ,အစရှိသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် မိမိသန္တာန်၌လည်း ကောင်း၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ နောင်ဖြစ်ပေါ်မည့် အကုသိုလ် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာတရားကို လည်း ကောင်း ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

သဒ္ဓါ, သီလ, သုတ, စာဂ အစရှိသော ကုသိုလ်တရားကို မိမိသန္တာန် ၌လည်းကောင်း သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ လည်းကောင်း၊ နောင်ဖြစ်ပေါ်မည့် ကုသိုလ်အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာတရား တို့အားလည်းကောင်းဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

သုခ,ဒုက္ခ, စသော ဝိပါက်တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ကြိယာတို့ သည်လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသောရုပ်တရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကျောင်း အိမ် ပုဂ္ဂိုလ်စသည့် အချို့သောပညတ်တို့သည်လည်းကောင်း မိမိသန္တာန်နှင့် သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ နောင်ဖြစ်ပေါ်မည့် အကုသိုလ်,ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာ တို့အား ဥပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

နာနာက္ခဏိကကံတို့သည် မိမိကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်တို့အား ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

စျာန်, အဘိညာဉ်, မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တရားတို့သည် မိမိကိုနှစ်သက်သာယာစေသော တဏှာ, လောဘတရားအားလည်းကောင်း၊ လိုချင်တောင့်တ၍ရအောင်အားထုတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရားတို့အားလည်းကောင်း ထိုသို့အားထုတ်ရာ၌ ဆင်းရဲခြင်း, ချမ်းသာခြင်းဖြစ်သော သုခ, ဒုက္ခ, ဝိပါက်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

အကျဉ်းမှတ်ရန်။ ။အကြင်အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုဖြစ်စေ အကြောင်းပြု၍ မိမိသန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ နောင်ကာလ ရှေ့ကာလတို့ဝယ် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ ထိုအမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသောတရား သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်မိမိကိုအကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာတို့အားဥပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

၁၀။ ပုရေဇာတပစ္စယော

ပစ္စည်း=ဝတ္ထုပုရေဇာတ, အာရမ္မဏပုရေဇာတ, ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။

(၁) ဝတ္ထုပုရေဇာတပစ္စည်း=ပုရေဇာတ နိဿယပစ္စည်းအတိုင်း ဝတ္ထု ၆-ပါး ဖြစ်၏။

ပစ္စယုပ္ပန်သည်လည်း ပုရေဇာတနိဿယ ပစ္စယုပ္ပန်အတိုင်းအရူပဝိပါက် ၄-ပါးကြဉ်သော ပဝတ္တိဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး။

(၂) အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း = သတ္တရသာယုကအာရုံဖြစ်ကောင်းသော အာရုံ ၆-ပါးဟူသည့် နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါး။

၎င်း၏ပစ္စယုပ္ပန်=ပဉ္စဝါရအာရုံ၌ ဖြစ်ခိုက် ကာမစိတ် ၅၄-ပါး, အဘိညာဏ်ဒွေ, အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် ၅၀။

(၃) ဝတ္ထာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း=မှီရာ, အာရုံလည်း ပြုရာဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထု။

၎င်း၏ပစ္စယုပ္ပန်=ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ အာရုံလည်း ပြု၍ဖြစ်သောမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ကာမဇော ၂၉-ပါး, တဒါရုံ ၁၁-ပါး, အဘိညာဏ်ဒွေ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သော စေတသိက် ၄၄-ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ=ကမ္ဘာဦးအခါ၌ ဖြစ်ကြသောနေ, လတို့သည် မိမိတို့ထင်ရှားရှိခိုက် အလင်းကိုမှီကုန်သောသတ္တဝါတို့အား ရှေး၌ဖြစ်နှင့်၍ကျေးဇူး

ပြုသကဲ့သို့ ရှေးဦးဖြစ်နှင့်ပြီး ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုမှုကို ပုရေဇာတပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ပဝတ္တိအခါ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးတို့သည် မိမိအပေါ်၌မှီ၍ဖြစ်လာသော ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့အား ဝတ္ထုပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

သတ္တရသ ဘယုကရကောင်းသော အာရုံ ၆-ပါးတို့သည် မိမိတို့ကိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့အား အာရမ္မဏ ပုရေဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ဝိပဿနာစိတ်, အဘိညာဏ်စိတ်တို့ဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကိုရှု၍ အာရုံပြု၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံကြသောရဟန္တာတို့သာ လျှင် မရဏာသန္နအခါ၌ ဝတ္ထာရမ္မဏပစ္စည်းကိုရအပ်၏၊ ကြွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မရဏာသန္နအခါ၌ မရအပ်၊ မရဏာသန္န မတိုင်မီလောဘစိတ်, ဒေါသစိတ်, မောဟစိတ်, ဝိပဿနာစိတ်, အဘိညာဏ်စိတ် တို့ဖြင့် အာရုံပြုသောအခါတို့၌သာ ရအပ်၏။

၁၁။ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော

ပစ္စည်း=ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် အရူပဝိပါက် ၄-ခုကြဉ်သော စိတ် ၈၅-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန်=ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ အဇ္ဈတ္တစတုဇရုပ် ၂၈-ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ=ငှင်းတယ်တို့၏အာဟာရ၌ ချင်ခြင်းစေတနာသည်နောက်မှဖြစ်၍ ထင်ရှားရှိသော ကိုယ်အား ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ နောက်မှဖြစ်၍ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုမှုကို ပစ္ဆာဇာတပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

အရှင်ဗာကုလ ရဟန္တာလောင်းသည် နို့စို့ အရွယ်ကလေးဘဝ၌ သမုဒ္ဒရာထဲသို့ ကျသွားရာ ရေနစ်၍မသေ၊ ငါးကြီးမျို၍လည်း မသေ။ ထိုသို့ မသေခြင်းမှာ နောင်အခါ ရဟန္တာဖြစ်မည့်သတ္တိက မသေရန်အကျိုးပြုသော ကြောင့် ဖြစ်၏။

ထို့အတူ နောက်မှဖြစ်လာကြသော စိတ်စေတသိက်တို့သည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်နှင့်၍ ဌီအနေတွင် တည်ရှိကြသော ဝတ္ထုရုပ်နှင့်တကွ ဒွိဇ, တိဇ,စတုဇ ရုပ်အပေါင်းကို ပစ္ဆာဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၁၂။ အာသေဝနပစ္စယော

ပစ္စည်း=လောကီအဆုံးဇော, မဂ်ဇော, ဖိုလ်ဇောတို့ကိုကြဉ်အပ်သောရှေးရှေး သော ဇောကီဇော ၄၇-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန်=ပဌမဇောနှင့် ဖိုလ်ဇောတို့ကိုကြဉ်သော နောက်နောက်သော ဇော၅၁-ပါး, စေတသိက် ၅၂ ပါး။

ပစ္စယသတ္တိ=ရှေ့ရှေ့၌ ထုံအပ်သောနံ့သာသည် နောက်နောက်၌ ထုံအပ်သောနံ့သာအား အဆင်းအနံ့လွန်စွာ တိုးပွားစေလျက် ခိုင်မြဲစွာဖြစ်စေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရှေ့ရှေ့၌ကျမ်းဂန်သင်ကြားခြင်းသည် နောက်နောက်၌ ကျမ်းဂန်သင်ကြားခြင်းကိုလွယ်ကူထက်သန်အားရှိအောင် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စက်ဘီးလှည်းဘီးတို့၏ ရှေ့ရှေ့သောလည်ပတ်မှုသည် နောက်နောက်သောလည်ပတ်မှုအား ထက်သန်အားရှိအောင် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ နောက်နောက်ဇောတို့အား ထက်သန်အားရှိအောင် အထုံအဟုန်ပေးသည့်အနေဖြင့် ရှေ့ရှေ့ဇောတို့၏ ကျေးဇူးပြုမှုကို အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

၁၃။ ကမ္မပစ္စယော

ပစ္စည်း=သဟဇာတကမ္မနှင့် နာနာက္ခဏိကကမ္မဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) သဟဇာတကမ္မပစ္စည်း=စိတ်၈၉-ပါးတို့၌ ယှဉ်သောစေတနာ၈၉-ပါး။ ၎င်း၏ပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါး၊ စေတနာကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

(၂) နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း=အကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါး, မဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါး, မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံ ၉-ပါး, မဂ်စေတနာကံ ၄-ပါး။ ၎င်း၏ပစ္စယုပ္ပန်=ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ပါး၊ ၎င်းတို့၌ယှဉ်သော စေတသိက် ၃၈-ပါး၊ ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ=ကောင်းစွာသိုမှီးသိမ်းဆည်း စီရင်ထားသော မျိုးစေ့သည် အညွန့်အညှောက်နှင့်ပင်ကွဲ အပင်သစ်ကိုဖြစ်စေသကဲ့သို့ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်တို့ဖြစ်ဖို့ရန် မျိုးစေ့အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ကမ္မပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

စိတ် ၈၉-ပါး၌ယှဉ်ကြသော စေတနာ၈၉-ပါးတို့သည် မိမိတို့နှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ သဟဇာတကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

နာနာက္ခဏိက စေတနာကံတို့သည် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်တို့အား နာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၁၄။ ဝိပါကပစ္စယော

ပစ္စည်း=ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ပါး၊ ၎င်းတို့၌ယှဉ်ကြသော စေတသိက်၃၈-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန်=အချင်းချင်း မှထောက်သဖြင့် ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ပါး၊ ၎င်းတို့၌ယှဉ်ကြသော စေတသိက် ၃၈-ပါး၊ ဝိပါက်စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ = ချမ်းအေးသော လေသည် ချမ်းအေးသည့် အရပ်၌နေသော သူအားချမ်းငြိမ်းစေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ယေဝင်စီးသော သူငယ်အား သီချင်းသံဖြင့် ကျူးရင့်ဘိ သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကြိယာ ဗျာပါရကင်းစေ၍ ငြိမ်သက်စွာ ဖြစ်စေသောအဖြစ် ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ဝိပါက်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၆-ပါးတို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဝိပါကပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၁၅။ အာဟာရပစ္စယော

ပစ္စည်း = ရုပ်အာဟာရနှင့် နာမ်အာဟာရဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း = အဇ္ဈတ္တ စတုဇ ဩဇာနှင့် စားသောက်မျိုသွင်း အပ်သော အစာအာဟာရ၌ ပါရှိသည့် ဗဟိဒ္ဓဩဇာ။

ရုပ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန် = အာဟာရမှီဝဲသော သတ္တဝါ၏ အဇ္ဈတ္တစတုဇရုပ်။

(၂) နာမ်အာဟာရပစ္စည်း = ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ်။

နာမ်အာဟာရပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး,စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ = မိဘတို့သည် သားသမီးတို့ကို ဖြစ်ထွန်းလာပြီးနောက် စောင့်ရှောက် ထောက်ပံ့ ထမ်းဆောင်ထားသကဲ့သို့ လည်း ကောင်း၊ အိမ်အိုကို ထောက်ကန်ထားသော ကျားတိုင်တို့ သည် အိမ်အိုအား မြဲခိုင်စေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်း ကောင်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အားဖြစ်စေခြင်း, ထက်သန်အား ကောင်းအောင် စောင့်ရှောက် ထောက်ပံ့ထမ်းဆောင်ခြင်း ကိစ္စဘို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို အာဟာရပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

အဇ္ဈတ္တသန္တတိဇ, ဗဟိဒ္ဓသန္တတိဇဟူသော အဇ္ဈာဟာရသည် အာဟာရဇရုပ်တို့အား ဖြစ်စေခြင်း၊ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ဌီအနေ၌ဘည်ရှိကြကုန်သော ကြွင်းတိဇရုပ်တို့အား ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော အာဟာရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဏ် ဟူသော နာမ်အာဟာရတို့သည် မိမိတို့နှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ အာဟာရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၁၆။ ဣန္ဒြိယပစ္စယော။

ပစ္စည်း = သဟဇာတိန္ဒြိယ, ပုရေဇာတိန္ဒြိယ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယဟူ၍ ၃-မျိုးရှိ၏။

(၁) **သဟဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း** = နာမ်ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာဟူသော နာမ်ဣန္ဒြေ ၈-ပါး။

ငင်း၏ပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါး, စိတ္တဇရုပ်နှင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

(၂) **ပုရေဇာတိန္ဒြိယပစ္စည်း** = မဇ္ဈိမာယုကပသာဒ ၅-ပါး၊ ၎င်း၏ ပစ္စယုပ္ပန် = ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါး။

(၃) **ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်း** = ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်၌ပါသော ရုပ်ဇီဝိတ။

၎င်း၏ပစ္စယုပ္ပန် = ဇီဝိတကြဉ်သော ကလာပ်တူ ကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ = နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၌ တိုင်းရေးပြည်ရေးကိစ္စများကို ခွဲဝေစီမံ အုပ်ချုပ်ကြသော ဝန်ကြီးများသည် မိမိနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များ၌ အခြားဝန်ကြီးများနှင့် ပြည်သူတို့အား မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေ၍ အစိုးရသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား မိမိအလိုသို့လိုက်စေ၍ အစိုးရသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဣန္ဒြိယပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

နာမ်ဣန္ဒြေတို့သည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အား လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အား လည်းကောင်း ဣန္ဒြိယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

ပဿာဒရုပ် ၅–ပါးတို့သည် မိမိတို့ကို မှီ၍ဖြစ်ကြသော စိတ်စေတသိက်တို့အား ဣန္ဒြိယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏၊

ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် မိမိနှင့်တလာပ်တူ ကမ္မဇရုပ်တို့အား ဣန္ဒြိယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

၁၇။ ဈာနပစ္စယော

ပစ္စည်း = ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ဝေဒနာ၊ ဤဈာနင် ၅–ပါးကို ဈာနပစ္စည်းဟု ခေါ်၏။

ပစ္စယုပ္ပန် = ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀–ကြဉ်သောစိတ် ၇၉–ပါး, စေတသိက် ၅၂–ပါး, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်၊

ပစ္စယသတ္တိ = တောင်ဖျား, သစ်ပင်ဖျားသို့ တက်ပြီး ကြည့်သောသူသည် အဝေးအနီး အချပ်တို့ကို မြင်ခြင်းဟူသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရသကဲ့သို့ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား အာရုံသို့ ရှေးရှုစူးစိုက်ပြီး ရှုစေသည် အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဈာနပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ဈာနင်တရားတို့သည် မိမိတို့နှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ် တရားတို့အား လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အား လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဈာနသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၁၈။ မဂ္ဂပစ္စယော

ပစ္စည်း = သဟိတ်စိတ် ၇၁–ပါး၌ရှိသော ပညာ, ဝိတက်, ဝိရတိ၃-ပါး, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ဒိဋ္ဌိ။

ပစ္စယုပ္ပန် = သဟေတ်စိတ် ၇၁-ပါး, စေတသိက် ၅၂–ပါး, သဟေတ်စိတ္တဇရုပ်, သဟေတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။

ပစ္စယသတ္တိ = ဤမှာဘက်မှ ထိုမှာဘက်သို့ ကူးသောသူသည် ဤမှာဘက်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ထိုမှာဘက်မှ ဤမှာဘက်သို့ကူးသောသူသည် ထိုမှာဘက်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လက်ရှိဘဝမှ သုဂတိဘဝ သို့မဟုတ် ဒုဂ္ဂတိဘဝ သို့ရောက်ကြောင်း မဂ်ဖြစ်၍ ထွက်မြောက်ရန် ကျေးဇူးပြုမှုကို မဂ္ဂပစ္စယသတ္တိဟုခေါ်၏။

မဂ္ဂင်တရားတို့သည် မိမိတို့နှင့်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အား၊ လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း မဂ္ဂသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၁၉။ သမ္ပယုတ္တပစ္စယော

ပစ္စည်း = စိတ် ၈၉-ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂-ပါး ဟူသောနာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး။

ပစ္စယုပ္ပန် = စိတ် ၈၉-ပါးနှင့် စေတသိက် ၅၂-ပါးတို့ပင်တည်း။

ပစ္စယသတ္တိ = နှမ်းဆီ၊ ထောပတ်၊ ပျားရည်၊ သကာဟူသော စတုမဓု ၄-ပါးသည် ဝဲ ယာ၊ ရှေ့၊ နောက်၊ ထက်အောက်၊ တွင်း၊ ပြင် ရွေးချယ်၍မရအောင် ရောနှောသာမနေသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ စတုမဓု၏ အရသာသည် ခွဲခြားမရအောင် အချင်းချင်း နှီးနှောရောပြွမ်းနေသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တစ်ခုတည်းသော ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းရှိအောင် အတူတကွ ယှဉ်ခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို သမ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဟုခေါ်၏။

နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတည်းဟူသော စိတ်စေတသိက် တရားတို့သည် မိမိတို့နှင့်ယှဉ်ဖက် အချင်းချင်းအား သမ္ပယုတ္တသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၂၀။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော

ပစ္စည်း = သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်၊ ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ်၊ ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ် ဟူ၍ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း ၃-မျိုးရှိ၏။

(၁) သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း = ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ အရူပဝိပါက် ၄-ပါး၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သောစိတ် ၇၅-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါးနှင့် ဟဒယဝတ္ထု။

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်မှာ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဟဒယဝတ္ထုမှ ထောက်အပ်သောပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါးတို့တည်း။

(၂) ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း = ဝတ္ထုပုရေဇာတ ပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

(၃) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း = ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့်တူ၏။

ပစ္စယသတ္တိ=ခြောက်ပါးသော အရာဘာတို့သည် အချင်းချင်းမနှီးနှော မရောပြွမ်းသော်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ရွှေမကိုင်၌ခြယ်စီထားသော ရတနာကျောက်မျက်တို့သည် ရွှေနှင့် အချင်းချင်း မရောယှက်ကြသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ နာမ်ရုပ်တရားတို့သည် အချင်းချင်းမှီတွယ်ဖက်စပ်၍ ဖြစ်ကြငြားသော်လည်း ကေုပ္ပါဒစသည်ဖြစ်အောင် တစ်လုံးတည်း မရောယှက်သည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

စိတ်,စေတသိက်တရားတို့သည် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များအားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်ဘို့အားလည်းကောင်း၊ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်နှင့်၍ ဌီအခန့်၌ တည်ရှိကြသော စတုဇရုပ်ဘို့အား လည်းကောင်း၊ ဝိပ္ပယုတ္တသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ပဋိသန္ဓေအခါဟဒယဝတ္ထုသည် ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေအား ဝိပ္ပယုတ္တသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ပဝတ္တိအခါ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ခုတို့သည် မိမိတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်လာကြသော ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးတို့အား ဝိပ္ပယုတ္တသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

၂၃။ အတ္ထိပစ္စယော

ပစ္စည်း=သဟဇာတတ္ထိ, ပုရေဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ, အာဟာရတ္ထိ, ဣန္ဒြိယတ္ထိဟူ၍ အတ္ထိပစ္စည်း ၅-မျိုးရှိ၏။

(၁) သဟဇာတတ္ထိ=သဟဇာတပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

(၂) ပုရေဇာတတ္ထိ=ပုရေဇာတပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

(၃) ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ=ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

(၄) အာဟာရတ္ထိ=ရုပ်အာဟာရပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

(၅) ဣန္ဒြိယတ္ထိ=ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စည်းနှင့် တူ၏။

ပစ္စယသတ္တိ=ဟိမဝန္တာတောင်မင်းသည် မိမိကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြသော သစ်ပင်, ပန်းပင်စသည်တို့အား ရှင်သန်ပြန့်ပွားစေခြင်းငှာ မိမိထင်ရှားရှိနေခြင်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပြည့်ရှင်မင်းသည် သားမယားမှစ၍ တိုင်းသူပြည်သား အပေါင်တို့အား ထက်သန်အားရှိအောင် မိမိအသက်ရှင်စဉ် မိမိထင်ရှားတည်နေခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့

အား ထက်သန်အားရှိအောင် ထင်ရှားစွာဘည်ရှိသည် အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို အတ္ထိပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏၊

စိတ်,စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

အဇ္ဈတ္တနှင့်ဗဟိဒ္ဓ စတုဇမဟာဘုတ်တို့သည် မိမိတို့ကို မှီကြသော ဥပါဒါရုပ်တို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

ဟဒယဝတ္ထုသည် ပဉ္စဝေါကာရ ပဋိသန္ဓေ ၁၅-ပါးတို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးနှင့် သတ္တရသာယုက ရအောင်သောအာရုံ ၆-ပါးတို့သည် ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်၍ ဌီအနေ၌ တည်ရှိကြကုန်သော ရူပကာယဓာဇ, ဒွိဇ, တိဇ, စတုဇကာယရုပ်တို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုကြ၏။

နောက်နောက်ဖြစ်လာကြသော စိတ်စေတသိက်တို့သည် ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်၍ဌီအနေ၌ တည်ရှိကြကုန်သော ရူပကာယစတုဇရုပ်တို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

အဇ္ဈတ္တသြဇာနှင့်အကွ စားသောက်မျိုသွင်းအပ်သော ဗဟိဒ္ဓိဓာရ အာဟာရသည် ဌီအနေ၌ တည်ရှိကြကုန်သော ရူပကာယစတုဇရုပ်တို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏၊

ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ကဋတ္တာရုပ် ကမ္မဇရုပ်တို့အား အတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

၂၂။ နတ္ထိပစ္စယော

နတ္ထိပစ္စည်း=အနန္တရ စွည်းနှင့် တူ၏။

ပစ္စယုပ္ပန်=အနန္တရပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်နှင့်တူ၏။

ပစ္စယသတ္တိ=ညဥ့်၏ကင်းခြင်းသည် နေ့ဖြစ်ခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဆီမီး၏ငြိမ်းခြင်းသည် အမိုက်မှောင် ဖြစ်ခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ နတ်ရွာစံခြင်းသည် မိမိသားကြီးအား ဘုရင်ဖြစ်ခွင့်ကို အပ်နှင်းသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မိမိချုပ်ငြိမ်း၍ မရှိခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို နတ္ထိပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ရှေ့ရှေ့ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် မိမိတို့၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ကြသောနောက်နောက် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့အား နတ္ထိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၂၃။ ဝိဂတ ပစ္စယော

ပစ္စည်းနှင့်ပစ္စယုပ္ပန် = နတ္ထိပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်တို့ပင်။ "ဝိဂတ = ကင်းခြင်း" နှင့် "နတ္ထိ = မရှိခြင်း" တို့သည် အနက်သဘောတူကြ၏။

ပစ္စယသတ္တိ = ရှေးက ဝင်ခြင်းသည် ဘာရောင်လင်းစေခြင်းငှာ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ကင်းချုပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို ဝိဂတပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ရှေးရှေး စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် မိမိတို့၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ကြသော နောက်နောက် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့အား ဝိဂတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြ၏။

၂၄ အဝိဂတပစ္စယော

ပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန် = အတ္ထိပစ္စည်း၊ အတ္ထိပစ္စယုပ္ပန်တို့နှင့် အလုံးစုံတူ၏။ "အဝိဂတ = မကင်းခြင်း" သည် "အတ္ထိ = ရှိခြင်း" နှင့် သဘောတူ၏။

ပစ္စယသတ္တိ = မဟာသမုဒ္ဒရာသည် မိမိအတွင်း၌ ရှိကြကုန်သော ငါးလိပ်မကာရ်းစသည်တို့အား ပိတ်သေးမနေဘဲ ပွားစေခြင်းငှာ မိမိ၏ မကင်းသည်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ မကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကို အဝိဂတပစ္စယသတ္တိဟု ခေါ်၏။

ပစ္စယသင်္ဂြိုဟ် = ပစ္စည်းစု ၆-မျိုး

၁။ နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၆-ပါး။
နာမ်ပစ္စည်း၏ နာမ်အားသာလျှင် ကျေးဇူးပြုကြသော ပစ္စည်းတို့သည် အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ အာသေဝန၊ သမ္ပယုတ္တ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတတို့ဖြစ်ကြ၏။

၂။ နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၅-ပါး။
နာမ်ပစ္စည်း၏ နာမ်ရုပ် ၂-ပါး အား ကျေးဇူးပြုကြသော ပစ္စည်းတို့သည် ဟေတု၊ ဈာန်၊ မဂ္ဂ၊ ကမ္မ၊ ဝိပါကတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၃။ နာမ်သည် ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၁-ပါး။
နာမ်ပစ္စည်း၏ ရုပ်အားသာလျှင် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းသည် ပစ္ဆာဇာတ ဖြစ်၏။

၄။ ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၁-ပါး။
ရုပ်ပစ္စည်း၏ နာမ်အားသာလျှင် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းသည် ပုရေဇာတ ဖြစ်၏။

၅။ နာမ်, ရုပ်, ပညတ်တို့သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုကြသော ပစ္စည်း ၂-ပါး။

နာမ်, ရုပ်, ပညတ်ဖြစ်၍ နာမ်အားသာလျှင် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းတို့သည် အာရမ္မဏနှင့် ဥပနိဿယတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၆။ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးက နာမ်ရုပ် ၂-ပါးအား ကျေးဇူးပြုကြသော ပစ္စည်း ၉-ပါး။

နာမ်ရုပ် ၂-ပါးစုံဖြစ်၍ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးစုံအား ကျေးဇူးပြုကြသော ပစ္စည်းတို့သည် အဓိပတိ, သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ပစ္စည်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ပစ္စယဘေဒသရုပ်

၂၄-ပါးသော ပစ္စည်းတို့ကို သဘောတူ, ကိစ္စတူ, ကာလတူအားဖြင့် ပေါင်းစုသော် သဟဇာတပစ္စည်း, အာရမ္မဏပစ္စည်း, အနန္တရပစ္စည်း, ပုရေဇာတပစ္စည်း, ပစ္ဆာဇာတ ပစ္စည်းဟူ၍ ၅-မျိုး ရှိ၏။

(၁) သဟဇာတပစ္စည်း ၁၆-ပါး = ဟေတု, သဟဇာတာဓိပတိ, သဟဇာတ, အညမည, သဟဇာတနိဿယ, သဟဇာတကမ္မ, ဝိပါက, နာမ်အာဟာရ, သဟဇာတိန္ဒြိယ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ, ဈာန, မဂ္ဂ, သမ္ပယုတ္တ, သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တ, သဟဇာတတ္ထိ, သဟဇာတ အဝိဂတ။

(၂) အာရမ္မဏပစ္စည်း ၃-ပါး = အာရမ္မဏ, အာရမ္မဏာဓိပတိ, အာရမ္မဏူပနိဿယ။

(၃) အနန္တရပစ္စည်း ၆-ပါး = အနန္တရ, သမနန္တရ, အနန္တရူပနိဿယ, အာသေဝန, နတ္ထိ, ဝိဂတ။

(၄) ပုရေဇာတပစ္စည်း ၉-ပါး = ပုရေဇာတ, ပုရေဇာတနိဿယ, ပုရေဇာတိန္ဒြိယ, ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တ, ပုရေဇာတတ္ထိ, ပုရေဇာတ အဝိဂတ, ပကတူပနိဿယ, နာနက္ခဏိကကမ္မ, ရူပအာဟာရ။

(၅) ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း ၆-ပါး = ပစ္ဆာဇာတ, ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတအဝိဂတ, ပကတူပနိဿယ, ရူပအာဟာရ။

ပစ္စယသင်္ဂဟနယသရုပ်

ပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ်၄-ပါး- ၂၄-ပါးသော ပစ္စည်းတို့ကို သဘောတူ ကိစ္စတူအားဖြင့် တစ်နည်းအကျဉ်းချုံး၍ ပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ် ၄-မျိုး သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

(၁) အာရမ္မဏပစ္စည်း = အာရမ္မဏာဓိပတိနှင့် အာရမ္မဏူပနိဿယ ၂-ပါး သည် အာရမ္မဏပစ္စည်း၌ အတွင်းဝင်ကြ၏။

(၂) ဥပနိဿယပစ္စည်း = အနန္တရမျိုးပစ္စည်း ၆-ပါးတို့သည် ဥပနိဿယ ပစ္စည်း၌ အတွင်းဝင်ကြ၏။

(၃) ကမ္မပစ္စည်း = သဟဇာတကမ္မနှင့် နာနက္ခဏိကကမ္မ ပစ္စည်း ၂-ပါးသည် ကမ္မပစ္စည်း၌ အတွင်းဝင်ကြ၏။

(၄) အတ္ထိပစ္စည်း = ပကတူပနိဿယနှင့် နာနက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း ၂-ပါး တို့ကို ချန်လှပ်၍ ကြွင်းသော သဟဇာတမျိုး ၁၆-ပါး ပုရေဇာတမျိုး ၇-ပါး, ပစ္ဆာဇာတမျိုး [illegible]-ပါးတို့သည် အတ္ထိပစ္စည်း၌ အတွင်းဝင်ကြ၏။

ဘုမိပစ္စယဝိဘာဂသရုပ်

၂၄-ပါးသော ပစ္စည်းတို့တွင် အသညဘုံ၌ ပစ္စည်းမည်မျှ ရသနည်း။

အသညသတ် ဗြဟ္မာဘုံ၌ ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, ကမ္မ, ဣန္ဒြိယ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ပေါင်း ပစ္စည်း ၈-ပါး ကို ရပါသည်။

အရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ကား ဝတ္ထုပုရေဇာတ ပစ္ဆာဇာတနှင့် ဝိပ္ပယုတ္တတို့မကြွင်းသော ပစ္စည်း ၂၁-ပါးကို ရပါသည်။

ကာမဘုံ ရူပဘုံတို့၌ကား ပစ္စည်းပေါင်း ၂၄-ပါး လုံးကို ရပါသည်။

၂၄-ပစ္စည်းတို့၏တရားကိုယ် = နာမ်တရား ရုပ်တရား ပညတ်။

နာမ်တရားမှာ စိတ် စေတသိက် နိဗ္ဗာန်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

စိတ် စေတသိက်နှင့်ရုပ်တို့သည် ကာလ ၃-ပါးနှင့် စပ်ဆိုင်သောတရား (ကာလိကတရား) ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တို့သည် ကာလမှလွတ်သော ကာလဝိမုတ္တတရားများ ဖြစ်ကြ၏။

အဇ္ဈတ္တဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့တည်း။

ဗဟိဒ္ဓဟူသည်မှာ သူများသန္တာန်၌ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

သင်္ခတဟူသည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့ ပြုစီမံအပ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့တည်း။ အသင်္ခတဟူသည်မှာ နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တည်း။

ရုပ်,နာမ်,ပညတ်ခွဲခြားပုံ

ရုပ်တရားသည် ရုပ် ၂၈-ပါး(ဝါ)ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်၏။

နာမ်တရားသည် စိတ် ၁၉-ပါး, စေတသိက် ၅၂-ပါးနှင့်နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

တစ်နည်းဆိုသော် နာမ်တရားသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာ နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

ပညတ်တရားသည် သဒ္ဒပညတ်နှင့် အတ္ထပညတ်ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

အတ္ထပညတ်ဟူသည်မှာ သူတစ်ပါးတို့အား နားလည်အောင်ပြောပြအပ်, သိစေအပ်သော အကြောင်းအရာ အနက်ဒြပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ အနက်ဒြပ်ဟူသည်မှာ စိတ်၌ထင်လာသမျှသော အကောင်အသည်ဝတ္ထုများပင်တည်း။

သဒ္ဒပညတ်ဟူသည်မှာ စကားသံတည်း။ ပါဠိစကားသံ,မြန်မာစကားသံ, အင်္ဂလိပ်စကားသံ, ဘရင်္ဂျီစကားသံ, ဆိုသိုစကားသံ(သဒ္ဒ) ဟူသမျှသည် မိမိတို့အသိသာအလေ့ကျ ဆိုလိုရာအနက်ဒြပ်, အသည်ဝတ္ထုတစ်ခုခုကိုအမျိုးမျိုး အမည်စားဖြင့် သိစေသည်ချည်းဖြစ်၏။ ဤသို့အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောကြောင့် စကားသံကို သဒ္ဒပညတ်ဟုခေါ်၏။

အတ္ထပညတ်အကျယ်

ယက္ခဝ တို့၏ သန္တာန်ပြင်ပ၌ တည်ရှိကြသော ဝတ္ထုများသည်ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောဟူသည့် မဟာဘုတ်ကြီး ၂၄-ပါးနှင့် ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ ဩဇာတို့၏ အပေါင်းအစု (အဋ္ဌကလာပ်) ဖြစ်ကြ၏။ ဤ အဋ္ဌကလာပ်သာ မှတ်ထွာအားဖြင့် ထင်ရှား၍၏။ နောက်ပါဆွေးနွေးချက်များ၌ ဤ အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်အစုဘ်ကို "မဟာဘုတ်" ဟုသာ ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲသွားပါမည်။

(၁) သန္တာနပညတ်။ မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့၏ ပေါင်းစုတည်နေပုံ အပြင်းအရာကို မှီစွဲပြု၍ "မြေကြီး" "တောင်" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် ပညာရှင်းကို သန္တာနပညတ်ဟုခေါ်၏။ သမူဟပညတ်ဟုလည်းခေါ်၏။

မဟာဘုတ်တို့အစဉ်အဆက်တွဲယှက်ပြီး ပြန့်ကျယ်ပြားချပ်သောအခြင်းအရာဖြင့် စုတည်နေဟန် အစဉ်သန္တာန်ကိုရှေးဦးစွာအာရုံပြု၍ ဤအရာကား "ဘူမိ"(မြေကြီး)ဟု အမည်သမုတ်အပ်၏။

မဟာဘုတ်တို့ အစဉ်အဆက် တွဲယှက်ပြီး မိုမို မောက်မောက် မတ်စောက်ကား စုပုံတည်နေဟန်အခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ ဤအရာကား "ပဗ္ဗတ" (တောင်)ဟု အမည်သမုတ်အပ်၏။

ဤကဲ့သို့ မဟာဘုတ်တို့၏ တွဲယှက်တည်နေပုံ အစဉ်သန္တာန်ကိုစွဲ၍သမုတ်ထား၊အပ်သော "ဘူမိ၊ ပဗ္ဗတ"(မြေကြီး၊ တောင်)စသည့် အမည်ပညတ်များကို သန္တာနပညတ် (ဝါ) သမူဟပညတ်ဟု မှတ်အပ်၏။

(၂) သဏ္ဌာနပညတ်။ သစ်သားအဆောက်အဦ, အုတ်အဆောက်အဦ, သတ္တုသည်ပစ္စည်း စသည့်မဟာဘုတ်များ အစဉ်အဆက် တွဲယှက် ပေါင်းစုနေပုံ ကို စွဲ၍(ဝါ) ပုံသဏ္ဌာန်ကိုစွဲ၍ ရှေးလူကြီးတို့ သမုတ်ခေါ်ဝေါ် ထားသော အမည်ပညတ်များကို "သဏ္ဌာနပညတ်"ဟုခေါ်၏၊ သမူဟပညတ် ဟုလည်း ခေါ်သေး၏။

ပုံစံ- ဂေဟ(အိမ်)၊ ရထ(ရထား)၊ သကဋ(လှည်း)၊ အိမ်များစွာပေါင်းစုနေသည်ကိုစွဲ၍ "ဂါမ" (ရွာ)၊ မြေသားများပေါင်းစုနေသည်ကိုစွဲ၍ "ဃဋ" (အိုး)။ ချည်ခြောင်းများ ပေါင်းစုနေသည်ကို စွဲ၍ "ပဋ"(ပုဆိုး)။

(၃) သတ္တပညတ်။ ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းအစုကို ရှေးဦးစွာစိတ် ဖြင့် အာရုံပြု၍ ဤအရာကား "ပုရိသ"(ယောကျ်ား)၊ ဤအရာကား "ဣတ္ထိယ" (မိန်းမ)၊ ဤအရာကား "ပုဂ္ဂလ"(ပုဂ္ဂိုလ်) စသည်ဖြင့် နာမည်ပညတ်သမုတ် အပ်၏။

ဤကဲ့သို့ သတ္တဝါကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော အမည်ပညတ် များကို "သတ္တပညတ်"ဟု ခေါ်၏၊ ခန္ဓပဉ္စကကိုစွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် "ဥပါဒါပညတ်"ဟုလည်း ခေါ်ဆိုနိုင်၏။

(၄) ဒိသာပညတ်။ နေ, လ, နက္ခတ် တို့သည် တောင်ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့၏ အမြင်အားဖြင့် "အရှေ့ဟုခေါ်သောအရပ်မှ ထွက်ပြီးလျှင် လက်ယာရစ် လှည့်လည်၍ အနောက်ဟုခေါ်သည့်အရပ်၌ဝင်၏(ဝါ) နောက် ဆုံးဖြစ်၏" ဟု ထင်မှတ်ကြ၏။ ထိုနေ, လ နက္ခတ်တို့၏ အသွားလာကို စွဲ၍ ဂြိုဟ်နက္ခတ်တို့ရှေးဦးစွာ ထွက်ပေါ်လာသောအရပ်ကို "ပုဗ္ဗ-ပုရတ္ထိမ" (ရှေးဦး) သဒ္ဒါကိုဖြင့်မှတ်၍ "ပုဗ္ဗဒိသာ-ပုရတ္ထိမဒိသာ" (အရှေ့အရပ်) ဟု အမည်ပညတ်ထားကြ၏၊ ထိုဂြိုဟ်နက္ခတ်တို့ နောက်ဆုံး ဖြစ်ရာအရပ်ကို "ပစ္ဆိမဒိသာ" (အနောက်အရပ်) ဟု လည်းကောင်း၊ လက်ယာဘက်အရပ်ကို "ဒက္ခိဏဒိသာ" (တောင်အရပ်) ဟု လည်းကောင်း၊ လက်ဝဲဘက်အရပ်ကို "ဥတ္တရဒိသာ" (မြောက်အရပ်) ဟု လည်းကောင်း ပညတ်ထားကြ၏။

ဤသို့ အရပ်မျက်နှာနှင့် ပတ်သက်၍ ပညတ်ထားသည်များကို ဒိသာပညတ်ဟု ခေါ်၏။

(၅) ကာလပညတ်။ နေ၏ ရှေးဦးစွာ ထွက်စအခါသည် တစ်နေ့လုံး အတွက် ရှေးဦးစွာ ထွက်သောအခါ ဖြစ်၍ "ပုဗ္ဗဏှ" ထိုအခါကို (နံနက်ပိုင်း) ဟု ပညတ်ထား၏၊ ထို့အတူ တစ်နေ့လုံး၏ အလယ်ပိုင်းအခါကို "မဇ္ဈဏှ" (နေ့လယ်ပိုင်း) ဟု လည်းကောင်း၊ တစ်နေ့လုံး၏ နှောင်းကာလ အခါကို "အပရဏှ" (ညနေပိုင်း) ဟု လည်းကောင်း ပညတ်ထားကြ၏။ ဤသို့ အချိန်ကာလကို စွဲ၍ ပညတ်ထားသည်များကို "ကာလပညတ်" ဟု ခေါ်၏။

ထိုနည်းတူစွာ တစ်နှစ်ကို ၃-ပိုင်းပိုင်း၍ ပူအိုက်သော အခါကို "နွေဥတု"၊ မိုးရွာသောအခါကို "မိုးဥတု"၊ ချမ်းအေးသောအခါကို "ဆောင်းဥတု" ဟု ပညတ်ထားကြ၏။ ဤပညတ်ချက်များကို "ဥတုပညတ်" ဟု ခေါ်၏။

တစ်ဖန် တစ်နှစ်ကို ၁၂-ပိုင်း ပိုင်း၍ နှစ်ကူးပြောင်းသော အပိုင်းကို "တာကူးလ" (တန်ခူးလ)၊ ကဆုန်ညောင်ရေသွန်းလောင်းသော အခါကို "ကဆုန်လ" စသည်ဖြင့် လ အမည်များကို ပညတ်ထားကြ၏။ ဤပညတ်ချက်များကို "မာသပညတ်" ဟု ခေါ်၏။

(၆) အာကာသပညတ်။ "တွင်း၊ ဂူ၊ လိုဏ်" စသည်တို့သည် ထက်ဝန်းကျင် အရပ်တို့၌သာ မြေကျောက် စသည့် မဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ်များ ရှိကြ၏၊ အလယ်အရပ်၌ကား မဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ်များ အထင်အရှား မရှိချေ၊ ထိုမဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ်တို့ ထိစပ်ခြင်းမရှိ၊ ဟာလာဟင်းလင်း ဖြစ်နေပုံကို အာရုံပြု၍ ဤအရာကား "ကူပ" (တွင်း)၊ ဤအရာကား "ဂုဟာ" (ဂူ)၊ ဤအရာကား "လေဏ" (လိုဏ်)၊ ဤအရာကား "ဆိဒ္ဒ" (အပေါက်)၊ ဤအရာကား "ဝိဝရ" (အကြား)၊ ဤအရာကား "သုသိရ" (အခေါင်း) ဟု ပညတ်အပ်၏။

ဤသို့ပညတ်အပ်သော အာကာသဖြစ်သည် ဟာလာဟင်းလင်းဆောင်းတင်ကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သောကြောင့် "အာကာသပညတ်" ဟု အမည်ရ၏။

(၇) ကသိဏပညတ်။ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တွင် တည်ကြသည်ပညတ်သည် ထိုထို မဟာဘုတ်အာရုံကို စွဲ၍ဖြစ်၏။ ပထဝီဓာတ် လွန်ကဲသော ရုပ်ကလာပ် မြေအဝန်းကို "ပထဝီကသိဏ"၊ အာပေါဓာတ် လွန်ကဲသော ရုပ်ကလာပ် ရေအယာဉ်ကို "အာပေါကသိဏ" စသည်ဖြင့် ပညတ်ထားကြ၏။ ဤပညတ်ချက်များကို "ကသိဏပညတ်" ဟု ခေါ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အစဉ်ထူးကို စွဲ၍ ပညတ်ထားသည့် "ပရိကမ္မနိမိတ်"၊ "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"၊ "ပဋိဘာဂနိမိတ်" တို့ကား "နိမိတ္တပညတ်"

ဖြစ်ကြ၏။ (ဤနိမိတ်များ၏ အကြောင်းကို ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ ဖော်ပြပါမည်။)

ထိုမှတစ်ပါးလည်း နီလကသိုဏ်း၊ ပီတကသိုဏ်းစသည်တို့၌ အဆင်းကို စွဲ၍ "ဝဏ္ဏကသိဏပညတ်"၊ တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော "နတ္ထိဘာဝပညတ်"၊ ပရမတ္ထတရား အပေါင်းကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော "ဥပါဒါပညတ်"၊ ပထမ စသည်ကို ထောက်၍ "ဒုတိယ၊ တတိယစသော ပညတ်"၊ အရှည်ကို ထောက်ဆ၍ အတိုကို 'ရဿ'၊ အတိုကို ထောက်ဆ၍ အရှည်ကို 'ဒီဃ' စသည့် "ဥပနိဓာပညတ်" စသည်ဖြင့် အတ္ထပညတ် အမျိုးမျိုး ရှိပေ၏။

ထင်ရှားမရှိ။ ။အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အတ္ထပညတ် အထည် ဒြပ်စုသည် ထိုထိုအခြင်းအရာကို စွဲ၍လည်းကောင်း၊ ထိုထိုအရာဝတ္ထုကိုထောက် ၍လည်းကောင်း၊ ပညတ်သာ အပ်သော ဒြပ်စုများသာ ဖြစ်ကြ၏။

ထိုထို အခြင်းအရာကိုစွဲ၍ ပညတ်ပုံမှာ မဟာဘုတ်တို့၏ ပြန့်ကျယ် ပြားချပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စုဝေးနေခြင်းကို "ပထဝီ" (မြေကြီး) ပညတ်ခြင်းမျိုးဖြစ်၏။

ထိုထိုအရာဝတ္ထုကိုထောက်၍ ပညတ်ပုံမှာ အရှည်ကိုထောက်၍ အတိုကို "ရဿ"၊ ပထမကိုထောက်၍ ၂-ခုမြောက်ကို "ဒုတိယ" စသည်ဖြင့် ပညတ် ခြင်းဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ထိုထိုအခြင်းအရာကိုစွဲ၍ ထိုထိုအရာဝတ္ထုကို ထောက်ဆ၍ ပညတ်ဖို့ရာ အကြောင်း ပစ္စတ္တနိမိတ်လုပ်၍ အမျိုးမျိုးအစားစား ထင်တိုင်း မြင်တိုင်း ကြံစည်၍ ယူအပ်သော အထည်ဝတ္ထုကို 'အတ္ထပညတ်' ဟု ခေါ်ဆို၏။

ဤပညတ်အပ်သမျှသော အရာဝတ္ထု အထည်ဒြပ်စုသည် ပရမတ္ထ အားဖြင့် အစစ်အမှန်ကိုရှာလျှင် တစ်ခုမျှ ထင်ရှားမရှိချေ။ "ဘူမိ" ဟုပညတ် အပ်သော မြေသားဒြပ်သည်ပင် ပုထုဇဉ်တို့ ထင်သည့်အတိုင်း အစိုင်အခဲ အတွဲအထု အစုအဝေးကြီးမဟုတ်၊ အဋ္ဌကလာပ်ရုပ် အမှုန်ကလေးများ၏ အစုအဝေးမျှသာ ဖြစ်၏။

သို့ဖြစ်၍ အတ္ထပညတ်စုသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိပါ၊ ပရမတ္ထ တရားတို့ကိုစွဲ၍ ထင်ယောင်မြင်ယောင် ဖြစ်လာသော စိတ်, စေတသိက်တို့၏ အာရုံမျှသာ ဖြစ်သည်။ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ထင်လာသော အခြင်းအရာ အရိပ်အရောင် မျှသာ ဖြစ်သတည်း။

အတ္ထပညတ်၏ အင်္ဂါ ၄-ရပ်

(၁) သဒ္ဒါယတိ-ဘူမိက ပကာသ အပ်သော မြေအပြင်ကို "ဘူမိ"ဟု ဆိုလျှင်ကောင်းစွာ ကြီးအပ်သည်၊ မန်ကန်စွာ ဆိုအပ်သည် မည်၏။

(၂) အမဏာပယတိ-ထိုမြေအပြင်ကို "ဘူမိ"ဟု၍ လူအားလုံးတို့က သိတ္ညီမျှ အာဘာတက အသိအမှတ်ပြုကြစေ၍ သမုတ်ထားခြင်း ဖြစ်၏၊

(၃) ပေါ်ဟရီယတိ-လူအများတို့က သာ၊ ထိုမြေအပြင်ကို ပါဠိလို"ဘူမိ" မြန်မာလို"မြေကြီး" ဟု သုံးနှုန်း ပြောဆိုအပ်၏၊

(၄) ပညာပီယတိ-သူတစ်ပါး ကိုလည်း ထိုမြေအပြင်ကို "ဘူမိ"ဟုသိစေအပ်, သိအောင် ပြောပြအပ်, ပြောပြနိုင်၏။

သဒ္ဒပညတ်အကျယ်

ကိုယ်ထိ ကာယဝါစအတိုက် ပြောဆိုအပ်သော စကားဟူသမျှသည် သဒ္ဒပညတ်ချည်းဖြစ်၏။ သဒ္ဒပညတ် ဟူသမျှသည်လည်း နာမ, နာမကမ္မ, နာမဓေယျ, နိရုတ္တိ, ဗျဉ္ဇန, အဘိလာပဟု အမည် ၆-မျိုးရှိ၏။

လူဘာစဉ်ဟောက်၌ အမည် ၆-မျိုးရသကဲ့သို့ "ဘူမိ"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်တစ်ခု သာဝင်လျှင် နာမ, နာမကမ္မစသည်ဖြင့် အမည် ၆-မျိုးရ၏၊

(၁) နာမမည်ပုံ-"နာမ"သဒ္ဒါသည် "အနက်သို့ ညွတ်တတ်၏" (ဝါ) "မိမိထံသို့ အနက်ကို ညွတ်လာစေတတ်၏" ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုပြ၏။

"အနက်သို့ညွတ်တတ်၏"ဟူသည်ကား ဤသို့တည်း၊ "ဘူမိ" သဒ္ဒါသည် "မြေကြီး" ဟူသော အနက်ကို ဟောစမ်းနိုင်သော ဆတ္တိရှိ၏။ ထိုသိဟောစမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိသည် အားလျော်စွာ "မြေကြီးဟူသည့် အနက်ဟောပိတ မြေသွတ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ကို "အနက်သို့ညွတ်သည်" ဟုဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

"မိမိထံသို့ အနက်ကိုညွတ်စေတတ်၏" ဟူသည်ကား ထိုသိဟောစမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိသည် အားလျော်စွာ "ဘူမိ"သဒ္ဒါက "မြေကြီး" ဟူသောအနက်ကို မိမိ၏ ဟောနက်အဖြစ်ဖြင့် အမြဲကိုင်းရှိုင်း ညွတ်လာစေသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလို၏။

(၂) နာမကမ္မမည်ပုံ-ထို "ဘူမိ" ဟူသော သဒ္ဒါသည်ပင် အရေးပါအရာရောက်ကြီးသော ရှေးပညာရှိတို့ သမုတ်အပ်သော အမည်နာမ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် "နာမကမ္မ"ဟု အမည်ရပြန်၏။

(၃) နာမဓေယျမည်ပုံ-ထို"ဘူမိ" ဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် ပညာရှိတို့ ပညတ် တင်ထားအပ်သောကြောင့် "နာမဓေယျ" မည်ပြန်၏။

(၄) နိရုတ္တိမည်ပုံ-ထို"ဘူမိ" ဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် မြွက်ဆိုမိ တိမ်မြုပ်လျှို့ဝှက်နေသော အဖြစ်မှ ထုတ်ဖော်၍ ရွက်ဆိုအပ်သောကြောင့် "နိရုတ္တိ"မည်ပြန်၏။ (ပိဋကတော်များသည် ဘုရားမပွင့်မီ ဝှပ်သွျိုးနေ၏၊ ဘုရားပွင့်သောအခါ၌ ဟောကြားတော်မူသောအခါ တစ်ဖန် ပေါ်လာပြန်၏။)

(၅) ဗျဉ္စနမည်ပုံ-ထို"ဘူမိ"ဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် အနက်ကို ထင်ရှား စွာပြတတ်သောကြောင့်"ဗျဉ္စန"မည်ရပြန်၏။

(၆) အဘိလာပမည်ပုံ-ထို"ဘူမိ"ဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် အနက်သို့ ရှေးရှု၍ ရွတ်ဆိုအပ်သောကြောင့် "အဘိလာပ" မည်ရ ပြန်၏။

သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုး

ထိုသို့ နာမ, နာမကမ္မစသည်အမည်ရသော သဒ္ဒပညတ်သည် ဝိဇ္ဇမာန ပညတ် စသည်အားဖြင့်လည်း ၆-မျိုး ရှိပြန်၏။

(၁) ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပညတ်အပ်သောအနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်က ပရမတ္ထ အားဖြင့် ထင်ရှားရှိလျှင် ထိုအနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်ကို သိစေကြောင်းဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်သည် ဝိဇ္ဇမာနပညတ်မည်၏။

ပုံစံ။ ။ရူပ, စိတ္တ, ဝေဒနာ, သညာ, ဖဿ, ဝိတက်။

"ရူပ"သဒ္ဒါဖြင့် သိစေကြောင်းဖြစ်သော အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်သည် ပထဝီ,အာပေါ,တေဇော စသည့် ရုပ် ၂၈-ပါးဖြစ်၏။ ၎င်းရုပ် ၂၈-ပါးတို့ကား ထင်ရှားရှိကြသော ပရမတ္ထတရားများဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် "ရူပ"သည် ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်၏။

အလားတူပင် စိတ္တ, ဝေဒနာ, သညာ စသော သဒ္ဒပညတ်တို့သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိကြသည့် အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်များကို သိစေကြ သောကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနပညတ်များ ဖြစ်ကြသည်။

(၂) အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသော အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်ကိုသိစေကြောင်းဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်သည် အဝိဇ္ဇမာန ပညတ် မည်၏။

ပုံစံ။ ။ပဗ္ဗတ, ဂေဟ, အိမ်, ကျောင်း, လိုဏ်, ဂူ။

(၃) ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိသော အနက်ဒြပ်ပညတ်နှင့် ထင်ရှားမရှိသည့် အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်ကို ရောစပ်၍သိစကြောင်းဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်ကို ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ။ ။ဆဠဘိညာ = ခြောက်ပါးသော အဘိညာဉ်ရှိသူ၊
တေဝိဇ္ဇ = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသူ၊
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ = ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက်သူ။

ဆဠဘိညာ၌ အဘိညာဉ် ၆-ပါးသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၍ ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်၏။ ထိုအဘိညာဉ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကား ထင်ရှားမရှိသဖြင့် အဝိဇ္ဇမာနဖြစ်၏။ ထို ၂-ရပ်ကိုရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် ဆဠဘိညာ” ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ဆိုရ၏။

(၄) အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်နှင့် ထင်ရှားရှိသည့်အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်ကို ရောစပ်၍ သိစကြောင်း ဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်ကို အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ။ ။ဣတ္ထိသဒ္ဒ၊ ဣတ္ထိရူပ၊ ပုရိသသဒ္ဒ၊ ပုရိသရူပ။

“ဣတ္ထိသဒ္ဒ=မိန်းမအသံ” ဟူသော ပညတ်၌ ဣတ္ထိ(၁) မိန်းမသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသဖြင့် အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်၏။ သဒ္ဒ=အသံကား သဒ္ဒရုပ်ဖြစ်၍ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏၊ ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်၏။ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် “ဣတ္ထိသဒ္ဒ ကို အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်” ဟုဆိုရ၏။

(၅) ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိသော အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ် ၂-ခုကို တွဲစပ်၍ သိစကြောင်း ဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်ကို ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ။ ။စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ စက္ခုသမ္ဖဿ စသည် တကျော့။

စက္ခုဝိညာဏ=စက္ခုပသာဒကို မှီသောဝိညာဏ်။ ဤ၌ “စက္ခုပသာဒ”သည် ထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇမာနပညတ်တည်း။ ဝိညာဏ=စိတ်သည်

လည်း ထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဘည်း။ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် "ဧကစ္စဝိညာဏ"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို "ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။

(၆) အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ် ၂-ခုကို တွဲစပ်၍သိစေကြောင်းဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်ကို အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်၏။

ပုံစံ။ ။ရာဇပုတ္တ၊ ခတ္တိယပုတ္တ၊ ဗြဟ္မဏပုတ္တ၊ ဝေဒ္ဒိပုတ္တ။

ရာဇပုတ္တ=မင်း၏ သားတော်။ ဤတွင် "ရာဇ" ဟူသည့် မင်းသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ၊ "ပုတ္တ=သားတော်" ဟူသည်မှာလည်း ထင်ရှားမရှိ၊ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် "ရာဇပုတ္တ" သည် အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်၏။

ပညတ်နှင့် ဝီထိသရုပ်

(၁) ပါဠိလို "ဂေါ" မြန်မာလို "နွား"ဟူသော စကားသံတစ်ခုကို ကြားသည့်အခါ ထိုအသံကို အာရုံပြုသော သောတဝိညာဏ ဝီထိဖြစ်၏။

(၂) သောတဝိညာဏ ဝီထိ ချုပ်ပြီးနောက် "ဂေါ" ဟူသော အသံကို ဆက်လက်၍ အာရုံပြုသည့် တဒနုဝတ္တက မနောဒွါရဝီထိ ဖြစ်ရီးတည်း။

အထက်ပါ ၂-ဝီထိဖြင့် အသံသာမည (သဒ္ဒါရုံမျှ)ကိုသာ သိသေး၏၊ "ဂေါ" ဟူသော နာမည်ပညတ်ကို တပ်ခပ်သေချာမသိနိုင်သေးပါ။

(၃) ထို ၂-ဝီထိဖြစ်ပြီးနောက် "နာမပညတ်" ဟု ခေါ်သော သဒ္ဒပညတ်ကို အာရုံပြုသည့် မနောဒွါရဝီထိဖြစ်၏။

(၄) ထိုနာမပညတ်ကို အစဉ်လိုက်၍ သိပြီးသည့်နောက်မှ အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်ကို အာရုံပြုသော မနောဒွါရဝီထိသည် ၄-ကြိမ်မြောက် ဖြစ်၏။

အထက်ပါ ၄-ဝီထိပြီးဆုံးသောအခါမှ နာမပညတ်နှင့် တကွ အတ္ထပညတ်ကို သိနိုင်သည်။

ဘာသာစကားများ ပေါ်ပေါက်ပုံ

ကမ္ဘာဦးအခါ လူသတ္တဝါများ စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည့်အချိန်၌ ထိုထို အကြောင်းအရာ (အနက်ဒြပ်အတ္ထပညတ်) များသာ ရှိကြသေး၏၊ ထိုအကြောင်းအရာကို ပြောဖို့ရာ စကား(နာမပညတ်=သဒ္ဒပညတ်) များ မရှိသေးချေ။

ထို့နောက် ဉာဏ်ပညာကြီးသူတို့က မြေသားဒြပ်ကို ကြည့်၍ "ဘူမိ၊ ပထဝီ" စသည့် နာမပညတ်စကားလုံးများကို တီထွင်ကြ၏။ ထိုအခါမှစ၍ "ဘူမိ"ဟု ပြောလိုက်လျှင် မြေကြီးဒြပ်ကို ပြောလိုကြောင်း လူအများတို့ သိနားလည်လာကြ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဘူမိ" သဒ္ဒါသည် မြေသားဒြပ်ကို သိဖို့ရာ အမှတ်အသားစကားတစ်လုံး ဖြစ်လာတော့၏၊

ဤနည်းအတိုင်း မြန်မာတို့သည် အကြောင်းအရာ အတ္ထပညတ် အမျိုးမျိုးအတွက် နာမပညတ် ဝေါဟာရ အမျိုးမျိုးကို တီထွင်ကြသဖြင့် မြန်မာဘာသာစကား ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ တရုတ်လူမျိုးတို့ကလည်း တရုတ် ဝေါဟာရ အမျိုးမျိုးကို တီထွင်ကြပြီး တရုတ်ဘာသာစကားကို ဖန်တီး ကြ၏၊ ဤသို့ဖြင့် ဘာသာစကား အမျိုးမျိုး ပေါ်ပေါက်လာကြ၏၊

ယခုခေတ်ကာလ၌ပင်လျှင် ဉာဏ်ရှိသူတို့က စကားသစ် စကားဆန်း များကို အများသုံး သင်္ကေတဖြစ်အောင် တီထွင်ဖန်တီးနေကြ၏။

ဤသို့ဖြင့် ဘာသာစကားခေါ် နာမပညတ် အမျိုးမျိုးကို ဉာဏ်ရှိသူ၊ တတ်ကျွမ်းသူတို့က အစဉ်တစိုက် ပညတ်တီထွင်ခဲ့ကြပေသတည်း။ ။

လေ့ကျင့်ရန် မေးခွန်းများ

၁။ ပရမတ္ထတရားများကို အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပြရာ၌ "ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်နည်း" နှင့် "ပဋ္ဌာန်းနည်း" တို့၏ ကွဲခြားချက်ကို ရှင်းပြပါ။

၂။ "ပဋိစ္စ၊ သမုပ္ပါဒ၊ ပစ္စယ၊ ပစ္စယုပ္ပန္န၊ ပစ္စယသတ္တိ"တို့၏ အဓိပ္ပာယ် အသီးသီးကို ရှင်းပြပါ။

၃။ "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"၌ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရတို့ကို ရှင်းပြပါ။

၄။ အဝိဇ္ဇာဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းအပ်သော ဂ- ဌာနသရုပ်ကို ထုတ်ပြပါ။

၅။ အဘယ်တရားကို သင်္ခါရဟု ခေါ်သနည်း။ ပုညာဘိသင်္ခါရ, အပုညာဘိ သင်္ခါရ, အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကား အဘယ်တရားများ ဖြစ်ကြ သနည်း။

၆။ "သင်္ခါရပစ္စယာဝိညာဏံ"၌ ဝိညာဏ်၏တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။ အဘယ်သင်္ခါရကြောင့် အဘယ်ဝိညာဏ်များ ဖြစ်သနည်း။

၇။ "ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ"၌ ဝိညာဏ, နာမနှင့်ရူပတို့၏တရားကိုယ် များကို ကောက်ပြပါ။

၈။ "နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ"၌ သဠာယတနအရေးများကို ထုတ်ပြပါ။

၉။ "ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ"၌ သမ္ဖဿ ၆-ပါး၏ ရုပ်ကို ထုတ်ပြပါ။

၁၀။ ဖဿအမျိုးမျိုးကြောင့် ဝေဒနာအမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၁၁။ "ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာ" အရ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၁၂။ တဏှာနှင့် ကာမုပါဒါန်တို့၏ ထူးခြားချက်များကို ရှင်းပြပါ။

၁၃။ ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝတို့၏ ခြားနားချက် ရှင်းပြပါ။

၁၄။ ကမ္မဘဝနှင့် သင်္ခါရတို့၏ တရားကိုယ်များကို ကောက်ပြီး ၎င်းတို့၏ ခြားနားချက်ကို ရှင်းပြပါ။

၁၅။ "ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ"၌ ဘဝနှင့်ဇာတိတို့၏ တရားကိုယ်များကို ထုတ်ပြပါ။

၁၆။ ဇရာ, မရဏ, သောက, ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသတို့၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်အသီးသီးကို ဖော်ပြပါ။

၁၇။ သောက, ပရိဒေဝ, ဥပါယာသတို့၏ သဘောကို ဥပမာဖြင့် ခွဲခြားပြပါ။

၁၈။ ဇာတိ၏ အကျိုးရင်းနှင့် အကျိုးဆက်များကို ခွဲခြားပြပါ။

၁၉။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်၌ ဒေါက်ဆန်များနှင့်သဏ္ဌာန်တူသော အင်္ဂါ ဘယ်နှစ်ပါး ရှိသနည်း။ ဖော်ပြပါ။

၂၀။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၏ အစွန် ၃-ပါးကို ထုတ်ဖော်ပြပါ။

၂၁။ သတ္တဝါတစ်ဦးအား အပြန်ပြန် အလှန်လှန် သံသရာလည်ပတ်စေရာ၌ အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅-ပါးနှင့် အနာဂတ်အကျိုး ၅-ပါးတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၂၂။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်ကြီး၌ အလွှာ ၄-ပါးနှင့် သံစပ် ၃-ပါးတို့ကို ညွှန်ပြခဲ့ပါ။

၂၃။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော အတိတ်အကြောင်း ၂-ပါးသာ ရှိသော်လည်း အဘယ်ကြောင့် အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး ယူရသနည်း။

၂၄။ တိုက်ရိုက်ပြသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၃-ပါးတွင် တဏှာဥပါဒါန်ဖြင့် ဘယ်တရားကိုယူ၍ ကမ္မဘဝဖြင့် ဘယ်တရားကို ယူရသနည်း။

၂၅။ ဇာတိ, ဇရာမရဏာဖြင့် အဘယ်ကြောင့် ဝိညာဏ်စသော အကျိုး ၅-ပါးကို ယူရသနည်း။

၂၆။ ဘယ်တရားကို "ဝဋ္ဋ-ဝဋ္ဋ"ဟု ခေါ်သနည်း။ သံသရာလည်ခြင်းနှင့် ဝဋ္ဋလည်ခြင်းတို့သည် တူညီပါသလား။

၂၇။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကို ဆောက်ရှု၍ ဝဋ္ဋသုံးပါးကို ထုတ်ပြပါ။

၂၈။ ကိလေသဝဋ္ဋကြောင့် ကမ္မဝဋ္ဋဖြစ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၂၉။ ကမ္မဝဋ္ဋကြောင့် ဝိပါကဝဋ္ဋ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၃၀။ သတ္တဝါ အပေါင်းတို့အား အဆက်မပြတ် ဝဋ္ဋလည်ပတ်စေသော ဝဋ္ဋတရား၏ ပင်မြစ် ၂-ပါးကို ထုတ်ပြပါ။

၃၁။ အဘယ်တရားများ ချုပ်ငြိမ်းလျှင် သံသရာဝဋ္ဋ ပြတ်မည်နည်း။

၃၂။ အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်ပြသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်၌ အဝိဇ္ဇာမှစ၍ ဟောထားရာ အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းသည် မရှိပါသလော။ ရှိလျှင်ဖော်ပြပါ။

၃၃။ ပဋ္ဌာန်း ၂၄-ပစ္စည်းဟူသည်ကား မည်သို့သော တရားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

၃၄။ အောက်ပါပစ္စည်းတို့၏ တရားကိုယ်များကို ထုတ်ပြပါ။ ဟေတုပစ္စည်း၊ အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ အဓိပတိပစ္စည်း၊ အနန္တရပစ္စည်း။

၃၅။ အောက်ပါပစ္စည်းတို့၏ ပစ္စယုပ္ပန်တ္တိများကို ဖော်ပြပါ။ သမနန္တရ၊ သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ကမ္မ။

၃၆။ နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၆-ပါးကို အကျိုးပြုပုံများနှင့်တကွ ရှင်းပြပါ။

၃၇။ နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့သည် မည်ကဲ့သို့ အကျိုးပြုကြသနည်း။

၃၈။ နာမ်သည် ရုပ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းကို ဖော်ပြပါ။ ၎င်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်တ္တကိုလည်း ဖော်ပြပါ။

၃၉။ ရုပ်သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမည်မျှရှိသနည်း။ မည်သို့သော ဖစ္စမ်းသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသနည်း။

၄၀။ နာမ်ရုပ်သည်တိဖြစ်၍ နာမ်အားကျေးဇူးပြုနိုင်သော ပစ္စည်းမည်မျှရှိသနည်း။ ထိုပစ္စည်းတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံကို ဖော်ပြပါ။

၄၁။ နာမ်ရုပ် ၂–ပါးဖြစ်၍ နာမ်ရုပ် ၂–ပါးအား ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ပစ္စည်းများကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြပါ။

၄၂။ အာရမ္မဏပစ္စည်းအပြားနှင့် ဥပနိဿယပစ္စည်းအပြားတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၄၃။ ၂၄–ပစ္စည်းကို အကျဉ်းချုပ်လျှင် ပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှ ဖြစ်သနည်း။

၄၄။ အာဟာရပစ္စည်း ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။ မည်သည့် အာဟာရပစ္စည်းက မည်သည့် ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား မည်သို့ အကျိုးပြုသနည်း။

၄၅။ ပညတ်နှင့် ပရမတ်တရားတို့သည် မည်သို့ခြားနားကြသနည်း။

၄၆။ အတ္ထပညတ်နှင့် သဒ္ဒပညတ်တို့သည် မည်သို့သော တရားများ ဖြစ်ကြသနည်း။

၄၇။ အဘယ်အခြင်းအရာကို အစွဲပြု၍ "ဘူမိ"နှင့် "ပဗ္ဗတ" ပညတ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသနည်း။ ၎င်းတို့ကို မည်သည့်ပညတ်ဟု သတ်မှတ်သနည်း။

၄၈။ သဒ္ဒ–အတ္ထပညတ် ၂–မျိုးတွင် မြေပြင်ကို အဘယ်ပညတ်ဟု သတ်မှတ်သနည်း။ "ဘူမိ" ပညတ်သည် အဘယ်ပညတ် ဖြစ်သနည်း။

၄၉။ အဘယ်ကိုစွဲ၍ "ရထ, သကဋ" စသောပညတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသနည်း။
အဘယ်ကိုစွဲ၍ "ပုရိသ, ပုဂ္ဂလ" စသော ပညတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသနည်း။

၅၀။ သန္တာနပညတ်နှင့် သဏ္ဌာနပညတ်တို့ကို ဥပမာများနှင့်တကွ ခွဲခြားပြပါ။

၅၁။ ဒိသာပညတ်, ကာလပညတ်, အာကာသပညတ်တို့ကို နမူနာများနှင့် တကွ ရှင်းပြပါ။

၅၂။ "ဂေဟ" ဟူသောသဒ္ဒါသည် နာမ, နာမကမ္မ, နာမဓေယျ, နိရုတ္တိ, ဗျဉ္ဇန, အဘိလာပဟု အမည် ၆–မျိုး ရပုံကို ရှင်းပြပါ။

၅၃။ အတ္ထပညတ်များသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် အသင်အရှား ရှိပါသလော။ အကြောင်းပြ၍ ဝေဖန်ပါ။

၅၄။ တမ္ဘာပေါ်၌ စာသားစကားများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို အဘိဓမ္မာ သဘောဖြင့် ရှင်းပြပါ။

၅၅။ ဝိဇ္ဇမာနပညတ်နှင့် အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်တို့သည် မည်သို့ ခြားနားကြသနည်း။

၅၆။ အဘယ်ပညတ်မျိုးကို "ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ပုံစံပြပါ။

၅၇။ အဘယ် ပညတ်မျိုးကို "အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်" ဟု ခေါ်သနည်း။ ပုံစံပြပါ။

၅၈။ အဘယ်ပညတ်မျိုးကို "ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်" ဟု သတ်မှတ်သနည်း။ ပုံစံပြပါ။

၅၉။ အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ကို ပုံစံများနှင့်တကွ ရှင်းပြပါ။

၆၀။ အောက်ပါ သဒ္ဒပညတ်တို့သည် မည်သည့်ပညတ်၌ ပါဝင်ကြသည်ကို အကျိုးအကြောင်း ဖော်ပြ၍ သတ်မှတ်ပြပါ။

ဆဠဘိညာ၊ ပုရိသရူပံ၊ သောတဝိညာဏ၊ ခတ္တိယပုတ္တ၊ ဇိဝှါပသာဒ။

၆၁။ "ဝေါ"ဟူသော အသံ, နာမပညတ်နှင့် အတ္ထပညတ်တို့ကို မည်သည့် ဝိထိတို့ဖြင့် အသီးသီး သိရှိရသနည်း။

၆၂။ သဒ္ဒပညတ်ကို အဘယ်ကြောင့် "နာမ,နာမကမ္မ, နာမဓေယျ" ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

၆၃။ ဇာတိ၏ အကျိုးရင်းနှင့် အကျိုးဆက်ကို ခွဲခြားဖော်ပြ၍ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အလွှာ ၄-ပါးဖြင့် ခွဲပြပါ။ (၁၉၇၀)

၆၄။ ပဋ္ဌာန်းဥပနိဿယ ပစ္စည်းသုံးမျိုးကို ခွဲခြားဖော်ပြ၍ အတ္ထိပစ္စည်း ၅-မျိုးကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၇၀)

၆၅။ ဝိဇ္ဇမာနပညတ်စသော ပညတ် ၆-ပါးကို ပြယုဂ်ပုံစံနှင့် ယှဉ်တွဲပြပါ။ (၁၉၇၀)

၆၆။ "လူ့ဘဝ၌ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် လူလာဖြစ်ရသနည်း" ဟု သင့်အားမေးပါလျှင် လူဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ရှင်းပြမည်နည်း။ (၁၉၇၉)

၆၇။ နိဗ္ဗာန်သည် ပဋ္ဌာန်း ၂၄-ပစ္စည်းတို့တွင် အဘယ်ပစ္စည်းတို့၌ အကျုံးဝင်ပါသနည်း။ ပါဝင်နိုင်သော ပစ္စည်းများကို သိသာရုံမျှ ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၉)

၆၈။ ဆရာကောင်း မိတ်ဆွေကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခွင့်ရသော သူတို့သည် ချမ်းသာသုခကို ခံစားကြရကုန်၏။ ဤအဆိုကို ပဋ္ဌာန်းနည်းဖြင့် ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန် ဆက်ပြပါ။ (၁၉၇၉)

၆၉။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်၌ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် ဖော်ပြရာတွင် အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းမပါခဲ့။ အဘယ်တရားသည် အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းဖြစ်ပါသနည်း။ (၁၉၈၁)

၇၀။ ရုပ်ကနာမ်အား ပုရေဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာတွင် မည်သည့် ရုပ်က မည်သည့်နာမ်အား ကျေးဇူးပြုပါသနည်း။ (၁၉၈၁)

၇၁။ အောက်ပါတို့သည် မည်သည့်ပညတ်များဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြပါ။
(က) ကမ္ဘာ၊ (ခ) ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ (ဂ) လူ၏အသံ၊ (ဃ) တရားသံ၊ (င) မင်းသား။ (၁၉၈၁)

၇၂။ ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် အောက်ပါအကျိုးတရားများ၏ အကြောင်းတရားများကို ဆက်နွယ်ပြပါ။
(က) တပ်မက်ခင်မင်လိုချင်မှု၊ (ခ) အငြိမ်းမရစွဲလမ်းမှု၊ (ဂ) စိုးရိမ်ပူဆွေးငိုကြွေးမှု။ (၁၉၈၃)

၇၃။ ကောင်းဆုံးနှစ်တန် စေတနာကံကပေးစွမ်းနိုင်မည့် သာဓကကျိုးတရားများကို ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ ပစ္စယသတ္တိနှင့်တကွ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၇၄။ ပညတ်သည် သဒ္ဒပညတ်၊ အတ္ထပညတ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိရာ သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုးကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၈၃)

၇၅။ အဝိဇ္ဇာကြောင့်သင်္ခါရဖြစ်လျှင် အဘယ်တရားကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပါသနည်း။ ဖြေဆိုပြီးလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ် အဆက်မပြတ်လည်ပတ်နေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရားများကိုလည်း ဖော်ပြပါ။
(၁၉၈၅)

၇၆။ "ပဋ္ဌာန်းဆက်" ဟူသောစကားကို သင်အဘယ်သို့နားလည်ပါသနည်း။ ရှင်းပြပြီးလျှင် သဟဇာတသဘောနှင့် ညမညသဘောတို့၏ ထူးခြားပုံကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၅)

၇၇။ "ပညတ်" ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ယမျ ား နားလည်အောင် ရှင်းပြပြီးလျှင် အောက်ပါတို့ကိုလည်း ပညတ်အမျိုးအစား ခွဲခြားရှင်းလင်းပြပါ။ (က) အဆိုတော်သီချင်းသံ၊ (ခ) သမော်သွားကား။
(၁၉၈၅)

၇၈။ ဘာဝနာတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဗုဒ္ဓနုဿတိဘာဝနာပွားများပုံ ပွားများနည်းကို ဖော်ပြ၍၊ ထိုသို့ပွားများလျှင် မည်သည့်အချိန်အခါမျိုး၌ မည်သည့်သမာဓိများကို ရနိုင်ပါသနည်း။ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၆)

၇၉။ ယခုခေတ်တွင်'အကြားအမြင်ရသည်'ဟု ပြောလေ့ရှိသူ ပေါ်များလာလေရာ ထိုသူတို့သည် ဒိဗ္ဗသောတ, ဒိဗ္ဗစက္ခုရသူများ ဖြစ်နိုင်,မဖြစ်နိုင် သင်ဂြိုဟ်ကျမ်း လာ အဘိညာဏ် ဖြစ်ပုံ ပြစကားရပ်ကို ထောက်ဆ၍ ဆုံးဖြတ်ပါ။ (၁၃၀၆)

၈၀။ သမာဘာဂဝနာ, ဝိဿဘာဂဝနာတို့ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ပွားများသင့်ပါသလော။ မည်သို့သောရည်မှန်းချက်ရှိသူသည်သာ ပွားများသင့်ပါသနည်း။ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းနှင့်အညီ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၆)

၈၁။ အလုံးစုံသော ဆင်းရဲဒုက္ခအပေါင်းကို ဖြစ်ပေါ်ရခြင်း အကြောင်းများကိုဖော်ပြ၍ "ဝဋ်ဆိုမြဲ ရေစဲ့ပေ" ဆိုရိုးစကားအရ မရှုမလှ ဆင်းရဲဒုက္ခခံနေသူ၌ ဝဋ်သုံးပါးတို့တွင် အဘယ်ဝဋ်ဖြစ်သည်ကို ရှင်းပြပါ။ (၁၉၈၆)

၈၂။ ကျေးဇူးပြုပုံ မြှနည်းအားဖြင့် ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းဘယ်နှစ်မျိုးရှိသည်ကိုရှင်းပြ၍ လှပသော ရှုပါရုံသည် မြင်သိစိတ်အား အဘယ် ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ကိုလည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၈၆)

၈၃။ "ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ မကွဲပြား၊ မှတ်သား လူအန္ဓ" ဟူသော စကားအရ အန္ဓ(အကန်း) မဖြစ်စေရန် ရုပ်နှင့်နာမ် ကွဲပြားအောင် ခွဲခြားပြ၍သဒ္ဓ ပညတ်၊ အတ္ထပညတ် နှစ်ပါးသိရှိရပုံ အခြင်းအရာကိုလည်း ရှင်းလင်းရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၈၆)

၈၄။ သတ္တဝါမှန်သမျှ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ရဟတ်သဘောတို့ အဆက်မပြတ်လည်ပတ်ဖြစ်နေသည့်အတိုင်း လူချမ်းသာတစ်ဦးနှင့် ဆင်းရဲသားတစ်ဦးတို့သည်ကာလနှင့် မျက်မှောက်ကာလ (ပစ္စုပ္ပန်အစွန်)ဝယ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို သိသာရုံ ကြောင်းကျိုးဆက်ကာ တင်ပြပါ။(၁၉၈၇)

၈၅။ ကုသိုလ်တရား ပွားများ ပြုလုပ် အားထုတ်နေသောပုဂ္ဂိုလ်၏ကောင်းမှုကုသိုလ်တရားများသည် ထိုသူအား ကိုယ်ဆေမိတ်ပါ နှစ်ဖြာအကျိုးပွားတိုးစေရန် ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းမည်မျှဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ကို ဖော်ပြ၍ လိုရင်းအချုပ်ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းသရုပ်ကိုလည်း ထုတ်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၇)

၈၆။ "ပရမတ်-ပညတ်၊ သိနှစ်ရပ်တွင် ပရမတ်သာလိုရင်း၊ ပညတ်မှာနှစ်ကင်းလို့ လိုရင်းမဟုတ်"ဟု ပြောတတ်ကြရာလေကဲ၌ 'ပညတ်'လည်း အရေးကြီးပုံကို အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်ဆိုကျ သိသာရုံ ရှင်းလင်းပြဆိုပြီး

"အဆင်းလှသူ"ဟူသောစကား၌ မည်သည့် ပညတ်ဖြစ်သည်ကိုလည်း ညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၇)

၈၇။ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ရပ်ဝယ် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာဟူသော အတိတ်အကြောင်း ၂-ပါးသာ ထင်ရှားတွေ့ရပါလျက် အတိတ်အကြောင်း ငါးပါးဟု ပြောဆိုနိုင်အောင် အဘယ်တရားများကို သွင်းယူပါသနည်း။ ဖြေဆို၍ စာမူဝဋ္ဋ်အနုကိုလည်း ကောက်ပြပါ။(၁၉၈၈)

၈၈။ ရေဒီယိုမှ သီချင်းသံသည့်နားဆင်သူ၏စိတ်အစဉ်အား အဘယ်ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသနည်း၊ ဖော်ပြလျက် ၂၄-ပစ္စည်းကိုအကျဉ်းချုပ်က ရရှိသောပစ္စည်းတို့ကိုလည်း ဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၈၇)

၈၉။ အတ္ထပညတ်ခေါ်ခြင်းအကြောင်းကို သိသာရုံသာဖြေဆို၍ အောက်ပါတို့၏ ပညတ်အမည်များကိုလည်း အသီးသီး ဖော်ပြပါ။
(က) မာနကြီးသူ (ခ) မြန်မာ့အသံ (ဂ) ရုပ်ရှင်မင်းသမီး၊ (၁၉၈၈)

၉၀။ လူဖြစ်လာရခြင်း(ဇာတိ)ကြောင့် တွေ့ကြုံရမည့် အကျိုးတရားတို့ကို ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ ပြည့်စုံအောင်ဖော်ပြပြီးလျှင် ငွဲ့တရား သုံးပါးကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၈၉)

၉၁။ ပဋ္ဌာန်း(၂၄)ပစ္စည်းတို့တွင် ပညတ်ပါဝင်သော ပစ္စည်းများကိုသာထုတ်ပြ၍၊ ကျွန်းမာသက်ရှည်ရေးအတွက် အရေးကြီးသော ပစ္စည်းသည်မည်သည့်ပစ္စည်းဖြစ်ပါသနည်း။ ပစ္စည်းအမည် ထုတ်ပြဖြေဆိုပါ။ (၁၉၈၆)

၉၂။ (က)နာမ်တရား၊ (ခ)ရုပ်တရား၊ (ဂ)နာမ်တရားနှင့်ရုပ်တရားယင်းတို့ အညမညဖြစ်နေပုံကို သိသာအောင်ရှင်းလင်းပြပါ။ (၁၉၈၉)

၉၃။ ပညတ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းပြပြီးလျှင်၊ အောက်ပါတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ အတ္ထပညတ်အမည်ထူးများဖြင့် ဖြေဆိုပါ။
(က) သစ်ခွပန်းပင်၊ (ခ) ဆင္ဓလိုက်ဂူ။ (၁၉၈၉)

အခန်း (၉)

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ဘာဝနာ ၂-မျိုး

လွန်စွာအကျိုးများသဖြင့် မိမိတို့၏သန္တာန်၌ အဖန်ဖန် ဖြစ်စေထိုက်သောတရားကို "ဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏။

ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဘာဝနာ။

ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ရှေးဦးစွာဖြစ်စေသင့်, ဖြစ်စေထိုက်၏။ တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက်လည်း ထပ်ကာထပ်ကာ တိုးပွားဖြစ်စေထိုက်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့် ဘာဝနာ၊ ဘာဝနာမည်၏။

"အကျိုးတရား၊ အလွန်များသဖြင့်၊ ဖြစ်ပွားစေအပ်၊ တရားမြတ်၊ မှတ်လေ ဘာဝနာ"ဟု မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသက စပ်ဆိုတော်မူခဲ့၏။

ထိုဘာဝနာကို မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်လာအောင် တိုးပွားလာအောင် အားထုတ်မှုကို "ဘာဝနာပွားခြင်း"ဟု ခေါ်၏။

ထိုဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာ, ဝိပဿနာဘာဝနာဟူ၍ ၂-မျိုး ရှိ၏။

(၁) သမထဘာဝနာ။ ။ကုသိုလ်တရားနှင့် မကင်းဘဲ ဖိုလ်ဉာဏ်ဘို မဖြစ်ပေါ်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော နီဝရဏတရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခစသည်းဟူသော အောက်ချာနဲ့အင်္ဂါများကိုလည်းကောင်း၊ ငြိမ်သက်စေနိုင်သည့်သမာဓိကို "သမထဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏။

တရားကိုယ်မှာ (လောကီကုသိုလ်စိတ်နှင့် မဟာကြိယာစိတ်တို့၌) ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်သော သမာဓိခေါ် ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက် ဖြစ်၏။

ပထမစျာန်သမာဓိသည် နီဝရဏတရားတို့ကို ငြိမ်းအေးစေ၏။ (နီဝရဏတရားတို့ကို နှိမ်နင်းနိုင်မှ စျာန်ရနိုင်သည်ကို ထောက်ရှုပါ။)ဒုတိယစျာန်

သမာဓိသည် ဝိတက်ကို ငြိမ်းအေးစေ၏၊ တတိယစျာန်သမာဓိသည် ဝိစာရကို ငြိမ်းအေးစေ၏၊ စတုတ္ထစျာန်သမာဓိသည် ပီတိကို ငြိမ်းအေးစေ၏၊ ပဉ္စမစျာန် သမာဓိသည် သုခကို ငြိမ်းအေးစေ၏။

ဤစကားစဉ်တို့ကို ထောက်ရှုလျှင် သမထဘာဝနာကို ပွားများအား ထုတ်သူသည် ရူပါဝစရစျာန်များနှင့် အရူပါဝစရစျာန်များဟူသော မဟဂ္ဂုတ်စျာန်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။

(၂)ဝိပဿနာဘာဝနာ။ ။ဘုံသုံးပါး၌ ထင်ရှားရှိကြသောတေဘူမက နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုမြင်တတ်သည့်ဉာဏ်ပညာကို "ဝိပဿနာဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏။

ဝိဝိဓေန အနိစ္စာဒိ အာကာရေန ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။

ဝိဝိဓေန၊ အထူးထူးသော အနိစ္စာဒိအာကာရေန၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်။ ပဿတိ၊ ရှုတတ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာမည်၏။

တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ ယှဉ်တဲ့ဖြစ်ပေါ်သော ဉာဏ်ပညာဖြစ်၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်လျှင် ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာဉာဏ်များဖြစ်ပေါ်ကြ၏၊ ထိုဉာဏ်များရင့်သန်လာကြသည့်အခါ မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။သမထဘာဝနာ၏ တရားကိုယ်သည် လောကီကုသိုလ်ကြိယာ စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည့်သမာဓိခေါ် ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ တရားကိုယ်သည် မဟာကုသိုလ်ကြိယာစိတ်တို့၌ ယှဉ်သည့် ဉာဏ်ပညာခေါ် ပညိန္ဒြေစေတသိက်ဖြစ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသည်

ကမ္မဿဋ္ဌာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။

ကမ္မဿ၊ ဘာဝနာကိုပွားများအားထုတ်မှု၏။ ဌာနံ၊ တည်ရာအကြောင်းသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏။

ဤစကားအရ သမထဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်မှု၏ တည်ရာဖြစ်သော ပထဝီကသိုဏ်း၊ အာပေါကသိုဏ်းစသည့်အာရုံများသည်လည်းကောင်း၊

ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်မှု၏ တည်ရာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ တို့သည်လည်းကောင်း "ကမ္မဋ္ဌာန်း"ဖြစ်ကြ၏။

သို့ဖြစ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဟူ၍ ၂-မျိုး အပြားရှိ၏။

(၁) **သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀။** ။ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အသုဘ ၁၀-ပါး, အနုဿတိ ၁၀-ပါး, အပ္ပမညာ (ဝါ) ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး, အာရုပ္ပ ၄-ပါး, အာဟာရေပဋိကူလသညာ ၁-ပါး, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး ဟူ၍ ပေါင်း ၄၀-သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို သမထကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ခေါ်၏။

(၂) **ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း။** ။ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ, ဒုက္ခလက္ခဏာ, အနတ္တလက္ခဏာ တည်းဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးကိုဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း အာရမ္မဏိကကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ ၂-မျိုးကွဲပြားသေး၏။ ပထဝီကသိုဏ်းစသော သမထဘာဝနာ၏ အာရုံများနှင့် တေဘူမကသင်္ခါရဟူသော အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တအာရုံများသည် အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းများ ဖြစ်ကြ၏။ ပွားများအားထုတ်မှုသည်အာရမ္မဏိက ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏။

ရှေးရှေးအားထုတ်မှုသည် အကြောင်းဖြစ်၍ နောက်နောက်အားထုတ်မှုများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ရှေးရှေးအားထုတ်မှုသည် နောက်နောက် အားထုတ်မှုဟူသော ကမ္မ၏တည်နေရာ ဌာနဖြစ်၏။ (ဝါ) ရှေးရှေးအားထုတ်မှုသည် နောက်နောက် အားထုတ်မှု၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၏။

ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး

ကသိဏ=ကသိုဏ်းသည် "အကြွင်းအကျန်မရှိ အလုံးစုံ" ဟူသော အနက်ရှိ၏။ မြေကြီးဝန်းစသောကသိုဏ်းဝန်းကို ကြည့်ရှုသောအခါ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ စိတ်ကိုစွဲမထားဘဲ ကသိုဏ်းဝန်းအကုန်လုံး အနှံ့အပြား၌ စိတ်မျက်စိနှင့်ငုံ၍ ကြည့်ရှုအပ်၏။

ထိုသို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှသောပုဂ္ဂိုလ်က အလုံးစုံအကုန်အစင် တစ်ပြိုင်နက် ထင်မြင်အောင် ဆင်ခြင်ကြည့်ရှုအပ်သောအာရုံကို ကသိုဏ်းဟု ခေါ်၏။

၁။ ပထဝီကသိုဏ်း=မြေကသိုဏ်း၊

၂။ အာပေါကသိုဏ်း=ရေကသိုဏ်း၊

၃။ တေဇောကသိုဏ်း=မီးကသိုဏ်း၊

၄။ ဝါယောကသိုဏ်း = လေကသိုဏ်း၊

၅။ နီလကသိုဏ်း = မညိုရောင်အဆင်းကသိုဏ်း၊

၆။ ပီတကသိုဏ်း = ရွှေရောင်အဆင်းကသိုဏ်း၊

၇။ လောဟိတကသိုဏ်း = အနီရောင်အဆင်းကသိုဏ်း၊

၈။ ဩဒါတကသိုဏ်း = အဖြူရောင်အဆင်းကသိုဏ်း၊

၉။ အာကာသကသိုဏ်း = ကောင်းကင်ဟင်းလင်းပြင်ကသိုဏ်း၊

၁၀။ အာလောကကသိုဏ်း = အလင်းရောင်ကသိုဏ်း

ကသိုဏ်းဝန်းပြုလုပ်ပုံ။ ။ပထဝီကသိုဏ်းကို ပြုလုပ်လိုလျှင် မြေကြီးဖြင့် အလယ်ဆုံးတစ်ထွာနှင့်လက်လေးသစ်ခန့်၊ ကြီးဆုံးကောက်ယူလင်းခန့်မျှ အချင်းရှိအောင် ဝိုင်းဝိုင်းစက်စက် ပြုလုပ်အပ်၏။

ရေကသိုဏ်း ရှုမှတ်လိုလျှင် အငယ်ဆုံးတစ်ထွာနှင့် လက်လေးသစ်ခန့် အချင်းရှိသည့် သပိတ်ဖုံး, ရေခံသုံးသည့်၌ ရေအပြည့်ထည့်၍ ထိုရေအစုံကို ကသိုဏ်းအဖြစ် ရှုမှတ်နိုင်၏။

တေဇောကသိုဏ်းအတွက် အထက်ပါ အရွယ်အစိုင်း အဝန်းအဝိုင်း ရှိသည့် မီးကျီးခဲအစုကို စီမံရာ၏။ လေကသိုဏ်း ရှုမှတ်လိုသူသည် လေတိုက်ခတ်သည့်နေရာ၌ မိမိ၏ဆံပင်ဖျားများကို လေတိုးဝှေ့သွားသော အခြင်းအရာကိုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ကြံခင်းမြက်ခင်းတို့၏အဖျားများကို လေတိုးဝှေ့သွားသည့် အခြင်းအရာကိုလည်းကောင်း အာရုံယူ၍ လေကသိုဏ်းအဖြစ် ရှုမှတ်နိုင်၏။

နီလကသိုဏ်းအတွက် အညိုရောင်ပန်းများကို အနည်းဆုံး တစ်ထွာ လက်လေးသစ်ခန့်ရှိသည့် ပန်းကုံးတစ်ခု၌ အပြည့်စီသည့်ထားနိုင်၏။ သို့မဟုတ် အညိုရောင်အဝတ်စကို အချင်းတစ်ပေခန့် ရှိအောင် စက်ဝိုင်းသဏ္ဌာန်ဖြတ်တောက်ပြီး အဖြူရောင်နံရံ သို့မဟုတ် စက္ကူဖြူပေါ်၌ ကပ်ထားနိုင်၏၊ ပီတကသိုဏ်း, လောဟိတကသိုဏ်း, ဩဒါတကသိုဏ်းတို့ကိုလည်း အလားတူ ပြုလုပ်နိုင်၏။

အာကာသကသိုဏ်းအတွက် ကောင်းကင် သို့မဟုတ် ဟင်းလင်းပြင်ကို မြင်နိုင်ရန် နံရံ၌ အပေါက်ပြုလုပ်ရမည်။ အာလောက ကသိုဏ်းအတွက် နံရံပေါက် စသည်မှ ဝင်ရောက်လာသော အလင်းရောင် အကွက်ကို ရှုမှတ်နိုင်၏။

ကသိုဏ်းဝန်းသည် အနားရေးပြတ်သားရမည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မရောယှက်ရ၊ အရွယ်ကြီးလွန်းလျှင် ဆက်ကုန်သိမ်းခြုံ၍ ရှုမှတ်ရန် ခက်ခဲသည်။ ငယ်

လွန်းလျှပ်လည်း ရှုမှုန်းရသဖြင့် စိတ်ကျဉ်းကျပ်သွားနိုင်သည်။ အချင်းတစ်ထွာ လက်လေးသစ် (၄) တစ်ခပေခန့်အရွယ်သည် အသင့်လျော်ဆုံး ဖြစ်ပေ၏။

အသုဘ ၁၀-ပါး

အသုဘ ဒွါသည် "မသင့်တယ်" ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဤနေရာ၌ ခန္ဓာကိုယ်နှင့်စပ်၍ သေလွန်ပြီးသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော မတင့်တယ်သည့် ပုံပျက်ဖြစ်အမျိုးမျိုးကို အသုဘဟု ခေါ်၏။

၁။ ဥဒ္ဓုမာတက=သေလွန်ပြီး ၂-ရက် ၃-ရက် ကြာသည့်အခါ ဖူးဖူးရောင် ပုပ်သဖြင့် စက်ဆုပ်ဖွယ်သော မသာလောင်း၊

၂။ ဝိနီလက=အသားများရောင်နီ၊ ပြည်စုရာ၌ဖြူ၊ ဤသို့အနီအဖြူရောစပ် လျက် ညိုမည်းပုပ်ပွနေသော မသာလောင်း၊

၃။ ဝိပုဗ္ဗက=ပြည်ဟစိုစိုပေါက်ကွဲယိုလျက်စက်ဆုတ်ဖွယ်ရာ မသာလောင်း၊

၄။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒက=ကိုယ်အထက်ပိုင်းအောက်ပိုင်း၊ နှစ်ပိုင်းသုံးပိုင်း ပြတ်နေသော မသာလောင်း၊

၅။ ဝိက္ခာယိတက=ခွေး၊ ငှင်း၊ တကျီး စသည်တို့ ခဲစားကိုက်ဖြတ်ထားသော မသာလောင်း၊

၆။ ဝိက္ခိတ္တက=လက်၊ ခြေ၊ ဦးခေါင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာတို့ကို တကွဲတပြားစီ ဖရိုဖရဲ ကြဲပစ်ထားသော မသာလောင်း၊

၇။ ဟတဝိက္ခိတ္တက=ဒါး၊ လှံ လက်နက်တို့ဖြင့် အစိတ်စိတ် အမြွာမြွာနေအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ပြီး သတ်ဖြတ်ထားသော မသာလောင်း၊

၈။ လောဟိတက=သွေးများထွက်ယို၍ တစ်ကိုယ်လုံး လိမ်းကျံနေသော မသာလောင်း၊

၉။ ပုဠုဝက=ပိုးလောက်များ ပြည့်နှက်နေသော မသာလောင်း၊

၁၀။ အဋ္ဌိက=အရိုးများစုခေါင်း၍ သို့မဟုတ် ပြန့်ကြဲ၍ ကြွင်းကျန်ရစ်သော မသာလောင်း။

မှတ်ချက်။ ။အသုဘ အခြင်းအရာကို သူသေကောင်၌သာ ရသည်မဟုတ်။ အသက်ရှင်ဆဲ အခိုက်၌လည်း လေဖြန်း၍ ဖောရောင်နေသည့်အခါ၊ အနာများမှ သွေးပြည်ယိုစီးလိမ်းကျံနေသည့်အခါ၊ သွားရိုး ပေါ်နေသည့်အခါများတွင် ဥဒ္ဓုမာတက၊ ဝိပုဗ္ဗက၊ လောဟိတက၊ အဋ္ဌိကသဘောများကို ရနိုင်၏။ ပင်ကိုမနေအထားဖြင့်ပင်လျှင် အတွင်း၌အရိုးများကို တိုင်ထု

၍ အရိုးများဖြင့် အကြောင်ရနယ်ဖွဲ့၍ ကြွက်သားများဖြင့် လိမ်းကျံကာ အကြောကြော ကြည်းဟူသော ကြိမ်နွယ်တိုဖြင့် ဖွဲ့ချည်လျက် အထက်၌ အရေပါး အရေထူကို ခြုံလွှမ်းထား ပြီးလျှင် ဆံပင်မွေးညှင်းများက မြက်ပင်ခြုံနွယ်များ ပေါက်ရောက်နေကြသဖြင့် ဤခန္ဓာကိုယ်ကြီး ဖြစ်လာပုံကို စဉ်းစား ဆင်ခြင်၍ အသုဘအကြောင်းအရာကို ထင်လာစေနိုင်ပါသည်။

အနုဿတိ ဆယ်ပါး

အနုဿတိ=အနု+သတိ=အဖန်ဖန်+အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု၊ အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု (သတိစေတသိက်)ကို "အနုဿတိ"ဟု ခေါ်၏။

၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ=ဘုရား၏ ဂုဏ်သတ္တော်နှင့် ဂုဏ်တော်များကိုအဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

၂။ ဓမ္မာနုဿတိ=ပိဋကတ်တရားတော်များနှင့်တကွ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် တရားတော်များ၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

၃။ သံဃာနုဿတိ=အရိယာသံဃာတော်များ၏ ဂုဏ်တော်တို့ကိုအဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

၄။ သီလာနုဿတိ=မိမိစောင့်ထိန်းထားသော သီလအမျိုးမျိုးတို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးများနှင့် ဇကပါးဇပေါက် မပြောက်မကျားပံ့တို့ကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

၅။ စာဂါနုဿတိ=ဝန်တိုကာလာနကိကည်းမမျော်ဇမော်မော်မောက်မောက် လာပ်ပေါ်၊ ဝန်တိမလည်းမဖက်ဘဲ ရက်ရက်ရောရော မိမိစွန့်ကြဲ ပေးလှူအပ်သော အလှူဒါန၏ ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့မှု။

၆။ ဒေဝတာနုဿတိ=နတ် ဗြဟ္မာများကို သက်သေပြု၍ မိမိ၏ကုသိုလ် ကောင်းမှုများကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

(သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပဟူသောသူတော်ကောင်းတရားတို့နှင့် ပြည့်စုံကြသည့်သူများသည် ဤလူ ပြည်မှစုတေကြသည့် အခါ နတ်ဗြဟ္မာပြည်တို့၌ ဖြစ်ကြရ၏။ ငါ၌လည်း ထိုတရားများရှိပေ၏ဟု မိမိ၏ကုသိုလ်တရားတို့ကို အောက်မေ့အားရနေမှု။)

၇။ ဥပသမာနုဿတိ=နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးပုံစသည့် ဂုဏ်ကျေးဇူးများကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။

၈။ မရဏာနုဿတိ=မိမိ၏သေခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန်တွေးတောအောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှု။

(ဆင်ခြင်ဖန်များသော် သေခြင်းသဘောသည် စိတ်၌စွဲကပ် ထင်ပေါ်နေပြီး သတိသံဝေဂကို ကြီးကျယ်စွာ ရစေလိမ့်မည်။)

၉။ ကာယဂတာသတိ=ဆံပင်, မွေးညှင်း စသည် ၃၂-ကောဋ္ဌာသကိုထင်မြင်အောင် အဖန်ဖန် ကြည့်ရှုအောက်မေ့ ဆင်ခြင်မှု။

၁၀။ အာနာပါနဿတို=ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အောက်မေ့ ဆင်ခြင်သောသတိတရား။

မှတ်ချက်။ ။အနုဿတိ ၁၀-ပါးလုံး၏တရားကိုယ်မှာ သတိစေတသိက်ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသည်၌ သတိသည် အာရမ္မဏိကတရားဖြစ်၏။ ထိုသတိ၏အာရုံဖြစ်သော-ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်း ဘုရားဂုဏ်တော် စသည်တို့တည်း။

အပ္ပမညာ ၄-ပါး

သတ္တဝါတစ်ဦး၌ဖြစ်စေ၊ အများ၌ဖြစ်စေ "ဤမျှ ဤမျှ"ဟု အတိုင်းအတာပမာဏကန့်သတ်မထားဘဲ သတ္တဝါပညတ်၌ ဖြစ်သောတရားကို အပ္ပမညာဟု ခေါ်၏။

၁။ မေတ္တာ=သတ္တဝါအများကို ကောင်းစားစေလိုခြင်း,ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ အဒေါသစေတသိက်ဖြစ်၏။

၂။ ကရုဏာ=ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားကြင်နာခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ ကရုဏာစေတသိက် ဖြစ်၏။

၃။ မုဒိတာ=သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ဝမ်းမြောက်ခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ မုဒိတာစေတသိက်ဖြစ်၏။

၄။ ဥပေက္ခာ=သတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ကံစီမံရာဖြစ်ကြ၏ဟု အောက်မေ့ဆင်ခြင်ကာ လျစ်လျူရှုခြင်းသဘော။ တရားကိုယ်မှာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ဖြစ်၏။

(ဝမ်းသာ ဝမ်းနည်း မဖြစ်ဘဲ မေတ္တာနှင့်ကရုဏာအကြားတွင်စိတ်တည်ငြိမ်စေလျက် သဗ္ဗေသတ္တာ ကမ္မဿကာဟု သင့်တင့်လျော်ကပ်ပတ်စွာ ရှုစား-တတ်သော သဘော။)

အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း။ ။မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတို့သည် အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းများမဟုတ်ကြ။ အာရမ္မဏိက (အာရုံရှိသော) ကမ္မဋ္ဌာန်းများဖြစ်ကြ၏။

မေတ္တာ၏အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ပိယ (ချစ်အပ်သောသူ)နှင့် မနာပ (မြတ်နိုးအပ်သောသူ) သတ္တဝါတို့တည်း။

ကရုဏာ၏အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်တည်း။

မုဒိတာ၏အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား သုခိတသတ္တဝါပညတ်တည်း။

ဥပေက္ခာ၏အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဒုက္ခိတ၊ သုခိတ၊ မဇ္ဈတ္တသတ္တဝါ ပညတ်တို့တည်း။

[ဒုက္ခိတ=ဆင်းရဲသူ။ သုခိတ=ချမ်းသာသူ။ မဇ္ဈတ္တ=ဆင်းရဲသည် လည်းမဟုတ်၊ ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်သော အလယ်အလတ်သတ္တဝါ ။]

ဗြဟ္မဝိဟာရတရား။ ။အပ္ပမညာ ၄-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြင့်နေခြင်းသည် ဗြဟ္မာတို့နေခြင်းနှင့် တူသောကြောင့် အပ္ပမညာ ၄-ပါးကို ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးဟုလည်း ခေါ်တွင်ကြ၏။

ဗြဟ္မစိုရ်တရား

မေတ္တာစသည်ကို ပွားများခြင်းသည် သတ္တဝါ အပေါင်းတို့အား ကောင်းစားချမ်းသာစလိုသော မွန်မြတ်သည့်စေတနာရှိခြင်းကြောင့်သတ္တဝါ တို့အပေါ် ဖယ်ကြောက်ခြောက်သွေ့သွေ့မဟုတ်ဘဲ စိုစိုပြည့်ပြည့်ရှိ၏၊ ထို့အပြင် အပ္ပမညာ ၄-ပါးသည် ဗြဟ္မာတို့၏ကျင့်စဉ် (ဗြဟ္မစရိယ)လည်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် အပ္ပမညာ ၄-ပါးကို ဗြဟ္မစိုရ် ၄-ပါးဟုလည်း ခေါ်၏။

အာဟာရေပဋိကူလသညာ ၁-ပါး

အာဟာရေ=အစာအာဟာရ၌ + ပဋိကူလ = စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ဟု + သညာ=မှတ်ထင်ခြင်း။

စားသောက်မျိုသွင်းအပ်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်စသည့် အစာအာဟာရ တို့၌စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟုထင်မြင်လာအောင် ဆောက်မေ့ဆင်ခြင်ရှုမှတ်တတ်သော သညာကို အာဟာရေပဋိကူလသညာဟု ခေါ်၏။

အာဟာရေပဋိကူလသညာသည် အမှုမှာကတရားတည်း။ ထိုသညာ ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား စားသောက်မျိုသွင်းအပ်သော အစာအာဟာရ တည်း။

စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါး

စတုဓာတု=ဓာတ် ၄-ပါး+ဝဝတ္ထာန= ပိုင်းခြားတတ်သော ဉာဏ်။

ခန္ဓာကိုယ်၌ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဟူသည့်ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးကို ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်သည် စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်ဖြစ်၏၊

ဤဉာဏ်သည်လည်း အာရမ္မဏိကတရားတည်း။ ဤဉာဏ်၏ အာရုံအာမ္မဏ္ဍာန်းကား ခေတ်ကြီး ၄-ပါးတည်း။

မှတ်ချက်။ ခန္ဓာကိုယ်၌ ခေတ်ကြီး ၄-ပါးတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ဖန်များလျှင် အတ္တဒိဋ္ဌိကင်းပျောက်၍ မဂ်အပွနစသို့ရောက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်သည် ဿမထကမ္မဋ္ဌာန်းမျှသာမဟုတ်ဘဲ အနတ္တဝိပဿနာလည်း ဖြစ်ပေ၏။

အာရုပ္ပ ၄-ပါး

အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်, ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်, အာကိဉ္စညာယတနစျာန်, နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်တို့ကို အာရုပ္ပ ၄-ပါးဟုခေါ်၏။

အာရုပ္ပ ၄-ပါးတို့သည်လည်း အာရမ္မဏိကတရားများ ဖြစ်ကြ၏၊ ထိုတရားတို့၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ကောင်းကင်ပညတ် စသော ၄-ပါးတို့တည်း။

၁။ ပထမာရုပ္ပ၏ အာရုံသည် ကသိုဏ်းနိမိတ်ကိုခွာ၍ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ် ဖြစ်၏။

၂။ ဒုတိယာရုပ္ပ၏အာရုံသည် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်စိတ် ဖြစ်၏။

၃။ တတိယအာရုပ္ပ၏အာရုံသည် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်စိတ်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်ဖြစ်၏။

၄။ စတုတ္ထာရုပ္ပ၏ အာရုံသည် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်စိတ်ဖြစ်၏။

စရိုက် ၆-ပါး

ပါဠိဘာသာဖြင့် "စရိတ" (ဝါ) "စရိယာ"ဟု လာသောစရိုက်သည် ပင်ကိုရိုးရာ သွေးပကာဖြစ်နေကျ အကျင့်ကဲ့သို့မိုးဆွဲ အဖြစ်များသည့် အမူအကျင့်တည်း။

ရာဂစရိုက်, ဒေါသစရိုက်, မောဟစရိုက်, သဒ္ဓါစရိုက်, ဗုဒ္ဓိ(ပညာ) စရိုက်နှင့် ဝိတက်စရိုက်ဟူ၍ စရိုက် ၆-ပါးရှိ၏။

၁။ ရာဂစရိုက်ရှိသူသည် လောကီအာရုံကာမဂုဏ်များကို မရှက်မကြောက်လိုက်စား၏။

၂။ ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည် ခနရာတကာတွင် ရှုံ့ရှုံ့ရှဲ့ရှဲ့နှင့် အမြဲစိတ်တိုး၏။

၃။ မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ထိုင်းမှိုင်းဖျင်းအ,ပြီး အောက်ကျ နောက်ကျရှိ၏။

၄။ သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူသည် ရတနာမြတ်သုံးပါးကို လွန်စွာကြည်ညို၏။ (သို့သော် အသိဉာဏ်နည်းလျှင် အလွဲအမှားအတုအယောင်ကိုကြည်ညိုမိတတ်၏။)

၅။ ဗုဒ္ဓိစရိုက်(ဝါ)ပညာစရိုက်ရှိသူသည် ထက်မြက်သော ဉာဏ်ပညာဖြင့် အရာရာတွင် စဉ်းစားဆင်ခြင်လေ့ရှိ၏၊ သူများပြောတိုင်း မယုံချေ။

၆။ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည် အကြံအစည်များပြီး အလုပ်မတွင်ကျယ်ဘဲ ရှိတတ်၏။

သပ္ပါယဘေဒ

စရိုက်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်အောင် တွဲစပ်ပြသော အခန်းကို သပ္ပါယဘေဒဟု ခေါ်၏။

ယေဘုယျအားဖြင့် ရာဂစရိုက်, ဒေါသစရိုက်, မောဟစရိုက်နှင့် ဝိတက်စရိုက်တို့သည် မကောင်းသောစရိုက်များဖြစ်ကြသဖြင့် ထိုစရိုက်များကို အားပေးအားမြှောက်မပြုသည့်(ဝါ) ဒုစရိုက်အကြိုက်မဟုတ်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းများနှင့် တွဲစပ်ပေးရသည်၊ ကောင်းသောစရိုက်များဖြစ်ကြသည့် သဒ္ဓါစရိုက်နှင့် ပညာစရိုက်တို့ကိုမူ စရိုက်၏အကြိုက်ဖြစ်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းများနှင့် တွဲစပ်ပေးရမည်။

ဤသို့တွဲစပ်ပေးမှသာ မကောင်းသောစရိုက်ကို ချိုးနှိမ်ထိန်းကွပ်ထားနိုင်ပြီး ကောင်းသောစရိုက်ကို တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးစေနိုင်မည်။

၁။ ရာဂစရိုက်ရှိသူသည် အသုဘ ၁၀-ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၁-ပါးတို့နှင့် လျောက်ပတ်၏၊ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ရာဂမီးကို ငြိမ်းအေးစေနိုင်၏။

၂။ ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည် မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာဟူသော အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ နီလ, ပီတ, လောဟိတ, ဩဒါတဟူသော ကသိုဏ်း ၄-ပါး၊ ဤ ၈-ပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့နှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။ ဒေါသကြီးသူသည် မကောင်းသောအာရုံများကို ရှုနေရလျှင် ပို၍ဒေါသထွက်လာနိုင်၏။ အပ္ပမညာ ၄-ပါးနှင့် အဆင်းကသိုဏ်း ၄-ပါးတို့သည် သန့်ရှင်းကြည်လင်ကြသဖြင့် အာရုံပြုသူတို့အား စိတ်ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်စေ၏။

၃။ မောဟစရိုက်နှင့် ဝိတက်စရိုက်ရှိသူတို့သည် အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သင့်လျော်လျောက်ပတ်၏။ မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ဥဒ္ဓစ္စတို့အယှဉ်များသဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်တုန်လှုပ်၏။ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည်လည်း စိတ်ကူးအကြံအစည်များသဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်၏။ အာနာပါနဿတိ

ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ထွက်သက်နှင့်ဝင်သက်တို့ကို အချက်ကျကျလိုက်၍ ရှုမှတ်ရသဖြင့် တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်သောစိတ်ကို ချုပ်ထိန်းဖမ်းဆွဲထားနိုင်၏၊

၄။ သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူသည် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ဓမ္မာနုဿတိ, သံဃာနုဿတိ, သီလာနုဿတိ, စာဂါနုဿတိ, ဒေဝတာနုဿတိဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၆-ပါးတို့နှင့် သင့်လျော်၏။ ပင်ကိုက ကောင်းနေသော သဒ္ဓါတရားသည် ဘုရား, တရား, သံဃာစသည့် အာရုံများနှင့် ကြုံတွေ့လျှင် "အတိုင်းထက်အလွန် တံခွန်နှင့်ဘုရား"ဟူသကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာဖွယ်ရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးများ၏။

၅။ ပညာစရိုက်ရှိသူသည် သိမ်မွေ့နက်နဲသော မရဏာနုဿတိ, ဥပသမာနုဿတိ, အာဟာရေပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ၄-ပါးနှင့် သင့်လျော်လျောက်ပတ်၏၊ ပင်ကိုက စဉ်းစားချင့်ချိန်လေ့ရှိသောသူသည် သိမ်မွေ့နက်နဲသော အာရုံနှင့်ကြုံတွေ့ရသဖြင့် ခက်ခဲနက်နက်နဲနဲစဉ်းစားဆင်ခြင်ရလေလေ ဉာဏ်ပညာတိုးပွား ထက်မြက်လာလေလေ ဖြစ်သည်၊

၆။ အများနှင့်ဆိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကား ပထဝီကသိုဏ်း, အာပေါကသိုဏ်း, တေဇောကသိုဏ်း, ဝါယောကသိုဏ်း, အာကာသကသိုဏ်း, အာလောကကသိုဏ်းနှင့် အာရုပ္ပ ၄-ပါးတို့တည်း။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တွင် စရိုက် ၆-ပါးတို့နှင့် အသီးသီးဆိုလျော်ကြသောကမ္မဋ္ဌာန်းယာမှ အပကြွင်းကျန်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းများဖြစ်ကြ၏။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့ကား မည်သည့်စရိုက်ရှိသူတို့နှင့်မဆို သင့်တင့်လျောက်ပတ်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။စရိုက်အမျိုးမျိုးရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးနှင့် အသူးလျောက်ပတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွေးချယ်ရန်အလို့ငှာ အထက်ပါ သဘောတရားကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်၏။ စင်စစ်မှာ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှန်လျှင် ရာဂ, ဒေါသစသော စရိုက်ဆိုးကိုပယ်ရှားပြီး သဒ္ဓါ, ပညာစသည့်ကောင်းသောသိမ်များကို တိုးပွားထက်သန်စေနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏၊ သို့အတွက် မည်သည့်စရိုက်ရှိစေကာမူ အလုံးစုံသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် အထိုက်အလျောက် သင့်မြတ်ကြသည်သာတည်း။

ယေဘုယျအားဖြင့် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ကာယဂတာသတိ, အာနာပါနဿတိ, အဋ္ဌိကအသုဘ, ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးနှင့် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈-ပါးတို့သည် ပေ်သိမ်းသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လျောက်ပတ်ကြ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈-ပါးအနက်မှ မိမိစိတ်နှစ်သက် ပျော်မွေ့သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ပါးပါးကို ရွေးချယ်ကာ ရှုမှတ်သင့်၏။

ကသိုဏ်းဝန်း၏ အရွယ်ပမာဏသည် ခွက်ငယ် စကောငယ် အရွယ်မှ ကောက်နယ်တလင်းအရွယ်အထိ ရှိနိုင်သည်ဆိုသော်လည်း အချင်းတစ်ထွာနှင့် လက်လေးသစ်အောက် မငယ်စေသင့်ပါ။ ယခုကာလဆန်ပြာသည့် စကော ထက်လည်း ပို၍မကြီးစေသင့်ပါ။

မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ပြန့်ကျယ်သောကသိုဏ်းနှင့် လျော်ပတ်၏။ မောဟသမားသည် ပင်ကိုက တွေဝေဝေဖြစ်နေရာ ကျဉ်းမြောင်းသော ကသိုဏ်းဝန်းကိုရှုမှတ်ရလျှင် သာ၍စိတ်ကျဉ်းကျပ်ဖွယ်ရာ ရှိ၏။

ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည် ပင်ကိုက စိတ်လှုပ်ရှားနေတတ်သဖြင့် ကျယ်ပြန့်သောကသိုဏ်းဝန်းကို အာရုံပြုရသော် ဝိတက်တိုးပွားရန် အားပေးသလောက် ပေလိမ့်မည်။ ဝိတက်ကိုချုပ်တည်းနိုင်စေခြင်းငှာ ကျဉ်းမြောင်းသောကသိုဏ်း ဝန်းကို အသုံးပြုသင့်၏။

ဘာဝနာဘေဒ

ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့ကို ဘာဝနာအမျိုးအစားအားဖြင့် ခွဲပြသော အခန်း ကဏ္ဍကို ဘာဝနာဘေဒဟုခေါ်၏။ ဘာဝနာ ၃-မျိုးရှိ၏။

၁။ **ပရိကမ္မဘာဝနာ။** ။ကသိုဏ်းဝန်းစသည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအာရုံပြု၍ "ပထဝီ-ပထဝီ" စသည်ဖြင့် ရွတ်ဆို၍သော်လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြင့်မှန်းဆ၍လည်း ကောင်း၊ ရှေးဦးစွာပွားများမှုကို "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟုခေါ်၏။

ပရိကမ္မဘာဝနာသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်မှုအားလုံးတို့၏ အခြေခံဖြစ်၏။ ပရိကမ္မဘာဝနာမှတစ်ဆင့် အထက်အထက်သော ဘာဝနာသို့လှမ်းတက်ရ၏။ ထိုသို့ အထက်အထက်သော ဘာဝနာတို့ဖြစ်ပွားရန် ပြုပေးတတ်သည့် ဘာဝနာသည် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြစ်၏။

၂။ **ဥပစာရဘာဝနာ။** ။ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားဟူသောအပ္ပနာဘာဝနာ၏အနီးအပါးဖြစ်သည့် ဘာဝနာပွားများမှုကို "ဥပစာရဘာဝနာ" ဟု ခေါ်၏။ ပရိကမ္မဘာဝနာသည်ပင် တဖြည်းဖြည်းရင့်သန်လာသည့်အခါ ဥပစာရဘာဝနာဟု အမည်ရ၏။

၃။ **အပ္ပနာဘာဝနာ။** ။ဆိုင်ရာအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်တည်နေသော ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် တရားများကို အပ္ပနာဘာဝနာဟု ခေါ်၏။ ဥပစာရ ဘာဝနာထက်လွန်ကဲ၍ အာရုံ၌စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်တည်နေသောဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာဖြစ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်ဘာဝနာ

၁။ **ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံး၌ ပရိကမ္မဘာဝနာကို ရအပ်၏။**

၅။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိမှ မရဏာနုဿတိအထိ အနုဿတိ ၈-ပါး, အာဟာရေပဋိကူလသညာ ၁-ပါး, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ၁-ပါးအားဖြင့် ၁၀-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပရိကမ္မဘာဝနာနှင့် ဥပစာရဘာဝနာ ၂ ပါးကို ရအပ်၏။

၃။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အသုဘ ၁၀-ပါး, အပ္ပမညာ ၄-ပါး, အာရုပ္ပ ၄-ပါး, ကာယဂတာသတိနှင့် အာနာပါနဿတိဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀-တို့၌ အပ္ပနာဘာဝနာတိုင်အောင် ဘာဝနာ ၃-ပါးလုံးကို ရအပ်၏။

ဈာန်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝေဖန်ပုံ

၁။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးနှင့် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ရူပါဝစရဈာန် ၅-ပါးလုံး၏ အာရုံဖြစ်ကြ၏။ ၎င်းကမ္မဋ္ဌာန်းတို့အနက် ကမ္မဋ္ဌာန်း တစ်ခုခုကို အားထုတ်နိုင်လျှင် ရူပဈာန် ၅-ပါးလုံးကို ရနိုင်၏။

၂။ အသုဘ ၁၀-ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပထမဈာန်ကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။

၃။ မေတ္တာ, ကရုဏာနှင့် မုဒိတာဘာဝနာတို့သည် ပထမဈာန်, ဒုတိယဈာန်, တတိယဈာန်, စတုတ္ထဈာန်တည်းဟူသော ရူပဈာန် ၄-ပါးကို ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။

၄။ ဥပေက္ခာဘာဝနာသည် ရူပါဝစရ ပဉ္စမဈာန်ကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်၏။

အထက်ပါစကားအရ ပထမဈာန်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် (ဝါ) ပထမဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, အာနာပါနဿတိ, ကာယဂတာသတိ ဟူ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၅-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဒုတိယဈာန်, တတိယဈာန်နှင့် စတုတ္ထဈာန်တို့၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် (ဝါ) ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အာနာပါနဿတိ, မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ ဟူ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၄-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ပဉ္စမဈာန်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် (ဝါ) ပဉ္စမဈာန်ကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အာနာပါနဿတိ, ဥပေက္ခာ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၂-ပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ရူပါဝစရဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း စုစုပေါင်းကား ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး, အသုဘ ၁၀-ပါး, အပ္ပမညာ ၄-ပါး, အာနာပါနဿတိ, ကာယဂတာသတိ ဟူ၍ ၂၆-ပါးရှိ၏။

၅။ အာရုပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-ပါးတို့သည် အရူပဈာန် ၄-ပါးကို အသီးသီး ဖြစ်စေကြ၏။

၆။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိမှ မရဏာနုဿတိအထိ ရှေ့အနုဿတိ ၈-ပါးနှင့် အာဟာရေပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့သည် မည်သည့်ဈာန်ကိုမျှ မဖြစ်စေနိုင်ကြပါ။

ဂေါစရဘေဒ

ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုခုကို စီးဖြန်းပွားများရာ၌ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့သည် အဆင့်ဆင့်ထင်ပေါ်လာနိုင်၏။ အချို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပထမနိမိတ် ၂-မျိုးသာထင်၏၊ အချို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ နိမိတ် ၃-မျိုးစလုံး ထင်၏။ နိမိတ်အာရုံကိုအခြေခံ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ခွဲခြားဖော်ပြချက်သည် ဂေါစရဘေဒပင်ဖြစ်၏။

၁။ ပရိကမ္မနိမိတ်။ ။ပရိကမ္မဘာဝနာ၏ အာရုံကို ပရိကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ စီးဖြန်းသောအခါ အာရုံပြုရသော ပထဝီကသိဏ်းဝန်း, အသုဘအလောင်းကောင် စသည့်အာရုံများသည် ပရိကမ္မနိမိတ် ဖြစ်ကြ၏။

၂။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်။ ။မျက်စိဖြင့် ကိုယ်ရိုက်မကြည့်ဘဲ စိတ်ဖြင့် မှန်းဆ၍ယူနိုင်သော ပရိကမ္မနိမိတ်ကို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟု ခေါ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းစအခါ၌ ကသိုဏ်းဝန်းစသည်ကို တိုက်ရိုက်ကြည့်ရသဖြင့် မြင်နေရသော ပရိကမ္မနိမိတ်သည် ရှုမှတ်ဖန်များသောအခါ စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲလာသဖြင့် မျက်စိကိုပိတ်လိုက်လျှင်ဖြစ်စေ၊ အခြားအရပ်တစ်ခုသို့မျက်နှာကို လွှဲလိုက်လျှင်ဖြစ်စေ ပကတိမြင်နေရသကဲ့သို့ပင် ထင်ထင်ရှားရှား ထင်ပေါ်နေ၏။ ဤသို့ထင်ပေါ်နေသော နိမိတ်ကို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟု မှတ်ယူရပေ၏။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ, ဓမ္မာနုဿတိ စသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းများ၏ မူလဖြစ်သော ကသိုဏ်းတ ဘုရားဂုဏ်တော်, တရားဂုဏ်တော် စသည်ကို စိတ်ဖြင့်မှန်းဆ၍ စီးဖြန်းရသောကြောင့် "ဘယ်အခိုက်အတန့်တွင် ပရိကမ္မနိမိတ်ထင်၍, ဘယ်အခိုက်တွင် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်ပေါ်လာသည်"ကို အသေအချာခွဲခြား၍ မရပေ။ ဂုဏ်တော်များကို ထင်ထင်ရှားရှား မှန်းဆ၍မရသေးသည့်အခါ၌ ပရိကမ္မနိမိတ်ထင်ပြီး ဂုဏ်တော်များကို ထင်ထင်ရှားရှား မှန်းဆနိုင်သည့်အခါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်သည် ဟု ဆိုနိုင်ပေ၏။ သို့ရာတွင် ထိုနိမိတ် ၂-ပါးကို မချွတ်မြင်သိရသောကြောင့် ဆိုနိုင်ရန် ပရိယာယ်အားဖြင့် ရကောင်းသည်ဟုသာ ဆိုနိုင်ပေ၏။

သို့ဖြစ်၍ အချို့ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့ကို မချွတ်ရအပ်၏၊ အချို့ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ကား ဤနိမိတ် ၂-ပါးကို ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ရသိုက်၏ဟု မှတ်သားရမည်။

၃။ ပဋိဘာဂနိမိတ်။ ။ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ဆက်လက်၍ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်ဖန်များသောအခါ ထိုနိမိတ်သည် ကြေးမုံအိတ်မှ ကြည်လင်သည့် ကြေးမုံချပ်ကို ထုတ်ယူလိုက်သကဲ့သို့ အလွန်သန့်စင်ကြည်လင်လာ၏။ ထိုနိမိတ်သည် မှုလစီစဉ်ထားခဲ့သော ကသိုဏ်းဝန်း စသည်နှင့်တူစွာ စိတ်ထဲ၌ထင်ပေါ်လာသည့်အာရုံဖြစ်၏။ သို့သော် ညိုမည်းအုံ့ဆိုင်းနေသော တိမ်တောင်အကြားမှ ဗျိုင်းဖြူအုပ်ပျံသန်းထွက်လာသကဲ့သို့ ထိုနိမိတ်သည် ပရိကမ္မနိမိတ်ထက် အဆပေါင်းများစွာ ကြည်လင်တောက်ပနေပြီး အပြစ်အနာအဆာ ကင်းစင်နေ၏။ ငြိမ်သက်နေ၏။ ဤနိမိတ်ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟု ခေါ်၏။

နိမိတ်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းတွဲစပ်ပုံ

ကမ္မဋ္ဌာန်း၄၀-လုံး၌ပင် ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့်ဥဂ္ဂဟနိမိတ်များကိုရကောင်း၏။ သို့သော် ယင်းနိမိတ် ၂-ပါးအား ခွဲခြားမှုမှာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတိုင်း၌ ထင်ထင်ရှားရှား ပိုင်းခြား၍ မရချေ။ ကသိုဏ်းကမ္မဋ္ဌာန်းစသည့် အချို့ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌တိုက်ပပ ခွဲခြား၍ ရကောင်း၏။ အနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းစသည်တို့၌မူ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ခွဲခြား၍ရကောင်း၏။

ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနဿတိတည်းဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂-ပါးတို့၌ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ရကောင်း၏။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့ကို ခွဲခြား၍ရကောင်း၏။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည့်ရှေ့အနုဿတိ ၈-ပါး၊ အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ အာရုပ္ပ ၄-ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလသညာနှင့် စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် တည်းဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈-ပါးတို့၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မရနိုင်ချေ။

ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်ဆက်စပ်ပုံ

ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိတို့ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ သို့အတွက် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာသည့်အခါ ဥပစာရသမာဓိ ခေါ်သော ဥပစာရဘာဝနာအဆင့်သို့ ရောက်ပြီဟု သိနိုင်၏။

သို့ဖြစ်၍ ပရိကမ္မဘာဝနာသည် ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့ကို အာရုံပြု၏။ ဥပစာရဘာဝနာနှင့် အပ္ပနာဘာဝနာတို့သည် ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုကြ၏။

၁။ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြစ်ပေါ်ပုံ။ ။ပထဝီကသိုဏ်းကိုပွားများအားထုတ်သော ယောဂီ(အားထုတ်သူ)သည် တစ်ထွာလက်ဆေး

သစ်ခန့်ရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို ပကတိမျက်လုံးအနေအထားဖြင့်ကြည့်ရှု၍ ပါဠိဘာသာဖြင့် "ပထဝီ-ပထဝီ"ဟု ဖြစ်စေ၊ မြန်မာဘာသာဖြင့် "မြေ-မြေ"ဟု ဖြစ်စေ၊ နှုတ်ကရွတ်ဆို၍သော်လည်းကောင်း၊ မရွတ်ဆိုဘဲ စိတ်ဖြင့်ရှုမှတ်၍သော်လည်းကောင်း အထပ်ထပ်အဖန်ဖန် ပွားများရာ၏။ မျက်စိကို မှိတ်ထားလျက်လည်း ရံခါရံခါ ပွားများအပ်၏။

ဤသို့ မျက်လုံးဖြင့်ကြည့်ရှုအပ်, စိတ်ဖြင့်မှန်းဆအပ်သော အာရုံကို "ပရိကမ္မနိမိတ်"ဟု ခေါ်၏။ ကြည့်ရှု၍လည်းကောင်း၊ မှန်းဆ၍လည်းကောင်း ပွားများမှုကို "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏။

၂။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြစ်ပေါ်ပုံ။ ။မျက်စိကိုဖွင့်တုံ မှိတ်တုံပြု၍ ကသိုဏ်းအာရုံကို အထပ်ထပ်အဖန်ဖန် ရှုမှတ်ဖန်များသည့်အခါ ပရိကမ္မနိမိတ်ကို စိတ်ဖြင့်ကောင်းစွာ ယူမိလာ၏။ ထိုအခါ မျက်စိကိုမှိတ်ထားလျင်လည်း ကသိုဏ်းအာရုံသည် မျက်စိဖြင့်တိုက်ရိုက်မြင်နေရသကဲ့သို့ စိတ်ထဲ၌ ထင်ထင်ရှားရှား ထင်ပေါ်နေ၏။

ထိုသို့ စိတ်ထဲ၌ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအာရုံကို "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်" ဟု ခေါ်၏။ ယခင်ပရိကမ္မနိမိတ်ကိုပင် စိတ်ဖြင့်ကောင်းစွာ ယူအပ်သောကြောင့် "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"ဟု ခေါ်၏။

ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုအာရုံပြုသော ပရိကမ္မဘာဝနာသည် ရှေးကထက် အဆခါ ရင့်ကျက်တည်ကြည်လာသော်လည်း "ပရိကမ္မဘာဝနာ" ဟူသော အဆင့်အတန်းမှ မတိုးတက်သေးချေ။

၃။ ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ပေါ်ပုံ။ ။ပရိကမ္မဘာဝနာ (အမာခံ)ဖြင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ စိတ်တည်ငြိမ်နေသော ယောဂီသည် ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ဆက်လက်၍ ရှုမှတ်ပွားများပြန်သောအခါ တစ်ချိန်၌ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပုံဏ္ဏာန်အရိပ်တူသော အာရုံတစ်မျိုးသည် စိတ်၌ငြိမ်သက်စွာ ထင်လာ၏။ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းစွာသုတ်ထားအပ်သကဲ့သို့ တည်ငြိမ်နေ၏။ မပျောက်မပျက် ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ထင်ပေါ်နေ၏။ ဤကား "ပဋိဘာဂနိမိတ်"တည်း။

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆရာထောင်မက ပို၍ကြည်လင်၏။ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသော ဗျိုင်းပျံသည် ညိုမှောင်သော တိမ်တောင်အကြားမှ ဝဲပျံ၍ ထွက်လာသကဲ့သို့ အလွန်တင့်တယ်လှပပြီး ကြည်နူးဖွယ်ဖြစ်၏။

ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ပညတ်လော ပရမတ်လောဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။ ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့သည် မြေဝန်း မြေဝိုင်း ဖြစ်သောကြောင့်အထည်

ကိုယ်ခြပ် ထင်ရှား၏။ အဌကလာပ်ရုပ်ဟူသည့်ပရမတ်တရားအစုအဝေးတည်း။ ထိုအဌကလာပ်ရုပ်ပရမတ်တရားအပေါင်းကို အရှင်းခံ၍စိတ်၌ထင်မြင်လာသော အာရုံသည် သမ္မုတိပညတ်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ''ကသိုဏ်းပညတ်''ဟုအမည်ရ၏။ အရင်းခံမှာ ပရမတ်တရားများပေတည်း။

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်ကား ထိုကဲ့သို့ ပရမတ်အာသည်ကိုယ်ရှိသော ဝတ္ထု မဟုတ်။ ထိုပရမတ်အထည်ကိုယ်ဝတ္ထုနှင့် သဏ္ဌာန်ပမာဏတူညီစွာ ဘာဝနာ သညာ၏ အစွမ်းကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်ဝယ် ထင်မြင်လာသော ပညတ်မျိုး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ပရမတ်မဟုတ်ဘဲ ပညတ်ဖြစ်၏။

(ဘာဝနာသညာ ဟူသည်မှာ ဘာဝနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သည့်သညာဖြစ် ၏။)

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဘာဝနာစိတ် (သညာ)၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုလျှင် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ဘာဝနာ စိတ်သည်လည်း ရှေးကထက်တိုးတက်၍ သမာဓိအားကောင်းမှသာ ပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို ထင်ပေါ်စေနိုင်၏။

သို့အတွက် ပဋိဘာဂနိမိတ်ပေါ်လာသည့် အချိန်မှစ၍ ဘာဝနာစိတ် အစဉ်သည် ပရိကမ္မဘာဝနာ အဆင့်အတန်းကို လွန်ပြီးလျှင် ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ပြီဟု မှတ်အပ်၏။

ဤဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ကာမစ္ဆန္ဒစသော နီဝရ ဏာများ ကင်းကွာ၍ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသည့် ဈာန် အင်္ဂါ ၅-ပါးဟူသည့် မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စများကို အထင်အရှား ဆောင်ရွက် ကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ဤဥပစာရဘာဝနာကို ''ဥပစာရဈာန်'' ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။

ဥပစာရဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာ၏ အနီးအပါး၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာတည်း။

၄။ ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် အပ္ပနာဘာဝနာဖြစ်ပေါ်ပုံ။ ။ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသဖြင့် ဥပစာရဘာဝနာသို့ရောက်ပြီးသော ယောဂီသည် ထိုပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက်အားထုတ်သည့်အခါ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သူ ဖြစ်လျှင် မကြာမတင်ပင် ''အပ္ပနာဘာဝနာ''ဟု ခေါ်သော ရူပါဝစရဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမျှလောက် ဉာဏ်ပညာမထက်မြက်သူတို့မှာ ''စကြာမင်း ဖြစ်လိမ့်မည်''ဟုအဟောထွက်ထားသည့်ကိုယ်ဝန်သည်ကို မယ်တော်မိဖုရားက

အထူးယုယစေ့စဉ်ရှောက်သကဲ့သို့ ထိုရအပ်ပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပျောက်ကွယ်မသွားအောင် အထူးစောင့်ရှောက်လျက် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ်ပွားများအားထုတ်ရပေမည်။ ဤသို့ ကောင်းစွာ အားထုတ်သူသည် ဥပစာရဘာဝနာအဆင့်မှ အပ္ပနာဘာဝနာအဆင့်သို့ အနှေးနှင့်အမြန် တက်လှမ်းနိုင်ပေလိမ့်မည်။

စျာန်အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပထမအကြိမ် အပ္ပနာဘာဝနာသို့ရောက်သော ယောဂီသည် ရူပါဝစရ ပထမစျာန်ကိုရလေပြီ။ ထိုစျာန်ကို ၅-တန်သော ဝသီဘော်တို့ဖြင့် အစွမ်းထက်မြက်အောင် လေ့ကျင့်ရ၏။ ပါဠိလို "ဝသီဘာ"(ဝါ) "ဝသီဘာပ" မြန်မာလို "ဝသီဘော်"ဟူသောသဒ္ဒါသည် အစွမ်းသတ္တိကို ဟော၏။ ဝသီဘော် ၅-ပါးကား—

၁။ အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်=စျာန်၏ အင်္ဂါရပ်များဖြစ်ကြသော ဝိတက် ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာတို့ကို လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သောစွမ်းရည်။

၂။ သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်=လျင်မြန်စွာစျာန်ဝင်စားနိုင်သောစွမ်းရည်။

၃။ အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော်=ဘဝင်စိတ်ကို လွှမ်းမိုး၍ စျာန်စိတ်အစဉ်ကိုရှည်ရှည်တိုတို အလိုရှိသမျှ ထိန်းထားနိုင်သော စွမ်းရည်။

၄။ ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်=ရည်မှန်းထားသော ကာလ အပိုင်းအခြားကို မကျော်လွန်စေဘဲ စျာန်မှ ထနိုင်သော စွမ်းရည်။

၅။ ပစ္စဝေက္ခဏဝသီဘော်=စျာန်အင်္ဂါများဆင်ခြင်သော ဝီထိတို့၏တစ်ဝီထိနှင့် တစ်ဝီထိအကြားဝယ် ဘဝင်များစွာမခြားဘဲ ဆက်ကာဆက်ကာ ဆင်ခြင်နိုင်သော သတ္တိ။

မှတ်ချက်။ ။အာဝဇ္ဇနဝသီဘော် မြောက်သူသည် ပစ္စဝေက္ခဏဝသီဘော်ကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်လေတော့၏၊ စျာန်အင်္ဂါများကို ဆင်ခြင်နိုင်ကြသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ စွမ်းရည်သတ္တိကို အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်၊ ပစ္စဝေက္ခဏဇော၏ စွမ်းရည်သတ္တိကို ပစ္စဝေက္ခဏဝသီဘော်ဟု ဝသီဘော် ၂-မျိုးကို ခွဲခြားအပ်၏။

ဒုတိယစျာန်သို့တက်လှမ်းပုံ။ ။ဂသိဘော် ၅-တန်ဖြင့် ပထမစျာန်ကို အဖန်ဖန်ဝင်စား၍စျာန်အင်္ဂါစုကို ဆင်ခြင်ဖန်များလတ်သော် ဝိတက်ဟူသော စျာန်အင်္ဂါသည် ရန်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်ဟု ထင်မြင်လာ၏။ "ဝိတက်သည် စိတ်ကိုအာရုံအမျိုးမျိုးသို့ တင်ပေးတတ်၏၊ လောကီအာရုံတို့မကပ်သို့ စိတ်ကို တင်ပေးလိုက်လျှင် ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏ ရန်သကြီးနှင့်ရင်ဆိုင်ရလိမ့်မည်၊ ဝိတက် မပါသော ဒုတိယစျာန်သို့တက်နိုင်မှ စိတ်ငြိမ်းချက်ရှိ ရန်သူဘေးမှဝေးလိမ့်မည်" ဟု ဆင်ခြင်၏။

ထို့နောက်မှ ဒုတိယစျာန်ရရှိကြောင်း ရှေ့မှန်းလျက်ဝိတက်ကို ပယ်ရှား နိုင်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ ကြွင်းကျန်သော ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးတို့ကို ပိုမိုသိမ်မွေ့ကာကြက်လာစေခြင်း အကျိုးငှာလည်း ကောင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော ကသိုဏ်းပညတ်ကိုပင်ဘာဝနာ ၁-ပါး အစဉ်ဖြင့် အနုံပြုလျက် အားထုတ်၏။ ကျအားထုတ်မှုသည် ဝိတက်ကိုစက်ဆုပ် ခြင်းသဘော ပါဝင်သည့်အတွက် "ဝိတက္ကဝိရာဂဘာဝနာ" မည်၏။

ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် ပြန်လည်အားထုတ် သော ပထမစျာန်ရယောဂီသည် ဝိတက်ကင်းသော နိကန္တိတဏှာကောင်းစွာ ကင်းကွာလာသည့်အခါ ဒုတိယစျာန်၏အနီး ဥပစာဖြစ်သော ဥပစာရဘာဝ နာသို့ရောက်၏၊ ထို့နောက် ဆက်၍အားထုတ်လျှင် ဝိတက်မပါဘဲယင်းပထမ စျာန်တုန်းကထက် ပိုမိုသိမ်မွေ့ ထက်မြက်လာသော စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံ သော ဒုတိယစျာန်ခေါ် အပ္ပနာဘာဝနာသို့ ရောက်၏။

တတိယစျာန်သို့တက်လှမ်းပုံ။ ဒုတိယစျာန်၌ ဝသီဘော် ၅-ပါးပိုင် နိုင်အောင် လေ့ကျင့်ပြီး၍ စျာန်အင်္ဂါများကို ကြိမ်ဖန်များဆင်ခြင်သည့်အခါ "ဝိစာရသည် ရန်ရင်းကြမ်းတမ်း၏၊ ဝိစာရသည် ဝိတက်နှင့်တွဲဖက်ဖြစ်လေ့ရှိသော ကြောင့် ဝိတက်နှင့်တွဲ၍ ပထမစျာန်သို့ ပြန်ကျရောက်လိမ့်မည်။ ဝိစာရမပါ သော တတိယစျာန်သာ မွန်မြတ်၏" ဟု ဝိစာရ၌ အပြစ်မြင်လာ၏။ ထိုအခါ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ရှုမှတ်၍ ဝိစာရ၌စက်ဆုပ်မှုပါသော ဝိစာရရာဂ ဘာဝနာကို ပွားများ၏၊ ဝိစာရကို တပ်မက်သော နိကန္တိတဏှာမကွာသေးခင် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြစ်၏။ နိကန္တိတဏှာကွာသောအခါ ဥပစာရဘာဝနာဖြစ် ၏။ ထို့နောက် ဆက်လက်အားထုတ်သောအခါ ဝိတက်,ဝိစာရတို့မပါဘဲ ဒုတိယစျာန်တုန်းကထက် ပိုမိုသိမ်မွေ့ထက်မြက်သည့် ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးပါသော တတိယစျာန်ခေါ် အပ္ပနာဘာဝနာဖြစ်ပေါ်လာ ၏။

စတုတ္ထစျာန်နှင့် ပဉ္စမစျာန်သို့တက်ပုံ။ ။တတိယစျာန်၌ပါသော "ပီတိ

သည် နှစ်ဆက်ခြင်းသဘောရှိ၍ စိတ်ကိုကောင်းစွာငြိမ်သက်စေနိုင်၏ ပီတိမပါမှသာ စိတ်ငြိမ်သက်သည်''ဟု ပီတိ၌ အပြစ်ရှု၍ ပီတိဝိရာဂဘာဝနာကို ယခင်ဘာဝနာစဉ်အတိုင်းအာ ထုတ်လျှင် သုခနှင့် ဧကဂ္ဂတာစျာန် အင်္ဂါ ၂-ပါးသာ ပါသည့် စတုတ္ထစျာန် ဖြစ်ပေါ်၏။

တစ်ဖန် ''သုခသည် ပီတိနှင့်သဘောတူ၏၊ ပီတိနှင့် ပေါင်းဆုံမိလျှင် တတိယစျာန်သို့ ဆွဲချနိုင်၏''ဟု သုခ၌ အပြစ်ရှု၍သုခဝိရာဂဘာဝနာကို ယခင်ဘာဝနာစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် ဥပေက္ခာနှင့် ဧကဂ္ဂတာစျာန် အင်္ဂါ ၂-ပါးပါသည့် ပဉ္စမစျာန်ဖြစ်၏။

အာရုပ္ပစျာန်တက်ခန်း

ရူပါဝစရပဉ္စမစျာန်ကို ဝသီဘော် ၄-ပါး ပိုင်နိုင်အောင် လေ့ကျင့်ထား ပြီးသောယောဂီသည် ဂုဏ်ထူးရှာရလိုသော် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်သို့ တက်လှမ်းနိုင်၏၊ ထိုသို့တက်လှမ်းနိုင်ရန်အတွက် ကရဇကာယခေါ် ပိတာတို့၏ သုတ်သွေးကြောင့် ဖြစ်လာရသော ရုပ်ခန္ဓာအပေါ်တွင် ရွံရှာစက်ဆုပ်မှု ဖြစ်ရမည်။

''ကိုယ်ရုပ်ခန္ဓာရှိခြင်းကြောင့်သာ တုတ်, ဓား, စသည်ကို စွဲကိုင်လျက် သတ်ပုတ်ရိုက်နှက်ကြ, ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြရ၏၊ မျက်စိရောဂါ, နားရောဂါ, သွားရောဂါ စသည့် ရောဂါမျိုးစုံတို့လည်း ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ရုပ်ခန္ဓာနှင့်မဆက်စပ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်သည် သိမ်မွေ့ငြိမ်သက်၏'' ဤသို့ ရူပပဉ္စမစျာန်၌ အပြစ်မြင်၍ ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်ကို ငြိမ်သက်၏ဟု ယုံကြည်သော ယောဂီသည် အာကာသကသိုဏ်းမှ တစ်ပါး ကျန်ကသိုဏ်း ၉-ပါး တို့တွင် တစ်ပါးပါးကို ဘာဝနာဖြင့်ပယ်ခွာ၍ ရအပ်သည့်ကောင်းကင်ပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ရူပဝိရာဂဘာဝနာကို ဘာဝနာစဉ်အတိုင်း ပွားများအားထုတ်၏။

ပွားများအားထုတ်ပုံမှာ ကသိုဏ်းဝန်း၏ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ကျဉ်းကျဉ်း အလိုရှိလျှင် တစ်ထွာ လက်လေးသစ်မျှလည်းကောင်း၊ ကျယ်ကျယ်အလိုရှိလျှင် စကြဝဠာတံတိုင်းအထိလည်းကောင်း ဖြန့်ထားပြီး ကသိုဏ်းဝန်းကို အာရုံမပြုဘဲ ထိုကသိုဏ်းဝန်း ပျံ့နှံ့ရာအရပ်ကို ''အာကာသော အနန္တော– ကောင်းကင်ပညတ်သည် ဥပါဒ်–ဘင်အားဖြင့် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ''ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၏။ ဤသို့ ဆင်ခြင်နေမှုကို ပရိကမ်ပြုသည် ဟု ခေါ်၏။ ဤသို့ ပရိကမ်ပြုဖန်များလျှင် ထမင်းအိုးဝ၌ ဖုံးထားသောအဝတ်ကို ဆွဲဖွင့်လိုက်သည့်အခါ အဝတ်ကွယ်ပျောက်၍ အိုးဝ ဟင်းလင်းပေါက်ပေါ်လာသကဲ့သို့ ကသိုဏ်းဝန်းနိမိတ်ကွယ်ပျောက်၍ နိမိတ်ပျံ့နှံ့ရာအရပ်အား

လုံး၌ ကောင်းကင်(ဝါ) ဟင်းလင်းဖြစ်၍ထင်လာ၏၊ ဤသို့ မူလဖြန့်ထားသော ကသိုဏ်းဝန်းကို နှလုံးမသွင်းဘဲ ဖယ်ရှားခြင်းကို ''ကသိုဏ်းခွာသည်'' ဟု ဆိုကြ၏။

ယင်းသို့ မူလဆိုဏ်းကိုခွာ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုလျက် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် ''အာကာသော=အနန္တော'' ဟု အထပ်ထပ် နှလုံးသွင်းသော် ရှာပဥ္စမစျာန်အပေါ်၌ နှစ်သက်မှုနိကန္တိတဏှာ ကင်းကွာလာ၏၊ ထိုအခါ ဥပစာရဘာဝနာအဆင့်သို့ရောက်၏၊ထို့နောက်ကောင်းကင် ပညတ်ကိုပင် ဆက်လက်အာရုံပြု၍ တိုးတက်စားအားထုတ်သော်ပထမအရူပဝိညာဏ်ဟု ခေါ်သော အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်အပ္ပနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထို့နောက် ဒုတိယအရူပ (ဝိညာဏဉ္စာယတန) စျာန်ကို အလိုရှိသော် ပထမအရူပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍''ဝိညာဏံ အနန္တံ=ပထမာရူပဝိညာဏ်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိ''ဟု ပရိကမ်ပြုရ၏။ ရှုမှတ်ဖန်များလျှင် အာရုံ၌စွဲမြဲလာ၏၊ ပထမာရူပဝိညာဏ်၌ နိကန္တိတဏှာ ကင်းကွာသောအခါ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်၏။ ထို့နောက် ဆက်၍အားထုတ်လျှင် ဒုတိယာရူပဝိညာဏ်ခေါ် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန် အပ္ပနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တတိယာရူပ (အာကိဉ္စညာယတန) စျာန်ကို ထပ်မံအလိုရှိသော် ပထမာရူပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း (နတ္ထိဘောပညတ်)ကို အာရုံပြု၍''နတ္ထိကိဉ္စိ= စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှမရှိ''ဟု ပရိကမ်ပြုရ၏၊ ဘာဝနာစဉ်အတိုင်းတက်သော် တတိယာရူပစျာန် အပ္ပနာသို့ ရောက်၏။

စတုတ္ထာရူပ(နေဝသညာနာသညာယတန)စျာန်ကို အလိုရှိသော်''ငါ ရအပ်ပြီးသော အာကိဉ္စညာယတနစျာန်သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်တည်း ဟူသော ရန်သူနှင့်နီးကပ်၏၊ စတုတ္ထာရူပစျာန်လောက်လည်း မငြိမ်သက်။ သညာသည် အိုင်းအမာဆူးပြောင့်နှင့်တူ၏၊ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ကား မွန်မြတ်လှပေ၏''ဟု အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို အပြစ်ရှုလျက် နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ကို မွန်မြတ်သည်ဟု ယုံကြည်ပြီးလျှင် နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံမပြုဘဲ တတိယာရူပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍''ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတံ=ဤတတိယာရူပစျာန်သည် မရှိခြင်းကိုပင် အာရုံပြုသည့်အတွက် ငြိမ်သက်ပါပေစွ၊ မရှိခြင်းကိုပင် အာရုံပြုတတ်သည့်အတွက်မွန်မြတ်ပါပေစွ''ဟု ပရိကမ်ပြုရ၏၊ အဖန်ဖန်ပွားများ၍ တတိယာရူပစျာန်၌ နိကန္တိတဏှာကင်းကွာသောအခါ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်၏။ ထို့နောက်

ဆက်၍အားထုတ်လျှင် စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်ဖြစ်ပါသော နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်အပ္ပနာဇဝနသို့ ရောက်၏။

အဘိညာဉ်ခန်း

အလွန်အကြူး အထူးသိတတ်သော ရူပပဉ္စမစျာန်နှင့် ယှဉ်သည့်ဉာဏ်ကို "အဘိညာ"ဟု ခေါ်၏။ ထိုဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောပဉ္စမစျာန်စိတ်ကိုလည်း သဟာစရဏ (တက္ကဖြစ်ဖက်)နည်းအရ "အဘိညာ"ဟုပင်ခေါ်နိုင်၏။

ရူပပဉ္စမစျာန်ကိုအခြေခံ၍ အဘိညာဉ်ရရန် အားထုတ်နိုင်၏၊

အဘိညာဉ် ၅-ပါးကား

၁။ ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်=တန်ခိုး အမျိုးမျိုးကို ဖန်ဆင်းနိုင်သော အဘိညာဉ်။

၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်=နတ်မျက်စိကဲ့သို့ ဝေးသောအဆင်း, သေးငယ်သောအဆင်း, ဖုံးကွယ်နေသောအဆင်း၊ တို့ကို မြင်သိနိုင်သည့် အဘိညာဉ်၊

၃။ ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်=နတ်နားကဲ့သို့ ဝေးသောအသံ, ဓထင်ရှားသည့် အသံတို့ကို ကြားနိုင်သောအဘိညာဉ်၊

၄။ ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ်=သူတစ်ပါး၏ စိတ်အကြံကိုသိနိုင်သော အဘိညာဉ်၊

၅။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်=ရှေးရှေးဘဝများ၌ ဖြစ်ခဲ့သမျှသော အကြောင်းအရာတို့ကို ပြန်ပြောင်း၍ အောက်မေ့နိုင်သည့် အဘိညာဉ်။

အဘိညာဉ် ၇-ပါးကို ရေတွက်ပုံမှာ အဆက်ပါ အဘိညာဉ် ၅-ပါးတွင် အောက်ပါ အဘိညာဉ် ၂-ပါးကို ပေါင်းထည့်ရ၏။

၆။ ယထာကမ္မူပဂအဘိညာဉ်=ကံအားလျော်စွာ ထိုထိုဘုံများ၌ ဖြစ်ကြရသော သတ္တဝါများကို မြင်နိုင်သည့် အဘိညာဉ်။

၇။ အနာဂတံသအဘိညာဉ်=နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကြောင်းအရာများကို သိမြင်နိုင်သည့် အဘိညာဉ်။

"အဘိညာဉ် ၅-ပါး"ကို ရေတွက်ရာ၌ ယထာကမ္မူပဂနှင့်အနာဂတံသအဘိညာဉ် ၂-ပါးကို ဒိဗ္ဗစက္ခုနှင့်မကင်းသောကြောင့် ဒိဗ္ဗစက္ခု၌ သွင်းယူရ၏။

"အဘိဓာဉ် ၆-ပါး"ဟု ရေတွက်သည့်အခါ၌အထက်ပါအဘိညာဉ် ၅-ပါးတွင် အာသဝက္ခယ အဘိညာဉ်ကို ထည့်ပေါင်းရ၏။

အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်=အာသဝေါတရား ၄-ပါးတို့ကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။

အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်သည် လောကုတ္တရာအဘိညာဉ် ဖြစ်၏။ ကျန်အဘိညာဉ်အားလုံးမှာ လောကီအဘိညာဉ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိမှတ်ဖွယ်သော အကြောင်းအရာများမှာ ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး၊ လက္ခဏာ ၃-ပါး၊ အနုပဿနာ ၃-ပါး၊ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး၊ ဝိမောက္ခ ၃-ပါး၊ ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါးဟူ၍ ၆-မျိုးတို့ဘည်း။

ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး

ဝိသုဒ္ဓိ=ဝိ+သုဒ္ဓိ=အထူး+စင်ကြယ်သည်။

အထူး စင်ကြယ်သောတရား ၇-ပါးကို ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးဟု ခေါ်၏။

၁။ သီလဝိသုဒ္ဓိ=သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ၅-ပါး၊ ၈-ပါး၊ ၁၀-ပါး စသော သီလကို ကျိုးမပေါက်အောင် စောင့်ထိန်းနိုင်လျှင် သီလစင်ကြယ်၏။ ရဟန်းများ၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ လုံခြုံမှ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။

၂။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ=ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏစသော အညစ်အကြေးတို့မှစိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်လျှင် နီဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်ပြီးဖြစ်၍ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။ အပ္ပနာဘာဝနာသို့ ရောက်လျှင်မူ ပြောဖွယ်ရာမရှိပြီ။

၃။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ=နာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမြင်ခြင်းဖြင့် အတ္တဟုစွဲလမ်းသောမိစ္ဆာအယူမှ စင်ကြယ်ခြင်း။

၄။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ="ငါသည် ရှေးက ဖြစ်မှုဖြစ်ခဲ့ဖူးလေသလား၊ အလုံးစုံကိုသိမြင်နိုင်သော ဘုရားရှင်ဟူသည်ရှိမှရှိနိုင်ပါမလား" စသောယုံမှားသံသယဘို့မှ လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သည့်ဉာဏ်။ ဤဉာဏ်မျိုးဖြစ်ပေါ်ရန် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်များဖြစ်ပေါ်ပုံကို ပိုင်းခြား၍ ဆင်ခြင်ရ၏။

၅။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားတို့ကိုပိုင်းခြား၍ ထင်ရှားစွာ သိမြင်တတ်သောဉာဏ်။ ဝိပဿနာရှုပွားသဖြင့်ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ "ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ စသည်တို့ကို နှစ်သက်နေမှုသည် မဂ်ဖိုလ်ရရန် လမ်းမှန်မဟုတ်၊ ထိုကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ စသည်ကို မနှစ်သက် မစွဲလမ်းဘဲ ဝိပဿနာကိုဆက်လက်ပြီး အားထုတ်မှုသည်သာ မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန်ဖြစ်သည်" ဟု သိမြင်တတ်သောဉာဏ်သာလျှင် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။

၆။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

၇။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = နိဗ္ဗာန်ကိုသိမြင်တတ်သော မဂ်ဉာဏ် ၄ ပါး။

လက္ခဏာ ၃-ပါး

သင်္ခါရတရားတို့၏ အမှတ်အသားကို "လက္ခဏာ"ဟု ခေါ်၏။

၁။ **အနိစ္စလက္ခဏာ။** မမြဲသောရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ခေါ်၏။ ထိုမမြဲသောသင်္ခါရ တရားတို့၏ အမှတ်အသားသည် အနိစ္စလက္ခဏာမည်၏၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်ခြင်းသဘောသည် အနိစ္စလက္ခဏာဖြစ်၏။

၂။ **ဒုက္ခလက္ခဏာ။** ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ပျက်စီးကုန်ဆုံးခြင်းတို့ဖြင့် နှိပ်စက် ညှဉ်းပန်းနေသောတရားတို့သည် ဒုက္ခဖြစ်၏၊ ထိုတရားတို့၏နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကြောင့်ဆင်းရဲပင်ပန်းသည့် အမှတ်အသားကို ဒုက္ခလက္ခဏာဟုခေါ်၏၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ဒဏ်ကိုအစဉ်မပြတ်ခံနေရခြင်းသဘောသည် ဒုက္ခလက္ခဏာဖြစ်၏။

၃။ **အနတ္တလက္ခဏာ။** သာသနာပဖြစ်သော တိတ္ထိတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ အသက်ကောင်(ဝါ) ဝိညာဉ်ကောင်(ဝါ) အတ္တရှိသည်ဟု ယူဆကြ၏၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ ခြေလက်အင်္ဂါတို့နှင့်တကွ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံးသည် အတ္တ၏ တည်နေရာအိမ်ကြီးဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြ၏။ အတ္တသည် ထိုခန္ဓာအိမ်၌တည်လျက် အမျိုးမျိုးသောအမှုကို ပြု၏၊ ရေးကပြုလုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုမကောင်းမှု၏အကျိုးကို ခံစား၏၊ ယခုဘဝ၌ပြုလုပ်အားထုတ်

အပ်သော ဝီရိယ အကျိုးကိုလည်း ခံစား၏၊ ဤခန္ဓာပျက်စီးကြသည့်အခါ အတ္တသည် ခန္ဓာ အသစ်သို့ ပြောင်း၍တည်၏၊ အတ္တသည် ပျက်စီးခြင်းရှိသော အစဉ်အမြဲတည်သည်ဟု ယူဆကြ၏။

ဤခန္ဓာကိုယ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလိုက်သည့်အခါ ရုပ်အစု, ဝေဒနာအစု, သညာအစု, သင်္ခါရအစု, ဝိညာဏ်အစုဟူ၍ ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့သာရ၏။ အတ္တကို ကား မတွေ့ရချေ။

ခန္ဓာ ၅-ပါးသည် အတ္တမဟုတ်ကြသဖြင့် အနတ္တတရားများဖြစ်ကြ၏၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့မှတစ်ပါး နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တရားတို့၌လည်း အတ္တကိုမတွေ့ ရချေ။ သို့ဖြစ်၍ သင်္ခတနှင့် အသင်္ခတ တရားဟူသမျှသည် အနတ္တချည်းဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ"ဟု မြတ်ဘုရား ဟောကြားတော်မူ၏။

သင်္ခါရတရားအားလုံးမှာ အနိစ္စ, ဒုက္ခ ဖြစ်ကြသဖြင့် "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ, သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ"ဟု ဟောတော်မူ၏။

ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဝေဖန် ဆန်းစစ်ကြည့်လျှင် ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရကို မတွေ့ရ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အလိုသို့လိုက်ပါစေရန်လည်း ပြုလုပ်၍မရ၊ ရုပ်နာမ်တို့ကလည်း မည်သည့်အလိုကိုမျှ မလိုက်နာကြ၊ အခြေအနေ အားလျော်စွာဖြစ်ပြီး ချက်ချင်းပင် ချုပ်ပျက်ကြလေ၏၊

ဤသို့အနှစ်သာရ မဟုတ်ခြင်း, အလိုသို့မလိုက်ပါစေနိုင်ခြင်း, ဖြစ်မြဲ ဓမ္မတာအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်သွားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ အမှတ်အသားတို့ သည် အနတ္တလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြ၏။

အနိစ္စလက္ခဏာ, ဒုက္ခလက္ခဏာ, အနတ္တလက္ခဏာတို့ဖြင့် ချိန်ထိုးစိစစ် ကြည့်လျှင် ရုပ်နာမ်တရားအလုံးစုံသည် သင်္ခတတရား, သင်္ခါရတရားများဖြစ် ကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာပေတော့၏။

အနုပဿနာ ၃-ပါး

အနုပဿနာ = အနု + ပဿနာ = အဖန်ဖန် + ရှုတတ်သောဉာဏ်။

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သောဉာဏ် ကို "အနုပဿနာ"ဟု ခေါ်၏။

၁။ အနိစ္စာနုပဿနာ = ရုပ်နာမ်တို့ကို အနိစ္စတည်းဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သောဉာဏ်။

၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာ=ရုပ်နာမ်တို့ကို ဒုက္ခတည်းဟုအဖန်ဖန် ရှုတတ်သောဉာဏ်။

၃။ အနတ္တာနုပဿနာ=ရုပ်နာမ်တို့ကို အနတ္တတည်းဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သောဉာဏ်။

ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး

အထက်က အနုပဿနာဉာဏ်ကိုပင် ဝိပဿနာဉာဏ်အဖြစ်ဖြင့် ၁၀-ပါး ခွဲခြား၏။

၁။ သမ္မသနဉာဏ်=ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာတို့ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သောဉာဏ်၊

၂။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်=ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ရှုသိသောဉာဏ်။

၃။ ဘင်္ဂဉာဏ်=ရုပ်နာမ်တို့၏ ပျက်ခြင်းသဘောကိုသာ ရှုသိသောဉာဏ်။

၄။ ဘယဉာဏ်=ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်ရာသော၊ ဆိုးကြီးပါတကားဟု မြင်သိသောဉာဏ်။

၅။ အာဒီနဝဉာဏ်=ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ အပြစ်ကို မြင်သိသောဉာဏ်။

၆။ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်=ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို ငြီးငွေ့ဖွယ်အဖြစ် ရှုမြင်သည့် ဉာဏ်။

၇။ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်= ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်ရန် အလိုရှိသောဉာဏ်။

၈။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်=ရုပ်နာမ် အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက် ခြင်း အကြောင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းအကျိုးငှာ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းသောဉာဏ်။

၉။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်=ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့၌ကြောက်လန့်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်းမဖြစ်ဘဲ လျစ်လျူရှုတတ်သော ဉာဏ်။

၁၀။ အနုလောမဉာဏ်=အောက် ဝိပဿနာဉာဏ် ၉-ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ အထက်ဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့အား လည်းကောင်း၊ လျော်စွာ ဖြစ်ကတ်သောဉာဏ် (ဝါ) မဂ်ဖြစ်ခြင်းငှာ လျော်သောဉာဏ်။

ဝိမောက္ခ ၃-ပါး

ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်တရားကို "ဝိမောက္ခ"ဟု ခေါ်၏။

၁။ သုညတဝိမောက္ခ=ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ "အတ္တ" ခေါ် "ငါ-သူ"ဟု စွဲလမ်းစရာ အသက်ကောင်မရှိကြောင်းကို အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်သိ၍ကိလေသာမှလွတ်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်။

၂။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ=ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၌"နိမိတ္တ" ခေါ် ပုံသဏ္ဌာန်မရှိကြောင်းကို အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်သိ၍ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်။

၃။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ=ခန္ဓာငါးပါးရုပ်နာမ်တရားတို့၌"တဏှာ ပဏိဓိ"ခေါ် တောင့်တတတ်သောတဏှာဖြင့် တောင့်တလို ချင်အပ်သော ချမ်းသာသုခမရှိကြောင်းကို ဒုက္ခာနုပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်သိ၍ ကိလေသာမှလွတ်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်။

ဝိမောက္ခမုခ ၃ပါး

မဂ်ဖိုလ်တရားတည်းဟူသော ဝိမောက္ခသို့ဝင်ရောက်ဖို့ရာ တံခါးပေါက်နှင့် အလားတူသည့် "မဂ်ဖိုလ်အဝင်ဝ"ဖြစ်သော ဝိပဿနာတရားကိုဝိမောက္ခ မုခဟု ခေါ်၏။

၁။ အနတ္တာနုပဿနာ=သုညတာနုပဿနာ

=အတ္တမှကင်းဆိတ်၏ဟု ရှုတတ်သောဉာဏ်။

ပုထုဇဉ်တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ မပျက်မစီးအမြဲတည်သော"အတ္တ" ရှိ၏ဟု ထင်မှတ်မိကြ၏။ ထိုအတ္တသည် အမှုကိစ္စအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် စီမံ တတ်၏။ ကောင်း မကောင်းကို ခံစားတတ်၏ဟုလည်း မှတ်ယူထားကြ၏။

ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး(ရုပ်နာမ်အားလုံး)၌ ကြောင်းကျိုးစုံလင်အောင် မွေနှောက်၍ အတ္တရှိမရှိကို အနတ္တာနုပဿနာဖြင့်စေ့စေ့စပ်စပ် ရှုမှတ်သော အခါ ဘာမျှမရှိ၊ သုညချည်းဖြစ်သည်ကို မြင်သိလာ၏။ ဤသို့လျှင် အနတ္တာ နုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တကင်းစင်၍ အနတ္တထင်လာအောင် ရှုမြင်နိုင်သော ကြောင့် "သုညတာနုပဿနာ"ဟူသည့် အမည်ကိုရလျက် ဝိမောက္ခသို့ ဝင်ရာ အဝတစ်မျိုး ဖြစ်လေ၏။

၂။ အနိစ္စာနုပဿနာ=အနိမိတ္တာနုပဿနာ

=ပုံသဏ္ဌာန်မရှိဟု ရှုတတ်သောဉာဏ်။

ပုထုဇဉ်တို့သည် ရုပ်နာမ်အပေါင်းကို တစ်လုံးတစ်ခဲတည်း စုံတွဲနေဟန် ပုံသဏ္ဌာန်အဖြစ် ထင်မြင်နေကြ၏။ ထိုသို့ မဟုတ်မမှန် ထင်မှားအပ်သော ပုံသဏ္ဌာန်ကို "ဝိပလ္လာသနိမိတ္တ"ဟု ခေါ်၏။

အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၏ ပုံသဏ္ဌာန်ရှိမရှိကို စေ့စေ့စပ်စပ် ရှုမှတ်သည့်အခါ ယခုဖြစ်၍ ယခုပျက်သည့် မမြဲသောသဘောကိုသာ မြင်တွေ့ရ၏။ ပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်လောက်အောင် ကြာရှည်စွာ စုပေါင်းထွေခဲပြီး တည်နေသည်ကို မမြင်ရချေ။ ဤသို့လျှင် အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပလ္လာသနိမိတ်ကို စွန့်လွှတ်နိုင်သောကြောင့် "အနိမိတ္တာနုပဿနာ"ဟူသည့် အမည်ကိုရလျက် ဝိမောက္ခသို့ ဝင်ရာအခါ တစ်မျိုး ဖြစ်လေ၏။

၃။ ဒုက္ခာနုပဿနာ=အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ

=တောင့်တဖွယ်သုခမရှိဟု ရှုတတ်သောဉာဏ်။

ပုထုဇဉ်တို့သည် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစု၌ "ချမ်းသာဖွယ်ရာ"၏ဟု တဏှာပဏိဓိဟူသည့် တောင့်တတတ်သော တဏှာဖြင့် ထင်မြင်မိကြ၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာသည် ရုပ်နာမ်ဟူသမျှ၌ တကယ်ချမ်းသာသည့်အရာ ရှိမရှိကို မိမိရရ စေ့စေ့ငငရှုမှတ်လေရာ ချမ်းသာဖွယ်ရာကိုမမြင်တွေ့ဘဲ ဆင်းရဲဖွယ်ချည်းကိုသာ မြင်တွေ့ရ၏။

ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာသည် တဏှာပဏိဓိကို ပယ်ခွာ၍ "အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ"ဟူသော အမည်ထူးကိုရလျက် ဝိမောက္ခသို့ဝင်ရာ အခါတစ်မျိုး ဖြစ်လေ၏။

ဗုဒ္ဓကျင့်စဉ်၏ အနှစ်သာရ

ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်၏အနှစ်သာရသည် ကိလေသာ ပယ်သတ်ရေးဖြစ်၏။ ကိလေသာများကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ပယ်သတ်နိုင်လျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲအပေါင်းမှ ထွက်မြောက်၍ သန္တိသုခဟူသည့် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရရှိခံစားနိုင်မည် ဖြစ်၏။

ကိလေသာ ပယ်သတ်ရေးလမ်းစဉ်တွင် အဆင့် ၃-ဆင့်ရှိသည်။

ပထမအဆင့်၌ ဒုစရိုက်များကို ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်စေတတ်သော ဝီတိက္ကမကိလေသာခေါ် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည့် ကိလေသာများကို သီလဖြင့် ဖိနှိပ်ထိန်းသိမ်းထားရန် ဖြစ်၏။ သီလလုံခြုံသူသည် ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးနှင့် ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးတို့ကို ကျူးလွန်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်သဖြင့် ကိုယ်မှုနှုတ်မှု စင်ကြယ်သန့်ရှင်းနေလိမ့်မည်။

ဒုတိယဆင့်၌ ငြိမ်ဝပ်ငုပ်လျှိုးနေသည့် အခြေအနေမှ ထကြွနိုးကြား လာသည့် ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာများကို သမာဓိဖြင့် ချိုးနှိမ်ထိန်းကွပ်ထားရန် ဖြစ်သည်။ သမာဓိဖြင့် ကောင်းမြတ်သောအာရုံ၌ စိတ်ကိုစုစည်းထား နိုင်သူသည် ကာမစ္ဆန္ဒ, ဗျာပါဒ ထိနမိဒ္ဓစသည့် နီဝရဏတရားများကို ဖယ် ရှားထားနိုင်သဖြင့် စိတ်ကြည်လင်သန့်ရှင်း နေလိမ့်မည်။

တတိယအဆင့်၌ကား အလွန်ထက်မြက်သည့် မဂ်ပညာဖြင့် ငြိမ်ဝပ် ငုပ်လျှိုးနေသော အနုသယကိလေသာများကို အမြစ်ပါမကျန်ကြွင်းရအောင် တူးဖြိုပယ်သတ်ရန်ဖြစ်၏။ စိတ်တည်ကြည်သောသူသည် ထိုးထွင်း၍သိမြင်နိုင် ၏ဟု ဗုဒ္ဓမြွက်ကြားထားသည်နှင့်အညီ သမာဓိထူထောင်ပြီးနောက် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာငါးပါးကို စူးစိုက်၍ရှုမှတ်မှုသာလျှင် ရုပ်နာမ်တို့၏သဘောမှန်ဖြစ်သည့် ဒုက္ခ, အနိစ္စ, အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်နိုင်သော မဂ်ပညာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓညွှန်ပြထားသော ကိလေသာပယ်သတ်ရေးလမ်းစဉ်သည် အလွန်စနစ်ကျသည့် သီလ, သမာဓိ, ပညာလမ်းစဉ်ဖြစ်၏။ ဤလမ်းစဉ်သည် ကား အရိယမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟုခေါ်ဆိုအပ်သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ပင်တည်း။

ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဉာဏ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

အရိယမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသည့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ လမ်းစဉ်သည် မဟာသတိ ပဋ္ဌာနသုတ်တွင် ဗုဒ္ဓညွှန်ပြထားသည့် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးလမ်းစဉ်ပင် ဖြစ်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးနှင့်အညီ ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာ ရှုမှတ် ပွားများသူသည် ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့်, ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ် ပြီးလျှင် နောက်ဆုံးပန်းတိုင်ဖြစ်သည့် မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ဆီသို့ ဆိုက်ဆိုက်မြိုက်မြိုက် ရောက်ရှိသွားပေ၏။

၁။ သီလဝိသုဒ္ဓိ=သီလ၏စင်ကြယ်ခြင်း

လူပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ယုတ်စွအဆုံး ငါးပါးသီလကို လုံခြုံစွာစောင့်ထိန်း ရမည်။ သို့တည်းမဟုတ် ၈-ပါးသီလ, ၉-ပါးသီလ, ၁၀-ပါးသီလ တစ်မျိုး မျိုးကို စောင့်ထိန်းရမည်။ မိမိစောင့်ထိန်းထားသည့်သီလသည် မကျိုးမပေါက် မပြောက်မကျားခဲ့အောင် သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်၏။

ရဟန်းတော်များ၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ ဟူသော သီလ ၄-မျိုးကို ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်အောင် စောင့်ထိန်းမှုသာလျှင် သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။ ထိုသီလ ၄-မျိုးတား-

(၁) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ။ ။"ဒွေမာတိကာ"ဟု ခေါ်ဆို အပ်သော ပါတိမောက်ကို လည်းကောင်း၊ ဝိနည်းပါဠိတော်၌ ပညတ်ထား

စပ်သည့်သိက္ခာပုဒ်သီလအလုံးစုံကိုလည်းကောင်း၊ စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းခြင်းသည် "ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ" မည်၏။

(၂) ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ။ ။စက္ခုန္ဒြေ, သောတိန္ဒြေ, ဃာနိန္ဒြေ, ဇိဝှါန္ဒြေ, ကာယိန္ဒြေ, မနိန္ဒြေတည်းဟူသော ဣန္ဒြေ၆-ပါး၌ အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် စောင့်စည်းခြင်းသည် "ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ" မည်၏။ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ စသည့် အာရုံ ၆-ပါးတို့နှင့် ဆုံတွေ့သည့်အခါ စက္ခု, သောတ စသော ၆-ဒွါရ၌ လောဘ, ဒေါသစသည်တို့ မဖြစ်ပေါ်အောင် စောင့်ထိန်းခြင်းတည်း။

(၃) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ။ဤသီလသည် အသက်မွေးမှု သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် စောင့်စည်းရသောသီလ ဖြစ်၏။ ဒကာ, ဒကာမတို့ လှူဒါန်းချင်လာအောင် သစ်သီးပေးမှု, ပန်းပေးမှု, ချော့မော့ဖြားယောင်းမှု, ဂုဏ်ထူးမရှိဘဲ ရှိသယောင်ဟန်ဆောင်မှု စသည်တို့ကိုရှောင်ကြဉ်၍ စင်ကြယ်စွာ ရအပ်သည့် ပစ္စည်းလေးပါးကိုသာ ခံယူသုံးစွဲလျှင် ဤသီလ လုံခြုံ၏။

(၄) ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ။ ။ဆွမ်း, သင်္ကန်း, ကျောင်း, ဆေးတည်းဟူသော ပစ္စည်းလေးပါး၌ မှီ၍ဖြစ်သည့်သီလကို "ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ"ဟု ခေါ်၏။ ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကိုသုံးစွဲရသဖြင့် ရရှိသောအကျိုးကျေးဇူးများကို အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်၍သုံးစွဲလျှင် ဤသီလလုံခြုံ၏။

"အသက်ရှည်ကြာ၊ ဘေးရောဂါတို့၊ ကိုယ်ဝွာကေပ်၊ ပရိယတ်နှင့်၊ ပဋိပတ်ရေး၊ မျှော်ထောက်တွေး၍၊ ဤဆေး ဤဆွမ်း၊ ဤသင်္ကန်းနှင့်၊ ရှင်လန်းဖွယ်ကောင်း၊ ဤစံကျောင်းကို၊ မှီအောင်းသုံးစွဲပါသတည်း။"

၂။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ=စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း

သမထဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်သဖြင့် "ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိ"တို့ကို ရရှိသည့်အခါ နီဝရဏကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့သည် အနည်ကျကြကုန်၏။ ထိုအခါ စိတ်အစဉ်သည် အလွန်ကြည်လင်ဘန့်ရှင်းသဖြင့် "စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ"အဆင့်သို့ ရောက်၏။

ဝိပဿနာအားထုတ်မှု၌ ဖြစ်ပေါ်သော ခဏိကသမာဓိသည် ဥပစာရသမာဓိနှင့် ဆင်တူ၏။

၃။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ=အသိအမြင်စင်ကြယ်ခြင်း

စိတ်စေတသိက်ဟူသော နာမ်တရား, နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈-ပါးတည်းဟူသော ရုပ်တရား ဤနာမ်နှင့်ရုပ်တို့အပေါ်၌ လက္ခဏာ,ရသ,ပစ္စုပဋ္ဌာန် ပဒဋ္ဌာန်တင်၍ ထပ်ထပ်ဆင်ခြင်သောအခါ "သိမှုသည် စိတ်၊ ခံစားမှုသည်ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသည် သညာ၊ ပြုလုပ်အားထုတ်မှုသည် သင်္ခါရ၊ ဖောက်ပြန်တတ်သော

ခန္ဓာကိုယ်သည် ရုပ်တည်း။ ဤရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်တို့မှတစ်ပါး အတ္တဟူသည့် အသက်ကောင်, လိပ်ပြာကောင်ဟူ၍မရှိပြီ''ဟုသိမြင်လာ၏။

ဤသို့ သိမြင်ခြင်းသည် အတ္တစွဲလမ်းမှုဟူသော အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သည့် ဉာဏ်ပင်ဘည်း။ ဤဉာဏ်ကိုပင် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟု မှတ်ယူရ၏။

ဤတွင် ပရမတ္ထတရားတို့၏ သဘောသည် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာဖြစ်၏။ ပရမတ္ထတရားတို့၏ ပြုခြင်းကိစ္စ, ပြည့်စုံခြင်း သမ္ပတ္တိတို့သည် ရသမည်၏။ ထိုပြုခြင်းကိစ္စကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ပြီးစီးသော အကျိုး(ဝါ)စိတ်၌ ထင်မြင်လာသော အခြင်းအရာကို ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်၏။

အကျဉ်းချုပ် ဆင်ခြင်ပုံမှာ ထိုထို အာရုံကိုသိမှုသည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။ ကိုယ်, နှုတ်, စိတ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်မှု, ပြောဆိုမှု, ကြံစည်မှုများတား သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ ထိုထိုအာရုံကို မှတ်သားမှုကား သညာက္ခန္ဓာတည်း။ ကောင်းကောင်း ဆိုးဆိုး ဝေဒနာအမျိုးမျိုးကို ခံစားမှုကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။ ဤကိုယ်ခန္ဓာသည် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သည့်သဘောရှိသော ရုပ်တည်း။ ဝင်ရိုး, လှည်းဘီး, လှည်းအိမ် စသည်တို့ကို ပေါင်းစုထားသော အဆောက်အအုံကို ယာဉ် ရထားဟုခေါ်ဆိုသကဲ့သို့ခန္ဓာ၅ပါးတို့၏အပေါင်းအစုကို သတ္တဝါဟုခေါ်ဆိုရ၏။ စင်စစ်တွင်ကား ''ငါ, သူတစ်ပါး, ယောကျ်ား, မိန်းမ, အတ္တ''စသည်တို့ မရှိကြချေ။

အရုပ်နှင့် ကြိုး တွဲစပ်မိပြီးကြိုးဆွဲသူ အရုပ်ဓာ လှုပ်ရှားကခုန် ဗျာပါရရှိပုံကို မြင်ရသကဲ့သို့ လိုအတူ အတ္တမဖက် အသက်မှကင်းဆိတ်သော နာမ်ရုပ်နှစ်ဖြာ ၅ပါးခန္ဓာသည် အချင်းချင်းပေါင်းစပ်မိသည်ရှိသော် သွား, ရပ်, ထိုင်, လျောင်း လိုရာပြောင်းလျက် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဗျာပါရ ရှိနေပုံကို မြင်တွေ့ကြရ၏။ ''ငါ, သူတစ်ပါး, ယောကျ်ား, မိန်းမ စသည်တို့ကား ထင်မြင်စွဲသမ်းမှုများသာဖြစ်၍ တကယ် စင်စစ်တည်ရှိကြသော အရာများ မဟုတ်ကြချေ။

ဤသို့ဆင်ခြင်ဖန်များလျှင်သတ္တဝါမရှိ,ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ,အတ္တမရှိ,ယောကျ်ား မိန်းမမရှိ, ရုပ်နာမ်သာ ရှိသည်ကို မိမိရရ သဘောကျလာနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ရုပ်နာမ် ၂-ပါးကို ကွဲကွဲပြားပြား ပိုင်းခြားသိဘတ်သောဉာဏ်သည် ''နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (ဝါ) နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ် (ဝါ) သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒ''ဉာဏ် ဖြစ်၏။

ဤသို့မြင်သိခြင်းသည် အတ္တဒိဋ္ဌိအညစ်အကြေးမှ ကင်းစင်သဖြင့် 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ'ဟု ခေါ်ရ၏။

၄။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ=ယုံမှားသံသယမှ လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်

ဝိသာညာဏ်။

နာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ရှုမှတ်ပြီးနောက် ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို မသိခဲ့လျှင် ယုံမှားခြင်း ကင်းပါဖြစ်ပေါ်၏။

"ဤ နာမ်ရုပ်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်နေရသနည်း။ ဘယ်အခါ ကစ၍ ဖြစ်နေကြသနည်း။ ရှေးက ဖြစ်ဖူးသလော။ မဖြစ်ဖူးသလော။ အနာဂတ်၌ ဖြစ်ဦးမည်လော။ မဖြစ်ဘဲ ကွယ်ပျောက်သွားမည်လော" စသော ယုံမှားမှုများတည်း။ ဤယုံမှားမှုများကို အကြောင်းပြု၍ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ,ဝိသမဟေတုကဒိဋ္ဌိ စသည့် စိတ်အညစ်အကြေးများ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

အဟေတုကဒိဋ္ဌိ ဟူသည်မှာ "ရုပ်နာမ် တရားများသည် အကြောင်း မရှိဘဲ ဘာသိဘာသာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏"ဟု ယူသော အယူမှားတည်း။

ဝိသမဟေတုကဒိဋ္ဌိကား "ဗြဟ္မာ, ဗိဿနိုး, ထာဝရဘုရား စသူတို့ စီရင်ဖန်ဆင်းမှုကြောင့် ဤရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်" မမှန်ကန်သည့် အကြောင်းကိုပြု၍ လွဲမှားစွာ ယူသော အယူတည်း။

စင်စစ်တွင် ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်းမဲ့ဖြစ်ပေါ်လာကြသည် လည်းမဟုတ်။ အနန္တတန်ခိုးရှင်တစ်ဦးဦးက ဖန်ဆင်းထားသောကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာကြသည်လည်း မဟုတ်။ "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရ ပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏ ပစ္စယာ နာမရူပံ--"စသည်ဖြင့် အကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်ပြသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နည်းအရလည်းကောင်း၊ ၂၄-ပါးသော ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းတို့၏ အကြောင်းပြုမှုအရလည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြခြင်း ဖြစ်၏။

ရုပ်တရားတို့သည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသောအကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ နာမ်တရားတို့သည် ယောနိသောမနသိကာရ စသည့်အကြောင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

အရာရာဝယ် သင့်တင့်အောင် နှလုံးသွင်းလေ့ရှိသော ယောနိသောမန သိကာရကြောင့် ကုသိုလ်ကံဖြစ်၏. မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းလေ့ရှိသော အယော နိသော မနသိကာရကြောင့် အကုသိုလ်ကံဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့ ကြောင့် ဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏၊ ကြိယာစိတ်များကား အာသဝေါ ကုန်ခန်းပြီးကြသော ရဟန္တာတို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ဝိပါက်စိတ်တွင် တစ်ဖန်စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ဖို့ရာ စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောကခေါ်အလင်း နှင့် မနသိကာရဟူသော နှလုံးသွင်းမှုတို့စုဆုံကြရ၏။ ဤအကြောင်း ၄-ပါး

မပြည့်စုံလျှင်ထာဝရဘုရားပေါင်းဆောင်ဆသာ်းမကဝိုင်း၍ ဖန်ဆင်းကြသော် လည်း စက္ခုဝိညာဏ် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။

ဤသို့ ရုပ်နာမ်ဘုရားတို့၏ အကြောင်းမှန်များကို ဆင်ခြင်သိမြင်တတ် သော ဉာဏ်သည်"ယထာဘူတဉာဏ်"(ဝါ)"သမ္မာဒဿနဉာဏ်"(ဝါ)"ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်"ဟုခေါ်၏။ ဤဉာဏ်သည်ပင် ယုံမှားခြင်းကင်္ခါတို့မှကင်းစင်သော "ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ" ဖြစ်၏။

စူဠသောတာပန်။ ။ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာတို့ကို မိမိသန္တာန်၌သကြွင်းအကျန် မရှိအောင်ပယ်ထားနိုင်သူသည် သောတာပန် အစစ်ဖြစ်၏။

(ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိသို့ ရောက်ပြီးသောယောဂီသည် ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာ တို့ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်စေကာမူ)အာတော်ကြာအောင် ပယ်ခွာထား နိုင်၏။ထို့ကြောင့်ထိုယောဂီသည် သောတာပန်နှင့်အလားတူသဖြင့်"စူဠသော တာပန်"အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီဟု ဆိုနိုင်၏။

စူဠသောတာပန်သည် သီလဝိသုဒ္ဓိ, စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံပြီးဖြစ်၍ စင်ကြယ်ခိုင်မြဲသောသီလသမာဓိရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဝထမပြောက်သော ဒုစရိုက် အကုသိုလ်အမှုများကိုပြုလုပ်ဖွယ်မရှိတော့ချေ။ အကယ်၍ မဆုတ်မနစ် ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် အရိယာစခန်းသို့ ကြောမီတက်လှမ်းနိုင်မည်ဖြစ်၏။ ထိုသို့အရိယာစခန်းသို့ မတက်လှမ်းမီ ကွယ်လွန်သွားလျှင်သည်း သုဂတိဘဝသို့ သာ ကေန်မုချ ရောက်ရှိမည်ဖြစ်သည်။

၅။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

မဂ္ဂ= လမ်းမှန်+အမဂ္ဂ=လမ်းမှား+ဉာဏဒဿန=ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ရှားစွာ မြင်ခြင်း+ဝိသုဒ္ဓိ=စင်ကြယ်သည်။

မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လမ်းမှန်နှင့်မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ရာ မဟုတ်သည့် လမ်းမှားတို့ကို ခွဲခြား၍ ထင်ရှားစွာ မြင်သိနိုင်သောဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။

သမ္မသနဉာဏ်။ ။နာမ်ရုပ်တရားများကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု သုံး သပ်တတ်သောဉာဏ်ကို သမ္မသနဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။

ရှေ့ဝိသုဒ္ဓိ ၄-ပါးတို့၌ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုလက္ခဏာရေးသုံးပါးတင်၍ မရှုမှတ်သေး။ သီလဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ သီလစင်ကြယ်အောင် အားထုတ်ခဲ့ရ၏။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ စိတ်စင်ကြယ်အောင် သမာဓိရအောင် အားထုတ်ခဲ့ရ၏။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ ရုပ်နာမ်ဘရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍သိမြင်အောင် အားထုတ်ခဲ့ရ

၆။ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေခဲ့ရ၏။ ယခုအခါ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ရေး အတွက် အကြောင်းနှင့်တကွ ပိုင်းခြား၍သိထားပြီးသော တေဘူမက ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံး ပါးသို့တင်၍သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်ရတော့မည်။

[အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ, လက္ခဏာ ၃ ပါးတို့သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့သွားရောက်ရန် ယာဉ်ရထားနှင့်တူ သဖြင့် "လက္ခဏာယာဉ်၃-ပါး" ဟု ဆိုသည်။]

သမ္မသနနည်း ၄-မျိုး။ ကလာပသမ္မသန, အဒ္ဓါနသမ္မသန, သန္တတိသမ္မသန, ခဏသမ္မသနဟူ၍ သမ္မသနနည်း ၄-မျိုးရှိ၏။

(၁) ကလာပသမ္မသနနည်းသည် "အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရုပ်, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရုပ်" စသည်ဖြင့်မခွဲခြားဘဲ ရူပက္ခန္ဓာအားလုံး, ဝေဒနာက္ခန္ဓာအားလုံးစသည်ဖြင့် ခန္ဓာတစ်စုတစ်စုကို အပေါင်းလိုက်၍ သုံးသပ်သောနည်းဖြစ်၏။

သုံးသပ်ပုံမှာ "အလုံးစုံသော ရုပ်ခန္ဓာသည် ကုန်ခန်းခြင်းသဘောရှိသဖြင့်အနိစ္စဖြစ်၏။ ကြောက်ခက်ဖွယ်သောသဘောဘေးဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခဖြစ်၏။ အနှစ်သာရကင်းမဲ့သည့်သဘောကြောင့် အနတ္တဖြစ်၏" ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ စသည့် ကြွင်းသောခန္ဓာ ၄-ပါးကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ဆက်၍ သုံးသပ်ရ၏။

(၂) အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်းသည် ရုပ်နာမ်တရားများကို အတိတ်ဘဝ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ, အနာဂတ်ဘဝဖြင့်ပိုင်းခြား၍ သုံးသပ်ပွားများသည့် နည်းဖြစ်၏။ သုံးသပ်ပွားများပုံမှာ—

"အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာသည် ထိုအတိတ်ဘဝ၌ပင် ချုပ်ခဲ့လေပြီ၊ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့မရောက်နိုင်။ ဤသို့ကုန်ခန်းခြင်း သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အနတ္တတရားချည်းပါတကား။"

ဤသို့လျှင် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓ, အနာဂတ်ဘဝ၌ဖြစ်သည့် ရူပက္ခန္ဓာ, ကြွင်းသည့် နာမ်ခန္ဓာများကိုလည်း သုံးသပ်ပွားများရာ၏။

(၃) သန္တတိသမ္မသနနည်းသည် "အအေးရုပ်အစဉ်, အပူရုပ်အစဉ်" စသည်ဖြင့် တစ်ဘဝတည်း၌ပင် အစဉ် အမျိုးမျိုးခွဲခြား၍ သုံးသပ်သောနည်းဖြစ်၏။

ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောတူ အစဉ်အတန်းကို "သန္တတိ" ဟုခေါ်၏။ ဥပမာနေပူမှာနေခိုက်ပူသောရုပ်အစဉ်သည်သန္တတိတစ်ခုဖြစ်၏ အရိပ်၌ နေခိုက်

ဓာအားသေဒရုပ်အစဉ်သည် သန္တတိဘစ်ခုဖြစ်၏။ ဓကုန်းခါသောအခါ ဓကျန်း၊ မာသည့်ရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ဤရုပ်အစဉ်များကို သုံးသပ်ပွားများနေပုံမှာ–

"အပူရုပ်အစဉ်သည် အအေးရုပ်အစဉ်သို့ မရောက်၊ ချုပ်ပျောက်ခဲ့လေပြီ၊ ဤသို့ကုန်ခန်းခြင်း သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အနတ္တတရားချည်း ဝါတကား"

ယင်းမှတူ ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော စိတ်ဝီထိအစဉ်သည် သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြုသည့် စိတ်ဝီထိအစဉ်သို့ မရောက်၊ အနိဋ္ဌာရုံကိုအာရုံပြုသော ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဣဋ္ဌာရုံကို အာရုံပြုသည့် သုခဝေဒနာသို့မရောက်။ ရူပါရုံကို မှတ်သားသော သညာက္ခန္ဓာအစဉ်သည် သဒ္ဒါရုံကိုမှတ်သားသည့် သညာက္ခန္ဓာအစဉ်သို့ မရောက်။ ရူပါရုံကို စေ့ဆော်ပြုလုပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာအစဉ်သည် သဒ္ဒါရုံကို စေ့ဆော်ပြုလုပ်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာအစဉ်သို့ မရောက်၊ ဤသို့စသဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ခွဲထွင်၍ သုံးသပ်ရာ၏။

(၄) ခဏသမ္မသနနည်းသည် ရုပ်အစဉ် တစ်မျိုးတည်း၌ပင် "ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်"ဟူသော ခဏအားဖြင့် ခွဲခြား၍ သုံးသပ်သောနည်း ဖြစ်၏။

"အတိတ်ခဏ၌ဖြစ်သော ရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ခဏသို့ မရောက်ဘဲ ချုပ်ပျောက်ခဲ့လေပြီ၊ ကုန်ခန်းခြင်းသဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အနတ္တတရားချည်းဝါတကား"ဟု ပွားများရာ၏။

အတိတ်ဘဝခဏ၌ဖြစ်သော စေတသိက်တို့သည် အတီတဘဝခဏ၌ ချုပ်ငြိမ်းခဲ့လေပြီ။ ပစ္စုပ္ပန်သို့ မရောက်၊ ချုပ်ကုန်ခန်းခြင်းသဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အနတ္တတရားချည်းဝါတကား"ဟု ထည်းကောင်း ရုပ်ဝီထိ၊ နာမ်ဝီထိအစဉ်အတိုင်း သုံးသပ်ပွားများအပ်၏။

ယခုဖော်ပြအပ်သော သမ္မသနနည်း ၄-မျိုးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ပိုမို၍ သိမ်မွေ့သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြခဲ့သော အစဉ်အတိုင်းပင် နည်းတစ်မျိုးအသားစားကျပြီးမှ နောက်နည်းတစ်မျိုးကို ဆက်လက်သုံးသပ်အပ်၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း "ဥပါဒ်"နှင့် ပျက်ခြင်း "ဝယ"(ဘင်) တို့ကို ထင်မြင်အောင် ရှုတတ်သောဉာဏ်ကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟုခေါ်၏။

သမ္မသနဉာဏ် ရင့်သန်ပြီးသောယောဂီသည် ဤသို့စဉ်းစားရာ၏။ "ရုပ်နာမ်တို့သည် မဖြစ်ခင်က အဘယ်သို့ဖြစ်ဖို့ရာ စုဆောင်း သိမ်းဆည်းအပ်ပြီးလည်းမရှိ။ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည့်အခါ၌ အရပ်တစ်ပါးသို့ရောက်သွား၍ စုပုံနေသည်လည်းမဟုတ်။ စောင်းကြိုးကို တီးလိုက်သည့်အခိုက်၌ အသံဖြစ်ပေါ်၍ တီးရပ်သွားသည့်အခါ အသံချုပ်ပျောက်သွားသကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဆိုင်ရာအကြောင်းများကြောင့် ရုတ်ခနဲဖြစ်ပေါ်ပြီး ချက်ချင်းပင် ချုပ်ပျောက်သွားကြ၏။ သို့အတွက် ဖြစ်နေသောရုပ်နာမ်တို့၌ အဟောင်းမပါ အသစ်ချည်းသာ ပါဝင်ကြ၏။

ထို့နောက် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အကြောင်းနှင့်တွဲဖက်၍ ဆက်လက်ရှုမှတ်ရာ၏။ "ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော အကြောင်းတရားတို့သည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ အာဟာရတို့တည်း။ စေတသိက် နာမ် တရားတို့ကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းကား အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ ဖဿတို့တည်း။ စိတ်နာမ်တရားကို ဖြစ်စေသောအကြောင်းကား အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ နာမရူပတို့တည်း။

ဤသို့ အကြောင်းနှင့်တွဲဖက်၍ နာမ်ရုပ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမှတ်ဖန်များလျှင် ဥပါဒ်ခဏ၊ ဘင်ခဏအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်တို့ အလိုလို ထင်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ အကြောင်းကို မစဉ်းစားတော့ဘဲ ဥပါဒ်ခဏ၊ ဘင်ခဏကိုသာ သတိထား၍ ခဏသမ္မသနနည်းဖြင့် ဆက်လက်ပွားများသော် အဖြစ်အပျက်များ အလွန်ထင်ရှားသာပြီး ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ရေအိုင်၌ မိုးစက်ကလေးများ ကျရောက်သည့်အခါ ရေပွက်ကလေးများသည် ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်း ပျက်စီးသွားသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ နေထွက်လာသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဆီးနှင်းပေါက်များ အရည်ပျော်ကျသွားသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အပ်နဖားကိုထွင်းသည့် စူးများပေါ်၌ မုန်ညင်းစေ့ကို တင်လျှင်တင်ချင်း လိမ့်ကျသွားသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်တို့သည် ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်း ပျက်စီးသွားလေတော့၏။

ဤသို့ ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်ကို မြင်မိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ဩဘာသခေါ် အရောင်အလင်းစသည့် ဥပက္ကိလေသာ ၁၀ ပါးတို့သည် မဆိုင်းမတွ ဖြစ်ပေါ်လာကြတော့၏။

ဥပက္ကိလေသာ ၁၀-ပါး။ ။ဝိပဿနာကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော တရားကို ဥပက္ကိလေသာဟုခေါ်၏။ ဝိပဿနူပက္ကိလေသာဟုလည်းခေါ်၏။

(၁) ဩဘာသ = ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ၊ စိတ်စေတသိက်လွန်စွာကြည်လင်မှုကြောင့် ကိုယ်မှအရောင်အဝါတို့သည် စိတ်အစွမ်းအားလျော်စွာ မိမိ၏

အနီး ဝန်းကျင်၌ဖြစ်စေ တစ်ခန်းလုံးဖြစ်စေ တစ်ကျောင်းလုံး တစ်နယ်လုံးမှ စ၍ စကြဝဠာတစ်ခုလုံးဖြစ်စေ ထွန်းလင်းလာလေ၏။

(၂) ပီတိ = ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိစေတသိက်။ ခုဒ္ဒိကာ, ခဏိကာစသည့် ပီတိ ၅-မျိုးတို့သည် ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

(၃) ပဿဒ္ဓိ = ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ကာယပဿဒ္ဓိနှင့် စိတ္တပဿဒ္ဓိစေတသိက် ၂-ပါးကြောင့် ယောဂီ၏ ကိုယ်စိတ် ၂-ပါးသည် ထူးထူးခြားခြား ငြိမ်းအေးလာ၏။)

(လဟုကာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ပါဂုညတာ, ဥဇုကတာ, စေတသိက်များလည်း ထူးထူးခြားခြား ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။)

(၄) အဓိမောက္ခ = ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စူးစိုက်စွာ သက်ဝင်ယုံကြည်သော သဒ္ဓါစေတသိက်။

(ဤသဒ္ဓါသည် ယုံကြည်ကာမတ္တမဟုတ်ဘဲ စူးစိုက်သက်ဝင်တတ်သော ဆုံးဖြတ်တတ်သောကြောင့် အဓိမောက္ခဟု အမည်ရ၏။ အဓိမောက္ခစေတသိက်ဟု မမှတ်လင့်။)

(၅) ပဂ္ဂဟ = ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်မဆုတ်အောင် အားပေးချီးမြှောက်တတ်သောဝီရိယ။

(၆) သုခ = တစ်ကိုယ်လုံးကို မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့ဖြင့် ထုံမွှမ်း၍ ချမ်းမြစေသည့် သုခဝေဒနာ။

(၇) ဉာဏ = ဝဇီရစိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ သွက်လက်လျင်မြန် အစွမ်းထက်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဤဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို ရှုမှတ်လိုက်သည့်အခါ အဖြစ်အပျက်ကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာ၏။

(၈) ဥပဋ္ဌာန = ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စွဲမြဲတည်သော သတိစေတသိက်။

(၉) ဥပေက္ခာ = တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာနှင့် အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ။ ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်တို့ ထင်ရှားနေသည့်အခါ ထင်အောင်ရှုဖို့ရာ ဗျာပါရမများတော့ဘဲ အသင့်အားဖြင့် ရှုစားတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တစေတသိက်ကို "တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ"ဟု ခေါ်၏၊ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဆင်ခြင်သည့်အခါ အလွန်လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ယှဉ်သည့် စေတနာကို "အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ"ဟု ခေါ်၏။

(၁၀) နိကန္တိ = သိမ်မွေ့သောတဏှာ။ သြဘာသ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အာလယနှစ်သက်တတ်သည့် တဏှာသည် နိကန္တိမည်၏ ဤတဏှာသည် အလွန်သိမ်မွေ့သဖြင့် တဏှာမှန်းပင် မသိသာချေ။ ဤတဏှာကို ယောဂီသည် ဝိပဿနာ၌ မွေ့လျော်မှုဟူသည့် "ဝိပဿနာရတိ" အဖြစ် ထင်မှတ်နေတတ်၏။

အထက်ပါဥပက္ကိလေသ ၁၀-ပါးတို့သည် "ဝိပဿနာဉာဏ်၏ညစ်နွမ်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဘေးရန်အန္တရာယ်များ" ဖြစ်ကြ၏၊ သြဘာသမှစ၍ ဥပေက္ခာတိုင်အောင် ရှေ့ဥပက္ကိလေသ ၉-ပါးတို့သည် အကုသိုလ်တရားများ မဟုတ်ကြပါ။ ပီတိမှ ဥပေက္ခာအထိ ဥပက္ကိလေသ ၈-ပါးတို့မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များ ဖြစ်ကြ၏။

သို့ရာတွင် သြဘာသစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသောအခါ (ငါ့မှာ ဖြစ်၏ဟု စွဲလမ်းသောဒိဋ္ဌိ၊ အလွန်နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏ဟု ထင်မှတ်တတ်သည့်မာနနှင့် "ငါ၏သြဘာသတည်း"ဟု စွဲလမ်း တပ်မက်သောတဏှာ) တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ဤတဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့သည် ဝိပဿနာစိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ဥပက္ကိလေသတို့တည်း။

ထိုတဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့၏ ဥပက္ကိလေသဟူသော အမည်ကို အာရုံဖြစ်သည့် သြဘာသ စသည်တို့အပေါ် တင်စား၍ ဖလူပစာရ, ဌာနူပစာရနည်းဖြင့် သြဘာသ, ပီတိ စသည်တို့ကိုလည်း ဥပက္ကိလေသဟု ခေါ်ဝေါ်ရပေ၏။

နောက်ဆုံး ဥပက္ကိလေသဖြစ်သော နိကန္တိတဏှာသည်ကား မုချအားဖြင့် ဥပက္ကိလေသဖြစ်၏။ ထိုနိကန္တိကို အာရုံပြု၍ နောက်ထပ် တဏှာ, မာန,ဒိဋ္ဌိတို့လည်း ဖြစ်ကြသေး၏။

ဥပက္ကိလေသ ၁၀-ပါးကို ၎င်းတို့အား အာရုံပြုကြသည့် တဏှာ, မာန,ဒိဋ္ဌိတို့နှင့် မြှောက်ပွားလိုက်လျှင် ဝိပဿနူပက္ကိလေသ ၃၀-ကို ရ၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ သြဘာသ,ပီတိ, ပဿဒ္ဓိစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည့်အခါ ပရိယတ်၌ မကျွမ်းကျင်သော အချို့ယောဂီတို့သည် "ငါ့မှာ ရှေးအခါက ဤကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါမျိုး မထွက်ဖူးချေ၊ ဤအရောင်အဝါကို ဖြစ်စေသောစိတ်သည် မဂ်စိတ်ဖိုလ်စိတ် ဖြစ်မည်၊ ထို့ကြောင့် ငါ မဂ်ဖိုလ်ရပြီ"ဟုလည်းကောင်း၊ "ငါ့တွင် ရှေးက ဤသို့သော ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့ မဖြစ်ဖူးချေ၊ ငါသည် မဂ်ဖိုလ်ကို ရောက်ပြီ" ဟုလည်းကောင်း၊ အထင်မှားကာ ဝိပဿနာသမ်းလွဲ၍ သာယာမှုတဏှာ, အထင်ကြီးမှုမာနနှင့် စွဲလမ်းမှုဒိဋ္ဌိတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ ညစ်နွမ်းသွား၏။

ပရိယတ်၌ ကျွမ်းကျင်ကြသည့် ယောဂီတို့ကား ထို ဩဘာသ, ပီတိ ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့ဘည် တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့၏ တည်ရာဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော အောရန်များတည်း၊ ထို ဩဘာသ စသည်ကို နှစ်သက်စွဲလမ်းနေမှုသည် မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန်မဟုတ်၊ လမ်းမှား ဖြစ်သည့် အမဂ္ဂတည်း။ ထိုဩဘာသ စသည်တို့ကို ဂရုမစိုက်ဘဲ အားထုတ်မြဲဖြစ်သည့် ဝိပဿနာကို ဆက်လက်အား ထုတ်ခြင်းသည်သာ မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန် "မဂ္ဂ" ဖြစ်၏၊ ဤသို့လျှင် လမ်းမှန်-မမှန်ကို ပိုင်းခြား တတ်သော ဉာဏ်အမြင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုဉာဏ်သည် သးမန်သိရုံမျှ မဟုတ်ဘဲ မဂ္ဂ-အမဂ္ဂ တို့ကို မျက်စိဖြင့် ရှုမြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်တတ်သောကြောင့် ဒဿနလည်းဖြစ်၏။ ဝိပဿနုပက္ကိလေသာ တို့မှ စင်ကြယ်သောကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိသည်းမည်၏၊ ထို့ကြောင့် "မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ဟု အမည်ရ၏။

ဤသို့လျှင် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရှေ့ပိုင်းကို မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနယ်ဟု သတ်မှတ်အပ်၏။

၆။ ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၊ ။မဂ်ဖိုလ် ရောက်ကြောင်း စင်ကြယ်သည့်ဉာဏ်အမြင်။

ပဋိပဒါ = မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်+

ဉာဏ = တောဘူတက သင်္ခါရကို အနိစ္စ,ဒုက္ခ, အနတ္တဟု သိမြင်တတ်သောဉာဏ်+

ဒဿန = သာမန်အသိမျိုး မဟုတ်ဘဲ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်သောအသိ+

ဝိသုဒ္ဓိ = ကိလေသာတို့မှ ဝေးသည်ထက်ဝေးကွာသဖြင့် လွန်စွာ စင်ကြယ်ခြင်း။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နောက်ပိုင်းမှ စ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ၉-ပါး သော ဉာဏ်စုကို ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဟု ခေါ်၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်။ ။မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိအဆင့်တွင် ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် ဖြစ်ခဲ့သော်သည်း အဆုံးမသတ်နိုင်ခဲ့၊ လမ်းခုလတ်တွင် ဝိပဿနုပက္ကိ-လေသတို့ နှောင့်ယှက်မှုကြောင့် ဝိပဿနာအစဉ် ရပ်တန့်သွားပြီး လမ်းမှားကို ပယ်၍ လမ်းမှန်ကို မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်တွင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထက်သန်လာအောင် တစ်ဖန်အားထုတ်ရပြန်၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်၏ အဖြစ်အပျက် ၂-မျိုးလုံးကို ထင်ရှားစွာ မြင်ရ၏။

ဘင်္ဂဉာဏ်။ ။ထို့နောက် ရုပ်နာမ်အဖြစ်အပျက်တို့ ကလွန်ထင်ပေါ်လာကြသောအခါ ထိုအဖြစ်အပျက်တို့သည် အလွန်လျင်မြန်လှသဖြင့် ယောဂီသည် အဖြစ်ကို အာရုံမပြုမိ၊ မရှုမိတော့ဘဲ အပျက်ကိုသာ မြင်ရလေ၏။ ဥပမာ ဆိုရသော် အင်းအိုင်မျက်နှာပြင်ထက်၌ မိုးစက်များ ကျရောက်သဖြင့် ရေပွက်ကလေးများ ဖြစ်ပေါ်လာကြရာတွင် အဖြစ်အပျက်က အလွန်လျင်မြန်လှသဖြင့် အဖြစ်ကို မမြင်လိုက်ရဘဲ အပျက်ကိုသာ မြင်ရတော့၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကိုသာမြင်သိသောဉာဏ်ကို ဘင်္ဂဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။ သင်္ခါရတရားတစ်ခု၏ ဘင်ကိုအာရုံပြုသော ဘင်္ဂဉာဏ်၏ ဘင်ကို တစ်ဖန် နောက်ထပ် ဉာဏ်တစ်ခုက ဆက်၍အာရုံပြုနိုင်သည့်အခါ ဘင်္ဂဉာဏ် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်၏။

ဘယဉာဏ်။ ။ဘေးအန္တရာယ်တို့ကို ကြောက်တတ်ပြီး အေးချမ်းစွာ နေထိုင်လိုသူတစ်ဦးသည် သစ်၊ ကျား၊ သားရဲ ပေါသောအရပ်ကို မြင်လျှင် ကြောက်စရာအရပ်ဟု ထင်မှတ်သကဲ့သို့ ယောဂီသည် ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ချည်းကိုသာ မြင်တွေ့နေရသည့်အခါ "ဤရုပ်နာမ်တို့သည် ရှေးရှေးဘဝများ၌လည်း ပျက်ခဲ့လှပြီ။ ယခုဘဝ၏ ရှေးကာလ၌လည်း ပျက်ခဲ့လှပြီ။ နှမ်းအိုးကင်း၌ နှမ်းစေ့များ တဖျစ်ဖျစ်ပျက်နေသလို နောက်နောက်ကာလ၌လည်း ပျက်နေကြဦးမည်၊ ရုပ်နာမ်တို့သည် ကြောက်စရာဘေးပါတကား"ဟု ထင်မြင်သော ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အာဒီနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ၊ မုစ္စိတုကမျတာ။ ။ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ်သော ဘေးကြီးပါတကားဟု ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသင်္ခါရတို့၌ အပြစ်မြင်သော အာဒီနဝဉာဏ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အပြစ်မြင်လျှင် ထိုသင်္ခါရတို့၌ မပျော်ပိုက်နိုင်တော့ဘဲ ငြီးငွေ့သည့် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဘယ၊ အာဒီနဝနှင့် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်တို့သည် တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။)

ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၌ ငြီးငွေ့လာသည့်အခါ ပိုက်ကွန်၌မိနေသော ငါးသည် ပိုက်ကွန်မှ လွတ်မြောက်လိုသကဲ့သို့ ထောင်ချောက်တွင်းမှသမင်ပျိုသည် ထိုထောင်ချောက်မှ လွတ်မြောက်လိုသကဲ့သို့ မြွေခံတွင်း၌ အဖမ်းခံနေရသော ဖားငယ်သည် ကိုးမြွေခံတွင်းမှလွတ်မြောက်လို သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂီသည် သင်္ခါရတရားမှ လွတ်မြောက်လိုသဖြင့် မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်ကို ပိုင်ဆိုင်လာတော့၏။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်။ ။ရုပ်နာမ်သင်္ခါရမှ လွတ်မြောက်လိုသော ယောဂီသည် လွတ်မြောက်နိုင်ရေးအတွက် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာတင်၍ တစ်ဖန်ရှုမှတ်ပြန်၏။ ပမာဆိုသော် ရေထဲ၌ချထားသည့်

ငါးအုပ်ချသောဆောင်းတွင်းမှ ငါးအသင်ဖြစ်၍ ရေမြွေဟောက်တစ်ကောင်ကို ဖမ်းမိသည့် တံငါယောကျ်ားသည် မြွေဆိုး၏ အမှတ်လက္ခဏာဖြစ်သော လည်ရေးသုံးရစ်ကိုမြင်လျှင် ကြောက်ရွံ့ ရှုံ့မုန်းသည်ဖြစ်လျက် မြွေကို အလျှပ် အမြန် လွှတ်ပစ်လို၏၊ သို့သော် အလွှတ်တွင် မိမိလက်ကို ကိုက်သွားမည်စိုးသော ကြောင့် ရုတ်တရက်မလွှတ်သေးဘဲ မြွေပင်ပန်းသွားအောင် မြွေကိုင်ထားသည့် လက်ကို မြှောက်ပြီးလျှင် သုံးလေးပတ်မျှ လှည့်ချမ့လေ၏။ ထို့နောက် မြွေကို အဝေးသို့လွှတ်ပစ်လိုက်ပြီး ကုန်းထက်သို့ အလျှင်အမြန် ပြေးတက် လေ၏။

ထို့အတူ သင်္ခါရရုပ်နာမ်တို့ကို မှုလကနှစ်သက်ခဲ့ပြီးနောက် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို မြင်တွေ့သည့်အခါမှ ဘယ၊ အာဒီနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ၊ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်တို့ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ထိုရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ဖို့ရာ အနိစ္စ စသည့်လက္ခဏာ များကို တဖန်ရှုမှတ်ရပြန်၏။

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်။ ။ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ် နိုင်ပြီးသည့်နောက် သင်္ခါရတို့၌ ဘယ၊ အာဒီနဝ စသည်တို့ဖြင့် မရှုတော့ဘဲ လျစ်လျူရှုနိုင်သောဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်၏။ ဤဉာဏ်ကို သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။ ဤဉာဏ်ဖြင့် လျစ်လျူရှုသည်ဆိုသော်သည်း လုံးလုံးလျားလျား အာရုံမပြုဘဲ နေသည်မဟုတ်။ ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးပင် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရကို အာရုံပြုကြ၏။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် ရုပ်နာမ်ကို အာရုံပြုသည့်အခါ သာယာနှစ်သက်ခြင်းလည်းမရှိ၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းမရှိဘဲ လျစ်လျူရှုသည့် အနေဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆင်ခြင်နေခြင်းဖြစ်၏။

ဥပမာဆိုသော် မယားကိုချစ်မြတ်နိုးသော ယောကျ်ားတစ်ဦးသည် အခြားသောယောကျ်ားများနှင့် မိမိဇနီး ဖောက်ပြားနေသည်ကို မြင်သိသည့် အခါ ဇနီးကို ကွာရှင်းလိုက်၏။ ထိုသည့်နောက်၌ ဆိုအမျိုးသမီး ဆက်လက် ဖောက်ပြားနေသည်ကို မြင်တွေ့ရသော်လည်း ထိုယောကျ်ား၌ တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိဘဲ လျစ်လျူရှုကာ နေနိုင်သကဲ့သို့တည်း။

အနုလောမဉာဏ်။ ။အထက်မဂ်ခန်း၌ ရလတ္တံ့သော ဗောဓိပက္ခိယ အားလုံးတို့အားလည်းကောင်း၊ ဥဒယဗ္ဗယစသည့်အောက်ဉာဏ် ၈-ပါးတို့အား လည်းကောင်း၊ လျော်ကန်သောဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့၌လျစ်လျူရှုကာ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုဖန်များလေသော် သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုလိုတော့ဘဲ သင်္ခါရတို့မှ

တွန့်ဆုတ်လျက် သင်္ခါရမှလွတ်ကင်းရာ 'နိဗ္ဗာန်သို့ စိတ်ညွတ်နေ၏။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ကို မမြင်တွေ့ရသေးသဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုပင် အာရုံပြုနေရသေး၏။

ပမာဆိုသော် ရှေးအခါက ရွက်လှေကြီးများဖြင့် သမုဒ္ဒရာအတွင်း ခရီးသွားကြသည့်အခါ ကျီးငှက်များကို ယူဆောင်သွားကြ၏။ ကမ်းကို မမြင်ရသည့်အခါ ထိုကျီးငှက်တစ်ကောင်ကို လွှတ်ကြ၏။ ထိုကျီးသည် လျင်မြန်စွာ ပျံဆန်း၍ ကမ်းကိုရှာ၏။ ကမ်းကိုမမြင်လျှင် လှေသို့ပြန်လာပြီး ရွက်တိုင်ထိပ်၌နား၏။ ထို့နောက် ကမ်းကိုရှာပြန်၏။ မတွေ့သော် ရွက်တိုင်သို့ပြန်လာပြန်၏။ ကမ်းတွေ့လျှင်ကား လှေသို့ပြန်မလာတော့ဘဲ ကမ်းရောက်အောင် တစ်ဟုန်တည်း ပျံသွားလေ၏။

ထို့အတူ ယောဂီ၏စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုမမြင်သေးသမျှ သင်္ခါရကိုပင် အာရုံပြု၍ နိဗ္ဗာန်ကို ဆက်လက်၍ရှာဖွေနေ၏။ နိဗ္ဗာန်မြင်လောက်သည့်အကြိမ်၌ကား ပရိကမ္မ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟု အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် ဂေါတြဘူဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် မဂ်ဖိုလ်ရောက်အောင် တိုးတက်သွားလေတော့၏။

ထို့ကြောင့် အနုလောမဉာဏ်ဟူသည် မဂ္ဂဝီထိ၌ပါသော ပရိကမ္မ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံကိစ္စတပ်သည့် ဉာဏ်ပင်တည်း။ ဂေါတြဘူကား သင်္ခါရကို အာရုံမပြု၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသောကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၌ မဝင်ချေ။ သို့သော် ဝိပဿနာဉာဏ်များ၏ အထွတ်အထိပ်၌ရှိသောကြောင့် "ဝိပဿနာတွင် သွင်းယူရမည်" ဟု ဆို၏။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ ။ မဂ်တရားကို ဝုဋ္ဌာနဟုခေါ်၏။ မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ဝါ) မဂ်နှင့် နီးကပ်နေသောဝိပဿနာသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဖြစ်၏။

မဂ်တရားသည် သင်္ခါရကိုအာရုံမပြုဘဲ နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုသဖြင့် သင်္ခါရတည်းဟူသော အာရုံနိမိတ်မှ ထွက်မြောက်၏။ မဂ်ရပြီးလျှင် သံသရာဝဋ်၌ ကြာရှည်စွာ ခန္ဓာအစဉ်မဖြစ်တော့ပြီ။ သောတာပတ္တိမဂ်ရလျှင်ပင် ဘဝမဆုံ၌ အလွန်ဆုံး ၇-ဘဝသာ ဖြစ်ခွင့်ရှိတော့၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်တရားသည် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည့် ဝဋ်မှထမြောက်၏။ ဤသို့ထမြောက်သောကြောင့် မဂ်ကို ဝုဋ္ဌာနဟုခေါ်၏။

ထိုဝုဋ္ဌာနမည်သော မဂ်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိပဿနာသည် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၏ နောက်ဆုံးအပိုင်း (အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော အပိုင်း)နှင့် အနုလောမဉာဏ်တို့ပင်တည်း။

ဂေါတြဘုစိတ် = ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်နိုင်သောစိတ်။

စဂ္ဂဝီထိ၌ပါဝင်ကြသော ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံစိတ်တို့သည် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟူသော လက္ခဏာတစ်ပါးပါးကို အာရုံပြု၏။ ဂေါတြဘုစိတ်သည်ကား ရုပ်နာမ် သင်္ခါရကို အာရုံမပြုဘဲ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။

ထို့ကြောင့် ဂေါတြဘုသည် "မဂ်ရှေ့မှ နိဗ္ဗာန်ကိုညွှန်ပြတတ်သော ကြောင့် မဂ်ဇောဖိုလ်ဇောတို့၏ ရှေ့သွားဖြစ်သည့် အာဝဇ္ဇန်းနှင့်တူ၏"ဟု မှတ်ချက်ချကြ၏။

ဂေါတြဘု၏နောက်၌ မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ယောဂီသည် အရိယာအနွယ်သို့ ရောက်လေတော့၏။ သို့အတွက် ဂေါတြဘုစိတ်သည် ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုးကျော်ဖြတ်တတ်သော တရားပေတည်း။ ဂေါတြဘုစိတ်သည် အရိယာအနွယ်သို့လည်း ရောက်စေသောတရားဖြစ်၏။

ပုထုဇဉ်အနွယ်ဟူသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကင်းသော ခန္ဓာအစဉ်ဖြစ်၏။ အရိယာအနွယ်ဟူသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကင်းပြီးသော ခန္ဓာအစဉ်ဖြစ်၏။ ဂေါတြဘုစိတ်ဖြစ်သောအခါ အရိယာအနွယ်သို့ မရောက်သေးသော်လည်း ရောက်တော့မည်ဖြစ်၍ အဒိသ္သပစ္စရအားဖြင့် ရောက်၏ဟု ဆိုရ၏။

အနုလောမဉာဏ်နှင့် ဂေါတြဘုတို့၏ သတ္တိထူး။ ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံတည်းဟူသော အနုလောမဉာဏ်သည် မောဟအမှောင်ကို ပယ်ရှားနိုင်သော်လည်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို မမြင်နိုင်။ ဂေါတြဘုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်နိုင်၏။ သို့သော် မောဟကို မပယ်နိုင်။

ပဓာနိုင်းရသော် နက္ခတ်ဆရာသည် ညဉ့်အခါ၌ နက္ခတ်ကိုကြည့်ရှုလေသော် တိမ်တိုက်များဖုံးကွယ်နေသဖြင့် နက္ခတ်ကိုမမြင်ရချေ။ ထိုအခါ လေခပ်ပြင်းပြင်း တိုက်လိုက်သဖြင့် အကြမ်းစားတိမ်များ ကင်းစင်သွားကြ၏။ ထို့နောက် တစ်ဖန် ဒုတိယအကြိမ် လေတိုက်ခတ်လာသဖြင့် အလတ်စားတိမ်များ လွင့်စဉ်သွားကြ၏။ ထို့နောက်တစ်ဖန် တတိယအကြိမ် လေတိုက်ခတ်လာသဖြင့် ကြွင်းကျန်သည့်တိမ်လွှာအားလုံး လွင့်စဉ်သွားကြ၏။ ထိုအခါ နက္ခတ်ကို ကောင်းစွာမြင်ရလေ၏။

ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော လမင်းကို ကြည့်ရှုရာဝယ် မောဟအမှောင်ကွယ်ကာသဖြင့် မမြင်ရချေ။ ပရိကန်, ဥပစာ, အနုလုံဟူသော လေသုံးကြိမ်တိုက်ခတ်လာပြီး မောဟအမှောင်ကို ပယ်ရှားလိုက်သည့်အခါမှ ဂေါတြဘုဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသောလမင်းကို မြင်ရလေ၏။

၇။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး

ဂေါတြဘုစိတ် ချုပ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု လျက် မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဆီမီးသည် မီးစာကိုလောင်, အမှောင်ပယ်ခွင်, အလင်းရောင်လွှမ်း, ဆီကုန်ခန်းခမ္မ, ဤကိစ္စ ၄-ခုကို တစ်ပြိုင်တည်း ပြုနိုင်သကဲ့သို့ ထိုအတူ မဂ်တရားသည်လည်း ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း (တိုက်ရိုက်အာရုံပြုခြင်း)၊ မဂ္ဂသစ္စာကို ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်း ဟူသော ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တစ်ပြိုင်နက် ပြီးစေနိုင်၏။

မဂ်စိတ်တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဖိုလ်စိတ် ၃-ကြိမ်၊ မန္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဖိုလ်စိတ် ၂-ကြိမ်ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ဘဝင်ကျလေ၏။

မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိပုံ

“န ဒ မ ပ ဥ နု ဂေါ မဂ်
၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀၀၀
ဖိုလ် ဖိုလ်” ဘဝင် ဘဝင်
၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀

တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိပုံ

“န ဒ မ ဥ နုံ ဂေါ မဂ်
၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀ ၀၀၀ ၀၀၀
ဖိုလ် ဖိုလ် ဖိုလ်” ဘဝင် ဘဝင်
၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀ ၀၀၀

ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ။ ။မဂ္ဂဝီထိနောက် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်အစဉ် ပြတ်သည့်အခါ “ငါသည် ဤမဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုရပြီ”ဟု မဂ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝီထိ၊ “မဂ်၏အကျိုးကို ခံစားရပေပြီ”ဟု ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သောဝီထိ၊ “ဤနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရပေပြီ”ဟု နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သောဝီထိ၊ “ဤမျှသော ကိလေသာကို ပယ်ပြီးပြီ”ဟု ပယ်ပြီးသည့်ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သောဝီထိ၊ “ဤမျှသော ကိလေသာများ ကျန်သေးသည်”ဟု ကြွင်းကျန်သည့်ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သောဝီထိ၊ ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ ၅-မျိုးဖြစ်၏။

ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ ၅-မျိုးအနက် မဂ်ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်အသီးသီးကို ဆင်ခြင်သောဝီထိ ၃-ပါးကား မုချဖြစ်ပေါ်ရ၏၊ ကျန်ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ ၂-ပါးကား အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၌ဖြစ်၍ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၌ မဖြစ်။

သို့ဖြစ်၍ သောတာပတ္တိမဂ်ရပြီးနောက် ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅-ဝီထိ၊ သကဒါဂါမိမဂ်ရပြီးနောက် ၅-ဝီထိ၊ အနာဂါမိမဂ်ရပြီးနောက် ၅-ဝီထိ၊ အရဟတ္တမဂ်ရပြီးနောက်(ကြွင်းကျန်သည့်ကိလေသာမရှိ၍) ၄-ဝီထိ၊ ပေါင်းပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉ ဝီထိ ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ သီလ ဝိသုဒ္ဓိမှစ၍ အောက်ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးကို အားထုတ်ခဲ့ရာတွင် မဂ်၏ရှေ့နားရှိ အနုလုံသို့ရောက်လျှင် အောက်ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးပြည့်စုံလေပြီ။ သောတာပတ္တိမဂ်, သကဒါဂါမိမဂ်, အနာဂါမိမဂ်နှင့် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော မဂ် ၄-ပါးသည် ကိလေသာမှ စင်ကြယ်၍ သစ္စာ ၄-ပါးကို တိုက်ရိုက်သိတတ်သောကြောင့် "ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ဟု အမည်ရကြ၏။

လေ့ကျင့်ရန်မေးခွန်းများ

၁။ ဘာဝနာဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ သမထဘာဝနာနှင့် ဝိပဿနာဘာဝနာတို့သည် မည်သို့ကွာခြားကြသနည်း။

၂။ "ကမ္မဋ္ဌာန်း"ဟူသောဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းပြပါ။ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် အာရမ္မဏိက ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

၃။ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။ ၎င်းတို့အနက် မည်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ပွားများအားထုတ်လျှင် ရူပပထမဈာန်ကို ရနိုင်သနည်း။

၄။ စရိုက် ၆-မျိုးကို ဖော်ပြပါ။ မောဟစရိုက်ရှိသူသည် မည်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သင့်သနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၅။ အောက်ပါစရိုက်အသီးသီး ရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လျော်ညီသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို သတ်မှတ်ပေးပါ။

(က) ရာဂစရိုက် (ခ) ဒေါသစရိုက် (ဂ) ဝိတက်စရိုက် (ဃ) ဗုဒ္ဓိစရိုက် (င) သဒ္ဓါစရိုက် (စ) မည်သည့်စရိုက်မျှ ထင်ရှားမရှိသူ။

၆။ သမထဘာဝနာ ဘယ်နှစ်မျိုး ရှိသနည်း။ ထိုဘာဝနာတို့သည် မည်သည့် အာရုံနိမိတ်များကို အာရုံပြုကြသနည်း။

၇။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးတို့၏ သရုပ်ကိုရေတွက်ပြပါ။ ပထဝီကသိုဏ်းကို အားထုတ်ရန် ကသိုဏ်းဝန်းကို မည်သို့စီရင်ဆင့်သနည်း။

၈။ "အသုဘ" ခေါင်းအနက်ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် အသုဘ ၁၀-ပါး၏ သရုပ်ကိုရေတွက်ဖော်ပြပါ။ အသုဘဘာဝနာရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့် ဈာန်များကို ရနိုင်သနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၉။ "အနုဿတိ"ခေါင်း၏အနက်ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် အနုဿတိ ၁၀-ပါး ၏ သရုပ်ကို ရေတွက်ပြပါ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ပွားများသူသည် ဈာန်ရနိုင်-မရနိုင်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါ။

၁၀။ နတ်များကို ပူဇော်ပသခြင်းသည် ဒေဝတာနုဿတိဟု ခေါ်နိုင်ပါ သလား၊ မခေါ်နိုင်လျှင်မည်သို့ပြုလုပ်ပါမှ ဒေဝတာနုဿတိပွားများ ခြင်း ဖြစ်သနည်း။

၁၁။ မည်သည့်စရိုက်ရှိသောသူသည် ဥပသမာနုဿတိ ပွားများသင့်ပါသ နည်း။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းကို မည်သို့ ပွားများအားထုတ်ရသနည်း။ မည်သို့ သောအကျိုးကို ရရှိသနည်း။

၁၂။ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို မည်သည့်စရိုက်ရှိသူများ ပွားများအား ထုတ်သင့်သနည်း။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းကို မည်သို့ ပွားများရသနည်း။ ပွားများခြင်းဖြင့် မည်သည့်အကျိုးများ ဖြစ်ထွန်းသနည်း။

၁၃။ အပ္ပမညာကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-ပါးကို ဖော်ပြပါ။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၏ အာရုံ များကား အဘယ်နည်း။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့် ဈာန်များကို ရရှိနိုင်သနည်း။

၁၄။ အပ္ပမညာ ၄-ပါးကို အဘယ်ကြောင့် ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးဟု ခေါ် ဆိုရသနည်း။

၁၅။ "အာဟာရေပဋိကူလသညာ" ဖြစ်အောင် ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်များကိုမည် သို့ ရှုမှတ်ရသနည်း။ ဤသညာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား အဘယ်နည်း။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများခြင်းဖြင့် မည်သည့်အကျိုးထူးကို ရသနည်း။

၁၆။ အာရုပ္ပ ၄-ပါးကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းတို့၏အာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်းများ ကား အဘယ်နည်း။

၁၇။ ရူပါဝစရပထမဈာန် ဖြစ်ပေါ်အောင်မည်သို့အားထုတ်ရသနည်း။ ထိုသို့ အားထုတ်ရန် ဘာဝနာအစဉ်တက်ပုံကို အသေးစိတ် ဖော်ပြပါ။

၁၈။ ပထမဈာန်ရပြီးသူသည် ဒုတိယဈာန်သို့ ဆက်တက်လိုလျှင် မည်သို့ လုပ်ဆောင်ရသနည်း။

၁၉။ ရူပဈာန် ၅-ပါးလုံးရပြီးသည့်အခါ ပထမာရုပ္ပဈာန်ကို အလိုရှိသော် မည်သို့ ပွားများအားထုတ်ရသနည်း။

၂၀။ ဈာသိုဏ်းနှင့်ပတ်သက်သည့် နိမိတ် ၃-မျိုးကို ဖော်ပြပါ၊ ထိုနိမိတ်တို့သည် ပရမတ်တရားများလော၊ ပညတ်တရားများလော။

၂၁။ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်များသာ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ဖော်ပြပါ။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပါ ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကိုလည်း ဖော်ပြပါ။

၂၂။ မိမိရပြီးသောဈာန်၌ ဝသီဘော် ၅-ပါးနိုင်အောင် မည်သို့ လေ့ကျင့်ရသနည်း။

၂၃။ ခုခေတ်လူများသည် အဘိညာဉ်ရနိုင်သော အရည်အချင်း ရှိကြပါသလား။ မည်သို့အားထုတ်လျှင် အဘိညာဉ်ရနိုင်သနည်း။

၂၄။ အဘိညာဉ် ၅-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၇-ပါးတို့သရုပ်များကို ရေတွက်ပြပါ။

၂၅။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို အားထုတ်ရာ၌ မည်သို့ပရိကမ် ပြုသနည်း။

၂၆။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို ဆက်လက်အားထုတ်သည့်အခါ မည်သို့ ပရိကမ် ပြုရသနည်း။

၂၇။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ သိမှတ်ဖွယ်ရာ ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ဖြာကို အဓိပ္ပာယ်နှင့် တကွ ဖော်ပြပါ။

၂၈။ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးတို့သရုပ်နှင့် အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ဖော်ပြပါ။

၂၉။ အနုပဿနာ ၃-ပါးတို့အမည်နှင့် ဝိမောက္ခ ၃-ပါးတို့၏ အမည်များကို တွဲစပ်ပြပါ။

၃၀။ လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ သီလဝိသုဒ္ဓိပြည့်စုံရန် မည်မျှအားထုတ်ကြရသနည်း။

၃၁။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၏ အကျယ်အဝန်းကို ရှင်းပြပါ။

၃၂။ "လက္ခဏာ၊ ဝိမောက္ခ၊ ဝိမောက္ခမုခ"တို့ကိုရှင်းပြပါ။

၃၃။ မည်သို့သော အခြေအနေကို စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟုခေါ်သနည်း။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ရန် မည်သို့ ကျင့်ကြံအားထုတ်ရသနည်း။

၃၄။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဘို့ကို ရှင်းပြပါ၊ ဤတရားနှစ်ပါးတို့သည် မည်သို့ဆက်စပ်နေကြသနည်း။

၃၅။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤဝိသုဒ္ဓိသို့ရောက်ရှိရန် မည်သို့ အားထုတ်ရမည်နည်း။

၃၆။ စူဠသောတာပန်ဆည်ကား အဘယ်နည်း။ အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်ကိုကောင်းစွာနားလည်သူတစ်ယောက်အား စူဠသောတာပန်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပါသလား။

၃၇။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို ရှင်းပြပါ။ ဤဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ပါဝင်ကြသော ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်များကို ဖော်ပြပါ။

၃၈။ သမ္မသနနည်း ၄-ပါးဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့အား သုံးသပ်ပုံကို ဖော်ပြပါ။

၃၉။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ၎င်းဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ရန်မည်သို့ အားထုတ်သင့်သနည်း။

၄၀။ ဥပက္ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့၏သရုပ်နှင့် သဘောတို့ကို ဖော်ပြပါ။

၄၁။ ဥပက္ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့သည် မည်သို့သောနည်းဖြင့် ဝိပဿနာကို ညှိုးနွမ်းစေကြသနည်း။

၄၂။ ဝိပဿနာရှုပွားရာတွင် မည်သည့် တရားများကို ရှုမှတ်ရသနည်း။ လောကုတ္တရာတရားကို ရှုမှတ်နိုင်သလော။ ခွဲခြားဝေဖန်ပြပါ။

၄၃။ ဝိပဿနာပွားများအားထုတ်သူသည် မည်သည့်အခါ၌ မည်သို့သော အကြောင်းကြောင့် ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါများ ထွက်ပါသနည်း။

၄၄။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ ပါဝင်ကြသော ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်များကို ဖော်ပြပါ။

၄၅။ ဝိပဿနာရှုမှတ်သည့်အခါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ဘင်္ဂဉာဏ်, ဘယဉာဏ်, အာဒီနဝဉာဏ်နှင့် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်တို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

၄၆။ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်သည် မည်သို့သောဉာဏ်မျိုး ဖြစ်သနည်း။ ၎င်းဉာဏ်နှင့် ပဋိသင်္ခါဉာဏ်တို့ မည်သို့ဆက်သွယ်သနည်း။

၄၇။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် မည်သည့်တရားများကို အာရုံပြုသနည်း။ ထိုဉာဏ်မှ အနုလောမဉာဏ်သို့ ကူးပြောင်းပုံကို ရှင်းပြပါ။

၄၈။ အနုလောမဉာဏ်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ၎င်းဉာဏ်သည်မည်သည့် တရားများကို အာရုံပြုသနည်း။ ၎င်းဉာဏ်ယှဉ်သောစိတ်ကား အဘယ် စိတ်မျိုးနည်း။

၄၉။ ဂေါတြဘုစိတ်၏ ထူးခြားချက်များကို ဆွေးနွေးပါ။

၅၀။ ပထမအကြိမ် မဂ်ဆိုက်သော တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝီထိကိုပုံချပြပါ။ ၎င်းဝီထိ၌ပါဝင်ကြသော စိတ်အမျိုးမျိုးတို့၏ အာရုံများကိုဖော်ပြပါ။

၅၁။ ဖလသမာပတ္တိဝီထိဟူသည်ကားအဘယ်သို့သော ဝီထိမျိုးဖြစ်သနည်း။ မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များက ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြသနည်း။

၅၂။ သောတာပတ္တိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ် အသီးသီးတို့ပယ်သတ် ကြသော ကိလေသာများနှင့် အကုသိုလ်စိတ်များကို ဖော်ပြပါ။

၅၃။ သောတာပန်ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမ ဘုံ၌ တစ်ဖန်ပဋိသန္ဓေ နေဦးမည်လော။

၅၄။ အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တွင် ရာဂဒေါ်တကာစနှင့် ဒေါသကိုလောဘတို့ကြွင်း ကျန်သေးသလော။ အနာဂါမ်သည် ကာမဂုဏ်အာရုံများကို ခံစား သေးသလော။

၅၅။ ဖလသမာပတ်နှင့် နိရောဓသမာပတ်တို့ မည်သို့ ခြားနားကြသနည်း။ မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဤသမာပတ်နှစ်မျိုးလုံးကို ဝင်စား နိုင်ကြသနည်း။

၅၆။ ဈာန်သမာပတ်၈-ပါးကို ပိုင်ဆိုင်သော အနာဂါမ်တစ်ဦးသည်နိရောဓ သမာပတ်ကိုဝင်စားလိုလျှင် မည်သို့ပရိကမ်ပြုရသနည်း။ နိရောဓသမာ ပတ် ဝင်စားခိုက်၌ ရုပ်နာမ်အားလုံး ချုပ်ငြိမ်းနေပါသလား။ ရှင်း ပြပါ။

၅၇။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနေစဉ် မည်သည့် စိတ်စေတသိက်များနှင့် ရုပ်တရားများဖြစ်ပေါ်နေကြသနည်း။ အသက် ရှုခြင်း ရှိပါသလား။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသည့်အခါ မည်သည့် စိတ်ဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်သနည်း။

၅၈။ မဂ်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ မဂ်၏ ကိစ္စ ၄-ချက်ကို ဥပမာနှင့်တကွ ဖြေရှင်းပြပါ။

၅၉။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် အနတ္တဟုရှုလျှင် အဘယ် "ဝိမောက္ခမုခ" ဟု အမည်ရသနည်း။ ထို့နောက် ရအပ်သောမဂ်နှင့် မဂ်အနောက်ဖိုလ် များသည် အဘယ် ဝိမောက္ခမည်သနည်း။

၆၀။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် အနိစ္စဟုရှုလျှင် အဘယ် "ဝိမောက္ခမုခ" အမည်ရသနည်း။ ထို့နောက် ရအပ်သော မဂ်နှင့် မဂ်နောက်ဖိုလ်များသည် အဘယ် ဝိမောက္ခမည်သနည်း။

၆၁။ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို "သောတာပန္န" ဟု ခေါ်သနည်း။ သောတာပန်သည် အဘယ်ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်၍ အဘယ် ကိလေသာများကို နည်းပါးအောင် ပယ်သတ်သနည်း။

၆၂။ သောတာပန်သည် အရက်သောက်အေးသလော၊ အပါယ်ကျနိုင်သေးသလော။

၆၃။ ရဟန္တာသည် အဘယ်ကြောင့် အမြတ်ဆုံးအလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါသနည်း။

၆၄။ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်ရာ၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ခြင်း ရှိ-မရှိ ဆုံးဖြတ်၍ ပဥ္စမဈာန်အထိ ရနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ပဥ္စမဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၆၅။ ရူပဈာန်ကိုရပြီးနောက် အာရုပ္ပဈာန် ၄-ပါးကိုရရန် ပရိကမ်ပြုနည်းများကို အစဉ်အတိုင်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၆၆။ ဝိမောက္ခသုံးပါးကိုရေတွက်ပြ၍ မဂ်သည် ဝိမောက္ခသုံးပါးကွဲပြား၍ အမည်ရပုံကို ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၈)

၆၇။ မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော် ၉-ပါးကို ပုတီးစိပ်သောသူသည် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့တွင် အဘယ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုစီးဖြန်းနေသူဖြစ်ပါသနည်း၊ ရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၉)

၆၈။ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးကို ရေတွက်ပြ၍ အဘယ်သို့ အားထုတ်သည်ကို ဝိပဿနာအားထုတ်သည်ဟု ခေါ်ပါသနည်း။ သိသာရုံရှင်းပြပါ။ (၁၉၇၉)

၆၉။ ဝိပဿနာကိုညစ်ညူးစေတတ်သည့် တရား၁၀-ပါးကို ဖော်ပြပြီးလျှင် ဝိပဿနာအားထုတ်နေစဉ် မည်သည့်အခါ၌ အရောင်အလင်းစသော အထူးအဆန်းတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပါသနည်း။ (၁၉၇၉)

၇၀။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်လိုလျှင် မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းမျိုးကို ရွေးချယ်အားထုတ်သင့်သနည်း။ စရိုက်နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ကိုက်ညီအောင် ဖော်ပြခဲ့ပါ။
(က) ဒေါသကြီးသူ၊ (ခ) ဘုန်ပွေးပွေးမောတတ်သူ၊ (ဂ) အတွေးအကြံများသူ၊ (ဃ)ပညာဉာဏ်ကြီးသူ၊(င) သဒ္ဓါတရားအားကောင်းသူ။
(၁၉၈၁)

၇၁။ ဗုဒ္ဓဘာသာနည်းဖြင့် ပထဝီကသိုဏ်း အစရှိသော သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်မျိုးမျိုးကို အားထုတ်သောသူအား အဆင့်ဆင့် နိမိတ်များပေါ်လာပုံနှင့် ဈာန်ရပုံကို ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၈၀)

၇၂။ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ရန်အလို့ငှာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား မည်သည့်အခါ၌ ပုသုဇဉ်နယ်ဆုံး၍ အရိယာနယ်အစသို့ ရောက်သနည်း။ (၁၉၇၁)

၇၃။ လောကဘုံ လူအမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက်
(က) ကာမဂုဏ်ခင်မင်သူ
(ခ) သည်းမခံတတ်, စိတ်ဆတ်သူ
(ဂ) ကံတရားကို ယုံကြည်အားထားသူတို့အား စိတ်ဓာတ်တည်ကြည်ခိုင်မာရေးအတွက် သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းလုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၂)

၇၄။ အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မည်သည့် အဘိညာဉ်ပိုင်ရှင်များ ဖြစ်ကြသနည်း။
(က) မိုးပျံမြေလျှိုးတန်ခိုးပြသူ၊
(ခ) ရှေးဖြစ်ဟောင်းအောက်မေ့နိုင်သူ၊
(ဂ) တစ်ဖက်သား၏စိတ်ဓာတ်သိတတ်သူ။ (၁၉၇၃)

၇၅။ "သိပယ်ဆိုက်ပွား၊ လေးပါးအချက်၊ တစ်ပြိုင်နက်၊ မဂ်၏ကိစ္စတည်း" ဟူသောစကားကို ရှင်းလင်းဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၃)

၇၆။ ရိုးရိုးလူသူတော်စင်နှင့် အရိယာသူတော်စင်တို့၏ နယ်ခြား မှတ်တိုင်သဖွယ်ဖြစ်သော စိတ်ကိုဖော်ပြ၍ ယင်း စိတ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုပြည့်စုံစွာ ရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၇၃)

၇၇။ ဘာဝနာတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာပွားများပုံ ပွားများနည်းကိုဖော်ပြ၍ ထိုသို့ပွားများလျှင် မည်သို့အချိန်အခါမျိုး၌ မည်သည့်သမာဓိများကို ရနိုင်ပါသနည်း။ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၄)

၇၈။ ယခုခေတ်တွင် "အကြားအမြင်ရသည်" ဟု ပြောလေ့ရှိသူ ပေါ်များလှလေရာ ထိုသူတို့သည် ဒိဗ္ဗသောတ, ဒိဗ္ဗစက္ခုရသူများ ဖြစ်နိုင်-မဖြစ်နိုင် သင့်ကိုယ်ပိုင်ကျမ်းလာ အဘိညာဉ်ဖြစ်ပုံပြစကားရပ်ကို ထောက်ဆ၍ ဆုံးဖြတ်ပြပါ။ (၁၉၇၄)

၇၉။ သမထဘာဝနာ, ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ပွားများသင့်ပါသလား။ မည်သို့သောရည်မှန်းချက်ရှိသူသည်သာ ပွားများသင့်ပါသနည်း။ သင့်ကိုယ်ပိုင်ကျမ်းနှင့်အညီ ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၄)

၈၀။ ယခုခေတ်၌ သိပ္ပံပညာထွန်းကားသော ကမ္ဘာ့စက်မှုနိုင်ငံကြီးများပင် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ပွားများအားထုတ်သူများရှိရာ ထိုအာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၏ ပြင်ရင်းတရားကိုယ်နှင့် ဗွားများအား

ထုတ်ရန်သင့်လျော်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အထူးသင့်လျော်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၇၅)

၇၁။ ငွေးမွတ်ခေါင်းပါးသူတို့ကို ကူညီသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံနှင့်တွဲဖက်ဖော်ပြ၍ ထိုတရားကို ဗုဒ္ဓဘာသာနည်းလမ်းတကျ ဆက်လက်အားထုတ်ပါက ရရှိနိုင်သော အကျိုးထူးတရားများကိုလည်း ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၅)

၇၂။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ ဒေသနာနည်းအရ အမည်ပေးခဲ့ပါ။

(က) အပျော်အပါး လိုက်စားခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ပျက်စီးစေလိုခြင်း လုံးဝကင်းရှင်းသူ။

(ခ) အပျော်အပါးလိုက်စားခြင်း၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ တွေဝေမိန်းမောခြင်း အထူးနည်းပါးသူ။

(ဂ) အယူမှားမှု၊ သို့လော သို့လော တွေးတောမှု လုံးဝကင်းရှင်းသူ။

(ဃ) အပျော်လိုက်စား၊ ခိုက်ရန်ပွား၍ မိုက်မှားတွေဝေတတ်သူ၊ (၁၉၇၅)

၇၃။ အောက်ဖော်ပြပါတို့နှင့် သင့်လျော်သော (ယောဂီ) ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ညွှန်ပြပါ။

(က) ရွှံ့ဖွယ်လိလိ ပိုးလောက်အတိ ထွက်လျက်ရှိသော လူသေကောင်၊

(ခ) ထိုင်းမှိုင်းတွေဝေနေသူ၊

(ဂ) ဉာဏ်ပညာ အလွန်ထက်မြက်သူ၊

၇၄။ ဈာန်ကိုနိုင်နင်းစွာဝင်စားပြီး အစမ်းကင်းမြင်လာစေရန် မည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်ရမည်ကို ရှင်းပြ၍ အဘိညာဉ်က အမည်ရသော တရားများကိုလည်း ညွှန်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၅။ အဘယ်ဉာဏ်အမြင်သို့ ရောက်သောအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်ဝိပဿနာတရား ညစ်နွမ်းသွားကာ တရားသားမတက်ဘဲ ဆုတ်ယုတ်စေတတ်ပါသနည်း။ ဖြေဆို၍ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ် ညစ်နွမ်းဆုတ်ယုတ်စေတတ်သော တရားများကိုလည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၆)

၇၆။ မြေတောက်ပမှာ၊ ခေါင်းထောင်ကာဖြင့်၊ မြည်စွာရှူးရှဲ၊ ထုးကဲဖက်ပြိုင်၊ ကြီးနိုင်ငယ်ညှဉ်း၊ ပြုမူတတ်ခြင်းရှိသူအား မည်ကဲ့သို့သော

ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားများပေး၍ စိတ်နှလုံးနူးညံ့အောင် ပြုလုပ်ရသည်ကို ဖော်ပြပြီ ၊ အိပ်ပျော်သူများနှင့်အထူးသင့်လျော်သော အိပ်ဆေးထက် ကောင်းသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကိုလည်း ညွှန်ကြားခဲ့ပါ။ (၁၉၇၇)

၃၇။ မိမိစိတ်ကို နီဝရဏမြူမှေး အညစ်အကြေးတို့မှ စင်းဝေး သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ခြင်းရှိစေရန် အဘယ်ကဲ့သို့သော သမာဓိတရားများ ရရှိရန် လိုအပ်သည်ကို ဖော်ပြ၍ "ဝေါတြဘုစိတ်" ဟုခေါ်ဆိုရခြင်းအကြောင်း ကိုလည်း အဘိဓမ္မာဆရာအလိုကျ ရှင်းလင်းဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၃၈။ သမာဓိတရားအလွန်အားကောင်းသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ ကာယိက ဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခတို့မှ ကင်းဝေးပြီး မျက်မှောက်ဘဝ၌ နိဗ္ဗာန်ချမ်း သာကို ၇ ရက်တိုင်တိုင် ခံစားနိုင်ရန် မည်သည့် သမာပတ်ကိုဝင်စား ရမည်နည်း၊ ယင်းသမာပတ်ဝင်စားပုံ အစီအစဉ်ကိုပြည့်စုံစွာဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၇)

၃၉။ စရိုက်ကြမ်းသည်ဟု ပြောဆိုနေကြရာ ကြမ်းသောစရိုက်များကို အဘိ ဓမ္မာကျမ်း လာအရဖော်ပြ၍ စိတ်ပျံ့လွင့်သူအတွက် သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်း ညွှန်းခဲ့ပါ။ (၁၉၇၈)

၄၀။ တရားအားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား တရားသဘောတ၌ ရှုမျှော်လာသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပစာရဘာဝနာ၌ ရနိုင် သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ဖော်ပြပါ။ (၁၉၇၈)

၄၁။ ဝေါတြဘုစိတ်ဖြစ်ပုံကို အဘိဓမ္မာကျမ်းလာအရ ပြည့်စုံစွာဖော်ပြ၍ သောတာပတ္တိမဂ်ရာ ပယ်နိုင်သော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပြဆိုပါ။ (၁၉၇၈)

၄၂။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာတို့သည် လူသားတိုင်းကျင့်သုံးအပ်သော ပြဟ္မစိုရ်တရားများဖြစ်ကြ၏။ သို့ရာတွင် (က) မည်သို့သော ပုဂ္ဂိုလ် များအတွက် အထူးသင့်လျော်ပါသနည်း။ (ခ) မည်မျှအထိ အကျိုး ကျေးဇူး ရရှိနိုင်ပါသနည်း။ အသီးသီး ဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၉)

၄၃။ မီးပွင့်ယောက်ျားကဲ့သို့ နေ့မအား၊ ညမအား တရားအားထုတ်သဖြင့် ပုထုဇဉ်မှ အရိယာသို့ ကူးသွားရာတွင် "တံတားအဖွယ်" ဆက်သွယ် ပေးသောစိတ်ကို ဖော်ပြပြီးလျှင် မဂ်ကိစ္စလေးချက်ကိုလည်းဖြေဆိုပါ။ (၁၉၇၈)

၉၄။ သကဒါဂါမိမဂ်နှင့် အနာဂါမိမဂ်တို့သည်(က) အဘယ်တရားများကို (ခ) အဘယ်နည်းဖြင့် ပယ်ပါသနည်း။ အသီးသီးဖြေဆိုပါ။(၁၉၈၉)

၉၅။ တင့်တယ်သော ‘သောဘန’စိတ်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ရေတွက်ပြ၍ သာယာနာပျော်ဖွယ်သော သီချင်းသံကို ကြားရ၍ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်ကိုလည်း ဖော်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၉၆။ ရူပကုသိုလ်စိတ်၅-ပါးကို သရုပ်ထုတ် ရေတွက်ပြ၍ အရူပစိတ်ကို ဈာန် ၅-ပါးတွင် အဘယ်ဈာန်၌ ထည့်သွင်းရမည်ကိုလည်း ညွှန်ကြားပြပါ။ (၁၉၉၀)

၉၇။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော လောကုတ္တရာ စိတ်အကျယ်(၄၀)ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ရေတွက်ဖော်ပြ၍ ပထမဈာန် ၁ -ပါးကိုလည်း မမှားအောင် ထုတ်ဆောင်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၉၈။ ဆန္ဒ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဟိရီ, စိတ္တလဟုတာ, မုဒိတာ စေတသိက်များ၏သဘော လက္ခဏာများကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ဖော်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၉၉။ “သူ့အပေါ်မှာကိုယ်မေတ္တာရှိလိုက်တာ”ဟူသောစကား၌ “မေတ္တာ” အစစ်အမှန်အရကောက်ပြ၍ ဝီရိယစေတသိက်နှင့် အတူတကွ မဖြစ်နိုင်သော စိတ်တို့ကိုလည်း သရုပ်ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၀။ မိမိတို့သဘောအလျောက် တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင် အနိုင်မခံအရှုံးမပေး ခွပ်နေကြသော ကြက်ကလေးနှစ်ကောင်၏ သန္တာန်၌ (ခွပ်နေခိုက်) ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်စေတသိက်တို့ကို ဖော်ပြပါ။(၁၉၉၀)

၁၀၁။ ဝေဒနာ ၃-ပါး၊ ဝေဒနာ ၅-ပါးဟု ပြောဆိုကြရာ၌ ၃-ပါး၊ ၅-ပါးတို့၏ သရုပ်ကို ထုတ်ပြ၍ သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ကိုလည်း ညွှန်ကြားပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၂။ ကိစ္စ ၁၄-ပါးကို မမှားအောင် ရေတွက်ပြပါ။

၁၀၃။ စိတ် ၈၉-ပါးအနက် အခါခပ်သိမ်း ဒွါရခြောက်ပါးမှ လွတ်သော စိတ်များကို ညွှန်ကြားပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၄။ စိတ် ၈၉-ပါးအနက် လောကုတ္တရာအာရုံမှ တစ်ပါး ကျန်အာရုံများကို အာရုံပြုနိုင်သောစိတ်များကို သိသာရုံမျှ ဖော်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၅။ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ ဝီထိ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဘိဓမ္မာစကားဖြင့် ရှင်းပြ၍ ပဉ္စဒွါရဝီထိစိတ်၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိများကိုလည်း ဆိုင်ရာလေးဝါရဖြင့် တွဲစပ်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၆။ လောကတွင် "စိတ်ရှည်သည် စိတ်တိုသည်"ဟု ပြောဆိုကြရာ၌စိတ်၏ သဘာဝတမ်းသည် အဘိဓမ္မာသဘောအားဖြင့် မည်မျှရှည်လျားသည်ကို တွက်ချက်ပြ၍ ထိတ်လန့်ဖွယ်ရာအသံကို ကြားရသောအခါသင့်သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဝီထိစိတ်အစဉ်ကိုလည်း မှန်ကန်စွာ ရေးပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၇။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားများကို အစဦးဆုံးအားထုတ်သော (အာဒိကမ္မိက) ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ အဘယ်ဇောစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသနည်း။ ရှင်းပြ၍ ဤလောကဝယ် ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို လည်း အကြောင်းနှင့်တကွ ဖော်ထုတ်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၀၈။ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် ပုထုဇဉ်မရှိသောဘုံ၊ အရိယာမရှိသောဘုံ၊ နှစ်မျိုးလုံးရှိသောဘုံတို့ကို ခွဲခြားပြ၍ စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ သက်တမ်းကိုလည်း လူ့ဘုံအရေအတွက်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပါ။

၁၀၉။ ဤလောကတွင် သတ္တဝါတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ပဋိသန္ဓေ လေးမျိုးကို ထုတ်ပြ၍ စာဖြေသူသည် အဘယ်ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် လူ့ဘဝရောက်လာခဲ့သည်ကိုလည်း ရှင်းလင်းရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၀။ နေ့စဉ်မပြတ်ဝတ်ထား၍ ဘုရားရှိခိုးခြင်းသည် မည်သည့်ကံ ဖြစ်ပါသနည်း။ ဖြေဆို၍ တစ်စုံတစ်ယောက်အား သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကိုမတရား ယူလိုမှုနှင့် ပျက်စီးအောင်ကြံစည်မှုတို့ ဖြစ်ပွားအောင် ခိုင်းစေတတ်သော မူလတရားခံတို့ကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၁။ ရထားစက်ဘီးကဲ့သို့ ဘဝသံသရာ အစဉ်မပြတ် လည်ပတ်ပုံကိုရှင်းပြ၍ ဘဝသံသရာအစဉ်ပြတ်၍ အသည်ရပ်အောင် အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့်မည်သို့ ထိန်းအုပ်ရမည်ကိုလည်း နည်းညွှန်ခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၂။ ရုပ် ၂၈-ပါးတွင် ရုပရုပ်၏ အကျဉ်းသရုပ်ကို ဖော်ပြ၍ သဒ္ဒါခန္ဓာကိုယ်၌ ရုပ်တရားများ တိုးပွား၊ စည်ပင်၊ ရင့်ရော် ပျက်စီးခြင်းသည် အဘယ်ရုပ်တို့၏ သဘောလက္ခဏာများ ဖြစ်ပါသနည်း၊ ရုပ်အမည်မျှ ဖော်ပြရေးသားခဲ့ပါ။

၁၁၃။ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ဆက်သွယ်နေသော ဤလောက၌ ရုပ်ဝတ္ထုများကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားများကို ဖော်ပြ၍ စကားပြောသံ၊ ဂီတဆက်သီချင်းသံတို့သည် မည်သည့် သဒ္ဒရုပ်များ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း ရှင်းလင်းဖြေဆိုခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၄။ ရုပ်ပြဟ္မာများ၌ လူသားတို့ကဲ့သို့ ပြဟ္မာဝယော်ကျော်း, ပြဟ္မာမိန်းမ ဟူ၍ လိင်အားဖြင့် ခွဲခြားရှိပါသလော၊ အကြောင်းပြဖြေဆို၍ရုပ်ဘုံ၌ ရထိုက်သော ရုပ်များကိုလည်း ရေတွက်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၅။ သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ အစဉ်အမြဲ ကိန်းအောင်းလျက် ရှိနေသော တရားအစုတို့ကိုဖော်ပြ၍ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ရှင်းလင်းရေးခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၆။ အမှန်လေးချက် သစ္စာနက်ကို သိမြင်စေကြောင်းတရားအပေါင်းကို တရားကိုယ်များနှင့်တကွ ယှဉ်တွဲဖော်ပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၇။ သတ္တဝါတို့အား ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကံတို့ကို ကျူးလွန်မိအောင် အားပေးလှုံ့ဆော်စေတတ်သော အကြောင်းရင်းတရားတို့ကို ထုတ်ပြ၍ အောက်ပါတို့၏ တရားကိုယ်များကိုလည်း ကောက်ပြခဲ့ပါ–

(ဏ) အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ၊ (ခ) အညာတာဝိန္ဒြေ။ (၁၉၉၀)

၁၁၈။ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားခဲ့သော တရားအပေါင်းတို့တွင် "သစ္စာလေးပါးမှလွတ်သော တရားမည်သည် မရှိ" ဟူ၍ ဆိုရိုးစကားရှိရာ သစ္စာ မဝင်သောတရားများ ရှိကောင်းပါသလော၊ အကြောင်းပြဖြေဆိုပါ။ (၁၉၉၀)

၁၁၉။ အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်သည်ဟူသောပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နည်းအရ အဝိဇ္ဇာကြောင့်သင်္ခါရဖြစ်လျှင် အဝိဇ္ဇာသည်အဘယ်တရားကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်း။ အကြောင်းပြဖြေဆို၍ ဘဝကိုလည်း ပြည့်စုံအောင် သရုပ်ခွဲပြပါ။ (၁၉၉၀)

၁၂၀။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လည်ပတ်ရာတွင်ဆက်စပ်မှုသုံးခုကို ဖြေဆိုပြီးလျှင် အကျိုးဖြစ်ပြီးမှ အကြောင်းဖြစ်ရသော ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းကိုလည်း ညွှန်ပြခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၂၁။ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း၏ သဘောသဘာဝကို အရှင်အနုရုဒ္ဓါဆရာ၏ အလိုကျ ပြည့်စုံအောင်ရှင်းပြပြီးလျှင်၊ အောက်ပါတို့သည် မည်သည့် သဒ္ဒပညတ်များ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း ဖြေဆိုခဲ့ပါ–

(က) ခေါင်းလောင်းသံ၊ (ခ) စာဖြေပုဂ္ဂိုလ်၊ (၁၉၉၀)

၁၂၂။ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းလာ အမထနှင့်ဝိပဿနာတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကွဲပြားခြားနားအောင် ရေးပြပြီးလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း အစဉ်အောက်မေ့ ပွားများရမည့် တရားဆယ်ပါးကိုလည်း ထုတ်ဖော်ရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၂၃။ လောကတွင် လူတစ်ဦးထက်ထူး၍ အလွန်အကြူး သိတတ်၊ မြင်တတ် ကြားတတ်သောသူကို "အကြား အမြင်ရ ပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ခေါ်ဆိုရာ အဘယ်သို့သောတရားထူးများကို ရရှိသောကြောင့် အကြားအမြင်ရ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်း၊ ဖြေဆို၍ရရှိအပ်သောတရားထူးများ ကိုလည်း ဖော်ပြရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

၁၂၄။ လောကီနယ်ပယ်တွင် လေယာဉ်၊ လှည်းယာဉ်တို့ဖြင့် လိုရာခရီးသို့ အရောက်သွားနိုင်ကြသကဲ့သို့ လောကုတ္တရာနယ်ပယ်တွင် နိဗ္ဗာန်ခရီးသို့ အဘယ်ယာဉ်ရထားတို့ဖြင့်အရောက်သွားနိုင်ကြမည်နည်း၊ ပြည့်စုံအောင်ဖြေဆို၍ ဝိပဿနာညစ်နွမ်းကြောင်း အန္တရာယ် ဆယ်ပါးကို လည်း ထုတ်ဆောင်ရေးသားခဲ့ပါ။ (၁၉၉၀)

(က)

စိတ်ပိုင်းဇယားချုပ်						
စိတ်အမည်		အကုသိုလ်	ကုသိုလ်	ဝိပါက်	ကြိယာ	စိတ်ပေါင်း
လောဘမူ	၈	ဒိဋ္ဌိသံ,ဒိဋ္ဌိဝိ ++++---- အသ				အကုသိုလ်-၁၂ / * အသောဘနစိတ် - ၃၀ / ကာမစိတ် - ၅၄ / လောကီစိတ် - ၈၁ / စိတ်အကျဉ်း - ၈၉ / စိတ်အကျယ် - ၁၂၁
ဒေါသမူ	၂	ပဋိဃသံ * အသ				
မောဟမူစိတ်	၂	ဝိစိသံ,ဥဒ္ဓစ္စသံ				
အကုသလဝိပါက်	၇			စက်ယှါကာတီ, သောဇိသံ		အဟိတ်-၁၈
အဟိတ်ကုသလဝိပါက်	၈			စက်ယှါကာတီ, သောဇိသံတီ		
အဟိတ်ကြိယာ	၃				ပဉ္စဒွါ, ဟသိ, မနောဒွါ	
မဟာကုသိုလ်	၈		ဉာသံ,ဉာဝိ ++++---- အသံ			မဟာကုသိုလ်စသည်-၂၄
မဟာဝိပါက်	၈			++++----		
မဟာကြိယာ	၈				++++----	
ရူပါဝစရကုသိုလ်	၅		တက်ဝိပီသုဥဧကဲ, ပဉ္စတံ စပဉ္စ			ရူပါဝစရ-၁၅ / မဟဂ္ဂုတ်-၂၇ / ဈာန်စိတ် (၆၇) ပါး
ရူပါဝစရဝိပါက်	၅			++++-		
ရူပါဝစရကြိယာ	၅				++++-ဘိ	
အရူပါဝစရကုသိုလ်	၄		အာကာ,အာကိ, ဝိညာ နေဝ			အရူပါဝစရ-၁၂
အရူပါဝစရဝိပါက်	၄			----		
အရူပါဝစရကြိယာ	၄				----	
လောကုတ္တရာကုသိုလ်	၄		သော,သ,အ,အ ± ± ± ±			လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း-၈
လောကုတ္တရာဝိပါက်	၄			± ± ± ±		
သောတာပတ္တိမဂ်	၅		တက်ဝိပီသုဥဧ, ပဉ္စတံ စပဉ္စ ++++-			မဂ်အကျယ်-၂၀ / လောကုတ္တရာအကျယ်-၄၀
သကဒါဂါမိမဂ်	၅		++++-			
အနာဂါမိမဂ်	၅		++++-			
အရဟတ္တမဂ်	၅		++++-			
သောတာပတ္တိဖိုလ်	၅			++++-		ဖိုလ်အကျယ်-၂၀
သကဒါဂါမိဖိုလ်	၅			++++-		
အနာဂါမိဖိုလ်	၅			++++-		
အရဟတ္တဖိုလ်	၅			++++-		
စိတ်အကျဉ်း		၁၂	၂၁	၃၆	၂၀	ပေါင်း = ၈၉
စိတ်အကျယ်		၁၂	၃၇	၅၂	၂၀	ပေါင်း = ၁၂၁

သင်္ကေတအမှတ်များ =
+ = သောမနဿသဟဂုတ်
- = ဥပေက္ခာသဟဂုတ်
• = ဒေါမနဿသဟဂုတ်
∧ = ဒုက္ခသဟဂုတ်
∨ = သုခသဟဂုတ်
± = သော-ဥအရော

စေတသိက်ပိုင်း - သမ္ပယောဂနည်း - ၁၆

စေတသိက်များ			လောဘမူ-၈	ဒေါသမူ-၂	ဝိစိကိစ္ဆာ-၁	ဥဒ္ဓစ္စ-၁	ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်-၁၀	သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း-၂	သန္တီရဏ-၃	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း-၁	မနောဒွါ,ဟသိ-၂	မဟာကုသိုလ်-၈	မဟာဝိပါက်-၈	မဟာကြိယာ-၈	ပထမရှာန်-၃	ဒုတိယရှာန်-၃	တတိယရှာန်-၃	စတုတ္ထရှာန်-၃	ပဉ္စမရှာန်-၁၅	ပထမရှာန်-၈	ဒုတိယရှာန်-၈	တတိယရှာန်-၈	စတုတ္ထရှာန်-၈	ပဉ္စမရှာန်-၈	အကျဉ်းယှဉ်	အကျယ်ယှဉ်	သမ္ပယောဂနည်း	
			ကာမစိတ် - ၅၄: အကုသိုလ်-၁၂				အဟိတ်-၁၈					ကာမသောဘဏ-၂၄			မဟဂ္ဂုတ်-၂၇					လောကုတ္တရာကျင်း / လောကုတ္တရာကျယ်								
ဖဿ,ဝေ,သညာ, စေ,ဧ,ဇီ,မန	သဗ္ဗစိတ္တ(၇)	အညသမာန်း - ၁၃	=				=					=			=					=					၈၉	၁၂၁	၁	ပေါင်း (၇)
ဝိတက်	ပကိဏ်း ၆		=				×	=				=			=	×				=	×					၅၅	၁	
ဝိစာရ			=				×	=				=			=	=	×			=	=	×				၆၆	၁	
အဓိမောက္ခ			=		×	=	×	=				=			=					=					၇၈	၁၁၀	၁	
ဝီရိယ			=				×				=	=			=					=					၇၃	၁၀၅	၁	
ပီတိ			သော ၄	×			×		သော ၁	×	ဟသိ ၁	သော ၁၂			=	၉	×			=	၂၄	×				၅၁	၁	
ဆန္ဒ			=	×			×					=			=					=					၆၉	၁၀၁	၁	
မောဟ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ	မောစတုက် ၄	အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄	=				×					×													၁၂		၁	ပေါင်း (၅)
လောဘ	လောတြိ ၃		=	×																					၈		၁	
ဒိဋ္ဌိ			ဒိဋ္ဌိသံ ၄	×																					၄			
မာန			ဒိဋ္ဌိဝိ ၄	×																					၄			
ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ	ဒေါစတုက် ၄		×	=	×																				၂		၁	
ထိန, မိဒ္ဓ	ထိဒွေး ၂		သသင်္ ၅	×																					၅		၁	
ဝိစိကိစ္ဆာ			×		=	×																			၁		၁	
သဒ္ဓါ, သတိ, ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပ, အလောဘ, အဒေါသ, တတြမဇ္ဈတ္တ (ပဿဒ္ဓိ, လဟု, မုဒု, ကမ္မည, ပါဂုည, ဥဇု) ကာယ, စိတ္တ - ၂ချက်ဆို	သောဘဏသာဓာရဏ ၁၉	သောဘဏစေတသိက် ၂၅	အသောဘဏ ×									သောဘဏ =													၅၉	၉၁	၀	ပေါင်း (၄)
သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ	ဝိရတီ ၃											ရံသီး	×		×					အမြဲတပေါင်း = တည်း					၁၆	၄၈	၀	
ကရုဏာ, မုဒိတာ	အပ္ပမညာ ၂											ရံသီး	×	ရံသီး	ရံ = သီး				×	×					၂၈		၀	
ပညိန္ဒြေ	ပညာ ၁											ဉာဏ ထ ၁၂			=					=					၄၇	၇၉	၁	
ပေါင်း		၅၂	၁၉ / ၁၆	၂၀	၁၅	၁၅	၇	၁၀	၁၁	၁၀	၁၀	၃၈	၃၃	၃၅	၃၅	၃၄	၃၃	၃၂	၃၀	၃၆	၃၅	၃၄	၃၃	၃၃	ပေါင်း		၁	၆
သင်္ဂဟနည်းလှုပ်			၁၈ / ၂၁ / ၂၁ / ၂၀ / ၂၀	၂၀						၁၀	၁၂	၃၇ / ၃၃ / ၃၆	၃၂ / ၃၂ / ၃၁	၃၄ / ၃၄ / ၃၃														
သင်္ဂဟနည်းပေါင်း			၇				၄					၁၂			၅					၅					ပေါင်း	၃၃		

စေတသိက်ပိုင်း သင်္ဂဟနည်းဇယား

စိတ်အမည်များ		အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃							အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄							သောဘဏစေ ၂၅				စေတသိက်ပေါင်း	သင်္ဂြိုဟ်နည်း	
		သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ (၇) ပါး	ဝိတက်	ဝိစာရ	အဓိမောက္ခ	ဝီရိယ	ပီတိ	ဆန္ဒ	မောစတုက် ၄	လောဘ	ဒိဋ္ဌိ	မာန	ဒေါသစတုက် ၄	ထိနမိဒ္ဓ ၂	ဝိစိကိစ္ဆာ	သောဘဏသာဓာရဏ ၁၉	ဝိရတီ ၃	အပ္ပမညာ ၂	ပညိန္ဒြေ (၁) ပညာ			
လောဘမူ အသင်္ခါရိက	ပ	॥							॥	॥	॥	×	×			×				၁၉	၁	ပေါင်း(၇)
	ဒု	॥							॥	॥	×	॥								၁၉		
	တ	॥					×	॥	॥	॥	॥	×								၁၈	၁	
	စ	॥					×	॥	॥	॥	×	॥								၁၈		
လောဘမူ သသင်္ခါရိက အသင်္ခါရိကနည်းအတိုင်း	၄													॥						၂၁ ၂၁ ၂၀ ၂၀	၁ ၁	
ဒေါသမူ	အ	॥					×	॥	॥	×			॥	×	×	×				၂၀	၁	
	သ	॥					×	॥	॥	×			॥	॥	×					၂၂	၁	
ဝိစိကိစ္ဆာ	၁	॥			×	॥	×	×	॥	×					॥					၁၅	၁	
ဥဒ္ဓစ္စ	၁	॥					×	×	॥	×										၁၅		
ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်	၁၀	॥	×						×							×				၇	၁	ပေါင်း(၄)
သော - သန္တီရဏ	၁	॥				×	॥	×												၁၁	၁	
မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	၁	॥					×	×												၁၁		
ဟသိတုပ္ပါဒ်	၁	॥						×												၁၂	၁	
ဥ-ဘန္တီ၂မနောဓါတ်၃	၅	॥				×	×	×												၁၀	၁	
မဟာကုသိုလ် ပ-ဒွေ	၂	॥							×							॥				၃၈	၁	ပေါင်း: (၁၂)
॥ ဒု-ဒွေ	၂	॥														॥			×	၃၇	၁	
॥ တ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥				၃၇	၁	
॥ စ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥			×	၃၆	၁	
မဟာဝိပါက် ပ-ဒွေ	၂	॥														॥	×	×	॥	၃၃	၁	
॥ ဒု-ဒွေ	၂	॥														॥	×	×	×	၃၂	၁	
॥ တ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥	×	×	॥	၃၂	၁	
॥ စ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥	×	×	×	၃၁	၁	
မဟာ ကြိယာ ပ-ဒွေ	၂	॥							×							॥	×	॥		၃၅	၁	
॥ ဒု-ဒွေ	၂	॥														॥	×	॥	×	၃၄	၁	
॥ တ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥	×	॥		၃၄	၁	
॥ စ-ဒွေ	၂	॥					×	॥								॥	×	॥	×	၃၃	၁	
မဟဂ္ဂုတ် ပ-ဈာန်	၃	॥							×							॥	×	॥		၃၅	၁	ပေါင်း(၅)
॥ ဒု - ॥	၃	॥	×	॥												॥	×	॥		၃၄	၁	
॥ တ - ॥	၃	॥	×	×	॥											॥	×	॥		၃၃	၁	
॥ စ - ॥	၃	॥	×	×	॥		×	॥								॥	×	॥		၃၂	၁	
॥ ပဉ္စ - ॥	၁၅	॥	×	×	॥		×	॥								॥	×	×	॥	၃၀	၁	
လောကုတ္တရာ ပ-ဈာန်	၈	॥							×							॥	॥	×	॥	၃၆	၁	ပေါင်း(၅)
॥ ဒု - ॥	၈	॥	×	॥												॥	॥	×	॥	၃၅	၁	
॥ တ - ॥	၈	॥	×	×	॥											॥	॥	×	॥	၃၄	၁	
॥ စ - ॥	၈	॥	×	×	॥		×	॥								॥	॥	×	॥	၃၃	၁	
॥ ပဉ္စ ॥	၈	॥	×	×	॥		×	॥								॥	॥	×	॥	၃၃	၁	
သမ္ပယောဂနည်းဟူပုံ		၈၉	၅၅	၆၆	၇၈	၇၃	၅၁	၆၉	၁၂	၈	၄	၄	၂	၅	၁	၅၉	၁၆	၂၈	၄၇	ပေါင်း:	၃၃	

ပကိဏ်းပိုင်း - ဟေတုသင်္ဂဟ

ဟိတ်အမည်	အကု ၁၂ — လောဘ ၈ ဒေါသ ၂	အကု ၁၂ — မောဟ ၂	အဟိတ် ၁၈ — [illegible]	ကာမသောဘဏ ၂၄ — ဉာဏ်ဝိ ၁၂	ကာမသောဘဏ ၂၄ — ဉာဏ်သံ ၁၂	မဟဂ် ၂၇ လောကုတ် ၈ — [illegible]	မဟဂ် ၂၇ လောကုတ် ၈ — [illegible]	ပေါင်း	ဟိတ်
အဟိတ်			=					၁၈	×
ဧကဟိတ်		=						၂	မောဟ
ဒွိဟိတ်	=				=			၂၂	လောဘ၊မောဟ ဒေါသ၊မောဟ အလောဘ၊အဒေါသ
တိဟိတ်				=		=	=	၄၇	အလောဘ၊အဒေါသ အမောဟ

တိက်စသည်ဖြင့်ခွဲပုံ

တိက်	ကု ၃	အကု ၃	အဗျာ ၃			၉
ဇာတ်	ကု ၃	အကု ၃	ဝိ ၃	ကြိ ၃		၁၂
ဘုံ	ကာမ ၆	ရူ ၃	အရူ ၃	ကုတ် ၃		၁၅
ပုဂ္ဂိုလ်	ပုထု ၆	သော ၆	ဒါ ၆	နာ ၅	ရဟ ၃	၂၆

ကိစ္စသင်္ဂဟ

ကိစ္စအမည် ၁၄ / ဌာနအမည် ၁၀	အကု ၁၂ — အကု ၁၂	အဟိတ် ၁၈ — စက္ခု ဒွေ	သောတ ဒွေ	ဃာန ဒွေ	ဇိဝှာ ဒွေ	ကာယ ဒွေ	သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ဒွေ	ဥ-သန္တီရဏ ၂	သော-သန္တီရဏ ၁	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁	ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁	ကာမသောဘဏ ၂၄ — မဟာကုကြိ ၁၆	မဟာဝိပါက် ၈	မဟဂ် ၂၇ — မဟဂ်ကုကြိ ၁၈	မဟဂ်ဝိပါက် ၉	ကုတ် ၈ — လောကုတ် ၈	ပေါင်း
ပဋိသန္ဓေ၊ဘဝင်၊စုတိ								=						=		=		၁၉
၊အာဝဇ္ဇန်း										(=	=)							၂
(ဒဿန၊သဝန၊ဃာယန၊ သာယန၊ဖုသန)		=	=	=	=	=												၂စီ
သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း							=											၂
သန္တီရဏ								(=	=)									၃
ဝုဋ္ဌော											=							၁
ဇော	=											=	=		=		=	၅၅
တဒါရုံ								(=	=)					=				၁၁
တကိစ္စစသည်တပ်	၁	၁					၁	၅	၂	၁	၂	၁	၁	၄	၁	၃	၁	
ကိစ္စတပ်စိတ်ပေါင်း	၁၂	၁၀					၂	၂	၁	၁	၁	၁	၁၆	၈	၁၈	၉	၈	

ကိစ္စ	စိတ်
၁	၆၈
၂	၂
၃	၉
၄	၈
၅	၂

ဒွါရသင်္ဂဟ

ဒွါရအမည်	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁	စက္ခုဝိညာဏ် ၂	သောတဝိညာဏ် ၂	ဃာနဝိညာဏ် ၂	ဇိဝှာဝိညာဏ် ၂	ကာယဝိညာဏ် ၂	သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂	သော-သန္တီရဏ ၁	ဥ-သန္တီရဏ ၂	ဝုဋ္ဌော ၁	ကာမဇော ၂၉	အပ္ပနာဇော ၂၆	တဒါရုံ ၁၁	မဟဂ်ဝိပါက် ၉	ပေါင်း
စက္ခု၊သောတ၊ဃာန၊ဇိဝှာ၊ကာယ (ရုပ်ပဉ္စဒွါရ)	=	=	=	=	=	=	=	(=	=)	=	=		=		၄၆ စီ
မနောဒွါရ (နာမ်ဒွါရ)										=	=		=		၆၇
ဒွါရဝိမုတ် (ဒွါရမှလွတ်)									=				=	=	၁၉
တဒွါရစသည်၌ဖြစ်	၅	၁	၁	၁	၁	၁	၅	၆ မြဲ	၆ ရံဖန်	၆ မြဲ	၆ မြဲ	၁	၆ ရံဖန်	၆ မြဲလွတ်	
ဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်ပေါင်း	၁	၁၀					၂	၁	၂	၁	၂၉	၂၆	၈	၉	

ဒွါရ	စိတ်
၁	၃၆
၅	၃
၆ မြဲ	၃၁
၆ ရံဖန်	၁၀
ဒွါရလွတ်	၉

	အာရမ္မဏပစ္စည်း=အာရုံ						ပစ္စယုပ္ပန် = အာရမ္မဏိက	ဒိတ် ပါဒ်	မှတ်ချက်
၁	ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ / သဒ္ဒါရုံ / ဂန္ဓာရုံ ॥ ရသာရုံ / ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ					ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ	စက္ခုဝိညာဏ် ၂ / သော ၂ / ဃာန ၂ ဇိဝှာ ၂ / ကာယ ၂	၁၀ ဒုဿ	ကာမ ဇောက် ၂၅
၂	ပစ္စုပ္ပန် အာရုံ ၅ ပါး					ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ	မနောဓာတ် ၃ (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း + သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ၂)	၃ ထိန်	
၃	ကာမစိတ် ၅၄	စေတသိက် ၅၂	ရုပ် ၂၈			ကာမအာရုံ ၆ ပါး	တဒါရုံ ၁၁, ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁	၁၂ ဒွိဒုဿ	
၄	လောကီစိတ် ၈၁	စေတသိက် ၅၂	ရုပ် ၂၈	ပ ညတ်		လောကီအာ ရုံ ၆ ပါး	အကုသိုလ် ၁၂, မဟာကုဗြိ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၈	၂၀ ဝိသ	ကာမ မဟာကုဗြိ ယုတ်
၅	အရဟတ္တမဂ် ဖိုလ်ကြဉ်စိတ် ၈၇	စေတ သိက် ၅၂ [ကာလ	ရုပ် ၂၈ ၃ ပါး]	ပညတ် [ကာလ	နိဗ္ဗာန် ဝိမုတ်]	အရဟတ္တမဂ် ဖိုလ်ကြဉ် အာရုံ ၆ ပါး	မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄ ရူပကုသိုလ် အဘိညာဏ် ၁	၅ ပဉ္စ	အ ဇော က် ၁၁ / နိဗ္ဗာန် အဇော က် ၁၁
၆	စိတ် ၈၉	စေတ သိက် ၅၂ [ကာလ	ရုပ် ၂၈ ၃ ပါး]	ပညတ် [ကာလ	နိဗ္ဗာန် ဝိမုတ်]	အလုံးစုံသော အာရုံ ၆ ပါး	မဟာကြိယာ ဉာဏ သမ္ပယုတ် ၄ ကြိယာအဘိညာဏ် ၁, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁	၆ ဆ	
၇	ကသိုဏ်း ၁၀	အသုဘ ၁၀	ကာယဂ တာသတိ ၁	အာနာပါန သတိ ၁	ဗြဟ္မဝိဟာ ရ ၄	ပညတ်အာရုံ [မှော်ရုံ] ၂၆	အဘိညာဏ် ဒွေကြဉ် ရူပါဝစရစိတ် ၁၅	၂၁	ပညတ် ဇောက် ၂၁
၈	ကောင်း၊ ကင်း ပညတ် နတ္ထိဘော ပညတ်					ပညတ်အာရုံ [မှော်ရုံ]	အာကာသာနဉ္စာယတန ၃ အာကိဉ္စညာယတန ၃	ကော ဝိသ တိ	
၉	အာကာသာနဉ္စာယတန ကု, ကြိ အာကိဉ္စညာယတန ကု, ကြိ					[redacted] ဓမ္မာရုံ	ဝိညာဏဉ္စာယတန စိတ် ၃ နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ် ၃	၆ ဒွဆ	မဟဂ္ဂုတ် ဇောက် ၆
၁၀	နိဗ္ဗာန်					ဓမ္မာရုံ	လောကုတ္တရာ စိတ် ၈	၈ အဋ္ဌ	နိဗ္ဗာန်ဇောက်
	ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၁ ပါး ပါး					အာရုံ ၆ ပါး	ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိ ၁၉ စိ	၁၉	

ဝတ္ထုအမည်	အကု ၁၂			အဟိတ် ၁၈									ကာမသောဘဏ ၂၄			ရူပ ၁၅	အရူပ ၁၂			လောကုတ် ၈		ဘုံဝတ္ထု ဝိညာဏဓာတ်				
	၈ လောဘမူ	၂ ဒေါသမူ	၂ မောဟမူ	၂ စက္ခုဝိညာဏ်	၂ = သောတ	၂ = ဃာန	၂ - ဇိဝှာ	၂ - ကာယ	၃ မနောဓာတ်	၃ မနောဝိညာဏဓာတ်	၃ သန္တီရဏ	၁ ဟသိတုပ္ပါဒ်	၈ မဟာကုသိုလ်	၈ မဟာဝိပါက်	၈ မဟာကြိယာ	၁၅ ရူပါဝစရ	၄ အရူပကုသိုလ်	၄ အရူပဝိပါက်	၄ အရူပကြိယာ	၄ လောကုတ္တရာမဂ်	၄ လောကုတ္တရာဖိုလ်	[illegible] ပေါင်း	ဝတ္ထု - ဓာတ်	၁၁ ကာမ	၁၆ ရူပ	၄ အရူပ
စက္ခုသောတဃာန ဇိဝှာကာယ				॥	॥	॥	॥	॥														၁၀		၆	၃	x
ဟဒယအမြဲ		॥							॥		॥	॥		॥		॥				॥		၃၃	၄၃	၇	၄	၁
ဟဒယ ရံခါ	॥		॥							॥			॥		॥		॥		॥		॥	၄၂	၄၂			
ဝတ္ထုမှီ မမှီ																		॥				၄	၄			

ကပ် ၄ ပါး				အသင်္ချေယျကပ် ၄ ပါး				
အာယုကပ်	အန္တရကပ်	အသင်္ချေယျကပ်	မဟာကပ်	သံဝဋ္ဋ	သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ	ဝိဝဋ္ဋ	ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ	ရှည်ပြ ၄ ထမ
၁၀ နှစ်တမ်းမှ အသင်္ချေ၊ အသင်္ချေမှ ၁၀ နှစ်တမ်း	တက်ကပ် ဆုတ်ကပ် ၂ ပါး	အန္တရကပ် ၆၄ ကပ်	အသင်္ချေယျ ၄ ကပ်	ကမ္ဘာပျက်ဆဲ	ပျက်ပြီးတည်နေ	ကမ္ဘာဖြစ်ဆဲ	ဖြစ်ပြီးတည်နေ	

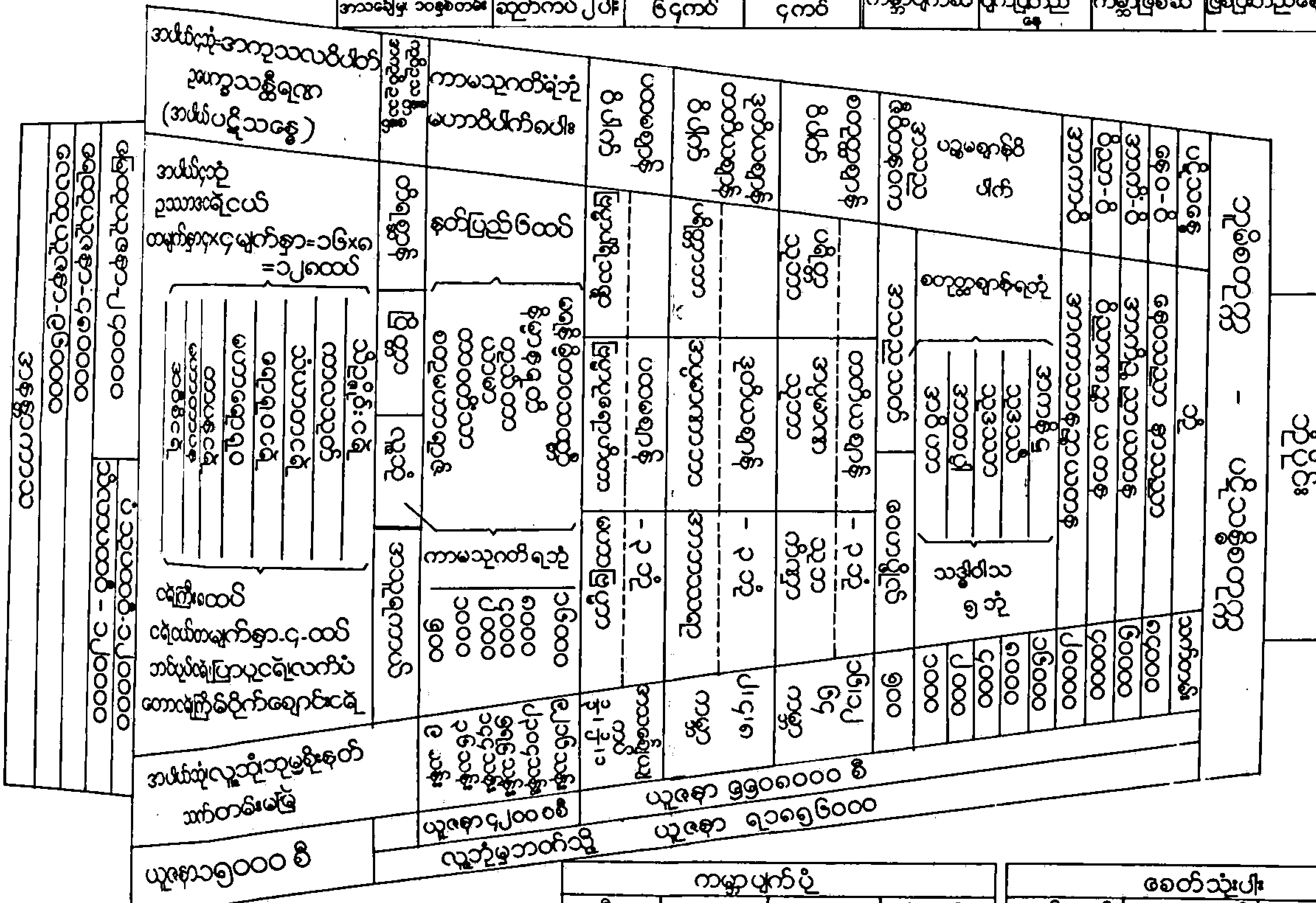

ကမ္ဘာပျက်ပုံ			
မီး	ရေ	လေ	ဘုံပျက်
၇(၅၆)			ပဌမဈာန် ၃ ဘုံ
	၈ကြိမ်မြော်		ဒုဈာန် ၃ ဘုံ
		၆၄ကြိမ်မြော်	တဈာန် ၃ ဘုံ

စေတီ သုံးပါး		
ဇာတိခေတ်	အာဏာခေတ်	ဝိသယခေတ်
စကြာဝဠာ တသောင်း	စကြာဝဠာကု ဋေတသိန်း	စကြာဝဠာအ သင်္ချေအနန္တ
အာဏာခေတ်သည်ကမ္ဘာဖြစ်အတူပျက်အတူဖြစ်၏		

ဘုံပိုင်း - ကံအကျိုးပုံ

ကံလေးပါး	စိတ်စေတနာ		ပဋိသန္ဓေအခါ	ပဝတ္တိအခါ	ဘုံ		၁ အကုသလဝိပါက်	အကုသလဝိပါက် ၇	၁ ကုသလဝိပါက်	ကုသလဝိပါက် ၈	မဟာဝိပါက် ၄	မဟာဝိပါက် ၄	ရူပါဝစရ ဝိပါက်	အရူပါဝစရ ဝိပါက်	အကျိုးပေးပဋိသန္ဓေ	ပဋိသန္ဓေအမည်
အကုသိုလ်ကံ	ဥဒ္ဓစ္စကြဉ်အကုသလစေတနာ	၁၁	။		အပါယ်	၄	။								၁	အပါယ်
	အကုသိုလ်စေတနာ	၁၂		။	ကာမ	၁၁		။							၇	ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်
					အသညကြဉ်ရူပ	၁၅		ယာဒိကြဉ် ၄							၄	
ကာမကုသိုလ်ကံ	မဟာကု ဉာဝိ ဒွိဟိတ်ဩမကကံ	၄	။		လူ့စတုမဟာ	၂			။						၁	ကာမသုဂတိအဟိတ်
				။	ကာမ	၁၁			။	။					၈	
					ရူပ	၁၅			ယာဒိကြဉ်	ယာဒိကြဉ်					၅	
	မဟာကု ဉာဝိ ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကံ ၄ } မဟာကုဉာသံ တိဟိတ်ဩမကကံ ၄ }		။		ကာမသုဂတိ	၇					။				၄	ကာမသုဂတိဒွိဟိတ်
				။	ကာမသုဂတိ	၇			။	။	။				၁၂	
					အပါယ်	၄			။	။					၈	
					ရူပ	၁၅			ယာဒိကြဉ်	ယာဒိကြဉ်					၅	
	မဟာကု ဉာသံ တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကံ	၄	။		ကာမသုဂတိ	၇						။			၄	ကာမသုဂတိတိဟိတ်
				။	ကာမသုဂတိ	၇			။	။	။	။			၁၆	[illegible] ← ၁၀
					အပါယ်	၄			။	။					၈	
					ရူပ	၁၅			ယာဒိကြဉ်	ယာဒိကြဉ်					၅	
ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	ရူပ ပထမဈာန်ကုသိုလ်ကံ	ပဌမ	။		ဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇာ								ပထမဈာန်ဝိပါက်		၁	ရူပပဋိသန္ဓေ ၅ ပါး (၁ ဈာန်ဖြင့်ရ)
		မဇ္ဈိမ	။		ဗြဟ္မာပုရောဟိတာ								။			
		ပဏီတ	။		မဟာဗြဟ္မာ								။			
	ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ တတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ	ပဌမ	။		ပရိတ္တာဘာ								ဒု တ ဈာန်ဝိ		၂	
		မဇ္ဈိမ	။		အပ္ပမာဏာဘာ								။			
		ပဏီတ	။		အာဘဿရ								။			
	စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်ကံ	ပဌမ	။		ပရိတ္တသုဘာ								စတုဈာန်ဝိ		၁	
		မဇ္ဈိမ	။		အပ္ပမာဏသုဘာ								။			
		ပဏီတ	။		သုဘကိဏှာ								။			
	ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကံ	သာမည	။		ဝေဟပ္ဖိုလ်								ပဉ္စဈာန်ဝိ		၁+ရုပ်	
		သညာဝိရာဂ	။		အသညသတ်								ဇီဝိတနဝကကလာပ်			
		အနာဂါမ်	။		သုဒ္ဓါဝါသ ၅								ပဉ္စဈာန်ဝိ			
အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	အာကာသာနဉ္စာယတန	၁	။		အာကာသာနဉ္စာ									အာကာသာဝိ	၁	အရူပ ပဋိသန္ဓေ ၄ ပါး
	ဝိညာဏဉ္စာယတန	၁	။		ဝိညာဏဉ္စာယတန									ဝိညာဏဉ္စာဝိ	၁	
	အာကိဉ္စညာယတန	၁	။		အာကိဉ္စညာ									အာကိဉ္စညာဝိ	၁	
	နေဝသညာနာသညာ	၁	။		နေဝသညာနာ									နေဝသညာဝိ	၁	

ရှစ်ပိုင်း - စိတ် ၈၉ ပါးတို့ဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စများ

ရှုပ်ပြစ်စေခြင်းနှင့်အခြားကိစ္စဆောင်ရွက်ကြသောစိတ်		ဆက် သက် သတ်	ဆင့်ယာဉ် ကိစ္စတောက်ပံ့ မြင်နေရ	ဝိညာဏ် ၂ ပါး	ပုထုဇဉ် ပြုံးရယ်	သေက္ခ ပြုံးရယ်	ဘုရား ရဟန္တာပြုံး	ဦးပိုင်ကြီး တွေ့ကြ	ဘာကိုမှ မဖြစ်စေ	ပေါင်း ကိစ္စတာဝ
မနောဓာတ်၃၊တဒါရုံ၁၁၊ရူပဝိ ၅	၁၉	။								၁
အဘိညာဉ်ကြဉ်အပ္ပနာဇော	၂၆	။	။							၂
မနောဓါတ်၁၊ကာမဇော၂၉၊အဘိ၂	၃၂	။	။	။						၃
လောဘမူသော ၄၊မဟာကုသော ၄	၈	။	။	။	။					၄
လောဘမူဉာဏ်သော၂၊မဟာကုသော ၄	၆	။	။	။		။				၄
ဟသိတုပ္ပါဒ်၊မဟာကြိယာသော ၄	၅	။	။	။			။			၄
ဒေါသမူ	၂	။	။	။				။		၄
ဖွေးပဉ္စ၁၀၊အရူပိုင်ရဟန္တာစုတိလုံးပဋိ	၁၄								။	X
ပြစ်သည်ကိုဖြစ်စေနိုင်သောစိတ်ပေါင်း	၇၇	၇၇	၅၈	၁၂	၈	၆	၅	၂	၁၄	၁၃၈

ရုပ်ပိုင်း

နိပ္ဖန္နရုပ်. သဘာဝ,သလက္ခဏ,ရုပ,သမ္မသန							အနိပ္ဖန္နရုပ်				ဝေဖန်ချက်
စုပ်ပေါင်း	မဟာဘုတ် ၄	ပသာဒရုပ် ၅	ဂေါစရရုပ် ၄/၅	ဘာဝ ၂	၁	၁	၁	၁	ဝိကာရ-၅ (ဝိညတ် ၂, ... ၃)	လက္ခဏ ၄	ဥပ+သန္တတိ=ဇာတိ ၁ ခုယူ / ပုံ,ဇာတိ = ဇောင်ဆွဲ ၁ ယူ

ရုပသမုဒ္ဒေသ: ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, စက္ခုပသာဒ, သောတပသာဒ, ဃာနပသာဒ, ဇိဝှာပသာဒ, ကာယပသာဒ, ရူပါရုံ (ဝဏ္ဏ), သဒ္ဒါရုံ (အသံ), ဂန္ဓာရုံ (အနံ့), ရသာရုံ (အရသာ), ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (ပ,တေ,ဝါ), ဣတ္ထိဘာဝ, ပုမ္ဘာဝ, ဟဒယ, ဇီဝိတ, ကဗဠီကာရအာဟာရ, အာကာသဓာတ်, ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်, ရူပဿလဟုတာ, ရူပဿမုဒုတာ, ရူပဿကမ္မညတာ, ဥပစယ, သန္တတိ (ဇာတိ), ဇရတာ, အနိစ္စတာ

ရုပဝိဘာဂ (ရုပ်ကိုခွဲခြားဝေဖန်)

ပေါင်း	အမည်		ကျန်
၄	မဟာဘုတ်	၂၄	ဥပါဒါရုပ်
၅	အဇ္ဈတ္တိက ဂေါစရဂ္ဂါဟိက	၂၃	ဗာဟိရ အဂေါစရဂ္ဂါဟီ
၆	ဝတ္ထုရုပ်	၂၂	အဝတ္ထု
၈	ဒွါရရုပ်	၂၁	အဒွါရ
၈	ဣန္ဒြိယရုပ်	၂၀	အနိန္ဒြိယ
၁၂	ဩဠာရိက သန္တိက သပ္ပဋိဃ	၁၆	သုခုမ ဒူရ အပ္ပဋိဃ
၂	အသမ္ပတ္တ ဂါဟက	၂၃	အဂါဟက
၃	သမ္ပတ္တ ဂါဟက		
၈	အဝိနိဗ္ဘောဂ	၂၀	ဝိနိဗ္ဘောဂ
၁	သနိဒဿန	၂၇	အနိဒဿန

ရုပသမုဋ္ဌာန်

ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရ	ကမ္မဇကောင်	၄	စိတ်-ဥတု	၄	ကမ္မဇကောင်	၄	၄	စိတ္တဇကောင်	စိတ်,ဥတု,အာဟာရ	ဇတုဝိမုတ်

ကမ္မဇ=ကောင် ၉+အနေကောင် ၉
စိတ္တဇ=ကောင် ၂+အနေကောင် ၁၃
ဥတုဇ= — +အနေကောင် ၁၃
အာဟာရဇ= — +အနေကောင် ၁၂

ရုပ ကလာပ (ဖွဲ့စည်းပုံ)

အမျိုး		ပေါင်း	ကလာပ်
ကမ္မဇ ၉	အဝိနိဗ္ဘောဂ-၈	၉	ဇီဝိတနဝကကလာပ်
	=	၁၀	စက္ခုဒသကာဒီ ၈
စိတ္တဇကလာပ် ၆	အဝိနိဗ္ဘောဂ-၈	၈	သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်
	=	၉	ကာယဝိညတ္တိနဝက
	=	၁၀	ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒဒသက
	=	၁၁	လဟုတာဒိဧကာဒသက
	=	၁၂	ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက ကလာပ်
	=	၁၃	ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒ လဟုတာဒိတေရသက ကလာပ်
ဥတုဇကလာပ် ၄	အဝိနိဗ္ဘောဂ-၈	၈	သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်
	=	၉	သဒ္ဒနဝက ကလာပ်
	=	၁၁	လဟုတာဒိ ဧကာဒသက ကလာပ်
	=	၁၂	သဒ္ဒလဟုတာဒိ ဒွါဒသက ကလာပ်
အာဟာရဇ ၂	အဝိနိဗ္ဘောဂ-၈	၈	သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်
	=	၁၁	လဟုတာဒိ ဧကာဒသက ကလာပ်
၂၁			ပေါင်း ၂၁ စည်း

ကလာပ်ဝိမုတ်

မှတ်ချက်။ မဟာအဋ္ဌကထာနည်းဖြင့် (၁) သဒ္ဒနဝကကလာပ်၊ (၂) သဒ္ဒ လဟုတာဒိဒွါဒသကကလာပ်ဟု စိတ္တဇကလာပ် ၂ စုတိုး၏။

□ စက္ခုဒွါရ၌ အတိမဟန္တာရုံ ဝီထိဖြစ်ပုံ □

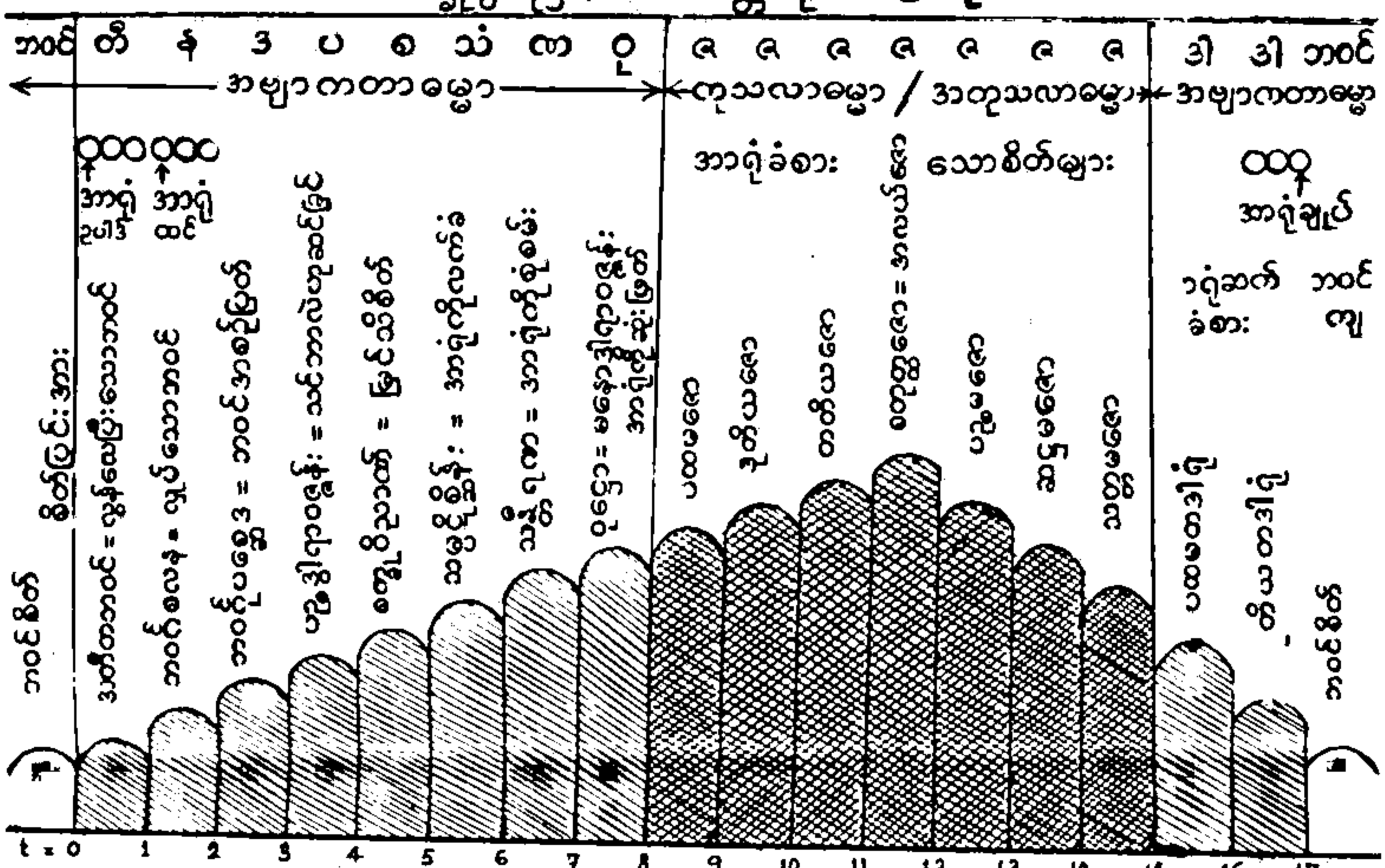

စိတ်ပြွင်းအား = စိတ် လှုပ်ရှားမှုကိုသာ ဆိုလိုသည်

t = 0 ၌ အာရုံ၊ စက္ခုပသာဒ နှင့် အတီတဘဝင်တို့ ပြိုင်ဖြစ်ကြ၏။ t = 17 ၌ စိတ် ၁၇-လုံးဖြစ်ပျက်ပြီးဖြစ်၍ အာရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ချုပ်ငြိမ်းကြ၏။ ဝီထိပြီးဆုံးပြီး ဘဝင်ကျ၏။

□ ရုပ်ပိုင်း □ အကြောင်းလေးပါးကြောင့် ရုပ်ဖြစ်ပျက်ပုံ □

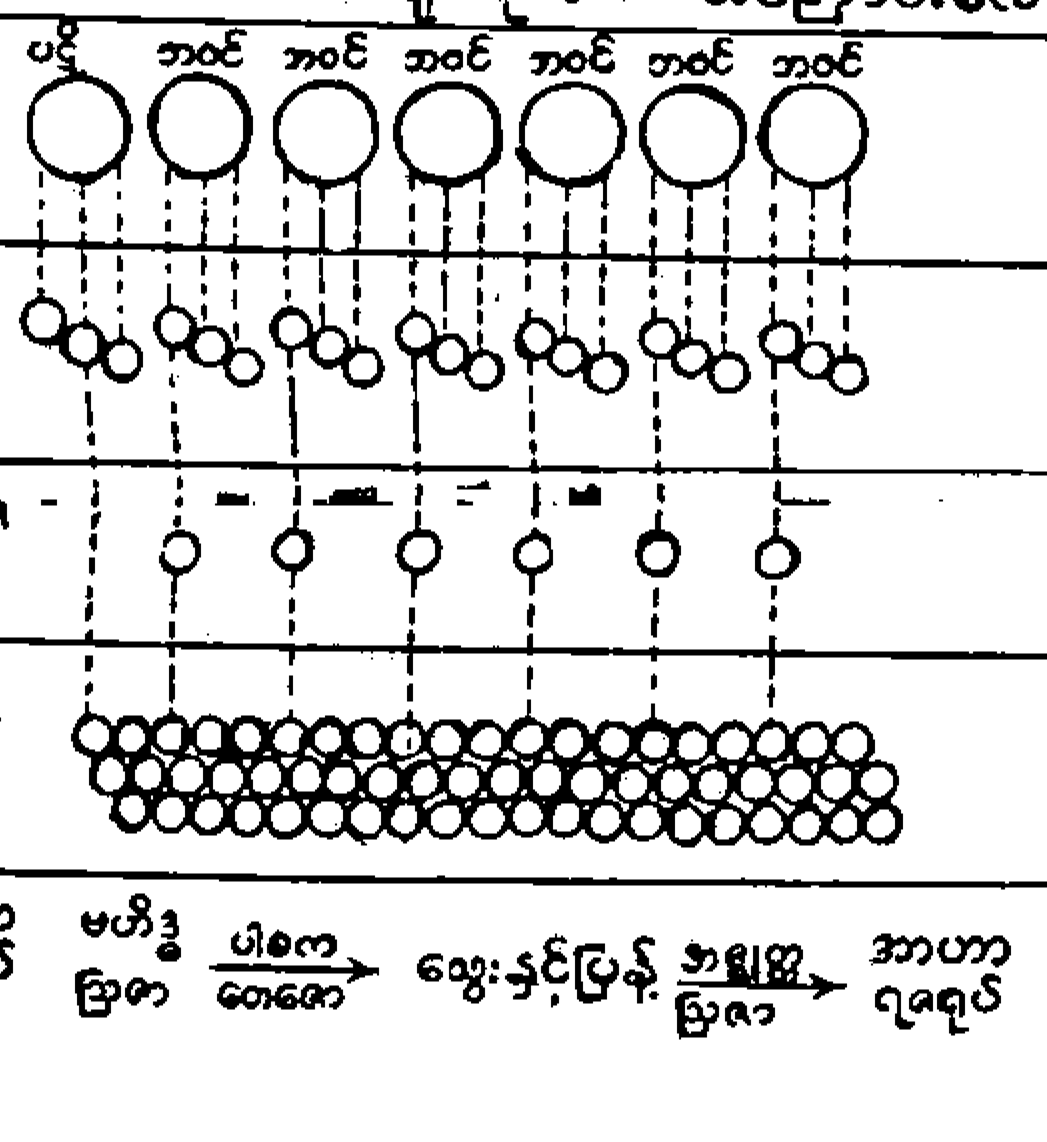

	ရုပ်ဖြစ်ပုံ	ရုပ်ပျက်ပုံ
စိတ် အစဉ်		
ကမ္မဇ ရုပ်	ပဋိသန္ဓေ စိတ်ဥပါဒ်မှစ၍ ခဏမစဲ ဖြစ်၏	စုတိစိတ်အထက် ၁၇-ချက်မြောက်စိတ်ဥပါဒ်ထိ [စုတိချိန် အကုန်ချုပ်]
စိတ္တဇ ရုပ်	ပဌမဘဝင်ဥပါဒ်မှစ၍ စိတ်ဥပါဒ်တိုင်းဖြစ်၏	စုတိစိတ်ဥပါဒ်ထိဖြစ် [စုတိချိန်ခဏငယ် ၄၀၀ ကျန်]
ဥတုဇ ရုပ်	ပဋိသန္ဓေ စိတ်ဌီမှစ၍ ခဏမစဲ ဖြစ်၏	အရိုးအွေးသည့်တိုင် ဆက်လက်ဖြစ်ပျက်၏
အာဟာ ရဇရုပ်	မဟိဒ္ဒြဗျာ + အဇ္ဈတ္တဗြဗျာ ပေါင်းပြီး ဌီမှစ၍ ခဏမစဲဖြစ်	စုတိစိတ်ဘဝင်တိုင်ဖြစ်၊ [စုတိချိန်ခဏငယ် ၅၀ ကျန်]

ကိုးကားကျမ်းများ

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ဤကျမ်းစာအုပ်ကို ရေးသားပြုစုရာ၌အယူအဆ အဆုံးအဖြတ်လွဲချော်မှုမဖြစ်စေရန် ကျမ်းခန့် ကျမ်းခိုင်များစွာကို ကိုးကားခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကျမ်းတို့အနက် အဓိကမှီငြမ်းခဲ့သော ကျမ်းများမှာ—

(၁) အရှင်ဇနကာဘိဝံသ၏ "အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ်" သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၁-ခုနှစ်။ (အဘိဓမ္မာရိုးရိုးတန်းစာမေးပွဲများအတွက် ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။)

(၂) သေက္ခတောင် အရှင်တိလောက၏ "အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပနီ" ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၉-ခုနှစ်။

(၃) မူလစဋ္ဌာန်းဆရာတော် ဦးနာရဒ၏ "သင်္ဂြိုဟ် ၉-ပိုင်းအရှပ်ခွဲဇယားများ" စကြဝဠာပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၃၁၅-ခု။

(၄) အရှင်ဇနကာဘိဝံသ၏ "သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ" အဋ္ဌမအကြိမ်၊ သုဓမ္မာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

(၅) မောဓာဝီဆရာဆိုင်ပြန်ဆိုသော "ဋီကာကျော် မြန်မာပြန်" "ပ-ဒု-တ တွဲ။ သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၅။ (အဘိဓမ္မာဂုဏ်ထူးတန်း စာမေးပွဲများအတွက် ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။)

(၆) သာသနာရေးဦးစီးဌာန ကျမ်းပြုဌာနစု၏ "ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏စေတသိက်များအဖွင့်" သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်။

(၇) Narada Maha Thera : "A Manual of Abhidhamma," 4th Revised Ed., Colombo, 1979.

(၈) ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်၏ "အဖိုးတန်ဆုံးဘဝပညာ တက္ကသိုလ်အဘိဓမ္မာ" အတွဲ(၁)၊ အတွဲ(၂)။

အဖိုးတန်ဆုံး ဘဝပညာ

တက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာပေါင်းချုပ်

* လူတစ်ကိုယ်မှာ အရေးကြီးဆုံးကဘာလဲ......စိတ်။
* စိတ်ကို ခြယ်လှယ်နေတဲ့သဘောတွေက ဘာတွေလဲ...... စေတသိက်
* စိတ်၊ စေတသိက် အပေါင်းအစုဟာ နာမ်တရား......။
* ဘဝအသီးသီးနဲ့ လောကကြီးကို နာမ်က ဦးဆောင်နေတယ်။
* ရုပ်ဆန်းကြယ်မှုဟာ နာမ်ဆန်းကြယ်မှုကို မယှဉ်တုနိုင်ဘူး။
* နာမ်စွမ်းရည်တစ်ရပ်က ကံတရား......ကံဆိုတာ ဘာလဲ။
* သတ္တဝါများနဲ့ ၃၁-ဘုံကို ဖန်ဆင်းတာ ဘယ်သူလဲ......ကံတရား။
* ကံဟာဘယ်သို့အကျိုးပေးသလဲ ......ကံကောင်းအောင်ဘယ်လို လုပ်မလဲ။
* သိပ္ပံရုပ်သဘောနဲ့ အဘိဓမ္မာရုပ်သဘော......ကိုက်ညီကြရဲ့လား။
* လောကရဲ့ အဆိုးတရားနဲ့ အကောင်းတရားတွေက ဘာတွေလဲ။
* သတ္တဝါတွေ သံသရာလည်နေကြတယ်ဆိုတာ ဘယ်လိုလဲ။
* သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲ။
* သမထငွေလမ်းစဉ်နှင့် ဝိပဿနာရွှေလမ်းစဉ် ဘယ်လိုကွာခြားသလဲ။
* ဝိပဿနာအားထုတ်လို့အခါ စိတ်ဟာ ဘယ်လို အဆင့်ဆင့် စင်ကြယ်မြင့်မြတ်သွားသလဲ။
* နိဗ္ဗာန်ဆိုတာ တကယ်ရှိသလား၊ တကယ်အမြဲ ချမ်းသာနေသလား။

ဘဝအကြောင်း၊ လောကအကြောင်းတွေကို အရင်းမြစ်ကျကျ သိလိုလျှင် ဤစာအုပ်ပါ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို လေ့လာပါ။

အဆင့်မြင့်ခေတ်ပညာကိုသင်ဆည်းပူးခွင့်မရရင်နေပါစေ၊ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကို နားလည်သဘောပေါက်အောင် ဆည်းပူးပါ။

သင့်ဘဝ အမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်အောင် ဤစာအုပ်က ကူညီပေးလိမ့်မယ်။

(ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်)